

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 1 JUILLET 1952 Երեքշաբթի 1 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6802-Նոր շրջան թիւ 2213

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԵՏԶՀԵՏԷ ԵՏ Կ'ԻՐԹԱՆՔ

Եղածով գոհանալու, հին փառքերով օրօրուելու, ծուլանալու համաճարակ մը չէ՞ք տեսներ, մեր ազգային անդաստանին մէջ:

Ամէնէն բարեմիտն ալ յաճախ կը թթուի, երբ թերութիւն մը կը մատնանշես: Կամ երբ կը պարզես ուրիշներու յառաջդիմութիւնը:

Դրացիներ, բախտակիցներ կան որոնք մեզ գլեցին անցան, վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին:

Անշուշտ անոնք շատ բան կը պարտին իրենց աշխարհագրական, տեղական պայմաններուն: Եւ մանաւանդ՝ արտաքին օգնութեան:

Բայց, միայն բա՞խտն էր որ օգնեց անոնց: Անոնք պիտի կրնայի՞ն այսքան երկար ճամբայ կտրել, առանց ներքին ծրագրեալ, յարատեւ աշխատանքի: Առանց հետատեւութեան եւ ինքնազոհողութեան:

Չէ՞ք ընդունիր թէ լճացումը եւ ինքնահաւանութիւնը լայն արմատներ ձգած են սփռուած գաղութներու մէջ, եւ կը սպառնան դէպի անանկութիւն առաջնորդել մեզ:

Այսքան փորձերէ եւ փորձութիւններէ ետք, տակաւին կը շարունակենք մտածել եւ գործել մեծ հարստութիւն մը ժառանգած երանելիներու պէս:

Չենք անդրադառնար թէ՝ նիւթական հարստութիւնն ալ ի վերջոյ կը սպառի կամ կը դառնայ անշարժ դրամագլուխ, եթէ չկարենանք մատակարարել համաձայն օրուան պահանջներուն:

Շատ աւելի զգայուն է եւ պահանջկոտ՝ բարոյական դրամագլուխը:

Փառքն ու պարծանքը բաւական չեն, անոր արժէքը բարձրացնելու համար:

Միտքն ալ կը պահանջէ մշակում եւ թարմացում: Կը պահանջէ պատուաստ եւ «ջուր», ինչպէս ածուն, այգին, մրգաստանը կամ ծաղկաստանը:

Մանաւանդ այս ափերուն վրայ, մշակում եւ արդիացում կը պահանջէ մեր իմացական գործունէութիւնը:

Տարիներով փառք վայելեցինք իբրեւ Արեւմուտքի յառաջապահները Արեւելքի մէջ:

Այսօր Արեւելքէն ալ ետ մնացած ենք, շատ մը տեսակէտներով:

Տակաւին կ'որոճանք ու կը խլրտինք իբրեւ բանաւոր կամ հոգեւոր հօտ: Եւ միասնականութիւն կը փնտռենք ոչ թէ ազգային եւ պետական գիտակցութեամբ, այլ ապաւինելով ընկալեալ սովորութեանց:

Տարուէ տարի ետ երթալով, այնքան անճրկեր ենք որ, ամէն տեղ ալ վեղարաւորներ, կաթողիկոսութիւններ կամ լիազօրներ կը փնտռենք, մեր տունը կարգի դնելու համար:

Թող չափազանցութիւն չհամարուի եթէ ըսենք թէ՝ Պոլիսէն, Միջին Արեւելքէն ալ ետ մնացած ենք, ձեռներէցութեան տեսակէտով:

Պարզապէս անոր համար որ, կը խուսափինք մտածելու, տքնելու եւ կազմակերպելու յոգնութենէն:

Նա՛եւ անոր համար որ, կորսնցուցեր ենք ժամանակին հետ քալելու վարժութիւնը:

Աշխարհ մը կը խլրտի մեր բոլորտիքը: Հոսանքներ կը թաւալին մեր գլխուն վերեւ եւ մեր ոտքերուն տակ:

Որո՞ւ հոգը հասեր է հետեւիլ եւ դասեր քաղել, մեր իսկ բարիքին համար:

Կը թուի թէ մենք «Իշխանաց կղզիները» կ'ապրինք, համատարած ալեկոծութեան մէջ:

Այս մասյլ խորհրդածութիւնները կը բխին ամենօրեայ իրականութենէն:

Թող ամէն մէկը փորձէ ակնարկ մը նետել մեր գաղութին վրայ, եւ չի կրնար ուրիշ եզրակացութեան յանգիլ:

Իսկ եթէ քիչ մը աւելի հեռուն ուղղէ աչքերը, եթէ ուզէ ընդգրկել ամբողջ արեւմտ. Եւրոպան, իբրեւ հայկական ճակատ, ապահովաբար պիտի ճչայ.

— Այսպէ՞ս էինք երէկ, խաւարակուռ Ասիոյ մէջ...

Եւ կրնայի՞նք դարերով դիմանալ, եթէ այսօրուան պէս վարուէինք:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՀԱՍՏԱՏԸՄ, ԽԱՇԸԾՈՐԸՄ»

Երէկ հետեւեալ երկտողը ստացայ.—

«Կարդացի Յունիս 11ի «Օրը Օրին»ը, «Գաղգաւակները» խորագրով:

Կը զանգատիք թէ 20 — 30 տարի առաջ ազգային ջոջեր կային, որոնք Հայաջինջ Սարսափներու սզահանդէսէն անգամ կը խուսափէին: Եւ գիտել կուտայինք թէ այժմ այս դետնիմվրայիբաբու հետ մրցումի ելած են ջոջ վեղարաւորները ու անվեղարը, փիլոնաւորը եւ գլխարկաւորը:

«Պատմութիւն մըն ալ ես պատմեմ.

Քանի մը շաբաթ առաջ Ուստի Հրանտ արեւելեան նուագահանդէս մը կուտար Իէնայի սրահին մէջ: Մեզի ծանօթ ըլլալով, ես ալ գացի: Զարմանքըս մեծ եղաւ եւ ընկերոջս հարցուցի.— Ո՞ւրկէ ուր սա դիմացինն ալ հոս եկեր է: Ընկերս ըսաւ թէ «միզիւքը» հայրենիք չունի: Անմիջապէս միտքըս բռի որ քանի մը օրէն Մայիս 28 կուգայ, տեսնեմ ներկայ պիտի ըլլա՞յ:

Տօնակատարութեան գիշերը ի զուր չորս կողմս նայեցայ, չտեսայ: Ուրեմն մեր անհամար զոհերուն թափած արիւնը իր սրտին ու խղճին բան մը չի խօսիր, որչափ «հաստայլմ, եաշըեօրումը». (հիւանդ եմ, կ'ապրիմ)...

Սիրելի Վահէ, պիտի հարցնէք ո՞վ է այդ մարդը,— Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ նորընծայ տէրտէրը...

Պատմութիւնը աչնճան պերճախօս է որ մեկնութեան չի կարօտիր:

Առաջինը եւ վերջի՞նն է այս:

Համբերեցէք մէկ - երկու օր: ՎԱՀԷ

ՏԱՔԵՐԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՆ

Քանի մը օրէ ի վեր տաքերը սաստկացած են ամբողջ աշխարհի մէջ, սկսելով Եւրոպայէն եւ Ամերիկայէն:

Կիրակի ջերմաչափը 30 աստիճան կը ցուցնէր Փարիզեան շրջանի մէջ: Ժողովուրդը խուժած էր դէպի գետեզերք եւ ծովեզերք կամ սառ ծախողներու խանութներուն առջեւ: Կրնաք երեւակայել Ֆրանսայի շրջանը կատարող հեծանուորդներուն տաժանքը: Փարիզի փողոցներուն մէջ խայծղանը կը հալի տաքէն:

Մ. Նահանգներու մէջ, տաքէն մեռան հարիւր հոգի: Ջերմութեան աստիճանը բարձրացաւ մինչեւ 38ի:

Փաքիստանի մէջ (աւելի քան 49 աստիճան), մեռան 50 հոգի, նոյնիսկ մանուկներ: Բազմաթիւ կենդանիներ եւ թռչուններ մեռան տաքէն: Ժամտատենդի դէպքերը կ'աւելնան:

Լոնտոնի մէջ 28 է աստիճանը եւ հրդեհի դէպքեր պատահեցան, առանց լուրջ հետեւանքներու:

Հռոմի մէջ ջերմութիւնը բարձրացաւ մինչեւ 30 — 40 աստիճանի:

Անսովոր տաքերը մեծ նեղութիւն կը պատճառեն նաեւ Ժընեւի, Մոսկուայի, Պերլինի եւ ուրիշ մեծ քաղաքներու մէջ: Պոլսոյ մէջ ջուրի տագնապ կը տիրէ տարապայման տաքին հետեւանքով:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ օդանաւային ուժերու վարիչը, զօր. Թուինկ, զեկուցում տալով ծերակոյտին վարկերու յանձնաժողովին առջեւ, ազդարարեց թէ Խ. Միութիւնը «բաւարար չափով հիւլէական ռումբեր ունի, անակնկալ յարձակում մը կատարելու համար Ամերիկայի վրայ, ինչպէս նաեւ պահեստ մը՝ եթէ առաջին յարձակումը ձախողի»: Զօրավարին կարծիքով, Ռուսերը ունին նաեւ զօրաւոր ռմբաձիգ օդանաւ մը որ կրնայ հիւլէական ռումբեր արձակել հեռաւոր նշանակէտներու վրայ:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ հրամանատարութեան կեդրոնը Կիպրոս կամ Աղեքսանդրէթ (Իսքէնտէրուն) հաստատելու համար խորհրդակցութիւններ կը կատարուէին Անգլիոյ, Ամերիկայի, Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ միջեւ: Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ համաձայնութիւն գոյացած է Ատլանտեան Ուխտի Միջերկրականեան նաւարաժնի կեդրոնը Աղեքսանդրէթ փոխադրելու համար: Սուզանաւերու յատուկ մեծ խարիսխ մըն ալ պիտի հաստատուի:

ԶՕՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

Կ'ՈՒԶԵՆ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ ՓՈՐՁԵԼ

Մ. Նահանգներու արտ. նախարարը, Էչիսըն, որ Պերլին կը գտնուէր շաբաթ օր, յայտարարեց թէ Զօրսերու ժողով մը կը նախատեսէ այս ամառ, քննելու համար արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ միացումը եւ ամբողջովին միացեալ եւ անկախ պետութեան մը հաստատումը: Այս ձեւով կազմուած նոր Գերմանիան իրաւունք պիտի ունենայ իր սեփական բանակը, նաւատորմը եւ օդատորմիղը պահելու եւ յետագային Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան միանալու:

Թերթերը դիտել կուտան թէ նախարարը մասնաւորապէս չեշտեց իր յայտարարութեան պահուն.

— «Մէկ բան լաւ սորված եմ,— երբեք որեւէ բան չնախատեսել Խ. Միութեան հետ կատարուած որեւէ խորհրդակցութեան ելքի մասին: Մոսկուա զրկուելիք նոր ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ արեւմտեան պետութիւնները կ'ուզեն անգամ մը եւս փորձել»:

Վիէննա մեկնելէ առաջ, նախարարը երկու ժամ խօսեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին գործերու վարիչին՝ պրոֆ. Հալշթայնի հետ, որ յայտարարեց.

— «Հակառակ Զօրսերու ժողովի մը հաւանականութեան, մենք չենք աճապարեր վաւերացնելու համար վերջերս կնքուած համաձայնութիւնները: Մենք կ'ուզենք միաժամանակ նկատի առնել Խ. Միութեան դիրքը եւ դաշնագիրներու վաւերացումը: Մինչ այս մինչ այն, անհրաժեշտ է որ արեւմտեան աշխարհը դադրեցնէ իր կասկածամտութիւնը Գերմանիոյ հանդէպ եւ գործքով ապացուցանէ թէ կը վստահի մեզի: Մենք միտք չունինք չարաչար գործածելու մեր նոր ստացուած ազատութիւնը»:

Ի պատիւ իրեն տրուած ընդունելութեան մը առթիւ, Պ. Էչիսըն կարճ եւ բարեկամական տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Սեմենովի եւ ուրիշ խորհրդային պաշտօնատարներու հետ, փոխադարձաբար բաժակ պարպելով: (Պ. Սեմենով արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդային ղեկավարն է):

Պ. Էչիսընի այցելութեան նպատակն էր Պերլինի ամերիկեան մատենադարանին հիմնարկէքը կատարել: Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց.

— Վճռապէս յայտնած ենք Ֆրանսական եւ բրիտ. կառավարութեանց հետ, թէ հոս կը գտնուինք համաձայն մեր իրաւունքին եւ պարտականութեան: Եւ պիտի մնանք մինչեւ որ համոզուինք թէ ապահովուած է այս քաղաքին ազատութիւնը: Բացորոշապէս յայտնած ենք, նաեւ, թէ Պերլինի դէմ կատարուած որեւէ յարձակում, որո՛ւ կողմէ ալ փորձուի, պիտի նկատենք յարձակում մեր զինեալ ուժերուն եւ մեզի դէմ:

Նախարարը Վիէննա եւս այցելեց, խորհրդակցելու համար կառավարութեան հետ: Այս առթիւ յայտարարեց.

— «Մ. Նահանգներու քաղաքականութեան նպատակն է ամէն բան փորձել որպէսզի Աւստրիա վերստանայ իր ազատութիւնը եւ անկախութիւնը, կարելի եղածին չափ շուտ: Մ. Նահանգներու ժողովուրդը եւ իր կառավարութիւնը կը հիանան Աւստրիացիներու քաջութեան եւ յարատեւութեան վրայ, հակառակ այն իրողութեան որ տակաւին չէ վերահաստատուած 1943ին Մոսկուայի կողմէ խոստացուած ազատութիւնը»:

Որ եւ է դէպք չպատահեցաւ նախարարին այցելութեան առթիւ, բացի սովորական ազդարարութիւններէն,— «Էչիսըն, տեղդ գնա»: Երեսուն համայնավարներ ձերբակալուեցան:

Χ Երեք դաշնակիցները նոր բողոքագիր մը ուղղեցին խորհրդային իշխանութեանց, արեւմտեան Պերլինի բնակիչներուն երթեւեկին դէմ հաստատուած սահմանափակումներուն առթիւ: Այս առթիւ դիտել կուտան թէ այդ սեղմումները կը հակասեն 1949ին կնքուած համաձայնութեանց:

Քորէայի քննուկը

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ լայն խորհրդակցութիւն մը կատարուած է Թոքիոյի մէջ, նախագահութեամբ զօր. Քլարքի, Քորէայի վերջին ռմբակոծութեանց առթիւ: Միեւնոյն աղբիւրին համաձայն, չորրորդ օդարշաւ մը սարքուած է Հիւս. Քորէայի ելեկտրական կեդրոններուն դէմ:

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Եալուի (Մանչուրիա) հակօդային մարտկոցները կրակ բացած էին անցեալ շաբթուան ռմբակոծութեանց ատեն, բայց ամերիկեան օդանաւերը չպատասխանեցին, մանզի հրահանգուած էր թռիչքները չկատարել Մանչուրիոյ վրայ:

Մասնագէտներու կարծիքով, անցեալ շաբթուան ռմբակոծութեանց հետեւանքով 45% խոր-

(Կարելևւտ շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐԸ ԻԲՐԵՒ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՈՒԺ

Դ.— ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ

Երբ Համաշխարհային երկրորդ պատերազմը պայթեցաւ, շատ քիչ Չեխեր կային արտասահմանի մէջ: Գերմանիա ամուր փակած էր դուռները, եւ Լեհաստանի բաժանումէն ետք «հոգատարութիւն»ը վերածուած էր կղզիի մը:

Երբ 1939ի վերջերը որոշուեցաւ չեխ զինեալ ուժեր կազմակերպել Ֆրանսայի մէջ, հազիւ կարելի եղաւ երկու կամ երեք գունդ ոտքի հանել: 1940ի ամառը փոխադրուեցան Անգլիա, եւ մեքենաշարժ կիսաբաժնի մը վերածուեցան՝ զօր. Ալոյիս Լիւքայի հրամանատարութեան տակ, (այն ատեն Միրոսլաւ կեղծանունը կը գործածէր): Օդային փոքրիկ ուժ մըն ալ պատրաստուեցաւ: Իսկ Խ. Միութեան մէջ ոչ-լրիւ կիսաբաժին մը:

Նախագահ Պենէշ քաղաքական խոհեմութիւն համարեց յայտարարել թէ՝ Ստալին որեւէ առարկութիւն չի կրնար ունենալ, եթէ իսկական ժողովրդապետութիւն մը հաստատուի Չեխոսլովաքիոյ մէջ: Այս յայտարարութեան վրայ, բոլոր տարագիրները վերադարձան իրենց հայրենիքը: Աննշան փոքրամասնութիւն մը միայն տարբեր կը մտածէր (ինչպէս Ստեֆան Օսուսկի կամ զօր. Լեւ Փրչալա): Պենէշ ինքն իսկ վերադարձաւ Մոսկուայի ճամբով, եւ իր առաջին խառն դահլիճը ծնունդ առաւ Սլովաքիոյ Քոսիճէ քաղաքին մէջ: Սակայն հոն իսկ, 1945 Ապրիլ 18ին, հարկադրուեցաւ պատռել իր առաջին զինուորական հրովարտակը, որ Լոնտոնէն եկած երկու զօրավարները— Սերգէյ Ինկր եւ Ալոյիս Լիւքա — սպարապետ եւ ընդհ. սպայակոյտի նախագահ կը նշանակէր:

Ռուսերու ճնշումին տակ, անոնց տեղ նշանակուեցան երկու «Մոսկովցի»ներ (զօր. Սվոպոտա եւ Խոսակի):

Փրակա «ազատագրուեցաւ» Մայիս 9ին մարաջախտ Կոնիեւի զրահապատներուն կողմէ, եւ քանի մը օր վերջ հոն տեղաւորուեցաւ չեխոսլովաք կառավարութիւնը: Մայիս 20ին զօր. Սվոպոտա կը յայտարարէր թէ՝ նոր բանակը պիտի կազմակերպուի սովետական տիպարով, թէ պիտի հետեւի խորհրդային բանակի ռազմավարական եւ արհեստագիտական ուղղութեան, եւ պիտի սպառազինուի խորհրդային կազմածներով:

Եւ սակայն, մինչեւ 1948ի փետրուարեան պետական հարուածը, շատ քիչ նմանութիւն կար երկու բանակներուն միջեւ: Վերին հրամանատարութեան մէջ կը վխտային սպաներ, որոնք Մոսկուայի ակնոցով «աշխարհակալներու գործակալներ» էին: Պարզապէս անոր համար որ, այս բարձրաստիճան զինուորականները տոգորուած էին ժողովրդավար աւանդութիւններով, եւ կը շարունակէին իրենց հայրենիքը նկատել արեւմտեան քաղաքակրթութեան պատկանող երկիր մը:

Երբ Պենէշ իշխանութենէն հեռացուեցաւ եւ քիչ ետք մեռաւ, երբ Մասարիկ եւս իր կարգին մախճանեցաւ — սպանութեամբ կամ անձնասպանութեամբ —, եւ Պենէշի բոլոր բարեկամները փախուստի մատնուեցան, Ռուսերը, վերջապէս, կրցան ձեռք զարնել բանակի խիստ մաքրագործման: 1948 մարտի սկիզբները ձերբակալեցին ընդհ. սպայակոյտի փոխ-նախագահը՝ զօր. Հելիատոր Փիքան՝ իբրեւ «դաւադիր եւ լրտես»: Զօրավարը 1949ի Յունուարին մահուան դատապարտուեցաւ եւ կախուեցաւ Յունիս 21ին: Այս սպան Չեխոսլովաքիոյ Մոսկուայի զինուորական կցորդն էր պատերազմի միջոցին, եւ անդադար — թէեւ ի զուր — տեղեկութիւն կու տար Պենէշին, Լոնտոն, Կրեմլի հանդէպ սնուցած իսկական նպատակներուն մասին: Այս էր իր ոճիրը, որուն համար կախաղան պիտի բարձրանար: Եւ վերջապէս «յորինակ այլոց» մը պէտք էր— սարսափեցնել «Լոնտոնցիները» եւ քաջալերել որ փախչին: Մեծ թիւով մահապատիժները կը նկատէին ոչ-դիւանագիտական:

Խորհրդային զինուորական կցորդ գնդապետ Ք. Ն. Իլինսկիի կարծիքով, սպարապետը եւ ընդհ. սպայակոյտի նախագահը բաւարար աշխուժութիւն ցոյց չէին տուած՝ 1948 փետրուարի մաքրագործումներու ընթացքին: Իր անձնական յարաբերութիւնները այնքան լարուեցան սպայակոյտի նախագահին հետ, որ Կոթվալտ 1949ին պաշտօնէ արձակեց զօր. Պոչէք Խոսակին եւ անոր տեղ նշանակեց զօր. Սիմոն Տրկաչը:

Եւ սակայն Ռուսերը կը մնային միշտ դժգոհ: Չեխերը կը դժկամակէին ըմբռնել, որ երբ մէկը Խ. Միութեան զինակիցը ըլլալու դժբախտ պատիւին արժանացած է, պարտի Մոսկուայի հրամանները գործադրել առանց այլեւայլի: Ան որ Ռուսերուն կողմէ սեւ ցանկը անցած ընկեր մը կը պաշտպանէ, ինքզինքը կորսուած պէտք է նկատէ անդարձ: 1950 Ապրիլին, մարաջախտ Բուլկանին կը հասնի Փրակա, եւ իբրեւ վերին հրամանատար դաշնակից բանակներու, կը պահանջէ անմիջապէս արմատական փոփոխութեան ենթարկել չեխ հրամանատարութեան կազմը:

Երկար պիտի ըլլար մի առ մի թուել կատարուած բոլոր մաքրագործումները, որոնց զոհ կ'երթան, նոյնիսկ, քանի մը ամիս առաջ բուն իսկ Մոսկուայի պահանջով բարձր հրամանատարութեան կոչուած զօրավարները, եւ անոնց կը յաջորդեն նորեր, «Մոսկովցի»ներ ինչպէս կ'որակեն: Այս նորընծաներէն ոմանք, իրենց կեանքին մէջ երբեք զինուորական չէին եղած. բայց, նոյն տարուան հոկտեմբերին, Կոթվալտ զանոնք կը նշանակէ բանակի, զօրաբաժնի եւ կիսաբաժնի զօրավարներ: Խորհրդային զինուորական կցորդը Մոսկուա կը կանչուի, եւ անոր կը յաջորդէ զօր. Նիքոլա Կուսեւ՝ գլուխը անցած ռուս զինուորական առաքելութեան մը, որ իր մէջ կը հաշուէ աւելի քան հարիւր զօրավարներ եւ գնդապետներ:

Կը թուէր թէ՝ այլեւս ամէն բան պատրաստ է չեխոսլովաք բանակին եւ օդային ուժերուն արագ եւ արմատական վերակազմութեան համար: Մարաջախտ Կոնիեւ, Փրակայի «ազատարար»ը, որ 1945-էն ի վեր իր ընդհ. բանակատեղին հաստատած էր Քարլովի — վարի (Քարլսպատ), եւ չքեղ վիլլա մըն ալ ունէր Փրակայի արուարձաններէն մէկուն մէջ, տեսակ մը ընդհ. քննիչն էր չեխոսլովաք բանակին: Վերջապէս, ան պատճառներ ունէր գոհացում ստացած ըլլալու.— Ոչ միայն բանակը, այլ եւ ամբողջ կառավարութիւնը ազատագրուած ըլլալ կը թուէին մասարիկեան եւ պենէշեան աւանդութիւններէն:

Չեխոսլովաք վերին հրամանատարութեան մէջ կատարուած այս բոլոր վերիվայրումները իրենց պարզագոյն սատիճանին վերածելով կրնանք ըսել. — «Լոնտոնցիները» վերջնապէս չեզոքացուեցան՝ ի նպաստ «Մոսկովցի»ներուն:

Բայց, շատ չանցած, ուրիշ պայքար մը ծայր տուաւ: Այս անգամ յաղթական խումբի ծոցին մէջ: 1951էն ասդին կատարուած ձերբակալութիւններն ու շնորհազրկումները հետեւանքն են, Քաղաքական Բիւրոյի մէջ մղուած «Կոթվալտեան»ներու եւ «Սլանսկեան»ներու ազդեցութեան պայքարին, քան թէ բանակի սովետականացման դէմ ցոյց տրուած խուլ դիմադրութեան: Չեխ «ստալինական»ներուն եւ «աշխարհաքաղաքացի» Հրեաներուն միջեւ տեղի ունեցած դաշոյնի պատերազմին ականատես բազմաթիւ զօրավարներ, բանգիտութիւն համարեցին կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Սլանսկիի եւ ազգ. ապահովութեան նախարար զօր. Լատիսլաւ Կոփէց — Կոփրեւայի կողմը հակիլ: Դժբախտ խաղ մըն էր, որ կորստեան մատնեց զիրենք: Իբրեւ նուազագոյն չարիք, Մոսկուա նախընտրեց Կոթվալտը: Զարաչուք վախճան մը ունեցան ոչ միայն ընդհ. քարտուղարն ու ապահովութեան նախարարը, այլեւ անոնց զօրութեան ապաւինած զօրավարները: (Անունները զանց կ'առնենք):

Դժուար է ըսել թէ՝ իրարայաջորդ այս մաքրագործումները ի՞նչ ազդեցութիւն գործեցին բանակին բարոյական կորովին վրայ: Տարակոյս չըկայ, սակայն, թէ հոգեվիճակը անքան ալ փայլուն չէ: Այսուհանդերձ, բանակին կազմակերպական վիճակը տպաւորիչ է:

Երկիրը բաժնուած է երեքզինուորական գօտիներու, որոնք իրենց մէջ կը բաժնեն առ այժմ գոյութիւն ունեցող տասը զօրաբաժինները.— Չորս նոր զօրաբաժիններ կը կազմուին: Յուտով, չեխոսլովաք բանակը պիտի բաղկանայ հինգ հետեւակ, վեց մեքենաշարժ եւ երեք զրահապատ զօրաբաժիններէ, համագումար 14 զօրաբաժին:

Ասոնցմէ զատ կան հրետանիի տասնըմէկ անկախ կիսաբաժիններ: Ձեռնարկած են, նաեւ, ինքնամուղ օդանաւերէ բաղկացած երեք օդային զօրաբաժիններու կազմութեան: Օդային ուժերը ունին վայրաչուներու վեց վաշտեր: Ներքին ուժերը — վեց կիսաբաժին սահմանապահ եւ ինը գունդ ապահովութիւն:

Զինուորական կանոնագիրքը եւ համազգեստը չափուած ձեւուած են «սովետական փառապանծ տիպարին վրայ», ինչպէս կ'ըսէ Կոթվալտ:

Թ.Ա.Թ.

«Անհաւասար պայքար խաւարին դէմ»

ԽՄԲ.— Քալիֆորնիոյ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան հիմնադիրներէն Պ. Արշակ Տիգրանեան, որդին ծանօթ բարերար Պ. Միհրդատ Տիգրանեանի, որ վերջերս Պէյրութ այցելած էր, հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է «Ազդակ»ի խմբագրին.—

Մեր նպատակն է, կ'ըսէ Պ. Տիգրանեան, օգնել եւ սատարել հայ վարժարաններուն, առանց որեւէ կուսակցական և դաւանական խտրութեան:

—Որո՞նք են Հայ Կրթ. Հիմնարկութեան հիմնադիրները:

— Ա. Սեդրակեան, Յ. Քարեան, Ա. Փիլիպոս, Մ. Փիլոյեան եւ Ա. Տիգրանեան:

— Ի՞նչ ձեւով կը գոյանան ձեր հիմնադրամները:

— Անհատական դիմումներ կը կատարենք առաւելաբար ունեւոր դասակարգին եւ անոր յատկացուցած գումարներով եւ մեր անձնական զոհողութիւններով կը գոյանայ մեր հիմնադրամը: Ժողովրդական հանգանակութիւն չենք ըներ: 1951ին 32.000 տոլ. ղրկեցինք Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայկական վարժարաններուն: Այս տարի կը յուսանք այս գումարը հասցնել 4 հազարի: Բայց տակաւին բաժանումները չենք կատարած:

— Ի՞նչ հիման վրայ կը կատարէք այդ բաժանումները.

— Նկատի կ'ունենանք ազգային իշխանութիւններուն մեզի ուղարկած տեղեկագիրները:

— Ի՞նչ է ձեր այցելութեան նպատակը.

— Կիսապաշտօնական այցելութիւն մըն է իմս, որպէսզի աւելի մօտէն ծանօթանամ այս երկու հայաշատ գաղութներուն եւ անոնց պահանջներուն: Հետս բերած եմ նաեւ տիկինս եւ զաւակս, որպէսզի անոնք ալ տեսնեն եւ տպաւորուին մեր հերոսական ժողովուրդին պայքարէն, որ տարիներով կը մղեն այս հիւրընկալ երկիրներէն:

— Ընդհանրապէս Ամերիկահայերը ի՞նչ կը մտածեն Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայկական գաղութներու մասին:

— Ջերմով հետաքրքրուողները շատ են: Մենք կը զգանք թէ հայութեան կեդրոնը, մշակութականութեան կեդրոնը հոս է: Եւ հոս ամէն եկող որ Ամերիկա կը վերադառնայ, խուլերուն ականջները կը բանայ եւ կոյրերուն՝ աչքերը՝ ցոյց տալու համար թէ ինչ պահանջներ ունին այս շրջանները: Թէեւ մենք հազարաւոր մղոններով հեռու ենք ձեզմէ, բայց մեր սիրտը կը բաբախէ այս գաղութին հետ, զգացումով կապուած ենք այստեղի հայութեան, որ մնացորդացն է Մեծ Եղեռնին: Մենք Ամերիկայի մէջ ալ ունինք ուծացածներ եւ քիչ հետաքրքրուողներ եւ մեր աշխատանքին մէկ մասն ալ զանոնք հետաքրքրութեան մղելն է:

— Ի՞նչ է ձեր տպաւորութիւնը Լիբանանահայ վարժարաններէն:

— Զանազան վարժարաններ այցելելով, կը տեսնեմ թէ մեր քաղաքի ժողովուրդը անհաւասար պայքար կը մղէ խաւարին դէմ: Մեր ուսուցիչները եւ մեր ազգային գործիչները բոլորն ալ ձեռներէց եւ զոհաբեր տարրեր են եւ իրենց լաւագոյնը կ'ընեն: Սակայն դպրոցները տակաւին շատ պէտք ունին բարեփոխութեան եւ բարելաւման եւ դուրսէն եկած օժանդակութիւնները մեծ ազդակ մը պիտի ըլլան անոնց վիճակը բարելաւելու տեսակէտէն: Մենք՝ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան հիմնադիրներս՝ մանաւորապէս եւ առհասարակ մեզի համակիր ամբողջ ժողովուրդը կը հաւատանք թէ կրթական գործը կարեւորագոյնն է որ եւ է ազգի մէջ: Երբ անօթի մը կերակրես, այդ փորը դարձեալ կ'անօթենայ, բայց երբ մանուկ մը դաստիարակես հայ զգացումով եւ հայ ոգիով, ան կը մնայ Հայ, ու օր մը, ինչ որ իր վրայ կը ծախսես՝ ան կը վերադարձնէ իր ազգին իր բազդրեալ տոկոսով: Երբ մանուկ մը կը դաստիարակուի դուրս կը նետուի կեանքի ասպարէզ, ուր մրցումի ելած է ամէն մարդ, իր դաստիարակութեամբ շատ աւելի պատեհութիւն կ'ունենայ իր նիւթական եւ բարոյական վիճակը բարելաւելու եւ բարձր դիրքի վրայ մնալու:

Ահա այս հաւատքով եւ զգացումներով է որ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան անդամները եւ ուղեկիցները ամէն միջոց պիտի գործադրեն առաւելագոյն չափով օգտակար ըլլալու համար կարօտ հայ վարժարաններուն:

Քանի մը օրէ ի վեր կ'այցելեմ Պէյրութի հայկական վարժարանները: Շատ տխուր կը գտնեմ վարժարաններէն ոմանց վիճակը, ու կը խորհիմ թէ օգնութեան ձեռքը պէտք է երկարի հոն ուր ամէնէն աւելի պէտք կայ:

— Ի՞նչ կը խորհի ձեր հայրը Լիբանանի եւ Սուրիոյ կրթական հարցի մասին, իբրեւ լաւատեղեակ անձնաւորութիւն:

— Այնպէս ինչպէս ես՝ կը խորհիմ: Ան հիմա ձեռք առած է բուժարանի օժանդակութեան գործը: Եւ մենք իրար կը քաջալերենք այս երկու գործերուն յաջողութեան համար:

— Որքա՞ն պիտի մնաք մեր շրջանները:

— Քանի մը օրէն պիտի մեկնիմ Կիպրոս, ապա պիտի անցնիմ Հալէպ, ուր շաբաթ մը մնալէ ետք, պիտի այցելեմ Դամասկոս: Սուրիոյ մայրաքաղաքէն պիտի երթամ Պաղտատ եւ անկէ դարձեալ պիտի գամ Պէյրութ: Լիբանան պիտի մնամ մինչեւ Յուլիս 15:

Խօսակցութեան այս պահուն ներս կը մտնէ Ամերիկահայ ծանօթ ազգային Պ. Ստեփան Փիլիպոսեան եւ Պ. Տիգրանեանի խնդրանքին վրայ, կը պարզէ իր ծրագիրները Լիբանանի մէջ գորգի գործարան մը հիմնելու մասին: Դիմումներ կա-

Գաղութէ գաղութ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ Սոֆիա գացած է ուր իրեն ի պատիւ սարքուած է պատուոյ համերգ մը, Յունիս 11ին: Ներկայ եղած են նաեւ օտար հիւրեր:Երաժշտական բաժնին մէջ դաշնակիվրայ նըւագած են Ա· Խաչատուրեանի «Թոքաթա»ն , եւ « Սուրերու պարը» խել երգուած է դարձեալ Ա· Խաչատուրեանի «Երեւան»ը: Երաժշտագէտ Ա· Խաչատուրեան նախ հայերէն շնորհակալութիւն յայտնած եւըսած է թէ՝ « Երեւուն եւ մէկ տարիէ ի վեր կ'ապրիմ Մոսկուա, եւ կ'աշխատիմ չմոռնալ իմ մայրենի լեզուն: Կը դժուարանամ ըսել ինչ որ կը զգամ այս պահուն»: Խօսած է նաեւ ռուսերէն: Անոր նուիրած են գեղեցիկ ծխատուփ մը :

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը գրեն թէ Քէրքուքի Թաղական խորհուրդը ձեռնարկած է եկեղեցիի մը շինութեան : Հիմնարկէքին առթիւ բժիշկ Գուրգէն Փափազեան նուիրած է 50 տինար :

╳ Նորաշէնի մէջ (Պաղտատի մօտ) մատուռի մը կառուցման ձեռնարկուած է :

╳ Նկատի ունենալով որ Պաղտատի ներկայ գերեզմանատունը հազիւ 1 0 —15 տարուան կը բաւէ, Թաղաք·ժողովը միջոցներ կը մտածէ նոր գերեզմանատուն մը ճարելու համար :

ՕՐ· ՍԻՐԱՐՓԻ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ եւ քոյրը՝ Արաքսի Տէր Ներսէսեան Պոլսոյ պատրիարքին արտօնութեամբ կ'ուսումնասիրեն Ղալաթիոյ Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ դանձատան գրչագիր աւետարաններն եւ յիշատակարանները :

ԺՈՐԺ ՂԱՀՐԱՄԱՆԵԱՆ փինկփոնկի ախոյեան հռչակուած է Թէհրանի մէջ նախքան Ամերիկա մեկնիլը: 1950ին Փինկ փոնկի Փարիզի ախոյեան հանդիսացաւ այս մրցակիցներու միջեւ եւ 1951ին Միսուրիի մէջ (Ամերիկա): Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Ղահրամանեան համաշխարհային լաւագոյն ախոյեաններէն մէկն է: Այնքան նուէրներ եւ յաղթանակի ծաղկամաններ ստացած է որ իրան վերադարձին մասնաւոր օդանաւի պէտք պիտի ունենայ զանոնք փոխադրելու համար :

տարուած են պատկան իշխանութեանց որպէսզի համապատասխան արտօնագիրները ստացուին: Եթէ յաջողի, մեծ բարիք մը կրնայ ըլլալ այս գործը էթիոպիոյ համար :

Մեծ յոյսերով կը բաժնուիմ Ամերիկահայ այս երկու անձնաւորութիւններէն, որոնք հազարաւոր մղոններով ճամբայ կտրած են՝ դալ հետաքրքրուելու համար իրենց հայրենակիցներու ցաւերով, ամէն մէկը իր ճիւղին մէջ: Տ·ՈՍԿՈՒՆԻ

ՄԱՌԵՇԱԼ ԺՈՒԷՆԻ ճառին առթիւ, վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենան տեղական թերթերուն մէջ: Իր բարեկամները գիտել կուտան թէ մառեշալը աւելի բարձր աստիճան ունի քան ազգ· պաշտպանութեան նախարարը եւ թէ սպաներու ճառերը նախապէս նախարարութեան ներկայացնելու պայմանը չի կրնար դրուիլ մառեշալի մը համար: Կարծողներ կան թէ մառեշալը թեկնածու է հանրապետութեան նախագահութեան :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՊՈՌՏՕ, — Յունիս 22ի կիրակի օր ծնողները իրենց ձագուկներով լեցուած էին Սընօնի ընկերվարականներու սրահը, ամավերջի հանդէսին առթիւ: Բացումը կատարեց Խաչուէի Տիկին Ե· Կարապետեան, պարզելով Թր· Կ· Խաչի դպրոցին կատարած յառաջդիմութիւնը : Այս մանուկները որ Մեսրոպեան բարբառը կը հեգեն, եւ արժանի են մեր գուրգուրանքին: Այդպէս վարուեցան մեր ծնողները մեզի հանդէպ »:

Իրենց ուսուցչուհիին մէկ աղդանշանին վրայ բոլորն ալ բեմն են, վառվռուն նայուածքներով կը դիտեն ներկաները:Մանկական պարզութեամբ երգեցին երեք խմբերգներ: Յետոյ սկսաւ արտասանութիւններու շարքը զոր կատարեցին յատակ առոգանութեամբ, ինչպէս նաեւ մեներգները :

Քննիչ յանձնախումբի կողմէ խօսեցաւ Ա· Միքայէլեան,բացատրեց թէ ծնողներըպատասխանատու են իրենց զաւակներուն հանդէպ: «Ս· Սահակը, Ս· Մեսրոպը եւ իրենց գործակից հայութեան տուին զօրաւոր շէնք մը որուն շնորհիւ դարեր շարունակ մեր ինքնութիւնը պահեցինք սարկութեան շրջանէն: Հայ լեզուի եւ գրականութեան շնորհիւ էր որ ունեցանք մարտական եւ դիւցազն սերունդ մը, վարելով մեր ազատագրական պայքարը մինչեւ պետական կորիզի մը հաստատումը : Կը շնորհաւորեմ Օր· Շ· Քէնտէրեանը որ տարի մը եւս խղճմտութեամբ վարեց Կ· Խաչի դպրոցը, կը մաղթեմ որ տարեմուտին նոյն եռանդով շարունակէ իր պաշտօնը: Ձենք մոռնար նաեւ Խաչուհի քոյրերը, որոնք իրենց ամենօրեայ հոգերէն դուրս դպրոցին տարեկան եկամուտը կ'ապահովեն բարերարներով »:

Կ ·Խաչի մասնաճիւղի կողմէ ծաղկեփունջ մը նուիրուեցաւ ուսուցչուհիին, որ շնորհակալութիւն յայտնեց կազմակերպութեան եւ ծնողներուն: Պ· Մարգար Յակոբեան եւ Վ· Վարդան կատարեցին աճուրդ մը դպրոցին համար: Գոյացաւ 16.000 Ֆրանք :

Աշակերտները եւ աշակերտուհիները ներկայացուցին «Վիճակի Տօնը» մանկական թատերախաղը, մեր մուքերը քանի մը վայրկեան փոխադրելով հայրենի դաշտերն ու ձորերը, իրենց հայկական տարազներով, փունջ փունջ ծաղիկներով, «Ջան կիւլիւմ»ներով եւ միճակի տեսարանով:

Ուսուցչուհին ջանք չէր խնայած այս մանկական թատերախաղին յաջող ներկայացման համար:

Երբ սրահէն մեկնեցանք մանուկներու «Համբարձում եայլայ»ի, գիլ ձայնը դեռ կը հնչէր մեր ականջներուն: ՁԱՆԿԱՐԱՑԻ

ԱՆՏԻՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Սիրելի «Յառաջ»·— Քանի մը ամիս առաջ, զոյգ մը խմբագրականներով կը հարցնէիր թէ«ո՞ւր էմեր տան հասցէն» և ի հարկին որ դուռը պիտի զարնենք, եւն· :

Դժբախտաբար 30 տարի վերջն ալ կեանքը նոյն մակարդակին վրայ մնացած է այս հիւրընկալ երկրին մէջ: Տնտեսական տագնապի մղձաւանջը երկսայրի սուրի նման կը խոցոտէ հայ բանուորին սիրտը: Տարիներով հայ բանուորը ամէն գործի մէջ գերազանց ճիգ թափեց եւ գործատէրերուն ալ վստահութեան արժանացաւ: 1935ին Լավալի ստորագրած օրէնքը 10 %ի կը դեղչէր օտար աշխատաւորներու քանակը: Այն ատեն բաւական թիւով Հայեր դատապարտուեցան գործազրկութեան եւ չքաւորութեան:Եկաւ երկրորդ աշխարհամարտը, պետութիւնը մէկդի դրաւ այդ օրէնքը: Հայ բանուորն ալ պատերազմի դաշտը գընաց եւ ամէն զոհողութիւն կրեց: Ոմանք անհետ բաժնուեցան այս աշխարհէն, իսկ ողջ մնացողները ետ եկան այն յոյսով թէ այլեւս օտար մակդիրը պիտի չգործածուի Հայուն հանդէպ, քանի որ ինքն ալ, զաւակն ալ Ֆրանսայի դրօշին տակ ծառայեցին հայրենիքի փրկութեան :

Երկար չտեւեց անբախտ Հայուն ժպիտը: Ահա նորէն խտրութիւններ կը նշմարուին : Մարսէյլի նաւահանգիստին մէջ դարձեալ Հայն է որ կը տուժէ: Երբ գործերը բանուկ ըլլան, Հայուն գործ կը տրուի, իսկ երբ քիչ մը նուազին, գործելու առաջնութիւնը կը տրուի ուրիշներուն եւ հայ բանուորը յուսահատ տուն կը վերադառնայ: Կը նմանինք անտէր թռչունի մը որ ծառ չունի բոյն մը շինելու համար :

Ներկայիս հայ մամուլը, հայ քաղաքագէտը , հայ բեմը , հայ կղերը միայն կը սպառեն նոր սերունդը ճերմակ ջարդէն փրկելու համար: Իսկ հին սերունդին մասին ո՞վ պիտի մտածէ: Ան հազիւ շունչ առած Մեծ Եղեռնէն, ինկաւ օտար երկնքի տակ, լաւագոյն օրերու յոյսով: Ընտանիք կազմեց եւ խնամեց, ամէն զրկանքի ենթարկուելով :

Շատերը յուսախաբ եղած են այսօր, վասն զի պետութիւնը տարբերութիւններ դրած է հօր եւ զաւակի միջեւ: Զաւակը կը ճանչնայ իբրեւ քաղաքացի ու զօրակոչի կ'ենթարկէ, իսկ հայրը անբաղձալի եւ անպէտ:

Ով մեծամեծներ, մինչեւ ե՞րբ այսպէս յետին բանուորը պիտի մնանք, այս երկրին մէջ , միշտ վիզը ծուռ: Գործատէրերու պաշտօնեաներն անգամ իբրեւ ստրուկ կը ճանչնան հայ բանուորը: Ճառերը արժէք չեն ներկայացներ երբ կենսական հարցեր չեն լուծուիր: Ո՞ւր պիտի յանդի Ֆրանսահայ բանուորին վիճակը: Ինչո՞ւ պաշտօնական դիմումներ չեն կատարուիր: Ինչո՞ւ չեն օգտուիր կարեւոր դէմքերու բարեացակամութենէն: Հպատակութեան համար ալ դժուարութիւններ կը ծագին: Երեսուն տարին բաւական չէ՞ իբրեւ հաւատարմութեան ապացոյց: Իտալացի եւ սպանիացի բանուորը մէկ օր Ֆրանսա գալով յաջորդ օրը դիւրութեամբ հպատակ կը դառնայ, իսկ Հայը քսան տարի կ'ենթարկուի : Հարիւր դիմողներէն հազիւ տասը կը յաջողի :

Ուրեմն անհրաժեշտ է նոր սերունդին հետ հին սերունդի մասին ալ մտածել, որպէսզի հայ բանուորը կարենայ ազատ շունչ քաշել ծերութեան ժամանակ : ՎՏԱՐԱՆԴԻ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ ներկայիս կը հրատարակուին 109 օրաթերթեր եւ 598 պարբերաթերթեր : Պոլսոյ մէջ 38 օրաթերթ եւ 269 պարբերաթերթ , Անգարայի մէջ 95 օրաթերթ եւ պարբերաթերթ, Իզմիր 36 օրաթերթ եւ պարբերաթերթ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Այս ըմբոստական սպրքաւորումները կը հաստատէին, գոյութիւնը բազմանդամ կազմակերպութեան մը, իրարու կապուած սերտօրէն եւ յանդուգն նպատակներով :

Այդ մասին իր խորհրդածութիւնները առժամաբար մէկ կողմ դնելով, Պեռնար սկսաւ մտածել քարտէսին մասին: Ինք որ գոհ էր իր պաշտօնէն ու մեծ հաճոյք կը զգար անկէց, մեծ անպատուութիւն կը համարէր այդ մասին կրած ձախողանքը: Եւ եթէ Օտէթ գիտէր բան մը, այնպէս պիտի ընէր որ զայն խոստովանի :

Օտէթ Տիւշէզ առողջ, ընտանիքի սովորական տանտիկին մըն էր: Այլ նաեւ Նորման էր: Եւ Նորմանտացիները կ'ըլլան կարծր եւ դիմացկուն: Պեռնար վերէն վար չափեց զայն եւ գտաւ իբրեւ վճռական Նորմանտացի մը : Վստահ, սակայն , որ վերջ ի վերջոյ ինք պիտի յաղթանակէ, սկսաւ մեղմ վերաբերումով մը :

Ծխել հրամցուց, ունկնդրել տուաւ ձայնասփիւռին անոյշ եղանակները, միաժամանակ անոր ներկայութեան խել ճաշակելով կողիկներ եւ այլ համադամներ: Եւ վերջապէս նացիական մշակոյթին փառաբանանքն ու առաւելութիւնները: Տեսնելով որ այս բոլորը զուր կ'անցնին, ապտակեց դէմքէն եւ զրկեց բանտ, անօթի :

Յաջորդ օրը Օտէթ դարձեալ բերուեցաւ Պեռնարի առջեւ: Կերակուրը անյագօրէն լափած առեն: Այս անգամ ռատիոն գոցուած էր: Երբ լափելը լրացուց, ելաւ ոտքի եւ առանց խօսելու, կռուփի հարուած մը տուաւ Օտէթի դէմքին:

Կեսթափոյի փիլիսոփայութիւնն էր այս, առանց խօսքի մտնենալու հոգեբանութիւնը նախ քան հարցաքննութիւնը, որ ամենատկուն մարդոց վրայ իսկ կակուղնալու ազդեցութիւն կը գործէ եղեր :

— Հիմա ինչո՞ւ չխօսինք այդ յատակագիծի մասին, ըսաւ, կրկին նստելով իր աշխատասեղանին եաեւ: Դէզ մը գրելու թուղթ եւ հինդ, վեց սրածայր մատիտներ դրած էր առջեւը: Այսպէս վարար կը սպասէր գրի առնել Օտէթի խոստովանութիւնները: Ի՞նչ եղաւ յատակագիծը, հարցուց:

— Չեմ գիտեր, պատասխանեց Օտէթ :

Հինգ վայրկեան կուտամ, ըսաւ, եւ ձեռքի ժամացոյցին նայելով նստաւ եւ սկսաւ եղունգները յղկել :

Երբ հինգ վայրկեանը լրացաւ .

— Սա վրայի զարանը բաց, հրամայեց :

Հրէշային ժպիտ մը կ'ուրուագծուէր դէմքին վրայ :

Օտէթ վարանեցաւ վայրկեան մը, յետոյ հնազանդեցաւ :

— Սա խարազանը ինծի տուր :

Տուաւ : Կովու կաշիէ մտրակ մըն էր, ծայրը արիւնոտ :

— Արմուկներդ սեղանին վրայ դիր, հրամայեց: Ու մինչ Օտէթ վար կը հակէր, Պեռնար պատռեց անոր զգանցքն ու ներքնաշապիկը, եւ սկսաւ կատաղօրէն խարազանել: Օտէթ մարած էր արդէն : Ան տակաւին կը շարունակէր խարազանել :

Երեք օր վերջ դարձեալ սկսաւ.

— Ամուսինդ ո՞ւր է : Ո՞վքեր են միւս կողոպտիչները: Յատակագիծը ի՞նչ եղաւ : Յետոյ դարձեալ խարազանահարումը :

Ուրիշներ պիտի թուլնային այս չարչարանքին առջեւ: Օտէթ զայն կրեց առանց տկարանալու : Անոր ուղղամտութիւնն ու զօրաւոր կեցուածքը կատղեցուց Պեռնարը :

Քեզ պիտի սպաննեմ: Պիտի սպաննեմ ամէնքդ ալ: Բայց ձեր հոտած դիակները մեր զինուորներու առողջութեան փորձանք պիտի ըլլան :

Երրորդ Ստահակը Օտէթին ձերբակալումէն ի վեր կատաղութեան նոպաներ կ'անցընէր: Գերմանական արագահարուած մը զետեղած իր կառքին մէջ, գաղտնի մէկ դիրքէն ուրիշ դիրք մը կը դիմէր: Այնպէս կարծելով որ անտառներէ եւ յարգանոցներէ զատ ուրիշ տեղ չէր կրնար բնակիլ : Միտք մը միայն զինքը կը ւկէր — ազատել Օտէթը :

Մինչեւ իսկ չէր գիտեր թէ ողջ է կամ մեռած: Ժագողէն ..փողո՞ցը կը մնար տակաւին թէ փոխադրուած էր ուրիշ բանտ մը: Խմած գինին չէր տար այս հարցումներուն պատասխանը :

Երկու շաբաթ վերջ լուր առացաւ թէ գինքը առժամապէս փոխադրած են Ալանսօնի բանտը :

(Շար·)

տակուած են Մանչուրիոյ ելեկտրական հաստատութիւնները եւ ճարտարարուեստութիւնը :

╳ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ընկերվարականները կը շարունակեն քննադատել Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը, անցեալ շաբթուան օդարշաւներուն առթիւ: Անգլիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախորդ նախարարը, Պ. Շինուէլ, ճառ մը խօսելով դիտել տուաւ թէ «Ամերիկան երբեք այսքան դէշ վարուած չէր Մեծն Բրիտանիոյ հանդէպ: Բացորոշ է որ Քորէայի խնդիրը կրնայ կարգադրուիլ միայն դիւանագիտական ճամբով: Զինուորանի կառավարութիւնը պէտք է իր աթոռը ունենայ Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ եւ Ծայր. Արեւելքի վերաբերեալ բոլոր առկախ հարցերը պէտք է կարգադրուին բանակցութեամբ» :

Ֆրանսայի ընկերվարականները Եալուի ռմբակոծութիւններէն աւելի ծանրակշիռ կը գտնեն Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան նախարարին այն յայտարարութիւնը թէ Մանչուրիոյ ռազմագիտական կէտերը կրնան ռմբակոծուիլ առանց խորհրդակցելու դաշնակիցներուն հետ: Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը այս առթիւ տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետին հետ :

╳ Կարմիր Զինուորանի անթելը «պատմութեան ամէնէն վայրագ ոճիրը» հռչակեց անցեալ շաբթուան ռմբակոծութիւնը : «Զարնուած ելեկտրական գործարանները ռազմական կէտեր չէին, այլ կը ծառայէին ժողովուրդի ամենօրեայ պէտքերուն»: Միւս արբանեակ երկիրներու մամուլը եւ անթելն ալ նոյն լեզուն կը գործածեն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, Հիլալի փաշա, հրաժարեցաւ: Իրեն յաջորդեց նախկին վարչապետ մը, Սըրրի փաշա, որ համբաւ կը վայելէ իբրեւ չափաւոր դիւանագէտ: Հրաժարելէ առաջ, Հիլալի փաշա ամբաստանուած էր Վաֆտի վարիչները թէ օտար դեսպանատուն մը դիմելով, առաջարկած են մասնակցիլ Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան, պայմանաւ որ տապալեն իր դահլիճը :

ԻՐԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ, Տոքթ. Մոսատեղ ունկնդրութեան ընդունուելով Շահին կողմէ, յայտնեց թէ պիտի հրաժարի, եթէ խորհրդարանը մինչեւ որ միջին ճամբայ մը գտնեն Անգլիոյ հետ, Ապատանի քարիւղի հանքերը չահագործելու համար: Վարչապետը երկու միջոց կը գտնէ, իբրեւ ելք նիւթական տագնապէն — «Եթէ խորհրդարանը պէտք ունի քարիւղի եկամուտին, թող ուրիշ վարչապետ մը գտնէ, այդ գործը սարքելու համար: Եթէ կ'ուզէ պահել երկրին անկախութիւնը եւ ելեւմուտքը հաւասարակշռել առանց քարիւղի եկամուտին, պարտաւոր է ամէն աջակցութիւն ընծայել կառավարութեան»: Տոքթ. Մոսատեղ կը կարծէ թէ կարելի է նիւթական տագնապը լուծել նոր տուրքեր հաստատելով ունեւորներուն վրայ եւ խնայողութիւններ կատարելով» :— Թէհրանի պաշարման վիճակը պիտի շարունակուի մինչեւ Յուլիսի վերջը:

ԱՇԽԱՐՀԻ ԳԵՂՈՒՀԻ հռչակուեցաւ 18 տարեկան Ֆինլանտուհի մը, Արմի Հելենա Քուզելա, 29 թեկնածուներու մէջ: Երկրորդ հռչակուեցաւ Հանոլուլուի գեղուհին, երրորդ՝ Յունաստանի թեկնածուն, Տէյզի Մաւրաքի, եւն.: Տիեզերքի գեղուհին պիտի ստանայ եօթնամեայ պայմանագիր մը՝ շարժանկարի համար, 3000 տոլարնոց. կառք մը եւ 2500 տոլարի թեւի ժամացոյց մը: Ցաղթանակը չահած առեն գլուխը դրին Թուրքիոյ նախկին ցարուհիներէն մէկուն թագը, որ զարդարուած է 1529 ադամանդներով եւ շինուած 1844ին, Նիկոլա Ա. ցարին հրամանով: Թուրքերն ալ գեղուհի մը ղրկած էին մրցահանդէսին որ տեղի ունեցաւ Քալիֆորնիոյ մէջ: Ընտրութիւնները կատարուած առեն, գեղուհիները կարգով անցան դատաւորներուն առջեւէն, իրիկուան շրջազգեստով, ծովային բաղնիքի տարազով եւ իրենց ընիկ հագուստներով ...

ԲՌՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ կայաններու մասին տեղեկագիր մը յանձնուեցաւ Ազգաժողովին, Մ. Նահանգներուն կողմէ : Տեղեկագիրը ծանր մեղադրանքներ կ'ուղղէ Խ. Միութեան դէմ :

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ քուէարկուեցաւ Մ. Նահանգներու խորհրդարանին կողմէ, հակառակ նախագահ Թրումընի բողոքին, որ անարդար կը գտնէր հաստատուած սեղմումները :

ԿՌԻՒ ՄԸ տեղի ունեցաւ երկու առեւտրականներու եւ վեց համալսարանականներու միջեւ, Տիկին Ժաք Տիւքլոյի բնակարանին առջեւ: Առեւտրականները կ'ըսեն թէ խարազաններով խոշտանգուեցան, երբ տուն կ'երթային: Համալսարաններ, որոնք թիկնապահներ էին, կ'ըսեն թէ երկու առեւտրականները կը նախատէին բանտարկեալ երեսփոխանին կինը: Այս վերջինը դատարան դիմեց, գանգատելով թէ երկու առեւտրականները սպառնալիքներ ուղղած էին իրեն, գիշերատեն:

ՄԻՍԻՆ ԳԻՆԸ պիտի զեղչուի 5 — 10 %: Շատ մը ագարակատէրեր կը մորթեն իրենց անասունները, փախնելով պահարանի համաճարակէն :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ իր մարզադաշտին վրայ, Stade Olier 11 Rue d'Arcueil, Porte d'Orléans, La Vache Noire :

Հովանաւորութեամբ Պ. ՆՈՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ

Կիրակի, 6 Յուլիս, ժամը 10էն մինչեւ երեկոյ:

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցին ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԻՍԻ ՇԱՎԻԼԻ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ:

ԴՐՕՇԱԿԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ, որու ընթացքին տողանցք պիտի կատարեն երկսեռ մարզիկները :

Բարեկամական ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ ՄԸ ԳՆԴԱԿԱԽԱՂԻ, տեղական համբաւաւոր խումբի մը հետ :

Մարզական զանազան խաղեր եւ անակնկալներ : Մարզիկներու եւ սիրողներու կողմէ լողալու մրցումներ : Գեղարուեստական բաժնին մաս կը կազմեն ՆՈՒԱԳ ԵՐԳ եւ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

Առատ եւ ճոխ ուտելիք եւ խմիչք մատչելի գիներով: Մանուկներու մասնակցութեան համար 100 ֆր.:

Դաստիարակական ժողով

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 21ին, Société Savantesի F. սրահին մէջ, ուր պիտի խօսին. —

Ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — « Թռուցիկ ակնարկ մը ներկայ քաղաքական կացութեան մասին :

Ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ.—«Հայկ. Դատին ներկայ վիճակը, եւ հայ միւս քաղաքական հոսանքներու վերաբերումը»:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր բոլոր բաժանորդներէն որ երբ հասցէ կը փոխեն, չմոռնան միասին ղրկել ՆԱԽՈՐԴ ՀԱՍՑԷՆ:

Նոյնը կը խնդրենք այն բաժանորդներէն որոնք օդափոխութեան կ'երթան:

Հասցէի փոփոխութեան համար կը խնդրուի 50 ֆրանք ղրկել, արձակուրդի համար՝ 100 ֆրանք:

Թիւրիմացութիւններ կը պատահին, երբ հին հասցէն ղրկուած չըլլար: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Համախարբերդցիական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը 27 Յուլիս, կիրակի օր Վինէրիէի պուրակին մէջ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

Ուշադրութիւն

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի ամսագրին՝ «Հայաստան»ի յօդուածներու եւ դրամներու առաքումները կատարել հետեւեալ հասցէով՝ M. Krikor Papazian, 25 rue Martial Boudet Chaville (S. et O.):

Կը խնդրուի պաշտօնակիցներէն նկատի ունենալ նոր հասցէն.

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան դաշտահանդէսը, 20 Յուլիս, կիրակի, Trois Lucs Restaurant des Grottes Monnardi, օդասուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Պուլվար Օտոյի Թաղ. խորհուրդի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի :

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէնթ Անորէ, Պառ Պէլվէտէրի ընդարձակ պարտէզին մէջ :

Կը նախագահէ տիկին ԱՐԱՔՍԻ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ

Վարժարանի աշակերտներու կողմ պիտի ներկայացուին Կռունկս վանքը, Կարօն ու Մարօն, էլ մի աղօթիր թատերգութիւնները:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւններ, հայկական պարեր : Մուտքը ազատ է :

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած են 1952 —53ի ուսումնական տարւոյ արձանագրութիւնները: Փութով դիմել տեսչութեան հասցէին, 26 rue Troyon, Sèvres (S. etO.) : Ժամադրուիլ հեռախօսով՝ OBS. 18-28:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տէօրնէքէն Հըղաթ Աւետիսեան Թեղուտ գիւղացի (Տարօն) կը փնտռէ իր եղբայրը Մկրտիչ Աւետիսեան, որ վերջին պատերազմէն ետք կը ծառայէր Ամերիկեան շրջանի մէջ (Գերմանիա): Տեղեկացնել Avedissian Rekat, 3 Allée Thénard. (Décines - Isère), France :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris(13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի, Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր Սերոբ - Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու ներկայացուցիչները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Place St. Sulpice Café de la Marie սրճարանին վերնայարկը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 20.45ին, Paris Nord, 17 rue de Dunkerque :

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քառէ սրճարանին վերնայարկը : Կը խօսի Պ. ԵՂԻՇԷ ԱՅՎԱԶԵԱՆ :Նիւթ ունենալով՝ Արդի մտածողութեան բնոյթն ու իր ուղղութիւնը (օրիանթասիօն): Մուտքը ազատ է:

ՍԱՐՈՅԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

W. Saroyan ի STE. AGNES DES SOURIS ներկայացումը կը տրուի ամէն գիշեր Théâtre du Nouveau Lancryի մէջ (10 rue de Lancry):

Բացի ուրբաթ օրերէն :

Յառաջիկայ շաբաթ օրուան ներկայացման հասոյթը պիտի յատկացուի Հայ Ուս. Միութեան :

Տոմսերը կը ծախուին ուսանողներու մօտ եւ կիչէն: Անշուշտ հայ հասարակութիւնը պիտի փութայ թատրոնը լեցնել շաբաթ գիշեր, հաճելի երեկոյթ մը անցընելով :

ՀԱՅԿ. ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Օգոստոս 16էն 22: Պայմաններու համար դիմել ԳՐԻԳՈՐ Վ. ՊԱՊԵԱՆի
11, Rue Belle - Image, Valence (Drôme):

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Լիլայի, Պէլվիլի դպրոցներու կրթական մարմիններու կողմէ: Նախագահութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ՎՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Le Bon Foyerի սրահին մէջ, 8 Ave. Simon Bolivar, métro Pyrenèes: Գեղարուեստական ճոխ բաժին դպրոցի աշակերտներուն կողմէ:

Քառասնամեակ Արմենիա Երգչախումբի

(Նախկին Հայ Երաժշտ. Միութիւն, Մարսէյլ)

Շաբաթ 12 Յուլիս, ժամը 21ին, 19 rue Venture, ընդհ. ժողով եւ համարատուութիւն 20ամեայ գործունէութեան:

Կիրակի, 13 Յուլիս, ժամը 10ին, Մայր եկեղեցիի մէջ, Կոմիտասեան պատարագ եւ հոգեհանգիստ, բոլոր անդամներու ննջեցելոց յիշատակին: Ժամը 13ին՝ ճաշ, նուիրուած վարչութեան կողմէ, նախկին թէ նոր բոլոր անդամներուն : Ժամը 16ին՝ ցերեկոյթ:

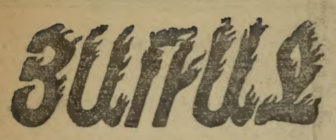
Երկուշաբթի 14 Յուլիս, դաշտահանդէսութիւն, նուիրուած Միութեան Մայր դիւանին կողմէ, նախկին թէ նոր բոլոր անդամներուն :

Կրնան մասնակցիլ նաեւ ծնողներ եւ համակիրներ, մասնաւոր պայմաններով :

Թէ նախկին անդամներէն եւ թէ համակիրներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ ամէնէն ուշ մինչեւ 5 Յուլիս: Հասցէ՝ Marseille:— Arménia, 339, Ave. du Prado.— Mr. P. Simitian 25, rue Berlioz, Mlle. L. Hatzakordzian, 15, rue L. des Capucins :

ԾԱՆ.— Ոչ ոքի անձնական հրաւէր չի ղրկուիր: Կը խնդրենք ներկայս իբր այն նկատել :

Արձանագրութիւնք կը փակուին Յուլիս 5ին:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en1925,R.C.S.376·286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 2 JUILLET 1952 Չորեքշաբթի 2 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6803-Նոր շրջան թիւ 2214

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԱԿԱՒԻՆ ՈՒՇ ՉԷ

Ատենէ մը ի վեր չենք զբաղիր Փարիզի Հայոց բանկալով:

Նիւթ չի պակսիր: Բայց համբերութեան փորձ մը կատարեցինք:

Ուզեցինք պատեհութիւն տալ, որպէսզի դարձ մը կատարեն, դարմանելով այն պատկերազարդ ապօրինութիւնները որոնց փաստացի մերկացում մը հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ եւ այլուր:

Այս կը պահանջէր գաղութին շահը, մանաւանդ դիւրացնելու համար թեմական կազմակերպութիւնը:

Դժբախտաբար յուսախաբ եղանք:

Վերջին ընտրութեանց առթիւ սարքուած խաղերու շնորհիւ, «անկուսակցական եկեղեցասէրները» տուն-տեղ են եղած եւ գործերը կը վարեն համաձայն իրենց հայեցողութեան:

Անոնք ունին իրենց յատուկ «վարչութիւնը», որ պարբերաբար զեկոյցներ կը ղրկէ մամուլին:

Անցեալ շաբթու հրատարակեցինք այդ զեկոյցներէն մէկը, որ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէր. —

1.— Յատուկ յանձնաժողով մը կազմուած է, «որպէսզի աջակցի Հայրապետական պատուիրակին, Արեւմտեան Եւրոպայի Թեմին կազմակերպութեան աշխատանքներուն մէջ»:

2.— Վարչութեան մէկ մասին պաշտօնավարութեան շրջանը աւարտած է:

3.— Բայց, նկատելով որ ծրագիր-կանոնագրի կարգ մը յօդուածները վերամշակուած են մասնաւոր յանձնախումբի մը կողմէ, որոշուած է ընտրութիւններ կատարել համաձայն նոր տրամադրութեանց:

4. — Կատարուած փոփոխութիւնները պիտի քննուին արտակարգ ընդհ. ժողովի մը կողմէ, նախագահութեամբ նորընտիր առաջնորդին:

Այս մանուածապատ զեկոյցէն կը բխին հետեւեալ հարցումները. —

1.— Որո՞նք են «գաղութին յարգանքն ու վստահութիւնը վայելող» այն անձնաւորութիւնները, որ պիտի աջակցին կաթող. պատուիրակին, իբրեւ «յատուկ յանձնաժողով»: Ի՞նչ հիման վրայ կատարուած է այս ընտրութիւնը:

2.— Ինչո՞ւ մամուլին չեն հաղորդեր ծրագիր կանոնագրին մէջ կատարուած «բարեփոխումները», որպէսզի հանրութիւնը կարենայ գաղափար մը կազմել:

3.— Քանի որ փոփոխութիւններ կատարուած են ծրագիր-կանոնագրին մէջ, ինքնին գոյութենէ դադրած չըլլա՞ր ինքնակոչ վարչութիւնը:

4.— Ուրիշ խօսքով, տարրական տրամաբանութիւնը չի՞ պահանջեր կանոնագրի վերջնական վաւերացումէն ետք, ձեռնարկել ամբողջ վարչութեան, եւ ոչ թէ անոր մէկ մասին ընտրութեան:

Եթէ կարենային հրապարակաւ պատասխանել այս հարցումներուն, գոնէ մէկ անգամ հաստատած պիտի ըլլային թէ կ'ուզեն ընդ առաջ երթալ օրուան պահանջներուն:

Փարիզի հոգեւոր հովիւն ալ, որուն աջակցութեան ապաւինած են, շեշտելով անոր «Հայրապետական պատուիրակ»ի հանգամանքը, անշուշտ իրենց պիտի յիշեցնէ այս տարրական պարտականութիւնը:

Մենք մօտէն տեղեկութիւն չունինք Սերովբէ վարդապետի տեսակէտներու մասին:

Չենք ալ գիտեր թէ անհրաժեշտ քննութիւնները կատարա՞ծ է, ստուգելու համար վերջին ընտրութեանց օրինաւորութիւնը եւ իր օրհնութեան ապաւինած վարչութեան իրաւասութիւնները:

Ամէն պարագայի մէջ, տակաւին ուշ չէ, գոհացում տալու համար հանրային կարծիքին:

Որքան ալ նորեկ ըլլայ, նորընտիր հովիւը բաւական գաղափար կազմած ըլլալու է իր շրջապատի մասին:

Իր ներկայ եւ ապագայ գործունէութեան ճամբան չի կրնար հարթուիլ միակողմանի գործունէութեամբ:

Ծրագիր-կանոնագրին հետ, պէտք է փոխել նաեւ բանկալին մթնոլորտը:

Անհրաժեշտ է վստահութիւն ներշնչել:

Շ.

Գարեգին կաթողիկոսի թաղումը

Երէկ Պէյրութի մեր թղթակցէն ստացանք հետեւեալ տեղեկութիւնները (Յունիս 28 եւ 29). —

Գարեգին կաթողիկոսի թաղման եւ օծման համար մասնաւորապէս կազմուած յանձնախումբին որոշումով, հինգշաբթի առտու կանուխ հանգուցեալ կաթողիկոսին մարմինը Անթիլիասի Տաճարէն ինքնաշարժով փոխադրուեցաւ Ս. Նշան Մայր եկեղեցին, ուր ամբողջ օրը ընդունեց վերջին յարգանքը հաւատացեալ ժողովուրդին:

Նախապէս որոշուած էր ուրբաթ առտու հանդիսաւոր պատարագ կատարել Ս. Նշան եկեղեցին մէջ եւ նոյն օրը կէսօրէ ետք հանգուցեալ Հայրապետին մարմինը թափօրով փոխադրել Անթիլիաս: Վերջին պահուն սակայն ուրբաթ օր տեղի ունենալիք պատարագն ու թափօրը յետաձգուեցան շաբաթ օրուան, նոյն ժամերուն:

Չորեքշաբթի կէսօրէն ետք Էջմիածինէն հասաւ հեռագիր մը ստորագրուած Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կողմէ: Ինչպէս գրած էինք արդէն, հեռագիրը կը հաղորդէր, թէ հինգ հոգինոց պատուիրակութիւն մը ճամբայ պիտի ելլէ Հայաստանէն՝ մասնակցելու համար հանգուցեալ Հայրապետին թաղման արարողութեան: Ուստի կը թելադրէր որ վեհապետին թաղումը տեղի չունենայ Յունիս 29էն առաջ, որպէսզի Էջմիածնի ներկայացուցիչները կարենան ժամանակին հասնիլ եւ մասնակցիլ թաղման արարողութեանց:

Պաշտօնապէս հեռաձայնով հաղորդուեցաւ թէ Ազգ. իշխանութեան կողմէ ներկայացուցիչ մը պիտի դայ՝ մասնակցելու համար արարողութեանց:

× Ուրբաթ կէսօրէ առաջ ժամը 11.30ին Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահ Շէյխ Պէշար էլ Խուրի, ընկերակցութեամբ վարչապետ Սամի պէյ Սոլհի Անթիլիաս եկաւ իր ցաւակցութիւնները ներկայացնելու համար Միաբանութեան՝ կաթողիկոսին մահուան առթիւ:

Նախագահը եւ վարչապետը դիմաւորուեցան Լիբանանի առաջնորդ Խադէն եպիսկ.ի եւ Բերիոյ առաջնորդ Զարեհ եպիսկ.ի կողմէ եւ առաջնորդուեցան վեհարան, ուր իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին կաթողիկոսական ընդհ. փոխանորդ Խադ արք. Աջապահեանի, Անթիլիաս ժամանած արք.ներուն եւ Միաբանութեան անդամներուն:

Խադ արք. հայ ժողովուրդին կողմէ շնորհակալութիւն յայտնեց:

Այնուհետեւ նախագահը հետեւեալ արձանագրութիւնը թողուց կաթողիկոսարանի ոսկեմատեանին մէջ.—

«Կը ներկայացնեմ ամենաջերմ ցաւակցութիւններս դառն կորուստին համար»:

Ցաւակցական նոյն արտայայտութեան տակ ստորագրեց նաեւ Ն. Վ. վարչապետ Սամի պէյ Սոլհ:

× Հայրապետին մարմինը շաբաթ հանդիսաւոր թափօրով փոխադրուեցաւ Անթիլիաս:

Կէսօրէ առաջ ժամը 10ին, հանդիսաւոր պատարագ մատոյց Ս. Նշան Մայր եկեղեցին մէջ, Եգիպտոսի առաջնորդ Մամբրէ արք. Սիրունեան: Կէսօրէ ետք ժամը 3ին, թափօրը կազմուեցաւ Ս. Նշան մայր եկեղեցիէն ու ճամբայ ելաւ դէպի Տօրա: Անկէ՝ ինքնաշարժներով Անթիլիաս:

Կիրակի տեղի ունեցաւ օծումն ու թաղումը: Առաւօտեան ժամը 10ին, հանդիսաւոր պատարագ մատուցուեցաւ Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ, ի ներկայութեան կառավարութեան ներկայացուցիչներուն, դիւանագիտական Մարմնի անդամներուն եւ բարձրաստիճան կղերականներու:

Պատարագէն ետք տեղի ունեցաւ հանգուցեալ Հայրապետին օծումը, յետոյ մարմինը ամփոփուեցաւ Անթիլիասի մէջ:

Էջմիածնի պատուիրակութեան կազմը

Ուրբաթ իրիկուն Գէորգ Զ. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ստորագրութեամբ Էջմիածինէն հասաւ հեռագիր մը, որ կը ծանուցանէ թէ պատուիրակները արդէն ճամբայ ելած են: Պատուիրակութեան անդամներն են.— Վահան արք. Կոստանեան, Ռումանիոյ առաջնորդ Վազգէն Եպիսկ. Պալճեան, Երեւանի Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան ատենապետ Գրիգոր Սանոսեան, պրոֆ. Առաքել Առաքելեան, իսկ հինգերորդը՝ Երուսաղէմի Պատր. տեղապահ Եղիշէ եպիսկ. Տէրտէրեան:

× Կարգադիր յանձնախումբը հետեւեալ հրահանգները հաղորդած էր ժողովուրդին, յուղարկաւորութեան առթիւ. —

Ա.— Արգիլուած է ծաղկեպսակ կամ ծաղկեփունջ բերել: Բ.— Արգիլուած է վերտառութիւններ կրող պաստառներ կամ ցուցատախտակներ բերել: Գ. — Թափօրին հետեւիլ շարքերով եւ կարգ պահելով: Դ.— Քովնտի փողոցներէն թափօրին վրայ չխուժել եւ սպասել իրենց հերթին միանալու թափօրին: Ե.— Կրկին կը յանձնարարուի խանութներն ու գործատեղիները փակել եւ դադրեցնել ամէն տեսակ աշխատանք:

× Այսու կը ծանուցանենք բարեպաշտ ժողովրդեան թէ փոխան ծաղկեպսակի սիրով պիտի ընդունուին նուէրները Երանաշնորհ Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Գարեգին Վեհ. Կաթողիկոսի անտիպ ձեռագիրներու հրատարակութեան համար:

Տէր եւ Տիկին Ապրօ, Ապրոյեան փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 500 լ. ոսկի:

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ՍԸՐՐԻ ՓԱՇԱ ՊԻՏԻ ԿՐՆԱ՞Յ ԼԵԶՈՒ ԳՏՆԵԼ ԱՆԳԼԻՈՅ ՀԵՏ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Եգիպտոսի վարչապետը, Հիլալի փաշա հրաժարած ըլլալով, իրեն յաջորդած է Սըրրի փաշա:

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ այս լուրը գաղտնի պահուած էր 36 ժամ, եւ անակնկալ մը եղաւ ժողովուրդին համար: Նոր դահլիճը կազմուած է անկախներէ: Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ վերջին պահուն դժուարութիւններ ծագած են, մանաւանդ ներքին գործերու նախարարութեան համար:

Կ'ըսուի թէ Մորթատի Մարաղի փաշա ուզած է՝ ներքին գործերու նախարար մնալ նոր դահլիճին մէջ ալ, բայց վարչապետը առաջարկած է պատերազմական եւ ծովային նախարարութիւնը:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Սըրրի փաշա, որ 60 տարեկան է, պիտի վարէ նաեւ ներքին եւ արտաքին նախարարութիւնները, ցնոր տնօրինութիւն:

Նոր վարչապետը իր ուսումը աւարտած է Ֆրանսայի մէջ, եւ մասնագէտ մըն է ոռոգման գործերու: Քաղաքական ասպարէզը մտաւ 1937ին, իբրեւ հանրօգուտ շինութեանց նախարար: Մինչեւ 1940 մասնակցեցաւ զանազան կառավարութեանց իբրեւ հանրօգուտ շինութեանց, ազգ. պաշտպանութեան եւ կրթական նախարար: Առաջին անգամ վարչապետ եղաւ 1940ին, յետոյ՝ 1949ին:

× Նախորդ վարչապետը, Հիլալի փաշա, որ պաշտօնի կոչուեցաւ անցեալ մարտին, այս առթիւ թագաւորին ուղղած նամակին մէջ կ'ըսէր թէ «ամէն ջանք պիտի թափէ իրականացնելու համար երկրին ազգային իղձը, — օտար զօրքին պարպումը եւ Նեղոսի հովիտին միութիւնը (կցում Սուտանի): Միեւնոյն ատեն կը խոստանար պահպանել բարեկարգութիւնը եւ «պայքարիլ ապականութեան եւ կաշառակերութեան դէմ, առանց տկարանալու կամ ձգձգելու»:

Իր առաջին գործերէն մէկն եղաւ լուծել երեսփ. ժողովը եւ ընտրութիւնները յետաձգել հոկտեմբերին, նոր օրէնք մը պատրաստելով:

Այժմ իր հրաժարագրին մէջ Հիլալի փաշա կ'ըսէ, դարձեալ խօսքն ուղղելով թագաւորին. — «Պաշտօնակիցներս եւ ես կը նկատենք թէ մեր ուժերէն վեր պատասխանատուութիւն մը ստանձներ ենք: Երկիրը կը գտնուի անելի մը առջեւ, ուստի անհրաժեշտ կը դատենք ձեր հայեցողութեան յանձնել խնդիրը»:

Հրաժարեալ դահլիճին անդամներէն Ֆարիտ Զալուք փաշա յայտարարեց թէ հրաժարման երեք պատճառներէն մէկը այն է որ դաւ մը սարքուած էր դահլիճը տապալելու համար: «Երեք ծանօթ անձնաւորութիւններ, որոնց մէկը յայտնապէս բարեկամ է Վաֆտի, Գահիրէի ամերիկեան դեսպանին դիմելով, առաջարկած են անտանելի կացութեան մը մատնել դահլիճը: Այս յայտնութեան վրայ, Հիլալի փաշա մտածեց թէ չի կրնար շարունակել իր գործը, երբ դաւեր կը սարքին իր կռնակէն»:

× Նոր վարչապետը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ արքունի դիւանապետին՝ Աֆիֆի փաշայի հետ, նոր ընտրութեանց, գրաքննութեան մեղմացման եւ պաշարման վիճակի բարձման մասին:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ Սըրրի փաշան կը համարուի վարպետ եւ իրատես դիւանագէտ մը, ուղղամիտ եւ կարող վարիչ մը:

× Հիլալի փաշայի դահլիճին անկումը մեծ զարմանք չպատճառեց Լոնտոնի մէջ, ուր գիտէին անոր կրած դժուարութիւնները՝ իբրեւ հետեւանք Վաֆտի յարաճուն գործունէութեան: Բայց եւ այնպէս կը ցաւին Հիլալի փաշայի ձախողման

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԻՒՆԽԷՆ, 26 Յունիս (Յառաջ).— Գերմանիա մնացած հայ տարագիրները այնքան ծանր վիճակի մը մատնուած են որ, պարտք կը համարեմ հայ հանրութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել:

Պատերազմէն առաջ գերմանահայ գաղութը հազիւ քանի մը հարիւրի կը հասնէր, մեծ մասով Պերլին եւ Համպուրկ հաստատուած: Պատերազմի ընթացքին այս թիւը հազարներով բազմապատկուեցաւ, շնորհիւ Ֆրանսայէն, Յունաստանէն եւ Ռուսաստանէն բռնի բերուած հայ աշխատաւորներու: Հիթլէրական կառավարութիւնը աշխատող ձեռքերու պէտք ունենալով իր գրաւած երկիրներէն բազմաթիւ քաղաքացիներ Գերմանիա կը փոխադրէր որոնց հետ նաեւ յիշեալ Հայերը:

Պատերազմէն վերջ, 1945ին շատեր այլեւս չէին կրնար իրենց հայրենիքը վերադառնալ (մեծ մասով Ռուսաստանի Հայեր): UNNRA անմիջապէս օգնութեան հասաւ ասոնց, տրամադրելով Շթութկարտի Ֆունքերքասերնէ (նախկին գերմանական զօրանոց մը) եւ միաժամանակ ապահովելով իրենց սնունդը եւ հանդերձեղէնը: Ֆունքերքասերնէն մօտաւորապէս 2000 բնակիչով հայկական աւանի մը վերածուած էր. եկեղեցի, դպրոց, թատրոն, թերթ, դատարան, ոստիկանութիւն եւն.: Այդ շրջանին էր որ շնորհիւ Գ. Ճորճ Մարտիկեանի, Ամերիկայի մէջ հիմնուեցաւ ANCHAն, իր իսկ նախագահութեամբ, օգնելու համարհայրենադարձ տարագիրներու: ANCHAն գործակցութեամբ UNNRAի յաջողեցաւ բազմաթիւ Հայեր Ամերիկա փոխադրել: UNNRAին յաջորդեց IROն, որուն հետ եւս ANCHAն շարունակեց իր գործակցութիւնը այն ուղղութեամբ: Այսպէսով քանի մը հազար Հայեր կրցան զանազան երկիրներ գաղթել, մասնաւորաբար Հիւս. Ամերիկա: Բայց անոնք որ հիւանդ էին կամ որեւէ յանցանքի համար ժամանակին բանտարկութեան պատիժ կրած, մերժուեցան գինուորական իշխանութեան կողմէ: Հիւանդները մեծ մասով թոքախտաւորներ են, իսկ յանցաւորները կ'ամբաստանուին թէ սեւ շուկայով զբաղած են պատերազմի միջոցին կամ պատերազմէ ետք: Այդ շրջանին շատեր նոյն «զբաղումը» ունէին, բայց անբախտներուն յանցանքը այն է որ «բռնուեցան»...

Այժմ Գերմանիա մնացած հայ տարագիրները 4—500 հոգիէ կը բաղկանան, ցրուած՝ զանազան քաղաքներու մէջ: Ֆունքերքասերնէն ամայացած է: Հազիւ քանի մը ընտանիքներ ու ամուրիներ կը բնակին հոն, մնացեալները լեհ, ռուս տարագիրներ են:

ANCHAի կեդրոնը, ինչպէս միշտ, Շթութկարտ կը գտնուի ղեկավարութեամբ դոք. Շէքէրճեանի եւ իր գրագրուհիներուն: IROն 1952 Յունուարէն ի վեր դադրած ըլլալով, ինչպէս բոլոր տարագիրները, նոյնպէս եւ մեր հայրենակիցները անօգնական եւ անպաշտպան ձգուած են: ԱՆՉԱՆ մէկ տարիէ ի վեր կը խոստանայ հիւանդները Լիբանան փոխադրել, բայց երեւի դժուարութեանց մատնուած է:

Անկարելի է նկարագրել այն թշուառութիւնը որուն մէջ կ'ապրին մեր տարաբախտ հայրենակիցները: Խեղճ ու կրակ փայտաշէն խրճիթներուն մէջ, զուրկ ամէնէն տարրական յարմարութիւններէ, ամառը անտանելի տաք, ձմեռը ցուրտ ու խոնաւ: Եւ այս բոլորին հետ անգործութիւն եւ անօթութիւն: Այս առթիւ դիտողութիւն մը ունիմ դոք. Շէքէրճեանի, որ իմ անձնական լաւ բարեկամս է եւ զոր մեծապէս կը յարգեմ: Զօրավարը չյաջողեցաւ հոգեկան կապ մը ստեղծել հայ տարագիրներուն հետ. մնաց միշտ պաշտօնատար, բայց ոչ այն հայրենակիցը որ հասկնար այդ դժբախտ մարդոց տառապանքը եւ փորձէր անուշ խօսքով մը մխիթարել զիրենք:

Միւս կողմէ, այն բախտաւոր նախկին տարագիրները որ հիմա Ամերիկա հաստատուած են, կարծես մոռցեր են իրենց եղբայրները: Գոնէ հանգանակութիւն մը կատարէին իրարու մէջ, օգնութեան հասնելու համար այս խեղճերուն: Անձնական դիմումիս վրայ անցեալ տարի Ծնունդի առթիւ Բարեգործականը Միւնխէն ապրող խուրգանչիւր տարագիրին անձնեղէն պարունակող ծրարներ ղրկեց, 15 տոլարի չէքով մը միասին: Բոլորն ալ երախտապարտ մնացին: Անշուշտ գովելի էր Բարեգործականի այս ձեռնարկը. բայց պատահական օժանդակութիւններ չեն կրնար դարմանել տագնապը: Տարագիրները կը կարօտին անմիջական կարգադրութեան մը, եթէ ոչ հետզհետէ պիտի սպառին ֆիզիքապէս թէ բարոյապէս: Եթէ իսկապէս հնարաւորութիւն մը կայ հիւանդները այլուր փոխադրելու, խիկոյն գործի անցնելու է. քանի ձմեռը չէ հասած:

Անհրաժեշտ է ոչ - հիւանդներն ալ երկիր փոխադրել, ուրկէ կարենան տանելի կեանք մը ստեղծել:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Թղթատար աղաւնիներ

Թղթատար աղաւնիները, բացի կենսաբանական բազմաթիւ խնդիրներէ — օրինակ՝ ճամբու ուղղութիւնը ընտրելու բնազդը — ունին իրենց գեղագիտական կողմը:

Առանց սեւէ ծանօթութեան, կարելի չէ չըզմայլիլ աղաւնիի մը գեղեցկութեան վրայ: Իր գլխուն խրոխտ կեցուածքը, աշխոյժ ու բոցավառ աչքերը, մարմնական գիծերու ներդաշնակութիւնը, որմէ կը ծորի ուժի ու զօրութեան յատկանիշը, ձեզ կը համոզեն թէ ազնուացեղ կենդանի մըն է ան, ջղուտ մղումով թրթռուն: Հապա՛ իր թռիչքը երկնալացք: Երբ իր մարմնին ամբողջ ծանրութեամբ կը թափահարէ իր թեւերը՝ օդին մէջ, կը զգանք որ ազատ է ու տէրը՝ անհուն տարածութեան:

Այս գերազանց ամբողջութեան վրայ կ'աւելնայ մարդկային տարր մը: Ամէն շաբաթ հիւսիսային Ֆրանսայի, Հոլանտայի, Պելժիոյ եւ Անգլիոյ մէջ բազմաթիւ աղաւնեբոյծներ մրցումներ կը կազմակերպեն հազարաւոր թղթատար աղաւնիներու մասնակցութեամբ, երկու հարիւրէն մինչեւ հազար քիլոմեթր հեռաւորութեանց վրայ: Ո՞ւր է սկիզբը մարդկային այս երեւոյթին: Արդեօ՞ք մարդիկ զայն գտած են աղաւնիներու մօտ բնութեան մէ՞ջ իսկ, իր ներկայ յատկանիշներով, թէ ոչ մարդկային արուեստական յղացում մըն է այդ պարզապէս: Տարուէն կ'ըսէր թէ բոլոր ընտանի աղաւնիները սերած են Թխուկէն (վայրի աղաւնի, biset) հետեւաբար կարելի կը գտնէր զիրար ստեղծել յատուկ ցեղեր, խնամել ու յաջորդական տարրուզումներով: Սակայն, իրօ՞ք այդքան պարզ գործողութիւն մըն է այդ: Պելժիացի մասնագէտ մը՝ Վանտէր Լինտըն կը խոստովանի թէ թղթատար աղաւնիներու ծագման պարագաները անորոշ են: Այսուհանդերձ, գիտենք որ այդ ազնիւ ցեղը ստեղծուած է մէկուկէս դարէ ի վեր:

Առանց երթալու մինչեւ Նոյ Նահապետը որ առաջին աղաւնի օգտագործողը համդիսացաւ, գիտենք նաեւ որ Եգիպտացիներն ու Հռովմէացիներն ալ կը գրաղէին աղաւնեբուծութեամբ: Արդեօք անո՞նք եւս կ'օգտագործէին աղաւնիները լուրերու փոխադրութեան համար: Միջին դարուն միայն արքայազուններն ու դղեկատէրերը իրաւունք ունէին աղաւնիներ պահելու: Սակայն չենք գիտեր թէ թղթատար աղաւնինե՞ր էին անոնք:

Առաջին ճերմակ աղաւնին գտնուած է պարսիկ բուծարանի մը մօտ, որ խանդավառութիւն ստեղծած է ու ծախուած՝ ոսկիի գինով:

Մեր օրերուն, բազմազան ցեղեր կան, յատուկ անուանակոչումներով: Բայց խնդիր է թէ ի՞նչ ձեւով ստացուած է թղթատար աղաւնին: Թերեւս դիւրին համարուի փորձ մը կատարել զայն յառաջ բերելու յաւակնութեամբ, մեկնելով Լիէժի եւ Անվերսի ցեղերէն, որոնց ծագման մասին եւս ոչինչ գիտենք: Սակայն ո՞վ պիտի ունենայ այդ փորձին փափաքը, համբերութիւնը եւ միջոցները:

Ծանօթ է որ բոլոր կենդանիները օժտուած են իրենց բոյնը գտնելու բնազդով: Բայց թղթատար աղաւնին այս գետնին վրայ կը գերազանցէ զանոնք իր կատարելութեամբ: Որովհետեւ ան անհուն սէր մը կը տածէ իր բոյնին հանդէպ եւ նախանձախնդիր հաւատարմութեամբ կապուած է իր զոյգին: Ահա այս վերջին յատկանիշներն են որ կ'օգտագործուին թռիչքներու ընթացքին:

Իր բոլոր յատկութիւններով հանդերձ՝ թղթատար աղաւնին առանց մարզուելու կը ներկայանայ միայն իր ճամբորդի դերով: Մասնագէտին կ'իյնայ զայն կրթել պահանջուած ուղղութեամբ: Ան իր մարդկային հնարամտութիւնը եւ հանճարը

ի գործ կը դնէ թղթատար աղաւնիներու մասնագիտութեան մէջ: «Ախոյեան»ներու պատրաստութիւնը կը պահանջէ խիստ ըլլալ աղաւնիներու ուղղութիւն ընտրելու ընտրութեան մէջ: Այդ ընտրութիւնը կը կատարուի իւրաքանչիւր սերունդի մօտ եւ երկու հանգրուաններով.— փոքր հեռաւորութեան վրայ եւ յետոյ՝ երկար հեռաւորութեամբ:

Փոքր հեռաւորութեան ժամանակ աղաւնին իր բոյնը կը գանազանէ շուրջի տեսարաններէն պարզ տեսողական յիշողութեամբ: Իսկ թէ երկար ճամբորդութեան մը պարագային այդ զգայնութիւնը ինչ հիմքերով կը ներկայանայ,— մութ է տակաւին: Ուղղութեան զգայնութիւնը անհատականհանգամանք ունի: Եթէ խումբ մը աղաւնիներ միանգամայն ազատ արձակուին, անոնցմէ իւրաքանչիւրը պիտի ընտրէ իր ուղղութիւնը առանց մտածելու մնացեալներուն մասին:

Սակայն դարմանքով դիտուած է որ Ֆրանսայի, Պելժիոյ, Հոլանտայի մէջ տարբեր ուղիներով կազմակերպուած մրցումներու ընթացքին աղաւնիները հետեւած են նոյն ուղղութեան: Այսինքն՝ հարաւէն դէպի հիւսիս եւ թեթեւօրէն դէպի արեւելք: Ինչո՞ւ այս ընտրութիւնը: Արդեօք լաւագոյն ուղղութի՞ւնը կը ներկայանայ ան գործնական տեսակէտով: Կամ կը համապատասխանէ երկրաբանական եւ աշխարհագրական գաղթային ճանապարհներու:

Ինչ որ ալ ըլլայ աղաւնիներու ուղեւորութեան զարգացման պատճառը, այդ զգայնութիւնը եւս ունի իր սահմանները: Այս տեսակէտով կը յիշուին կորստեան պարագաները որոնց համեմատութիւնը յաճախ բարձրացած է հարիւրին 85 — 90ի:

Աղաւնիները կրթելու գործողութիւնը ինչպէս բնինք կը պահանջէ լայն հմտութիւն, հնարամտութիւն, եւ անհուն սէր դէպի աղաւնիները: Բուծանողներուն իւրաքանչիւրը ունի իր գաղտնիքները, զորս ոչ ոքին կը փոխանցէ: Անշուշտ անհնար է այստեղ յիշել այն ընդհանուր միջոցները որոնք կը կիրարկուին թղթատար աղաւնիներու կրթութեան եւ անոնցմէ ախոյեաններ պատրաստելու համար: Այդ ախոյեանները կ'ընտրուին ազգային թէ միջազգային թռիչքի մրցումներու ընթացքին, ուր արագութիւնն է որ նկատի կ'առնուի: Արագութիւնը կը տերբերի համաձայն հովերու ուղղութեան թէ ճանապարհի հեռաւորութեան: Հանդարտ օդով մը ան կը հասնարի վայրկեանը 1200 մեթրի: Այսինքն՝ ժամական 72 քիլոմեթրի: Այս արագութիւնը աւելցնելու համար ամէն ինչ փորձուած է: Արդեօք կարելի պիտի ըլլա՞յ օր մը ըստ կամս ախոյեաններ առաջ բերել: Հաւանական է: Սակայն մէկ բան որոշ է որ՝ ախոյեան մը երբեք ախոյեանի մը ծնունդ չի տար:

Ամփոփեց՝ Գ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Շթութկարտի ԱՆՉԱյի գրասենեակը այլեւս դեր մը չունի, իր ծախքը շատ աւելի է քան թէ կատարած գործը: Ամսական այն հսկայ գումարը որ այս գրասենեակին համար կը վատնուի, շատ աւելի օգտակար կ'ըլլար, եթէ հայ տարագիրներուն յատկացուէր: Իբրեւ ԱՆՉԱյի ներկայացուցիչ պաշտօնեայ մը լիուլի կը բաւէ այստեղին գործերուն համար: Այս իմ անձնական կարծիքս է:

Վերջացնելէ առաջ, կ'ուզէի յիշել թէ տարագիրները խորին գոհունակութեամբ կը յիշեն Արամ Չէլվէեանի անունը: Ամերիկայէն եկած այս պաշտօնեան խոստացեր է Հիւս. Ամերիկա փոխադրել շատ մը տարագիրներ, շնորհիւ իր կապերուն եւ դրամ պահանջած է «նախնական ծախքերու համար»: Մեր անճար հայրենակիցները իրենց վերջին լումաները քով քովի բերին եւ շատ մը իրեր ծախելով յանձնած են այս մարդուն որ այժմ հետքը կորսնցուցած է: Կը կարծուի նոյն ձեւերով գումարներ դանձած է նաեւ Յունաստանի եւ Իտալիոյ մէջ: Ո՞վ է պատասխանատուն...

ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

Թրքապատում

Պոլսոյ *Հիւմէթ* լրագիրը կը գրէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ.—

Ընդդիմադիրներու օրկանը, «Ուլուս», եւ անոր ութսուննոց խոփած խմբագրապետը, Հիւսէյին Ճահիտ Եալչըն, կը շահագործեն երկրին մէջ պատահած ոստիկանական պարզ դէպքերը, եւ ըմբոստութեան մղել կ'ուզեն ժողովուրդը:

Ինչպէս կը մոռնան որ իրենց իշխանութեան ժամանակ Արեւելեան ահագին ըմբոստութիւն մը կար: Հիմա ելեր են ըսելու թէ արեւելեան նահանգներուն եւ գաւառներուն մէջ ըմբոստութիւն մը կը խմորուի, ժողովուրդը կը զինուի, ապստամբութիւն ծագած է, եւն.: Զարդապէս հրճիգութիւն:

Մարտինի կողմերը ձերբակալուեր է կատաղի ոճրագործ մը, եւ գիւղացիները քարերով եւ բիրերով յարձակեր են զինքը տանող ժանտարմաներուն վրայ, անոնց ձեռքէն առեր են ոճրագործը: Պոյապաթի մէկ գիւղին մէջ, ժողովուրդը մաւզէրներով եւ ատրճանակներով յարձակեր է ուրիշ գիւղի մը վրայ, եւ թալանի տուեր է զայն:

Ըստ Եալչընի, արեւելեան գաւառներու մէջ ժողովուրդը զէնքի փարած է եւ այս բոլորը ըմբոստութեան մը նախանշաններն են:

Տեսէք թէ կիրքը մինչեւ ուր կը տանի այս մարդիկը: Մինչեւ ուր կը տանի կուսակցամոլութիւնը: Ինչօնիւն ալ նոյն յեղափոխական մեթոտներուն դիմեց, Սեւ Ծովու մէջ խռովարարական ճառեր խօսելով, հիմա ալ արեւելեան գաւառներու պարզ դէպքերը մասի փաթթոց ընել սկսան:

Տեսէք թէ դաւաճանութիւնը մինչեւ ուր կը տանին: Այս այն Հիւսէյին Ճահիտը չէ՞ր որ անցեալին մէջ դրդութիւն փորձեց եւ ժողովուրդը ըմբոստութեան մղեց ըսելով.— Ոտքի ելէք, ով հայրենիքի որդիներ:

Նորէն նոյն մեթոտը կը փորձէ «Թանին»ի երբեմնի խմբագրապետը, Հիւսէյին Ճահիտ: Ինչպէս կը մոռնայ որ պալքանեան պատերազմի ծա-

ղումին մէջ դեր ունեցան կարգ մը լրագրողներ, եւ այդտեղ առաջին գիծի վրայ կուգայ նոյնինքն Հիւսէյին Ճահիտ: Կը բաւէ քննական ակնարկ մը նետել իր գրածներուն վրայ եւ համոզում գոյացնել:

Անշուշտ կը յիշէք թէ Շէյխ Սայիտի ըմբոստութեան ժամանակ Ինէօնիւ պատասխանատու նկատած էր լրագրողները. խմբագրապետներ անկախութեան ատեանին յանձնուեցան եւ դժուարաւ փրկուեցան կախաղանէն: Այսօր ալ Ինէօնիւ «Ուլուս»ը եւ անոր խմբագրապետ Ճահիտն է որ երկրին մէջ ըմբոստութիւն կը սերմանեն:

Ուեթմունը անց մարդ մը, որ իր խռովարար եւ հայրենադաւ գրիչը ի սպաս կը դնէ ժողովուրդը դէպի ապստամբութիւն տանելու համար, եւ նոր մը կ'աւելցնէ իր շատ մը ազգադաւութիւններուն վրայ: Մենք լո՞ւռ պիտի մնանք Ճալչընի այս հրձիգութիւններուն առջեւ, որոնք կուսակցական պայքարի սահմանները շատոնց անցած են: Բաց խօսինք, «արեւելեան նահանգներու մէջ ժողովուրդը կ'ապստամբի» խօսքը, աշխարհի այս փափուկ օրերուն, երկրին դէմ ամբողջական չարիք մըն է:

Մէկ կողմէ Ինէօնիւ Սեւ Ծովու գաւառները կը շրջի ոչ թէ կուսակցական քարոզութիւն կատարելու, այլ բարեմիտ հանրութիւնը թունաւորելու նպատակով, միւս կողմէ «Ուլուս»ի խմբագրապետը իր ընդվզեցուցիչ հրձիգութիւններով ուղղակի երկրին շահերուն դէմ կը գայ:

Զինք գիտեր թէ մինչեւ ուր տանիլ կ'ուզեն այս գործը, որ մերկապարանոց պարզուած է հիմա: Գիտենք թէ ինչպիսի դիտաւորութիւններ ունին թէ ընդդիմադիրները, թէ անոնց նախագահը եւ թէ խօսնակները: Հիւսէյին Ճահիտ Եալչըններ:

Իրենց կը յիշեցնենք թէ ժողովուրդին մէջ կատարուած այս ըմբոստական գրգռութիւնները ոչ մէկ կապ ունին խօսքի ազատութեան, մամուլի ազատութեան եւ ռամկավար շարժումին հետ: Ժամ է որ հասկցնենք իրենց:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆԷՆ ՎԵՐՋ ԿՐՕՆԱԿԱՆԸ

Իրազեկ աղբիւրէ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն Մոսկուայի մէջ գումարուած կրօնական համագումարի մասին. —

Ժողովը բացուեցաւ Մայիս 9ին եւ վերջացաւ Մայիս 12ին: Երեք մասնաւոր յայտարարութիւններ ընդունուեցան, որոնց գործադրութեան համար կազմուեցան երկու մնայուն յանձնաժողովներ. — 1.— Միջին Արեւելքի եւ Ափրիկէի Իսլամներու եւ Պուտտայականներու համար, 2.— Եւրոպայի եւ Մ. Նահանգներու քրիստոնէական եկեղեցիներու համար, որ իր կարգին կը պարունակէ երեք կէտեր Ա) Ուղերձ մը Սթալինի եւ Խ. Միութեան կառավարութեան, ուր Սթալին կը ներկայացուի եւ կ'ընդունուի իբրեւ խաղաղութեան դրօշակիրը, եւ Խ. Միութիւնը իբրեւ երկիր մը որ կը վարէ խաղաղութեան քաղաքականութիւն մը, նեքքին թէ արտաքին հարցերու մէջ, Բ) Ժողովին մէկ յայտարարութիւնը՝ ուղղուած խաղաղութեան Տիեզերական Կոմիտէին ուր կը յայտնէ թէ Ռուսիոյ բոլոր եկեղեցիները եւ բոլոր կրօնները կը յարին այդ Կոմիտէին. Գ) Ցայտարարութիւն մը ուղ-

Եկեղեցի Իսի լէ Մուլինոյի մէջ

(Կոչ Իսի լէ Մուլինոյի, Քլամառի, Մէօտոնի եւ Պիյանքուրի հայ հասարակութեան)

Ցարգելի հայրենակիցներ, շրջանիս բազմաթիւ հայրենակիցներուն կրօնական պէտքերուն (մկրտութիւն, պսակ, թաղում, Ս. Պատարագ եւն.) գոհացում տալու համար Իսի լէ Մուլինոյի մէջ Հայ Առաքելական եկեղեցիի մը պահանջը զգալի դարձած էր շատոնց: Փարիզի եկեղեցիին հեռաւորութիւնը պատճառ դարձած էր որ մեր վերոյիշեալ աւանդական արարողութիւնները համեմատաբար անշուք անցնին: Այս իսկ պատճառաւ ժողովրդային խաւերու մէջ յաճախ փափաք յայտնուած է ունենալ Իսի լէ Մուլինոյի մէջ Հայ Առաքելական եկեղեցիի սեփական շէնք մը:

Ընդառաջ երթալով ժողովրդային փափաքին, մամուլի միջոցաւ ժողովի հրաւէր ուղղուեցաւ եւ ներկայ հայրենակիցներու հաւանութեամբ որոշուեցաւ եկեղեցիի շինութեան ձեռնարկել:

Այս առթիւ ընտրուած եկեղեցաշէն յանձնախումբը արդէն կազմած է հանգանակիչ յանձնախումբ մը որ ժապաւինեալ տոմարով մը կը դիմէ իր ազգակիցներուն, անոնց սրտաբուխ նուէրները հաւաքելու եւ մեր ազգօգուտ ձեռնարկը յաջողցնելու համար:

Սիրելի հայրենակիցներ, Իսի լէ Մուլինոյի եկեղեցաշէն յանձնախումբս ներկայիս ձեր ուշադրութեան կը յանձնէ մեր ձեռնարկին խիստ օգտակար հանգամանքը եւ կը խնդրէ մեր բոլոր հայրենակիցներէն յաւագոյն ընդունելութիւնը ընել մեր հանգանակիչ մարմնին:

Ձեր նիւթական եւ բարոյական օժանդակութենէն կախում ունի ձեռնարկին յաջողութիւնը եւ յաջողութեան աստիճանը: Ձեր գոհաբերութեան ոգին պիտի ըլլայ ձեր եկեղեցասիրութեան փաստը եւ իրական պատկերը:

Յ. Գ.— Յանձնախումբի գանձապահին հասցէն.— M. H. Sarafian, 31, Ave. Auguste Rodin, Meudon (S. et O.):

×

Այս առթիւ «սրտագին կոչ մը» ուղղած է նաեւ Փարիզի հոգեւոր հովիւը, Սերովբէ վրդ. Մանուկեան, որ «անհուն գոհունակութեամբ» ողջունելով տրուած որոշումը, կ'ըսէ.

... Մեզի Հայերուս համար, եկեղեցին հոգեկան պահանջքէն աւելի բան մըն է. անիկա Աստուծոյ տուն ըլլալէ յետոյ մեր ազգին ալ տունն է, վասնզի անոր մէջ է որ կ'արտացոլայ ու կ'արտայայտուի Հայու հոգին եւ մեր ազգային կեան-

ղուած աշխարհի բոլոր եկեղեցիներուն եւ կրօնքներուն, քրիստոնէական ըլլան կամ ոչ, որ կը դատապարտեն Քորէայի եւ Զինաստանի մանրէական պատերազմը եւ Մ. Նահանգներու յարձակողական քաղաքականութիւնը, եւ արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Ճափոնի վերազինումը:

Այս միեւնոյն յայտարարութեան մէջ կոչ կ'ընէ բոլոր դրամատիրական երկիրներու հաւատացեալներուն միանալ խաղաղութեան կոմիտէին եւ ընդդիմանալ Վատիկանի, ինչպէս եւ այն բոլոր պետութեանց որոնք կը գործակցին Մ. Նահանգներու հետ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Երեւանի թերթերէն եւ ռատիոյէն)

ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ.— Երեւանի Բաղրամեան փողոցի վրայ տեղի ունեցաւ ճարտարագէտներու տան բացումը: Երկյարկանի շէնքի վերին յարկը ընդարձակ դահլիճ մըն է շարժանկարներ ցուցադրելու յարմարութիւններով՝ 150 հոգիի համար: Ցարակից սենեակները յատկացուած են ցուցահանդէսներու: Ներքեւի յարկի վրայ տեղաւորուած են ընթերցարանը, գրադարանը, նկարներու ստուդիոն եւ արհեստանոց մը խմբական աշխատանքներու համար: Նորաբաց տան մէջ կազմակերպուած է ցուցահանդէս այն յատակագիծներու, զորս պատրաստեր են Հայաստանի ճարտարագէտները վերջին տարիներու ընթացքին: Ճարտարագէտներու տան կից պիտի աշխատի սովետական ճարտարապետութեան տեսութիւնը եւ գործնականը ուսումնասիրող խմբակ մը, ինչպէս նաեւ առանձին բաժին մը, որ պիտի նուիրուի ազգ. ճարտարագիտութեան, ժողովրդական ստեղծագործութեան քաղաքաշինարարութեան ուսումնասիրութեան:

ԵՐԵՒԱՆԻ «Մոլոթով» համալսարանի աշխարհագրութեան դասարանի այս տարուան շրջանաւարտները յաջող ուսանող — ուսանողուհիները պիտի մեկնին դէպի մեծ կառուցումներու վայրը, ինչպէս Սթալինկրատ, Վոլկա - Տոն նաւարկելի ջրանցքի շրջանները, գործնականապէս տեսնելու աշխարհագրական փոփոխութիւնները:

ԱՐՄԱՇ գիւղը (Հոկտեմբերեան շրջան) հիմնուած է 1925ին: Հոն հաստատուած են Միջին Արեւելքէն ներգաղթող Հայեր որոնք «Նոր Աշխարհ» կոլտնտեսութեան մէջ համախմբուած կ'ապրին: Հոս թերթերը կ'ըսեն թէ հաստատուած խրաքանչիւր ընտանիքի պետութիւնը կը տրամադրէ երեք սենեակով տուն, 26 հազար րուպլի արժէքով: Բնակիչն երեք տարի վերջ կը սկսի վճարել պետութենէն փոխ առած 13 հազար րուպլին, իսկ վերոյիշեալ գումարին 50 %ը՝ տասը տարուան մէջ: Արմաշի ձմերուկի եւ սեխի նման չկայ ամբողջ Հայաստանի մէջ, Մոսկուայի 1939ի ցուցահանդէսին տարած են 32 քիլօ ծանրութեամբ ձմերուկներ եւ 14 քիլօ ծանրութեամբ սեխեր՝ Արմաշէն:

քը իր բոլոր երեւոյթներով:

... Բայց մեր ազգային պատմութիւնն ու փորձառութիւնը մեզի կը թելադրեն որ եկեղեցիի կողքին եւ անոր հովանիին տակ ծրագրուի եւ կառուցուի նաեւ սրահ մը որ ծառայէ մանուկներուն իբրեւ վարժարան, երիտասարդներուն իբրեւ հաւաքավայր եւ տահասարակ ամէնուն իբրեւ հանդիսարահ: Այս կերպով միայն եկեղեցիով մեր ազգային կեանքը կը դառնայ գործօն եւ կենսունակ՝ արտասահմանի մեր տարագիր եւ ցիրուցան վիճակին մէջ:

Իսի լէ Մուլինոյի Հայութիւնը իբրեւ հաւատարիմ ժառանգորդները մեր հաւատքին եւ մեր անցեալին, կը ձեռնարկէ եկեղեցւոյ շինութեան, որուն վստահ եմ որ պիտի հետեւի սրահ վարժարանի ծրագիրը, արժանի ամէն քաջալերութեան»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՌՉ ՌՔ

Տիւչէզ ուրախացած այնտեղ գնաց եւ բանտապահներէնպաշտօն մը խնդրեց: Մալերպիփորձը յաջող անցած էր, նոյնը կարող էր հոս պատահիլ: Ներկայացաւ նոր ինքնութեան թուղթերով եւ ինքզինքը ցոյց տուաւ իբրեւ ջերմ կուսակից գործակցական շարժումին: Թերեւս քիչ մը շատ չափազանցելուն համար մերժեցին զինքը:

Սուահակ 19ամեայ մանչ մը ունէր, որ կը բընակէր իր մեծ ծնողներուն մօտ: Ուրնադիրի աշկերտ էր: Պատահեցաւ որ ոմնադիրներ փնտռեն բանտը լայնցնելու համար: Հօրը խորհուրդով դիմեց տնօրէնութեան եւ գործի մտաւ:

Շաբաթ մը ետք, տղան տեսաւ իր մայրը բանտին մէջ խառնուած միւս կալանաւորներուն հետ: Մօր եւ զաւկին աչքերը իրարու հանդիպեցան, առանց յայտնի ընելու թէ կը ճանչնան իրար:

— Հիմա պէտք է կրկնապատկենք մեր կորովն ու քաջութիւնը, յարեց Տիւչէզ, տղան: Պիտի ըլլայ որ զբաղած եմ մեր ծրագրին գործադրութեամբ:

Բանտի Ֆրանսացի պահակներէն մին կաշառեց: Ֆրանսացիները թէեւ կը գործակցէին գրաւման բանակին հետ, սակայն բնաւ հաւատարիմ չէին անոնց:

Պահակը յարաբերութեան մէջ դրաւ ուրիշ երկու համագործակիցներու հետ: Եւ այսպէս լուր ղրկուեցաւ Օսէթին, որ հիւանդ ձեւանայ: Միաժամանակ Տիւչէզ հարկ եղածը կարգադրեց հիւանդանոցին մէջ, որպէսզի փախցնէ կինը փոխադրութեան ընթացքին:

Երբ ամէն ինչ պատրաստ էր արդէն, Օսէթ անսպասելի կերպով բանտէն հանուելով շոգեկառք դրուեցաւ դէպի Մօթհաուզըն: Կեդրոնացման կայան մը, ուրկէ ոչ ոք վերադարձաւ:

Սրտաբեկութենէն աւելի լեցուած քաջութեամբ մը, Տիւչէզ թաղեց արդահարուածը եւ մեկնեցաւ Ալանսոնէն, իր կինը այլեւս երբեք չտեսնելու ակնկալութեամբ: Երբ այս վերջինը կրկին վերադարձաւ երկիր 1945ի աշնան:

Վրէժխնդրութեամբ լեցուած՝ Սուահակ վերսկսաւ գործի: Փ—1 եւ Փ—2ներէն հասած տեղեկութիւններ, որոնց համաձայն շինութեանց յանկարծական պատրաստութիւններ կը տեսնուէին Պատի շուրջ:

Տիւչէզ շրջեցաւ ամբողջ Նորմանտին, խորհրդակցութիւններ ունեցաւ անոնց հետ եւ ստիպեց հաւաքել յաւելուածական տեղեկութիւններ:

Այս բոլոր տեղեկութիւնները մասնաւոր միջոցներով Փարիզ կը հաղորդուէին ապահով: Հաւաքուած տեղեկագիրներէն յայտնի եղաւ, որ գերման զինուորական ուժերու մասին յայտնուած սարսափը չափազանցուած էր: Գալով շինութիւններուն, ճարտարապետական փոփոխութիւններէ աւելի՝ անոնց լաւ պահպանութեան համար տեղի կ'ունենային:

Այդ միջոցներուն Գոսսլէթ կը պատրաստուէր Լոնտոն վերադառնալ, — արդէն բաւական ուշացած էր, բոլոր զիմադրական խումբերու միացման խնդիրը քննութեան ենթարկելու համար: Իր ապահովութեան համար կարելի եղած բոլոր նախազգուշական միջոցները ձեռք առնուեցան: Քանի որ անոր ձերբակալութիւնը մեծ յաղթանակ մը պիտի ըլլար Կեսթափոյին համար:

Շնորհիւ չաբաթներով Ֆրանսայի ղեկավարներուն հետ կատարած բանակցութիւններուն, դիմադրութեան բոլոր գաղտնիքներուն իրազեկ եղած էր: Արդարեւ իրմէ աւելի վտանգաւոր մէկը կարելի չէր երեւակայել: Բայց «խորհուրդ մարդկանց, կամք Հիմլէրի»:

Մեկնումի թուականը Փարիզի մէջ մէկ հոգի միայն գիտէր — դատախազ Ժագ Անրի Սիմօն: Մեկնելէ առաջ Գոսսլէթ՝ Սիմոնէն համառօտ կերպով զեկոյց իր գիտցածներու մասին, որպէսզի ի հարկին իրեն ձախորդութեան մը պարագային, գոնէ մէկը տեղեակ ըլլայ անոնց:

Գոսսլէթ որեւէ գրաւոր թուղթ չունէր վրան: Ամէն բան գլխուն մէջ էր: Ռաֆ Պրիմէր անունով վաւերական անձնագիր մը կը կրէր, ոստիկանական տեսչութենէն տրուած՝ շնորհիւ մեղսակցի մը միջնորդութեան: Իր ճամբորդութեան վկայագիրը կը հաստատէր՝ թէ այս ճամբորդութիւնը կը կատարէր պահանջ ձուկերու տան մը հաշւոյն: Այդ տունը իրապէս գոյութիւն ունէր: Նաեւ զոր պիտի առնէր, ցարդ կասկածի ենթակայ եղած չէր, որովհետեւ գաղտնի գործերու համար չէր գործածուած:

(Շար.)

համար, եւ բարենշան չեն դաներ նոր դահլիճին կազմը: Քաղաքական շրջանակներու մէջ կարեւորութիւն չեն տար դաւադրութեան զրոյցին: Այս առթիւ կ'ըսեն թէ վերջերս որոշ համաձայնութիւն գոյացած էր Սուէզի պաշտպանութեան հարցին առթիւ, իսկ առկախ կը մնար Սուտանի հարցը: Այնպէս որ, դահլիճին հրաժարումը աւելի շատ ներքին պատճառներու կը վերագրուի:

Գահիրէի գլխաւոր թերթերը կը կարծեն թէ նոր կառավարութիւնը պիտի փութացնէ նոր ընտրութիւնները:

ՏԱՔԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Օդերեւութաբանական հաստատութեան նախատեսութեանց համաձայն, սաստիկ տաքերը դեռ քանի մը օր ալ պիտի շարունակուի Ֆրանսայի մէջ և այլուր:

Ջերմաչափը 35ի բարձրացաւ առջի օր եւ երէկ, Փարիզի մէջ (1947ին 40 կը ցուցնէր շուքին մէջ):

Երկաթուղիներու վարչութիւնը յաւելուածական կառախումբեր տրամադրած է, դէպի ծովեզերք փոխադրելու համար հազարաւոր քաղաքացիներ:

Գաւառի մէջ ալ նոյն վիճակը: Տաքը անտանելի դարձած է Պոռտոյի, Թուլուզի, Լիոնի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ:

Անտառային մեծ հրդեհ մը ծագեցաւ Լավառտաքի մէջ (Լօթ է Կառօն): Նիվէռի նահանգին մէջ ալ, երաշտութեան հետեւանքով ամէն տեղ ցորենի արտերուն եւ անտառներուն մէջ հրդեհը աւերներ կը գործէ: Ֆոնթէնպլոյի մէջ հրդեհ ծագեցաւ հինգ հեքթարի վրայ:

Լոնտոնի մէջ հազարաւոր ժողովուրդ կը քնանայ զբօսատեղիներուն մէջ ինչպէս եւ հարաւային ծովեզերքներուն վրայ:

Տաքերը ազդեցին նաեւ Ֆրանսայի Շրջանին վրայ: Հինգ կարեւոր մրցորդներ հրաժարեցան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, Վիէննա այցելած ատեն յայտարարեց թէ ամերիկեան ուժերը Աւստրիա պիտի մնան մինչեւ անկախութեան եւ ապահովութեան վերահաստատումը. Արեւմտեան պետութիւնները պիտի շարունակեն իրենց ջանքերը՝ հաշտութեան դաշնագիր մը կնքելու համար Աւստրիոյ հետ, թէեւ ցարդ որեւէ պատասխան չեն ստացած Մոսկուայէն, անցեալ մարտի եւ մայիսի ծանուցագիրներուն մասին: Պ. Էչիսըն տասը վայրկեանի տեսակցութիւն մը ունեցաւ խորհրդային մարզպանին հետ, ամերիկեան մարզպանին կողմէ սարքուած ընդունելութեան մը առթիւ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԷՆ վտարուեցաւ ամերիկեան Թայմ թերթին թղթակիցը, հակարաբական գրութիւններ ուղղած ըլլալով իր թերթին: Գրաքննութիւնը ջնջած էր ամբողջ էջ մը:

ՄԻՍԻ ԳԻՆԸ 50 ֆրանք պիտի զեղչուի յառաջիկայ շաբթու, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը: Կարգ պիտի ներածուի, գիներու բարձրացումը կասեցնելու համար:

300.000 ՀՈԳԻ այլուր փոխադրուած են Ռումանիոյ մէջ, համաձայն Հիւս. Ատլանտեանի Խորհուրդին քաղած տեղեկութեանց: Երկրէն վտարուած Իտալացիներու պատմութեան համաձայն, աքսորականները մեծ մասով բռնի աշխատանքի ղրկուած են Սեւ Ծովու ափերուն վրայ:

ԺԱՔ ՏԻՒՔԼՈՑԻ թղթածրարը 3—4000 կտորէ կը բաղկանայ, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը:— Ծաքարախտի մասնագէտ մը պիտի քննէ Ժաք Տիւքլոն, ուրիշ երեք բժիշկներու հետ: Ամբաստանեալը մերժեց մասնաւոր բուժարան մը փոխադրուիլ:

ՔՍԱՆ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ հատուցում կը պահանջէ Հիթլէրի նախկին խորհրդականներէն Փիքըր, դատ բանալով «Ֆրանս - Սուառ»ի դէմ, որ սկսած է հրատարակել Հիթլէրի մտերմական խօսակցութիւնները: Գերմանացին կ'ըսէ թէ ինքն է հեղինակը այդ գաղտնի գրութեանց եւ թէ բնագիրը կեղծած են:

ՌՈՒՍԵՒԹՈՒՐՔ ՍԱՀՄԱՆԻՆ եւ Սեւ Ծովու ափերուն վրայ ռազմափորձեր տեղի կ'ունենան այս օրերս, համաձայն Պոլիս հասած լուրերու: Թուրք ձկնորսներ կը պատմեն թէ թնդանօթներու որոտումը կը լսուի շարունակ եւ գիշերը խորհրդային մարտանաւերուն լուսարձակները կը տեսնուին Սեւ Ծովու մէջ:

ՋՕՐ. ՐԻՃՈՒԷՅ Նորվեկիա գնաց, քննելու համար ռազմական դիրքերը:

ՀՐԷԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ նախագահը, Պարու, յայտարարեց թէ հակահրէական հոսանքը հետզհետէ կ'աճի 90 երկիրներու մէջ ուր Հրեաներ կը գտնուին: Շատ մը երկիրներու մէջ այս ձգտումը կը քաջալերուի յետադիմական տարրերու կողմէ: Իրաքի երեսփ. ժողովը օրէնք մը

թեան մը կազմութիւնը:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ իր մարզադաշտին վրայ, Stade Olier 11 Rue d'Arcueil, Porte d'Orléans, La Vache Noire:

Հովանաւորութեամբ Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ

Կիրակի, 6 Յուլիս, ժամը 10էն մինչեւ երեկոյ:

Գեղարուեստական բաժնին աւրայժմար կը մասնակցին ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԻՍԻ ՇԱՎԻԼԻ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ:

ԴՐՕՇԱԿԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ, որու ընթացքին տողանցք պիտի կատարեն երկսեռ մարզիկները:

Բարեկամական ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ ՄԸ ԳՆԴԱԿԱԽԱՂԻ, տեղական համբաւաւոր խումբի մը հետ:

Մարզական զանազան խաղեր եւ անակնկալներ: Մարզիկներու եւ սիրողներու կողմէ լողալու մրցումներ: Գեղարուեստական բաժնին մաս կը կազմեն ՆՈՒԱԳ ԵՐԳ եւ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

Առատ ու ճոխ ուտելիք ու խմիչք մատչելի գիներով: Տախքերու մասնակցութեան համար 100 Ֆր.:

Դասախօսական ժողով

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 21ին, Société Savantesի F. սրահին մէջ, ուր պիտի խօսին.—

Ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — «Թռուցիկ ակնարկ մը ներկայ քաղաքական կացութեան մասին:

Ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ—«Հայկ. Դատին ներկայ վիճակը, եւ հայ միւս քաղաքական հոսանքներու վերաբերումը»:

Գերապատիւ Յովսէփ Վ. Լեւոնեան, Տէր եւ Տիկին Ժան եւ Քլէման Գալգօթուրեան եւ զաւակները, ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի մօր եւ մեծ մօր

ՏԻԿ. ԹԷՔՈՒՉԱ ԳԱԼԳՕԹՈՒՐԵԱՆԻ (79 տարեկան) մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս հինգշաբթի ժամը 8.45ին Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ, 10bis rue Thouin, Paris (5), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Իվրիի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Կը խնդրուի փոխան ծաղկեպսակի նուէրները ընել ազգ. մշակութային եւ բարեգործական ընկերութեանց:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Պուլվար Օտտոյի Թաղ. խորհուրդի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէնթ Անտրէ, Պառ Պէլվէտէրի ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ տիկին ԱՐԱՔՍԻ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ

Վարժարանի աշակերտներու կողմ պիտի ներկայացուին Կռունկս վանքը, Կարօն ու Մարօն, Էլ մի ագօթիր թատերգութիւնները:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւններ, հայկական պարեր: Մուտքը ազատ է:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Շավիլէն Տէր եւ Տիկին Շմաւոնեան 1500 ֆրանք կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, փոխան ծաղկեպսակի, իրենց ազգականին Պ. Խաչատուր Տէր Վարդանեանի մահուան առթիւ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի, Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր Սերոբ - Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու ներկայացուցիչները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Place St. Sulpice Café de la Marie սրճարանին վերնայարկը:

ԿԱՊ. ԽԱՉի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ընկերուհի Նորիկեանի բնակարանը, 145 rue de Meunier, Պանեէօ: Կը հրաւիրուին՝ բոլոր ընկերուհիները:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelais դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 20.45ին, Paris Nord, 17 rue de Dunkerque:

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քասէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ԵՂԻՇԷ ԱՅՎԱԶԵԱՆ: Նիւթ ունենալով՝ Արդի մտածողութեան բնոյթն ու իր ուղղութիւնը (օրիանթասիօն): Մուտքը ազատ է:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի վարչութեան, նախաձեռնութեամբ Սանուհիներու եւ Նոր Սերունդի վարչութիւններու: Այս կիրակի ամբողջ օրը, Աթա Պուլէթ Պասալի սրճարանի ընդարձակ դաշտին վրայ, Փոնտ Էվէքէն 10 վայրկեան:

Կը հրաւիրենք միջին Ֆրանսայի բոլոր Սանուհի եւ Նոր Սերնդականները, մեր անդրանիկ ձեռնարկին: Առատ կեր ու խում, հայկական եւ եւրոպական պար:

Մասնաւոր երթեւեկ ապահոված՝ ժամը 9ին, 11.30ին եւ 14.30ին: Վերադարձ ժամը 20ին, սովորական տեղերէ:

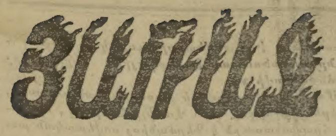
ՍԱՐՈՅԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

W. Saroyanի STE. AGNES DES SOURIS ներկայացումը կը տրուի ամէն գիշեր Théâtre du Nouveau Lancryի մէջ (10 rue de Lancry):

Բացի ուրբաթ օրերէն:

Յառաջիկայ շաբաթ օրուան ներկայացման հասոյթը պիտի յատկացուի Հայ Ուս. Միութեան:

Տոմսերը կը ծախուին ուսանողներու մօտ եւ կիչէն: Անշուշտ հայ հասարակութիւնը պիտի փութայ թատրոնը լեցնել շաբաթ գիշեր, հաճելի երեկոյթ մը անցընելով:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 3 JUILLET 1952 Հինգշաբթի 3 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6804-Նոր շրջան թիւ 2215

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՄԻԱԿՈՂՄԱՆԻ

Գիւղացի երէց մը — անգլիացի — անցեալ շաբթու քարոզ խօսելով, դառնօրէն գանգատեր է թէ «տարապայման թոշակներ» կը վճարուին եպիսկոպոսներուն :

Ամբողջ քարոզը աչքի առջեւ չունինք: Բայց հետեւեալ նախադասութիւնը կրնայ գաղափար մը տալ անոր բովանդակութեան եւ ուժգնութեան մասին .

— « Մեր եպիսկոպոսներէն շատերը այնքան անկարող մարդիկ են որ, իրենց ներկայ թոշակին քառորդն անգամ պիտի չկրնային շահիլ , ուրիշ արհեստի մը մէջ » :

Կը կարծէ՞ք թէ պարագան տարբեր է, հայկական ճակատին վրայ :

Մենք ալ չունի՞նք արքեպիսկոպոսներ, եպիսկոպոսներ, նոյնիսկ վարդապետներ , «տարապայման թոշակներով»: Այն աստիճան որ , կրնան ընտանիքներ հոգալ, ուղղակի կամ անուղղակի :

Շատերուն գաղտնիքը երեւան կ'ելլէ իրենց մահէն ետք :

Կան որ կտակներ կ'ընեն , 4—5000 սթերլին , 15—20.000 տոլար, զանազան հաստատութեանց :

Բայց, մեծ մասով գիզուած գումարները կը բաժնուին ազգականներու եւ հարազատներու , եթէ չաայլօրէն վատնուած չեն, ի կենդանութեան:

Այս գետնին վրայ, պատկերազարդ յիշատակարան մը կը կազմեն երբեմնի Էջմիածինը եւ Երուսաղէմը, կարգ մը հատընտիր գլուխներով :

Որքան ալ փոփոխութիւններ կատարուած ըլլան տարիներու ընթացքին — երկու աշխարհաւասան «պատերազմներէ ետք— բարքեր, «ընկալեալ սովորութիւններ » կան որոնք արմատ ձգած են ամէն տեղ :

Ուրիշ նշանակալից պարագայ մը , —

Ատենէ մը ի վեր կարեւոր գումարներ կը տրամադրուին, կղերականներ հասցնելու համար:

Ստեղծուած է տեսակ մը հոգեբանութիւն, — որքան բազմապատկուին եւ չէն պահուին եկեղեցիները եւ կղերականները, այնքան կը զօրանայ աղքատահպանումը :

Մարդիկ սիրայօժար կը պատասխանեն այս առթիւ եղած կոչերուն: Բայց տեսակ մը չկամութիւն կը մատնեն, երբ կը խօսիս կրթական կամ գրական ձեռնարկի մը մասին:

Բարեպաշտներ կան որոնց սիրտը կը ճմլուի , երբ վեղարաւորի մը օձիքը, փիլոնը մաշած կամ ժամուն շապիկները խղոտած տեսնեն: Կամ եթէ իրենց եկեղեցին սուրբի մը պատկեր պակաս ունենայ :

Բայց նոյն մարդիկը շատ բնական կը գտնեն որ հարիւրաւոր աշակերտներ թխմուին գոմի մը , խարխուլ տաղաւարի մը մէջ, հայերէն սորվելու համար :

Անոնց համար անգիր օրէնք է որ վարժապետը հաց - պանիրով ապրի, բայց վարդապետն ու եպիսկոպոսը ճարպ կապեն:

Աւելի բարեպաշտներ — առաւելապէս տիկիններ — վեղարաւորին հագուստ - կապուստն ալ կը հոգան ամենայն առատաձեռնութեամբ :

Սակայն, երբեք չեն հարցներ թէ վարժապետը կամ վարժուհին թաշկինակ ունի՞...

Մամուլին մէջ ամէն օր կը հանդիպինք միակողմանի գործունէութեան փաստերու :

Ահաւասիկ երկու յատկանշական տեղեկութիւններ՝ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթի վերջին թիւէն (Հասկ, 1952 Յունիս) —

1.— Յովակիմեան Տունը չորս հազար լիբ. ոսկի տրամադրած է, «Հայ. եկեղեցւոյ ծառայութեան նուիրուած եկեղեցականներ պատրաստելու համար »:

2. Սպահանէն Վարդան քահանայ հազար լիբ. ոսկի, որպէս զի «դպրեվանքի մէջ դաստիարակուին ուսանողներ, ապագայ հոգեւոր կոչում ստանձնելու նպատակով » :

Անշուշտ իրաւունք չունինք խառնուելու նուիրատուներու կամքին :

Բայց, օրուան պահանջներուն կը համապատասխանէ՞ այս միականի եւ միակողմանի գործունէութիւնը : Շ.

Հայ մը յաջողութիւն «ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆ»ԻՆ ՄԷՋ

Ութ օրէ ի վեր սկսած է Tour de France , որուն կը մասնակցի նաեւ Հայ մը, Արման Փափազեան , ինչպէս գրած էինք արդէն, լուսանկարն ալ հրատարակելով:

Առաջին օրերէն երիտասարդ մարզիկը ցոյց տուաւ ինքզինքը: Մինչեւ հիմա դիմանալը կարելի էր նկատել յաղթանակ մը, երբ Վան Սթեր-ւէնկէն Լազարիտէս եւ ուրիշ ախոյեաններ լքեցին մրցումը: Փափազեան ուժ ցոյց պիտի տար լեռներու մէջ, եւ ատոր համար է որ, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը «յայտնութիւն մը» եղաւ իր շահած տեղը: Երեքշաբթի օրուան «ժամացոյցի դէմ» հանգրուանին Փափազեան հանդիսացաւ ԵՐՐՈՐԴ, մէկ վայրկեան 19" տարբերութիւնով ախոյեան Քոփփիէն , իր ետին ձգելով Գրէշի, Լոռեոի (դեղին շապիկ), Ռոպիք Մանեի , Գառթալի (43րդ) եւ ուրիշ յայտնի մրցորդներ :

Երեքշաբթի ամբողջ օրը Փարիզի անթելը քանիցս կրկնեց Փափազեան անունը: Ժամը 7.30ին գրոյց մըն ունեցաւ, նկատի առնելով որ Մեցնանսի այս հանգրուանին (60 քիլ.) Փափազեան փրկեց Ֆրանսայի պատիւը: Երբ «ժամացոյցի դէմ» կ'ըսեն, ամէն մրցորդ զատ զատ կը մեկնի երեք վայրկեան տարբերութեամբ : Առաջինը կը մեկնի ընդհանուր դասաւորման վերջինը եւ կը շահի ամէնէն քիչ ժամանակի մէջ հասնողը : Անթելի խօսնակը բացատրեց թէ Փափազեան, առաջին «Ֆրանսացին» էր որ փայլուն յաղթանակ մը շահեցաւ: (Առաջինը իտալացի Քոփփի, երկրորդ պելժիացի Տրքօք):

Զրոյցի ընթացքին, անթելի մարզական թղթակիցը հարցուց Փափազեանին, «այն երիտասարդը որ պատիւ կը բերէ Ֆրանսային».— Այս ամէնը աղէկ, բայց անունիդ «եան»ը քիչ մը տարօրինակ է: Ո՞ւր ծնած ես:

= Փարիզ, Ժ.Գ. թաղամաս, սակայն ծագումով Հայ եմ »:

— Կը սպասէ՞ք այս օրուան յաղթանակին:

= Այո, բայց ոչ այսքան մօտ ըլլալով Քոփփիին:

— Ո՞ր եւ է տկարութիւն զգացի՞ք :

= Թեթեւ կոլապսոպ մը ունեցայ, բայց անցաւ, հիմա պատրաստ եմ լեռներուն համար:

Թղթակիցը օրիորդներուն համար չեշտեց թէ Փափազեան գեղեցիկ երիտասարդ մըն է, անկեղծ արտայայտութեամբ, բարեկազմ, սքանչելի աչքերով, աղուոր սեւ մազերով եւ շատ համակրելի՝ ընդհանուր առումով :

Աւելորդ է շեշտել այս յաղթանակին կարեւորութիւնը, մանաւանդ որ Փափազեան առաջին անգամ կը մասնակցի այս մրցումին: Հայ երիտասարդը նանսի հասաւ 1 ժամ 34 վայրկեան, 38 երկվայրկեանէն, երբ Քոփփի հանգրուանը կը շահէր 1 ժամ 32'59", մէկ վայրկեան 19" առաւելութեամբ :

ՏԱՔԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Տաքերը միեւնոյն սաստկութեամբ կը շարունակուին ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Երեքշաբթի օր ջերմաչափը 37—38 կը ցուցնէր Փարիզի մէջ : Մթնոլորտը անշնչելի դարձած էր: Հազարաւոր տուներու մէջ ծորակները ցամքած էին եւ տանտիրուհիները աջ - ձախ կ'իյնային, ջուր եւ սառ ճարելու համար: Երէկ թեթեւ բարելաւում նշմարուեցաւ: Նոր հրդեհներ ծագեցան Ժիռոնտի նահանգին մէջ 800 հեկտարի վրայ: 14 հոգի խեղդուեցան, երբ կը լողային զովանալու համար:

Ուրիշ հրդեհներ ծագեցան Ֆրանքօ-պելժիական սահմանին վրայ, ինչպէս եւ Նէշըլըն սիւռ Մառի մէջ 45 քառ. քիլոմեթրի վրայ անտառները կ'այրին:

Օդերեւութական հաստատութիւնը հաւանական կը գտնէ որ թեթեւ փոթորիկ մը ծագի եւ անձրեւ տեղայ Ֆրանսայի արեւելեան մասին մէջ :

Սառի արտադրութիւնը կրկնապատկուած է , քրտնցնելով բանուորները :

Քէօլնի մէջ (Գերմանիա) ութ հոգի արեւահար եղան եւ 200 հոգիի օգնութեան հասաւ Կարմիր Խաչը: Համալսարանին մէջ քանի ուսանող - ուսանողուհիներ նուաղեցան :

Հոլանտի եւ Ռուրի մէջ ութ հոգի խեղդուած են կիրակիէն ի վեր :

ԺԱՔ ՏԻՒՔԼՕ ԱՐՁԱԿՈՒԵՑԱՒ

ՎՃՌԱԳԻՐԸ Կ'ԸՍԷ ԹԷ ՑԱՆՑԱՆՔԻ ՎՐԱՅ ԲՌՆՈՒԱԾ ՉԷ

Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Ժաք Տիւքլօ, որ բանտարկուած էր Մայիս 28ի ցոյցերէն ի վեր, ազատ արձակուեցաւ առջի օր, իր կառավարին եւ թիկնապահին հետ, Ամբաստանիչ Ատեանին որոշումով :

Աւելորդ է ըսել թէ այս արձակումը ուրախութիւն պատճառեց համայնավարներուն: Իրենց պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», երէկ, լուրը կ'աւետէր իբրեւ «առաջին եւ մեծ յաղթանակը Ֆրանսայի ժողովուրդին, հանրապետութեան եւ խաղաղութեան»: Եւ կ'աւելցնէր .— « Այժմ յառա՜ջ , ազատելու համար Անտրէ Սթիլը (թերթին խմբագրապետը) եւ միւս բանտարկեալ հայրենասէրները, խորտակելու համար «դաւը»:

Ամբաստանիչ Ատեանին վճռագիրը կ'ըսէ . —

« Նկատելով որ դատական քննութեամբ հաստատուած չէ թէ Պ. Տիւքլօ գործնապէս մասնակցած կամ մեղսակից եղած է Մայիս 28ի ցոյցին .

Նկատելով որ հաստատուած չեն յանցանքի վրայ բռնուած ըլլալու պարագան.

Նկատելով որ Սահմանադրութեան տրամադրութեամբ երեսփոխանի մը դէմ դատական հետապնդում կրնայ կատարուիլ միայն անոր անձեռնմխելի հանգամանքը ջնջելով .

«Ամբաստանիչ Ատեանը կը ջնջէ Պ. Տիւքլոյի բանտարկութեան հրամանագիրը, չեղեալ կը համարի անոր դէմ կատարուած դատական հետապնդումները եւ կը հրամայէ ազատ արձակել »:

Աջակողմեան թերթերէն «Ֆիկառօ» այս վճիռը համարելով «ապշեցուցիչ», դիտել կուտայ.

— « Հիմա կը հասկցուի թէ ինչո՛ւ Պ. Ժաք Տիւքլօ մերժեց դարմանուիլ, ինչպէս իր անձնական բժիշկներն ալ կը յանձնարարէին: Պատճառը այն է որ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը լուրջ պատճառներ ունէր յուսալու: Իրաւագիտութիւնը»,որ երէկ իսկ ողջունուեցաւ իբրեւ յաղթանակ մը՝ իր բարեկամներուն կողմէ, ապահով կը համարուէր 48 ժամէ ի վեր, սթալինեան շրջանակներուն մէջ»:

Թերթը այս առթիւ նշանակալից կը գտնէ հետեւեալ պարագան,— Համայնավարական ներշընչումով խմբագրուած այն յայտարարութիւնը որ կը բողոքէ Ռընոյի կարգ մը բանուորներու արձակման դէմ, ստորագրուած է Ամբաստանիչ Ատեանին նախագահին՝ Պ. Տրոյէի կողմէ :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն , ներքին եւ դատական նախարարները այս անգամ Ազգ. Ժողովին պիտի դիմեն, իրենց մեղադրանքները հիմնաւորելու համար: Եթէ պետութիւնը ուզէ շարունակել հետապնդումները, պիտի պահանջէ ջնջել Տիւքլոյի անձեռնմխելի հանգամանքը :

Արձակումէն մէկ օր առաջ, դատական նախարարը կարգ մը բժշկաններ առաջարկած էր, դարմանուելու համար, բայց Տիւքլօ վճռապէս մերժեց, թէեւ առողջական վիճակը ծանրացած կը համարուէր :

Թերթերը կը գրեն թէ երբ արձակման լուրը Ազգ. Ժողովին հասաւ, միայն 21 երեսփոխաններ ներկայ էին, 11ը համայնավար: Այս վերջիններէն մէկը անմիջապէս տեղէն ցատկելով, գրպանէն եռագոյն ժապաւէն մը հանեց եւ դրաւ Տիւքլոյի աթոռին վրայ, բուռն ծափերու մէջ :

× Թուլուզի մէջ դատապարտուեցան հինգ ամբաստանեալներ, որոնք բուռն արարքներ գործած էին զօր. Րիճուէյի դէմ սարքուած ցոյցերուն առթիւ :

Եգիպտոսի նոր դահլիճը

Երէկ հակասական լուրեր կը շրջէին Եգիպտոսի նոր դահլիճին կազմութեան առթիւ:

Հեռագիր մը կ'ըսէր թէ Սըրրի փաշա ձախողած ըլլալով նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնը յանձնուած է Գահիէտին Պարաքաթ փաշայի : Բայց ուրիշ հեռագիր մը պաշտօնապէս կը հաղորդէր թէՍըրրի փաշա կազմած է դահլիճը, քանի մը փոփոխութիւններ կատարելով :

Սըրրի փաշա ինք ալ հերքեց իր հրաժարման մասին շրջած զրոյցները, հետեւեալ յայտարարութեամբ .

— «Ես մերժած չեմ ինծի յանձնուած պաշտօնը. ոչ ալ այդ պաշտօնը ետ առնուած է ինձմէ: Արդէն լրացուցած եմ նախարարներու նոր ցանկ մը : Առ այժմ չեմ կրնար ուրիշ բան ըսել »:

Կը թուի թէ վերջին պահուն յետաձգուած էր երդումի արարողութիւնը, 13 նախարարներէն երկուքը քաշուած ըլլալով: Սըրրի փաշա նոր թեկնածուներ նշանակեց անմիջապէս :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

800 ԹՈՆ ԿԱՐԱԳ պիտի ղրկուի Հոլանտայէն , Լեհաստանէն եւ Չեխոսլովաքիայէն :

ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

« ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ ՁԵՌԱԳՐԱՑ »

1898 թուին ուսանողական շրջանս աւարտելով, Եւրոպայից Էջմիածին եկայ: Խրիմեան Հայրիկի կարգադրութեամբ Գէորգեան ճեմարանում ուսուցիչ նշանակուեցի եւ վանքի բակում առանձին բնակարան ստացայ: Այդ ժամանակ էր, որ առաջին անգամ ծանօթացայ Գարեգին վրդ. Յովսէփեանի հետ, որը միաբանների բնակարանների շարքում առանձին սենեակ ունէր: Նիհար, թուլակազմ եւ գրեթէ միշտ հիւանդ մի երիտասարդ էր նա: Ճեմարանում դասաւանդում էր հայագիտական առարկաներ: Նշանակուեց նաեւ Էջմիածնի Ձեռագրատան վարիչ: Թէեւ նիհար էր նա եւ հիւանոտ մարդու տեսք ունէր, բայց աշխատանքի մէջ քաջառողջներից աւելի եռանդուն եւ չափազանց գործունեայ էր: Էջմիածնի Ձեռագրատունն այն ժամանակ ունէր միայն 4000 ձեռագիր: Միաբաններից եւ ճեմարանի դասախօսներից նրանք, ովքեր ուզում էին աշխատել որեւէ ձեռագրի վրայ, գալիս էին Ձեռագրատուն եւ Գարեգին վարդապետը միշտ պատրաստ եւ յօժարակամ տալիս էր նրանց հարկ եղած ձեռագրերը: Ինքը իր ամբողջ ժամանակը նուիրել էր մի կողմից խաչքարերի զարդանկարների ուսումնասիրութեանը, միւս կողմից՝ ձեռագրերի մանրանկարչութիւնների նկարագրութեան եւ երրորդ կողմից՝ ձեռագրերի յիշատակարանների հաւաքմանն եւ ընդօրինակութեանը: Այնքան էր տարուած այս գործերով, որ նոյնիսկ հասարակ խօսակցութեան մէջ սրանցից դուրս նիւթ չունէր խօսելու: Բարձրագոյն լսարանների ուսանողները իրենց սիրելի ուսուցչի անունը դրել էին «Խաչքար» եւ «Մանրանկարչութիւն»: Մոռացել էին աւելացնել « Յիշատակարան», որ իր ամէնից աւելի սիրելի առարկան դարձաւ:

Անձնական յիշատակներ իր մասին շատ ունեմ, բայց այդ մասին խօսել անյարմար եւ աւելորդ եմ համարում: Այնքան բարի էր բնաւորութեամբ, որ ոչ մէկի վրայ բարկանալ կամ որեւէ մէկի մասին չարախօսել չգիտէր: Մի անհատական հանգամանք միայն թոյլ եմ տալիս ինձ յիշել:

Ձեռագրատունը, անշուշտ, իբրեւ պաշտօնական հիմնարկ, ունէր բացման որոշ ժամեր: Ես ձեռնարկել էի մի շատ երկարատեւ եւ դժուարին աշխատութեան, այն է՝ թերթել ամբողջ այդ 4000 ձեռագրերը եւ ցուցակագրել այն բոլոր էջերը, ուր որեւիցէ ոտանաւոր գրութիւն կար: Բացի առանձին բանաստեղծական ժողովածուներից, հին գրիչները սովորութիւն են ունեցել մի որեւէ ձեռագրի պարապ էջում, կամ նկարի յետեւում մի որեւէ ոտանաւոր արտագրել: Իմ գործը եղաւ նախ՝ ցուցակագրել այդ բոլոր ոտանաւոր պարունակող էջերը եւ երկրորդ՝ արտագրել այդ ոտանաւորները: Մեծ աշխատանք պահանջող մի գործ էր այդ. ես կարողացայ կազմել տարիների ընթացքում երկու խոշոր հատոր, մինը Տաղարան, միւսը Գանձարան անունով, որոնց մէջ հաւաքեցի բոլոր արտագրած ոտանաւորներս: Գարեգին վարդապետը տեսաւ իմ գործը, հաւանեց եւ իբրեւ գիտութեան ջերմեռանդ երկրպագու, ոչ միայն քաջալերեց իմ աշխատանքը, այլեւս իբրեւ միակ բացառութիւն, տուեց ինձ Ձեռագրատան բանալին, որպէսզի հիմնարկի բացման պաշտօնական ժամերից դուրս, օր ու գիշեր, ուզած ժամանակս, երթայի եւ աշխատէի: Ես վերջացրի իմ աշխատանքը: 4000 ձեռագրերն ամբողջ թերթեցի եւ այդ միջոցին էր, որ այլ նիւթերի մէջ գտայ Եզնիկի միակ ձեռագիրը, որ Զմիւռնիայի մեծ հրդեհին այրուած էր համարւում (թիւ 1111):

Թէ որքան շնորհապարտ եմ ես Գարեգին վարդապետին, այդ միայն ես գիտեմ:

Հայ բանասիրութեան բոլոր ճիւղերում Գարեգին վարդապետը (ապա եպիսկոպոս, այժմ կաթողիկոս տարագիր Տանն Կիլիկիոյ), իր որոնումների մէջ անխոնջ եւ անպարտաս, իր աշխատութիւնների մէջ ժրաջան եւ փոյթեռանդն, իր սարկաւագ ժամանակից արդէն, հրատարակել էր « Փշրանքներ ժողովրդական բանահիւսութիւնից» (Թիֆլիս, 1893 թ.), որի նիւթը զուտ ազգագրական է: Այնուհետեւ, իրար յետեւից, յաջորդեցին հեղինակի միւս աշխատութիւնները: Նրա կենսագրական աշխատութիւններից են՝ « Մխիթար Սասնեցի կամ Կերմանեցի» (տպ. Վաղարշապատ, 1899 թ.), Թոմա Մեծոփեցու ընդարձակ կենսագրութիւնը (տպ. Արարատ, 1913 թ.): Հայ հնագրութեան համար նշանաւոր է նրա շատ ընդարձակ յօդուածը, որ կազմում է « Շողակաթ » ժողովածուի երկրորդ կէսը եւ ուր ոչ միայն տալիս է հայ հնագիտութեան, հայ գրի զարգացման տեսականը, այլեւ իր նկարած լուսանկարներով գործնականօրէն ցոյց է տալիս հինգերորդ դարից սկսած մինչեւ վերջին դարերը նրա զարգացման ընթացքը: Ընդարձակօրէն ուսումնասիրել է Խաղբակեան տոհմի պատմութիւնը (3 հատոր), որ ոչ միայն այդ տոհմի պատմութիւնն է բազմաթիւ լուսանկարներով եւ արձանագրութիւններով լուսաբանուած, այլեւ Հայաստանի նոյն շրջանի (11—12րդ դար) ընդհանուր պատմութիւնը:

Մի պարզ գրախօսականի մէջ անհնարին է յիշել մի առ մի այն բոլոր գործերը, որոնք պատկանում են իր գրչին: Բայց ամէնից աւելի արժէքաւոր է ներկայ աշխատութիւնը, որ բաղկացած է 4 ընդարձակ հատորից, որոնցից առաջինն արդէն լոյս է տեսել, իսկ միւս երեք հատորները մամուլի տակ են եւ շուտով կը յաջորդեն իրար: Թէեւ գրքի վերնագիրն է «Յիշատակարանք ձեռագրաց» (5րդ դարից մինչեւ 18րդ դար), բայց այդ վերնագիրը չի տալիս ամբողջաշխատութեան իրական պատկերը, որովհետեւ ոչ թէ դանազան ձեռագրերի պարզ յիշատակարաններն են ժամանակագրական կարգով դասաւորուած, այլհայերէն բոլոր արժէքաւոր ձեռագրերի յիշատակարանները՝ բազմաթիւ ծանօթութիւններով լուսաբանուած: Այս նպատակին հասնելու համար հեղինակը օգտուել է ոչ միայն մինչեւ այժմ տպագրուած բոլոր ձեռագրաց ցուցակներից (որոնց թիւը, իմ հաշուով, 60ից աւելի է), այլեւ ինքը մօտ է եկել եւ տեսել անձամբ Էջմիածնի, Երուսաղէմի, Փոքր Ասիայի, Պոլսի, Եւրոպայի զանազան քաղաքների եւ Ամերիկայի զանազան քաղաքների հայերէն ձեռագրերը: Նշանակալից է յատկապէս այն, որ ամերիկեան զանազան քաղաքներում մասնաւոր անձինք (հայ եւ օտար) սովորութիւն են դարձրել իրենց տնային գրադարաններում հայերէն ձեռագրեր հաւաքել եւ հեղինակը այս բոլոր մասնաւոր անձանց տները այցելելով, քննել է նոյն ձեռագրերը եւ արտագրել նրանց յիշատակարանները: Դժբախտաբար, հեղինակը միջոց չի ունեցել այցելել եւ տեսնել Նոր Ջուղայի ձեռագրերը (250 ձեռագիր), Եգիպտոսի (ուր թւում է թէ կան ձեռագրեր), Վէնետիկի, որոնց 3000 ձեռագրից միայն 500ն է մեզ ծանօթ՝ Հ. Բարսեղ Սարգսեանի՝ երկհատոր ցուցակից, նոյնիսկ Վիէննայի Մխիթարեան վանքի 1000 ձեռագրերը, որոնցից միայն կէսն է մեզ ծանօթ Հ. Տաշեանի ցուցակով:

Յայտնի չէ նոյնիսկ, թէ Երեւանի Պետական մատենադարանի 10.000 ձեռագրերն էլ ամբողջապէս ուսումնասիրե՞լ է: Զորս հատորների բովանդակութիւնը, մեր հաշուով, պիտի լինի 2000 ձեռագիր, քանի որ այս առաջին հատորը ունի միայն 472 ձեռագիր:

Ուժ եւ կարողութիւն ենք մաղթում բազմավաստակ ալեւոր հեղինակին, որպէսզի յաջողութեամբ ի կատար ածի եւ ի գլուխ հանի իր մեծածաւալ աշխատանքը, որ պատիւը պիտի կազմի ոչ միայն իր անձին, Անթիլիասի տարագիր Հայրապետանոցին, այլեւ ընդհանուր հայագիտութեան: Ուրախ ենք, որ իրեն աջակից, զօրավիգ եւ օգնական է ընտրել Սիմոն Սիմոնեանին (Սասունցի երիտասարդ), որի հմտութիւնը, աշխատանքի եռանդը եւ կորովը ինձ վաղուց յայտնի են:

Առաջաբանի վերջում յարգելի Ս. Սիմոնեանը դրում է, որ հայագիտութիւնը չորս աղբիւր ունի՝ հայ պատմագիրներ, օտար պատմագիրներ, հայերէն արձանագրութիւններ եւ ձեռագրաց յիշատակարաններ: Այս չորսից առաջինը եւ վերջինը մեծ չափով հրատարակուած են եւ հրատարակւում են: Օտար պատմագիրների այն հատուածները, որոնք վերաբերում են Հայոց պատմութեան, սկսեցին հաւաքուել եւ հրատարակուել մի քանի տարի առաջ մեր համալսարանի կողմից: Հրատարակուեց միայն 4 պրակ. Ստրաբոնը Հայոց մասին, Փիրդուսին Հայոց մասին, Տակիտոսը Հայոց մասին, Իբն ի Բատուտան Հայոց մասին: Բայց մնում են դեռ շատ պատմիչներ, ինչպէս Հերոդոտ, Քսենոֆոն, Պրոկոպիոս, բիւզանդական ու արաբական բազմաթիւ պատմիչներ: Պէտք է թարգմանել մեր հարեւան ժողովուրդների լեզուներով եղած աղբիւրները, որոնք արժէքաւոր պատմական տեղեկութիւններ են պարունակում յատկապէս 16—18րդ դարերի թիւրք պարսկական պատերազմների մասին:

Գալով արձանագրութիւններին, ուրախ եմ ասելու, որ ինքս կազմել եմ նրանց ամբողջական ժողովածուն՝ սկզբից սկսած մինչեւ 1500 թիւը, բոլորի գումարն է 2.050: Գործն ամբողջապէս պատրաստ է եւ կը տպագրուի առաջիկայ տարիներում: Ժողովածուն կոչում եմ «Հայարձան»:

ՊՐՈՖ. Հ. ԱՃԱՌԵԱՆ

«Էջմիածին», (1952 Յունուար)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐԸ ԻԲՐԵՒ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՈՒԺ

3... ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ԽՄԲ.— (Նախորդ յօդուածին թիւը պիտի ըլլայ 2).

Գերմանիոյ հանդէպ Խ.Միութեան գործելակերպը կրնայ փոփոխութիւններ կրել, բայց հիմնական նպատակը կը մնայ նոյնը.— Միացեալ Գերմանիա «ժողովրդական դեմոկրասի» կոչուած վարչաձեւով, եւ արեւմտեան Գերմանիոյ ճարտարարուեստը ենթարկել Կրեմլի հսկողութեան:

Եւ որովհետեւ արեւմտեան պետութեանց եւ գերման ժողովուրդի շահերը կը պահանջեն, որ Գերմանիա մաս կազմէ արեւմտեան Եւրոպայի ճակատին, որեւէ իրաւախոհութիւն անկարելի կը թուի:

Գերմանիոյ ժամանակաւոր բաժանումը, այս հիմնական տարակարծութեան տրամաբանական հետեւանքն է: Հետեւաբար, 1949 Հոկտեմբերէն ի վեր կան երկու Գերմանիա, երկու գերման կառավարութիւն եւ, առնուազն, երկու գերմանական քաղաքականութիւն, պաշտօնապէս: Իսկ գերմանական բանակ, առայժմ, արեւելեան Գերմանիոյ մէջ միայն:

Պերլինի պաշարման թուականէն երկու ամիս վերջ, 1948 Յունիսին, Գերմանիոյ սովետ զինուորական վարչութեան պետը (մարեշալ Սոքոլովսկի) հրաման ստացաւ Բուլկանինէն, ձեռնարկել ապագայ գերման ժողովրդական բանակի վարչակազմի պատրաստութեան: Անունը դրին Ֆոլքսփոլիցայ (ժողովրդական ոստիկանութիւն)և կազմակերպութիւնը յանձնեցին Քուրթ Ֆիշըր եւ Վիլհելմ Ցայսըր անուն երկու գերման համայնավարներու: Յուլիսին, Ֆիշըր նշանակուեցաւ խորհրդային գրաւման շրջանի կեդր. վարչութեան պետ, իսկ Ցայսեր (Սպանիոյ միջազգային կիսաբաժիններու նախկին զօր. Կոմէզ) նոյն վարչութեան զինուորական բաժնի տնօրէն:

Երբ, 1949 Հոկտեմբերին, առաջին գերման դեմոկրատիկ հանրապետութիւնը կազմուեցաւ, ներքին նախարարութեան զինուորական գործերու վարիչ անուանուեցաւ Ցայսեր: Ֆիշըր հիւանդ էր եւ շատ չանցած մեռաւ: Անոր տեղ ներքին գործոց նախարար նշանակեցին Կարլ Ստէյնհօֆը: 1950 Փետրուարին, Ցայսերի ընդհ. տնօրէնութիւնը կոչուեցաւ պետական ապահովութեան նախարարութիւն: Իսկ սովետ զինուորական վարչութիւնը վերածուեցաւ Խորհրդային վերատեսիչ յանձնաժողովի »:

Մարեշալ Սոքոլովսկի Մոսկուա կանչուեցաւ, եւ իրեն յաջորդեց զօր. Վասիլի Չուիքով, որ վերին հրամանատարն է Գերմանիոյ սովետական բանակներուն: «Ժողովրդական ոստիկանութեան » վերաբերեալ հարցերուն համար, զօր. Չուիքով ենթակայ է մարեշալ Բուլկանինին: Համայնավար երրորդութեան հրամանին տակ կ'աշխատին նախկին բանակի բազմաթիւ սպաներ: Կ'օգտագործեն զանոնք, որովհետեւ բաւարար չափով համայնավար գերման զօրավարներ չկան: Միւս կողմէ, Մոսկուա քաղաքական անհրաժեշտութիւն մը կը նկատէ անոնց ներկայութիւնը:

Կը կարծուի թէ՝ Ցայսէր հրահանգ ստացած էր մարշալ Ֆրիէտրիխ Ֆօն Փաուլուսի եւ զօր. Վալթէր Ֆօն Սէյտլիցի գործակցութիւնը ապահովելու համար: Երկուքն ալ մերժեր են, բայց ուրիշներ ընդունած: Գործակից զօրավարներու ամէնէն երեւելիներն են զօր. Միւլլէր, որ ընդհ. սպայակոյտի զինուորական գործողութեանց գրասենեակի պետն է Փոցտամի մէջ, եւ զօր. Հանս Ֆոն Վիւլց՝ մարզանքի եւ զինուորական կրթութեան տնօրէն: «Վերմախտ»ի ուրիշ հինգ սպայակոյտի անդամներ գլուխը կը գտնուին հինգ զինուորական շրջաններու:

Այս զօրավարները ինչո՞ւ կ'օգնեն Ստալինին՝ գերման կարմիր բանակ մը կազմելու համար: Դժուար է գոհացուցիչ բացատրութիւն մը տալ: Անտարակոյս, կողմերը իրենց յատուկ հաշիւները ունին:

Մինչեւ 1950 Նոյեմբեր, արեւելեան Գերմանիոյ մէջ կային զէնքի բոլոր ճիւղերուն յատուկ 39 շրջուն զօրամասեր, իւրաքանչիւրը երեք վաշտէ բաղկացեալ, ինչ որ համազօր է գունդի մը: 1951ի գարնան, վերակազմութեան նոր շրջան մը բացուեցաւ, եւ նախկին «ահազանգ»ի զօրմասերը վերածուեցան 25 ռազմական միաւորներու: Ասոնք մեքենաշարժ զօրամասեր են, եւ իւրաքանչիւրը ունի երկու վաշտ հետեւակ, մէկ վաշտ զրահապատ, մէկ վաշտ հրետանի, հրասանդի խումբ մը, անթելի սպասակութիւն, ամբաչէն ջոկատ եւ մեքենաշարժ հրացանակիրներու միաւոր մը: Համագումար վեց հարիւր սպայ եւ ենթասպայ, եւ 2300 զինուոր: Սպաներու եւ աստիճանաւորներու բարձր համեմատութիւնը ցոյց կուտայ թէ այս մեքենաշարժ զօրամասերը վարչակազմեր են պարզապէս, եւ քանի մը ամսուան ընթացքին կրնան վերածուիլ զօրաբաժիններու:

Հազարաւոր սպացուներ կ'ուսանին զինուորական տասներկու վարժարաններու մէջ: Ընդհ. տպաւորութիւնը այն է թէ արդէն իսկ, բաւարար

Փոխառութիւն եւ ոսկի

Փոխառութեան արձանագրուողները անտարակոյս կը հետաքրքրուին իրենց ստացած արժեթուղթերուն յառաջիկայ գիներովը:

Ցայտնի է թէ միշտ իրաւունք պիտի ունենան փոխանցման տուրքերը այդ արժեթուղթերով վճարելու, համաձայն այս վերջիններուն անուանական արժէքին: Այդ գործողութիւններով ոչ մէկ վնաս չեն կրնար կրել:

Բայց սակարանի՞ն մէջ ինչ պիտի ըլլայ անոնց արժէքը:

Այդ արժէքը պիտի հաստատուի համաձայն ֆրանս. 20 ֆրանքնոց ոսկիին պաշտօնական արժէքին, որ արձանագրուած պիտի ըլլայ վեցամսեայ երկու էշէանսները նախորդող 100 սակարանական նիստերու ընթացքին: Որով ամէն մարդ պիտի կրնայ յիշեալ միջինը հաշուել, ճշդել իր արժեթուղթին յառաջիկայ գինը:

Ներկայ կացութեան մէջ, բացի աննախատեսելի պարագաներէ, հաւանական չէ որ ոսկեդրամի եւ մասնաւորաբար Նափոլէոնի գիները մեծ փոփոխութիւններ կրեն:

Այս վերջինը փոխառութեան սկզբնաւորութենէն ի վեր 4000 ֆրանքի շուրջ պահուեցաւ: Հաւանական է որ նոյն գինը մնայ մինչեւ փոխառութեան փակումը: Նոյնն է պարագան սթերլինի, զուիցերիական ոսկիին եւ 20 տոլարնոցին համար:

Բայց միւս ոսկեդրամները աւելի զգալի տարբերութիւնները կը կրեն: Նոյնն է պարագան մէկ քիլոնոց ձոյլ ոսկիին համար որ 490 հազար ֆրանքի մօտեցած է, իսկ 12ուկէս քիլոնոց մեծ կտորները նոյնիսկ այս գինէն վար ինկած են:Երբ ձոյլ ոսկիին գինը չբարձրանայ, ինչ որ անհաւանական է, Նափոլէոնին գինն է որ պիտի իջնէ: Երբ ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մէջ ո եւ է անակնկալ չպատահի, մինչեւ Նոյեմբեր ամիսը — որ վեցամսեայ առաջին էշէանսին թուականն է, — Նափոլէոնին գինը 4000էն վեր պիտի չըլլայ, թերեւս քիչ մը աւելի պակաս: Կը թուի ուրեմն թէ նպատակայարմար է այս գինով փոխել ոսկեդրամները, փոխառութեան մասնակցելու համար:

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Թիւով սպաներ պատրաստուած են՝ 12 զօրաբաժիննոց բանակ մը կազմելու համար: Այս հաշուէն դուրս կը մնան ներքին ուժերը (սահմանապահ եւ ընդհ. ապահովութիւն): Բնականաբար, արեւելեան Գերմանիան պիտի ունենայ նաեւ օդանաւային եւ ծովային ուժեր:

Ուրեմն, Գերմանիոյ արքանեակ բանակը պատրաստ է արդէն: Նախապատրաստական շրջանը բոլորած է եւ իր բոժոժէն դուրս պիտի գայ, երբ Մոսկուա համոզում գոյացնէ թէ՝ «միացեալ, զինեալ եւ չէզոք Գերմանիա» մը կազմելու իր առաջարկը, նուազագոյն կարելիութիւն մը իսկ չի ներկայացներ:

Թ. Ա. Թ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
«ՑԱՌԱՋ»Ը

«Գըզ Ճահիթ»

Պոլսոյ «Հիզմէթ» թերթը կը շարունակէ ձաղկել Հիւսէյին Ճահիտ Եալչընը (22 Յունիս).

— Անհրաժեշտ է ազգին եւ երկրին ծանօթացնել Հիւսէյին Ճահիտ Եալչընը, որ «եա մեղաւոր»ի հովեր առնելով, նպատակ ունեցած է միշտ չարչարել իր ազգը: Իր ըրած դէշութիւնները կեավուր Մօսքոֆն անգամ չէ ըրած:

Եալչըն, որ այսօր Ինէօնիւի թանբէրութիւնը կ'ընէ, արդեօք վրէ՞ժ կը լուծէ այն ազգէն, որ անոր երիտասարդութեան օրերուն, «Գըզ Ճահիտ» մակդիրը տուած էր:

Հիւսէյին Ճահիտ, Ինէօնիւի սիրոյն ամէն ինչ աչք կ'առնէ ի վնաս ազգին ու երկրին եւ ըմբոստութեան մը դրօշակիրը կը հանդիսանայ: Թող գիտնայ թէ իր ըրածը դաւաճանութիւն է, եւ անարժան է եւ իրաւունք իսկ չունի այս երկրին մէջ ընչելու: Կը բաւէ իր անունը յիշել եւ ըմբռնել ամէն բան:

Ելեր է պնդելու թէ Աթաթիւրքի սկզբունքները ոտնակոխ կ'ըլլան:Ինչպէ՞ս կը մոռնայոր առենօք Աթաթիւրքի հասցէին հետեւեալ անպատկառութիւնը արձակած էր — Բանակալ, դիկտատոր մըն է, եթէ ուզէ օրէնք մը կը հանէ. հրամանով մը ազգը գետնամած ծունկի կը բերէ:

Այս այն Ճահիտը չէ՞ որ Մարտ 31ի դէպքին, ռուսական չոգենաւ մը ապաստանեցաւ եւ Օտեսա փախաւ:

Մեր սերունդը պէտք է գիտնայ թէ ով է Հիւսէյին Ճահիտ եւ ինչպիսի նկարագիր մը ունի: Սիւնակներ պիտի տրամադրենք այս նիւթին, բայց ան նորէն պիտի չամչնայ:

Մենք չենք կրնար սրբագրել բնութեան տուրքը: Եթէ այս երկիրը քիչ մը բախտաւոր ըլլար, Հիւսէյին Ճահիտի նման խռովարար մը եւ հրձիգ մը աշխարհ չէր գար:

Ան հասարակաց աղէտ մըն է, քաւութիւն մը, ախտ մը, իր կեանքով թէ գրչով պառակտած է այս ազգը, հեգնած է անոր ցաւը, խնդացած է անոր տառապանքներուն վրայ, եղած է աներես էակ մը:

Եթէ այսքան կտրուկ եւ խիզախ կը խօսինք, պատճառն այն է որ անուրանալի եւ բացարձակ իրողութիւններ են այս բոլորը:

Մեր սիւնակները անբաւական կուգան իր պատկերազարդ կեանքը նկարագրելու համար, բայց մենք պիտի չվհատինք, եւ իր լպրծուն ինքնութիւնը պիտի ծանօթացնենք այս սերունդին: Ինքնութիւն մը, զոր կարելի չէ մաքրել եօթը աղբիւրներու ջուրով:

Մեզ որ անցեալին մէջ Հիւսէյին Ճահիտ դատապարտուեցաւ Զօրում աքսորուելու: Եթէ ոչ ան իր արժանի պատիժը ստացած պիտի ըլլար եւ այս երկիրն ալ փրկուած պիտի ըլլար ամբոխավարէ մը եւ նուիրականութեանց թշնամիէ մը»:

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳՈՒՀԻՆ 475.000 ոսկի տարեթոշակ պիտի ստանայ, իսկ ամուսինը՝ 40.000, համաձայն նոր օրինագծի մը: Այս գումարը հազիւ մէկ երրորդն է իր մեծ հօրը ստացածէն, նկատի ունենալով դրամին արժեզրկումը:

Գաղութէ գաղութ

ՀԱՅ ՈՍԿԵՐԻՉԻ ՄԸ ԳՈՐԾԵՐԸ.— Յունաստանի թագաւորն ու թագուհին Պոլսոյ մէջ այցելած են Հայկ Քէօշէի արծաթեղէններու վաճառատունը, ուր իբրեւ հնութեան արժէք ներկայացնող վեց — եօթը կտոր արծաթեայ սպասներ գնած են:

╳ Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահ՝ Ճէլալ Պայար Յունաստանի թագաւորին եւ թագուհիին համար իր նուէրները գնած է հայ ոսկերիչ Լեւոն Սարանէ, որ շատ կարճ ժամանակի մէջ շինած է երկու ոսկեղէն տուփեր, ադամանդազարդ, համակ ոսկիէ եւ փլաթինէ զարդատուփ մը եւ ծխատուփ մը, ստորագրուած Ճէլալ Պայար: Այս նուէրները պատրաստելու համար 33 հոգի 23 օր աշխատած են:Ոսկին 1.5 քիլօ, 18 այար, առած են Կեդր. դրամատունէն:

Գոհարավաճառ Լեւոն Սարան շինած է նաեւ 30 ժամէն Անգլիոյ էտուըրտ Ը. թագաւորին եւ հետեւորդներուն համար 10 ոսկիէ տուփ: Աթաթիւրքի կողմէ Ռուսերուն նուիրուած ադամանդազարդ տասը տուփեր: Իրանի Րըզա Շահ Բէհլէվիին, Իրանցի իշխանուհիներուն, Ֆարուք թագաւորին համար յակինթով եւ զմրուխտով բազմաթիւ գոհարեղէններպատրաստած է:Լեւոն կ'ըսէ թէ այս արհեստը սկսած է ջուրի սափոր կրելով, աշկերտութենէ: Ընտանիքին մէջ, բացի հօրմէն, բոլորն ալ ոսկերիչ եղած են:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Ժողովուրդը անհամբեր կը սպասէր Յունիս 28ին, երբ տեղի պիտի ունենար Հայրապետեան Ռուտ մրցումը:

Մրցումին աւելի փայլ տալու համար Վալանսի, Լիոնի եւ Մարսէյլի մեր հայրենակիցներէն Փափազեան, Պապիկեան, Պալթայեան բերին իրենց նիւթական օժանդակութիւնը:Ringի վարչութիւնը չխնայեց իր ճիգերը յաջողութիւնը ապահովելու համար: Վալանսի Շան տը Մարսը ուր տեղի ունեցաւ մրցում դրօշազարդուած էր: Երիտասարդ Mr. Le Combe որ կը սիրէ Հայերը եւ Mr. Cote, Ringի կազմակերպիչներն էին:

Կռփամարտի Ringը եզերուած էր եռագոյն ժապաւէններով: Տեղի ունեցաւ չորս մարտնչում: Մրցորդներէն մէկը Նաճարեանն էր... այս ան... գամ եւս չահեցաւ:

Ժամը 10.40ին սկսաւ Հայրապետեան - Ռուտ մրցումը, ժողովուրդին խելայեղ ծափերուն տակ: Հայրապետեան հպարտ կը յառաջանայ, զգեստը եռագոյն երիզներով զարդարուած: Ժողովուրդը ընչառապառ կը հետեւէր:

Երկաթագործ Ռուտը, հսկայ մը որ (78 ք. 500) կը կշռէ ունի խիստ ծանր հարուածներ: Հայրապետեան (78 քիլօ) նուրբ եւ արագաշարժ, հարուածը չէշտակի: Ռուտ անընդհատ կը փորձէր Հայրապետեանի դեռ չբուժուած աչքին զարնել, գինաթափ ընելու համար:

Մրցումին արդիւնքը եղաւ match nul, հաւասար եւ խօսնակը յայտարարեց թէ Հայրապետեան կը պահէ Ֆրանսայի ախոյեանի տիտղոսը:

Բազմաթիւ Հայեր եկած էին Լիոնէն, Վիէնէն, Ռոմանէն, Ավինեոնէն, Մոնթէլիմառէն, Մարսէյլէն եւն.:

Մինչեւ այսօր եղած մրցումները 12 շրջաններէ (round) կը բաղկանային, վերջին պահուն երբ ըսուեցաւ թէ 15 շրջան է, Հայրապետեան իր ճիգը բազմապատկեց:

ՄԱՐՁԻԿ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՆԵՐԳԱՂԹԸ

Նոր օրէնքը զոր երեսփ. ժողովէն վերջ ծերակոյտն ալ վաւերացուց, աւելի ամրօրէն կը փակէ ներգաղթի դուռները:

Ինչպէս գրեցինք, նախագահ Թրումըն ցեղային տեսակէտով խիստ խտրական գտնելով օրինագիծը դրած էր իր վեթօն: Ցարդ երբեք այնքան կծու բառեր գործածած չէր օրէնքին դէմ խօսած ատեն: Յիշեց ամերիկեան սահմանադրութիւնը եւ անոր ազատութեան ոգին: Հաւատացեալ մը ըլլալով դիմեց մինչեւ իսկ Ս. Պօղոսի վկայութեան «Թուղթ առ Գաղատացիս».— «Այլեւս չկայ ոչ Հրեայ, ոչ Յոյն, ոչ դերի, ոչ ազատ մարդ, որովհետեւ դուք բոլորդ մէկ էքՔրիստոսՔրիստոսիմէջ»:

Նախագահին մարդասիրական զգացումներուն դէմ միացան այս անգամ քաղքենի պահպանողականները եւ բանուոր դասակարգը: Մէկը կ'ուզէ հոգեբանօրէն մեկուսացնել Մ. Ն.ները Եւրոպայէն եկածամէն տեսակ գաղափարի դէմ, իսկ միւսը աշխատաւորներու մուտքին դէմ:

Նոր օրէնքը աւելի եւս կը խորացնէ երկաթեայ վարագոյրին ետին գտնուողներուն մուտքը: Քաղաքական տարագիր մը որ խոյս կուտայ համայնավարութենէն, պէտք չէ որ որեւէ դատապարտութիւն կրած ըլլայ:

Օրէնքը անմիջապէս ի զօրու դառնալով, տեղեկացուցին միջազգային մարմիններուն, որոնք կը զբաղին տեղափոխեալ անձերու եւ տարագիրներու տեղաւորումով:

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Իր մեկնումին օրը՝ Հոկտեմբերի վերջերը, օդըն անգամ գէշ էր: Գոնէ նպատակին համար լաւ ըլլար: Սաստկաշունչ քամի մը կը մտրակէր Ատլանտեանը: Տեսողութիւնը զեռոյի իջած էր: Երթեւեկութիւնն ու գերման դէտերու գործունէութիւնը նուազագոյնին էր հասած:

Պռօսոլէթ նաւ նստաւ Պոլթամեի ձկնորսութեան նաւահանգ Սէն Մալոյէն: Օդը բաւական բացուեցաւ: Սակայն նաւը հազիւ սկսած էր շարժիլ, շրջուեցաւ ուժեղ յորձանքէ մը: Մեծ ճիգութիւններով Պռօսոլէթ յաջողեցաւ ցամաք ելլել թրջած եւ դողահար:

Այդ միջոցին Կեսթափոն մարդկային լայն աւլուքով զբաղած էր Սէն Մալոյի մէջ, եւ ոչ ոք ուշադրութիւն դարձուց անոր թրջուած հագուստներուն: Ուստի կառքի մը մէջ նետուելով կառապանին պատուիրեց Փարիզ տանիլ զինքը, վեց ժամուան ճանապարհ:

Քաղաքէն հազիւ դուրս ելած, կեցուցին զինքը, սակայն ինքնութեան թուղթ չհարցուցին: Ոստիկանները կասկածեցան իր թաց զգեստներէն եւ աւազնորդեցին քառասուն մղոն հեռու՝ Ռենի բանտը:

Երբ լուրը Փարիզ հասաւ, գնդապետ Թումի ստիպողական ժողովի հրաւէր ուղղեց: Միակ ապահովիչ պարագան այն էր, որ Կեսթափոն ըստ երեւոյթին Պռօսոլէթի բուն ինքնութեանը թափանցած չէր: Այլապէս, այդ տեսակ փոքր քաղաքի մը բանտը պիտի չտանէին զինքը: Սակայն ժողովը գումարուելէ առաջ իսկ, լուր հասաւ թէ զայն փոխադրած են Փարիզ: Ուրեմն յուռեգոյնին պէտք էր սպասել:

Ժողովը տեղի պիտի ունենար դատախազ Ժագ Անրի Սիմոնի տունին մէջ:Պռօսոլէթ անոր հաղորդած էր իր գաղտնիքները եւ զինքը ընտրած էր իբրեւ իր յաջորդը:

Այդ յետմիջօրէին, մինչ Սիմոն՝ իր տան հիւրանոցը կը մտնէր, դռնապանին գիրուկ կինը, թնդանօթի ռումբի մը պէս դուրս նետուեցաւ իր սենեակէն եւ Սիմոնը դուրս դէպի փողոց հրելով պոռաց.

— Իմ մօտ Կեսթափոյի երկու մարդիկ ձեզ կը սպասեն, քանի մը հոգի ալ ձերյարկաբաժնին մէջ են. Փախէք, պարոն, եւ Աստուած ձեզ հետ ըլլայ:

Դառնալով յաջորդ անկիւնը, Սիմոն սկսաւ վազել: Ընելիքը չէր գիտեր: Կէս ժամէն իր բարեկամներէն տասը, տասներկու հոգի պիտի գային եւ կուրօրէն պիտի նետուէին Կեսթափոյի թակարդին մէջ:

Հարկ էր անոնց ազդարարել, բայց ի՞նչպէս: Շատ ուշ էր հեռախօսելու համար, նոյն իսկ եթէ կտրուած չէին անոնց հեռախօսները: Իր տան առջեւ ալ չէր կրնար սպասել: Ու մինչ կը վազէր, մտքին մէջ գաղափար մը ծագեցաւ:

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ Երեսփ. ժողովը 35ի դէմ 38 ձայնով ատենապետ ընտրեց անկախ երեսփոխան մը, Տոքթ. Հասան Իմամի: Այս ընտրութիւնը պարտութիւն մը կը համարուի Ազգ. Ճակատին, հետեւաբար Տոքթ. Մոսատեղի համար, որ ուրիշ թեկնածու մը ունէր: — Կառավարութիւնը Թէհրանի խորհրդային դեսպանին յանձնեց ծանուցագիր մը, որով կը մերժէ այն մեղադրանքը թէ խախտած են 1921ի դաշնագիրը, ընդունելով Մ. Նահանգներու զինուորական աջակցութիւնը:

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովին մէջ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան, Քորէայի վերջին ռմբակոծութեանց առթիւ: Աշխատաւորականները պարսաւանքի քուէ առաջարկած էին, բայց ժողովը մերժեց, լսելով Չըրչիլի բացատրութիւնները: Այսուհետեւ անգլիացի խորհրդական մը պիտի գործակցի ամերիկացի հրամանատարին, զոր. Քլարքի:

ԹՈՒՆՈՒԶԷՆ կը հեռագրեն թէ արիւնալի կռիւ մը ծագեցաւ Արաբներու եւ Սենեկալցի զինուորներու միջեւ, Սուսայի մէջ: Բուն Թունուզի մէջ ազգայնականները քարեր եւ ռումբեր նետեցին հանրակառքերուն դէմ: Ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ ահաբեկչական արարքներ կը կատարուին ամէն օր:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտը 5ի դէմ 71 ձայնով վաւերացուց արեւմտեան Գերմանիոյ հետ կնքուած հաշտութեան դաշնագիրը: — Արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, Վիէննայէն Պրազիլիա մեկնեցաւ օդանաւով:

ԶՕՐ. ՐԻՃՈՒԷՅ քննական պտոյտ մը կատարելով Նորվեկիոյ մէջ, յայտարարեց — «Համոզուած եմ թէ պիտի կրնանք դիմադրաւել եւ ջախջախել նախայարձակումը, որ կողմէն ալ գայ եւ ինչ ձեւով ալ կատարուի»:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ հիւսուածեղէնի ճարտարարուեստութեան մէջ: Ազգ. ժողովը 17 հարցապնդումներ լսեց առջի օր: Անգործութեան դատապարտուած են աւելի քան 200.000 բանուորներ: Միայն Լիոնի շրջանին մէջ 1000 արհեստանոցներ կը փակուին ամէն ամիս: Բանուորներուն 50 առ հարիւրը մասնակի անգործութեան դատապարտուած են: Ամբողջ երկրին մէջ բուրդի արտադրութիւնը ինկած է 20 %, մէկ տարուան ընթացքին: Մանածագործներ այլեւս անօգուտ կը գտնեն առժամեայ դարմանները:

ՊԱՃԱՐԱԽՏԸ սաստկացած ըլլալով, կառավարութիւնը 150 միլիոն ֆրանքի յաւելուածական վարկ մը տրամադրեց: 1937—38ին ալ այսպիսի համաճարակ մը ծագեցաւ Ֆրանսայի մէջ, չորս ամսուան աւելի մնացուց:

ՇՈԳԵՆԱՒ մը ընկղմեցաւ Մանշի մէջ: Կարելի եղաւ փրկել 46 ուղեւորները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՎԱՀԱՆ ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մարսէյլի Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, եկեղեցիին հիմնադիր բարերար ՎԱՀԱՆ ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆի մահուան տարելիցին առիթով մասնաւոր Հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, իր եւ իր ընտանիքին ննջեցեալներուն յիշատակին: Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԼԻՈՆ. — Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս Գարեգին արք.ի մահուան առթիւ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի, Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցին, 69 rue Louis Blanc: Կը հրաւիրուին բարեպաշտ ժողովուրդը եւ ազգային բոլոր կազմակերպութիւնները մասնակցելու համար իրենց վերջին յարգանքը: — (Ազգ. վարչութիւն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — ԼԻՈՆ. — Այրի Տիկին ՄԱՐԻԱՄ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի (ծնեալ Արապեան) մահուան քառասունքին առթիւ Այրի Տիկին Մ. Մովսէսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի, Լիոնի Հայոց եկեղեցին (rue Louis Blanc), ժամը 11ին: Իր. յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՊՕՄՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Պօմոնի Սահակ-Մեսրոպ դպրոց-սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ազգ. մանկապարտէզի ամավերջի հանդէսը՝ ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին ՀԵՂԻՆԷ ԿԱԿՈՅԵԱՆԻ: Կը հրաւիրենք ծնողքները եւ կրթասէր հասարակութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ իր մարզադաշտին վրայ, Stade Olier 11 Rue d'Arcueil, Porte d'Orléans, La Vache Noire:

Հովանաւորութեամբ Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆի

Կիրակի, 6 Յուլիս, ժամը 10էն մինչեւ երեկոյ:

Գեղարուեստական բաժինին աւրայժամը կը մասնակցին ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԻՍԻ ՇԱՎԻԼԻ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի:

ԴՐՕՇԱԿԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ, որու ընթացքին տողանցք պիտի կատարեն երկսեռ մարզիկները:

Բարեկամական ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ ՄԸ ԴՆԴԱԿԱԽԱՂԻ, տեղական համբաւաւոր խումբի մը հետ:

ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ) եւ ԲԵՆՕ (դափ):

Մարզական զանազան խաղեր եւ անակնկալներ: Մարզիկներու եւ սիրողներու կողմէ լողալու մրցումներ: Գեղարուեստական բաժինին մաս կը կազմեն ՆՈՒԱԳ ԵՐԳ եւ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

Առատ եւ ճոխ ուտելիք ու խմիչք մատչելի գիներով: Տոմսերու մասնակցութեան համար 100 ֆր.:

Ալֆորվիլէն օթոքարը կը մեկնի Bld. Carnotէն ժամը 9ին:

Դասախօսական ժողով

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 21ին, Société Savantesի F. սրահին մէջ, ուր պիտի խօսին. —

Ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — «Թռուցիկ ակնարկ մը ներկայ քաղաքական կացութեան մասին»:

Ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ. — «Հայկ. Դատին ներկայ վիճակը, եւ հայ միւս քաղաքական հոսանքներու վերաբերումը»:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի վարչութեան, նախաձեռնութեամբ Սանուհիներու եւ Նոր Սերունդի վարչութիւններու: Այս կիրակի ամբողջ օրը, Աթա Գուլէթ Գասալի սրճարանի ընդարձակ դաշտին վրայ, Փոնտ Էվէքէն 10 վայրկեան:

Կը հրաւիրենք միջին Ֆրանսայի բոլոր Սանուհի եւ Նոր Սերնդականները, մեր անդրանիկ ձեռնարկին: Առատ կեր ու խում, հայկական եւ եւրոպական պար:

Մասնաւոր երթեւեկ առաւօտեան ժամը 9ին, 11.30ին եւ 14.30ին: Վերադարձ ժամը 20ին, սովորական տեղերէ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Համաշխարհանճարի Հայր. Միութեան դաշտահանդէսը, 20 Յուլիս, կիրակի, Trois Lucs Restaurant des Grottes Monnardi, օդասուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

Մեծ դաշտահանդէս

Կազմակերպուած Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան Մարսէյլի վարչութեան կողմէ, Կիրակի 6 Յուլիս, Bouc Belairի գեղատեսիլ պուրակին մէջ:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, նուագախումբով, ինչպէս նաեւ զանազան անակնկալներ, զուարճալի խաղեր եւ concours de boule:

Հաղորդակց. համար մասնաւոր օթօպիւս Սէն Շառլի կայարանէն ժամը 6.30ին եւ Aixի օթօպիւսը ծովեզերքէն:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած են 1952—53ի ուսումնական տարւոյ արձանագրութիւնները: Փութով դիմել տեսչութեան հասցէին, 26 rue Troyon, Sèvres (S. etO.): Ժամադրուիլ հեռախօսով՝ OBS. 18-28:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի, Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր Սերոբ - Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու ներկայացուցիչները այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին, Place St. Sulpice Café de la Marie սրճարանին վերնայարկը:

ԿԱՊ. ԽԱՉի Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ընկերուհի Նորիկեանի բնակարանը, 145 rue de Meunier, Պանեէօ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները:

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelais դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 20.45ին, Paris Nord, 17 rue de Dunkerque:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կապ. Խաչի Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է ամավերջի հանդէսը, այս կիրակի ժամը ճիշդ 3ին, Խրիմեան սրահին մէջ:

Խմբերգներ, արտասանութիւններ, հայկական պար, ծաղիկներու պարը, թոմախօսութիւն:

Պիտի ներկայացուի Յովհ. Թումանեանի «Տէրն ու ծառան», աշակերտներու կողմէ: Կը հրաւիրուին ծնողներն ու հասարակութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

Ծախու է

Փարիզի մօտակայ արուարձաններէն Սարսէլի մէջ, դեռձակի խանութ մը, կեդրոնական հրապարակին՝ Paris—Chantilly պողոտային վրայ, autobusի կայան եւ կայարանէն 6—7 վայրկեան:

Բնակութեան համար յարակից մասեր եւ cave:

Շատ յարմար գին: Երեք տարուան պայ վերանորոգելի: Տարեկան վարձք 10.000:

Դիմել դերձակ ELGAի, Place du XI Novembre, Սարսէլ: Tél. Sarcelles 49, (ժամը 7էն 9 եւ 1էն 3):

Այս ծանուցումը ներկայացնողին որոշ զեղչ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

ՏԷՐ ՊՕՂԷՍԱԿ

Երգախաղ երեք գործողութիւններով: Գրեց՝ Վ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ, երգերու բանաստեղծութիւնները եւ երաժշտութիւն Ա. Գ. ՄԵՍՐՈՒՄԵՆՑի:

Առաջին անգամ ըլլալով կը բեմադրուի Ալֆորվիլի մէջ, 5 Յուլիս, Շաբաթ ժամը 20.30ին, Մէզոն Ալֆորի քաղաքապետարանի մեծ սրահին մէջ:

Երգչախումբ եւ սէնֆոնիք նուագախումբ, ղեկավարութեամբ Ա. Գ. ՄԵՍՐՈՒՄԵՆՑի:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ. տեղւոյն մասնաճիւղին, մասնակցութեամբ Փարիզի եւ արուարձաններու խառնամասնեայց ուժերու: ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐ — 200 եւ 300 ֆրանք:

Խաղը կը սկսի ճիշդ ժամը 20.30ին:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en1925, R.C.S.376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 4 JUILLET 1952 Ուրբաթ 4 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6805-Նոր շրջան թիւ 2216 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻԱՅՆ ՄԷԿ ՃԻՒՂԻ ՎԱՌՉՆԼՈՎ...

Բազմաթիւ միջոցներ կան՝ ազգապահպանումը ապահովելու համար :

Երբ մէկուն ուժ կուտաք եւ միւսները կ'անտեսէք, պարզապէս ծուլութեան, թմրութեան ճամբան բռնած կ'ըլլաք :

Երբ խոշոր գումարներ կը տրամադրէք «Հայ. Եկեղեցւոյ ծառայութեան նուիրուած եկեղեցականներ պատրաստելու համար», ինչո՞ւ կը մոռնաք հիմնականը ,— Մշակոյթ: Աւելի մանրելով՝ դպրոց :Ուսուցիչ: Վարժարաններ եւ գլուխներ՝ անոնց պատրաստելու համար :

Դուք ալ գիտէք որ վեղարն ու փիլոնը ամէն բան չեն :Մանաւանդ ներկայ պարագաներուն մէջ:

Եթէ վիճակագրութիւն մը կազմենք, չափազանց տխուր պատկեր մը պիտի պարզուի մեր աչքերուն առջեւ :

Պիտի տեսնենք որ պատկառելի գումարներ կը հասին զանազան վանքերու գանձարանները, ընծայացուներ պատրաստելու համար:

Եթէ ուշադրութեամբ հետեւիք, պիտի տեսնէք որ թեկնածուներէն շատերը կէս ճամբան մնացած են :

Ուրիշներ ալ, առեն մը ծառայելէ ետք, նախընտրած են «տուն - տեղ» կազմել : Մանաւանդ Ամերիկա նետուելէ վերջ, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը :

Պատահական երեւոյթ չէ որ հոգեւոր հովիւներու արտածում կը կատարուի տարիներէ ի վեր, դէպի Մ. Նահանգները:

Այսքանը բաւական չհամարելով, դեռ կը մտածեն Նիւ Եորքի մէջ ալ դպրեվանք մը հաստատել, Միշտ միեւնոյն առաջադրութեամբ,— կղերականներ պատրաստել :

Արդ, ի՞նչ կը տեսնենք բուն կրթական ճակատին վրայ, այս արտակարգ իրարանցումի ընթացքին :

Նոյն համեմատութեամբ աշխատանք եւ դրամ կը տրամադրուի՞, օրինակ, ուսուցիչներ պատրաստելու համար :

Բոլոր գաղութներն ալ ուսուցիչ եւ ուսուցչուհի կը պահանջեն: Նոյն իսկ հայերէն ուսուցանողներ կը փնտռեն, հրապարակային ազդերով : Մէկ հայաշատ քաղաքէն միւսը, մինչեւ Պոլիս դիմելով :

Վաղը ճրագով ալ պիտի փնտռեն եւ պիտի չգտնեն :

Ինչո՞ւ կը զարմանաք, երբ օրուան վարիչնե-րը, վեղարաւորը եւ ունեւորը կառչած են միայն մէկ ճիւղի,— Հոգեւոր հովիւներ պատրաստել :

Երեսուն տարուան մէջ, փորձուեցա՞ւ արտակարգ ճիգ մը, բարեկարգելու, նախանձելի վիճակի մը վերածելու համար ուսուցչական ասպարէզը :

Կատարուեցա՞ւ իրական աշխատանք, ուսուցիչներ պատրաստելու համար, վարժապետանոց մը հաստատելով կամ մասնաւոր դասընթացքներ սարքելով :

Եղածը մաշեցնելու քաղաքականութիւն մըն է որ կը շարունակուի տարիներէ ի վեր:

« Գացողին տեղը չի գար » , կ'ըսէ մեր իմաստուն ժողովուրդը :

Տարիներու ընթացքին, բազմաթիւ ուսուցիչներ լքեցին ասպարէզը, առեւտրական, արհեստաւոր կամ բանուոր դառնալով :

Ուրիշներ յաւիտենապէս բաժնուեցան այս աշխարհէն:

Մնացողներէն շատեր ալ, մանաւանդ արժանաւորները, լեցուած են խորին դառնութեամբ , չտեսնելով որեւէ լուսաւոր հեռանկար :

Հարիւրին քանի՞ն մարդավարի ապրուստի մը ապահովութիւնն ունի, որպէսզի կարենայ ուրիշներ ալ իր ետեւէն քաշել ...

Բովանդակ հայ մամուլը պարբերաբար կը յուզէ այս հարցերը, գործնական ծրագիրներ ալ պարզելով :

Այս բոլորը ջուրի ձայն կուգան մեր բարեպաշտներուն եւ ազգասէրներուն: Անոնք զբաղած են տէրտէր եւ վարդապետ արտադրելով :

Անշուշտ մէկ պատճառ ալ այն է որ, ընդհանրապէս օտար դպրոց կը ղրկեն իրենց զաւակները, հայկականը նկատելով «աղքատանոց»:

Շ.

Մահ Տիկին Գ. Կիւլպէնկեանի

Տէյլի Մէյլի մէջ կը կարդանք, հետեւեալ խորագրով — «Աշխարհի ամէնէն հարուստ մարդուն կինը կը մեռնի Փարիզի մէջ» —

Իր ամուսնութեան ադամանդեայ յոբելեանը տօնելէ հազիւ երեք շաբաթ ետք, տաքէն մեռաւ Տիկին Գալուստ Կիւլպէնկեան, կինը այն ջոջին որուն համար կ'ըսեն թէ աշխարհի ամէնէն հարուստ մարդն է :

Տիկինը սրտի տկարութիւն մը զգաց երեքշաբթի օր, երբ ջերմաչափը բարձրացած էր 99 աստիճանի (Ֆարենհայթ), եւ այլեւս չզգաց ինքզինքը:

Տիկինը, որ 77 տարեկան էր, միշտ կը խորշէր սաստիկ տաքէն եւ ատոր համար ալ կը շարունակէր Ֆրանսա բնակիլ, մինչ ամուսինը կը մնար Լիզպոնայի մէկ հիւրանոցը ուր վեց սենեակ ունի: Վերջին քանի մը տարիներու միջոցին իրար կը տեսնէին տարին մէկ - երկու անգամ, թէեւ շաբաթը քանի մը անգամ կը խօսակցէին հեռաձայնով :

Ծիշդ երկու շաբաթ առաջ, Փարիզի մէջ իրար գտան ընտանեկան փոքր հաւաքոյթի մը առթիւ, տօնելու համար իրենց ամուսնութեան 60ամեակը: Գ. Կիւլպէնկեան, որ քարիւղի առեւտուրին մէջ ծանօթ է իբրեւ «Պ. Հինգ առ հարիւր», ծանրապէս հիւանդ էր քանի մը ամիսէ ի վեր, բայց անտեսեց բժիշկներու խորհուրդը եւ Փարիզ եկաւ օդանաւով, այս տօնախմբութեան առթիւ: Սակայն ներկայ չէր երբ Տիկին Կիւլպէնկեան կը մեռնէր :

Կարճահասակ եւ գիրուկ, ճերմակ մազերով տիկինը նշանածը ճանչցած էր երբ ան 23 տարեկան անծանօթ Հայ մըն էր եւ բրիտանական անցագիր մը կը ստանար: Այժմ իր հարստութիւնը կը հաշուեն մինչեւ հարիւր - միլիոն սթեռլին :

Տիկինը միշտ կը հետեւէր այն երկու կանոններուն զորս Գ. Կիւլպէնկեան տուած էր, իրենց ամուսնացած օրն իսկ, — 1. Երբեք չվիճաբանիլ գործի մասին, վասնզի մարդիկ պիտի կարծեն թէ իր (ամուսնին) կարծիքները կը յայտնէ: 2. Իրեն ձգել բոլոր գեղարուեստական գործերու գնումը, վասնզի ան պիտի ծաղրի, եթէ իրենց ճաշակները տարբերին :

Իրենց ամուսնութեան սկիզբէն մինչեւ վերջը, Տիկինը վինքը քննադատած է միայն մէկ բանի համար,— երբեք չէ գացած Իրաք, այն երկիրը որ իրեն պարգեւեց իր հարստութեան մեծագոյն մասը :

X Բարեգործականի գրասենեակէն կը հաղորդեն թէ տիկինը, որ չաքարախտ ունէր, յանկարծամահ եղած է:

Մարմինը փոխադրուած է Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուր այս առտու (ուրբաթ) պատարագ պիտի մատուցանէ Պասկ վրդ. :

Ի ՔԱՋԱԼԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿԻՆ

Երէկ հաղորդած էինք Արման Փափազեանի առաջին մեծ յաղթանակը՝ Tour de Franceի մէջ, ուր երրորդ հանդիսացած էր:

Այս յաջողութեան առթիւ, Պ. Նուպար Ցովհաննէսեան տասը հազար ֆրանք կը տրամադրէ «Յառաջ»ի միջոցաւ, այն վստահութեամբ թէ ուրիշներ ալ պիտի մասնակցին, քաջալերելու համար հայ մարզիկը :

X Տեղական թերթերը չորեքշաբթի օր մասնաւոր գնահատանքով արձանագրած էին Արման Փափազեանի յաջողութիւնը :

« Ֆիկարօ» կը գրէ — Փափազեան արժանի է մասնաւոր յիշատակութեան: Երրորդ հանդիսանալ միայն 1 վայրկեան 19 երկվայրկեան տարբերութիւն ունենալով փայլակնացայտ Քոփփիէ մը՝ քաջագործութիւն մըն է որով կրնայ պարծենալ երիտասարդ մրցորդ մը »:

Հայ մարզիկին լուսանկարը հրատարակած էին «Էքիփ», «Ֆրանս - Սուար», «Փառի - Սուար », « Իւմանիթէ » եւ ուրիշ թերթեր, կենսագրական տեղեկութիւններով եւ իր յայտարարութիւններով:

ՓԱՐԻԶԻ ՀՈԳԵՒՈՐ ՀՈՎԻՒԸ, Սեդրակ վրդ. Մանուկեան, որ Փարիզէն մեկնած էր Բշ. օր, Պուէնոս Այրէս հասած է: Պիտի մնայ քանի մը ամիս, դրամ հանգանակելու համար ի նպաստ Երուսաղէմի վանքին : ....

ՏԻՒՔԼՈՅԻ ԱՐՁԱԿՈՒՄԷՆ ԵՏՔ

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Ժաք Տիւքլօ բանտէն արձակուելէ անմիջապէս ետք բուժարան մը փոխադրուեցաւ, դարմանուելու համար :

Նախարարական խորհուրդը ժողով գումարելով, որոշեց շարունակել դատական հետապնդումները՝ համայնավարկուսակցութեան դէմ: Ոստիկանութիւնը պիտի փութացնէ քննութիւնները եւ եթէ նոր փաստեր գտնուին Տիւքլոյի դէմ, կառավարութիւնը պիտի խնդրէ խորհրդարանէն ջնջել անոր անձեռնմխելի հանգամանքը :

Տիւքլոյի արձակման որոշումը մեծ զարմանք պատճառեց ամէն տեղ: Բուռն վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենան մասնաւորապէս Ամբաստանեալ Ատեանի նախագահին՝ Պ. Փոլ Տիտիէի մասին, որ հրապարակաւ կը խոստովանի թէ ստորագրած է Սթոքհոլմի կոչը եւ ուրիշ թուղթեր : Այս առթիւ մամուլին հաղորդուած յայտարարութեան մը մէջ կ'ըսէ .

— « Ես ուժ կուտամ ամէն արժանաւոր դատի. բայց որեւէ գործօն դեր չեմ կատարեր քաղաքականութեան մէջ: Անկէ զատ, ես միայն նախագահն էի այն ատեանին որ արձակման որոշում տուաւ. ինձմէ զատ ուրիշ չորս դատաւորներ ալ կային: Ատեանը ուզեց պաշտպանել խորհրդարանական ապահարկութեան սկզբունքը » :

Համայնավարները կը պահանջեն որ անմիջապէս հրաժարին ներքին նախարարը՝ Պ. Շարլ Պրիւն եւ ոստիկանութեան վերատեսուչը, Պ. Պէյլօ, իբրեւ պատասխանատու Տիւքլոյի եւ ուրիշներու ձերբակալութեան: Բոլշեւիկեան բոլոր երկիրներուն մէջ անթելը և մամուլը ջերմապէս կ'ողջունեն «Ֆրանսայի բանուոր դասակարգին յաղթանակը »:

« ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍՔԸ ՉԷ ԸՍՈՒԱԾ »

Տեղեկատու նախարարը, Պ. Մարսըլէն, յայտարարեց , Տիւքլոյի արձակումէն անմիջապէս վերջ .

— Վերջին խօսքը չէ ըսուած տակաւին :

Նախարարական խորհուրդին մէջ, դատական նախարարը , Պ. Մարթինօ Տէփլա, զեկուցում տալով, մասնաւորապէս ուշադրութիւն հրաւիրեց հետեւեալ կէտերուն վրայ .—

1. Ցանցանքի վրայ բռնուած ըլլալու պարագան միշտ գոյութիւն ունի. բայց Ամբաստանիչ Ատեանը կը յայտարարէ թէ բաւական լուրջ տագնապայ [illegible] քանի որ հաստատուած չէ թէ Պ. Տիւքլօ մեղսակից կամ գործակից եղած է ցոյցին:

2. Ամբաստանիչ Ատեանը կ'ընդունի թէ ոճիր գործուած է պետութեան ներքին ապահովութեան դէմ, քանի որ Պ. Սթիլ բանտը կը մնայ: Եթէ Պ. Տիւքլօ երեսփոխան չըլլար, ինքն ալ տակաւին բանտը պիտի գտնուէր :

3. Դատական իշխանութեան կը մնայ քննել, թէ ինչ հիման վրայ կրնայ խնդրել որ ջնջեն Պ. Տիւքլոյի ապահարկութիւնը :

4. Քննութիւնները եւ հետապնդումները կը շարունակուին: Զինուորական արդարադատութիւնը կը շարունակէ իր պրպտումները ներքին թէ արտաքին ճակատի վրայ եւ կը հաւաքէ այն նիւթերը որոնք պիտի ապացուցանեն համայնավար կուսակցութեան ձեռնարկները՝ խախտելու համար ազգին եւ բանակին բարոյական կորովը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ պայմանները խստացնելու համար օրինագիծ մը մշակուած է : Վերջին ցոյցերուն առեն դիտուած է որ խռովութեան հեղինակները նոր հպատակութիւն ընդունողներ էին: Նոր օրինագծին համաձայն մինչեւ հինգ տարի հպատակութիւնը ետ պիտի առնուի, եթէ ենթական օրինազանց գտնուած է:

ՏԱՔԵՐԸ ՄԵՂՄԱՑԱՆ երէկ, հինգշաբթի : Օդը զովացած էր առջի գիշեր, եւ երէկ ալ շարունակուեցաւ զովութիւնը, մեծ սփոփանք պատճառելով: Տեղ տեղ անձրեւ եկած է: Մասնագէտներ կը կարծեն թէ նոր անակնկալներ կրնան պատահիլ:— Բազմաթիւ մահեր պատահած են երկրին մէջ, հինգ օրուան տարապայման տաքերուն հետեւանքով: Շատեր ալ խեղդուած են, Փարիզի եւ գաւառի մէջ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ընդհ. սպայակոյտին նախագահը, զօր. Նուրի Եամութ, Նափոլի գնաց, խորհրդակցելու համար Հարաւային Եւրոպայի ճակատի սպարապետին, ծովակալ Քերնիի հետ :

15.000 ԼԵՀ ՍՊԱՆԵՐՈՒ ՋԱՐԴԻՆ պատասխանատու կը համարուին Ռուսերը, համաձայն Մ. Նահանգներու խորհրդարանական յանձնախումբի տեղեկագրին: Յանձնախումբը լսած է 150 վկաներ՝ Քաթինի սպանդի մասին , որ ծրագրեալ ցեղասպանութիւն կը նկատուի: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ 1940ին 15.000 լեհ սպաներ անհետացան ռուսական արգելարաններէն: Երեք տարի վերջ 4258 դիակներ երեւան հանուեցան Քաթինի անտառէն,

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐԸ ԻԲՐԵՒ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՈՒԺ

(Չորրորդ եւ վերջին մաս)

Գ. Սմոկորցեւսկի իր պրպտումները համա-դրելով, հետեւեալ պատկերը կուտայ արբանեակ բանակներու ներկայ վիճակի մասին:—

1. Լեհաստան.— 25 միլիոն բնակիչ: 400.000 զինեալ ուժ: 100.000 ներքին ուժեր: Քսան զօրաբաժին 1952ին, 24 զօրաբաժին 1953ին:

2. Արեւելեան Գերմանիա.— 18 միլիոն բնակիչ: 70.000 զինեալ ուժ: 50 հազար ներքին ուժեր: 12 զօրաբաժին 1953ին :

3. Ռումանիա.— 16 միլիոն բնակիչ: 255.000 զինեալ ուժ: 70.000 ներքին ուժեր: 12 զօրաբաժին 1952ին: 15 զօրաբաժին 1953ին :

4. Չեխոսլովաքիա.— 12 միլիոն բնակիչ : 190 հազար զինեալ ուժ: 60 հազար ներքին ուժեր: 10 զօրաբաժին 1952ին: 14 զօրաբաժին 1953ին :

5. Հունգարիա.— 9 միլիոն բնակիչ 135.000 զինեալ ուժ: 50.000 ներքին ուժեր: 9 զօրաբաժին 1952ին: 12 զօրաբաժին 1953ին:

6. Պուլկարիա.— 7 միլիոն բնակիչ: 170.000 զինեալ ուժեր: 40.000 ներքին ուժեր: 11 զօրաբաժին 1952ին: Անփոփոխ 1953ի համար :

7. Ալպանիա.— Մէկ միլիոն 200 հազար բնակիչ: 40.000 զինեալ ուժեր: Տասը հազար ներքին ուժեր: 3 զօրաբաժին 1952ին : Անփոփոխ 1953ի համար :

Համագումար.— 88 միլիոն բնակիչ, 1.310.000 զինեալ ուժեր: 380.000 ներքին ուժեր: 65 զօրաբաժին 1952ին: 91 զօրաբաժին 1953ին :

Ռազմագէտներու գնահատութեանց համաձայն, սովետ ցամաքային բանակը կը բաղկանայ, մօտաւորապէս, 175 զօրաբաժինէ : Այս ուժը ամբողջութեամբ Արեւմուտքի դէմ կանգնած չէ, քանի որ բանակախումբ մը կը գտնուի Ծայր. Արեւելք, ուրիշ մը Կեդր. Ասիա, եւ երրորդ մըն ալ Կովկաս :

Սովետական «Ատլանտեան ճակատ»ի ընդհ. հրամանատարին տրամադրութեան տակ կը գտնուին 85 ռուսական զօրաբաժիններ, Նարվա — Մինսք — Քիեւ — Օտեսա գծին եւ երկաթէ վարագոյրին միջեւ: Այս թիւին մէջն են արեւելեան Գերմանիա հաստատուած 30 զօրաբաժինները, Աւստրիա՝ երկու, իսկ արբանեակ երկիրներու մէջ 27: Սթալին, անտարակոյս, կը մնայ գերագոյն հրամանատար, բայց կը կարծուի թէ «ատլանտեան» ճակատի ընդհ. հրամանատարն է մառեշալ Բուլկանին, իբրեւ սպայակոյտի պետ ունենալով մառեշալ Ժուկովը :

Ատլանտեան դաշինքի ստորագրութենէն առաջ, Դաշնակիցներու տասը զօրաբաժնին դէմ՝ Սովետները կը ճակատեցնէին 75 զօրաբաժին: Բուլկանինի ընդհ. բանակատեղին այժմ 150 զօրաբաժին ունի իր տրամադրութեան տակ (85 սովետական + 65 արբանեակ) մինչ Ատլանտեան դաշինքը՝ 25 զօրաբաժին միայն: Այս թիւին վրայ պէտք է աւելցնել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ 25 եւ Եուկոսլաւիոյ 30 զօրաբաժինները :

Մինչեւ 1951ի վերջերը, Եուկոսլաւ զօրաբաժինները թերի զինուած էին: Բայց ամերիկեան օժանդակութեան շնորհիւ կացութիւնը բարելաւուեցաւ: Ուշագրաւ պարագայ մը — արբանեակ երկիրներու մէջ հաստատուած սովետական 27 զօրաբաժիններէն 25ը կը բանակին Հունգարիոյ, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ :

« Արբանեակ բանակներու մասին կատարած մեր քննութեանց եւ պրպտումներուն միակ նպատակն էր, կ՚ըսէ Գ. Սմոկորցեւսկի, ճանչնալ իրողութիւնը: Եզրակացնելու համար, պէտք ներկայացնենք կարգ մը ընդհանուր նկատողութիւններ: Կասկած չկայ, որ 1949ին Եւրոպայի մէջ զինուորական մեծ անհաւասարակշռութիւնը նկատելի փոփոխութիւն մը կրեց ի նպաստ Արեւմուտքի : Այսօր, «չանթահարիչ» պատերազմի մը հաւանականութիւնը (Եւրոպայի կամ Միջին Արեւելքի մէջ) զգալապէս նուազած է: Ասկէ երեք տարի առաջ, Կրեմլի ռազմագէտները լրջօրէն կը մտածէի՞ն խոյանալ ազատ աշխարհին վրայ: Կամ հիմա կը պատրաստուի՞ն այդ բանին: Կը տարակուսինք: Անոնք շատ լաւ գիտեն որ, յաղթանակներու շարք մը՝ վերջնական յաղթանակ չի նշանակեր:

« Մոսկուա, բնականաբար, միշտ այն համոզումն ունի թէ համայնավարական մեծ «աղատագրում»ը պատմական անհրաժեշտութիւն մըն է, եւ կը պատրաստուի այդ օրուան համար: Ան դէմ է խաղաղութեան այն իմաստով որ կ՚ըմբռնեն ազատ ժողովուրդները — այսինքն դէմ է միջազգային կարգ ու սարքի մը, որ հիմնուած պիտի ըլլայ ազատօրէն ընդունուած եւ յարգուած դաշնագիրներու վրայ: Ան դէմ է աշխարհի մը, ուր իւրաքանչիւր ժողովուրդ իր բախտը տնօրինելու ազատութիւնը պիտի վայելէր, ուր մարդիկ, գաղափարները եւ ապրանքները պիտի շրջագային ազատօրէն: Աջակցիլ այս տեսակ խաղաղութեան, պիտի նշանակէր դաւաճանել «սոցիալիզմ»ին: Եւ քանի որ ընդհ. «տաք» պատերազմ մը վտանգաւոր հետեւանքներ կրնայ ունենալ, առ այժմ պիտի գոհանայ «պաղ» պատերազմով, եւ պահանջին ու տեղին համաձայն պիտի «տաքցնէ» զայն: Այսինքն անուղղակի յարձակում, որ իր կողմէ յղացուած, պատրաստուած եւ ղեկավարուած ըլլալով հանդերձ, երեւոյթները փրկելու կը ծառայէ: Յունաստանի համայնավար ապստամբութիւնը, Մալեզիոյ հրոսակային կռիւները, Հնդկաչինի եւ Քորէայի պատերազմները, այս քաղաքականութեան պատկերաւոր նմոյշներն են: Շարժումը օր մը կրնայ տարածուիլ նաեւ Եուկոսլաւիոյ եւ Պարսկաստանի վրայ:

« Սպառելով լուագոյն պատեհութեանց, Կրեմլը կը հետեւի սա ռազմավարութեան,— « Ոչ խաղաղութիւն, ոչ ալ պատերազմ»: Սթալին պարբերաբար կը յայտարարէ թէ «երկու վարչաձեւերը կրնան կենակցիլ խաղաղօրէն»: Այս քնարեր օրօրները կը ձգտին խափանել վերաշինութեան եւ միացման, ամբողջացման ճիգերը (ազգային թէ միջազգային), կործանել ազատ ազգերը վերազինման ահաւոր բեռան տակ եւ խախտել ընդհ. վստահութիւնը :

• Այդ տեսակ վախ մը չունի ինք: Քանի որ «սովետական հայրենիք»ը միշտ վտանգի տակ է, իր ժողովուրդները կրնա՞ն զանգատիլ թէ զրկուած են բարօրութենէ, եւ քաղաքական ազատութիւն չեն վայելեր: Ինչո՞ւ պիտի զարմանան որ, յեղափոխութենէն երեսուն հինգ տարի վերջն ալ, դեռ կը սնանին, դեռ կը հագուին, բնակարան եւ կօշիկ չունին, քանի որ «կապիտալիստները» յարձակման կը պատրաստուին « ընկերվարութեան հայրենիք»ին դէմ :

Խ. Միութեան ճարտարարուեստը բաւական չէ կշիռը իր կողմը հակեցնելու համար : Մոսկուա բացարձակապէս պէտք ունի արբանեակներու, անոնց տնտեսական աղբիւրներուն եւ աշխատող բազուկներուն: Սովետական կայսրութիւնը ամբողջովին կլանեց ինը անկախ պետութիւններ, եւ գրաւեց ուրիշ երկու պետութեանց ալ մէկ երրորդը.— համագումար մէկ միլիոն 834 հազար քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն եւ 117 միլիոն բնակիչ: Ֆինլանտայէն, Պալթեան երկիրներէն, Գերմանիայէն, Լեհաստանէն, Չեխոսլովաքիայէն եւ Ռումանիայէն խլուած հողերը 464 հազար քառակ. քիլոմեթր տարածութիւն եւ 22 միլիոն բնակիչ ունին: Արբանեակ երկիրներու հողային տարածութիւնն է մէկ միլիոն 370 հազար քառ. քիլոմեթր եւ 95 միլիոն բնակիչ :

Կրեմլը իր լուծին ենթակայ երկիրներուն մէջ կը կիրարկէ գաղթային շահագործման ճշմարիտ քաղաքականութիւն մը, որ սկսած է իր պտուղները տալ: Արբանեակներու օժանդակութեան շնորհիւ, սովետական արտադրութեան սթալինեան ծրագիրը պիտի իրականանայ պայմանաժամէն 5 տարի աւելի կանուխ :

Ի վերջոյ, իրական ի՞նչ արժէք կը ներկայացնեն արբանեակ բանակները: Խոհեմութիւնը կը պահանջէ ենթադրել թէ՝ կրթութեամբ, սպառազինութեամբ եւ հրամանատարական կազմով հաւասարարժէք պիտի ըլլան սովետականին: Բայց հոգեվիճակը շատ պիտի չտարբերի իրենց պատկանած ժողովուրդներու հոգեբանութենէն: Այս դժբախտները հանդարտ կը կենան, որովհետեւ ապստամբական որեւէ անժամանակ շարժում աւիթ պիտի տայ ջարդերու եւ տեղահանութեանց: Անոնք չեն մոռցած Թէհրանը եւ Եալթան, ուր մարդոց անխոհեմութիւնը, սխալ հաշիւները եւ աշխարհագրութիւնը ճակատագրական դեր մը կատարեցին՝ արգելափակելու համար զիրենք աշխարհի մեծագոյն բանտին մէջ:

Բայց բնական է որ բանտարկեալ ժողովուրդները տանին իրենց տէրերը: Սթալինեան կայսրութեան տկարութիւններէն մին ալ այս է, եւ կրնայ լայն պատեհութիւններ ընծայել Ատլանտեան պետութեանց համար, ընդհ. զինեալ պայքարի մը պարագային:

Թ. Ա. Թ.

Հայկական թէկոռնէր Մալաթիոյ մէջ

ԽՄԲ.— Մալաթիացի մը, որ իր ծննդավայրը գացած էր անցեալ տարի, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ «Պապ - Ուխտի», պարբերաթերթի 1952 Մարտ — Յունիսի թիւին մէջ (օրկան Մալաթիոյ Կրթ. ընկերութեան).—

... Այցելեցէք բոլոր եկեղեցիները , որոնց քովէն կարելի չէ անցնիլ առանց յուզումի, որովհետեւ կորսնցուցած են իրենց վաղեմի սրբութիւնն ու փառքը :

Ս. Ցարութեան եկեղեցին հիմնայատակ կործանած եւ տեղը բարձրացուցած են նոր շէնքեր , ուր կը բնակին Թուրք ընտանիքներ :

Ս. Երրորդութեան եկեղեցին կը ծառայէ իբրեւ ռազմամթերանոց, դպրոցն ու առաջնորդարանը քանդած են ու տեղը տնկած են պտղատու ծառեր:

Կաթոլիկներու եկեղեցին կանգուն կը մնայ , վերածուած է ծխախոտի մթերանոցի :

Շատ ցաւալի էր տեսնել Լատինաց եկեղեցին, որ վերածուած էր հանրատունի:

Բողոքականաց ժողովարանը դարձած է ջաղացքի: Շուկայի Մայր Եկեղեցին կը գտնուի զինուորականութեան ձեռքը :

Հայկական թաղամասերը աւերակ դարձած են. իւրաքանչիւր թաղի մէջ մնացած է երեք տուն, հինգ տուն եւ առաւելագոյնը քսանըհինգ տուն, իսկ քանդուած տուներու տեղ տնկած են պարտէզներ :

Ցաւալի է ըսել որ Թուրք կառավարութիւնը ոչ մէկ կալուածատիրոջ զաւակը ճանչցած է իբր ժառանգորդ եւ տէր այդ կալուածին, ծախած է արտերը հարիւր յիսուն, պարտէզները երկու հարիւրական թրքական թղթադրամի, իսկ տուները, կրկին ծախու առած են իրենց հօրենական ժառանգները, իսկ չուզողները ձգած եւ հեռացած են:

... Դժբախտաբար, չկրցայ տեսնել վերի Պապ - Ուխտին, որովհետեւ կը գտնուի ընկերութեան ձեռք եւ արգիլած է ժողովուրդին մուտքը , իսկ վարի Պապ - Ուխտին դարձեալ կը մնայ նախկին վիճակին պէս, ուր ժողովուրդը կ՚երթայ զբօսնուլ: Կը փափաքէի նաեւ երթալ մեր պատմական վանքը. պատահաբար երկու ընտանիքներ մատաղ ունենալով՝ ինծի ալ առաջարկեցին որ ընկերանամ իրենց. վանքը գտայ աւերակ. միակ մատուռն էր մնացած, որ հաւանաբար, եթէ քարէ չըլլար, ան ալ պիտի փճանար. կառավարութիւնը ծախու հանած է վանքին հողը, զոր գնած է քիւրտ պէկ մը :

Մեզի կ՚ընկերանար Պոլսէն պաշտօնով եկած հայ երիտասարդ մը՝ Գ. Կարպիսը: Ես ու Կարպիսը ուղղուեցանք մատուռ՝ կատարելու համար մեր քրիստոնէական պարտականութիւնը, երգեցինք քանի մը շարականներ ու Հայր Մերը: Իրենցմէ ոչ ոք մասնակցեցաւ մեր պաշտամունքին, որովհետեւ մոռցած էին նոյնիսկ Տէրունական աղօթքը: Երբ կը պատրաստուէինք մատուռէն ելլել, շատեր արտասուալից աչքերով եղանի կը կարդային մեզի, որ անաղարտ պահած էինք մեր մայրենի լեզուն ու աղօթքը եւ կը ներկայացնէին մեզի իրենց չինարի պէս հասակ առած զաւակները որ բառ մը իսկ հայերէն չէին գիտեր :

Երբ սկսաւ կերուխումը ու գլուխները բաւական տաքցան, Գ. Կարպիսը փափաք յայտնեց հայերէն երգելու, բայց տեղացիները շատ խնդրեցին որ չըլլայ հայերէն երգէ, որովհետեւ քիչ անդին կը գտնուէին երկու Թուրք պաշտօնեաներ :

Մինչեւ հիմա կրօնական վիճակը շատ խղճալի է . չունին ոչ պսակ, ոչ մկրտութիւն, իսկ թաղումը կը կատարուի «Հայր Մեր»ը գիտցող մէկու մը կողմէ. որովհետեւ կառավարութիւնը շատ խիստ է: Շնորհիւ ներկայ կառավարութեան թոյլտուութիւններուն, Պոլսոյ Պատրիարքը պատուիրակ մը ղրկած է ճշդելու համար հայութեան թիւը որ է հարիւր ութսուն ընտանիք, որպէսզի քահանայ մը ղրկէ. կառավարութիւնը Հայերուն կը վերադարձնէ Ս. Երրորդութեան եկեղեցին , իսկ Հայերը կը պահանջեն Կաթոլիկներուն եկեղեցին որ նոյնութեամբ կանգուն կը մնայ :

Մնացի տասնըհինգ օր. թէեւ հարազատներուս հետ իմ ունեցած տեսութիւնս հաճելի էր, որոնցմէ կարօտս առի, սակայն հայկական հին Մալաթիան այլեւս գոյութիւն ունենալէ դադրած է . Թուրքը իր ամբողջ վայրագութիւնը ի գործ դրած է՝ ջարդուած ժողովուրդին բնակած տուներն ալ քանդելով, ինչպէս վերը յիշեցի, որոշ շինարարութիւններ կան, սակայն իրենց քանդածներուն տեղը երկու հարիւր տարիէն չեն կրնար լրացնել. չի բաւեր եւրոպական գլխարկ գործածել, նիստ ու կացնին, ապրումնին ու մանաւանդ հոգինին հին վայրագ Թուրքն է:

Հարիւրութսուն տուն ունեցող այդ հայ բազմութիւնը երեսուն տարեկանէն վար երիտասարդութեան մէջ հայերէն խօսիլ գիտցող չունի. բոլորն ալ թրքական վարժարան կ՚երթան, եւ հայ ազգին պատմութեան տեղ կը սորվին Թուրք պատմութիւնը :

Որքան որ պիտի չմոռնամ (կալանաւոր) սիրելիներուս ու հայրենակիցներուս ինծի ցոյց տըւած հարազատութիւնը, կարելի չէ նաեւ մոռնալ մայրենի լեզուն չգիտցող նոր սերունդի հարցապնդումները մեր եկեղեցիին, դպրոցին եւ հայ իրականութեան վերաբերեալ մանրամասնութիւններուն մասին. երբ կը պատմէի այս բոլորին մասին, խորունկ հառաչ մը քաշելով «ամօթ մեզի որ մեր լեզուն չենք գիտեր» կ՚ըսէին :

Բոլոր մանրամասնութիւններու մասին գրել դժուար է եւ լաւ է որ չգրուի .հին սերունդի մնա-

«Վարլըգ»ի աւարը

«ՋՕՐՊԱՆԵՐ»,— ՔԱՆԻ ՔԱՆԻ ՏՈՒՆԵՐ ՔԱՆԴՈՒԵՑԱՆ, ՕՃԱԽՆԵՐ ՄԱՐԵՑԱՆ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ թուրք թերթերէն «Հիզմէթ», որ երէկ խայտառակած էր Հիւսէյին Ճահիտը, նոր գրութեամբ մը կը ձաղկէ ունեւորութեան տուրքին պատասխանատուները (23 Յունիս).—

Հալքեաններ կը զանգատին թէ ազգէն խլուած իրաւունքները ետ կը պահանջուին իրենցմէ, եւ կ'առարկեն թէ հակասահմանադրական է այս քայլը :

Մենք ալ կը հարցնենք իրենց.— էֆէնտիներ, դուք երբ իշխանութիւն ունէիք ձեր ձեռքը, կը յարգէի՞ք արդեօք սահմանադրութիւնը: Ձեզմէ պահանջուածը ազգէն յափշտակուած իրաւունքն է, ասոր մէջ ի՞նչ կայ հակասահմանադրական ; Ի՞նչպէս կը մոռնանք «Վարլըգ վէրկիսի»ի ողբերգութիւնը, որ ձեր գործն է, Հալք կուսակցութեան գործը, տուրք մը որ արիւն լացուց այս ազգին, արտասահմանի առջեւ մեզ վարկաբեկեց, եւ պատճառ եղաւ որ օտար դրամագլուխ չմտնէ Թուրքիա :

Այս մարդիկը «հարաճ»ի պէս յափշտակեցին ազգին շահը, Թալանի տուին ժողովուրդը միջնադարեան կարգադրութեամբ մը, առանց նոյնիսկ անոր առարկութիւնները քննելու :

Ունեւորութեան տուրք կոչուած փորձանքը ղըրամական կարողութիւն նկատի չունէր, այլ անուն միայն նկատի կ'առնէր: Իրենց մարդիկը, աւելի ճիշդ գաղտագողի կաչառք տուողները տուրքէ դերծ կացուցին, իսկ անոնք որ կարելիութիւն չունէին, կողոպտուեցան պարզապէս, պատառ մը հացի կարօտ մնացին, իրենց անկողինն ու վերմակներն անգամ ծախուեցան: Անոնց օճախները քանդուեցան, եւ ամէն մեղքիս վրայ, եօթանասունեոց ծերունիները Աշգալէ աքսորուեցան, մահուան դատապարտուեցան: Շատ մը ձագուկներու հայրերը Աշգալէի մէջ մեռան եւ իրենք որբ մնացին :

Հին Տէրէպէյիներուն նման, «դուն սաչափ պիտի վճարես, դուն այնչափ պիտի տաս» ըսին: Նաւու մը մէջ իւղ լեցնողը իբր ձէթի վաճառական 50 հազար ոսկիի դատապարտուեցաւ, եւ երբ չվճարեց, աքսորուեցաւ :

Այդ օրերուն Հալքեան միլիոնատէրերը անգամ մը ձեր աչքին առջեւ բերէք: Ահադին միլիոնատէրերէն ի՞նչ առին: Շէֆ Ինէօնիւի յարգո՞յ եղբայրը, միլիոնատէր Հասան Րիզա ի՞նչ տուաւ արդեօք :

Այս մարդիկը աւատապետութեան շրջաններն անգամ չուքի մէջ թողուցին, «Վարլըգ»ի անխղճութեան ողբերգութեան հերոսը հանդիսացան, ալ ի՞նչ երեսով օրէնքէ, իրաւունքէ ճառելու ելեր են: Այս ինչ աներեսութիւն է :

[redacted]

ցորդները քիչ են, բոլորն ալարհեստաւոր են, առեւտրականներ շատ քիչ են. բացի քանի մը այրիներէն եւ զանազան պատճառներով գործազուրկներէն, գրեթէ աղքատներ չկան. բոլորն ալ իրենց օրապահիկը կը ճարեն եւ ապրուստէն չեն նեղուիր. առանց բացառութեան, բոլորին մտահոգութիւնն օր առաջ ազատուիլն է, բայց ո՞ւր ...

ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԿԻՐՋԻԼԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ կիրակի, 29 Յունիս, Տէսինի գովասուն ծառաստաններուն մէջ :

Ժողովուրդը արդէն ուտելիքներով բեռնաւոր, ժամանակին հաւաքուած Փլաս Կիչառ, սպասելու մասնաւոր օթօքարներու :

Մեկնումի ազդանշանը կը տրուի, կառքերը կը սուրան, կը համնինք Վիլէօրպանի հրապարակը, ուր ի զուր կը փնտռեն ողբացեալ ընկեր Աւետիսը, իրեններով եւ իր թաղամասի հայ դրացիներով, կարաւանին միանալու համար: Դաշտին վրայ ալ զգալի էր չէնշող Աւետիսի բացակայութիւնը :

Ծառաստաններու մէջ, մեր տարաղիր եւ անբաժան եռագոյնի հովանիին տակ կը բացուին ծրարները: Պաղ ջուրերու մէջ կը լողան ըմպելիքներու շիշերը: Անդին կրակը կ ճարճատի եւ խորովածին ծուխը կը բարձրանայ :

Օրուան հանդէսին նախագահը՝ Պ. Կ. Ցովակիմեան, երկու խօսքով բացաւ գեղարուեստական բաժինը: Հերթով արտասանեցին ընկեր Ս. Մանուկեան, Օրիորդներ Արփինէ Թութլեան, Ալիս Կիւրեղեան: Երգեցին, Տիկիններ.— Աչխէն Գօյաճեան, Արաքսի Մինասեան, Պ. Կ. Մազմանեան, եւ օրիորդներ Պօղոսեան, Հարէլեան եւ ուրիշներ որոնց անունները դժբախտաբար կարելի չեղաւ մի առ մի հաւաքել : Խօսք տրուեցաւ Նոր Սերունդի վարիչ ընկեր Սերոբ Մանուկեանի, որ համառօտակի պատկերացուց հայ ծնողներու, մասնաւորաբար մայրերու դերը, իրենց զաւակներուն դաստիարակութեան համար : «Կապոյտ Խաչը գթութեան գործին հետ, իր ուսերուն վրայ առած է նաեւ Նոր Սերունդի հայեցի դաստիարակութեան հոգը, որ մեծ գոհողութիւններու կը կարօտի»: Այս առթիւ յիշեց քանի մը դրուագներ Ա. Ահարոնեանի Ազատութեան ճանապարհին էն: «Այժմ յարգելի Տիկ.ներ եւ քոյրեր, ձեզմէ նկեանքի զոհողութիւններ չէ որ կը պահանջուի, այլ միայն ձեր զաւակներուն հետ հայերէն խօսելու կամքը, պարտականութիւն մը որուն հետ սերտ կապ ունի Նոր սերունդի ներկայութիւնը »:

Օրուան բանախօսը, Տիկին Գեղանի Փափազեան

Իրենց օժիտքին միչտկառչած պիտի մնան «Վարլըգ»ի հարստահարեալներուն ձեռքերը, անոնք որ որբ մնացին, առանց անկողնի եւ վերմակի մնացին, պատառ մը հացի կարօտ մնացին: Սահմանադրութենէ կը ճառեն, մինչ իրենց փորոտիքին կամ դրամարկղերուն մէջ ի պահ կը մնայ «Վարլըգ»ի կողոպուտը :

Կ'ուզե՞ն որ Ունեւորութեան Տուրքի հաշիւը տեսնենք, բաղդատութիւն մը ընենք տուրքէ դերծ կացուցուած միլիոնատէրերուն եւ մոխիրի վրայ նստած հայրենակիցներուն միջեւ: Իրենց սիրական սահմանադրութիւնը արդեօք կրնա՞յ փրկել զիրենք :

Այսօրուան կառավարութենէն կը պահանջենք որ վերաքննէ «Վարլըգ»ի ողբերգութիւնը, որ կոտտացող վէրք մըն է Թուրք ազգի սրտին մէջ»:

պարգեց Կապոյտ Խաչին քառամեայ գործունէութիւնը եւ հայ կնոջ դերը հանրային ասպարէզներու մէջ : Հայ կինը միշտ արթուն պահակը եղած է, ուպէսզի ազգ. աւանդութիւնները միշտ վառ մնան, եւ չխաթարուին: Եւ այս, անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր, մինչեւ ազատագրական պայքարը: Տեղ մը Կարմիր Խաչ, տեղ մը Կապոյտ, Օգնութեան Խաչ,— այս կազմակերպութիւնը միեւնոյն գաղափարով, միեւնոյն գործունէութեամբ կ'աշխատի մեղմացնել թշուառներու տառապանքը: Իր դպրոցներով կը դաստիարակէ նոր սերունդը, իսկ ընտանեկան յարկերէն ներս կ'օգնէ աւանդութեանց պահպանման: Գիտնական մը գիտել տուած է թէ՝ մեղուն կ'աշխատի, բայց կ'անգիտանայ թէ՝ ո՞ւր համար կ'աշխատի: Մենք Խաչուհիներս կ'ըսենք.— Կ'աշխատինք որովհետեւ գիտենք թէ՝ կը ծառայենք հայժողովուրդին, եւ մշակոյթին » :

Հանդէսին պաշտօնական մասը լրանալէն ետք, ժողովուրդը շարունակեց իր խրախճանքը, մինչեւ ուշ ատեն :

Խումբ մը հայրենակիցներ շատ գոհ մնալով ընտեղծուած հայկական մթնոլորտէն, 1000ական ֆրանք նուիրեցին Կապոյտ Խաչին: Աճուրդի փոխարէն 10 շիշ գինի վիճակախաղի դրուելով, գոյացաւ կոկիկ գումար մը: Բոլոր ուտելիքները ու ըմպելիները սպառեցան :

Ապրիք, Կապ. Խաչի ժրաջան քոյրեր :

ՇՄԱԿ

ՆՈՐԱՀԱՍՆԵՐՈՒՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԹՈՒԼՈՆ.— Օր. Իրեն Փամփուքճեան որ կը հետեւէր դաշնակի պետական երաժշտանոցին, մեծ յաջողութեամբ աւարտած է վերջընթեր կարգը (superieur), արժանալով ժիւրիի միաձայն գնահատութեան եւ ստացած է առաջին մրցանակը, ջերմ շնորհաւորութիւններով :

Տեղական թերթերը Օրիորդին բացառիկ տաղանդը մատնանշելով, կը յանձնարարեն զինքը ջերմօրէն Փարիզի Երաժշտանոցի իր ապագայ ուսուցիչներուն, վստահ որ հոն եւս հայ ուսանողուհին պիտի գրաւէ բոլորին ուշադրութիւնը իր տաղանդով եւ պիտի ունենայ նորանոր յաջողութիւններ :

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՏԱՐԵՉԱՓԸ

Նախագահ Թրումըն սահմանեց իւրաքանչիւր երկրի տարեչափը, համաձայն Նոր օրէնքին: Խ. Միութեան բաժինն է 2679, բայց կ'օգտուին միայն ռուս տարագիրներ :

Ահաւասիկ միւս երկիրներու տարեչափը. — Բրիտանիա եւ Հիւս. Իրլանտա 65361, Գերմանիա 25814, Իրլանտա 17756, Լեհաստան 5488, Իտալիա 5445, Շուէտ 3293, Հոլանտա 3136, Ֆրանսա 3069, Չեխոսլովաքիա 2859, Նորվեկիա 2364, Զուիցերիա 1698, Աւստրիա 1405, Պելժիա 1297, Տանըմարքա 1175, Չինաստան 105, Էսթոնիա 115, Ֆինլանտա 566, Լաթվիա 235, Լիթուանիա 384, Փորթուկալ 438, Սպանիա 250, Թուրքիա 225, Եուկոսլաւիա 933, Աւստրալիա, Քամերուն եւ Լիւքսէնպուրկ 100ական, միւս երկիրներն են Գիրմանիա, Քամպոտիա, Սէյլան, Ինտոնեզիա, Քորէա, Լաոս, Փաքիստան եւ Վիէթնամ, իւրաքանչիւրը հարիւր հոգի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Եթէ ոչ բոլորը, գէթ անոնցմէ շատերը մեթրոյով պիտի գային: Այնտեղ կար հասարակ սըրճարան մը, վրան նարնջագոյն ծածկոցով, մայթին վրայ ալ աթոռներ եւ սեղաններ:Առջեւի կարգի աթոռները մեթրոյի ելքի դուռնէն հազիւ քանի մը քայլ հեռու էին: Սիմոն աճապարեց դէպի սըրճարան եւ նստուեցաւ առջեւի կարգի սեղաններէն մէկուն առջեւ :

Ամէնէն առաջ տեսաւ Օղակի նոր եւ գլխաւոր անդամներէ Լամուռէօ տը լա Սօսսէյը, քաղաքային գործերու պատասխանատուն, որ սանդուղներէն վեր կ'ելլէր: Սիմոնը տեսնելով մօայլ դէմք մը առաւ: Սիմոն ձեռքով նշան ըրաւ.

— Կեսթափօ: Ժողովը պէտք է փոխադրել Լանկլուայի գրասենեակը: Ես կ'երթամ : Ցաջորդ եկողին իմացուր :

Ցաջորդն էր Ժեռար: Եւ մինչ Սօսսէյ Լանկլուայի գրասենեակը կ'երթար, Ժեռար սպասեց այնտեղ յաջորդին, որ Թունին էր: Աս ալ լուրը հաղորդեց գնդապետ Փեռսոնին: Այսպէս բոլորն ալ, բացի մէկէն հաւաքուեցան Լանկլուայի գրասենեակը, որ փոփոխական ժողովատեղիներէն մէկն էր, ծածկուած իբրեւ նաւային գործերով զբաղող հաստատութիւն :

Բացականը՝ որ մեթրոյով չէր եկած, էր Ժադ Մուլէն, խակական անունով Պեռթէն տը լա Հոթիէռ: Մեծահարուստ, նշանաւոր կնոջ եւ զինուոր, որ իր անվախութեամբ կը նմանէր Երրորդ Ստահակին: Ի վերջոյ ան ալ եկաւ ժողովատեղին:Սիմոնին տանը մէջ ուղղակի Կեսթափոյին դերկը նետուեր էր, բայց յաջողեր էր համոզել իր միամտութեանը մասին, ըսելով որ եկած էր խարտեաշ գեղուհիի մը այցելութեան: Եւ ինչպէս ուրիշ վայրերու մէջ, բախտը այնպէս էր բերած,որ այս տանը մէջ ալ ծանօթ կնոջ մը հանդիպէր :

Այս ժողովը ցարդ տեղի ունեցածներէն ամէնէն տխուրն էր: Օրակարգի միակ խնդիրն էր քննութիւնը ինքնապաշտպանութեան միջոցներուն, եթէ Գռոսոլէթի ողբերգութիւը պայթէր եւ տեղեկանային գաղտնիքներուն: Որոշուեցաւ որպէսզի գլխաւոր անդամները ցրուուին, փախչին,փաստաթուղթերը փճացուին եւ երկրորդական նոր դէմքեր դրուին:

Ջուր աշխատանք: Արդարեւ յաջորդ Գռոսոլէթի մահուան լուրը առին: Կեսթափոյի չարչարանքի սրահը առաջնորդուած միջոցին, խոյս կուտայ պահակներու հսկողութենէն եւ 5 յարկ սանդուղներէն ինքզինքը վար կը նետէ :

Սիմոն, էրրեւ փոխանորդը Գռոսոլէթին, անմիջապէս Լոնտոն մեկնեցաւ,միացման ծրագրին կապակցութեամբ :

Այդ տարի Նոյեմբերին արդէն առաջ ձիւն տեղաց Նորմանտիի մէջ: Գետինը շատ կարծրացաւ: Այլեւս ժամանակ չկար նոր պատ մը շինելու, ժամանակը անցած էր:

Թշնամին երդում ըրած էր փոշիացնել Դիմադրական շարժումը, մինչ ան հիմա աւելի զօրաւոր էր քան երբ եւ իցէ: Անոր նորագիր գործակալներու գլխաւոր դրդիչը Կեսթափօն էր: Իւրաքանչիւր անողոք արարքէ ստորերկրեայ նոր մարտիկներ կը ծնէին :

Օղակին անդամներուն թիւը կը ստուարանար : 1500 փ — 1 եւ 3000 փՉներ: Զինուորական զօրաւոր ուժ. մը՝ Ֆրանսայի Ներքին ուժեր (F.F.I.) կը համախմբուէր, թշնամին զարնելու համար դիծերուն նաեւ: Գնդապետ Ոչ Ոք Ա. շրջանին հրամանատար էր նշանակուած: Այս շրջանը կ'ընդգրկէր Մանշի երկայնքը եւ Հիւսիսը: Ցետագային զօր. Այզընհաուըր յայտարարեց. թէ F. F. I.ն քըսան զօրաբաժնի համարժէք օգնութիւն մը ըրած էր իրեն :

1943 Դեկտեմբերին, Լոնտոնի դաշնակից բանակատեղիները, համաձայն միացման ծրագրին՝ սկսան արագ թափով ղրկել գործակալներ, զէն ու զրահ, զգեստեղէնները եւ հրահանգներ: Ստորերկրեայ Ուժերը իբրեւ թիրախ ընտրեցին գըլխաւոր նշանակէտները եւ յարձակումը Պարիզէն եռեւէն, գործակցելու համար Ամերիկացիներու եւ Անգլիացիներու յարձակումներուն, Նոյն Պարիսպին դէմ :

Ասոնք գլխաւորաբար պիտի կատարէին հրոսակային կռիւներ եւ խափանարարութիւններ : Իւրաքանչիւր գործողութիւն ունէր իր գաղտնի նշանախօսքը, որ ծանօթ էր միայն այդ գործը կատարող անձին : Օրինակ.— «Նարտին քարերը ռեղանին վրայ են » կը նշանակէր՝ երկաթուղիներու խափանարարութիւն :

(Շար.)

Գերմաններու միջոցաւ: Ուրիշ 5—6000 Լեհեր ալ թաղուած էին Յարքովի մօտ, իսկ միւսները Սպիտակ ծով նետուած:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նոր դահլիճը իր առաջին նիստը գումարեց երէկ, Աղեքսանդրիոյ մէջ: Նոր վարչապետը, Սըրրի փաշա, յայտարարեց թէ իր կարելին պիտի փորձէ իրականացնելու համար ազգային տենչերը — հեռացնել անգլ. զօրքը Սուէզի շրջանէն եւ Եգիպտոսի կցել Սուտանը: Նոր դահլիճը ամբողջովին անկախներէ կը բաղկանայ:

ԲԵՐԼԻՆԻ արեւելեան սահմանագծին վրայ ձերբակալուեցան երեք հռոմէական քահանաներ որոնք Ամերիկայէն եկած էին: Ամերիկեան իշխանութիւնները բողոքեցին:

ՀԻՒՍ. ՔՈՐԷԱՅԻ ներկայացուցիչները մէկ օր պայմանաժամ խնդրեցին, քննելու համար զինադադարի նոր պայմանները:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ֆրանսական մարզպանը տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ պէյին հետ, քննելու համար բարենորոգումներու ծրագիրը: Կառավարութիւնը որոշած է նպաստաւոր մթնոլորտ մը ստեղծել, ծրագրին գործադրութեան համար: Սֆաքսի արաբական եւ եւրոպական խանութները փակուեցան, իբրեւ բողոք 18 քաղաքացիներու ձերբակալութեան դէմ: Մերժած էին վճարել 80 հազար ֆրանքի տուգանք մը, որ կը պահանջուէր իբրեւ պատիժ մնասաբեր ձեռնարկներու:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ անգլ. զօրքը պիտի քաշուի յառաջիկայ սեպտեմբերին, ինչպէս կը ծանուցանէր ամերիկեան թերթ մը, տնտեսական պատճառներ վերագրելով: Անգլ. կառավարութեան ներկայացուցիչը հերքեց այս լուրը, աւելցնելով թէ « մեր նիւթական կացութիւնը չէ ծանրացած»:

—Երեսփ. ժողովի առջի օրուան նիստին մէջ, ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ ոսկիի եւ օտար դրամներու պահեստը 15 միլիոն տոլար պակսած է վերջին երեք ամիսներու ընթացքին, սակայն որոշ բարւոքում կը տեսնուի:

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԳՐԻԻՍԷԼԷՆ Գ. Խաչիկ Կարապետեան 3000 Ֆր. կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի, այս կիրակի, «Շաթօ Գօրըկար»ի անտառին մէջ: Մեկնում ժամը 8.30ին:

Այս առթիւ դպրոցականներու մրցանակաբաշխութիւնը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՎԱՀԱՆ ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մարսէյլի Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, եկեղեցիին հիմնադիր բարերար ՎԱՀԱՆ ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առիթով մասնաւոր Հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, իր եւ իր ընտանիքին ննջեցեալներուն յիշատակին: Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

ՊՕՄՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Պօմոնի Սահակ - Մեսրոպ դպրոց - սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ազգ. մանկապարտէզի ամավերջի հանդէսը՝ ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին ՀԵՂԻՆԷ ԿԱԿՈՅԵԱՆԻ: Կը հրաւիրենք ծնողքները եւ կրթասէր հասարակութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

Ամառ եղանակին փնտռուած զովացուցիչ եւ կազդուրիչ ըմպելին օշարակն է: Առողջապահական բաւագոյն պայմաններու մէջ պատրաստուած « ՆՕԷԼ ՊԵՌՆԱՐ » օշարակն է միայն որ գոհացում կուտայ այդ հաճոյքին եւ պահանջին: Թող հայ տանտիկինը չըսէ թէ ամա՛ն օշարակ կը գնէ, իր տղոց համար ըլլալուն: Ոչինչ այնքան վտանգաւոր է, որքան գէշ պատրաստուած օշարակը: Եւ ոչինչ այնքան թանկագին է, որքան տղոց առողջութիւնը: Առաջնակարգ ու աքանչելի « ՇԻՐԱԿ» Օղին պատրաստող Հաստատութեան կողմէ մասնաւոր խնամքով պատրաստուած «ՆՕԷԼ ՊԵՌՆԱՌ» օշարակը առողջապահական ամէ՛ն երաշխիք կ'ընծայէ եւ կը ջնջէ համաճարակի վտանգը:

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷ՛Ք «ՆՕԷԼ ՊԵՌՆԱՌ» ԳԵՐԸՆՏԻՐ ՕՇԱՐԱԿԸ

ԲՈԼՈՐ ՊՏՈՒՂՆԵՐԸ ՁԵՐ ԳԱՒԱԹԻՆ ՄԷՋ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ իր մարզադաշտին վրայ, Stade Olier 11 Rue d'Arcueil, Porte d'Orléans, La Vache Noire:

Հովանաւորութեամբ Գ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ

Կիրակի, 6 Յուլիս, ժամը 10էն մինչեւ երեկոյ:

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցին ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԻՍԻ ՇԱՎԻԼԻ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ:

ԴՐՕՇԱԿԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ, որու ընթացքին տողանցք պիտի կատարեն երկսեռ մարզիկները:

Բարեկամական ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ ՄԸ ԳՆԴԱԿԱԽԱՂԻ, անդրանիկ խմբաւոր խումբի մը հետ:

ԳԱՐԵԳԻՆ (թաւ) եւ ԲԵՆՕ (դաշն):

Մարզական զանազան խաղեր եւ անակնկալներ: Մարզիկներու եւ սիրողներու կողմէ լողալու մրցումներ: Գեղարուեստական բաժնին մաս կը կազմեն ՆՈՒԱԳ ԵՐԳ եւ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

Առատ եւ ճոխ ուտելիք եւ խմելիք մատչելի գիներով: Տախքերու մասնակցութեան համար 100 Ֆր.:

Ալֆորվիլէն օթոքարը կը մեկնի Bld. Carnotէն ժամը 9ին:

Դասախօսական ժողով

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 21ին, Société Savantesի F. սրահին մէջ, ուր պիտի խօսին. —

Ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ.— « Թռուցիկ ակնարկ մը ներկայ քաղաքական կացութեան մասին:

Ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ.—«Հայկ. Դատին ներկայ վիճակը, եւ հայ միւս քաղաքական հոսանքներու վերաբերումը»:

Մեծ պայտանահանդէս

Կազմակերպուած Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան Մարսէյլի վարչութեան կողմէ, Կիրակի 6 Յուլիս, Bouc Belairի գեղատեսիլ պուրակին մէջ:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, նուագախումբով, ինչպէս նաեւ զանազան անակնկալներ, զուարճալի խաղեր եւ concours de boule:

Հաղորդակց. համար մասնաւոր օթօպիւս Սէն Շառլի կայարանէն ժամը 6.30ին եւ Aixի օթօպիւսը ծովեզերքէն:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի ժամը 16ին: Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները եւ վարժարանին բարեկամներն ու համակիրները:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ուիլերմ Սարոյեանի Ste. Agnès des Sourisի ներկայացումը ի նպաստ Ուս. Միութեան, այս շաբաթ գիշեր, 10 rue de Lancry:

ՄԱՐԳՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ աշակերտներու ունկնդրութիւնը այսօր, ուրբաթ ժամը 20.15ին Salle de l'Eglise Suédoise, 9 rue Mederic, métro Courcelles. Autobus 84:

Կը մասնակցին Տիկին BEP - GEUER, Օր. ԻՐԻՍ ՊԻԼՊԻԼԵԱՆ, դաշնակահար J.J. PINCHAUD, S. FOURNIER (սրինգ) եւ բոլոր աշակերտները:

ՀԱՅԿ. ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Օգոստոս 16էն 22: Պայմաններու համար դիմել ԳՐԻԳՈՐ Վ. ՊԱՊԵԱՆԻ
11, Rue Belle - Image, Valence (Drôme):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կամիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի, Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր Սերոբ - Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու ներկայացուցիչները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Place St. Sulpice Café de la Marie սրճարանին վերնայարկը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը՝ այս եկուշաբթի երեկոյեան ժամը 6.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՇԱՎԻԼ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 21ին, դպրոցին սրահը:

ԿԱՊ. ԽԱՉի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ընկերուհի Նորիկեանի բնակարանը, 145 rue de Meunier, Պանեէօ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelais դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 20.45ին, Paris Nord, 17 rue de Dunkerque:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Իսիի Խրիմեան դպրոցի հանդէսը որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի, չխաչաձեւելու համար Հ.Մ.Մ.ի մարզահանդէսը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Սէնթ Էթիէնի համար որոշուած գեղարուեստական մրցումը տեղի պիտի ունենայ ՎԻԷՆԻ մէջ, այս կիրակի: Խումբերը պէտք է Վիէնի կայարանը գտնուին նոյն առաւօտ ժամը 8էն սկսեալ: Ժամը 9ին մասնաւոր օթոքար մը պիտի մեկնի դաշտահանդէսին վայրը:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Լիլայի, Պէլվիլի դպրոցներու կրթական մարմիններու կողմէ: Այս կիր. կէսօրէ վերջ ժ.ը 3ին Le Bon Foyerի սրահին մէջ, 8 Ave. Simon Bolivar, métro Pyrenèes: Գեղարուեստական ճոխ բաժին դպրոցի աշակերտներուն կողմէ:

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

ՏԷՐ ՊՕՂՈՍ

Երգախաղ երեք գործողութիւններով: Գրքոյկ՝ Վ. ՓԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ, երգերու բանաստեղծութիւնները եւ երաժշտութիւն Ա. Գ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ:

Առաջին անգամ ըլլալով կը բեմադրուի Ալֆորվիլի մէջ, 5 Յուլիս, Շաբաթ ժամը 20.30ին, Մէզոն Ալֆորի քաղաքապետարանի մեծ սրահին մէջ:

Երգչախումբ եւ սէնֆօնիք նուագախումբ, ղեկավարութեամբ Ա. Գ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ. տեղւոյն մասնաճիւղին, մասնակցութեամբ Փարիզի եւ արուարձաններու խառնախմբային ուժերու: ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐ — 200 եւ 300 ֆրանք:

Խաղը կը սկսի ճիշդ ժամը 20.30ին:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 5 JUILLET 1952 Շաբաթ 5 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6806-Նոր շրջան թիւ 2217

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գարեգին կաթողիկոսի Յուղարկաւորութիւնը

(ԹԱՂՈՒՄԸ ՑԵՏԱՁԳՈՒԱԾ, ՍՊԱՍԵԼՈՎ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐՈՒՆ)

ՊԷՅՐՈՒԹ, 1 Յուլիս (Յառաջ). — Գարեգին կաթողիկոսի յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ շաբաթ, 28 Յունիս:

Ազգ. Առաջնորդարանի յանձնարարութեամբ փակ մնացին հայկական բոլոր խանութներն ու վաճառատուները: Կէս օրէ առաջ ժամը 10ին, Ս. Նշան Մայր Եկեղեցիին մէջ Եգիպտոսի առաջնորդ Մամբրէ արք. պատարագեց եւ խօսեցաւ հոգեշունչ քարոզ մը՝ խուռներամ հաւատացեալներու առջեւ: Ապա կատարուեցաւ հանդիսաւոր հոգեհանգիստ: Դագաղին շուրջ կը գտնուէին բազմաթիւ եպիսկոպոսներ եւ վարդապետներ:

Կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 3ին, յուղարկաւորութեան մեծաշուք թափորը ճամբայ ելաւ Ս. Նշանէն: Թափորին առջեւէն կը յառաջանային «մոթոսիքլիստ» ոստիկաններ, որոնց ետեւէն կուգային կաթողիկոսարանի եւ Երուսաղէմի պատրիարքութեան ինքնաշարժները:

Ճամբուն երկու կողմերէն կը յառաջանային Պէյրութի բոլոր ազգ. վարժարանները, ինչպէս նաեւ Ճեմարանի ու Հ. Բ. Ը. Մ.ի վարժարաններու աշակերտները ընկերակցութեամբ իրենց ուսուցիչ — ուսուցչուհիներուն: Աշակերտները կամ սեւ զգեստներ հագած էին կամ սեւ ժապաւէններ կը կրէին իրենց կուրծքերուն: Միաբաններէն Արտակ աբեղայ կը տանէր Հայրապետական աւանն:

Յետոյ կուգային երկու մեռելակառքերը, ծաղիկներով ծածկուած: Ոստիկան-զօրքի փողերախումբը անդադար կը նուագէր դամբարան մաչերգներ: Ապա կարգով կը յառաջանային Դպրեվանքի սաները: Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հ. Մ. Մ.ի եւ Հ. Ե. Ը.ի եւ Բոյսքաուտներու սկաուտները, քաղաքապետութեանի ոստիկաններու խումբը եւ քահանաներ: Վաչէ աբեղայ կը տանէր սեւ բարձիկ մը, որուն վրայ դրուած էին հանգուցեալ կաթողիկոսին ստացած շքանշանները:

Դագաղը կը տարուէր ձեռամբարձ: Առջեւէն կը քալէին Կիլիկիոյ Միաբանութեան վարդապետները եւ եպիսկոպոսները, Հալէպի եւ Կիպրոսի առաջնորդները, ինչպէս նաեւ Եգիպտոսի առաջնորդ և Պոլսոյ պատրիարքութեան ներկայացուցիչ Մամբրէ արք. Սիրունեան, Երուսաղէմի պատր. տեղապահ Եղիշէ արք. Տէրտէրեան եւ ապա կաթող. ընդհ. փոխանորդ Խադ արք. Աջապահեան՝ շուրջառը ուսին եւ գաւազանը ձեռքը: Դագաղին երկու կողմերէն կը քալէին ոստիկաններ, իսկ ետեւէն սգակիրներու անհամար բազմութիւնը:

Մեծ Սերայի քովէն անցնելով, յուղարկաւորութեան թափօրը ուղղուեցաւ Պուրճի հրապարակը: Զանազան շրջաններու մէջ, պատշգամներն ու պատուհանները ծածկուած էին սեւ շղարշով: Թափօրը երբ հասաւ Նահր, եկեղեցիներու զանգակները սկսան ղօղանջել:

Անդր - Նահրի տուներուն պատշգամներն ու տուները ծածկուած էին սեւ լաթով եւ վեհափառ Հայրապետի նկարներով:

Մինչեւ Տորա ուսամբարձ տարուելէ ետք, քիչ անդին դագաղը դրուեցաւ ինքնաշարժի մը մէջ ու փոխադրուեցաւ վանք, ուր Անթիլիասի բնակչութիւնը, գայմագամին գլխաւորութեամբ, մեծ յարգանքով ընդունեց կաթողիկոսին մարմինը եւ դագաղը ուսամբարձ տարաւ մինչեւ վանք:

ՕԾՄԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Կիրակի, Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ, ի ներկայութեան պաշտօնական անձնաւորութիւններու եւ խուռներամ բազմութեան մը տեղի ունեցաւ օծումը, հանդիսաւոր պատարագէ մը ետք, որուն կը նախագահէր Բերիոյ առաջնորդ Զարեհ եպիսկոպոս:

Կատարեալ կարգապահութիւն կը տիրէր Անթիլիասի վանքէն ներս, ուր հասնող պաշտօնական անձնաւորութիւնները հետզհետէ գրաւեցին Մայր Տաճարէն ներս իրենց յատկացուած տեղերը, ընդունուելով Լիբանանի առաջնորդ Խորէն եպիսկոպոսի եւ ազգ. իշխանութեանց ներկայացուցիչներուն կողմէ:

Պաշտօնական անձնաւորութիւններու շարքին կը գտնուէին Լիբանանի հանրապետութեան նախագահին ներկայացուցիչը, փոխ - վարչապետ եւ դատական նախարար Ֆուատ պէյ Խուրի, Սուրիոյ վարչապետին ներկայացուցիչը, Լիբանանի թղթատարական նախարարը՝ Հիւսէյն էլ Ապտալլա, Կրթական նախարարութեան ընդհ. տնօրէն Գ. Աբի - Ժաուտէ, պետական երեսփոխաններ (վեց արաբ եւ չորս Հայ — Մ. Տէր Գալուստեան, Բժ. Մ. Հայրապետեան, Տ. Թոսպատ եւ Ժ. Զառոր), Պէյրութի քաղաքապետը եւ ոստիկան զօրքի հրամանատարը:

Ներկայացուցիչներ ղրկած էին ամերիկեան, անգլիական, ֆրանսական, խորհրդային, իրաքեան, իտալական եւ պելժիական դեսպանները, ինչպէս եւ Լիբանանի եւ Սուրիոյ քրիստոնեայ բոլոր համայնքներու պետերը: Ներկայ էին. —

Կարդինալ Աղաջանեանի կողմէ՝ գերապայծառ Գաթանեան, կարդինալ Թափունիի կողմէ՝ երկու եպիսկոպոսներ, Դամասկոսի յոյն - օրթոտոքս պատրիարքին, Հռոմի աթոռի պատրիարքին, յոյն կաթոլիկներու պատրիարք Մաքսիմոս արք.ի պապական նուիրակին, հայ - աւետարանական համայնքին ներկայացուցիչները եւ ուրիշ բազմաթիւ կրօնականներ:

Օծումը կատարեց Մամբրէ արք., իսկ աւուր պատշաճի քարոզ մը խօսեցաւ Երուսաղէմի պատր. տեղապահ Եղիշէ արք.:

Օծումէն ետք, պաշտօնական հիւրերը ընդունարան դալով, իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին կաթող. ընդհ. փոխանորդ Խադ արք.ի եւ ազգ. իշխանութեանց ներկայացուցիչներուն:

Վանքի բակին մէջ հաւաքուած խուռներամ բազմութիւնը կը սպասէր, երբ բարձրախօսէն յայտարարուեցաւ թէ թաղման կարգը յետաձգուած է, որովհետեւ Էջմիածնի պատուիրակները տակաւին չեն հասած: Արդարեւ, Շաբաթ առաւօտ ստացուած հեռագիր մը կը հաղորդէր թէ անցագրի դժուարութեանց համար, պատուիրակները պիտի չկրնան կիրակի օր Պէյրութ ըլլալ, հետեւաբար կը յանձնարարուէր յետաձգել թաղումը:

Այս յայտարարութեան վրայ, ժողովուրդը ցրուեցաւ ժամը 12ին:

Հայկական մարզախնդէար

Փարիզի Հայ Մարզական Միութիւնը իր կազմութեան չորրորդ տարեդարձին առթիւ կազմակերպած է մեծ մարզահանդէս մը, մասնակցութեամբ բարեկամ խմբակցութիւններու, հայ Արիներու եւ Արենուշներու:

Այս մարզահանդէսը կը յիշեցնէ մեր երբեմնի շքեղ Ողիմպիականները, իր բազմազան մարզական խաղերով եւ մրցումներով: Ջանք չենք խնայած որպէսզի մեր նոր օրերու այս ողիմպիականն ալ, որ տեղի պիտի ունենայ Stade Olierի ընդարձակ եւ գեղեցիկ դաշտին վրայ, ըլլայ նոյնքան շքեղ եւ բազմազան:

Հ. Մ. Մ.ը հրապարակ եկաւ շատ համեստ պայմաններով, բայց չորս տարիէ ի վեր նշանակալից յառաջդիմութիւն արձանագրեց: Կը խոստովանինք թէ նիւթական եւ բարոյական դժուարութեանց եւ արգելքներու հանդիպեցանք, սակայն շնորհիւ մեր մարզական ղեկավար մարմնին զոհողութեան, կրցանք դիմագրաւել դժուարութեանց:

Կ'արժէ հոս յիշել թէ քաջալերելու համար մեր մարզիկները, մեր քոյրերը իրենց ճիգը կրկնապատկեցին որպէսզի հասութաբեր պարահանդէսով մը ապահովեն մեր նիւթականը, եւ յաջողեցան:

Երբ Հայ Մարզական Միութիւնը մարմին առաւ, ոչ մէկ նիւթական միջոց ունէր: Սակայն չորս տարի վերջ կը տեսնենք որ մէկուկէս միլիոնի ելեւմուտք մը ունեցած ենք: Այդ դրամը գործածուած է հայ երիտասարդին ֆիզիքական թէ բարոյական օգտին:

Հայ մարզասէր հասարակութեան կը մնայ իր ներկայութեամբ քաջալերել մեր այս կիրակիի ձեռնարկը, որ միեւնոյն ատեն հաճելի օր մը անցընել պիտի տայ իրենց բաց դաշտին եւ մաքուր օդին մէջ:

Կ. ԵՐԱՆԵԱՆ

ԺԱՔ ՏԻՒՔԼՈՅԻ առողջական վիճակը քննելով, մասնագէտները հաստատեցին թէ կը տառապի երիկամունքի խիթէ:

ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի նոր վարչապետը, Սըրրի փաշա, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը առ այժմ իր ճիգերը պիտի կեդրոնացնէ տնտեսական հարցին վրայ:

Բոլոր աղբիւրներն ալ կը հաստատեն թէ այս միջոցին ծանր տագնապ մը կը տիրէ երկրին մէջ, իբրեւ հետեւանք բամպակի վաճառման դժուարութեանց: Վարչապետը կը սպասէ որ իր հայրենակիցները օգնեն, վերահաստատելու համար վստահութիւնը: Կառավարութիւնը որոշեց մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմել, ելմտական, հողագործական, պարենաւորման եւ առեւտրական նախարարներէն, ապահովելու համար անհրաժեշտ պիտոյքներու բաշխումը: Միեւնոյն ատեն անմիջական միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, ելմտական տագնապը մեղմացնելու համար: Անհրաժեշտ է ոչ միայն ծախել դիզուած բամպակը, այլեւ գումարներ տրամադրել նոր բերքին համար:

Իրազեկներու կարծիքով, նոր դահլիճը փոխանցման կառավարութիւն մըն է, ընթացիկ գործերը վարելու համար: Իր դիրքը կրնայ զօրանալ, եթէ յաջողի ապահովել Վաֆտի կամ ազքունիքին աջակցութիւնը:

Ամերիկեան աղբիւրէ կը հեռագրեն թէ նախորդ վարչապետը, Հիլալի փաշա, պահանջած էր հեռացնել երկու բարձր պաշտօնատարներ, այն ամբաստանութեամբ թէ դաւեր կը սարքէին իր դահլիճին դէմ, առեւտրականի մը աջակցութեամբ: Կ'ըսուի թէ Հիլալի փաշա նոյնիսկ առաջարկած է որ այդ երեքը հեռանան երկրէն, բայց ընթացք չէ տրուած իր պահանջին:

Ուրիշ զրոյցներու համաձայն, Նահաս փաշա եւ իր արտաքին նախարարը՝ Սալահէտտին փաշա, տրամադիր են քաշուելու եւ իրենց տեղը տալու Սերակէտտին փաշայի, իշխանութեան տիրանալու համար, բայց արքունիքը համաձայն չէ:

Մեկուսացումի պատերազմ կը նշանակէ

Նախագահ Թրումըն իր վերջին տեղեկագիրը հրատարակեց Ազգաժողովի եւ Մ. Նահանգներու յարաբերութեանց մասին: Այս առթիւ բացէ ի բաց կ'ըսէ թէ այն Ամերիկացիները որ կը պահանջեն քաշուիլ Միացեալ Ազգերէն եւ առանձին գործել, «կը ջատագովեն քաղաքականութիւն մը որ կրնայ ելլեւզդ աշխարհամարտ մը առաջնորդել»:

Աւելի բաց խօսելով, Նախագահը դիտել տուաւ թէ կարգ մը «կոյր» առաջնորդներ խախտած են Ազգաժողովի մասին եղած վստահութիւնը, կուսակցական հաշիւներով: Յետոյ շարունակեց.

— «Շատերը անտեսած են որ կը պահանջեն քաշուիլ Ազգաժողովէն՝ չեն տեսներ թէ այդպիսի ընթացք մը պիտի ոչնչացնէ վերջին եօթը տարիներու յառաջդիմութիւնը՝ ի խնդիր աշխարհի խաղաղութեան: Ես վստահ եմ թէ ամերիկացի ժողովուրդը պիտի մերժէ յուսահատութեան այդ ձայները: Կրնանք շահիլ խաղաղութիւնը, բայց չենք կրնար առանձին շահիլ, եւ մանաւանդ չենք կրնար միայն բռնի ուժով շահիլ: Խաղաղութիւնը կրնանք շահիլ միայն շարունակելով աշխատիլ միջազգային արդարութեան եւ բարոյականի համար՝ ՄԱԿի միջոցաւ: Չմոռնանք որ Խ. Միութեան միջազգային քաղաքականութիւնը կը սպառնայ աշխարհի խաղաղութեան: Անոր դասակարգային պայքարի արծարծումը, ազատ կառավարութեանց սարկացումը, մուտերը, ահուսարսափի քաղաքականութիւնը, աշխարհակալութիւնը կրնային յաջողիլ եթէ չըլլար Ազգաժողովը որ յաջողութեամբ երեւան հանեց խորհրդային խաղերը»:

Քորէայի պատերազմն ալ պաշտպանելով, Թրումըն ըսաւ թէ Ազգաժողովը պիտի քանդուէր, եթէ չմիջամտէին: «Պիտի կրկնուէր սորգեւ այն քաղաքականութիւնը որ Մանչուրիայէն Միւնիխ եւ յետոյ երկրորդ աշխարհամարտը առաջնորդեց»:

ՏԱՔԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Ջերմաչափը 35 — 38էն 20ի իջաւ Փարիզի եւ Հիւսիսային Ֆրանսայի մէջ, իսկ հարաւային մասերուն մէջ կը խանձուի ժողովուրդը: Իտալիոյ մէջ տաքէն մեռան 4 հոգի, Աւստրիոյ մէջ՝ ինը:

Ալզասի մէջ փոթորիկը մեծ աւերներ գործեց, փճացնելով այգիները: Հարաւ Արեւմտ. Գերմանիոյ ցորենի հունձքը մեծապէս վնասուեցաւ:

Պելժիոյ մէջ բազմաթիւ քաղաքներ կը տառապին ջուրի պակասէն:

Պալի մէջ (Զուիցերիա) 1826էն ի վեր չտեսնուած տաք մը կը տիրէ: Պիէնի մէկ գործատան մէջ ժամացոյցներու ապակիները հալեցան:

Քանի մը օրէ ի վեր տարապայման բարձրացած են պտուղներու եւ բանջարեղէններու գիները: Առեւտրականները կ'առարկեն թէ փոխադրու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԴԷՄՔ ՄԸ

ԳԷՈՐԳ ՎԻՇԱՊԵԱՆ

ԽՄԲ. — Մեր հազարաւոր անձնազոհ քաջերուն մէջ, դէմքեր կան որոնց մասին շատ քիչ անգամ խօսուած է:

Այդ շարքէն է Գէորգ Վիշապեան, կախուած՝ Կեսարիոյ մէջ, 1915ի ամառը:

Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը, *Ազդակ*, այս առթիւ կարգ մը գրութիւններ նուիրած է ողբացեալ ընկերոջ յիշատակին, թէ օրաթերթին եւ թէ շաբաթաթերթին մէջ (Յունիս 15 եւ 20):

Յօդուածներ ունին Արամ Սահակեան, Ղազար Չարըք, Շ. Տէրտէրեան:

Ստորեւ՝ Գէորգ Վիշապեանի համառօտ կենսագրականը. —

Գէորգ Վիշապեան ծնած է Կեսարիա, 1880ին իր նախնական ուսումը ստացած է Թաղային Հայկեան վարժարանին մէջ, ուր կը պաշտօնավարէր վահան էֆ. Քիւրքճեան, իբրեւ հայերէն լեզուի եւ Հայոց պատմութեան ուսուցիչ:

Քիւրքճեան Հայոց կեանքին խորապէս հմուտ Դաշնակցական յեղափոխական մըն էր, իր հրջապատին եւ նոր սերունդին վրայ ազդող:

Քիւրքճեան փորձ ուսուցիչ, գիտակից Գէորգի ընդունակութիւններուն, կը վառէ անոր միտքն ու հոգին: Դպրոցին մէջ Գէորգ ի յայտ բերած է ըմբոստ եւ ազատատենչ ոգի մը, ընկերները կազմակերպելու, իրեն կապելու կարողութիւն մը:

1895ի կոտորածներուն Գէորգ ականատես կ'ըլլայ ջարդերուն. կը վազէ առաջնորդարան լուր տալու, թէ հայութիւնը կը կոտորուի: Ինչպէս տուն կը վազէ իրենները գտնելու: Ճամբան յարձակման կ'ենթարկուի, ինքզինք մեռեալներու մէջ նետելով կ'ազատուի ու քիչ վերջ տուն կը մտնէ: Գէորգենց տունը շուկային մօտ ըլլալով մինչ այդ լեցուած էր վիրաւորներով: Ի տես այդ վիրաւորներուն, կը պոռթկայ, ատրճանակը առնելով կը վազէ տանիք, պոռալով, «պէտք է մեռցնել եւ ապա մեռնիլ»: Տան մէջ ապաստանած Հայերը հազիւ կրնան համոզել Գէորգը, որ չընէ այդ անզգոյշ եւ վտանգաւոր փորձը: Գէորգի վրայ խոր ազդեցութիւն կը գործէ այս բոլորը ու դայն քայլ մը աւելի կը մօտեցնէ յեղափոխութեան ու հանրային կեանքին: Հազիւ երիտասարդ՝ արդէն իսկ պատրաստուած եւ դաստիարակուած Վահան էֆ. Քիւրքճեանէն, Գէորգ կը մտնէ Դաշնակցական կազմակերպութեան մէջ, ու կը դառնայ անոր ոյժեղ ու հաւատաւոր մէկ անդամը:

1905ին, Սուլթան Համիտի մահափորձէն ետք, Պոլսէն հասած թերթերուն մէջ, Գէորգի ընտանիքը սարսափահար կը կարդայ անոր անունը, մասնակիցներու ցանկին մէջ, ինչպէս նաեւ ի բացակայութեան 101 տարի բանտարկութեան դատապարտուած ըլլալը: Կը փնտռուի իր վերջին նամակը, զարմանքով կ'անդրադառնան, թէ Գէորգ փոխանակ Երլանճեան բուն մականունով ստորագրելու, ստորագրած էր Վիշապեան: Յեղափոխական խտէալները եւ գործը անոր մտքին հետ, փոխած էին եւ անունը:

Կուգայ 1908ի Օսմանեան Սահմանադրութեան ազատ շրջանը: Վիշապեան նախ կը դառնայ խօտէմիչ եւ ապա Կեսարիա, իր սիրած ազատութեան համաձայն առանց լուր տալու, սեւ ակնոցներով անճանաչելի: Կը մտնէ հօրը պղնձագործի խանութը իբրեւ հնութիւններ փնտռող Թուրք մը. կը հարցաքննէ հայրը նոր կացութեան ինչպէս նաեւ իր հեռաւոր զաւկին՝ Գէորգի մասին: Տեսնելով հօրը չփոթիլը եւ վախը, կը հանէ իր ակնոցները, կը փաթթուի հօրը վիզը, ի մեծ երջանկութիւն ծնողներին:

Տարի մը Կեսարիա մնալէ վերջ, 1909ին Վիշապեան կը մեկնի Պոլիս մասնակցելու համար Հ. Յ. Դ. Ընդհ. Ժողովին, ուրկէ աւելի քան թըրծուած ու ոգեւոր կը վերադառնայ Կեսարիա, իբրեւ ներկայացուցիչը իր պատկանած կուսակցութեան: Ճամբան Խօտէմիչէն անցած ատեն կը նշանուի, մէկ տարի վերջ կ'ամուսնանայ իրեն գաղափարակից՝ ուսուցչուհի Իսգարեր Աչըգեանի հետ, իր կողքին ունենալով լաւ ու դէշ օրերու, հանրային գործի եւ գաղափարի լաւագոյն ընկերուհի մը, իսկ իբրեւ կնքահայր անհման Ակնունին:

1911ին, Վիշապեանը կը տեսնենք Կեսարիոյ մէջ, լայն կերպով հաստատուած ու գործի վրայ: Մարզպետի հետ Պոլիսէն ժամադրուած, գուլխ գլխի Կեսարիոյ մէջ կը գծեն գործունէութեան ծրագիր մը, իրենց ծննդավայրի պայմաններուն եւ միջավայրին համաձայն: Կը պտտին բոլոր շրջանները: Տեղեակ ամբողջ շրջանի կեանքին, եւ ի բնէ տարուած ընդհանուր գործերով եւ հայութեան հիմնական գաղափարներովը, այս երկու գործիչները կ'որոշեն շրջանը հեռու պահել կուսակցական պայքարներէ, ուժ տալ անձնական օրինակին, գործին եւ նուիրումին, այդ ճանապարհով ժողովրդական զանգուածները շրջելու եւ հանրային կեանքին մօտեցնելու համար:

Անձայն եւ անաղմուկ կը կազմակերպէ Կեսարիոյ երիտասարդութիւնը, մասնաւոր ուշադրութիւն կը դարձնէ գիւղերու կազմակերպութեան վրայ, որոնցմէ շատ բան կը սպասէր: Ինք է որ կազմակերպած է Զաթի շրջանի լեռնական Հայերը, եւ անոնց մէջ մացուցեր ազգային գիտակցութիւն եւ ոգի: Այս լեռնականներէն, պատերազմի ընթացքին դուրս եկան հայդուկային խումբեր, որոնք Կեավուր Տաղի խումբերուն նման տարիներ շարունակ ապրեցան, կռուեցան Թուրք զինուորներու եւ խուժանի դէմ, եւ պատուով դիմաւորեցին պատերազմի վախճանը: Իր տունը հետզհետէ կը դառնայ ազգին տունը, ուր կուգան ամէն դասակարգէ Հայեր հանգիստ գտնելու եւ օգտուելու Վիշապեանի կառավարութեան մէջ ունեցած բացառիկ դիրքէն եւ հեղինակութենէն:

Բայց չուշանար 1914ը եւ ընդհանուր պատերազմը: Ինչպէս ամէն կողմ, Կեսարիոյ հայութեան մէջէն ալ սարսուռ մը կ'անցնի: Ամէն ոք կը զգայ գալիք օրերու ծանրութիւնը: Կը փոխուի կառավարութեան տրամադրութիւնը: Թուրք ժողովուրդը թափ կուտայ իր մահաբոյր բնազդներուն, որոնք ժամանակ մը սանձուած էին: Վիշապեան վտանգուած, կը թելադրուի իր ազգականներէն թողուլ Կեսարիան: Այս թելադրութիններուն ան կը պատասխանէ, իր մօրեղբօրը գրած մէկ նամակովը, ուր կ'ըսէ.

— « Դուն իմ մօրեղբայրը չես, քանի որ ինձ կը թելադրես փախչիլ այս եղերական վայրկեաններուն: Ես պիտի մնամ եւ պիտի կատարեմ իմ պարտականութիւնս, հաւատարմութեամբ եւ մահու գնով, որ եղած է եւ պիտի ըլլայ մեր ուխտը»:

Հալածանքներու նախօրէին, Վիշապեան կ'առաջարկէ ազգային մարմիններուն բռնել դիմադրութեան ուղին, գոնէ երիտասարդութիւնը փրկելու համար:

Կուգայ 1915ի ձերբակալութիւններու շրջանը: Ծանր ամբաստանութիւններով, ծեծի ու չարչարանքներու տակ Թուրք ոստիկանութիւնը Կեսարիոյ բանտերը կը լեցնէ անմեղ Հայերով, սկըսած յայտնի վաճառականներէն մինչեւ գործաւորը, Հնչակն ու Դաշնակը: Վիշապեան բանտն է ու գործի վրայ: Թելադրութիւններ կ'ընէ, խորհուրդներ կուտայ անխտիր բոլորին, կ'աղաչէ որ դիմանան ժամանակաւոր այդ չարչարանքներուն, պահելու համար Հայու պատիւն ու անունը:

Անլուր համեմատութիւններու կը հասնին ոստիկանութեան կատաղութիւնը եւ դաժան միջոցները: Նոյն համեմատութեամբ եւ աւելիով կը մեծնայ վիրաւոր ու ջախջախուած Վիշապեանի բարոյականի կորովն ու համարձակութիւնը: Թուք ու նախատինք կը նետէ ոստիկաններու եւ դատաւորներու ճակատին, միշտ կրկնելով « ամըլչցիր Աստուած»:

Բանտի մէջ Գէորգ կը դառնայ ճշմարիտ առաքեալ մը, յայտնութիւն մը ամբողջ հայութեան համար: Անոր ամէն մէկ խօսքն ու արտայայտութիւնը, բխած եղբայրական սրտէ մը, կ'ոգեւորէ ու կը մխիթարէ տանջուածները: Ամէն Հայ անոր մէջ կը տեսնէ հարազատ եղբայր մը եւ մեծ հոգի մը: Անլուր այդ չարչարանքներուն եւ ցաւերու մէջ, անոր լուսաւոր պատկերը, անխախտ հաւատքը հայութեան մասին, յուզումի եւ խոր գիտակցութեան կը կանչէ ամէնէն անտարբերն իսկ:

Ուշ գիշեր մը, Գէորգ Վիշապեան, բանտակից եւ կեսարացի տասը հայ երեւելիներու հետ, դուրս կուգայ բանտէն դէպի կախաղան: Ճանապարհին ան աւելի քան ուրախ է ու խօսուն: Կը յանձնարարէ իր ընկերներուն քաջութեամբ եւ Հայու պէս դիմաւորել մահը:

Քիչ վերջ արդէն մահու հրապարակին վրայ են: Վիշապեան խօսք կ'առնէ ու կը խօսի իր վերջին բանախօսութիւնը.

— « Պատուոյ շապիկ մըն է այս մեր հագածը, մենք բոլորս ալ պատուով ապրած ենք եւ պատուով ալ կը մեռնինք: Մեր յոյսը Կովկասէն կը ծնի, եւ ծագած է արդէն: Կեցցէ Հայաստանը, կեցցէ հայ ժողովուրդը»:

Արհամարհանքով ետ կը հրէ չուանը բռնող դահիճը եւ ինքը կ'անցընէ զայն իր վիզը ...

ԱՐԵՒՄԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ *արգիլեալ գօտի մը հաստատեց Պերլինի շուրջը, որպէսզի բնակիչները չկարենան հեռանալ քաղաքէն, առանց մասնաւոր արտօնութեան: Տեսակ մը կեսթափօ պիտի հսկէ դացողներուն վրայ:*

ԱՆՆԱ ՓԱՈՒՔԷՐ, *Ռումանիոյ երէկուան կուռքը եւ արտաքին նախարարը, խստօրէն կը քննադատուի Պուքրէշի պաշտօնաթերթին կողմէ, իր երկու գլխաւոր մեղսակիցներուն հետ: Նորէն գըրոյց կը շրջի թէ երեքն ալ Մոսկուա փոխադրուած են եւ պիտի դատուին իբրեւ դաւաճան:*

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Իրաք իր հոգերով

Պաղտատ քաղաքը հինի եւ նորի խառնուրդ մըն է: Շինուած տափարակ դաշտի մը մէջտեղ, ողմուս Տիգրիսի առջեւ: Տաք եղանակին արեւը կրակ կը տեղայ քաղաքին վրայ, կուպրէ սալայատակը վերածելով կպչուն պողոտայի մը: Իրիկուան զով զեփիւռը միայն քիչ մը շունչ առնել կուտայ Պաղտատցիներուն:

Ինչպէս կը նկարագրէ անգլ. թերթ մը, Րաշիտ կոչուած բանուկ փողոցին մէջ կը տեսնուին փարթամ կառքերու կողքին մուրացկաններ, զարմանազան ցնցոտիներով եւրոպականացած ժողովուրդի կողքին կ'անցնին Պետուիններ եւ Քիւրտեր, քոլնտի մայթերուն վրայէն, երբեմն իբրեւ ձիաւոր կամ բեռնաւորուած էշերով:

Արաբերէն եւ անգլերէն են խանութներու վրայ նշանակուած անունները:

Ամերիկեան ազդեցութիւնը կ'երեւայ « Քոքա Քոլա » ըմպելիքներով եւ Հոլիվուտի ժողովրդական շարժանկարներով: Քաղաքին գլխաւոր պանդոկները կը գտնուին Րաշիտ փողոցին մէջ, իրենց կռնակը տուած Տիգրիսին: Իրիկունները պանդոկի ժողովուրդը Տիգրիսի ափերը, սեղաններու շուրջ կը նստի եւ կը դիտէ գետին հոսանքը:

Պաղտատ ունի կէս միլիոն ժողովուրդ եւ արագօրէն կ'աճի: Շատ մը նոր շէնքեր կը կառուցուին եւ կառավարութիւնը ծրագիր կը մշակէ աւելի եւս ընդարձակելու համար քաղաքը:

Իրաքի Բարգաւաճման Մարմինը 1953ին 80 միլիոն տոլար պիտի ծախսէ քարիւղի եկամուտէն: Իր ծրագրին համաձայն, մեծապէս պիտի բարւոքի Իրաքի հինգ միլիոն ժողովուրդին կենցաղը:

Քաղաքական ասպարէզին մէջ տիրական է վարչապետ Նուրի Ալ Սայիտ փաշայի ազդեցութիւնը, թէեւ շատ յաճախ կը քննադատուի ազգայնականներու կողմէ իր անգլիասէր զգացումներուն համար: Փորձառու դիւանագէտ մըն է որ կրնայ իր ուզածը ստանալ խորհրդարանէն: Կատաղի հակահամայնավար մըն է: Ոստիկանութիւնը մօտէն կը հսկէ համայնավար խմբակին վրայ որ օրէնքէ դուրս հռչակուած է:

Իրաք հակառակ իր խաղաղ երեւոյթին, մասնաւոր ուշադրութիւն կը պահանջէ, թէ իր աշխարհագրական դիրքին եւ թէ տնտեսական սադնապի հետեւանքով: Անգլիացի եւ եւրոպացի դիւանագէտներ կը մտածեն թէ ինչ պիտի պատահի եթէ ծերունի Նուրի փաշան քաղաքական կեանքէն քաշուի: Հաւանական յաջորդ կը նկատուի իր գլխաւոր հակառակորդը, Սալիհ Ճապր: Արտաքին քաղաքականութեան տեսակէտէն քիչ կը տարբերի Նուրի փաշայէն: Ան ալ ծայրայեղ ազգայնականներու կողմէ կը նկատուի անգլիասէր:

Իրաքի ճակատագիրը կախում ունի իր դրացի Պարսկաստանի ճակատագրէն: Եթէ Իրան կարմիրներու ազդեցութեան տակ իյնայ, Իրաքն ալ կը վտանգուի:

Խռովութեան կարեւոր աղբիւր մըն է քրտական փոքրամասնութիւնը, որ կը բաղկանայ 700 հազար հոգիէ եւ կեդրոնացած է հիւսիսային լեռներուն վրայ, սահմանակից Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի քրտական նահանգներուն: Թէեւ ներկայիս Իրաքի Քիւրտերը հնազանդ են, սակայն միշտ ալ անկայուն եւ անորոշ տարր մը կը ներկայացնեն: Անոնց համաքրտական ձգտումները կենդանի կը պահուին Մոսկուայէն ներշնչուած Աարպէյճանի անթելի քարոզչութեամբ: (Կը հաւաստեն թէ այդ անթելը սովետական հողամասին վրայ կը գտնուի):

Թէեւ երկու տասնեակ տարիէ ի վեր Իրաքցիները վերստացած են իրենց անկախութիւնը, սակայն տակաւին հողերանական ազդեցութեանտակ են դարեր տեւող օտար տիրապետութեան: Ասկէ զատ թշուառութիւնը եւ հողային անարդար բաշխումը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն:

Կառավարութիւնը կը ջանայ բարւոքել ժողովուրդին առողջապահական վիճակը: Հիւանդութիւնները եւ մանուկներու մահերը լուրջ հարցեր են:

Հողային բարենորոգման խնդիրը երկար ատեն վիճաբանութեան նիւթ դարձած է Իրաքի երեսփ. ժողովին մէջ եւ պարբերաբար օրէնքներ քուէարկուած են բարւոքելու կացութիւնը: Սակայն քաղաքական զօրաւոր ընդդիմութիւն մը հողատէրերու կողմէ արգելք եղած է հիմնական կարգադրութեան մը համար, բացի մեկուսի շրջաններէ: Օրէնքը արգիլեց հողեր գրաւել բռնութեամբ, իսկ պետութիւնը տակաւին բաւական ընդարձակ հողեր ունի, որոնք եթէ լաւ ոռոգուին եւ հաւասար բաժնուին հարիւր հազարաւորներու բարիք կը բերեն:

Իրաք Բարգաւաճման Մարմինը որուն յանձնըւած է ծախսել քարիւղի եկամուտին 70 առ հարիւրը, զարկ պիտի տայ նաեւ պետական հողե-

«Անյաւն եւ մնացեալ տարագիրներ»

ԽՄԲ.— « Հայրենիք»ի աշխատակիցներէն Ա. Արազած հետեւեալ տեսակցութիւնը ունեցած է Գ. Ճորճ Մարտիկեանի հետ.—

Հարցում.— Որքա՞ն ժամանակ ԱՆՁԱՆ դեռ պիտի շարունակէ իր աշխատանքները :

Պատասխան.— Որքան շուտ վերջանայ, այնքան երջանիկ պիտի ըլլանք մենք: Ատիկա կախուած է մեր տարագիրներու վերջնական տեղաւորման ու ապահովման հարցէն :

Հ.— Որո՞նք են ԱՆՁԱյի այժմէական եւ հրատապ խնդիրները :

Գ.— ԱՆՁԱյի ամենահրատապ խնդիրն է Չինաստանի, Թրիէսթէի մօտ 400 նոր գաղթականներու տեղափոխման հարցը, եւ Եւրոպայի տարագիր մնացորդներուն վերջնական տեղաւորման խնդիրը :

Հ.— ԱՆՁԱՆ ի՞նչ նիւթական աղբիւրներ եւ ո՞րքան դրամ ունի իր տրամադրութեան տակ :

Գ.— Մեր հիմնական հասոյթը կը գոյանայ այն գումարներէն, զորս կը վճարեն մեր նորեկները իրենց պարտքերու դիմաց : Բայց ցաւ ի սիրտ պէտք է աւելցնեմ, որ անոնց մէջ կան շատ անթարեխիղճ մարդիկ, որո՛նք մեր շարք մը յիշեցումները թողեր են անհետեւանք: Սան Ֆրանչիսքօ տարագիր երիտասարդի մը շատ օգնեցինք ամէն տեսակէտով, բայց ահա երեք տարի է ինչ ան կ'ապրի այստեղ, ունի լաւ գործ եւ կը մտածէ նոր ինքնաշարժ մը գնելու մասին, բայց մինչեւ հիմա իր պարտքը չուղեր տալ, թէեւ մի քանի անգամ յիշեցուցինք իրեն: Այդպիսի շատ օրինակներ կարելի է բերել, բայց կը կարծեմ թէ տեղը չէ անուններ տալ. յոյս ունիմ որ այսուհետեւ այդպիսիները պիտի ճանչնան իրենց պարտքը ու վճարելով զայն, դիւրացնեն մեր գործը :

Ինչ կը վերաբերի մեր այն գումարներուն, որ գոյացած էին զանազան հանգանակութիւններէ, անոնք սպառած են արդէն երեք տարի առաջ :

Հ.— Ո՞րքան տարագիրներ փոխադրուած են Հիւս. Ամերիկա, Հարաւ. Ամերիկա եւ այլուր ու ո՞րքան կը մնան տակաւին, որ պէտք է տեղափոխուին :

Գ.— Համաձայն մեր ցուցակներու եւ ԻՐՕի տուածներուն՝ տեղափոխուած են Հիւս. Ամերիկա 3600 հոգի, եւ Հար. Ամերիկա ու Աւստրալիա՝ 500 հոգի: Ասոնց մէջ կը մտնեն նաեւ Չինաստանի եւ Ֆիլիփիններու հայ գաղթականները: Կը մնան դեռ տեղափոխելի 6—700 հոգի :

Հ.— Ի՞նչ ընթացքի մէջ է Շթութկարտի հիւանդ տարագիր Հայերու տեղափոխման գործը, արդեօք վերջնական լուծում մը պիտի տրուի՞ թէ ոչ :

Գ.— Այո, մեր փափաքն ալ այդ է, այս տարի վերջնապէս պիտի լուծուի անոնց տեղափոխման հարցը: Մեր փափաքն է նաեւ, որ անոնք միանան իրենց սիրելիներու հետ: Մեր յարգելի ղոր. Շէքերճեանը յատկապէս այդ գործով կը զբաղի :

Հ.— Ի՞նչ միջոցներ ձեռք առած էք կամ նախատեսած Ամերիկա հաստատուած հիւանդ նորեկներու կեանքի ապահովման տեսակէտէն :

Գ.— Ամենակարեւոր եւ ամենադժուարին հարցն է, ուր ԱՆՁԱ կը կը դժուարանայ: Նախ ԱՆՁԱ չի կրնար զբաղիլ այդ խնդրով, քանի որ այդպիսով ամերիկեան կառավարութեան վրայ նոր բեռ մը դրած կ'ըլլայ, իսկ ատիկա կը հակասէ մեր պայմանագրութեանց: Այդ հարցով պէտք է զբաղին իրենք՝ նորեկները եւ պէտք է ձեւ մը գտնեն ծերերու եւ հիւանդներու համար անտեսական որոշ ապահով պայմաններ ստեղծելով :

Ի վերջոյ Գ. Մարտիկեան ինծի կը ներկայացնէ նամակ մը, զոր վերջերս ստացած է Թրիէսթէն՝ ԱՆՁԱի ներկայացուցիչ Բժ. Արգումանեանէ, որով 200է աւելի տարագիրներու յանուն խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնէր ԱՆՁԱյին եւ բոլոր հայրենակիցներուն, այն կապոցներուն համար, զորս ղրկեր էր Գ. Մարտիկեան եւ որոնք կը պարունակէին հագուստներ, ուտելիք, եւ թանկարժէք ու հազուագիւտ դեղեր :

* * *

րուն ռուռման :

Անգլիա տակաւին բաւական ազդեցութիւն ունի այս երկրին մէջ, թէեւ ոչ առաջուան չափ : Աւելի քան 150 Անգլիացիներ կան կառավարութեան մէջ իբրեւ խորհրդատուներ եւ մասնագէտներ, մեծ մասով Պասրայի եւ երկաթուղիի վարչութեան մէջ :

Իրաքցիները վարակուած են արաբական ազգայնականութեամբ, թէեւ այնքան ուժեղ չէ այս հոսանքը, բաղդատելով ուրիշ արաբ երկիրներու հետ : Արաբական ազգայնական ուժը երեւցաւ 1948ին Անգլեւիրաքեան բանակցութեան տեեն, դաշնագրին վերաքննութեան առթիւ : Ներկայ դաշնագիրը որ իրաւունք կուտայ Բրիտանիոյ իբրեւ խարիսխ գործածելու Իրաքի երկու օդակայանները, կը վերաջանայ այս տարի: Իրաքեկներու կարծիքով, Անգլիա ստիպուած է նոր զիջումներ կատարել, եթէ կ'ուզէ նորոգել դաշնագիրը :

Իրաքի եւ Արեւմուտքի միջեւ ,աւելի սերտ յարաբերութիւններու բարւոքումը կախում ունի երբ Եգիպտոսի եւ Պաղեստինի խնդիրները կարգադրուին: Իրաք արաբ. դաշնակցութեան իր ազգակիցներուն կողքին կեցաւ այս խնդիրներուն մէջ: Պաղեստինի խնդիրը դառնութեան աղբիւր մըն է անոնց համար: Ինչպէս որ ամէն Իրաքցի կը յիշեցնէ Ամերիկացիի մը հետ խօսած ատեն: Իսկ Միջին Արեւելքի մէջ քիչ երկիրներ կան ուր Ամերիկացին իբրեւ անհատ այնքան քաղաքավարութեամբ կ'ընդունուի :

Թ.Ա.Թ.

* * *

ԾԻԾԱՂ

ՈՐՍՈՐԴԸ, իր կնոջ առջեւ պարծենալու համար, ճամբէն զարնուած նապաստակ մը կը գնէ մէկէն :

ԿԻՆԸ.— Բայց նապաստակը թարմ չերեւիր :

ՈՐՍՈՐԴԸ.— Ես ալ անդրադարձայ պէտք հրացանը պարպած պահուս, բայց արդէն շատ ուշ էր:

* * *

[illegible]

ԱՑԳ, պարբերաթերթ, Մելքոնեան սաներու, 1951 Դեկտեմբեր (բացառիկ թիւ նուիրուած հաստատութեան 25ամեակին) :

Գաղութէ գաղութ

ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

Աթէնքի Ազգ. Միացեալ վարժարանի Կրթ. խորհուրդի տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները:

1950էն ի վեր հիմը դրուած է վարժարանական գործակցութեան Հայ Կ. Խաչի, Հ. Բ. Ը. Մ.ի եւ Հայ Կաթողիկէ համայնքին միջեւ : Այս ձեռնարկէն դուրս կը մնան հայ աւետարանականները: Կազմուած է Միացեալ Ազգ. վարժարաններու Կրթական Խորհուրդ մը :

Զաւարեան վարժարանի շէնքերը տրամադրուած են Գոկինոյի մէջ, գործածուելու համար իբրեւ Ազգ. եւ Միացեալ վարժարան : 1950—51 տարեշրջանին ունեցաւ ծեն 173 աշակերտներ, որոնց 25ը ձրիավարժ: 11 կրթական պաշտօնեաներու վրայ ծախսուած է շուրջ 150 միլիոն դրախմի: Տուած է 30 շրջանաւարտ: Բ. տարեշրջանին ունեցած են 178աշակերտներ28ձրիավարժ, տրուած են 11կրթ. պաշտօնեաներու 168 միլիոն դրախմի: Ներկայ տարեշրջանին աշակերտութենէ գանձուած պիտի ըլլայ 70 միլիոն դրախմի տարեկան :

ՏՈՒՐԴՈՒԹԻ.— Կաթողիկէ համայնքի Առաջնորդութեան եւ կրթ. խորհուրդի միջեւ համաձայնութեամբ մը Տուրդութի անոնց շէնքը, մանկապարտէզով, տրամադրուած է իբրեւ վարժարան գործածուելու համար : 1950—51ին ուսանեցան 235 աշակերտ, 12 կրթ. պաշտօնեաներով եւ 164 միլիոն դրախմի վճարումով: Տուած է 29 շրջանաւարտ, Բ. տարեշրջանին 222 աշակերտ, 11 կրթական պաշտօնեայ, որոնց համար ծախսուած է 182 միլիոն դրախմի : Աշակերտներէն գանձուած է 70 միլիոն դրախմի: Այս տարի կ'ունենայ 19 շրջանաւարտ: Անցեալ տարուան կրթական ծրագրին վրայ աւելցուցած են մարզանքի եւ երաժշտութեան դասեր :

1950—51 տարեշրջանի ընդհանուր ելեւմուտքը եղած է 361 միլիոն դրախմի, 1951—52ին ելեւմուտքը պիտի ըլլայ 395 միլիոն դրախմի :

Բացի իր ծանր բեռէն հաւասարակշռելու համար ելեւմուտքը Կրթ. Խորհուրդը ստանձնած է Թամպուրիա — Լիբազմա եւ Սինկրու բնակող շուրջ 50 աշակերտներու կառքով փոխադրութեան ծախքը:Որոշուած է յաջորդ տարիՏուրդութի Միացեալ դպրոցին մէջ ամփոփելու Ամարուսիի եւ Աթէնքի այլ շրջաններու փոքրիկները, օգտուելով Ճորճ Մարտիկեանի Կ. Խաչին նուիրած օթօէն: ԲարեգործականըԳարակէօղեան հաստատութեան միջոցով իր նիւթական օժանդակութենէն զատ, տուած է փոշի կաթ, ինչպէս եւ հանդերձեղէն: Ջեռեղած է վառարաններ եւ ապահոված է վառելանիւթը: Զքաւոր տղոց ցերեկուայ ճաշ տրամադրած է:

Ուիզըրի Զուիցերիական բարեսիրական հաստատութիւնը ամենօրեայ ձրի ճաշ տուած է 25 աղքատիկ աշակերտներու :

Ամառնային քէմփէն օգտուած են 200 փոքրիկներ :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հայ Ճեմարանին մէջ ամառնային դասընթացքներ հայերէնի եւ Թուաբանութեան հաստատած են, դիւրացնելու համար տկար աշակերտներու յաջողութիւնը :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

« Սուէզի մէջ տաք կ'ընէ» .— Քանդում կամուրջներու :

« Կանանչ ծրագիրը ». — Քանդում հեռախօսային հաղորդակցութիւններու :

« Կրիայի գործողութիւն » .— Պայթում գինամթերքի :

Մօտալուտ ցամաքահանումներու նշանախօսքը՝ որ ծանօթ էր միայն Դիմադրական Խորհուրդի տասնրութ անդամներուն՝ էր. «Ծղօտը կիրակի մեկնեցաւ»: Մէջ ընդ մէջ օրուան յայտագրին, նշանախօսքը ամէնէն առաջ պիտի հաղորդէին Ամերիկայի եւ Անգլիոյ ձայնասփիւռի կայանները, դաշնակից փոխադրանաւերուն ծովեզերք հասնելէն վեց ժամ առաջ :

Ապահովութեան պատճառներով, Արեւմտեան պարիսպին դէմ յառաջիկայ յարձակման մասին նախապէս ուրիշ ոչ մէկ լուր պիտի հաղորդուէր:

Ազատագրումի մտածումը նոր եռանդ ներշնչեց դժբախտութեան մէջ կարծրացած եւ մշտատեւ հետապնդումներու ենթակայ մարդոց սրտերուն մէջ: Անոնք իրենց տուներուն եւ թաքստոցներուն մէջ՝ ըրին գուշակութիւններ, օրացոյցներ թերթատեցին, ծովին երեւոյթները քննարկեցին:

Ու յանկարծ, Ծնունդէն քիչ առաջ, աղէտալի հարուածը: Բրիտանական օդանաւ մը, որ գաղտնօրէն վար իջած էր եւ Լոնտոն կը վերադառնար գաղտնի գործակալներով եւ Ստորերկրեայ լուրերով լեցուն պարկով մը, զարնուեցաւ Նորմանտիի վրայ: Գերմանացիները ազատեցին եւ յաջողեցան կարդալ ծածկագիրներէն մաս մը :

Այս դէպքը առիթ եղաւ, որ որոշ գաղափարներ կազմեն ծրագրուած ցամաքահանումի օրուան գործողութիւններու մասին: Հիմլէր ուրեմն խորհեցաւ, որ Դիմադրական շարժումը գլխատելու միակ պարզ միջոցն էր ,հրապարակ նետել զանոնք, ներխուժումի կեղծ լուրեր տարածելով :

Լրատար օդանաւին կորուստին լուրը Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ իմացուելէ առաջ, կեսթափոյի մարդիկը սկսան տարածել սուտ լուրեր ռատիոյով, հեռախօսով եւ գրաւոր յայտարարութիւններով — թէ ցամաքահանումը շուտով տեղի պիտի ունենայ եւ գործելու օրը հասած է: Սովորական պարզ Դիմադրականներ՝ որոնք գաղտնի նշանախօսքերէն տեղեակ չէին, լուրը նկատեցին վաւերական եւ խելագար թափով մը սկսան գործի՝ արձակ համարձակ: Այս ամէնը այնքան արագ տեղի ունեցաւ,որ ղեկավարութիւնը չկրցաւ առաջքը առնել: Իրենց զեկոյցները եւ յարաբերութիւնները գաղտնի էին եւ դանդաղ : Անկարելի էր բոլորին ազդարարել միաժամանակ :

Առաջին երկու օրերու ընթացքին հարիւրաւորներ ձերբակալուեցան: Շնորհիւ կարգ մը խոստովանութիւններու, ձերբակալուեցան հարիւրաւորներ եւս: Կեսթափօն թաթաւեցաւ արեան մէջ :

Հինգ օրուան մէջ Քանի Օդակին կազմը անդամներուն կէսը կորսնցուց եւ գործելու անկարող վիճակի մը ենթարկուեցաւ: Ղեկավարները՝ Տիւշէզ, Տիմիս, Ժիլ, Մըլէն փրկուեցան, որովհետեւ շուտ հասկցած էին ցամաքահանումի ազդանշանին Լոնտոնէն չըլլալը: Եւ սակայն բլուրներու եւ նկուղներու մէջ պահուըտած, ենթակայ Նորմանտիի բոլոր որսկան շուներու հետապնդումներուն ,որեւէ շարժում չէին կրնար ընել :

Ժեռար Փարիզի մէջ ժողովի հրաւիրեց, օրուան կացութեան մասին խորհրդակցելու համար: Ժողովը տեղի ունեցաւ Տիկին Ուէսթրէյի բնակարանը: Ժեռար պնդեց որ Սաահակին; Տիմի, եւ միւսներուն հրամայուի քաշուիլ: Ասոնք իրենց բաժինը կատարած էին. շարունակելը անձնասպանութիւն պիտի նշանակէր :

Աւելի արժէքաւոր պիտի ըլլային իբրեւ կենդանի գործաւորներ, քան թէ մեռած հերոսներ, երբ զինուորական գործողութիւնները սկսէին :

Ժեռար առաջարկեց նաեւ Նորմանտիի բանակատեղին Քանէն աւելի հանդարտ վայր մը փոխադրել: Լը Ման օրինակ, Քանէն հարիւր մղոն հարաւ, ուր պիտի կրնային վերահաստատել Օղակը, մասամբ տեղացիներէ բաղկացած :

Երբ բանակատեղին Լը Ման փոխադրուելու մասին վիճաբանութիւնները սկսան, Ժեռար յանկարծ ընդհատելով՝ խնդրեց Ժագ Մուլինէն, վարը անգամ մը Տանիին հետ նայիլ: «Տարօրինակ նախազգացում մը ունիմ» ըսաւ :

Մուլէն բաժնուեցաւ: Տունը՝ հին Քաոթիէ Լաթէնի մէջ կը գտնուէր. ունէր եօթը յարկ, բայց առանց վերելակի :

(Շար.)

թիւնը դժուարացած է տաքերուն հետեւանքով, եւ միւս կողմէ ժողովուրդը սովորականէն աւելի պտուղ եւ բանջարեղէն կը սպառէ, զովանալու համար:

Կառավարութիւնը բաւարար չգտնելով այս պատճառաբանութիւնը, միջոցներ ձեռք առաւ, չարաշահութիւնը արգիլելու համար: Որոշուեցաւ բանջարեղէն եւ պտուղ ներածել դրացի երկիրներէն:

Քանի մը թուանշաններ՝ գաղափար մը տալու համար գիներու բարձրացման մասին. — Լոլիկը 90 — 100 բարձրացաւ 160 — 180 ֆրանքի, դեղձը 150 ֆրանքէն 180 եւ 200 ֆրանքի քիլօն: Կիտրոնը քիլօն 90 ֆրանքէն բարձրացաւ մինչեւ 200: Աղցանը (salade) բարձրացաւ 30 առ 100, հաւկիթը 10 առ հարիւր եւ կարագը 5 առ հարիւր:

✕ Տաքը վերսկսաւ երէկ, Փարիզի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՍԻՆ ԳԻՆԸ 3 — 9 % իջած է, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը: Վերջին տասը օրերու միջոցին, քիլօն 470էն իջած է 410ի, (հորթի լաւագոյն տեսակը), 340 ֆրանք Ա. տեսակը, 516 ֆրանք՝ ոչխարի միսը են.:

ՎԵՐՋԻՆ ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԵԱՆՑ առթիւ բռնուած բոլոր փաստաթուղթերը կը գտնուին դատական պալատին մէջ եւ պիտի բացուին ու քննուին ի ներկայութեան ամբաստանեալներուն, որոնք 166 հոգի են, 144ը ազատ ձգուած, 22ը բանտարկուած: — Թուլոնէն կը հեռագրեն թէ զէնքի պահեստ մը գտնուեցաւ, նոր խուզարկութեան մը առթին:

1.500.000 Յոյներ, Աթէնքի եւ Պիրէօնի բնակիչները, որոշեցին իրենց տուներէն դուրս չելլել ուրբաթ օր, ամբողջ երկու ժամ, բողոքելու համար Անգլիոյ դէմ որ կը մերժէ նկատի առնել Կիպրոսը Յունաստանի կցելու խնդիրը: Ուրեմն երէկ, ուրբաթ, երթեւեկը դադրած, խանութները փակուած պիտի ըլլային, դրօշները կէս պարզուած, իսկ եկեղեցիներու զանգակներն ալ պիտի ղօղանջէին անընդհատ:

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ վստահութեան քուէ պահանջեց Ազգ. Ժողովէն, չարժական սակացոյցի օրինագծին վերաքննութեան առթիւ:

ՁՈՅԼ ՈՍԿԻՆ 18.000 ֆրանք բարձրացաւ Փարիզի մէջ, երեք օրուան ընթացքին: Աւջի օր կ'արժէր 504.000 ֆրանք: Թղթադրամ տոլարը (ազատ շուկայ) 403, սթերլինը 1005, զուից. ֆրանքը 93: Նափոլէոնը 3950, ոսկի սթերլինը 4580, զուից. ոսկին 3660 ֆրանք

ՁՈՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ կազմակերպութեան համագումարին առթիւ, նոր պառակտումներ կը նատեսուին: Կարգ մը թերթերու կարծիքով, 114 երեսփոխաններէն 40ը պիտի քաշուին կազմակերպութենէն:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը առաջարկեց երեք դաշնակիցներուն՝ կարգ մը փոփոխութիւններ կատարել Մոսկուայի տրուելիք պատասխանին մէջ: Մանրամասնութիւններր գաղտնի կը պահուին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԱՀԱՆ ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մարսէյլի Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, եկեղեցիին հիմնադիր բարերար ՎԱՀԱՆ ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆի մահուան տարելիցին առիթով մասնաւոր Հոգեհանգիստ պիտի կատարուի,իր եւ իր ընտանիքին ննջեցեալներուն յիշատակին: Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԼԻՈՆ. — Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս Գարեգին արք. ի մահուան առթիւ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի, Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցին,69rue Louis Blanc: Կը հրաւիրուին բարեպաշտ ժողովուրդը եւ ազգային բոլոր կազմակերպութիւնները մասնակցելու համար իրենց վերջին յարգանքը: — (Ազգ. վարչութիւն):

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Այս կիրակի, Ս. Գ. Գեւորգ եկեղեցիին մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս ԳԱՐԵԳԻՆ Ա.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — ԼԻՈՆ. — Այրի Տիկին ՄԱՐԻԱՄ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի (ծնեալ Արապեան) մահուան քառասունքին առթիւ Այրի Տիկին Մ. Մովսէսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի, Լիոնի Հայոց եկեղեցին (rue Louis Blanc), ժամը 11ին: Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ իր մարզադաշտին վրայ, Stade Olier 11 Rue d'Arcueil, Porte d'Orléans, La Vache Noire:

Հովանաւորութեամբ Գ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ

Կիրակի, 6 Յուլիս, ժամը 10էն մինչեւ երեկոյ:

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցին ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԻՍԻ ՇԱՎԻԼԻ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ:

ԴՐՕՇԱԿԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ, որու ընթացքին աւղանդք պիտի կատարեն երկսեռ մարզիկները:

Բարեկամական ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ ՄԸ ԳՆԴԱԿԱԽԱՂԻ, տեղական համբաւաւոր խումբի մը հետ:

ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ) եւ ԲԵՆՕ (ջութակ):

Մարզական զանազան խաղեր եւ անակնկալներ: Մարզիկներու եւ սիրողներու կողմէ լողալու մրցումներ: Գեղարուեստական բաժնին մէջ կը կազմեն ՆՈՒԱԳ ԵՐԳ եւ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

Առատ եւ ճոխ ուտելիք եւ խմիչք մատչելի գիներով: Մասնաւոր մասնակցութեան համար 100 ֆր.:

Ալֆորվիլէն օթոքարը կը մեկնի Bld. Carnotէն ժամը 9ին:

Դասախօսական ժողով

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 21ին, Société Savantesի F. սրահին մէջ, ուր պիտի խօսին. —

Ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ. — «Թռուցիկ ակնարկ մը ներկայ քաղաքական կացութեան մասին»:

Ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ.—«Հայկ. Դատին ներկայ վիճակը, եւ հայ միւս քաղաքական հոսանքներու վերաբերումը»:

Մեծ դաշտահանդէս

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Սէնթ Էթիէնի համար որոշուած մարզական մրցումը տեղի պիտի ունենայ ՎԻԷՆԻ մէջ, այս Կիրակի: Խումբերը պէտք է Վիէնի կայարանը գտնուին նոյն առաւօտ ժամը 8էն սկսեալ: Ժամը 9ին մասնաւոր օթոքար մը պիտի մեկնի դաշտահանդէսին վայրը:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի վարչութեան, նախաձեռնութեամբ Սանուհիներու եւ Նոր Սերունդի վարչութիւններու:Այս կիրակի ամբողջ օրը, Աթա Պուլէթ Պասալի սրճարանի ընդարձակ դաշտին վրայ, Փոնտ Էվէքէն 10 վայրկեան:

Կը հրաւիրենք միջին Ֆրանսայի բոլոր Սանուհի եւ Նոր Սերնդականները, մեր անդրանիկ ձեռնարկին: Առատ կեր ու խում, հայկական եւ եւրոպական պար:

Մասնաւոր երթեւեկ առաւօտեան ժամը 9ին, 11.30ին եւ 14.30ին: Վերադարձ ժամը 20ին, սովորական տեղերէ:

ՊՕՄՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Պօմոնի Սահակ - Մեսրոպ դպրոց - սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ազգ. մանկապարտէզի ամավերջի հանդէսը՝ ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին ՀԵՂԻՆԷ ԿԱԿՈՅԵԱՆի: Կը հրաւիրենք ծնողքները եւ կրթասէր հասարակութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris(13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը՝ այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 6.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՇԱՎԻԼ. — Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 21ին, դպրոցին սրահը:

ԱՐՄԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Կեդրոնացնելու համար ի պատիւ հայ մարզիկին տրամադրուած գումարները, կը խնդրուի փափաքողներէն իրենց նուէրները ղրկել. — Mr. N. Hovhanessian, Paris (9), C. C. P. Paris 7065-15:

Այս առթիւ կը հաղորդեն մեզի թէ Պ. Փօսպըլըքեան եւս նուիրած է 5000 ֆրանք:

✕ Երէկուան թերթերը կը ծանուցանէին թէ Արման Փափազեան լքած է մրցումը, Պոլիէռյի մէջ, մերժելով Զուիցերիա երթալ: «Փառի - Փռէս», յիշելով հանդերձ որ «ան յայտնութիւն մը եղաւ», այս անգամ «Վիլժիւֆի Հայը» կը կոչէ Փափազեանը եւ անոր բերանը կը դնէ քանի մը խօսքեր որոնք տեսակ մը զառնութիւն կը մատնեն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

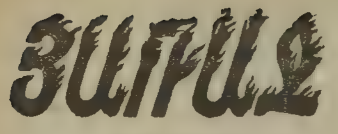
Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի, այս կիրակի, «Շաթօ Պօրըկար»ի անտառին մէջ: Մեկնում ժամը 8.30ին:

Այս առթիւ դպրոցականներու մրցանակաբաշխութիւնը:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի ժամը 16ին: Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները եւ վարժարանին բարեկամներն ու համակիրները:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 6 JUILLET 1952 Կիրակի 6 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6807-Նոր շրջան թիւ 2218

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍՆԱՄԷՋ ՄԱՐԶԱՆՔՆԵՐ

Վերջերս բազմացած են «լեզուաշինարարու-թեան» արհեստաւորները, Հայկական Արտասահ-մանի մէջ :

Քիչ - շատ բծախնդիր, բարեմիտ գրող—բրոց-ներու հետ, թուղթ կը մրոտեն դաս մը «ուսում-նականներ» ալ, որոնց լեզուական եւ գրական պա-շարը եւ ճաշակը թանգարան կը հոտին :

Մեկուսացած՝ իրենք իրենց մէջ, անհաղորդ՝ օրուան շարժումին եւ կատարուած նուաճումնե-րուն, անոնք ջուր կը ծեծեն պարբերաբար :

Ջուր ծեծելը կրնար զուարճնել իրենց գլուխը, այս տարապայման տաքերուն:

Դժբախտաբար «ծեծելով» չեն գոհանար, այլ եւ կը պղտորեն :

Ատոր համար է որ, կը ստիպուինք իրենց խել-քը տուն կանչել երբեմն :

Ի վերջոյ անտէր այգի չէ մեր արդի աշխար-հաբարը, որպէսզի առտուն կանուխ արթնցողը ներս խուժէ բիր մը ձեռքը: Ածուն աւրշտկէ մոյկով կամ տրեխով :

Լեզուն ալ, իբրեւ մրգաստան կամ ծաղկաս-տան, կը պահանջէ ոչ միայն մասնագիտութիւն, աշխատանք եւ խնամք, այլեւ ճաշակ եւ լայն զար-գացում :

Հմտութիւնը ամէն բան չէ առանց մշակումի :

Լեզուն ե՛ւ գիտութիւն է ե՛ւ արուեստ: Աչքն ու ականջն անգամ դեր ունին անոր զարգացման մէջ, ինչպէս յաջորդական սերունդներու շունչը :

Անոնք որ պայքար ամբարած են միայն մատե-նադարաններու գիրքերը թղթատելով կամ դեղ-նած թուղթեր սերտելով, իրաւունք չունին վճիռ-ներ արձակելու :

Այդ իրաւունքը չունին, նաեւ, անոնք որ կիս-կատար ակադեմիաներու շուքին ապաւինած են, իրենց անյատակ ոլխութիւնը եւ կիրքը պար-տկելու համար :

Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք այս տարրական գիտելիքները, աչքի առջեւ ունենալով կարգ մը գրութիւններ :

Մատենադարանի բոյս մը, Գ. Արշակ Սաֆ-րաստեան, տարիներէ ի վեր կը փորձէ մշակել աղքատ եւ աղճատ բարբառ մը :

Իբրեւ թէ մեր արդի աշխարհաբարը օտարա-ցեր, աղքատացեր է, եւ ինք ապարէզ կ'իջնէ հա-յացնելու, ճոխացնելու զայն :

Զանազան առիթներով նմոյշներ տուած ենք իր խանձճաղանձ շարադրութեններէն :

Քանի մը օրինակներ եւս, իր ամենավերջին յօդուածներէն .

— «Հարիւրաւոր նաշխուն եւ արտայայտիչ բառեր երբեք չեն երեւի թէ բանաստեղծաց քեր-թուածներու եւ թէ գրականական - քննադատական յօդուածոց մէջ: Մենք խուսափենք գործածելէ այնպիսի բառեր եւ ատութիւնք» եւայլն:

Ամէնէն տանելիներն է որ կը գտնեմ, փորձե-լու համար ձեր համբերութիւնը .

— Ընդհականակն լինելով ի յամենօրեայ շը-փում ընդ օտար լեզուի, մենք տակաւ բնտելացել ենք ամենազգի լեզուաց արտայայտութեան եղա-նակաց» եւն. : (Պայքար, 27 Մայիս) :

Պատկերը լրացնելու համար, ըսեմ թէ նոյն Սաֆրաստեան միեւնոյն ատեն կ'առաջարկէ համագումար մը հրաւիրել, «դարմանելու համար տիրող խառնակութիւն». (առանց յօդի):

Պատահաբար խօսած է համագումարի մա-սին: Բայց այս անգամ ուժ կ'առնէ «Հայաստանի կոչնակ»էն :

Ուրիշ բանգէտ մըն ալ տեղէն ցատկելով ձայն կը բարձրացնէ, համագումարին օրակարգը ճըշ-դելու համար :

Համագումար՝ «ոչ թէ նոր՝ ուղղագրական, քերականական եւայլն լեզուական օրէնքներ մշա-կելու, այլ մայր հայրենիքի լեզուին մերձենալու համար»: (Պայքար, 13 Յունիս):

Փորձենք բացատրել թէ ո՛ւր կրնան յանգիլ այս տնավարի մարզանքները :

Առաջին խեղկատակութիւնները չեն ասոնք. : Բայց, հետզհետէ վարակիչ կը դառնան, շնորհիւ համատարած անտիրութեան :

Շ.

Նոր Օֆիս (փրանսական) Գաղթականներու համար

Ազգ. ժողովը ուրբաթ օր քննեց այն օրինա-գիծը որուն համաձայն Ֆրանսական Օֆիս մը պի-տի հաստատուի ապաստանեալներու եւ հայրենա-զուրկներու համար (réfugiés et apatrides):

Օրինագծին տեղեկաբերը, Գ. Խափէռօպէ (M.R.P.) բացատրեց թէ ստիպողական է քուէարկել այս օրինագիծը, քանի որ Տարագիրներու Միջազգա-յին կազմակերպութիւնը (IRO) դադրեցուցած է իր գործունէութիւնը 1952 Յունուար 3էն ի վեր : Արդ, 380.000 ապաստանեալներ եւ հայրենա-զուրկներ կը գտնուին Ֆրանսայի մէջ :

Կառավարութիւնը ընդունած է անոնց պաշտ-պանութեան սկզբունքը՝ ազգային (ֆրանսական) շրջանակի մէջ: Իր ծրագիրը կը ճշդէ այն պայ-մանները որոնց համաձայն պիտի գործէ ֆրան-սական օֆիսը, հանրային հաստատութիւն մը որ պիտի վայելէ ելմտական եւ վարչական ինքնավա-րութիւն : Այս հաստատութիւնը պիտի վարէ ար-տաքին նախարարութեան կողմէ նշանակուած տը-նօրէն մը. (երեք տարուան պայմանաժամով) եւ աջակցութեամբ տնօրէն խորհուրդի մը : Օֆիսը իրաւասու է, ի հարկին քննութիւն կատարելով, ապաստանեալներուն եւ հայրենազուրկներուն յանձնելու այն վաւերագիրները որոնց պէտք ու-նին եւ մանաւանդ անոնք որ կը հաստատեն իրենց իրաւական վիճակը: Այս վաւերագիրներէն պիտի օգտուին անոնք որ չունին կամ կորսնցուցեր են իրենց սեփական երկրին տուած վկայականները :

Օրինագծին դէմ ուժգնօրէն պայքարեցաւ Գ. Դ. Մայէր (ընկերվարական), որ անընդունելի գտնելով զայն, ուրիշ ծրագիր մը ներկայացուց : Այս ծրագիրը կ'առաջարկէ միջազգային հանգա-մանք տալ տարագիրներու պաշտպանութեան: Ար-տաքին գործերու նախարարութեան օգնականը, Գ. Մորիս Շուման, դիտել տուաւ թէ տարագիր-ներու բոլոր խմբակներ հաւանութիւն յայտնած են կառավարութեան առաջարկած օրինագծին : Բայց Դ. Մայէր տատանեց, իբրեւ օրինակ յիշե-լով կցորդ յանձնախումբի մը պարագան :

Գ. Մորիս Շուման նորէն խօսք առնելով, բա-ցատրեց թէ ոչ ոք եր ժխտէ տարագիրներու պաշտպանութեան միջազգային հանգամանքը, որ կազմակերպուած է միջազգային համաձայնու-թիւններով. բայց ամբողջ խնդիրը այն է թէ ուղ-ղակի ո՛վ պիտի ստանձնէ իրաւական եւ վարչա-կան պաշտպանութիւնը: Մանաւանդ որ, այդ պաշտպանութիւնը կը տրամադրէ տարագիրնե-րուն յանձնել վկայականներ եւ վաւերագիրներ ո-րոնց պէտք ունին Ֆրանսայի մէջ ապրելու հա-մար : Այս տեսակէտով, ամէնէն աւելի ֆրանսա-կան իշխանութիւններ իրաւասու են ապահովելու այդ պաշտպանութիւնը :

Ի վերջոյ Դ. Մայէրի ծրագիրը մերժուեցաւ 211ի դէմ 401 ձայնով: Օրինագծին խմբագրու-թեան մասին ալ վիճաբանելէ ետք, ժողովը ամ-բողջութեամբ քուէարկեց զայն :

✕ Մեր տեղեկութեանց համաձայն, նոր գը-րասենեակը գործի պիտի ձեռնարկէ Յուլիս 15էն սկսեալ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ անկախութեան տարե-դարձը (4 Յուլիս) մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ Փարիզի մէջ եւ ամէն տեղ : Հնդկաս-տանի վարչապետը, Նեհրու, ճառ մը խօսելով խորհրդարանին մէջ, ըսաւ թէ թէեւ կը հիանայ ամերիկեան սահմանադրութեան վրայ, բայց հիմ-ցած կը գտնէ զայն :

200 ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐ իրենց տուներէն քշուեցան երկու ժամուան մէջ, արեւելեան Հունգարիոյ սահմանագլուխին վրայ: Ուրիշ տեղափոխութիւն-ներ ալ կը կատարուին :

ԱՆԳԼԻԱ որոշեց արտօնելգինամթերքի ար-տածումը դէպի Սպանիա, մինչ նախապատուու-թիւն տալով, սակայն, Ատլանտեանի զինակից-ներուն :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ թագաւորը ձիով պտոյտ մը կա-տարեց մայրաքաղաքի փողոցներուն մէջ, իր վե-րադարձին առթիւ:

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ լեւայի նոր սակագնով, 100 սով. ռուբլին կ'արժէ 170 լեւա, մէկ սթերլինը՝ 19.04, 100 ֆր. ֆրանքը 1.94 լեւա եւն. :

ՄԵՐՁԵՑՈՒՄ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

Եուկոսլաւիոյ մամուլը միաձայնութեամբ կ'ողջունէ յունական պատուիրակութեան մը ժա-մանումը՝ իբրեւ ապացոյց բարի դրացնութեան եւ երկու երկիրներու փոխադարձ հասկացողութեան: Պաշտօնաթերթը՝ «Պոլիթիկա», այս առթիւ կը բա-ցատրէ թէ այս այցելութիւնը «նոր քայլ մըն է յոյն եւ եուկոսլաւ ժողովուրդներու բարեկամա-կան գործակցութեան ճամբուն վրայ. ժողովուրդ-ներ որոնք իրարու կապուած են հասարակաց սահ-մանագլուխով եւ խաղաղութիւնը պահպանելու կամքով»: Յետոյ դիտել կու տայ թէ Եուկոսլա-ւիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ մերձեցման քա-ղաքականութիւնը կրնայ «փուշ մը դառնալ Մոս-կուայի ոտքին տակ»:

Պելկրատի պաշտօնաթերթը միեւնոյն ատեն կը քննադատէ կարգ մը օտար շրջանակներու դիր-քը՝ պալքաններու մէջ :

Այս առթիւ իրազեկներ դիտել կու տան թէ Եուկոսլաւիոյ վարիչները ջատագովելով հան-դերձ բարի դրացնութեան քաղաքականութիւն մը՝ Աթէնքի եւ Անգարայի հետ, համաձայն չեն պալքանեան զինակցութեան մը: Պելկրատի մէջ միշտ կը զգուշանան շրջանային կամ ուրիշ դա-շինքներէ :

Յունական պատուիրակութենէն վերջ, որ կը բաղկանայ երեսփոխաններէ, Պելկրատ պիտի այ-ցելէ թրքական պատուիրակութիւն մը, ինչ որ կը նշանակէ թէ Եուկոսլաւիա հակառակ չէ փոխա-դարձ խորհրդակցութիւններ կատարելու, ի խըն-դիր Պալքաններու հաւաքական պաշտպանու-թեան : Բայց հաւանական չէ որ Ազգաժողովի ուխտէն աւելի յանձնառութիւններ կատարուին : Անշուշտ երեք երկիրներուն վարիչները պիտի քն-նեն իրենց զինուորական կարողութիւնը, ըստ այնմ կազմակերպելու համար հաւաքական պաշտ-պանութիւնը :

Կացութիւնը Եգիպտոսի մէջ

Նոր վարչապետը՝ Սըրրի փաշա, հրամայեց պաշտօնէ արձակել ներքին գործերու նախկին նախա-րարը, Սերակէտտին փաշա, որ տնային բանտար-կութեան դատապարտուած էր, Յունուար 26ի դէպքերուն առթիւ:

Միեւնոյն ատեն բացառիկ վիճակ յայտարար-ուեցաւ Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ: Ոստի-կանութիւնը բռնած էր գլխաւոր փողոցները, ի նախատեսութիւն դէպքերու. բայց բարեկարգու-թիւնը չխանգարուեցաւ :

Սերակէտտին փաշա, որ միեւնոյն ատեն Վաֆ-տի ընդհ. քարտուղարն է, Աղեքսանդրիա հրաւիր-ուեցաւ վարչապետին կողմէ. բայց բան մը չըսաւ տեսակցութեան մասին, բացի հետեւեալ յայտա-րարութենէն, — «Շնորհակալութիւն յայտնեցի պաշտօնէ արձակման համար եւ շնորհաւորեցի Սըր-րի փաշայի վարչապետութիւնը »:

Կը կարծուի թէ նոր վարչապետը կ'ուզէ ա-պահովել Եգիպտոսի ամենամեծ կուսակցութեան՝ Վաֆտի աջակցութիւնը՝ իր անկախ դահլիճին համար: Ուրիշ զրոյցի մը համաձայն, Սերակէտ-տին փաշա մօտերս Եւրոպա պիտի գայ, հանգս-տանալու համար :

Նոր վարչապետը որոշեց մեղմացնել մամուլի գրաքննութիւնը: Ներքին նախարարը, Հաշէմ փա-շա, ընդհ. գրաքննիչ նշանակուեցաւ : Այս առթիւ յայտարարեց.— «Կառավարութիւնը կ'ուզէ մա-մուլի գրաքննութիւնը մեղմացնել այն աստիճան որ թերթերը եւ ընթերցողները չզգան անոր գո-յութիւնը »:

Տաքեր եւ գիներ

Ուրբաթ օր նորէն սաստկացած էր տաքը, հասնելով մինչեւ 34 աստիճանի, Փարիզի մէջ: Ի-րիկուան զովացաւ եւ պաղ հով մը կը փչէր մինչեւ առտու, բայց շաբաթ կէս օրէն ետք վերսկսաւ տաքը, առանց շատ բարձրանալու :

Նոյն օրը ջերմաչափը 34—36 աստիճան կը ցու-ցնէր Լիոնի, Քլերմոն Ֆեռանի եւ ուրիշ քաղաք-ներու մէջ: Շատ մը վայրերու մէջ ալ փոթորիկ պայթեցաւ, մեծ աւերներ գործելով :

Լանի կողմերը անձրեւը եւ կարկուտը փճացու-ցին 300 հեկտար տարածութիւն: Տիժոնի մէջ կայ-ծակը հրդեհ առաջ բերաւ: Էնի նահանգին մէջ կայծակէն մեռան երեք հոգի: Սարի մէջ ջերմա-չափը 36.3ի բարձրացած ըլլալով, արձակուրդ տրուեցաւ աշակերտներուն :

Սառի պահանջը չատցած ըլլալով ար-հեստակցական միութիւնը յայտարարեց թէ ըս-տիպուած է նախապատուութիւն տալ հիւան-դանոցներու, գիտական աշխատանոցներու, նպա-րավաճառներուն եւն. :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀՄԱՅԵԱԿ ՇԷՄՍ

Աւելի քան քսանհինգ տարի առաջ, Կիրակի առաւօտ մը, Գահիրէ, սրճարանի մը մէջ ծանօթացայ Շէմսին։ Օշականի ընկերակցութեամբ, մեր առաջին խօսակցութիւնը իրեն հետ՝ եղաւ Զարենցի գործերուն շուրջ։

Քերթուածներու Մոսկուայի մէջ տպուած հատորը ունէր իր հետ, որմէ մէկ երկու քերթուած ալ կարդաց, յուզումով ու խորունկէն եկած ձայնով մը։ Ճանչցեր էր բանաստեղծը, որուն մասին յուշեր ալ պատմեց, հիացումի արտայայտութիւններու հետ խառն։ Օշական այդ հատորին առիթով եւ այդ հատորէն քաղեց իր առաջին տպաւորութիւնները Զարենցէն։

Անմիջապէս բարեկամացանք այս այլակերպ ու ինքնատիպ տղուն հետ, որ այն ատեն Ռումանիայէն կուգար. Կովկաս եղած էր, Տրապիզոնցի էր, Սանասարեան աւարտած եւ հազիւ երեսուն տարեկան։

Յուշեր ունէր բոլոր քաղաքներէն, գրողներէն, գործիչներէն, գիրքերէն, ամէնքի մասին ալ անձնական կարծիքով մը. յորդ ու բուռն համակրանքով կամ խոր ու տենդայոյզ արհամարհանքով։

Դժգոհութեամբ լեցուն հոգի մըն էր, ինքնատիպ մտածումներով եւ անկախ խառնուածքով։

Արեւմտահայ էր, բայց կը խօսէր արեւելահայերէն. ծանօթ էր երկու գրականութիւններուն ալ, բայց աւելի մօտ կը զգար ինքզինք՝ իր լեզուով, ոճով ու ճաշակներով ալ, արեւելահայ գրողներուն։

Կրնանք ըսել իրեն համար, որ ժողովրդապաշտ է. ժողովուրդին հետ ըլլալու խոր եւ բնածին ձգտումով։

Գնաց Աղեքսանդրիա, ուր մնաց, ուրկէ չկրցաւ բաժնուիլ, կարծէք իր ճակատագրին վերջին կայանն ըլլալու սահմանուած ըլլար ան։ Փորձեց հեռանալ քաղաքէն, մէկէ աւելի անգամներ, մինչեւ իսկ Փարիզ ալ փախչելով տարի մը, որպէս թէ հոգեբուժական գաղտնի ու յայտնի գիտութիւններ սորվելու համար, բայց ի զուր։ Չկրցաւ խուսափիլ իր ճակատագրէն. վերադարձաւ Աղեքսանդրիա, որ հետաքրքրական դարձաւ իրմով, իսկ ինքը՝ գոհ եւ ուրախ՝ այդ եւրոպականացած արաբական քաղաքին մէջ, տուներու վերնայարկերը թառելով։

Կա՞յ Շէմսը չճանչցող մը, որ ատենօք ըստ իր անցագրին, Հմայեակ Սափրիչեան կը կոչուէր, անուն մը՝ որ կարծեմ ինքն իսկ մոռցած է, իշխանութիւններու հետ կամ անոնցմէ առաջ։

Դժուար չէ ճանչնալ զինքը քաղաքին մէջ, եթէ դժուար է գտնել ...

Երբ ճամբու մը բերնին, խումբ մը երիտասարդներէ շրջապատուած մէկը տեսնէք, որ ոտքի կեցած անվերջ կը խօսի տարօրինակ, խորհրդաւոր բաներու մասին, որ «ցտեսութիւն» կ'ըսէ, բայց կը յամենայ դեռ ու կը շարունակէ խօսքը, մինչեւ իսկ եթէ խումբէն մէկ հոգի մնացած ըլլայ, գիտցէք որ Շէմսն է ան։

Երբ սրահէ մը ներս, անկիւն մը քաշուած մէկը նշմարէք, մեկուսի ունկնդիր մը, որ անվերջ կը ծխէ կուշտ վայելքով մը, ու ծուխին մէջ խորասոյզ կը մտածէ ինքն իր մէջ,— Շէմսն է։

Երբ տեսնէք մէկը, որ քիչ մը հակ իր ուսերով, գլուխը դէպի գետին, կ'անցնի փողոցէն, առանց աջ ու ձախ նայուածքի, կը մտնէ սրճարան մը կամ անշուք ըմպելարան մը, աղքատ մարդոց ընկերակցութեամբ, աղմուկին, մուխին ու ծուխին մէջ նստած, հետեւեցէք իրեն.— Շէմսն է։ Հոն է ան, ժամերով, առանձին յաճախ, ընկերովի երբեմն, սեղանին վրայ գաւաթ մը օղի, գինի կամ վերմութ, զոր կը ճաշակէ ընտանի շարժուձեւով մը եւ որ յաճախ կը նորոգէ, մօտ կամ հեռու սեղաններուն շուրջ նստող անծանօթ-ուայլացեղ մարդոց ողջոյններ բաշխելով։ Շատ չանցած, զուարթացած, նոր հրահանգներ կուտայ Եանիին կամ Նիքոլային, յունարէն բառով մը, որ փաղաքշանք է աւելի, բարեկամութեան արտայայտութիւն մը։

... Նոր է իր ձայնը, հաճելի, մտերմական ու տաք, երբ Սայաթ Նովայէն կ'արտասանէ յանկարծ, աչքերը կիսափուկ, դէմքը լայն ժպիտով մը պայծառացած.

«Քամի կ'ուզէ քամին տանէ՝ ծովէմէն ավազ չի՛ պակսի...
Թէգուզ ըլլիմ, թէգուզ չըլլիմ՝ մէջլիսներուն սազ չի՛ պակսի...
Թէ կու պակսիմ, ֆի՛զ կու պակսիմ,
Աշխարումէ մազ չի պակսի... »

Ձայնին մէջ յուզումը կը թանձրանայ, կը դառնայ շեշտ, հոգիէն փրթած բեկոր, տրտմութեամբ թաթաւուն. արցունք գրեթէ։ Իր աշխարհը՝ արուեստի գրականութեան, իմաստասիրական մտորումներու աշխարհն է. հոգեկան երեւոյթներու ծփուն ու մշուշոտ հորիզոնները, որոնց կը հաւատայ եւ որոնց գաղտնիքները կը փորձէ վերլուծել, իբրեւ հոգեբոյժ եւ ... ոգեհարց։

Բարի, հետաքրքրական ու քաղցր այդ պահերուն, իր ամբողջ կերպարանքով կը յայտնուի ան, գաղափարապաշտ, հաւատաւոր ու մոլեռանդօրէն Հայ։ Իր խաղաղութիւնը երկար չի տեւեր սակայն, երբ հանրային խնդիրներ յուզուին յանկարծ, գորշ կամ գարշ երեւոյթ մը մատնանշուի, յիշատակուի համբաւի, հարստութեան կամ դիրքի ու իշխանութեանց վրայ եղողներու անսահման անտարբերութիւնը։ Այն ատեն, դէմքը կը ծամածռի, գոյն կ'առնէ, ձայնը կը դառնայ խիստ ու երկարաձիգ, նայուածքը փայլակնացայտ, բառերը կարծր։

... Ուսուցիչ է, ասպարէզին կոչումով։ Եւ կրնաք հանդիպիլ իրեն դպրոցի սանդուխներուն վրայ կամ դասարանի մը մէջ, ուր ոգեւորութեամբ կը խօսի աշակերտութեան՝ հայ լեզուի ու գրականութեան գեղեցկութիւններուն, կամ Հայոց պատմութեան, «Արմենական ցեղ»ի ստեղծած փառքերուն մասին։ Կը խօսի, կ'ուսուցանէ ամէն տեղ, դասարանին մէջը թէ դուրսը, փողոցը թէ սրճարանը, բեմերուն վրայ թէ ժամուն բակը, տուներէն ներս, Սոկրատի թափառական մէկ աշակերտին նման, շրջապատուած միշտ համակրանքով, հին ու նոր աշակերտներէ, որոնք կը պահեն իրենց կապը, ինչպէս մեծարանքը, ծնողք դառնալէ ետքն ալ։

Հակասութիւններու մարդն է Շէմս, հարուստ երազներով, աղքատ իրագործումով ու կեանքով, ուսուցիչ է, բայց նաեւ բանաստեղծ, այսինքն՝ հեռու կարգերէն ու կանոններէն, համերաշխ ու սիրալիր աշակերտներու ու պաշտօնակիցներու հետ, պայքարի մէջ շարունակ, իշխանութիւններու եւ իշխանաւորներու դէմ, խոնարհ իր կեանքովն ու գործովը, բայց հպարտ ու անդրդուելի իր բարոյականով ու համոզումներով։ Դաշնակցական, պատրաստ՝ կրակը նետուելու, բայց նաեւ բարեկամ հակադաշնակցականներու հետ իսկ, որոնք կը ճանչնան զինք, կը հալածեն ու ... կը յարգեն։

... Կը սիրէ խոնարհները եւ կը հրճուի խոնարհ մարդոց ընկերակցութեամբ, անոնց խօսքերով։

Բարեկամ է Խայամին, որ ներկայ է միշտ իր սեղանին. .

«Մինչեւ ե՞րբ հոգամ, ունիմ թէ չունիմ,
Թէ կեանքը կ'անցնի՝ ուրա՞խ թէ տրխուր.
Սա գինին լեցուր, քանզի յայտնի չէ
Թէ քաշած շունչս վերջի՞նն է թէ ոչ»։

Չկարծէք սակայն, որ գինով մըն է։ Ոչ. մարդ մըն է, որ կը սիրէ գինին կամ օղին, քանի մը զուարթ վայրկեաններու համար. վեր մնալու համար, վստահ եղէք, աշխարհի ցեխէն, մարդոց ճղճիմ հաշիւներէն, եւ սեղանակից ըլլալու համար մարդերու, որոնք հոգիով պարզ են եւ սրտով ազնիւ։ Այս պարզ, եւ ատոր համար ալ՝ աւելի շատ կօշկակարներ, նպարավաճառներ, արհեստաւորներ ու գործաւորներ ունի իրեն բարեկամ, քան գրող-բրոց մարդիկ, կամ այսպէս կոչուած աթոռակալներ, որոնց հետ խրոխտ է լեզուով եւ կեցուածքով անհաշտ։

Իր գրականութիւնը, ոգիի գրականութիւն մըն է, անհանգիստ հոգիի մը մրմունջը։ Բողոքի ու ըմբոստութեան ճիչ մը, երազի ու գեղեցկութեան փնտռտուք մը, խորունկ հաւատքի մը ջերմութեամբը, առնական ոճի մը եւ շեշտուած ու ընդգծուած խօսքերու հետ։ Արձակ ու քերթուած, ինքնագիր թէ թարգմանութիւն։ Այսքան միայն։ Ալ մի հարցնէք՝ թէ հրապարակագի՞ր է, բանաստե՞ղծ թէ գրագէտ, ուսուցի՞չ թէ գործիչ։ Բոլորը մէկ եւ բոլորը իրարու նման, իրարմով ամբողջ ոգեշունչ, անկեղծ, ինքնատիպ եւ ուժեղ։ Ուրեմն գրուածք, որ ոգին կ'արտայայտէ, կամ ոգի կը ներշնչէ, ընդունելի է իրեն համար։

Ոչ ձեւի խստապահանջութիւնը, ոչ արուեստի մտահոգութիւնը, ոչ ոճի ու լեզուի մանաւոր յարդարանքը։ Կորով, հաւատք ու յանդգնութիւն.— բաւական է այս ամէնը, իր մտածումը արտայայտելու համար։ Իր հրապարակագրութիւնը ազգային է, ցեղային, արմենական է։ Իր բանաստեղծութիւնը՝ յարատեւ տագնապի մը երգը։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Փարիզի ռուս մտաւորականները

Les Nouvelles Littéraires շաբաթաթերթին աշխատակիցներէն մէկը վերջերս պրպտումներ կատարած էր Փարիզի ռուս մտաւորական շրջանակներուն մէջ։

Կ'ամփոփեմ իր տպաւորութիւնները.—

Ռուս գաղթականները, ինչպէս Թրոցքին, դարուս սկիզբը եկած են Փարիզ եւ հաստատուած Սէնի ձախ ափը, Մոնժի շրջականները։ Իսկ գաղթականութեան երկրորդ կարաւանը, 1914—1918ի պատերազմի շրջանին բոյն դրած է Սէնի աջ ափը, Օթէօյի եւ Փասիի շրջակայքը։ Անոնք տակաւին Ռուս կը մնան, բայց ոմանք բոլորովին ձուլուած են եւ կարելի չէ զիրենք զանազանել Ֆրանսացիներէն։ Այսպէս են Պորիս Շլէօյզեր (Ֆրանսայի լաւագոյն երաժշտական քննադատներէն մէկը), Ժոզէֆ Քեսէլ, Հանրի Թրուայա (Լեւոն Թորոսեան), Տոմինիք Արպոն կամ Պանին։

Դեռ կայ ուրիշ դասակարգ մը, շուքի տակ պահուած, որ կը ներկայացնէ ռուս իմաստուն խոնարհամտութիւնը, յաճախ ջախջախուած տարիքի բեռան տակ։ Ասոնք առանց պատերազմի վերիվայրումներուն, անշուշտ այստեղ պիտի չգտնուէին։

1945ին, Մոսկուայի կոչին պատասխանողներ ալ եղան ու երկիր վերադարձան։ Անոնց խօսքը չենք լսեր այլեւս։ Ուրիշներ, ինչպէս ռուս մեծ իմաստասէր Պերտիայեւ, իսկ վերջերս ալ երիտասարդ Պորիս Մեցել, այստեղ մեռան։

Ֆրանսայի հրապարակագիրը վերջապէս կը հանդիպի ռուս «Վերջին Լուրեր» թերթին ականաւոր մէկ դէմքին, որ Տոն Ամինատօ ծածկանունը առած էր, լաւ մը իր հայրենակիցները ծաղրելու համար։

— Պէ՞տք է գիտնաք, կ'ըսէ ռուս քրոնիկագիրը, թէ նախորդ պատերազմին ռուս մտաւորականները ջերմ Ֆրանսասէր էին։ Այն շրջանին էր, երբ Իլիա Էհրենպուրկ կը շփոթէր Ֆրանսայի փառքին նուիրուած քայլերգները...։ Երբ հոս հասան, վազեցին դէպի Փեռ Լաշէզի դամբարանը, մոռնալով սենեակ վարձել իրենց գլուխը հանգչեցնելու համար։ Այս խղճալի գաղթականութեան ծիծաղելի կողմերն են որ հեգնեցի ամբողջ քսան տարի։ Աւանդատուն ձգուած դոհաբեղէնները, գետնայիններու մէջ տեղի ունեցած աջհամբոյրները, «Սամովար»ները, հայրենակիցներուս այդ անգիտակցութիւնը, որ փուշէ պսակը կրելու յոխորտագին երեւոյթ մը կուտայ իրենց...

Մեծ բարեկամը Փիթոյեւի, Տոն Ամինատօ լոյս ընծայեց անոր յուշերը եւ պատգամները, Թրիսթան Պերնառի յառաջաբանով։ Գիրքը կը կրէ «Կրակէ կէտեր» խորագիրը։

Ֆրանսացի հրապարակագիրը այնուհետեւ կը հանդիպի առաջին ռուս գրագէտին՝ Կրէկուար Ալեքսինսկի, որ ֆրանսական ծագում ունի։ Իր հանին՝ կոմսուհի Անտրոլ տը Լանժըրոն, առաջին սէրը եղած է Պուշկինի։

Ալեքսինսքի ստեղծիչը եղած է «Նահանջականութիւն» բառին, առաջին անգամ զայն գործածելով «Ռուսիան եւ պատերազմը» երկին մէջ։ Ժամանակին Ռուսիոյ Դումային անդամ էր։ Երեսուն տարիէ ի վեր կ'ապրի Մոնփարնաս։ Ռուսերէնի թարգմանած է Պոպլերէն մինչեւ Միւզէլ։ Վերջերս հրատարակեց սքանչելի գործ մը Կորքիի մասին, ֆրանսերէն լեզուով։

Պորիս Զայցեւ երկրորդը կ'ըլլայ ռուս գրագէտներէն, որուն հետ հանդիպում կ'ունենայ Ֆրանսացի հրապարակագիրը։ Զայցեւ «Սուրբ Սերգէյ» լոյս ընծայած է ֆրանսերէն, իսկ իր «Տուն մը Փասիի մէջ» գործը թարգմանուած է՝ անգլիերէնի, իտալերէնի եւն.։ Կը սիրէ Ֆլոպերը, զոր իր վարպետը կը նկատէ, Տուրկինեւը, որ մէկ դար առաջ ապրած էր Փարիզի մէջ։ Ահա թէ ինչ կ'ըսէ ռուս գրագէտը։

— Մոսկուայի Գրողներու Ընկերութեան նախագահն էի 1921ին ...։ Մեր կանոնագրին մէջ յիշուած էր թէ ոեւէ համայնավար գրող չի կրնար անդամակցիլ։ Ընկերութիւնը միշտ գոյութիւն ունի այնտեղ, միեւնոյն շէնքին մէջ, քիչ մը փոխուած թերեւս։ Իսկ այժմ, ես տարագիր գրողներուն նախագահն եմ ...

Ռուս գրագէտներէն Ատամովիչի բացատրութեան համաձայն, Ֆրանսան «միւս հայրենիք»ն է, բայց, ռուսագիր գրագէտ մը ի՞նչպէս կրնայ գրել, առանց կորսուելու իր յուշերուն մէջ։ Մարք Ալտանովի երկերուն մեծ մասը Ֆրանսերէնի թարգմանուած են, «Վախճանին սկիզբը» խորագիրով, բայց իր պարագան հազուադէպ է։

Ի. Կորպով միջին ճամբայ մը ընտրած է. ռուսերէն կը գրէ, եւ թարգմանել կուտայ իր երկերը։ Ան կը հետեւի իմաստուն ճամբու մը. գաւառի մէջ ծաղիկ կը մշակէ, իսկ դանդաղ արհեստներու կը հետեւի Փարիզի մէջ։ Հետաքրքրական է իր տեսակէտը վերջին գործին՝ «Երկրորդ Գալուստը»ի մասին.

— Փարիզ հաստատած իմ տիպարներս, այստեղ ազատութիւն կը գտնեն ու առկախ կը մնան, քիչ մը վերացական միջոցի մը մէջ, ուր կը փորձեն ոտք դնել։ Ես այսպէս տարուած եմ հեռանալու իրականէն, ի հաշիւ միացածինին ...»։

Նատին Թէֆֆի երեւակայութիւնը կը յանգի կատարեալ առանձնութեան։ Այս մեծանուն պատմողը, — իր անունով կը մկրտէին շուները եւ արշաւի ձիերը կայսերական Ռուսիոյ մէջ,— «Մեր Քոլէթ»ը յորջորջուած, անշուշտ աւելի հռչակաւոր պիտի դառնար, եթէ Ֆրանսերէն գրէր։ Իր

երկու գործերը միայն թարգմանուած են, որոնց մէ «Յոնահներուն լոյսը» տպագրուած է Լատինական հրատարակչականին կողմէ: Հիմա դրօսավայրերու համար երգեր կը յօրինէ, բնաւ ուրիշ բանի մասին չի խորհիր, միակ բարեկամ մը ունի, այն ալ ... մասվաճառ է :

Իշխան Ալեքսանդր Իօքէնտէր, մեծ դուքս Նիքոլա Կոստանտինովիչ Ռոմանովի որդին, 1917էն ի վեր գիշերապահ : Պատմուածքներ մը, որպէսզի ուած՝ Պրեստ - Լիթովսքի դաշնագրէն վերջ հաստատուած է Փարիզ, ուր կ'աշխատի իբրեւ կառապան գիշերապահ: Պատմութիւն մը, որպէսզի գիշերները յօրինէ իր պատմուածքները (պատերազմական կամ որսի վերաբերեալ) արթաթէ իր յուշերը, անոնց տալով ուր աուակներու ձեւը, կէս - տղայական, կէս - հրեշտակային: Վերջին գործն է «Երկնային ճամբան», որ Թուրքիստան գրկուած արշաւախումբի մը բանաստեղծական մէկ սլացքն է :

Յադախներու Միութիւնը իրեն ժամադրավայր ընտրած է Քառէ փողոցի մէկ սրճարանը, ուր յաճախ կը հաւաքուին, փոքրա կը ճնկեն եւ պատմութենէ կը ճառեն: Անոնք ցրուած են աշխարհի ամէն կողմը, մասնաւորաբար շատ են Փարիզի մէջ: Թանգարան ալ ունին, հետեւաբար 1812 — 1814ի անցքերը ոչ մէկ գաղտնիք կը ծածկեն իրենց աչքէն :

Տարադիր ռուս գրագէտներուն մէջ, արտակարգ դէմք մըն է Ալեքսի Ռեմիզով, որ այս տարի 75ը կը թեւակոխէ: 1927ին լոյս ընծայեց «Լուրթ դաշտին վրայ», իսկ 1946ին՝ «Միւս գաղտնիքը» երկերը, ֆրանսերէն: Դեռ ուրիշ գործեր ալ ունի: Ռեմիզով կը դանդատի թէ իր երկերը անթարգմանելի են :

Հռչակաւոր գրագէտը գրած է նաեւ «Յուղուած աչքերը», որ իր կենսագրութիւնն է: Քսան տարեկանին բանտ պառկած է իբրեւ ընկերվարական: Տարօրինակ մարդ մըն է: Գառերագմէն առաջ աշխատակցած է Ֆրանսերէն Commerce եւ mesure հանդէսներուն: Աշխարհը ճանչցած է տեսականօրէն, բայց վերջը տեսած է բովանդակ խեղճութիւնը :

Ֆրանսացի հրապարակագիրը այնուհետեւ կը յիշէ ռուսական Պաղէի, Թատրոնի եւ շարժանկարի նշանաւոր դէմքերը, — ինչպէս Վոլինինը, Փրէօպրաժենսքայիան, Քամենքան, Թերեչքովիչը, Լեպերեւր եւն. — յետոյ կանգ կ'առնէ Նոպէլեան մրցանակաւոր բանաստեղծ Իվան Պունինի մէկ նամակին վրայ :

— «Քանի մը օրէն պիտի սկսի 36րդ տարեդարձը Ֆրանսա բնակութեանս : Անսանելի բան մը պատահեցաւ հայրենիքիս գլխուն ու գիս մեծ դժբախտութեան ենթարկեց իբրեւ մարդ, իբրեւ գրող: Ինչ հարուստ տպաւորութիւններ, բնաբաններ, պիտի տար ինծի Ռուսիան, այդ տարիներու ընթացքին... Շնորհապարտ եմ Ֆրանսայի, որ ինծ ընծայեց ապաստան եւ երջանիկ յիշատակներ » :

Թ. Ա. Թ.

ՀՐՇԷՋԸ.— Շուտ, բաց հրդեհին համար եկանք, ինչպէս հեռաձայնած էիք :

ՑԻՄԱՐԸ.— Եկա՞ք, բայց դեռ հրդեհը վառած չենք ...

ԳՈՒՏՄ ԾԻԾԱՂ

« ՀԱՅՐ ՄԵՐ» ԵՒ ...

Կը կարծէ՞ք, որ այս գրութիւնը աէրտէրի մը կողմէ գրուած պէտք է ըլլայ: Երբեմն աշխարհականներն ալ կ'ենթարկուին աղօթքի իրենց հին սովորութեան :

Անցնինք մեր խորագրին :

Հոս շնորհակալութիւն մը վճարելու պարտականութիւն մը ունինք «Յառաջ»ի աշխատակիցներուն որ յաճախ երկու ոտքը մէկ կօշիկի մէջ անցընող եւ գրչին կոթը մինչեւ կէս մէջքը կրծող յօդուածագիրի օգնութեան կը հասնին ...

Յառաջապետն ալ, այս վերջերս ներողամիտ հայրիկի պէս, մերժումի մէջ տկարացած է : Ամէնուն համար գոնէ մէյ մէկ ներողամիտ արդարացում կը ճարէ՝ ածելիի թեթեւ անցքէ մը ետքը ...

Սքանչելի է սա մեր Հայկազանց տոհմը :

Այսքան ջարդերէն եւ գաղթերէն գկնի ցիր ու ցան՝ ժամ — աղօթք մոռցած, աէրտէր, վարդապետ իրար խառնուած, Նոր սերունդ — հին սերունդ Հայր Մերն ու խաչակնքումը փոխարինած Allah ու Էքպէր եւ Պիսմիլլահիով կը թափառէին: Վերջապէս, անցած օր, «Յառաջ»ը եկաւ մեր հաւատքը արթնցնել՝ երկու կամիթով :

« Գոլսոյ արժէքաւոր պատրիարքին՝ կարգադրութեամբ մը Տէր Հայկազուն՝ հայադրոշմ անունով քահանայ մը կը ղրկէ Անդարա՝ 300ի մօտ Հայեր մաքրել - սրբելու համար :

Մեր Հայկազուն Տէր պապան՝ վեց պսակի հետ եօթը մկրտութիւն կատարած է:

Այս հաշիւը, քիչ մը իմ մտքիս մէջ հարցաքննութեան ենթարկելով գտայ որ ամուսնացողներէն մէկը երկուորեակ մը ունեցած պէտք ըլլայ : Ագգովին, աչքերնիս լոյս:Մաղթենք որ բոլոր հայ տիկինները, երկուորեակներով օժտեն հայութիւնը...:

Մեր Հայկազուն Երէցը կը տեղեկացնէ, թէ « Նոր սերունդը Հայր Մերն ու խաչակնքումն իսկ չի գիտեր ...»

Նոյն բանը չէ՞ր պատմեր, առջի օր, Մալաթիացի մը որ իր ծննդավայրը տեսնելու գացած էր հեռաւոր Ամերիկայէն:

— Երեսուն տարեկանէն վար երիտասարդութեան մէջ հայերէն խօսիլ գիտցող չկայ: Ոչ իսկ « Հայր Մեր » ...

Այս կէտը թէեւ զարմանալի չէ, հոս, բաւական մը սրտ ունինք այդ ապրանքէն, որոնք նոյն իսկ ժամ - ժամուցի վարիչ ալ կրնան ընտրուիլ ; կրնան հայ - քրիստոնեայի պատուանուն շալկած հպարտանալ բայց...

Տէր Հայկազունը եթէ կ'ուզէ օգտակար ըլլալ այս ուղղութիւնով՝ կրնայ «Հայր Մեր»ը ձայնագրի պնակներու վրայ առնել եւ ցրուել անհայրմեր ազգակիցներուն մէջ:

Այս կերպով թէ «Հայր Մեր»ի հեղինակը՝ Տէրն մեր Յիսուս - Քրիստոսը յարգած կ'ըլլայ եւ թէ եկեղեցիներու եկամուտ մը եւ իրեն համար ալ ժամուցիկ մը կը ճարէ: Ամէն ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Խղճմտանքը

Երբ տնասուն մորթիներ հագած, իր զաւակներուն հետ, Կայէն՝ փոթորիկներուն մէջէն հերարձակ ու կապուտցած կը փախչէր Եհովային առջեւէն, իրիկուն եղաւ. մռայլ մարդը հասաւ լերան մը ստորոտը, ընդարձակ դաշտի մը մէջ :

Իր յոգնած կինը եւ իր շնչասպառ զաւակները ըսին անոր.

— Պառկինք գետինը եւ քնանանք :

Կայէն չէր քնանար եւ կը մտմտար լեռներուն ստորոտը: Գլուխը վերցնելով տեսաւ մահաշուք երկինքին խորը, աղջամուղջին մէջ մեծարաց աչք մը, որ սեւեռաբիբ իրեն կը նայէր :

— «Շատ մօտ եմ անոր», ըսաւ դողդղալով :

Արթնցուց իր քնացած զաւակները, իր յոգնած կինը, եւ սկսաւ չարաշուքօրէն փախչիլ տարածութեան մէջէն :

Քալեց 30 օր, քալեց երեսուն գիշեր: Կ'երթար անխօս, աժգոյն, դողդղալով շշուկներէն, գողունի, առանց ետին նայելու, անդադար, առանց հանգչելու եւ անքուն :

Հասաւ ծովերու ափունքը այն երկիրը՝ որ յետոյ կոչուեցաւ Ասուր:

— « Կանգ առնենք հոս, ըսաւ, որովհետեւ ապահով է այս ապաստանարանը. կենանք հոս, աշխարհի ծայրն հասանք արդէն»:

Եւ երբ կը նստէր, տեսաւ աչքը մութ երկինքին մէջ, հորիզոնին վրայ՝ միեւնոյն տեղը: Այն ատեն, բռնուեցաւ սեւ սարսուռով: «Ծածկեցէք զիս» կը պոռար, եւ իր բոլոր զաւակները, մատները իրենց բերնին, կը դիտէին իրենց վայրագ հօր դողդղալը :

Կայէն ըսաւ Յոբելին, որ հայրն եղաւ անապատին մէջ մազէ վրաններու տակ ապրող բնակիչներուն :

— «Ասդին քաշէ վրանին կտաւը »:

Եւ պարզեցին ծփածող պատը. ու երբ կապարէ ծանրութիւններով հաստատեցին զայն.

— « Ալ բան կը տեսնե՞ս», ըսաւ Սիլլան, աղջիկը իր զաւակներուն, այն խարտեաշ եւ արշալոյսի պէս քաղցրադէմ մանուկը :

Ու Կայէն պատասխանեց.

— «Դարձեալ կը տեսնեմ այն Աչքը » :

Յոբնադ, հայրը անոնց, որոնք աւանէ աւան կը պտտին՝ շեփոր փչելով ու թմբուկ զարնելով, պոռաց.— «Ես հիմա շուտով պատնէշ մը կը շինեմ »:

Եւ շինեց պղինձէ պարիսպ մը եւ Կայէնը անոր ետեւը դրաւ: Բայց Կայէն ըսաւ.

— « Այն Աչքը ինծի կը նայի միշտ » :

— Ենովք ըսաւ.

— « Պէտք է կառուցանել պատնէշի այնպիսի ահարկու գօտի մը, որ բան չկրնայ մօտենալ անոր: Շինենք քաղաք մը՝ իր միջնաբերդով: Շինենք քաղաք մը եւ փակենք անոր անցքը:

Այն ատեն Թուբէլկայէն, հայրը դարբիններուն, շինեց հսկայական եւ գերմարդկային քաղաք մը: Մինչ ինք կ'աշխատէր, իր եղբայրները դաշտերուն մէջ կը հալածէին Ենովսի որդիները եւ Սեթի զաւակները. ով որ անցնէր՝ անոր աչքերը կը փորէին եւ իրիկունները նետեր կը նետէին աստղերուն:

Կտաւէ պատերով վրանին տեղ բարձրացաւ կրանիտը. ապառաժի կտորները իրարու վրայ շարեցին երկաթէ հանգոյցներով եւ քաղաքը կը թըւէր դժոխային քաղաք մը: Անոր աշտարակներուն շուքը գիշերի մէջ կը թողուր դաշտավայրերը : Պատերուն թանձրութիւնը շինեցին լեռներու թանձրութեամբ եւ դրան վրայ քանդակեցին .—

« Աստուծոյ արգիլուած է ասկէ ներս մտնել»:

Երբ աւարտեցին որմափակերը եւ գոցեցին ամէն անցք, դրին մեծ հայրը քաղաքին կեդրոնը, քարէ աշտարակի մը մէջ, եւ անիկա կը կենար հոն թախծադին ու խոժոռ :

— Հայրիկ, անհետացա՞ւ Աչքը, ըսաւ Սիլլա դողդղագին :

Եւ Կայէն պատասխանեց.

— « Ոչ, հոն է անիկա միշտ »:

Այն ատեն ըսաւ անիկա.

— « Կ'ուզեմ գետնին տակը բնակիլ, ինչպէս պիտի բնակէր մենաւոր մարդ մը իր գերեզմանին մէջ . հոն մէկը զիս պիտի չտեսնէ, ոչ ալ ես մէկը»:

Ուստի փոս մը բացին. եւ Կայէն ըսաւ. — «Լաւ է»: Յետոյ միայնակ իջաւ այդ մթին կամարին տակ :

Երբ մութին մէջ նստեցաւ իր աթոռին վրայ եւ իր գլխուն վերեւէն փակեցին գետնափոր նկուղը, Աչքը հոն էր, գերեզմանին մէջ, եւ կը նայէր Կայէնին :

ՎԻԿՏՈՐ ՀԻՒԿՕ

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

— Առաջ անոտի բաներու չէիր հաւատար, պատասխանեց: Ես հիմակ ալ չեմ հաւատար :

— Հրաման է, Ժագ : Անգամ մը հետապնդեցէք Տանիին հետ : Փողոցին մէջ տեղ մը պիտի հանդիպիս անոր :

Ժագ դուրս ելած ըլլալուն համար իբրպէս ուրախացաւ: Հազիւ փողոց իջած՝ Տանի վազելով իր մօտ եկաւ եւ բազուկներով վզին փաթելով.

— Ոհ, սիրելիս, գիս շատ երկար սպասցուցիր, ըսաւ: Եւ սիրահարական դերը ամբողջական խաղալու նկատումով՝ շնդալից համբոյր մը դըրոշմեց անոր այտին: Յետոյ՝ «լաւ որ եկար, փամփ Աստուծոյ», շշնչաց ականջին: Խնդիրը ծանր է : Քալենք :

Կատակ ու ծիծաղ կեղծելով, Տանի Մուլէնը տարաւ փողոցէն վեր, եւ տան առարկաներու վեբերեալ վաճառատունի մը առջեւ կեցաւ :

— Ճիշդ այդ է ուզածս, գոչեց, ցոյց տալով ցուցափեղկին մէջի սառնարանը: Նոյն միջոցին ապակիին մէջէն ցոլաց դիմագիծը հսկայ մարդու մը՝ կիսավերարկուով եւ թիրոլեան գլխարկով :

— Այս մարդը կը հետապնդէ ժեռարը, անոր մեթրոյէն դուրս ելլելէն ի վեր :

Եթէ մեզ կորսնցնելու վախը չըլլար, շատոնց պիտի երթար կեսթափօն կանչելու :

— Երթամ տղոցը լուր տա՞մ արդեօք:

— Ոչ, ոչ: Որ տունը ըլլալը չի գիտեր: Այնքան զգուշութիւն կ'ընէ չտեսնուելու համար, որ ժեռարը ներս մտած ատեն՝ ինք աւելի առաջ անցաւ : Զինքը պէտք է ասկից հեռացնենք :

Փողոցէն վար իջան, երբեմն քովնտի ակնարկ մը նետելով ետեւէն: Յորմանկութիւնը յաջող արդիւնք տուաւ : Կեսթափոյին մարդը անոնց կը հետեւէր: Երբ հասաւ Սէն Միշէլի պողոտան, ուր կը վխտան բազմութիւնն ու ուսանողական սրճարանները, քանի մը անգամ փորձեցին փախուստ տալ. բայց ան կառչած կը մնար իրենց պոչին :

— Ինչպէ՞ս ազատինք այս փորձանքէն, հարցուց Տանի, որ սկսած էր մտահոգուիլ :

— Յաղաղ անկիւն մը երթանք: Ստիպուած պիտի մեկնի, առաջարկեց Ժագ :

Ուղղուեցան Պանթէոնի Հրապարակը, լեցուն դարձարձիկ, նեղ, հին փողոցներով: Կեսթափոյին գործակալը այլեւս ինքզինքը չէր ծածկեր եւ քանի մը քայլ ետեւէն կը հետեւէր իրենց: Երբ Հրապարակին անկիւնը՝ ոստիկանական պահականոցը հասաւ, յանկարծ սուլեց: Ճիշդ անոնց առջեւ, փոխադրակառքի մը դուռներբացուեցան եւ կեսթափոյի հինգ - վեց մարդիկ դուրս նետուեցան:

— Միւսները ազատէ, Տանի, գոչեց Մուլէն: Իմ մասին մի մտածեր :

(Շար.)

Պտուղներու եւ բանջարեղէններու բարձրացման եւ չարաշահութեան առաջքը առնելու համար կառավարութիւնը որոշեց սակագին նշանակել: Այս որոշումը պիտի գործադրուի երեքշաբթիէն սկսեալ:

Ինչպէս գրած էինք, կարգ մը պտուղներ եւ բանջարեղէններ պիտի ներածուին դրացի երկիրներէ. մանաւորապէս լոլիկ եւ լուբիա՝ Իտալիայէն:

✕ Միսին համար պարտադրուած գինները դժգոհութիւն պատճառեցին փոքրաքանակ վաճառորդներուն: Անոնք կը գանգատին թէ միայն իրենց արհեստակցական միութեան կարծիքը առած են եւ ոչ թէ իրենց:

Մսավաճառները ժողով գումարեցին առջի օր: Վիճաբանութիւնը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր: Այս առթիւ յայտարարուեցաւ թէ չեն կրնար գործադրել կառավարութեան պարտադրած գեղչը, 4—28 % եւ թէ իրենց արհեստակցական միութեան պաշտօնեաները հրաժարած են: Կը կարծուի թէ խանութները բաց պիտի մնան, բայց կառավարութեան հրամանները պիտի չգործադրուին:

Ինչպէս կը յիշուի, մսավաճառները գործադուլ յայտարարեցին 1951 Սեպտեմբերին, երբ կառավարութիւնը կը սպառնար բռնագրաւել խանութները: Այն ատեն արտօնուեցաւ 10 % աւելցնել գինները:

Այժմ նոր տագնապ մը ծագած է: Մսավաճառները տրամադիր են գինները զեղչելու միայն երկրորդական տեսակներուն համար: Բանակցութիւնները կը շարունակուին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ոստիկանութեան քննիչը, Մոհամմէտ Շապպի, սպաննուեցաւ անծանօթի մը կողմէ:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Վարդան Աճըգեան անուն Հայ մը ձերբակալուեցաւ, խորհրդային հիւպատոսարանէն դուրս ելած ատեն, երբ Սթալինի լուսանկարը ցուցնելով կը պոռար. «Անմիտներ, այս մարդն է որ պիտի ազատէ ձեզ»: Քիչ մնաց որ բզկտէին: Կը կարծուի թէ տաքերէն ազդուած է:

ՀԻՒՍ. ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ վար առնուեցան 12 կարմիր օդանաւեր: Միեւնոյն ատեն դանդաղ բանակցութիւններ կը կատարուին, զինադադարի համար:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԷՆ արեւմտեան շրջանը ապաստանած են, Յունիսի ընթացքին, 8000 փախստականներ, այսինքն 70 % աւելի՝ բաղդատելով Մայիսի փախուստներուն հետ: Փախստականներուն մէջ կը գտնուի ոստիկանութեան հազարապետ մը, Էրնսթ Պոլով, 36 տարեկան, որ կըրթուած է, Մոսկուայի մէջ: Կը պատմէ թէ ոստիկանութիւնը կանոնաւոր բանակի մը կը վերածուի արեւելեան Գերմանիոյ մէջ:

ԿԻՊՐՈՍԻ Թուրքերը հեռագիր մը ուղղելով Անգլիոյ գաղթային նախարարին, յայտարարեցին թէ իրենք աւելի քան երբեք հակառակ են որ Կիպրոսը Յունաստանի կցուի: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Կիպրոսի 95.000 Թուրքերը չմասնակցեցան Ուրբաթ օրուան գործադուլին, «որ արքուած էր իբրեւ բողոք Անգլիոյ անհաշտ ընթացքին դէմ»:

ՀԱՅՖԱՅԻ մէջ հրդեհ մը քանի մը հարիւր հազար ոսկիի վնաս պատճառեց: Հրէական գործակալութեան երկու մեծ մթերանոցները մոխիր դարձան եւ դինուորական տաղաւար մը ծանրապէս վնասուեցաւ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ տրուելիք պատասխանը պիտի գրկուի յառաջիկայ շաբթու: Կարգ մը փոփոխութիւններ պիտի կատարուին, նկատի առնելով Տոքթ. Ատընաուըրի թելադրութիւնները: Այս պարագան յաջողութիւն մը կը համարուի արեւմտեան Գերմանիոյ համար:

ՋՕՐ. ՐԻՃՈՒԷՅ վերադարձաւ Տանըմարքայէն: Համայնավարները Թռուցիկներ ցրուած էին նամակադրոշմի մեծութեամբ, մէջտեղ մը պատկերով եւ հետեւեալ արձանագրութեամբ.— «Րիճուէյը հոս է. պատուաստուա՞ծ ես»:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐԱԿԱՆ դաւ մը երեւան հանուած է Ճափոնի մէջ: Քննութիւնները կը շարունակուին Մայիս 1ին ձերբակալուած 1100 ամբաստանեալներու մասին:

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՀՌՈՄ

Ան ի տեղեկութիւն Անարատ Յղութեան Քոյրերու նախկին սանուհիներու եւ որբուհիներու:

Դէպի ՀՌՈՄ խմբովին ճամբորդելու արձանագրութիւնը բացուած է: Վերջին թուականն է 10 Յուլիս:

Պայմաններն են.— Անցագիր բոլորին համար: Իտալական վիզա ոչ-ֆրանսացի հպատակներու, ինչպէս նաեւ ֆրանսական երթ ու դարձի վիզա:

Շոգեկառքի երթ ու դարձի ճանապարհածախսն է մօտ 12.000 ֆրանք: Իսկ Հռոմի մէջ օրական 1.600 իտալական լիրէթ:

Փափաքողները թող բարեհաճին ներկայանալ Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդարան 10bis, Rue Thouin, ամէն օր ժամը 9-12: Մեկնում Gare de Lyonէն, Օգոստոս 4 երկուշաբթի առաւօտեան ժամը 8.20ին:

ՀԱՅՐ ՂԵՒՈՆԴ Վ. ՔԻԼԵՐՃԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Նախագահութեամբ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ իր մարզադաշտին վրայ, Stade Olier 11 Rue d'Arcueil, Porte d'Orléans, La Vache Noire:

Հովանաւորութեամբ Գ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆի

Կիրակի, 6 Յուլիս, ժամը 10էն մինչեւ երեկոյ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Cadet սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հայոց քաղաքական պատմութիւնը Գ. եւ Դ. դարերուն»: Այս դասախօսութեամբ կը փակուի Լսարանին այս տարեշրջանը:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Պօմոնի Կ. Խաչի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Գ. Ադամեանի, Տէր եւ Տիկին Թադոսեանի եւ բոլոր սգակիր պարագաներուն, իրենց տիկնոջ, քրոջ եւ ազգականին ողբացեալ տիկին ՎԱՐԴԱՆՈՒՇ ԱԴԱՄԵԱՆի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 2000 ֆրանք Անճարի «Յառաջ»» վարժարանին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի և«ՀԱՅ-ԲՈՅԺ»Ի ՏԱՐԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ Մարսէյլէն Գ. Գրիգորեան 2000 Ֆր. կը տրամադրէ «Հայ-Բոյժ»ի, 1000 Ֆր. «Յառաջ»ի տարածման համար:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժող. առողջական բժշկական ամսաթերթ
Խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 137 (Մայիս).— Ինչո՞ւ կը նիհարնանք (Տոքթ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ).— Ինչո՞ւ կը խանգարուի ջղային դրութիւնը (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ).— Աթենացի կիները (ՔԱՂՀԱՆ). — Արգանդի ուռը (ՏՈՔԹ. ՔՈՐՈՆ).— Երեկոյեան ճաշը (ՏՈՔԹ. ԱՇՃԵԱՆ).— Բժշկ. նորութիւններ (ՏՈՔԹ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ).— Երեւանի արտաքնոցները (ԼԵՌ ԿԱՄՍԱՐ).— Որձառութիւն (ՓՐՈՖ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ).— Հարցարան (ԽՄԲ.):

Թիւ 138—139 (Յունիս - Յուլիս).— Սուտ դաշտան (ՀԱՅ-ԲՈՅԺ).— Շաքարախտ (ՓՐՈՖ. ԿԷՐԷՆ).— Մա՞նչ թէ աղջիկ (ՏՈՔԹ. ԱՇՃԵԱՆ). — Բոյսեր որ դեղ են (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ).— Թոքախտի նոր դեղ մը (ՏՈՔԹ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ). — Մարդակազմութիւն... ուտանաւորով (Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ).— Աթաչակ (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ).— Խնձորին կեղեւները (ՏՈՔԹ. ԼՈՔՄԱՆ).— Շան պաշտամունքը Հայոց մէջ (Խ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ):

Տարեկան բաժնեգինը 800 ֆրանք: Արտասահման 1000 Ֆր.: Դիմել 17 rue Damesme, PARIS:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Նախագահութեամբ Տէսինի Ֆ. Կապ. Խաչի Ազգ. վարժարանի հոգաբարձութեան: Այս Շաբաթ ժամը ճիշդ 9ին, Հ.Յ.Դ. Տան մէջ, 11 rue Branly:

Արտասանութիւններ, մանկական տրամախօսութիւններ, գաւեշտ, երգ ու պար, երկսեռ աշակերտութեան կողմէ: 110է աւելի աշակերտներ բեմին վրայ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները եւ Տէսինի ու շրջաններու հայ հասարակութիւնը:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԼԻՈՆ, 4 Յուլիս.— Այրի Տիկին Մալվինէ Սիրանոսեան եւ զաւակները (Նիս - Լիոն), Տէր եւ Տիկ. Օննիկ եւ Կիւլիզար Վարդեվանեան (Լիոն), Գ. Միքայէլ Սիրանոսեան (Նիս), Տէր եւ Տիկին Վահէ եւ Վարդանոյշ Թիմուրճեան եւ զաւակները (Նիս), Տէր եւ Տիկ. Բագարատ եւ Երջանիկ Թիմուրճեան եւ զաւակները (Նիս), Տէր եւ Տիկին Մարտիկ Սիրանոսեան եւ զաւակները (Կ. Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ժամկոչեան եւ զաւակները (Տէսին), Տէր եւ Տիկ. Զարխճեան (Ռոման), սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը՝ իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, եղբօրորդւոյն եւ ազգականին՝

ՏԻԱՐ ՍԱՐԳԻՍ ՍԻՐԱՆՈՍԵԱՆի
(Բնիկ Գամարմացի)

որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 3ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան, Կրանժ Պլանշի հիւանդանոցը, 46 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը երկուշաբթի, 7 Յուլիս, առաւօտեան ժամը 9.30ին, Կրանժ Պլանշի մատուռին կից, իր խցիկին մէջ, ուրկէ, դագաղը պիտի փոխադրուի Կիյոթիէրի նոր գերեզմանատունը, Ave. Berthelot:

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի [illegible]

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը՝ այս եկուշաբթի երեկոյեան ժամը 6.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՇԱՎԻԼ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 21ին, դպրոցին սրահը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլ.— Հ. Յ. Դ. Քըրիստափոր Ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի, Յուլիս 13ի կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Սէն Ժիւստի ծառախիտ եւ օդասուն պարտէզին մէջ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Խանասորի արշաւանքի տօնին առթիւ դաշտահանդէսը Յուլիս 27ին: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— «Խանասորի» տարեդարձը Շավիլի մէջ, Յուլիս 27ին, կիրակի:

ԱՐՄԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Կեդրոնացնելու համար ի պատիւ հայ մարզիկին տրամադրուած գումարները, կը խնդրուի փափաքողներէն իրենց նուէրները ղրկել.— Mr. N. Hovhanessian, 14 Rue Rochambeau, Paris (9), C.C.P. Paris 7065 - 15:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տէսինէն Հլղաթ Աւետիսեան Թեղուտ գիւղացի (Տարօն) կը փնտռէ իր եղբայրը Մկրտիչ Աւետիսեան, որ վերջին պատերազմէն ետք կը ծառայէր Ամերիկեան շրջանի մէջ (Գերմանիա): Տեղեկացնել Avedissian Rekat, 3 Allée Thénard. (Décines - Isère), France:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en1925.R.C.S.376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 8 JUILLET 1952 Երեքշաբթի 8 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6808-Նոր շրջան թիւ 2210 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՀԱՄԲԵՐՈՒԹԻՒՆ

Տեսակ մը անհամբերութիւն, տեղ - տեղ՝ ալ ջղագրգռութիւն կը տիրէ առենէ մը ի վեր, իբրեւ հետեւանք համատարած անորոշութեան :

Արդարեւ, ոչ մէկ լուսաւոր հեռանկար՝ միջազգային - քաղաքական ճակատի վրայ:

Ամիսները կը թուային միօրինակ :

Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ պատերազմներուն հետ — Քորէա եւ Հնդկաչին — բանակցութիւններն ալ կը շարունակուին, առանց ելքի մը յանգելու :

Աստին, Եւրոպայի սրտին մէջ, տնտեսագէտները, դիտնականները եւ դիւանագէտները անհնարին ճիգեր կը թափեն, նոր Եւրոպան կազմակերպելու համար :

Միեւնոյն ատեն, կը փորձեն լուծել բազմաթիւ բարդ խնդիրներ, որոնց ելքէն կախում ունի խաղաղութեան ամրապնդումը :

Ամէն օր տեղեկութիւններ կը կարդանք այդ խնդիրներու մասին,— մէկը միւսէն պայթուցիկ նիւթեր :

Գլխաւորը՝ գերմանական թնճուկն է: Անոր ծալքերը քակելու բոլոր փորձերը ձախողեցան մինչեւ այսօր :

Երեք Դաշնակիցները շաբաթներէ ի վեր կը խորհրդակցին, խմբագրելու համար իրենց երրորդ պատասխանը՝ Մոսկուայի :

Այս ուշնաջան աշխատանքն ալ կ'ապացուցանէ տիրող մտահոգութեան խորութիւնը :

Որքան ալ վճռական երեւան, Երեք Մեծերը յաճախ անկարելին կը փորձեն, որպէսզի բարենշան քայլ մը առնէ Չորրորդը :

Իբրեւ պատասխան, կա՛մ քար լռութեան կը հանդիպին, եւ կամ բոլորովին նոր կացութեան մը առջեւ կը գտնուին :

Զափազանց լաւատես պէտք է ըլլալ, հաւատալու համար թէ բարենշան լուր մը պիտի ստանան այս շաբթու, երբ յանձնեն իրենց երրորդ ծանուցագիրը :

Երեք արեւմտեան Դաշնակիցները հիմնականին մէջ համամիտ ըլլալով հանդերձ, յաճախ իրարմէ կը զատուին շատ մը կէտերու մէջ :

Դիմացինը այս պարագան ալ կ'օգտագործէ, խնդիրները ձգձգելու եւ մթնոլորտը պղտորելու համար :

Բոլորովին պատահական երեւոյթ չէ որ Մոսկուայի ռատիոն ու մամուլը շատ աւելի կծու բառեր կը գործածեն Մ. Նահանգներուն, քան Անգլիոյ հանդէպ: Աւելի կ'անարգեն Թրումընը, քան Չըրչիլը:

Երբեմն մէկը, երբեմն միւսը շոյելու այս քաղաքականութիւնը բոլշեւիկեան ռազմավարութիւն մըն է, մոլորեցնելու համար :

Եւ բազմազան են այդ ռազմավարութեան ծալքերը :

Օրինակ, մինչ Մոսկուա անդադար կը ճաղկէ ամերիկեան աշխարհակալութիւնը, թշնամական ցոյցեր ալ ներշնչելով, իր գրագէտներէն Իլիա Էրէնպուրկ մեղրածոր խօսքեր կ'ուղղէ ամերիկացի ժողովուրդին :

Թերթերը հրատարակեցին իր ճառը՝ արեւելեան Պերլինի մէջ, խաղաղութեան համաշխարհային համագումարին առթիւ :

Խորհրդային խօսնակը երբեք այսքան խելօք ճառ մը խօսած չէր:

Ի՞նչ կ'ըսէր , — խաղաղութիւնը կարելի է ապահովել, եթէ ամէն ազգ յարգէ ուրիշ ազգերու վարչական կարգուսարքը :

Էրէնպուրկ չի հաւատար թէ Ամերիկա պատերազմ կ'ուզէ: Ամերիկացիները պատերազմի պատրաստուած են պաշտպանելու համար իրենց կենցաղաձեւը — ապրելու եղանակը՝ համայնավարութեան դէմ :

Բայց, ո՞վ կը սպառնայ ամերիկեան կենցաղի մակարդակին , կը հարցնէ խորհրդային գրագէտը, ճաղացքէն եկած մարդու մը պէս :

Այս կարգի ճառերն ալ ոչ թէ կը պայծառացնեն, այլ աւելի կը մթագնեն հորիզոնը :

Ի վերջոյ յետին համբակն ալ կրնայ զատել թէ ի՛նչ կ'անցնի կը դառնայ, — թէ ինչո՛ւ մեծ ու փոքր կը զինուին, ահագին զոհողութիւններ ստանձնելով: Հետզհետէ անհամբեր դառնալով:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԱՄԱՑ ԿԱՄԱՑ ...

Ամերիկայի մէջ առածի կարգ անցած է հետեւեալ խօսքը .

— Մեծ հայրիկը մեռաւ, այլեւս թերթ մի ղրկէք:

Մեր գաղութին մէջ ալ, որ տակաւին երիտասարդ է, պարբերաբար նամակներ կը հասնին նոյն իմաստով :

Երէկ հատ մը կարդացի.

— « Հայրիկը մեռաւ: Տղաքը հայերէն չեն կարդար: Թերթը դադրեցուցէք »:

Աւելի առաջ, Ֆրանսուհի մըն էր որ կը գրէր.

— Հայերէն գիտցողը մեռաւ: Խնդրեմ, դադրեցուցէք թերթին առաքումը :

Ուրիշ պատկերազարդ օրինակներ ալ չեն պակսիր :

— Հայրս մեռաւ, մայրս Ֆրանսացի է: Ոչ ես հայերէն գիտեմ, ոչ ալ եղբայրս եւ քոյրս: Հետեւաբար կը խնդրեմ թերթը դադրեցնել :

Այսպէս , կամաց - կամաց կը հասնինք ... Ամերիկայի :

Հայրիկը , մայրիկը կամ «հայերէն կարդացողը» ողջ եղած ատեն ալ, անոնք ե՞րբ նայած էին հայերէն թերթի կամ գրքի վրայ :

Ե՞րբ յոգնութիւն կրած էին գոնէ կարդալ - գրել սորվելու :

Հայրիկը եւ մայրիկը իրենց հոգ տարա՞ծ էին, որպէսզի սորվին :

Ծնողները արեւելք, զաւակները արեւմուտք : Ամէն մէկը առանձին սենեակ, իրենց յատուկ սովորութիւններով :

Աստին, ծնողները հայերէն կը խօսին իրարու հետ: Եւ հայերէն կը կարդան, թերթ կամ գիրք :

Դիմացի սենեակին մէջ, զաւակները գոյնզգոյն օտարալեզու հրատարակութիւններ կը թղթատեն: Եւ նոյն լեզուով իրարու կը բացատրեն իրենց տեսածներն ու չտեսածները,— Շարժանկարի աստղերու սիրային արկածներէն մինչեւ Թարզան-մարդը ..

Վաղը կրնան ողջ մնացած հայրիկն ու մայրիկն ալ տունէն ճամբել, իբրեւ օտարական :

ՎԱՀԷ

ՏԱՔԻՆ ԱՒԵՐՆԵՐԸ ԵՒ ԶՈՀԵՐԸ

Անտանելի տաքերը կը շարունակուին ամբողջ Եւրոպայի մէջ միեւնոյն սաստկութեամբ:

Վիէննայի մէջ տաքէն մեռան վեց հոգի եւս , որով 25ի կը բարձրանայ թիւը :

Ամբողջ Եւրոպայի մէջ 300 հոգի մեռան, արնախառնումէ կամ արեւահար ըլլալով: Ժընեւի մէջ 36 աստիճան էր կիրակի: Իտալիոյ հարաւը փոթորիկներ ելան, իսկ Փոյի հովիտին մէջ մինչեւ 40 [illegible] կը ցուցնէր ջերմաչափը: Միլանոյի մէջ 18 հոգի արեւահար եղան, որոնց հինգը մեռան: Հռոմի կէսը ջուրէ զրկուած է: Ուրիշներ ալ խենդեցան :

Փարիզի ջուրի սպառումը կիրակի իր ամէնէն մեծ քանակին հասաւ:

Հրդեհը աւերներ կը գործէ հարաւային Ֆրանսայի անտառներուն մէջ: Պուշ տիւ Ռօնի անտառներուն հրդեհը հազիւ ութ ժամէն կրցան մարել: Ուրիշ նահանգներու մէջ փոթորիկներ պատահեցան եւ կայծակը կրակ ձգեց անտառներուն մէջ : Լիոնի մէջ ջերմաչափը բարձրացաւ 38ի, իսկ Շէրպուրկի մէջ 19ն էր Կիրակի:

ՓԱՐԻԶԻ Բ. շրջանին մասնակի ընտրութիւնները վերջացան կիրակի օր: Երեսփոխան ընտրուեցաւ ձախակողմեան խմբակցութեան թեկնածուն Լկառէ, շահելով 146.018 քուէ ընդդէմ համայնավար թեկնածու Օկէի (53.452 քուէ): Նորընտիր երեսփոխանի մասին այսօր գրութիւն մը կ'երեւայ Բ. էջին մէջ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ անկախութեան տօնին առթիւ (4 Յուլիս) մեռան 477 հոգի, 225 երթեւեկի զոհ, 151 խեղդուած, 101 մեռած զանազան պատճառներով:

ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ եղաւ Պուքրէշի խորհրդային դեսպանը, Քաւթարաձէ :

170 ՄԻԼԻՈՆ ֆրանք արժողութեամբ կանանչ լուբիա եւ լոլիկ ապսպրուեցաւ Իտալիա, գիները իջեցնելու համար :

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ ԿԸ ԿՈՐՍՆՑՆԷ 40-50 ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ

Ծանր պառակտում մը ծագեցաւ զօր. տը Կոլի կազմակերպութեան մէջ, կուսակցական համագումարին առթիւ: 40 — 50 երեսփոխաններ եւ ծերակուտականներ հրաժարեցան, մերժելով հըպատակիլ կեդր. վարչութեան կարգապահական հրահանգներուն :

Այս առթիւ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան համագումարին մէջ, որ վերջացաւ շաբաթ օր: Փոթորիկը պայթելէ առաջ, զօր. տը Կոլ բեմէն իջնելով, խառնուեցաւ 1200 պատգամաւորներուն: Ընդհ. քարտուղարը, Սուսթէլ, ցաւով դիտել տուաւ թէ կուսակցութիւնը խորհրդարանական տագնապ մը կ'անցընէ երեք ամիսէ ի վեր: Եւ բացատրեց թէ կարելի չէ երկու քաղաքականութիւն վարել: «Ժողովրդապետութիւնը անիշխանութիւն չի նշանակեր, ոչ ալ անկարողութիւն՝ դիրքերը փոխելով եւ քուէները ցրուելով»: (Ըմբոստները քուէ կուտային Փինէի կառավարութեան, ըստ իրենց հայեցողութեան):

Ըմբոստներուն վարիչը՝ Պառաշէն, թելադրեց ըմբռնել իրականութիւնը: «Այն ուղեգիծը որուն կը հետեւին կազմակերպութեան 121 երեսփոխանները, Ազգ. Ժողով մտնելէ ի վեր, փոխանակ իր նպատակներուն հասցնելու, ընդհակառակն հեռացուցած է: Պէտք չէ մեկուսանալ ծրագրեալ ընդդիմութեամբ: Պէտք է իրական կարգուսարքին մէջ մտնել : Ճիշդ հակառակն է որ կը պահանջէ զօր. տը Կոլ: Մեզ կը մղեն պայքարի մը որ անել է: Մեր խմբակցութիւնը կրնա՞յ օգտակար ըլլալ երկրին , յամառօրէն ընդդիմադիր դիրք մը բռնելով, ինչ որ յաճախ կ'առաջնորդէ համայնավարներուն հետ քուէ տալու: Անշարժ սպասել ազգային աղէտին՝ առանց յուսալու որ զօր. տը Կոլ իշխանութեան գլուխ պիտի հրաւիրուի, գործունէութեան ծրագիր մըն է որուն չենք կրնար հաւանիլ »:

Զօր. Պիյօթ յորդորեց դադրեցնել ամուլ վիճաբանութիւնները: Կազմակերպութեան վարիչ դէմքերէն Անտրէ Մալրօ ուժգնօրէն քննադատեց ըմբոստները, «հակառակորդներ» կոչելով զանոնք:

Յետոյ խօսք առաւ զօր. տը Կոլ, որ ըսաւ թէ Ժողովրդական Համախմբումը ստեղծուեցաւ պայքարելու համար հաստատուած կարգուսարքին տկարութեանց եւ անկարողութեան դէմ: «Ես չեմ կարծեր թէ դեւերը դեւ ըլլալէ դադրեցնելու համար, հարկ է անոնց շարքերուն մէջ մտնել, կամ չարիքը խափանելու համար պէտք է չարիք գործելով սկսիլ : Մենք առանձինն Ֆրանսան չենք, եւ արդէն պատերազմի ընթացքին սորվեցանք աշխատիլ ուրիշներու հետ: Առանց պայմանի ուրիշներուն մէջ սպրդելով չէ որ պիտի փրկենք եւ վերանորոգենք երկիրը »:

Այս ճառէն ետք, քուէարկութեան դրուեցաւ բանաձեւը: Թեր քուէարկեցին միայն 418 հոգի , դէմ՝ 46, իսկ ձեռնպահ մնացին 660 պատգամաւորներ : Այս քուէարկութենէն անմիջապէս վերջ հաստատուեցաւ որ 33 երեսփոխաններ եւ 18 ծերակուտականներ — կազմակերպութեան խորհրդարանական ներկայացուցիչներուն աւելի քան 50 %ը — պիտի հրաժարին : Ձեռնպահ մնացողներ ալ մեծ մասով կը քննադատեն զօրավարին ռազմավարութիւնը: Այս քաղաքականութեան կուսակիցները կ'ըսեն թէ երբ մերժեն յարմարիլ Պ. Փինէի [illegible] լուծալները անեղծ կը մնան եւ եթէ հակառակ Պ. Փինէի ջանքերուն, Ֆրանքը չփրկուի եւ աղէտ մը պայթի, զօրավարը պիտի կրնայ իշխանութեան գլուխ անցնիլ: Բայց քննադատները դիտել կուտան թէ նոյնիսկ այդ պարագային շատեր պիտի մեղադրեն Կոլեանները թէ փութացուցին աղէտը, մերժելով գործակցիլ Փինէի հետ :

Աւելորդ է ըսել թէ այս պառակտումը մեծապէս կը զօրացնէ Պ. Փինէի դահլիճին դիրքը եւ զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը, որ մեծամասնութիւն կը կազմէր Ազգ. Ժողովին մէջ, կը վերածուի փոքրամասնութեան:

Ըմբոստները զօրավարին քաղաքականութեան կը վերագրեն իրենց կազմակերպութեան տկարացումը :

Թիթօ չուզեր զինակցիլ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԵՏ

Մարէշալ Թիթօ կիրակի օր ճառ մը խօսելով Նիշի մէջ, (պուլկարական սահմանագլուխէն 30 մղոն հեռու), ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը կը ջանայ իրարմէ բաժնել Եուկոսլաւիան եւ Արեւմուտքը : Ան կը փորձէ համոզել թէ մենք Խ. Միութեան գաղտնի բարեկամներն ենք եւ կարգ մը խորհրդային դիւանագէտներ հրապարակաւ կը ժպտին մեզի: Մենք գործ չունինք Խ. Միութեան հետ: Անոնք կ'ուզեն խափանել Արեւմուտքէն մեզի եղած օգնութիւնը, բայց պիտի չյաջողին: Մենք կանգնած ենք 1948ի տեսակէտին վրայ: Մենք չենք ու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՄՆՈՎԻՆ ԿԸ ԲԱՐԵՓՈԽԷ ԹԻՒ 175 ՕՐԷՆՔԸ ՈՐ ՍԵՂՄՈՒՄՆԵՐ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԷՐ

ՀԱԼԷՊ, 24 Յունիս.— Բովանդակ գաղթաշխարհի համար գաղտնիք չէ, թէ սուրիական նոր իշխանութեանց կողմէ 27 Մարտ 1952ին հրատարակուած 175 թիւ նոր օրէնքը, — որ կ՚առաջադրէր հիմնական փոփոխութեան ենթարկել կրթական դրութիւնը երկրին մէջ —, խոր մտահոգութիւն ստեղծած էր մասնաւորաբար սուրիահայութեան եւ ընդհանրապէս Սուրիոյ բոլոր քրիստոնեայ համայնքներուն մէջ ։

Ինչպէս յայտնի է, Ֆաւզի Սըլօյի զինուորական իշխանութիւնը, ընկերային ընդհանուր յառաջդիմութեան եւ կրթական նոր յեղաշրջումի մը համար, մշակած եւ հրատարակած է բազմաթիւ նոր օրէնքներ։ Պէտք է արձանագրել, թէ բոլոր այդ հրամանագիրներու ոգին թելադրուած է ընդհանրական շահերէ եւ համասուրիական մտահոգութիւններէ եւ կը ձգտի սուրիարնակ բոլոր համայնքներու եւ տարացեղ հայրենակիցներու ապագայ բարօրութեան, հաւասարազօր քաղաքացիի իրաւունքներու պաշտպանութեան, պետական եւ զինուորական գործօններու զօրացման, հաւաքական վերելքի եւ զարգացման, մէկ խօսքով, ազգային ընդհանուր յառաջդիմութեան։

Զինուորական վերջին յեղաշրջումի երկու տիրական դէմքերը, Ֆաւզի Սըլօ եւ Ետիպ Զիչէքլի, առաջին օրէն իսկ լծուեցան ներքին խոր բարեշրջումներու, պետութեան երիտասարդացման ու յառաջդիմական ոգիի տարածման գործին։ Ու այսօր ալ, երբ կազմուած է արդէն նոր կառավարութիւն մը, գլխաւորութեամբ վարչապետ եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարար Ֆաւզի Սըլօյի, պետական բոլոր մարմիններուն եւ բոլոր նախարարութեանց մէջ կը տիրէ յառաջդիմական նոյն ոգին եւ համասուրիական զարթօնքի նոյն ձգտումը ։

Հրատարակուած բազմաթիւ օրէնքներու կողքին, նաեւ թիւ 175 կրթական նոր օրէնքը, խմբագրուած կրթական դիւանապետութեան կողմէ, գլխաւորաբար կ՚առաջադրէր վերջ տալ կրթական զանազան ծրագիրներու եւ, մասնաւորաբար, օտար կրթական հաստատութեանց անհակակշիռ գործունէութեան ։

Եւ սակայն, առաջին իսկ առիթով, երեւան կուգային կարգ մը անպատեհութիւններ՝ մեզի, Հայերուս համար։ Նոր օրէնքը կարգ մը սեղմումներու կ՚ենթարկէր ազգային վարժարանները եւ կը սահմանափակէր համայնական մեր իրաւունքները, մեր կրթական կեանքի ընդհանուր ղեկավարութեան գործին մէջ ։

Թուենք քանի մը օրինակներ միայն . —

Ա.— Հայերէնը կը նկատուէր օտար լեզու, շաբաթական հայերէնի դասապահերը կը սահմանափակուէին շաբաթական չորս պահ միայն։

Բ. — Նկատելով, որ նոր օրէնքով մէկ օտար լեզուի դասաւանդութիւնը միայն կ՚արտօնուէր, եւ հայերէնը կը հռչակուէր «օտար լեզու», ֆրանսերէնի եւ անգլերէնի ուսուցումը անկարելի կը դառնար ։

Գ.— Հոգեւոր պետերու եւ Առաջնորդներու իրաւական տնօրէնի իրաւունքը կը ջնջուէր։ Ազգ. նախակրթարաններու տնօրէնութիւնն ու ամբողջական պատասխանատուութիւնը կը փոխանցուէին ԱՆՀԱՏ պատասխանատուներու ։ Դարձեալ, նոր օրէնքի հիման վրայ, երկրորդական ուսման տէր ոեւէ մարդ իրաւունք կը ստանար վարժարան բանալու, առանց իր համայնքի ազգ. վերին իշխանութեան հակակշռին։ Մէկ խօսքով, համայնական վարժարաններու դրութիւնը կը ջնջուէր ։

Դ.— Երկսեռ վարժարաններ գոյութիւն չէին կրնար ունենալ ։

Ե.— Նիւթական անյաղթահարելի դժուարութեանց կը մատնուէին գոյութիւն ունեցող բազմաթիւ վարժարաններ ։

Եւայլն, եւայլն ։

Բերիոյ Թեմի Ազգ. Իշխանութիւնը, որ յիսունէ աւելի վարժարաններ կը հաշուէ Հալէպի եւ շրջաններու մէջ, իր երիտասարդ ու կորովի Առաջնորդ Հօր գլխաւորութեամբ, անմիջապէս լծուեցաւ գործի, բարեփոխել տալու համար օրէնքի այն բոլոր տրամադրութիւնները, որոնք կրնային խախտել համայնական վարժարաններու ներկայ դրութիւնը, եւ հայերէնի «օտար լեզու» դաւանումով, վտանգել մեր ազգային դաստիարակութեան գործը ։

Ազգ. Իշխանութիւնը ունէր այն խոր համոզումը, որ իշխանութիւնները լայնամտօրէն եւ ժողովրդավար ոգիով պիտի մօտենային իրենց ներկայացուած ոեւէ առաջարկի կամ թելադրութեան, — մանաւանդ որ կառավարութեան պետ Ֆաւզի Սըլօ բազմաթիւ առիթներով յայտնած էր իր ամբողջական պատրաստակամութիւնը՝ լսելու ոեւէ բողոք կամ թելադրութիւն, հրատարակուած նոր օրէնքներու դէմ ։

Հալէպի Ազգ. Իշխանութիւնը, գլխաւորութեամբ Ուսումնական Խորհուրդին, քննեց թիւ 175 կրթական նոր օրէնքը ու յանգեցաւ այն եզրակացութեան, թէ բազմաթիւ կէտեր կը կարօտին հիմնական սրբագրութեան։ Նոր օրէնքը յուզում ստեղծած ըլլալով սուրիահայութեան բոլոր հոսանքներուն մէջ, նաեւ միութենական եւ անհատական վարժարաններու պատասխանատու մարմիններ եւ անձնաւորութիւններ, իրենց ընդհանուր մտահոգութիւններով, եկան գործակցիլ Ուսումնական Խորհուրդին, հաւաքական դիմումով մը եւ օրուան Առաջնորդ Հօր միջոցաւ ներկայացնելու համար մեր ազգային ընդհանուր պահանջները ։

Բերիոյ Թեմի Ուսումնական Խորհուրդը, նախագահութեամբ Զարեհ եպիսկոպոսի, գումարեց բազմաթիւ ժողովներ, խորհրդակցութեան հրաւիրելով նաեւ գոյութիւն ունեցող բոլոր միութենական եւ անհատական վարժարաններու հոգաբարձութեանց ներկայացուցիչներն ու տնօրէնները։ Եւ գոհունակութեամբ պէտք է արձանագրել, որ համերաշխ ոգիով ու համազգային մտահոգութեանց թելադրած գործակցականոգիով, կարելի եղաւ, այլ համայնքներու կողքին, ներկայացնել նաեւ սուրիահայութեան առաջարկներն ու դիտողութիւնները պետական բարձր իշխանութեան ։

Ի պատիւ Առաջնորդ Զարեհ Եպիսկոպոսի, պարտք կը նկատենք արձանագրել, որ ան ցոյց տուաւ, եւ այս անգամ, իր հօտին ու ժողովուրդին ազգային ընդհանրական շահերուն համապատասխան ոգի եւ արթնութիւն։ Եւ Սուրիոյ մայրաքաղաք Դամասկոսի մէջ համայնքներու հոգեւոր պետերուն ու պետական ներկայացուցիչներուն հետ իր երկարատեւ տեսակցութիւններով ու փոխադարձ լուսաբանութեամբ յաջողեցաւ պատմական և պատուաբեր արդիւնքով մը պսակելբերիոյ Թեմի Գաւ. Քաղաք. Ժողովի, Ուսումն. Խորհուրդի եւ ժողովրդային լայն շրջանակներու ճիգերն ու աշխատանքները ։

20 Յունիսին, Դամասկոսի մէջ, վերջնապէս ճշդուեցան այն բոլոր բարեփոխութիւնները, որոնք պիտի կատարուէին 175 թիւ կրթական նոր օրէնքին մէջ։ Իսլամական տօներէն անմիջապէս վերջ, կրթական նախարարութիւնը պիտի հրատարակէ 175 թիւ օրէնքի կցորդ մը, որ կը սրբագրէ 27 Մարտին հրատարակուած օրէնքի բազմաթիւ տրամադրութիւնները ու կը բառնայ բազմաթիւ սեղմումներ ։

Թուելու համար, դարձեալ, մէկ քանին այդ բարեփոխութիւններէն, յիշենք .—

Ա.— Հոգեւոր պետերն ու Առաջնորդները կը ճանչցուին ընդհանուր պատասխանատուները համայնական, միութենական եւ անհատական բոլոր վարժարաններուն ։ Պետութիւնը իբրեւ տնօրէն կը ճանչնայ հոգեւոր պետերն ու Առաջնորդները ։

Այս նոր տրամադրութեան հիման վրայ, նաեւ այսուհետեւ օրուան հոգեւոր պետին կամ Առաջնորդին կողմէ պէտք է վաւերացուին տնօրէնները միութենական եւ անհատական վարժարաններուն։

Բ.— Նոր օրէնքը կը սահմանէ. — «Հայերէն լեզուն օտար լեզու չի նկատուիր, ինչպէս նաեւ բոլոր այն հին լեզուները, — լատիներէն, ասորերէն, եւն. — որոնցմով կ՚աւանդուին կրօնական կամ դաւանական ծանօթութիւններ եւ գիտութիւններ»։

Գ.— Երկսեռ վարժարաններու դէմ պետական ոեւէ արգելք գոյութիւն չունի, եթէ շահագրգռուող համայնքները վերապահութիւն չունին երկսեռ կրթութեան դէմ ։

Այս հիմնական եւ կենսական փոփոխութիւններէն անկախ, բազմաթիւ յօդուածներ ենթարկուած են փոփոխութեան։ Ու կարելի է ըսել, թէ ոեւէ ցնցումի պիտի չենթարկուի մեր կրթական եւ դաստիարակչական գործը ։

Նոր բարեփոխութիւններու հրատարակութենէն անմիջապէս վերջ, պիտի թարգմանենք հիմնական մասերը ու պիտի հրատարակենք, այն վստահութեամբ, որ անոնք ընդհանուր գոհունակութիւն պիտի ստեղծեն գաղթաշխարհի մէջ ։

Մինչ այդ, անգամ մը եւս կ՚արձանագրենք սուրիահայութեան երախտագիտական զգացումները հանդէպ ասպնջական Սուրիոյ եւ իր ղեկավարներուն ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Մեր նոր բարեկամները

Անցեալ ուրբաթ օր սեղան մը սարքուած էր Cercle Républicainի մէջ, ի պատիւ Տոքթ. Գերնար Լաֆէյի, երեսփոխան Փարիզի եւ նախկին նախարար։Ներկա էին նաեւ Փարիզի երեսփոխան Փ.որ Լէօթառ, նոր երեսփոխանԼըքառէ եւ հայ հրաւիրեալներ, որոնց մէջ մեծամասնութիւն կը կազմէին երիտասարդները եւ երիտասարդուհիները ։

Ցանուն Նախկին Ռազմիկներու Գ. Ն. Վարդանեան քանի մը ջերմ խօսքերով ողջունեց Տոքթ. Lafeyին մարդասիրական գործը, անոր պայքարը հանրային բարօրութեան համար, (հիւծախտին եւ կուրութեան դէմ եւն.) — «Մենք հպարտ ենք այսպիսի բարեկամ մը ունենալով։ Մեր ժողովուրդն ունի քառասուն դարերու կեանք, իր հոգին յագեցած է քառասուն դարերու իմաստութեամբ։ Հայկական բարձրաւանդակը կ՚իշխէ Ասիոյ, Ափրիկէի եւ Եւրոպայի ճամբաներուն վրայ, աշխարհի բոլոր բանակները քալած են դէպի այդ հանդոյցը եւ հոն զարնուած են իրարու։ Եւ հայ ժողովուրդը մեծցած է փոթորիկներու մէջ։ Ներկայիս, այն Հայերը, որոնք Ֆրանսա կը գտնուին, դարձած են այս երկրին քաղաքացիները եւ հպարտ են ատով, որովհետեւ Ֆրանսական ազատասէր քաղաքակրթութիւնը կը տիրէ աշխարհին ։ Սակայն, անոնք ալ, իրենց կարգին, ուրախ են որ կրնան... հայ դարձնել ականաւոր Ֆրանսացիներ»։ (Ջերմ ծափեր)։

Ցեառյ Jean Legaret.— « Անցեալ պատերազմին մեր ձիաւոր գունդին մէջ կային բազմաթիւ Հայեր, որոնց հետ, թերեւս աշխարհի վերջին ասպազէն յարձակումը կատարեցինք. մեծ էր Հայոց քաջութիւնը։ Նոյնպէս ընտրական պայքարին ընթացքին, հայ նախկին ռազմիկ մը ոտքի կենալով, յայտարարեց.— «Սա թեկնածուին ինծ հետ վիրաւորուեցաւ Տէօնքէրքի մէջ եւ գերի ինկաւ։ Գերութեան մէջ ազնիւ բարեկամն էր ամէնուն»։ Այս խօսքերը երբեք պիտի չմոռնամ։ Ինծի ծանօթ բոլոր Հայերը հպարտ ու ազնուական հոգիներ ունին (Ծափեր)։

Կարգը եկած էր Pièrre de Leotardի.

— « Վաղուց կը ճանչնամ ձեզ ։ Ծանօթ եմ ձեր պատմութեան ելեւէջներուն, եւ գիտեմ թէ ինչ մեծ քաջութեամբ պայքարեցաք ձեր գոյութիւնը պահպանելու համար։ Մենք գիտենք որ Հայերը Ասիոյ Ֆրանսացիներն են, եւ միշտ շինարար ու աշխատասէր տարրեր եղած են։ Երեսուն տարիներէ ի վեր Ֆրանսայի մէջ շատ պատուաւոր տեղ մը ունիք արդէն »։

Օրուան հիւրը, Տոքթ. Գեռնար Լաֆէյը իր կարգին խօսք առնելով ըսաւ .

— « Շատ յուզուած եմ ձեր ազնիւ խօսքերէն, քաջ եւ մեծ է ձեր ժողովուրդը, որ ունեցած է Քլէմանսոյի եւ Տը Փրեսանսէի պէս բարեկամներ։ Աշխարհի մէջ քիչեր կրնային ձեզի բարեկամ չըլլալ, եթէ ճանչնային ձեր հրաշալի պատմութիւնը, որուն զանձերը կամաց կամաց կը բացուին իմ աչքերուս։ Ես գիտեմ որ յաճախ պարտուեցաք դերազանց ուժին առջեւ եւ սակայն ձեր ժողովուրդի աննկուն ոգին երբեք չտկարացաւ ու չարունակեց պայքարիլ, աշխատիլ եւ ստեղծագործել։ Վասպուրականի հերոսամարտը համաշխարհային դիւցազներգութիւն մըն է ։ Ձեր ներկայութիւնը հարստութիւն մըն է Ֆրանսայի համար եւ մենք ուրախ ենք։ Կը մաղթեմ որ Հայաստան մը, իբրեւ « Ֆրանսան Արեւելքի» ,ինչպէս կ՚ըսէ մեր բարեկամ տը Լէօթառը, կարենայ մեզ ընդունիլ, ճիշդ այնպէս, ինչպէս որ մենք կրցանք ձեզ ընդունիլ Ֆրանսայի մէջ, որ... թերեւս «Հայաստանն է Արեւմուտքին» (բուռն ծափեր)։

« Մաղթենք որ օր մը ամբողջ աշխարհն ըլլայ Ֆրանսայի պէս՝ հայրենիքն ամէնուն ,եւ օրրան բարութեան եւ եղբայրութեան»։

× Տոքթ. Լաֆէյ մասնաւոր հետաքրքրութեամբ կը հետեւի Հայոց պատմութեան, անցեալին եւ ներկային։ Քանի մը ամիսներու ընթացքին, իր ձեռքերէն անցան Փարիզի Քաղաքապետարանի եւ Ազգային Մատենադարանի հայագիտական գիրքերը։ Օրինակ, մեր բարեկամը գիտէ որ «Արմէնիա» մը լոյս կը տեսնէր Ֆրանսայի մէջ եւ 1867ին «Զանգակ» (Clochette) անուն թերթ մը կար։ Ծանօթ է Արծրունին, Վանայ եւ Երեւանի ամրոցներուն։ Մեծ արագութեամբ կը հմտանայ հայ պատմութեան եւ գրականութեան։ Դեռ երէկ էր որ յատկապէս պատրաստուած ճառ մը արտասանեց Վասպուրականի հերոսամարտի 37րդ տարեդարձին առթիւ ։

Տոքթ. Լաֆէյ հիմա կը փնտռէ վիճակագրութիւններ Ֆրանսայի Հայոց կենցաղի եւ կեանքի մասին։ Կ՚ըսէ թէ Հայերը աշխատող, առողջ ու ազնուական են եւ ժողովուրդին մեծամասնութիւնն ունի ընկերային ողջմտութիւն ։

Ան ունեցած է հայ ընկերներ եւ ծանօթներ դպրոցի, զօրանոցի,զէնքի եւ քաղաք. կեանքի մէջ եւ համակրանքով կը խօսի անոնց մասին։ Գիտէ Հայոց նուիրումը Ֆրանսայի։ «Հայերը Մերձաւոր Արեւելքի Ֆրանսացիներն են»,կ՚ըսէ միշտ։

Բայց ո՞վ է այս Եւրոպացին, որ «կը գտնէ» Հայերը։ Շատ համակրելի, պարզ եւ մեծ մարդ մը ։

Կը ներշնչէ յարգանք ամէնուն։ Հակառակորդ չունի։ Նուիրուած է մարդասիրական գործերու, ծրագիրներու, հիմնարկութեանց ։ Հանրօգուտ

Ի՞նչ ընել

Ամառ է, դպրոցական ամավերջ: Առօրեայ խօսակցութեան նիւթը՝ օդափոխութիւն: Ունեւորը կը փնտռէ լաւագոյն վայրը, զուարճութեամբ վայելելու համար իր հանգիստը, իսկ չունեւո՞րը ... Գոնէ երեխաները ուղարկել օդափոխութեան կայաններ: Խեղճ մանուկներ: Տարը ամսուան դպրոցական կեանքը, անարեւ, խոնաւ, զանազան անյարմարութիւնները, նաեւ սնունդի պակասը ընտանեկան յարկին մէջ անհրաժեշտ կը դարձնեն օդափոխութիւնը:

Կան ամէն տեսակի օդափոխութեան կայաններ՝ պետութեան, բարենպատակ միութեանց, գործարանատէրերու կողմէ կազմակերպուած: Որոշէ, դիմէ ժամանակին, եւ զաւակդ կ'ունենայ իր օդափոխութեան վայրը:

— Շուարած եմ, չեմ գիտեր ի՞նչ ընեմ պզտիկներս,— կը գանգատի հայ մայր մը:

— Ինչո՞ւ շուարած ես: Օդափոխութեան կայա՞ն կը պակսի, դպրոցը, քաղաքապետութիւնը, «սէօռ»երը, «փռէռ»ները ...

— Գիտեմ, քանի մը տարի ղրկած եմ: Ցաւալի է որ, անոնց կայաններէն պզտիկներս տուն կը դառնան իրենց գիտցած հայերէնը մոռցած, այլ եւս չեն ուզեր Հայ կոչուիլ, հայկական դպրոց երթալ, հայկական անուն ունենալ: Սիրտս կը ճմլուի, կ'ուզեմ զաւակներս Հայ մեծցնել, Հայ ...

— Ուրեմն դիմէ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչին, անոնք ալ կայան ունին: Անցեալ տարի դրացիս իր ութ տարեկան աղջիկը ղրկած էր, վերադարձին՝ զարմանքով տեսայ որ ատ հայերէն չխօսող պզտիկը՝ ոչ միայն կ'ուզէր հայերէն խօսիլ, այլեւ հայերէն երգեր կ'երգէր, տանաւոր կ'արտասանէր, աշնան ալ հայկական դպրոց գնաց: Եթէ կ'ուզես զաւակդ Հայ մեծցնել ...

— Դիմեցի. բայց թէ տեղ չունին, թէ թիւը լրացած է: Ուշ մնացիր: Բազմաթիւ հայ մայրեր կը դիմեն, ո՞ր մէկին տեղ տան:

Այո, Ֆ. Կապ. Խաչը առաջին միութիւնը եղաւ, որ տեսաւ օդափոխութեան կայանի անհրաժեշտութիւնը, կայան մը որ ոչ միայն օդ եւ սնունդ տար, այլ, մանաւանդ, հայ շունչ, հայ ոգի:

1935էնի վեր անխափան (բացառութեամբ գերմանական գրաւման շրջանին) Կապոյտ Խաչը կը կազմակերպէ իր օդափոխութեան կայանը, դժբախտաբար վարձու շէնքերու մէջ: Քանի մը տարի Նիս, քանի մը տարի Ռուայան, քանի մը տարի Վէռնէ, անցեալ եւ այս տարի Կրընոպլի բարձունքը Haute Jarrie:

Այո, Ֆրանսայի բոլոր վայրերէն խնդրանքներ կը ստանայ: Կը դիմէ ունեւոր ծնողը, իր զաւակները վճարովի հայկական կայան ղնելու համար, քիչ է մէկ ամիսը, կ'ուզէ որ զաւակները կայանը մնան երկուերեք ամիս, հայերէնի վարժուելու համար: Կը դիմեն չքաւոր ծնողները, որբեւայրիները սատանմլիկ աղերսներով:

Ի՞նչ ընէ Կապոյտ Խաչը, քան իոր սահմանափակ են իր միջոցները: Ճարահատ պիտի քննէ իր պարագաները: Անվճար ընդունի՞ չքաւորները, որբերը, բայց ի՞նչ միջոցներով պահէ կայանը, որ միլիոններու կը կարօտի: Չքաւորները, անվճարները մերժէ եւ ընդունի միայն վճարողնե՞րը: Չի կրնար ընել, քանի իր բուն նպատակն է ծառայել հայ ժողովուրդին: Ստիպուած կ'ընդունի վճարովիներ, նաեւ եւ աւելի շատ անվճարներ, որոնց համար պիտի վճարեն Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերը:

Դժբախտաբար, բաւարար չեն անոնց ալ նիւթական միջոցները, պահանջին գոհացում տալու համար: Շատ մայրեր լալով կը համակերպին մերժումին, զարնելու համար օտար դուներ:

Ի՞նչ ընել: Նախ, օժանդակել Կապոյտ Խաչին նիւթապէս: Հայրենակցական եւ այլ բարենպատակ միութիւններ, ունեւոր անհատներ, ոչ միայն Ֆրանսայի, այլեւ Պելժիոյ, Ալժերիոյ, Մարոքի մէջ եւ այլուր կրնան տաներ որդեգրել համաձայն իրենց կարողութեան, վճարելով մէկ երկուքի ծախսը: Այս տարուան համար 10էն 12 հազար ֆրանք, որու դիմաց Միութիւնը կ'ընդունի չքաւոր երեխաներ եւ անունները կը հաղորդէ բարերարներուն, նամակագրութիւն հաստատելով: Մեր վաճառականները կրնան կայանին օժանդակել ննդեղէնի նուէրներով, եւն. ամէն մարդ կրնայ գտնել օժանդակութեան ձեւը եւ միջոցը:

Երկրորդ՝ Ֆ. Կապ. Խաչի բարեկամները կազմելով յանձնախումբ մը՝ կրնան միջոցներ խորհիլ, որ Միութիւնը ունենայ իր սեփական օդափոխութեան կայանը, յարմարցնէ իր պահանջներուն եւ տարուէ տարի խնայէ այն խոշոր գումարները, զոր կը ծախսէ վարձքի եւ նորոգութիւններու համար:

Պէտք է տալ՝ ստանալու համար:

Իսկապէս մտահոգութիւն կը պատճառէ մեր մանուկներու օտարացման խնդիրը:

Ահա կռուան մը հայ մանուկը Հայ պահելու աշխատանքին համար: Թող ձեռք երկարեն Կապոյտ Խաչին, դիւրացնելով անոր նպատակներուն իրագործումը:

Օրինա՞կ կ'ուզէք,— դեռ երէկ կազմուած Պոնտացիներու (Տրապիզոն) Հայր. Միութիւնը որոշած է այս տարուան կայանին մէջ պահել երկու տաներ, կանխիկ վճարելով ծախքերը Ինչո՞ւ անոնց գեղեցիկ օրինակին չհետեւին ուրիշներ:

Վստահ ենք, պիտի գտնուին ուրիշներ: Կանխաւ շնորհակալութիւններ: ..

Ինչ ընե՞լ.— Օր առաջ օժանդակել Կապոյտ Խաչի կազդուրման կայանին:

ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ

Յ. Գ.— Դրամական նուէրներու առաքման եւ թղթակցութեան հասցէ Mme. Ellène Buzant Kutukian, 48 rue Etienne Dolet, Alfortville (Seine):

ձեռնարկներու համար իր միջամտութիւնները Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին մէջ միշտ մեծ ուշադրութիւն կը դրաւեն: Ան էր որ առաջարկեց յատուկ դպրոցներ հիմնել անդամալոյծ մանուկներուն համար: Այս ձեռնարկն ընդօրինակուեցաւ բազմաթիւ այլ երկիրներու կողմէ: Ն. Քորտոնէի հետ երկարօրէն աշխատեցաւ, որպէսզի օրէնք մը պարտադիր դարձնէ B.C.G. կոչուած պատուաստը հիւծախտին դէմ: Եւ յաջողեցաւ: Տարիներով տքնած է, որպէսզի Ընկերային Ապահովութիւնն աւելի հիմնական ու օգտակար դառնայ: Երբ նախարար էր, փորձեց հանրային պաշտօնէութիւնը կազմակերպել բոլորովին նոր հիմերու վրայ:

Վերջապէս, ինքն է հիմնադիր - նախագահը «Ազգերու պատուաստի» հիմնարկութեան: Հարիւրաւոր կոյրեր վերստացած են իրենց աչքին լոյսը:

Հայրը 47 տարեկան, Լաֆէյ 1939 — 45ի պատերազմի հերոսներէն մէկն է, պարգեւատրուած զանազան շքանշաններով:

ՌԱԶՄԻԿ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՏԳԵՂ ԵՐԵՒՈՅԹԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Քանի մը հայ երիտասարդներ իրարու քով գալով, որոշեցինք հայ գրական արժէքները ծանօթացնել Ֆրանսացիներուն: Առաջին իսկ առթիւ մեր ընտրութիւնը կանգ առաւ ամերիկահայ տաղանդաւոր գրագէտ, թատերագիր Ուիլեըմ Սարոյեանի վրայ, որուն Sainte Agnès des Souris գեղեցիկ մէկ թատերգութիւնը վերածեցինք ֆրանսերէնի:

Աւելորդ պիտի ըլլար թուել անունները այն անձնաւորութեանց որոնք կարդալէ կամ տեսնելէ վերջ թատերգութիւնը յայտնեցին իրենց գնահատութիւնը, ինչպէս Jean Vilar, Georges Vitaly, Superville, Robert Milet, Comedie Françaiseի ընթերցման կոմիտէն եւ դեռ ուրիշներ:

Նիւթական խիստ մեծ դժուարութիւններէ եւ բազմաթիւ փորձերէ վերջ, Ֆրանսացի դերասաններու յաջող խումբ մը սկսաւ ներկայացնել Théâtre de Lancryի մէջ:

Սովորութեան համաձայն, վերջին ընդհանուր փորձին հրաւիրուեցաւ ֆրանսական, ամերիկեան եւ հայկական մամուլը:

« Այսօր » թերթը ներկայ չեղաւ: Բնական է որ բացական կարծիք չի կրնար ունենալ:

Բայց «Այսօր»ը կ'արտայայտէ ուրիշի կարծիքին եւ կը գտնէ միայն աննպաստ հրատարակութիւն մը, անտեսելով, շարք մը թերթերու գնահատական գրութիւնները:

Տարակոյս չկայ թէ տգեղ երեւոյթի մը առջեւ կը գտնուինք եւ այլեւս չափազանց մեծ միամտութիւն պիտի ըլլար մեր կողմէ քաջալերութիւն բացատրել այսպիսի մամուլէ մը: Վիգէն Սարոյեան

ԶԵԿՈՅՑ ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

Փարիզի Հայ Աղքատախնամ Ընկերութեան ընդհ. ժողովը ըստ իր ծրագիր - կանոնագրի տրամադրութեանց, գումարուեցաւ Յունիս 21ին, Ազգային Տան մէջ, 32 rue de Trévise, Paris (9), նախագահութեամբ Պ. Պօղոս Արսլանեանի եւ քարտուղարութեամբ Պ. Օննիկ Թաղէոսեանի:

Ընդհ. ժողովը, երկրորդ անգամ ըլլալով, միաձայնութեամբ վերընտրեց նախորդ վարչութիւնը իր ամբողջական կազմով եւ լիազօրութիւն տուաւ իրեն 16ի բարձրացնել իր անդամներուն թիւը՝ նկատի առնելով որ իր գործունէութիւնը պիտի ընդարձակուի յառաջիկային, երկու ծերանոցներու գոյութեամբ:

Յունիս 21ի ընդհ. ժողովը ընտրեց նաեւ երկու հոգիէ բաղկացած քննիչ յանձնախումբ մը՝ Աղքատախնամի նիւթական հաշիւներու քննութեան համար:

Վերընտրուած վարչութեան անդրանիկ նիստը, նախագահութեամբ Պ. Պօղոս Արսլանեանի, տեղի ունեցաւ Յունիս 27ին եւ ընտրեց իր դիւանը հետեւեալ կերպով.— Ատենապետ՝ Պ. Վահէ Ֆրէնկեան, փոխ - ատենապետ՝ Պ. Արմենակ Աճէմեան, ատենադպիր՝ Պ. Նուպար Յովհաննէսեան, գանձապահ՝ Պ. Ալեքսանտր Օհանեան:

Դիւանի ընտրութենէ եւ կարգ մը հարցերու շուրջ կարծիքի փոխանակութենէ վերջ, ժողովը որոշեց, յառաջիկայ վարչական նիստին, վերջնապէս ընտրել մասնաւոր յանձնախումբ մը՝ երկու ծերանոցներուն վերաբերեալ ընելիք աշխատանքներով զբաղելու համար: Վարչութիւն

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Ամէն մէկը հակառակ ուղղութեամբ վազեց: Կեսթափոյի մարդիկը քանի մը րոպէի վարանումէ մը վերջ՝ բաժնուեցան երկու խումբի եւ սկսան հետապնդել: Աստուած փախստականներուն հետ էր այս անգամ: Մօտակայ փողոցները իրարու վրայ սեղմուած՝ կ'առաջնորդէին ամէն ուղղութիւն: Եւ իւրաքանչիւր անկիւն՝ փախուստի շատ մը ճամբաներ կ'ապահովէր:

Տանի հագուստ ներկող - մաքրողի խանութէ մը ներս նետուեցաւ: Խանութը մարդ չկար: Հագիւ թէ սեղանին ետեւ նետած էր կարմիր ժապաւէնն ու կանանչ վերարկուն, երբ կաս - կարմիր կտրած Կեսթափոյի մարդ մը, դուռնէն ներս խուժեց:

— Օրիորդ, կարմիր գլխարկով եւ կանանչ վերարկուով կին մը տեսա՞ք, գոչեց:

— Բնաւ երբեք, ըսաւ Տանի:

Մարդը ուժգնօրէն փակեց դուռը եւ դուրս նետուեցաւ:

Այդ միջոցին խանութին ետեւի դուռը բացուեցաւ եւ ներս մտաւ տանտիրուհին:

— Ներողութիւն, տիկին, ըսաւ Տանի: Անուշադրութեամբ իրերը սեղանին ետեւը մնացին:

— Մաքրելու համար վեց շաբաթ պէտք է ըսպասէք, պատասխանեց ծեր տիկինը՝

— Աճապարելու պէտք չկայ: Պահեցէք որքան ատեն որ կ'ուզէք.

Փողոցներու ելքն ու մուտքը խորագննելով, վերադարձաւ այն փողոցը, ուր տեղի կ'ունենար ժողովը: Կեսթափոյին պատկանող կառք մը կեցած էր դուրսը: Ժեռար եւ ընկերները տունէն դուրս ելա՞ն արդեօք, երբ նկատեցին որ ժամը չէր վերադառնար: Անշուշտ Կեսթափոյին մարդոց մէկը նկատած էր ժաղին որ տունէն դուրս ելլելը: Դուրսը ժողովուրդը ծանրօրէն կը յառաջանար, տխուր եւ սարսափահար նայուածք մը ուղղելով շէնքին, որ կ'նշանակէր — Կեսթափօն գործի վրայ է:

Տանի կորսուեցաւ տան մը մուտքէն ներս, ուրկէ կրնար դիտել: Սպասումը ժամեր տեւեց: Կ'երեւի ամէն բան տակն ու վրայ կ'ընէին: Երբ վերջապէս դուրս ելան, հետերնին ոչ մէկ ձերբակալուած մարդ կար: Նոյնիսկ չէին կրցած հաստատել, թէ Տիկին Ուասթրէլին բնակարանն էր ժողովատեղին, այլապէս գոնէ ան պէտք էր ձերբակալած ըլլային:

Ժեռարի երեք արծուերոյներու մասին ալ գաղափար ունենալու չէին: Համաձայն դռնապանի տեղեկութեան, որ վստահելի անձ մըն է, Կեսթափօն տան շրջակաները լրտեսներ տեղաւորած չէր:

Հակառակ տիրող հանդարտութեան, Ժեռար պատուիրեց Մուլինին, որ նմանապէս խոյս տըւած էր Կեսթափոյին, անհետանալ ատեն մը: Տանիի ընկերակցութեամբ Ժեռար Լըմանս մեկնեցաւ: Պէտք էր Օղակը վերստեղծել շուտով:

Այնտեղ Ժեռար հանդիպեցաւ գնդապետ Պաոն Պէքըրի, բանակի նախկին Ինթէլիճընսի ըսպայ, որ կը փափաքէր միանալ Ստորերկրեայ շարժումին: Ուժեղ եւ բաւական տարէց անձ մը: Ժեռարը ընդունեց վերապահութեամբ:

— Ձեր մասին բան չեմ գիտեր, պարոն, ըսաւ: Ինչպէ՞ս կրնամ վստահիլ որ դուք չէք գործեր ի հաշիւ Կեսթափոյի:

Ժեռարի հաճոյք պատճառեց ծերունի գնդապետին խոհեմ կեցուածքը: Ըսաւ անոր.

— Պարզ նախադասութիւն մը որոշէ, օրինակ « Երկինքը կապոյտ է »:

(Շար.)

գեր Խ. Միութեան սորուկները դառնալ »:

Յետոյ բացատրեց թէ Եուկոսլաւիա խաղաղութեան տարր մըն է Պալքաններու մէջ: Մենք համաձայն չենք Արեւմուտքի այն տեսակէտին թէ անհրաժեշտ է զինակցութեան դաշինքներ կնքել: Զինակցութիւնները պէտք է կնքուին ժողովուրդներու սրտին մէջ: Մենք չենք միջամտեր Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Աւստրիոյ ներքին գործերուն. եւ թոյլ պիտի չտանք որ անոնք միջամտեն մեր գործերուն: Բայց շատ մը հասարակաց շահեր կան եւ պէտք է գործակցինք այդ երկիրներուն հետ: Մեր խօսքը աւելի կարեւոր է քան դաշինքը, վասն զի խաղաղութեան աւեն այդ կարգի դաշինքները կը պառակտեն ժողովուրդները, անջատ խմբակցութիւններ կազմելով: Մենք պատերազմի ճակատ չենք ուզեր: Մենք ոչ յարձակողական, ոչ ալ կանխարգել պատերազմի համար կը զինուինք, այլ միայն պաշտպանութեան համար: Մենք երբեք պիտի չըլլանք նախայարձակի մը հետ, այլ միայն խաղաղասէր ժողովուրդներու հետ »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը, Աննա Փաուքէր, որ Ստալինի անձնական ներկայացուցիչն էր Պուքրէշի մէջ, անկումէ անկում կը գլորի: Արդէն կորսնցուցած էր կուսակցական դիրքը: Առջի օր պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ թէ արտաքին նախարարութիւնը եւ փոխ - վարչապետութիւնն ալ կորսնցուցած է, Ազգ. ժողովին նախագահութեան որոշումով: Արտաքին նախարար նշանակուած է Մոսկուայի ռումանական դեսպանը, Սիմիոն Պուշիկի, որ արդէն ճամբայ ելած է դէպի Պուքրէշ: Իրազեկներ դիտել կուտան թէ նոր նախարարը նշանաւոր անծանօթ մըն է համայնավար կուսակցութեան մէջ եւ իր անուանումը կը նշանակէ թէ մեծ արժէք չեն տար Ռումանիոյ արտաքին նախարարութեան, որ ուղղակի ենթակայ է Մոսկուայի:— Ռումանիայէն արտաքսուած Իտալացիներ կը պատմեն թէ ստուարաթիւ ռուս զինուորներ կը գտնուին այդ երկրին մէջ: Ռումանիոյ օդանաւային ուժերը ամբողջովին ենթակայ են Ռուսերուն, ինչպէս եւ քաղաքապահ զօրքը եւ ոստիկանութիւնը:

ԻՐԱՆԻ վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ, որ հրաժարած էր նոր ընտրութեանց առթիւ, վերընտրուեցաւ երեսփ. ժողովին կողմէ, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ: Ինք 52 քուէ ստացաւ, նախկին վարչապետ Ղավամ Սալթանէ՝ երկու, Ուրիշներ՝ ... մէկ: Տասը երեսփոխաններ ձեռնպահ մնացին:— Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա» խստօրէն կը քննադատէ Իրանի կառավարութիւնը, դիտել տալով թէ բանակը հետզհետէ ամերիկեան տիրապետութեան տակ կ'իյնայ, թէ այժմ 90 ամերիկացի զինուորական խորհրդականներ կան Իրանի մէջ եւ թէ մօտերս 120ի պիտի բարձրանայ թիւը:

ՌՈՒԹ ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Պառնի մէջ (Լիոն), օդանաւային փորձի մը առեն: Զոհերէն մէկը Ֆրանսայի հռչակաւոր կին օդաչուն է, Օր. Մարիզ Պասթիէ, որ այնքան յանդուգն թռիչքներ կատարած է: Հարիւր հազար քաղաքացիներ կը դիտէին մարզանքները, երբ օդանաւը խանգարուելով թաւալգլոր ինկաւ դաշտին մէջ եւ բռնկեցաւ: Լիոնէն հրշէջներ օգնութեան հասան, բայց ութ օդաչուները ածխացած էին: Օր. Պասթիէ օդաչուի վկայական ստացած էր 1925ին եւ 25.000 ֆրանքի մրցանակ մը շահեցաւ 1928ին, դժուարին սկզբնաւորութենէ մը վերջ:

ՓԱՐԻԶԻ ՄՍԱՎԱՃԱՌՆԵՐԸ սկսան գործադրել նոր սակագինները, շարունակելով հանդերձ բողոքել: Խոզեղէնի եւ ձիու գինները անփոփոխ կը մնան:— Պտուղները եւ բանջարեղէնը պարտադրուած սակագիներով պիտի ծախուին այսօրուընէ սկսեալ (երեքշաբթի):

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ներկայացուցիչները Յուլիս 12ին ժողով պիտի գումարեն Պէյրութի մէջ: Օրակարգի գլխաւոր խնդիրն է խստացնել տնտեսական պայքարումը՝ Իսրայէլի դէմ: Իրազեկներ կ'ըսեն թէ Իսրայէլէն Միջերկրական արտածուած ապրանքները նաւ դրուելով արաբական երկիրները կը ղրկուին, իսկ արաբական ապրանքներ, մասնաւորապէս ուտեստներ Իսրայէլ կը մտնեն Յորդանանի, Սուրիոյ, Լիբանանի սահմանագլուխներէն:

ՌՈԶԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ որ մէկ տարի առաջ լքած էր իր ամուսինը՝ դերձակ Վահանը, երէկ սկսաւ դատուիլ Սէնի եղեռնադատ ատեանին առջեւ: Ժամանակին գրած էինք այս ոճիրին մանրամասնութիւնները: Տեղական թերթերը նորէն կը պատմեն դէպքը, Ռոզայի լուսանկարն ալ հրատարակելով, «իբրեւ ամէնէն գեղեցիկ ամբաստանեալ կի՛ն»: Միեւնոյն ատեն կը չեչտեն ինքնապաշտպանութեան պարագան, արձակում նախատեսելով:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ քաղաք մը, Օպերշիմա, պիտի քանդուի, վասն զի Ռուսերը հաստատած են որ իւրանիոմ կը գտնուի 150 առք խորութեամբ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Cadet սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հայոց քաղաքական պատմութիւնը Գ. եւ Դ. դարերուն»: Այս դասախօսութեամբ կը փակուի Լսարանին այս տարեշրջանը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժող. ամսաթերթ բժշկութեան
խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԹԻՒ 137 (Մայիս).— Ինչո՞ւ կը նիհարնան (Տոքթ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ).— Ինչո՞ւ կը խանգարուի ջղային դրութիւնը (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ). Աթէնացի կիները (ՔԱՂՀԱՆ).— Արգանդի ուռը (ՏՈՔԹ. ՔՈՐՈՆ).— Երեկոյեան ճաշը (ՏՈՔԹ. ԱՇՃԵԱՆ).— Բժշկ. նորութիւններ (ՏՈՔԹ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ).— Երեւանի արտաքնոցները (ԼԵՌ ԿԱՄՍԱՐ).— Որձատութիւն (ՓՐՈՖ. ԳԷՐԳԷՐԵԱՆ).— Հարցարան (ԽՄԲ.):

ԹԻՒ 138—139 (Յունիս - Յուլիս).— Սուտ դաշտան (ՀԱՅ - ԲՈՅԺ).— Շաքարախտ (ՓՐՈՖ. ԿԷՐԷՆ).— Մա՞նչ թէ աղջիկ (ՏՈՔԹ. ԱՇՃԵԱՆ). — Բոյսեր որ դեղ են (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ).— Թոքախտի նոր դեղ մը (ՏՈՔԹ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ). — Մարդակազմութիւն... ոտանաւորով (Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ).— Աթաշակ (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ).— Խնձորին կեղեւները (ՏՈՔԹ. ԼՈՔՄԱՆ).— Շան պաշտամունքը Հայոց մէջ (Խ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ):

Տարեկան բաժնեգինը 800 ֆրանք: Արտասահման 1000 ֆր.: Դիմել 17 rue Damesme, PARIS :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տէսինի Ֆ. Կապ. Խաչի Ազգ. վարժարանի հոգաբարձութեան: Այս Շաբաթ ժամը ճիշդ 9ին, Հ.Յ.Դ. Տան մէջ, 11 rue Branly :

Արտասանութիւններ, մանկական տրամախօսութիւններ, զաւեշտ, երգ ու պար, երկսեռ աշակերտութեան կողմէ: 110է աւելի աշակերտներ բեմին վրայ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները եւ Տէսինի ու շրջաններու հայ հասարակութիւնը:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէն, Ֆ. Կապ. Խաչը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, Սանուհիներու Միութիւնը եւ «Արաքս» երգչախումբի անդամները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Հ. Ցոլակի Վ. Լեւոնեանին եւ պարագաներուն իր սիրելի մօր՝ Տիկին Թէրզայի մահուան առթիւ:

ՏԱՐՕՆ - ՍԱԼՆՈՅ ՁՈՐԻ ՀԱՅՐ. Միութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգիստ պատարագ կը կատարուի, Մարսէյլ, Պուլվար Օտտօ Ս. Յակոբ եկեղեցին, ի յիշատակ 1915ին Վարդավառի մարտիրոսներուն եւ ազատագրութեան ճամբուն վրայ ինկած նահատակ - հերոսներուն: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն անխտիր ներկայ ըլլալ:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Տէսինի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը՝ այս կիրակի ամբողջ օրը, Տէսինի զովասուն ծառաստանը: Գ. Վազգէն Մեզրոյեան իր բարձրախօսով եւ նոր երգապնակներով մեզ Վասպուրական պիտի փոխադրէ: Կը բանախօսէ հայրենակից Գ. ՈՍՏԱՆԻԿ ՄԵԶՐՈՅԵԱՆ: Կը հրաւիրենք մեր շրջանի բոլոր հայրենակիցները եւ հասարակութիւնը: Զովացուցիչ ըմպելիներ եւ խորոված:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած են 1952 —53ի ուսումնական տարւոյ արձանագրութիւնները: Փութով դիմել տեսչութեան հասցէին, 26 rue Troyon, Sèvres (S. etO.): Ժամադրուիլ հեռախօսով՝ OBS. 18-28:

Ծախու է

Փարիզի մօտակայ արուարձաններէն Սարսէլի մէջ, դերձակի խանութ մը, կեդրոնական հրապարակին՝ Paris—Chantilly պողոտային վրայ, autobusի կայան եւ կայարանէն 6—7 վայրկեան:

Բնակութեան համար յարակից մասեր եւ cave: Շատ յարմար գին: Երեք տարուան պայ վերանորոգելի: Տարեկան վարձք 10.000:

Դիմել դերձակ ELGAի, Place du XI Novembre, Սարսէլ: Tél. Sarcelles 49, (ժամը 7էն 9 եւ 1էն 3): Այս ծանուցումը ներկայացնողին որոշ զեղչ:

Օր. ԺԷՄՄԱ ԱՇՐԱՖԵԱՆ
ԺԻՐԱՅՐ ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

Մարսէյլ — Ամուսնացած — 6 Յուլիս 1952

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն սովորաբար ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի, Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր Սերոբ-Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու ներկայացուցիչները այս ուրբաթ, իրիկուն ժամը 20.30ին, Place St. Sulpice, Café de la Mairieի սրճարանի վերնայարկը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ.— Մարսէյլի Համախմբ. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը՝ Յուլիս 20ին, կիրակի ամբողջ օրը Նաճարեանի ագարակը, Սէնթ Անթուան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի, Յուլիս 13ի կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Սէն Ժիւստի ծառախիտ եւ օդասուն պարտէզին մէջ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Խանասորի արշաւանքի տօնին առթիւ դաշտահանդէսը Յուլիս 27ին: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— «Խանասորի» տարեդարձը Շավիլի մէջ, Յուլիս 27ին, կիրակի:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն - Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան դաշտահանդէսը՝ Յուլիս 20ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Մ. Գույումճեան, օրուան հարցերու շուրջը: Մուտքը ազատ է:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տէսինէն Հըղաթ Աւետիսեան Թեղուտ գիւղացի (Տարօն) կը փնտռէ իր եղբայրը Մկրտիչ Աւետիսեան, որ վերջին պատերազմէն ետք կը ծառայէր Ամերիկեան շրջանի մէջ (Գերմանիա): Տեղեկացնել Avedissian Rekat, 3 Allée Thénard. (Décines - Isère), France :

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ զաւակներս, աքսորուած Քեմախի Բաղառիճ վերի գիւղէն 1915ին: Կը կարծուի թէ կը գտնուին Պաղտատ կամ շրջակայքը: Անուններն՝ Հայկազ եւ Արաքսի: Հայկազը ծնած է 1908ին, իսկ Արաքսին 1909ին, ազգանուն Գորտեան, մօր անուն՝ Հէրիքա, ծնեալ՝ Պօլօեան: «Գոյամարտ»էն կը խնդրուի արտատպել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Ովսաննա կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Ալէքսան Կոստանդեանը որ հաւանաբար կը գտնուի Մ. Նահանգներու Հարթֆորտ քաղաքը: Տեղեկացնել Սէն Ռաֆայէլ, Place de la Mairie Կարապետ Պօղոսեանի:

ՀԱՅԿ. ՌՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ
Օգոստոս 16էն 22: Պայմաններու համար դիմել
ԳՐԻԳՈՐ Վ. ՊԱՊԵԱՆԻ
11, Rue Belle - Image, Valence (Drôme):

Քանանաեան Առանձնա, նորչափառութի

(Նախկին Հայ Երաժշտ. Միութիւն, Մարսէյլ)

Շաբաթ 12 Յուլիս, ժամը 21ին, 19 rue Venture, ընդհ. ժողով եւ համարատուութիւն 20ամեայ գործունէութեան:

Կիրակի, 13 Յուլիս, ժամը 10ին, Մայր եկեղեցիի մէջ, Կոմիտասեան պատարագ եւ հոգեհանգիստ, բոլոր անդամներու ննջեցելոց յիշատակին: Ժամը 13ին՝ ճաշ, նուիրուած վարչութեան կողմէ, նախկին թէ նոր բոլոր անդամներուն: Ժամը 16ին՝ ցերեկոյթ:

Երկուշաբթի 14 Յուլիս, պաշտադնացութիւն, նուիրուած Միութեան Մայր դիւանին կողմէ, նախկին թէ նոր բոլոր անդամներուն:

Կրնան մասնակցիլ նաեւ ծնողներ եւ համակիրներ, մասնաւոր պայմաններով:

Թէ նախկին անդամներէն եւ թէ համակիրներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ ամէնէն ուշ մինչեւ 5 Յուլիս: Հասցէ՝ Marseille:— Arménia, 339, Ave. du Prado.— Mr. P. Simitian 25, rue Berlioz, Mlle. L. Hatzakordzian, 15, rue L. des Capucins :

ԾԱՆ.— Ոչ ոքի անձնական հրաւէր չի ղրկուիր: Կը խնդրենք ներկայս իբր այն նկատել:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris(13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 9 JUILLET 1952 Չորեքշաբթի 9 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6809-Նոր շրջան թիւ 2220

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՀԱ ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

Կ'արժէ սրտանց շնորհաւորել Հալէպի ազգ. իշխանութիւնը, այն թանկագին յաջողութեան համար զոր ձեռք բերած է շնորհիւ համբերատար եւ հաւաքական աշխատանքի մը :

Միեւնոյն ատեն, բոլոր հայկական գաղութները ալ շնորհապարտ են Սուրիոյ կառավարութեան եւ արաբ ժողովուրդին, որոնք անգամ մը եւս հաստատեցին թէ որքան բարեացակամութեամբ տոգորուած են հայ ժողովուրդին հանդէպ :

Անշուշտ կարդացիք ամբողջ անցուդարձը, երէկուան «Յառաջ»ի մէջ :

Սուրիոյ նոր իշխանութիւնը թիւ 175 օրէնք մը հրատարակած էր 1952 Մարտ 27ին, հիմնական փոփոխութեան ենթարկելով կրթական կարգուսարքը :

Օրէնքը ունի ընդհանուր հանգամանք եւ մասնաւորապէս ուղղուած է օտար հաստատութեանց դէմ : Բայց, իր կարգ մը տրամադրութիւնները խոր մտահոգութեան մատնած էին փոքրամասնութիւնները եւ մասնաւորապէս հայ գաղութը :

Մեր թղթակիցը բացատրած էր անոր կարգ մը անպատեհութիւնները ,—

1. Հայերէնը կը համարուէր օտար լեզու : Հայերէնի համար շաբաթական նշանակուած էր միայն չորս պահ :

2. Օրէնքը կ'արտօնէր միայն մէկ օտար լեզուի դասաւանդութիւնը : Ուրեմն, հայերէնը օտար լեզու համարուելով, անկարելի կը դառնար ֆրանսերէնի եւ անգլերէնի ուսուցումը :

3. Կը ջնջուէր հոգեւոր առաջնորդներու եւ ազգային իշխանութեանց իրաւասութիւնը, ազգային վարժարաններու ամբողջ պատասխանատուութիւնը վերապահելով անհատներու :

4. Կը ջնջուէր երկսեռ դպրոցներու դրութիւնը :

Այս աղօտ պատկերէն կրնաք եզրակացնել թէ ինչ ծանր կացութեան մը կը մատնուէին մեր ազգ. իշխանութիւններն ու ծնողները, բարոյապէս թէ նիւթապէս :

Ինչպէս միւս քրիստոնեայ համայնքները, մեր գաղութն ալ անմիջապէս գործի կը ձեռնարկէ, նախագահութեամբ իր երիտասարդ եւ կորովի առաջնորդին, Զարեհ եպիսկոպոսի :

Դիմումներ Դամասկոս, Սուրիոյ ազգային պետին : Խորհրդակցութիւններ՝ միւս հոգեւոր պետերուն հետ: Ժողովներ՝ բուն ազգային շրջանակի մէջ, յանձնախումբ մէջ դնելով բոլոր իրաւասու եւ պիտանի տարրերը :

Ապա տքնաջան աշխատանք՝ լուսաբանելու համար օրէնսդրական նրբութիւնները : Ցատկապէս մշակուած ուղեգիծ՝ անոր համեմատ գործելու, արդար դատ մը պաշտպանելու եւ շահելու համար :

Այս բոլորը՝ լուռ ու մունջ : Առանց կորսնցնելու պաղարիւնը որ տարրական պայման է այսպիսի պարագաներու մէջ :

Եւ ահաւասիկ արդիւնքը, — Յունիս 20ին, կառավարութիւնը կը հաղորդէ այն բարեփոխումները որ պիտի կատարուին օրէնքին մէջ :

Առ այժմ գլխաւորները միայն կը հաղորդէ մեր թղթակիցը .—

1. Հոգեւոր պետերը կը ճանչցուին ընդհանուր պատասխանատուները եւ տնօրէնները բոլոր դպրոցներուն :

2. Հայերէնը օտար լեզու չի նկատուիր, ինչպէս եւ հին լեզուները (լատիներէն, ասորերէն) :

3. Պետութիւնը չարգիլեր երկսեռ կրթութիւնը, եթէ համայնքները համաձայն են :

Եւ դեռ ուրիշ բարեփոխումներ որոնք օրէնքին պիտի կցուին իբրեւ յաւելուած :

Աւելորդ է բացատրել թէ այս բարեփոխումները ճշմարիտ սփոփանք մը կը կազմեն ոչ միայն Սուրիոյ, այլեւ հարեւան երկիրներու դպրոցներու համար :

Հիմա որ անմիջական մտահոգութիւնը փարատած է , վստահ ենք թէ Սուրիոյ մեր գաղութը երախտագիտութեան նոր առիթներ պիտի ունենայ, շնորհիւ պետական շրջանակներու բարեացակամութեան եւ լայնամտութեան :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ՑԱՒ

« Երկրէն » եկած հայրիկ մըն է, որ կը գանգատի .

— Հոգեկան ոչ մէկ կապ կայ իմ եւ զաւակներուս միջեւ : Տունէն ներս, կարծես թէ հիւր են... Կուգան, կը ճաշեն, քանի մը ծուռումուռ բառեր կը փոխանակեն իրենց մօրը հետ — ինծմէ, քիչ մը կը քաշուին — ու յետոյ դուրս կ'երթան : Ի հարկէ ժամադրուած են իրենց կըբի փրէնտներուն հետ : Չես համարձակիր որեւէ դիտողութիւն ընելու, աքլորի պէս վրադ կը յարձակին : Ուր ալ երթանք, մեզի հետ չեն գար, կ'արհամարհեն մեր հանդէսները եւ «համ չեն առներ» մեր շրջանակէն : Երբ հիւր ունինք, սովորական բարեւէն ետք, կը քաշուին իրենց սենեակը... Հայոց մասին գրուած անգլերէն հրատարակութիւններ կուտամ իրենց , վրան անգամ չեն նայիր : Իրենց հետ հայերէն կը խօսիմ, անգլերէն կը պատասխանեն ...

« Երբ 10 —12 տարեկան էին, հայերէն խօսելու չէին քաշուեր : Հիմա, քանի մեծցեր են, ու կ'ամչնան «երկրի լեզուն» խօսիլ : Անուշութեամբ կը խօսիմ, օգուտ չըներ : Երբեմն կը պոռամ, կը կանչեմ, ականջ չեն կախեր : Որչափ տարբեր էինք մենք : Որչափ կը դողդողայինք մեր ծնողներուն վրայ եւ ինչպէս կը յարգէինք զիրենք : Այստեղ, զաւակներդ տանդ վարձակալներն են : Ոչ ցաւերուդ մասնակից են, ոչ ալ ուրախութիւններուդ ...» :

Արդարեւ, համատարած է այս ցաւը Ամերիկայի թէ Եւրոպայի մէջ : Այնտեղ ալ հայրիկն ու մայրիկը ինչեր կը քաշեն իրենց զաւակներուն ձեռքէն : Այնտեղ ալ , չեն բարեհաճիր հայերէն խօսիլ, համ չեն առներ ընտանեկան այցելութիւններէն, [illegible] տեղ ալ, հայերէն գիրքն ու թերթը մէկ կողմ կը նետեն եւ «ամիս» կը խաղցնեն ...

Եր թուի, սակայն, թէ ծնողներն ալ քիչ մը յանցաւոր են, որովհետեւ տարիներով օտար երկիրներու մէջ ապրելէ ետքն ալ չեն կրցած ներդաշնակութիւն մը ստեղծել «երկրի» եւ իրենց ընդունած հայրենիքին [illegible] միջեւ : Կան տասը անգամ սովորութիւններ, որոնք հեռուէն Եւրոպա կամ Ամերիկա փոխադրուած են [illegible] սեռունդին սրտէն բան չի վրիպեր : Ան կը տեսնէ կարգ մը տգեղութիւններ — յիշեցէք մեր «անձախնդիր» կոչուած փոքրիկները — եւ կ'[illegible] :

ՆԻՐՈԹԱՅԻ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ. ՏԵՂԱՊԱՀԸ

Կիլիկեան Միաբանութեան ընդհ. ժողովը Յուլիս 1ին միաձայնութեամբ կաթողիկոսական տեղապահ ընտրած է Խադ Արք. Աջապահեանը, որ ծնած է 1883ին, Սիս :

✕ Յուլիս 4ին Պէյրութ հասած են Էջմիածնի երեք պատուիրակները, — Վահան արք. Կոստանեան, պրոֆ. Առաքել Առաքելեան եւ Գ. Ստեփան Անոսեան : Երեւանէն ճամբայ ելած են Յունիս 23ին, օդանաւով եւ մօտ մէկ շաբաթ սպասեր են Փրակա, անցագրի գործողութեանց պատճառով : Յետոյ ճամբան շարունակեր են հանդիպելով Ցիւրիխ, Նիս եւ Հռոմ :

Իրենց պատմութեան համաձայն, Էջմիածնի մէջ ալ հոգեհանգիստ կատարուած է Գարեգին կաթողիկոսի մահուան առթիւ :

ՏԽՐՈՒՆԻ — Ցաւով կ'իմանանք թէ Dauphiné Libéré օրաթերթին Տրոմ - Արտէշի ներկայացուցիչը, քաղաքացի Charles Liénard,— Հայերու ճշմարիտ բարեկամ մը — դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր մէկ հատիկ զաւակը, Ժան Ժաք, 24 տարեկան : Տարաբախտ երիտասարդը փայլուն շրջան մը բոլորած էր Վալանսի լիսէին մէջ : Յետոյ մտաւ Մոնփէլիէի դեղագործական համալսարանը եւ այս շաբթու քննութիւն պիտի [illegible], բայց Վալանս [illegible] կան գործողութեան մը համար որ խլեց իր կեանքի թելը : Ցաւակցութեան ներկայ եղած են բազմաթիւ անձնաւորութիւններ եւ Վալանսի հոգեւոր հովիւը, Պապիկեան քահանայ : Մեր խորին վշտակցութիւնը տարաբախտ ծնողքին :

ԵՐԵՔՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Վերջին լուրերու համաձայն, արդէն պատրաստ է երեք դաշնակիցներու պատասխանը, որ Մոսկուա պիտի ղրկուի այս շաբթու : Երեք պետութիւնները նկատի առած են արեւմտեան Գերմանիոյ տեսակէտները, կարգ մը սրբագրութիւններ կատարելով : Երէկ Տոքթ. Ատընաուըրի յանձնուած պիտի ըլլար պատասխանին նոր բնագիրը որ մշակուած է ֆրանսացի, անգլիացի եւ ամերիկացի մասնագէտներու կողմէ :

• Նոր պատասխանն ալ կը յիշեցնէ թէ անհրաժեշտ է ազատ ընտրութիւններ կատարել , վերահաստատելով Գերմանիոյ միութիւնը, ապահովել նոր կառավարութեան գործելու ազատութիւնը :

Նոր ծանուցագիրը յաջողութիւն մը կը համարուի արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին համար, որ կ'ուզէ գործադրուած տեսնել Դաշնակիցներուն հետ կնքուած համաձայնութիւնները՝ Զօրսերու ժողովէն առաջ : Տոքթ. Ատընաուըր մասնաւորապէս ծանրացած է հաշտութեան դաշնագրի 7րդ յօդուածին վրայ որ կ'ըսէ թէ Գերմանները պիտի մասնակցին իրենց վերաբերեալ բոլոր բանակցութիւններուն :

Թերթերը կը գրեն թէ Տոքթ. Ատընաուըր ամէն միջոց պիտի փորձէ, որպէսզի արեւմտեան դաշնակիցներուն հետ կնքուած համաձայնութիւնները վաւերացուին խորհրդարանին կողմէ որ նիստի հրաւիրուած է այսօր, չորեքշաբթի : Խառն կառավարութեան աջակողմեան թեւը, « Գերման կուսակցութիւն », թելադրեց իր անդամներուն քուէարկել վաւերացումը, ինչ որ յաջողութիւն մը կը համարուի վարչապետին համար :

Վաւերացման հակառակ են ընկերվարականները, որոնք 114 երեսփոխան ունին : Ասոնք եւ ուրիշ ընդդիմադիրներ խնդրած են դաշնակցային խորհուրդէն վճռել թէ սահմանադրութիւնը չարտօներ վերազինումը : Համայնավարներն ալ ամէն գնով կ'աշխատին խախտել արեւմտեան դաշնակիցներուն հետ հաստատուած կապերը :

Կարմիրներու խաղաղութեան համագումարին առթիւ, որ կը շարունակուի արեւելեան Պերլինի մէջ, խորհրդային գրագէտ, Իլիա Էրէնպուրկ հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ թղթակիցներու, — «Անկարելի է ազատ ընտրութիւններ կատարել Գերմանիոյ մէջ, քանի որ օտար զինուորներ կան : Խ. Միութեան համար վերջնական է Օտէր-Նայսէ սահմանագլուխը արեւելեան Գերմանիոյ համար : Այն բանակը որ այժմ կը կազմուի [illegible] արեւմտեան յարձակման ապառնալիքին դէմ» :

Ամերիկեան խարիսխներ Կիպրոսի մէջ

Նիկոսիայէն կը հեռագրեն թէ Մ. Նահանգներու օդանաւային ուժերը երկու խոշոր հաստատութիւններ կը շինեն Կիպրոսի մէջ, իբրեւ մթերանոց զինուորական փոխադրութեանց : Այս հաստատութիւնները պիտի ծառայեն օդանաւային պիտոյքներ փոխադրելու համար ամերիկեան խարիսխներէն Ափրիկեան Տրիպոլիս, Գերմանիա, Պարսկաստան եւ Թուրքիա :

Առնէ մը ի վեր Ամերիկացիները Նիկոսիան կը գործածեն հրանիւթ ամբարելու եւ բաշխելու, բայց եղած մթերանոցները չեն բաւեր բոլոր պիտոյքներուն : Երկու «հանկար»ներու շինութիւնը կ'ապացուցանէ թէ Մ. Նահանգները կ'ուզեն աւելի յարմօրէն օգտագործել Կիպրոսը, իբրեւ խարիսխ Միջին Արեւելքի մէջ, հրանիւթ ամբարելու եւ բաշխելու համար :

Միեւնոյն ատեն Կիպրոսը կը ծառայէ իբրեւ անթելի կայան Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան համար որ ունի վիթխարի հաստատութեան մը՝ Քարավասի մէջ (Հիւս. ծովեզերք) : Պալքաններէն, հարաւ. Ռուսաստանէն եւ Միջին արեւելեան երկիրներէն ռատիօ - հաղորդումներ կը հասնին այստեղ, կը խմբագրուին եւ Ուաշինկթըն կը փոխանցուին ամէն օր : Արտաքին նախարարութիւնը միեւնոյն ատեն անթելի երկու հզօր կայաններ կը բանեցնէ Նիկոսիայի մօտ, դիւանագիտական տեղեկութիւններ եւ հրահանգներ փոխանցելու համար Միջին Արեւելքի ամերիկեան դեսպանութեանց եւ Ուաշինկթընի միջեւ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ վիթխարի նաւը, « Իունայթըտ Սթէյթս» (53.000 թօն), արագութեան մրցանիշը կոտրեց, Մ. Նահանգներէն Լը Հավր հասնելով, «Քուին Մէրի»էն 10 ժամ երկու վայրկեան պակաս ժամանակի մը մէջ :

ՎԵՑ ԱՄԻՍ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ եւ 600.000 Ֆր. տուգանքի դատապարտուեցաւ Ալժերիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը , Լարպի Պուալի, որ հակաֆրանսական ճառեր խօսած էր :

Ի ՍԷՐ ՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ՄՇԱԿՆԵՐՈՒՆ

Շուտով վարժարանները կը փակեն իրենց դուները՝ ամառուան եռամսեայ արձակուրդին պատճառով: Հանգիստի, կազդոյրի եւ վերանորոգման շրջան մը ըլլալու կոչուած է այս արձակուրդը, թէ աշակերտութեան եւ թէ ուսուցչութեան համար :

Բայց փոխանակ արձակուրդի բարիքներէն օգտուելու, մեր վարժարաններու կրթական մշակներէնշատեր նոր մղձաւանջի մը մէջ կ'իյնան՝ նիւթական ծանր տագնապի հետեւանքով :

Ամառը, մանաւանդ Լիբանանի մէջ, յաւելեալ ծախքերու դուռ կը բանայ ամէն ընտանիքի առջեւ: Թեղդող տաքը կը ստիպէ որ ծնողները զեւզագնացութեան մասին մտածեն՝ ի խնդիր զաւակներու առողջութեան : Արդ, ռեւէ տեղափոխութիւն, քանի մը հարիւր ոսկիի ծախք կը պահանջէ, որքան ալ համեստ պայմաններու տակ կատարուի ;

Ի՞նչպէս կ'ուզէք որ հայ ուսուցիչը, իր ողորմելի ամսավճարով, կարենայ հոգալ ամառուան ծախքերը,երբ սովորական ապրուստի գինն իսկ չէ իր ստացածը :

Ողբերգութիւն մըն է ասիկա, որուն ծալքերը ծանօթ են բոլորիս: Չի բաւեր սակայն ցաւը մատնանշել, ափսոսալ եւ ապա ձեռնածալ նստիլ:

Կրթական տարեփակի նախօրէին պատասխանատու կազմակերպութեանց եւ մարմիններու ուսին պարտք կ'իյնայ լրջօրէն եւ սրտցաւութեամբ անդրադառնալ մեր զաւակներու դաստիարակներուն տխուր կացութեան ու մտածել դարմանի մասին :

Չը գուշակենք ընթացիկ առարկութիւնները : Պիտի ըսուի թէ հայ կրթական հաստատութիւնները եկամուտի աղբիւրներ չունին, ոմանց տարեկան պիւտճէն իսկ բացեր կը ձգէ եւ զոհողութեան բոլոր աղբիւրները փակուած են :

Ըմբռնելի պատճառաբանութիւն, բայց ոչ ընդունելի

Բանականութեան եւ խղճի դէմ է, ի վերջոյ, հայ կրթական մշակը երեք ամիս նետել անորոշութեան գիրկը, կիսաքաղց եւ անօգնական վիճակով :

Առնուազն պէտք է անոնք մէկ ամսական չըն-[illegible] ցայոյն բարիքն է, որ երբեմն նախախնամական օրհնութեան կը վերածուի:

Բարեացակամութիւնները չեն բաւեր գործ մը իրականութեան վերածելու, եթէ ճիգի եւ աշխատանքի չվերածուին: Մենք հաւատացած ենք որ տարուան սկիզբէն ծրագրուած աշխատանք թափող հոգաբարձութիւնները կը յաջողին փրկել իրենց ուսուցչական կազմին արձակուրդի կեանքը՝ մասնաւոր ձեռնարկներով եւ յատուկ հետապնդումներով :

Կարեւորը հայ ուսուցչութեան տնտեսական կացութիւնը բարելաւելու միահամուռ փափաքն է, որուն ծրագրուած աշխատանքը կը պակսի մեր իրականութեան մէջ :

Տարիներէ ի վեր վարժութիւն է դարձած կարծել որ մեր կրթարաններու պաշտօնեաները պիտի ծառայեն հասարակ սպասաւորի վճարէն իսկ ցած վարձատրութիւններով, պիտի չարչարուին ձմեռը եւ պարտքերու տակ պիտի իյնան ամառը, առանց չունչ քաշելու եւ քիչ մը հանգիստ վայլելու իրաւունքին :

Անցնող երեսուն տարիներու մեր գաղութի ազգային գործերու վերելքին մէջ ամէնէն տխուր էջը կը կազմեն հայ ուսուցիչին կեանքի պայմանները, որոնք զգալի բարելաւում մը չենթարկուեցան դժբախտաբար :

Քառորդ դար առաջուան կացութիւնը կը շարունակուի նաեւ այսօր, նոյնքան խեղճ ու ողորմելի :

Մինչդեռ, գաղութը խոշոր չափով մը դարմանած է իր վէրքերը, հաստատուն հող չահած իր ոտքերուն տակ, մեծածախս հաստատութիւններու տիրացած, եկեղեցիներ ու դպրոցներ կառուցած :

Ինչ օգուտ քարաշէն վարժարաններէն, երբ անոնցմէ ներս հայ ուսուցիչը ոեւէ ապահովութիւն պիտի չգտնէ եւ պիտի հիւծի՝ իր ասպարէզին բոլորովին անհամապատասխան պայմաններու տակ:

Մեծ չէ պահանջը մեր կրթական մշակներուն: Անոնք ոչ պերճանք կ'որոնեն, ոչ ալ կը սակարկեն իրենց անուան զոհաբերութիւնը: Այլ պարզապէս կ'ուզեն ապրելու, մարդկօրէն ապրելու տարրական իրաւունքներ, առանց որոնց ամէն բանէ առաջ տուժողները կ'ըլլան հայ վարժարանները :

Մեր ուսուցիչներէն շարունակ կը պահանջենք, փոխարէնը գրեթէ ոչինչ տալով :

Մինչեւ ե՞րբ կրնայ շարունակուիլ անբնական այս վիճակը: Մինչեւ ո՞ւր կրնայ հասնիլ մեր ուսուցչութեան տոկալու կարողութիւնը, որմէ կախուած է նոր սերունդի ապագան :

Չենք կասկածիր թէ ամէն Հայու հոգին կ'արձագանգէ այս խօսքերուն, բայց կը պահանջենք որ արդիւնաւոր արձագանգ մը ըլլայ ասիկա եւ իւրաքանչիւր հայ ուսուցիչ գոնէ ամսական մը յաւելեալ գումար ունենայ իր գրպանին մէջ՝ ամառուան երկար արձակուրդը որոշ վստահութեամբ դիմագրաւելու եւ յառաջիկայ տարեշրջանին նոր ուժ հաւաքելու համար :

Պէտք է բախել բոլոր դռները, պէտք է դիմել հնարաւոր բոլոր միջոցներուն՝ ի սէր հայ վարժարանին եւ անոր անձնուէր մշակներուն :

(Խմբագրական՝ ԱԶԴԱԿի)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Նոր խլրտումներ Պուլկարիոյ մէջ

Արտասահմանի պուլկարական կոմիտէները վրդովիչ տեղեկութիւններ կը հաղորդեն իրենց երկրի տառապանքներու մասին:

Հակառակ երկրին մէջ վխտացող խորհրդային պաշտօնատարներուն, ու կառավարութեան խիստ ճնշումներուն, կացութիւնը աւելի ծանրացած է վերջին ամիսներուն ընթացքին: Բոլշեւիկեան իշխանութիւնը գիւղերը զրկած է բանակին մեծ մասը, մինչեւ իսկ սահմանապահ զօրքը, «քաղաքային սպասարկութեան» մեծ մասը, համալսարաններու բոլոր ուսանողները,«Երիտասարդաց» կազմակերպութեան բոլոր անդամները , ինչպէս նաեւ հազարաւոր«կամաւոր»ներ, «գիւղացիներուն օգնելու համար »:

Մնաց որ, նոյնիսկ գրողներու, բանաստեղծներու եւ ողբերգուներու միութիւնը պարտաւորուեցաւ հանդէս գալ հանդիսաւոր յայտարարութեամբ մը, որով կը խոստանար իր ամբողջ անդամներով երթալ գիւղերը, «ամբան եղանակին հասկաքաղին օգնելու համար»:

1951 Յունիս 23ին Սոֆիայի անթելը կը ծանուցանէր թէ Թիթքօ Չերնոքոլեւ վտարուած է դահլիճէն: Քանի մը օր վերջն ալ կը ձերբակալուէր: Ջերմ ստալինական մըն էր, երկրագործական նախարար եւ Քաղաք. Բիւրոյին անդամ, որմէ նմանապէս արտաքսուած է: Հակառակ էր հաւաքական տնտեսութեան բայց նախաձեռնարկ եղած էր շարժման: Այսպէս, անցեալ ապրիլին խօսած իր հրաշունչ ճառով կ'ըսէր թէ կոլխոզի թշնամիները ներշնչուած են «Անգլեւամերիկեան-թիթոյական - Թուրք - Փաշական միապետական Յոյներու խելագար ու չարաղէտ լրտեսական կեդրոններէն»: Եւ կը յորդորէր զանոնք «ճզմել երկաթէ թաթով մը եւ աղբանոց շպրտել»: Հիմա, պարտաւոր է հաշիւ տալ, իր խելագար վազքով քաոս մը ստեղծած ըլլալուն համար երկրին մէջ :

Համայնավար իրաւակարգին լրիւ ձախողումը չի հաստատուիր միայն այս իրողութիւններով, այլ պաշտօնական խոստովանութիւններով : Հողագործական արտադրութիւնըխառնակ վիճակ մը ունի, գիւղացիները բացէ ի բաց ապստամբելու աստիճանին հասած են: Այս կացութեան առաւելագոյն պատասխանատու են տեղացի համայնա-[illegible]ը գործադրելու համար խելագար արշաւի մը ձեռնարկած են :

Գործը այնքան յառաջ դացած է որ Կոմինֆորմի պաշտօնաթերթը բացէ ի բաց կ'ընդունի թէ Պուլկարիոյ համայնավարները «անհանդուրժելի» կացութիւն մը ստեղծած են երկրին մէջ : Կասկած չկայ թէ համայնավար կուսակցութիւնը եւ դրասենեակային իշխանապետութիւնը կազմալուծման ճամբուն վրայ են: Աղդեցիկ ընկերներ, երկու հատուածներու բաժնուած, իրարու դէմ կը հակառին մաքրագործման անվերջանալի պայքարներու ընթացքին :

Նիքոլա Փեթքովէն սկսեալ բոլշեւիկ իշխանութիւնը տարուէ տարի պուլկար ազգայնական եւ հողագործական վարիչները մաքրելով հանդերձ, ցարդ չէ յաջողած զսպել գիւղացիներուն ընդդիմութիւնը :

Խ. Միութեան «հարուստ փորձառութեան» ձախողումը խելքի չէ բերած Պուլկարիոյ բոլշեւիկ վարիչները, որոնք կը ճգնին տառապէս գործադրել Մոսկուայէն եկած հրահանգները: Ասիկա այն հետեւանքն ունեցաւ, որ գիւղացին պակսեցուց արտադրութիւնը , հաւաքական տնտեսութեան ագարակները լքելով եւ վերէն եկած հրահանգներուն անսաստելով :

Փոխն ի փոխն, ողոքման եւ ահաբեկման քաղաքականութիւնը չէ կրցած առաջքն առնել քաոսային կացութեան եւ Մոսկուայի աչքը մտնել: 1950ի Դեկտեմբերին, Փազարճըքի շրջանին մէջ, հողագործական տասը վարիչներ մահապատիժի ենթարկուեցան, իսկ ուրիշ տասը հոգի ալ ութ տարիէն մինչեւ մշտնջենական արգելափակութեան դատապարտուեցան: Թեզճերը մեղադրած էին թէ գործնականօրէն դիմադարձած էին վարչաձեւի խառնութիւններուն :

Քուլայի նահանգին մէջ, բոլշեւիկ իշխանութիւնը ի գործ դրաւ ահաբեկութիւն, լրիւ մաքրագործում եւ ղանդուածային տարագրութիւն, բայց չյաջողեցաւ կոտրել գիւղացիներուն դիմադրականութիւնը : Անոնք համախումբ Եուկոսլաւիա փախան :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, գիւղացիներուն դէմ ձեռք առնուած բռնութիւնները սաստկացած են: Հազարաւոր մարդիկ ձերբակալուած են, շատ մը քաղաքական դատեր սարքուած են: Առաջինը լրացաւ անցեալ Յուլիսին, Փլովտիւցի գիւղացիական 12 վարիչներու դատապարտութեամբ, որոնցմէ երկուքը մահուան : Ասոնք ամբաստանուած էին թէ գաղտնի կազմակերպութիւն մը կ'ուզէին հիմնել, համադրելու համար դիմադրական շարժման ուժերը, միահամուռ պայքար մղելու համար հաւաքական տնտեսութեան ծրագրին դէմ :

Մահուան դատապարտուածներէն առաջինը՝ Տիմիթրի Քանեւ, 1925ին արդէն տասը տարի դատապարտուած է աջակողմեան իշխանութենէն ։ Իսկ բոլշեւիկ տիրապետութեան շրջանին, իր ամբողջ ժամանակը անցուց բանտերու եւ կեդրոնացման կայաններու մէջ: 1950ի վերջերը, հազիւ բանտէն արձակուած, այս փորձանքը եկաւ գըլխուն: Քանեւ ճանչցած էր բոլշեւիկ բարբարոսութեան բոլոր տեսակները, բայց յանուն ժողովրդավար ազատութեան, վայրկեան մը իսկ չվարանեցաւ իր պարտականութիւնը կատարել գիւղացիներուն հանդէպ :

Մահապարտներէն երկրորդը՝ Եորտան Փոնով, նմանապէս առաջին անգամ չէ որ գործ կ'ունենայ բոլշեւիկ իշխանութեան հետ: Նախկին նախագահն է գիւղացիական կուսակցութեան Փլովտիվի գործադիր կոմիտէին: Տասը տարի հոչակաւոր Գօպոլ Տոլի կեդրոնացման կայանը անցուցած է :

Պուլկար երկրագործական տագնապը բոլորովին ներքին պատճառներէ չի բխիր, այլ յառաջ կուգայ Մոսկուայի պահանջներէն: Կարմիր «Քեալխէօզ»ները անոնց զոհացում տալու եւ Կրեմլինի վարիչներուն աչքը մտնելու համար ծայրայեղութեան գացին: Տագնապը ակներեւ է : Դեռ աւելի ծանրակշիռ պարագաներ կան:

Թ. Ա. Թ.

Խենդի պատմութիւն

Գրած էինք թէ Վարդան Աշըգեան անուն Հայ մը ձերբակալուած է Պոլսոյ մէջ, երբ Ստալինը կը փառաբանէր :

Պոլսայ թերթերէն կ'արտատպենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները, իբրեւ զուարճալիք (Մարմարա, Յունիս 26 եւ 27).—

Երէկ ժամը 14.30ի առեններ. Պէյօղլուի ռուսական դեսպանատան շէնքին առջեւ դէպք մը պատահեցաւ, որ պահ մը բաւական իրարարանցում պատճառեց: :

Վարդան Աշըգեան անուն 26 տարու դերձակ մը որ Օրթագիւղ կը բնակի եւ խանութ ունի Ղալաթիոյ մէջ, խորհրդային հիւպատոսարանին դուռնէն ներս մտնելով, պահ մը վերջ դուրս կ'ելլէ, ձեռքը բռնած Ստալինի շրջանակուած մէկ նըկարը եւ կը սկսի պոռալ ․

— Էյ անմիտներ... այս մարդն է որ պիտի ազատէ ձեզ. մօտերս հոս պիտի գայ եւ ամէնուդ վրայ պիտի իշխէ. ամէնքդ ալ զայն պիտի պաշտէք... Կեցցէ Ստալին... Այս երկիրը ան պիտի ազատէ, Աթաթիւրքն ալ ան սպաննեց ..

Ինչպէս կը տեսնուի, Վարդան Աշըգեանին խօսքերը անկապակից եւ ափեղցփեղ են: Անցորդները նախ կը շուարին ու կ'ապշին, սակայն երբ կը տեսնեն որ կը շարունակէ ,ալ չենդիմանար եւ կը յարձակին անոր վրայ: Հայ երիտասարդը ճերմակ շապիկ եւ տաբատ հագած էր եւ սեւ պեխեր ունէր: Վարդան անմիջապէս ներս կը վազէ եւ այս անգամ ալ դրան ապակեփեղկին մէջէն կը շարունակէ Ստալինի նկարը ցուցնել անցորդներուն : Այդ պահուն անցորդներ կանգ առած էին եւ բաւականաքանակ բազմութիւն մըն էին ,սկսան պոռալ և զայն դուրս կանչել: Վարդան Աշըգեան փոխանակ դուրս գալու, կը շարունակէր նկարը ցուցնել եւ նոյնիսկ հայհոյել դրսիններուն: Ասոր վրայ, քանի մը հոգի ներս կը մտնեն եւ անոր ձեռքէն առնելով Ստալինի նկարը, կտոր կտոր կ'ընեն: Հիւպատոսարանի պաշտօնեաները կը հասնին եւ ժողովուրդը դուրս կը հանեն: Վարդան կը յաջողի խոյս տալ ժողովուրդին ձեռքէն. պաշտօնեաները, հակառակ բողոքներուն, զայն չեն յանձներ, հետզհետէ հիւպատոսարանին առջեւ խռնուող բազմութիւնը կը ստուարանայ եւ վերջապէս ոստիկանութիւնը այդ միջոցին կը միջամտէ. ոստիկան Ահմէտ Եկիթիւք ներս կը մտնէ հիւպատոսարանէն եւ կը [illegible] Աշըգեանն իրեն յանձնուի :

— Ձիս անոնց մի յանձնէք, մի յանձնէք, պիտի սպաննեն, կը պոռար Վարդան :

Սակայն ոստիկանը Վարդանին թեւը մտնելով

գայն դուրս հանեց, մինչ դուրսը խռնուած ժողովուրդը կը պոռար ու կը գոռար ․

— Ջարկէք ծախուած Մոսկոֆին :

Գահ մը խումբ մը կը յաջողի վրան նետուիլ ու երեսը թքնել եւ լինչի ենթարկել կարմիր քարոզիչը, որ կը տարուի Թիւնէլի պահականոցը, ուր հսկողութեան տակ կ'առնուի :

Հարցաքննութեան ատեն․ Վարդան ինքզինքը խենդի տեղ դնելով եւ անկապակից խօսքեր ըսելով ուրացեր է թէ ձեռքին մէջ Ստալինի նկարը կար :

— Տունը տաքէն չմորած էի․ դուրս ելայ եւ ուղեղի քիչ մը պտտիլ : Ելեւքէք Գալաթըրմէն եւ յայ Թիւնէլ եւ աջ կողմը բռնելով սկսայ յառաջանալ Իսթիքլալ պողոտայէն :Ռուսական դեսպանատան առջեւ կանգ առի․ յետոյ ժողովուրդը վրաս յարձակեցաւ, ես ալ ներս փախայ :

Վարդան որ ամուսնացած է եւ զաւակի մը տէր է, հսկողութեան տակ առնուեցաւ :

Հաշտարար Ա․ ատեանին առջեւ դերձակ Վարդան անբնական վիճակներ ցոյց տուաւ : Արդէն դատարան տարուած միջոցին, երբեմն երբեմն սա տեսակ խօսքեր կ'ընէր․ «Այս երկիրը միայն Ստալին կրնայ փրկել, կեցցէ Ստալին» : Դատարան մտած միջոցին բաճկոնը հանեց եւ թեւերը սոթթեց : Նախագահին հարցումներուն նախ չուզեց պատասխանել, չհաւնեցաւ իրեն յատկացուած տեղին․ բարապանը կշտամբեց, երբ զինքը կը հրաւիրէր ոտքի ելլել ու պատասխանել :

— Երկրին մէջ հաւասարութիւն կայ․ մեր տարբերութիւնը ի՞նչ է ․դուն ինչպէ՞ս ինծի կը հրամայես:

Յետոյ ատեանի նախագահ պայանին դառնալով, անարգեց զայն ու ըսաւ ․

— Մատներուդ «չըվալիէ» մատանի, շըրթունքներուդ՝ կարմիր, թեւերուդ ապարանջան, «օ, անամ , օ», (էլտէ չըվալիէ կիւզիւք, գօլտա պիլէզիք, տուտագտա գըրմըզըլըք, օ անամ օ) :

Վարդան իրեն ուղղուած հարցումներուն ջըղայնացնող պատասխաններ կուտար եւ պահ մըն ալ Ստալինի մէկ ռովարանականը ըրաւ ու քննադատեց հելլէն եւ Թուրք բարեկամութիւնը : Պահ մըն ալ ինքզինքէն կ'ելլէ եւ կը սկսի հանուիլ ու մոռչալ ․

— Ընկերներ , հայր Ստալին աշխարհի մեծագոյն հերոսն է, այս մասին ոչ մէկ տարակոյս.ինչ չուտ կը մոռնաք որ դեռ երէկ Ցոյներուն հետ կռփռղի եկած էինք : Սովետները հերոսներ են, անոնք մեզ պիտի փրկեն : Կեցցէ մեծն Ստալին :

Վարդան անմիջապէս դատական բժշկական քննութեան ենթարկելու որոշում տրուեցաւ եւ ոստիկանութեան յանձնուեցաւ : Նրբանցքներուն մէջ խինթի պէս կը պոռար տակաւին եւ հոն գտնուող զաւկի տէր կնոջ մըն ալ դառնալով գոչեց :

— Գնա ամուսնիդ ըսէ, Ստալինէն թող չբաժնուի, իսկ դուն ալ ամուսնիդ բռնած ուղիէն մի բաժնուիր :

X Թուրք թերթերը սա տեսակ խորագիրներով կ'անդրադառնան Վարդանի դատավարութեան ․ — « Ստալինի հիացող հայ դերձակը, համայնավարութեան հիացող խենթը, Կարմիր «ուշագը» : Իսկ «Տիւնեա» կը գրէ թէ այս փախուկը հայրիկին գիրկը յանձնելու է :

« ՄԱՅԻՍ 28»Ը ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

ՇԱՒԻԼ — Անցեալ կիրակի, 29 Յունիս Շաւիլի քաղաքապետարանի սալ տը Ֆէթին մէջ տեղի ունեցաւ Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը :

Հակառակ հեղձուցիչ տաքին, սրահը լեցուած էր հայրենասէր բազմութեամբ : Խրախուսիչ պատկեր մը․— Երէց եւ երիտասարդ ընկերները, իւրաքանչիւրը իր պաշտօնին գլուխը, մինչեւ վերջը սիրով տարին իրենց ստանձնած պարտականութիւնը :

Ժամը 4.30ին Շաւիլի եւ Իսիի Հ․ Ց․ Դ․ «Նոր Սերունդ»ի միացեալ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս․ Յովհաննէսեանի «Մեր Հայրենիք»ով բացումը կատարեց հանդէսին որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս : Օրուան նախագահ , ընկեր Գէորգ Գօզոսեան ողեկոչեց «Մայիս 28»ի անհաւասար հերոսամարտը— Ղարաքիլիսան, Սարդարապատն ու Բաշ Ապարանը, եւ հրաւիրեց յոտնկայս յարգել յիշատակը այն հազարաւոր հայորդիներուն , որոնք ղէնք ի ձեռին ինկան այդ պատմական կռիւներուն մէջ :

Գեղարուեստական բաժնին մէջ երգեցին Նոր սերնդականներ Մարի Փափազեան,Մ․ Սարգիսեան, ընկ․ներ Խ․ Մինասեան, Մարտիրոս Գարակէօզեան եւ Մկրտիչ Գօզոսեան : Արտասանեց Օր․ Շաքէ Յովհաննէսեան՝ Աւետիք Իսահակեանի « Հայաստանին » :

Յետոյ խօսք տրուեցաւ օրուան բանախօս ընկեր Աշոտ Իսահակեանի որ կուռ եւ ոգեւորիչ ճառով մը խանդավառեց ունկնդիրները :«Մայիս 28ը ազատ եւ անկախ հայրենիքի անվիճելի խորհուրդն է զոր տարիներով երազած էր մեր ժողովուրդը» : Այս առթիւ բացատրեց թէ ազատութիւնն ու անկախութիւնը ինչպէս կ'ըմբռնեն եւ կը գործադրեն , երկաթեայ վարագոյրէն անդին ժողովուրդները, ենթակայ՝ կարմիր բռնակալութեան :

« Մենք բոլորս պիտի ըլլանք այն ուժերուն հետ, որոնք կը կռուին սովետական կեղծ ազատութեան եւ անկախութեան դէմ, մինչեւ անոր վերջնական խորտակումը » :

Երգչախումբի քանի մը խմբերգներէ վերջ, կարգը եկած էր այնքան հետաքրքրութեամբ սպասուած ներկայացման, անմահն Լեւոն Շանթի «Ճամբու վրայ» թատերախաղը, հինգ արար : Շաւիլի Նոր Սերունդի երէց ընկերներն ու ընկերուհիները, համակիր երիտասարդներով, շատ յաջող խաղարկութիւն մը ունեցան : Ամէն դերակատար ցոյց տուաւ թէ կը տիրապետէր լեզուին եւ կ'ըմբռնէր իր դերը : Բնական էին իրենց շարժուձեւերը, սիրոյ եւ յեղափոխականի, իրապաշտ եւ գաղափարականի բարդ եւ իրարու անհաշտ նկարագիրներու իսկական տիպարներու մէջ : Ներկաները շատ գոհ մնացին եւ երկարատեւ ծափերով քանի մը անգամ բեմ կանչեցին բոլոր դերակատարները :

Փափաքելի պիտի ըլլար որ արուարձաններու մեր մարմինները իրենց շրջանին մէջ ներկայացնէին այն թատերախաղը, որուն համար մեր երիտասարդ ընկերները պատրաստ են սիրայօժար իրենց մասնակցութիւնը բերելու :

Ժամը 8ին սկսան պարերը որոնք տեւեցին մինչեւ կէս գիշեր, ընկերական եւ ընտանեկան խանդավառ մթնոլորտի մէջ : Անկասկած հանդէսը իր բարոյական յաջողութեան հետ ունեցած է նիւթական գոհացուցիչ հասոյթ :

Այս քանի մը սեղմ տողերուն մէջ, կ'արժէր յիշել գոնէ մէկ անգամ սեւ աշխատանքի վարպետը, մեր անխոնջ Կիւլեանը, որ չես գիտեր ինչպէս գլուխ կը հանէ այս կարգի ձեռնարկները, ամէն բանէ առաջ պատիւ բերելով իր պատկանած մարմնին :

Ապրիք Շաւիլի ընկերներ : ԳՈՒՍԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՊԱՏԱՆԻ (Պարսկաստան) Ազգ․ դպրոցի աշակերտութեան թիւն է 636 : Տեսուչն է Յօկոմբ Տէր Յակոբեան : Ուսուցչուհիներու թիւն է 16 (13ը Հայ եւ 3ը Պարսիկ), իսկ ուսուցիչներէն 6ը Հայ երկուքը Պարսիկ : Դպրոցը վարած են մանկավարժական ժողովը եւ տեսչութիւնը : Դպրոցին սրահին մէջ աշակերտներու համար կազմակերպուած է չարժանկարի ցուցադրում : Աշակերտները մասնակցած են Իրանի Ազգ․ փոխառութեան , հանգանակելով 11600 րիալ եւ գնելով փոխառութեան 116 թերթիկներ : Որոշուած է մարզանքի եւ սկաուտական կազմակերպութեան համար ունենալ մասնաւոր ուսուցիչ, յաջորդաբար բանալ աղջիկներու միջնակարգ բոլոր դասարանները եւ բանալ տղոց համար միջնակարգ դասարանը : Պահել եւ զօրացնել Աշակերտական Միութիւնը իր գրադարանով : Ունենալ մասնաւոր սենեակ բնագիտութեան եւ տարրալուծութեան փորձերու համար , մասնաւոր սենեակ մը հանքերու, բոյսերու, թռչուններու հաւաքածոներու համար :

Պետական քննութեան ներկայացող աշակերտներէն մեծ մասը ընդունուած են :

Դպրոցին ամբողջ ծախքին 485 հազար րիալ, 51 % կը գանձուի աշակերտներէն, մնացեալը կը գոյանայ ազգային տուրքերէն եւ ձեռնարկներէն :

ՏԽՐՈՒՆԻ․— Քանատայի Հալիֆաքս քաղաքին մէջ մեռած է Պ․ Միսաք Տէօնպէյէկեան : Աղգասէր Հայ մըն էր եւ բարեկամ Հ․ Ց․ Դաշնակցութեան : 3000 տոլար կտակած է Հ․ Օ․ Միութեան : Ծնած էր Տիվրիկ :

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ

ՎԱԼԱՆՍ․— «Յառաջ»ի Յուլիս 3ի թիւին մէջ քանի մը անճիշդ պարագաներ սպրդած էին :

1.— Հայրապետեան - Ռուտ մրցումին (28 Յունիս) կազմակերպիչն էր Պ․ Ն․ Պալթայեանի որդին՝ Ջաւէն , որ ազգասիրական զգացումներէ առաջնորդուած կը դիմէ Փարիզ, Ֆետերասիոնին եւ կը ստորագրէ մէկ միլիոնի չէք մը : Այս համաձայնութենէն ետք հայր եւ որդի Պալթայեան, յայտարարեցին․ — Մեր նպատակն է մէկ կողմէն քաջալերել հայ ախոյեանը, միւս կողմէ հաճոյք պատճառել Վալանսի գաղութին, եթէ գաղութը իսկապէսքաջալերել գիտնայ այս ձեռնարկը,ծախսերը հանելէն վերջ հասոյթը պիտի յատկացուի Հայոց Նորաշէն եկեղեցիին եւ Աղքատախնամին :

2.— Խաղի մասին չի բաւեր ըսել թէ Match nul եղաւ : Խաղը երբ սկսաւ մինչեւ 8րդ շրջանը Հայրապետեան անընդհատ կը հարուածէր : Եթէ 20—30 երկվայրկեան եւս ժամանակ ունենար, 8րդ շրջանին Ռուտը պիտի պարտուէր : Հակառակորդը անկարելին կը փորձէր յաղթելու համար , բայց Հայրապետեանի արագաշարժութեան շնորհիւ իր հարուածները կը ձախողէին

3.— Վալանսի մեր ունեցոր դասակարգը 90 առ հարիւր բացակայ էր, ինչ որ նոյնիսկ տեղացիներուն ուշադրութիւնը գրաւեց :

Եթէ Պ․ Պալթայեան վնասով դուրս եկաւ , այդ կը պարտինք անոնց որոնք միայն դրամին փառք կուտան :

Ն․ ԹԷՓՕՅԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (25)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՂ ՈՔ

— « Ձիւնը կը հալի», նախընտրեց Պէքըր :

— Վաղը չէ միւս օր, առտուան ժամը 8ին մտիկ ըրէք Լոնտոնի ռատիօն : Նոր յայտագիրին վերջաւորութեան պիտի լսէք ձեր նախադասութիւնը :

Այս հաղորդումին յաջորդ օրը Պէքըր միացաւ գօտիին : Մինչեւ յաջորդ շաբաթ, գնդապետը վեց նորագիրներ մտցուց Օղակին մէջ : Նորմանտիի միւս կողմերէն ալ քանի մը հոգի եկան Լը Ման : Օղակը դարձեալ գործի վրայ էր :

Վերակազմութեան այս գործով էին զբաղած , երբ լուր եկաւ թէ Գերմանացիները օգտուելով յանկարծական ձիւնհալքէն, նոր ամրութեանց շինութեան ձեռնարկած են : Ժամանակը չէր Երրորդ Սատահակին նման վաղեմի գործիչի մը մեկուսացման : Սակայն Ժեռար անդրդուելի մնաց :

Ուրիշ մը որ նմանապէս պէտք էր քաշուէր՝ Լէօնար Ժիլն էր, նախկին տպագրիչ Քանի մէջ : Ան էր կազմակերպած կեղծ ինքնութեան թուղթերու տպագրութիւնը : Ու տպագրիչին ձերբակալումը զինքը կատղեցուցած եւ եռանդը տասնապատկած էր :

Քաշուելու հրահանգ ստացող երրորդ դէմքը Տիւմիսն էր : Երեքն ալ անհետացան :

Ժեռար շարունակեց իր երթեւեկը, Փարիզի եւ Լը Մանի նոր բնակատեղիին միջեւ : Ստացուած տեղեկագիրներէն պարզուեցաւ, որ, իբրեւ հետեւանք Կեսթափոյի զարկած ցամաքահանի կեղծ լուրերուն՝ Օղակը ունեցած էր 300 մեռեալներ եւ կորսուածներ՝ միայն Քանի մէջ : Նոր խումբը սակայն արդէն սկսած էր գործի՝ մեծ եռանդով :

Իբրեւ զինուորական խորհրդական՝ Ժեռար ընտրեց փորձառու անձ մը, զօրավար Ռոպէռ Մառս, կեղծ անունով Սիւալօ : Ասոր պարտականութիւնն էր՝ Օղակին գործելու ուղղութիւնը ներդաշնակել՝ Լոնտոն զօր․ Այզընհաուըրի սպայակոյտին ռազմավարութեան հետ :

Երկրորդ օգնական մը, Լամուռէօ տը լա Սոսէ, անոյշ եւ համոզելու շնորհով օժտուած էր : Պաշտօնը՝ կապ պահել բոլոր դիմադրական ուժերուն հետ եւ համադրել քաղաքային գործերու վերաբերեալ ծրագիրները :

Մինչ Լը Մանը կը հանդիսանար Նորմանտիի բանակավայրը՝ հրամանատարութեամբ գնդապետ Պէքըրի, Ժեռար Ռէնիեւ Անժէի մէջ հաստատեց օժանդակ բջիջներ՝ լիակատար պաշտօնէութեամբ :

Ըստ երեւոյթին, սակայն, գերմանական բարձր հրամանատարութիւնը եւս իր ժամանակը չէր վատներ : Մառեշալ Ռոմել, Պարիսոյին գերագոյն պաշտպանը, կը կառուցանէր փոքր, լաւ զինուած ամրութիւններ : Կը հաստատէր ուրիշ գիծ մը Ս. Տարրին, մերձեցնելով ծովեզրին խորերը : Իր զինուորները գիշեր ցերեկ կը մարզէր :

Օղակին գործունէութիւնը այնքան լաւ էր կազմակերպուած որ, թշնամիին ձեռնարկած իւրաքանչիւր ամրութենէն 24 ժամ վերջ, Լոնտոն կը տեղեկագրուէր : Այդ օրերուն իրենց կարգով թեամբ Փարիզի մէջ կը փայլէին Լավուազիէ եւ այլ Ինթելիճընսի մասնագէտներ :

Մառեշալ Ռոմել, որուն «պղուէս» մակդիրը կուտային, կարծուածին չափ խորամանկ չելաւ : Ան Պարիսպը զօրացուց հոն, ուր արդէն անառիկ վիճակ մը ունէր, բայց չգոցեց բացուածքները, խրամները, ուրիշ բացատրութեամբ՝ Ժեռարի դուռները :

(Շար․)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈԶԱ ՔԱՐԱՄԱՐՏԵԱՆ, որ սպաննած էր իր ամուսինը, դերձակ Վահան, դատապարտուեցաւ հինգ տարի բանտարկութեան, յետաձգումով, ինչ որ կը նշանակէ ազատ արձակում: Դատավարութեան ատեն ըսաւ թէ ամուսինը նախանձոտ մէկն էր եւ չարունակ կը սպառնար սպաննել զինք ա-ծելիով: «Սուրճի աղօրիքը նետեց վրաս, ես ալ երեք անգամ ատրճանակը քաշեցի, եւ երբ տեսայ որ մեռած է փողոց նետուեցայ ահաբեկ, բոպիկ ոտքերով ...» Իր մայրը, որ դատարանին մէջ թարգմանով կը խօսէր, ըսաւ թէ 17 զաւակ ունեցած է որոնց 13ը սպաննուած են Թուրքերուն կողմէ: Ռոզա ամուսնացած է 15 տարեկանին: Ամուսինը իրմէ 20 տարու մեծ էր: Դատավարութեան ներկայ էին նաեւ քոյրը եւ քեռայրը եւ իր սիրահարը (որ քեռայրին եղբայրն է):

ԻՐԱՆԻ Շահը հաստատելով Տոքթ. Մոսատեղի վարչապետութիւնը, առաջարկեց կազմել նոր դահլիճը: Թերունի վարչապետը մերժեց, բայց կը կարծուի թէ ի վերջոյ տեղի պիտի տայ: Սահմանադրութեան տրամադրութեամբ, պայման է որ երեսփ. ժողովը եւ ծերակոյտը խառն ժողով գումարեն, նոր վարչապետ մը ընտրելու համար: Ծերակոյտը նկատելով որ Երեսփ. ժողովը կիրակի օր առանձին ժողով գումարած եւ վերընտրած էր Տոքթ. Մոսատեղը, աւելորդ գտաւ իր քուէարկութիւնը եւ խնդրեց Շահէն Տոքթ. Մոսատեղի յանձնել վարչապետութիւնը, որպէսզի խնդիր չծագի երկու ժողովներուն միջեւ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նոր վարչապետը՝ Սըրրի փաշա, առաջին տեսակցութիւնը ունեցաւ Գահիրէի անգլիական եւ ամերիկեան դեսպաններուն հետ: Այս առթիւ քննուեցան անգլեւեգիպտական յարաբերութիւնները եւ Եգիպտոսի դիրքը՝ Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան մասին: Ամերիկեան դեսպանն ալ հաստատեց թէ խօսեցան անգլեւեգիպտական յարաբերութեանց եւ Սուտանի մասին:— «Վաֆտ», թունդ ազգայնական կուսակցութիւնը, վերսկսած է իր գործունէութիւնը: Առջի օր հրապարակային ժողով մը գումարեց ի պատիւ Սերաճէտտին փաշայի որ արձակուած էր տնային բանտարկութենէ: Նախկին նախարար ամբաստանեց հրաժարեալ վարչապետը՝ Հիլալի փաշան, թէ «կամովին արտաքսուեց երկիրը օտարներուն առջեւ, ի զուր վարկաբեկելով Վաֆտը»:

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ պաշտօնաթերթին խմբագրապետը, Անտրէ Սթիլ, որ բանտարկուած է աւելի քան մէկ ամիսէ ի վեր, առջի օր հարցաքննիչ դատաւորին առջեւ հանուեցաւ: Հարցաքննութիւնը տեւեց վեց ժամ: Դատաւորը, ներկայացուց իր մեղադրանքները: Ամբաստանեալը մերժելով բոլոր փաստերը, յայտարարեց.— «Զիս եւ 22 ընկերներս բանտը կը պահեն իբրեւ պատանդներ, այն տպաւորութիւնը ձգելու համար թէ ծանրակշիռ բան մը կայ: Նմանապէս ոչինչ կրնաք մեղադրել ինծի, ոչ իսկ իմ գրածները, որոնք կ'արտայայտեն իմ նուիրումս ընկերվարութեան: Ուրեմն պէտք է ամբաստանել Վէնսան Օրիոլը, ինչպէս եւ Ժիւլ Կէտի եւ Ժան Ժոռէսի նշխարները»: Եւ պահանջեց ազատ արձակել զինք:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հանրապետական կուսակցութեան համագումարին մէջ, որ բացուեցաւ երկուշաբթի օր, Շիքակօ, առաջին յաղթանակ մը տարեցաւ օօր. Այզընհաուըր, նախագահի միւս թեկնածուին՝ Թէֆթի դէմ: Ժողովը 548ի դէմ 658 ձայնով մերժեց եօթը վիճելի պատգամաւորներ, որոնք Թէֆթի խմբակցութեան պաշտպանութիւնը կը վայելէին: Մասնագէտներ նշանակալից կը գտնեն այս փոքր յաջողութիւնը: Վիճաբանութեանց ընթացքին, բուռն տեսարաններ պարզուեցան: Իրիկուան դէմ ճառ մը խօսեցաւ զօր. Մըք Արթըր, խստօրէն քննադատելով Թրումընի կառավարութիւնը, ներքին թէ արտաքին ճակատի վրայ:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Գուքրէշի դեսպան նշանակեց Անատոլի Լաւրէնտիյեւը, որ շատ կարեւոր պաշտօններ վարած է, իսկ Փրակայի դեսպան՝ Փարիզի նախկին դեսպանը Պոկոմոլով: Կը նշանակէ թէ Մոսկուա նոր ծրագիրներ կ'որոճայ կեդր. Եւրոպայի մէջ:

ՄԷԿ ԱՄԻՍ ԿԱԽԱԿԱՅՈՒԵՑԱՒ Օպերվիլիէի համայնավար քաղաքապետը, Շառլ Թիյեօն (երեսփոխան), որ Մայիս 28ին գործադուլ ընել տուած էր քաղաքապետութեան պաշտօնեաներուն: Կախակայուեցաւ նաեւ Սէն Տընիի համայնավար քաղաքապետը:— Ձերբակալուեցաւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան Պուշ տիւ Ռոնի ընդհ. քարտուղարը, Մարիուս Քոլոմպինի, որ միեւնոյն ատեն անդամ է համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէին:— Հարցաքննիչ դատաւորին հրամանով խուզարկուեցաւ Ֆրեժիւսի համայնավար բջիջին կեդրոնը: Հետապնդումները կը շարունակուին ուրիշ քաղաքներու մէջ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Cadet սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հայոց քաղաքական պատմութիւնը Գ. եւ Դ. դարերուն»: Այս դասախօսութեամբ կը փակուի Լսարանին այս տարեշրջանը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժող. առողջապահ. պարբերաթերթ
Խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 137 (Մայիս)— Ինչո՞ւ կը նիհարնան (Տոքթ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ)— Ինչո՞ւ կը խանգարուի ջղային դրութիւնը (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ)— Աթենացի կիները (ՔԱՂՀԱՆ). — Արգանդի ուռը (ՏՈՔԹ. ՔՈՐՈՆ)— Երեկոյեան ճաշը (ՏՈՔԹ. ԱՇՃԵԱՆ)— Բժշկ. նորութիւններ (ՏՈՔԹ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ)— Երեւանի արտաքնոցները (ԼԵՌ ԿԱՄՍԱՐ)— Որձատութիւն (ՓՐՈՖ. ԳԷՐԳԷՐԵԱՆ)— Հարցարան (ԽՄԲ.):

Թիւ 138—139 (Յունիս - Յուլիս)— Մուտ դաշտան (ՀԱՅ - ԲՈՅԺ)— Շաքարախտ (ՓՐՈՖ. ԿԷՐԷՆ)— Մա՞նչ թէ աղջիկ (ՏՈՔԹ. ԱՇՃԵԱՆ). — Բոյսեր որ դեղ են (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ)— Թոքախտի նոր դեղ մը (ՏՈՔԹ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ). — Մարդակազմութիւն... ռտանաւորով (Ց. ՔԻՒՐՏԵԱՆ)— Աթաշակ (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ)— Խնձորին կեղեւները (ՏՈՔԹ. ԼՈՔՄԱՆ)— Շան պաշտամունքը Հայոց մէջ (Խ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ):

Տարեկան բաժնեգինը 800 ֆրանք: Արտասահման 1000 ֆր.: Դիմել 17 rue Damesme, PARIS:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տէսինի Ֆ. Կապ. Խաչի Ազգ. վարժարանի հոգաբարձութեան: Այս Շաբաթ ժամը ճիշդ 9ին, Հ.Յ.Դ. Տան մէջ, 11 rue Branly:

Արտասանութիւններ, մանկական տրամախօսութիւններ, զաւեշտ, երգ ու պար, երկսեռ աշակերտութեան կողմէ: 110է աւելի աշակերտներ բեմին վրայ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները եւ Տէսինի ու շրջաններու հայ հասարակութիւնը:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Տէսինի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը՝ այս կիրակի ամբողջ օրը, Տէսինի զովասուն ծառաստանը: Գ. Վաղգէն Մեղրոյեան իր բարձրախօսով եւ նոր երգապնակներով մեզ Վասպուրական պիտի փոխադրէ: Կը բանախօսէ հայրենակից Գ. [illegible]. Կը հրաւիրենք մեր [illegible] բոլոր հայրենակիցները եւ հասարակութիւնը: Զովացուցիչ ըմպելիներ եւ խորոված:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած են 1952—53ի ուսումնական տարւոյ արձանագրութիւնները: Փութով դիմել տեսչութեան հասցէին, 26 rue Troyon, Sèvres (S. etO.): Ծամադրուիլ հեռախօսով՝ OBS. 18-28:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Վիէնի Կ. Խ. վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հետեւեալ ընկերուհիներուն.— Ընկերուհի Անահիտ Խաչիկեանի իր մօրեղբօր, Ստեփան Քէլակօրեանին, (Վալանս), մահուան առթիւ:

Ընկերուհի Ճէսիքայ Մաթոսեանի՝ իր քեռայրին Սիմոն Կարոյեանի (Վալանս), մահուան առթիւ:

Նաեւ Շնորհիկ Անտոնեանի՝ իր դեռատի քրոջ՝ Մաքրուհի Զուլֆայեանի (Սէտուէլ) մահուան առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Կապոյտ Խաչի Պօմոնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Վ. Ազամեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի.— Տէր եւ Տիկ. Աչրէֆեանէ 2000 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Ն. Սահակեանէ 2000, Տէր եւ Տիկ. Զաթիքեանէ 1000, Տէր եւ Տիկ. Ս. Բալասանեանէ 500, Տէր եւ Տիկ. Ղ. Պապաստյեանէ 500 ֆրանք:

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Խ. Դարբինեանէ 2000 ֆր., Տիկին Քըզըլեանէ 1000, Գ. Ա. Պապաեանէ 500 ֆրանք:

Օր. ԱԼԻՍ ԳԷՐԳԷՐԵԱՆ
Գ. ՀԱՅԿ ՊԱՅԹԱՐԵԱՆ

Ամուսնացած

Պէյրութ, 6 Յուլիս, 1952

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն սրտագրաւ ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի, Ռոստոմ, Քրիստափոր, Ազբիւր Սերոբ-Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու ներկայացուցիչները այս ուրբաթ, իրիկուն ժամը 20.30ին, Place St. Sulpice, Café de la Mairieի սրճարանի վերնայարկը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անպատճառ:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արզումեան խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր ենթակոմիտէն այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին, իր մասնակցութեամբ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Շրջ. կոմիտէն խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՀԵՐԹԱԿԱՆ հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քաւոէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Մ. Գույումճեան, օրուան հարցերու շուրջ: Մուտքը ազատ է:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Վիէն, Կ. Խաչ.— Ժողովին օրը չէ նշանակուած:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԱՐՕՆ ՍԱՍՆՈՅ ԶՕՐԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կիրակի 20 Յուլիս St. André Belvedèreի պարտէզը, Մարսէյլ: Կը նախագահէ հայրենակից Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ: Կը բանախօսէ ԲԱԲԳԷՆ ՔՀՆՅ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

ԴԱՏԷՄՑԻՆԵՐՈՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Դատէմի Լուսաւորչական Ուսանողասիրաց ընկերութեան մասնաճիւղին կողմէ: Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ. Տէսինի Գ. Նազարի սրճարանին ետեւի ծառախիտ պարտէզին մէջ: Կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, բոլոր Դատէմցիներու խմբանկարը պիտի քաշուի: Անհրաժեշտ է ներկայ ըլլալ այդ ժամուն:

Առատ ուտելիք եւ խմելիներ, մատչելի գիներով: Հայկական եւ արեւելեան ընտիր երաժշտութիւն: Մուտքը ազատ է:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200. Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 10 JUILLET 1952 Հինգշաբթի 10 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6810-Նոր շրջան թիւ 2221

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱՆՄԵՂՆԵՐՈՒ ՋԱՐԴԱՐԱՐԸ»

Մ. Քէմալի կուսակցութեան՝ «Հալքի» ջախ-ջախիչ պարտութենէն ի վեր, լեզուները բաղդատաբար լայն բացուած են Թուրքիոյ մէջ :

Ո՛րքան չնչալից խոստովանութիւններ, հրապարակային ժողովներէն, խորհրդարանէն մինչեւ մամուլը: Անգարայէն, Պոլսէն մինչեւ Միջերկրականի եւ Սեւ Ծովու ափերը:

Կան յատկապէս հրատարակուած գիրքեր ալ, որոնց մէջ պատմական պիտի մնայ այն հատորը ուր մերսակից պաշտօնատար մը կը պարզէ Ունեւորութեան Տուրքի խայտառակութիւնները :

Կարելի է մատենադարան մը կազմել, 1950էն ի վեր հրատարակուած մերկացումներու, փոխադարձ ամբաստանութեանց եւ զարմանազան յայտնութեանց մասին :

Անցեալ տարի, գրեցին թէ 30—40 անմեղներ գնդակահարուած են «արեւելեան նահանգներուն» մէջ, առանց դատաստանի : Այս առթիւ ամբաստանուեցան բարձրաստիճան սպաներ, նոյնիսկ զօրավարներ :

Այս անգամ կը գրեն թէ Տիարպագըրի մէջ ալ քառմաթիւ հայրենակիցներ գնդակահարուած են Իսմէթ Ինէօնիւի վարչապետութեան օրով: Նոյնպէս առանց դատուելու :

Թուրքերէն թերթ մը, «Հիւրրիյէթ», կը գրէ (1 Յուլիս).

— «Ընդհ. Քննիչ Ապիտին Էօզմէնի հրամանով 103 հոգի գնդակահարուած են Մարտինի գաւառին վայրերուն մէջ, 1937 Փետրուար, Մայիս եւ Յունիս ամիսներուն: Յանցաւորներուն մէջ գործավարներ (նախարար) ալ կան. իրենց բռնութիւնը ներկայիս եւ Ինէօնիւի վարչապետութեան կողմէ »:

Եւ ահաւասիկ իսկապէս աննախըն՝ թաց, «զգայացունց» յայտնութիւն մը.

Վանի նախկին երեսփոխան Ի. Արվաս յօդուած մը հրատարակելով «Պիւյիւք Տողու» թերթին մէջ, Իսմէթ Ինէօնիւն կ'ամբաստանէ իբրեւ «ջարդարարը մօտ քսան հազար անմեղներու» :

Յօդուածագրին պատմութեան համաձայն, Շէյխ Սայիտի ապստամբութեան առեն երկուքի բաժնուած էր Ցեթհի պէյի դահլիճը: Մեծամասնութիւնը համամիտ էր վարչապետին, եւ «այն համոզումն ունէր թէ արեւելեան նահանգներու ժողովուրդը ոչ միայն կուսակից չէ Շէյխին, այլ եւ դէն ի ձեռին կռուած է անոր դէմ »:

Ապստամբութիւնը պայթած առեն, կ'որոշուի պաշարման վիճակ յայտարարել ամբողջ արեւելեան նահանգներուն, Տրապիզոնի, Ատանայի, Պուրսայի եւ Պոլսոյ մէջ:

Ցեթհի պէյ եւ դահլիճին մեծամասնութիւնը կ'ուզեն ջնջել պաշարման վիճակը: Իսմէթ փաշա (արտաքին նախարար), Րէճէպ Փեքէր (Ներքին) և Քեազիմ Էօզալփ (պատերազմական) կ'ընդդիմանան: Երկու օր բուռն բանավէճեր տեղի կ'ունենան եւ ի վերջոյ դահլիճը կ'իյնայ :

Այս անցուդարձը պարզելէ ետք, նախկին երեսփոխանը կը բացադանչէ, խօսքը ուղղելով Իսմէթի.

— «Այն ատեն ձեր արեւելքցի հայրենակիցներուն դէմ կատարած այս մեծ եւ ահինալի զրպարտութեան հետեւանքով, տասնեակ հազար անմեղ հայրենակիցներ փոխադրուեցան. մեծ մասով կին եւ մանուկ :

« Արդ, դուք որ քսան հազար ընտանեկան բոյներ մարեցիք, ի՞նչ երեսով եւ ի՞նչ համարձակութեամբ ձեր արեւելքցի հայրենակիցներէն աջակցութիւն կը խնդրէք ձեր կուսակցութեան համար »:

« Ցիսուն հազար անմեղներ, մեծ մասով կին եւ մանուկ » ...

Միայն այս բացատրութիւնը՝ նախկին երեսփոխանի մը բերնով եւ Թուրքերէն թերթի մը մէջ, ամբողջ վկայութիւն մը կ'արժէ :

Աւելորդ է բացատրել թէ այդ զոհերը Քիւրտեր են եւ յիսուն հազարէն շատ աւելի,— քանի մը անգամ յիսուն կամ հարիւր հազար :

Հարցում.— Երբ մասամբ կը խոստովանին արիւնազանգ դէպք մը, ուրիշ բաներ ալ չե՞ն յիշեր ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԶՐՈՅՑ «ԿԱՐՄԻՐ»Ի ՄԸ ՀԵՏ

— Ո՞ւր ես, ընկեր Փոթորիկ, կորսուեցար : Օդերը տաքցան, ալ սուրբ երեսդ տեսած չունինք: Գամէ նայինք ի՞նչ նորութիւններ ունիս քաղաքական աշխարհէն ...

— Սիրտս մղկտում է, էլի, երբ թերթն եմ կարդում... Քո բարեկամները մի ինչ որ դաշնագիր են կնքել Արեւմտեան Գերմանիոյ հետ եւ պատրաստւում են յարձակուել Խորհրդային Միութեան վրայ :

— Կարծեմ թիւրիմացութեան մէջ ես: Դաշնագիրը ստորագրուեցաւ, որպէսզի քու բարեկամներդ Եւրոպայի վրայ չյարձակին, եթէ, իրաւ ատանկ ծուռ միտքեր ունին ...

— Շատ ես սխալւում: Մեր Մեծ Հայրիկը, սրա, նրա վրայ յարձակուելու պէտք չունի: Երբ ուզում է մի երկիր գրաւել, ուղարկում է աշխատաւոր դասակարգերին բարեկամ մի քանի հոգի եւ նրանք այդ երկիրը գրաւում են առանց մի թնդանօթ արձակելու ...

— Ուրի՞շ ինչ նորութիւն :

— Քո բարեկամները կոտորում են, հա, կոտորում են անմեղ գերիներին՝ Քորէայում: Պատմութեան մէջ էդպիսի բարբարոսութիւն երբեք չի պատահել: Բայց մեր Արեւ - Սթալինը նրանց մի լաւ դաս կը տայ՝ մօտ ատենից ...

— Եթէ չեմ սխալիր, ձեր Արեւը՝ քառասուն, յիսուն միլիոն մարդու գլուխը կերաւ 1917էն ասդին, աչքդ արցունք մը չելաւ ...

- Էդ քո ասածը մի վատ տեսակի զրպարտութիւն է: Պրովոկացիա ես անում: Սթալինը ճնշուած դասակարգերի բարեկամ է եւ արիւն որ տեսնում է սիրտը այլւում է եւ լալիս է: Քո բարեկամներն [illegible] են Հնդկիներին, ջարդում են Արաբներին եւ լեառ էլ նստում Ալեսարան են կարդում: Պէտք է մի-ջ տալ այս վատ արարքներին.

— Ի՞նչպէս, ընկեր Փոթորիկ ..

— Թեմբլուցիոն միթինգներով, բոլոր ժողովուրդները կը յանձնուեն Մոսկուային ու յեղափոխութիւնը կ'անենք բոլոր կապիտալիստներին, որբանալ գնաց ...

— Քու՞ դերդ ինչ պիտի ըլլայ այդ մաքրագործումին մէջ ...

— Ես էլ քեզ պէսներին ընկղմիտացիա կ'անեմ...

— Կօշիկներդ կարկա՞ծ ես ...

— Կարկել եմ, կարկել եմ, , երբ Սթալինը մեր թիկունքին կանգնած է, մենք կօշիկ էլ կը կարկենք, ձեզ էլ կը կարկենք, Ամերիկացիներին էլ կը կարկենք ...

ՆԻՐՈԹԱՅԻ

Գարեգին կաթողիկոսի թաղումը

[illegible] Արտերիկ յուրեր

Պէյրութի մեր թղթակիցը կը գրէ Յուլիս 6 թուականով. —

Կիրակի օր, Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ կատարուած եկեղեցական արարողութիւններէն ետք, Գարեգին կաթողիկոսի մարմինը եկեղեցականներու մեծ թափօրով մը առաջնորդուեցաւ վանքին բակը: Ջերմաջերմ շրջանէ մը վերջ, դագաղը բերուեցաւ հանգուցեալ կաթողիկոսներու շիրիմներուն քով բացուած փոսին առջեւ :

Թաղման կարգի արարողութենէն ետք, յաջորդաբար խօսք առին Էջմիածնի աշխարհական պատուիրակները:

Ապա տեղի ունեցաւ թաղումը եւ հանգուցեալ Հայրապետին մարմինը ամփոփուեցաւ իր դամբարանին մէջ :

✕ Պոլսոյ «Մարմարա» եւ «Ժամանակ» թերթերը վերապահութեամբ կը ծանուցանեն թէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Լիբանան պիտի երթայ մօտերս :

Անցեալ տարի ալ այսպիսի լուր մը հրատարակեցին. բայց անմիջապէս հերքուեցաւ: Կ'արձանագրենք նոյն վերապահութեամբ :

✕ «Մարմարա» հեռեւեալ տեղեկութիւնն ըստացած է Հալէպէն, նոր կաթողիկոսին ընտրութեան մասին. —

Թեկնածուներու մասին պայքարը սկսած է ար-

Դատարանական խնդիր

160 ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼՆԵՐ ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑ ՄԸ ԿԸ ՍԱՐՔԵՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԻՆ ՄԷՋ

Երեքշաբթի օր դատական պալատ հրաւիրուած էին 160 ամբաստանեալներ, ներկայ ըլլալու համար համայնավար կուսակցութեան կեդրոնին մէջ խուզարկութեանց առեն բռնուած եւ կնքուած թուղթերու բացման եւ ցուցակագրութեան : Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուէր «Իւմանիթէ»ի խմբագրապետը, Անտռէ Սթիլ:

Գործողութեանց կը նախագահէր հարցաքննիչ դատաւոր մը, Պ. Տիւվալ: Սրահին մէջ դիզուած էին զանազան թուղթեր, պարպուելով չորս մեծ պարկերէ : Դատաւորը նախ ճշդեց ամբաստանեալներուն ինքնութիւնը, հարցուց թէ պաշտպան փաստաբան ունի՞ն եւ ձեռնարկեց թուղթերու քննութեան :

Այն ատեն փաստաբանները բողոքագիր մը յանձնեցին, զանազան առարկութիւններ ընելով : Փաստաբաններէն մէկը ուրիշ բողոքագիր մը կարդաց եւ ամբաստանեալները սկսան ծափահարել : Հարցաքննիչ դատաւորը դիտել տուաւ թէ դատական պալատը ժողովարան չէ: Ամբաստանեալները սկսան աղմկել, «Մարսէյյէզ» երգելով եւ բանտարկեալներուն արձակումը պահանջելով: Դատաւորը հարկադրուեցաւ պարպել սրահը: Կէս օրէն վերջ, ուրիշ դէպքեր պատահեցան: Ամբաստանեալները կը շարունակէին աղմկել, միշտ «Մարսէյյէզ» երգելով: Կեդր. կոմիտէին անդամներէն Քուփոն, որ իբրեւ վկայ կանչուած էր, «աւարառութիւն» կոչեց ոստիկանութեան կատարած գործողութիւնները եւ յայտարարեց.— «Քառասունեւչորս հազար ֆրանք յափշտակած, կլիներ խուզարկած, դուռներ խորտակած են»:

«Իւմանիթէ»ի խմբագրապետը,Անտռէ Սթիլ եւս երկար յայտարարութիւն մը գրի առնել տուաւ ատենադպիրին, բուռն ծափերու մէջ, հակառակ դատաւորին ազդարարութեանց: Պ. Սթիլ բացագանչեց.

— Չեմ ուզեր իմ ներկայութեամբ վաւերացնել այս կնքուած թուղթերուն բացումը: Այդ գործողութիւնը կատարուած է առանց մերկոմէստուգուելու : Կը մերժեմ ստորագրել ատենագրութիւնը, վասն զի այս խուզարկութիւնները պարզապէս ոստիկանական մեքենայութիւններ են: Ես կը մերժեմ այս խեղկատակութիւնը եւ արտօնութիւն կը խնդրեմ դուրս ելլելու: Այլեւս բանտէն հոս պիտի չգամ, ներկայ ըլլալու համար այս խեղկատակութեան : [illegible] բաստանեալները: Դատաւորը հարցուց.— Ուրեմն չէ՞ք ուզեր ներկայ ըլլալ, եթէ չշարունակեմ կնքուած թղթածրարներուն բացումը:

Բոլորն ալ ձեռքերը բարձրացուցին ի նշան հաւանութեան :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

[illegible] ջէն: Ընդհ. ժողովը կը բաղկանայ 42 — 43 պատգամաւորներէ: Մեծամասնութեան թեկնածուներն են. 1. Կաթող. տեղապահ Խադ արք.— 2. Լիբանանի առաջնորդ Խորէն եպիսկ.— 3. Հալէպի առաջնորդ Զարեհ եպիսկ. : Իսկ փոքրամասնութեան թեկնածուն է Ամերիկայի առաջնորդ Տիրան արք.: Կը խօսուի նաեւ Գալուստի պատրիարքի մասին :

Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ԾԱՆՐ ՀԻՒԱՆԴ

« Տէյլի Մէյլ»ի մէջ կը կարդանք հետեւեալ խորագրով.— « Քարիւղի թագաւորը ծանրապէս հիւանդ է: Գաղտնապահութիւն պանդոկին մէջ (9 Յուլիս). —

Խիստ հրահանգներ տրուած են Տովիլի «Նորմանտի» պանդոկին սպասաւորներուն, որպէսզի ատոնց անդին չյայտնեն թէ հոն կը գտնուի Պ. Կիւլպէնկեան, քարիւղի ջոջը, որ աշխարհի ամէնէն հարուստ մարդը կը համարուի :

Մեծ անձկութիւն կը տիրէ իր առողջութեան մասին եւ բժիշկը, որ այժմ շարունակ կը հսկէ իր անարին մօտ, խնդրած է պանդոկին վարչութենէն օգնել իրեն, կատարեալ հանգիստ եւ մեկուսացում ապահովելու համար: Պ. Կիւլպէնկեան, որ 83 տարեկան է, այնքան ծանր հիւանդ էր որ չկրցաւ ներկայ ըլլալ իր կնոջ յուղարկաւորութեան, անցեալ շաբթու, Փարիզի մէջ: Զաւակը եւ հարսը իրեն հետ են Տովիլի մէջ :

ՏԻԿԻՆ Ն. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

Տիկին Նուարդ Կիւլպէնկեանի մարմինը Յուլիս 8ին, երեքշաբթի ժամը 8ին, Փարիզի եկեղեցիէն փոխադրուեցաւ Նիս, մասնաւոր օդանաւով: Դագաղին կ'ընկերանային Թովմա քահանայ Մինասեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար Կիւլպէնկեան եւ Պ. Ազաթօն:

Ժամը 1ին հասած են Նիս: Քաղաքին հոգեւոր հովիւը, Ատոմ քահանան եւ դպիրները դիմաւորած են եւ առաջնորդած են դագաղը գերեզմանատուն, ուր ամփոփուած է ընտանեկան դամբարանին մէջ :

ՊԱՌԱԿՏՈՒՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Մեր Յունիս 12ի խմբագրականով անդրադարձած էինք այն բուռն, թունոտ ու աննախընթաց պայքարին, զոր Դեմոկրատները կը մղեն Հալքի, մասնաւորաբար անոր նախագահին՝ Իսմէթ Ինէօնիւի դէմ :

Պատմութեան մէջ քիչ անգամ արձանագրուած է այսքան տանձարձակ պայքար «անկեալ դիկտատոր»ի մը դէմ, որուն առջեւ ամբողջ երկիրը, ամբողջ քառորդ դար, քծնեցաւ ու խունկ ծխեց լորձնաշուրթն փառաբանութեամբ :

Ի՞նչ անդրադարձումներ պիտի ունենայ այս պայքարը Թուրքիոյ ներքին կեանքին մէջ, — կը հարցնէինք մեր նոյն խմբագրականով :

« Անկեալ դիկտատոր»ը եւ իր մանկլաւիկները տեղի պիտի տա՞ն, զէնքերը վար պիտի դը-նե՞ն, թէ՞ հակամիջոցներու պիտի դիմեն իրենք ալ, եթէ ոչ վերստին իշխանութեան տիրանալու, գէթ փրկելու համար իրենց վարկն ու պատիւը յաչս ժողովուրդին եւ պատմութեան :

Գրեթէ ստոյգ է այլեւս, որ երկրին մէջ կայ խուլ դժգոհութիւն մը թէ օրուան իշխանութեան եւ թէ «անկեալ» իշխանութեան դէմ : Կան աղանդաւորներու «զօրասիւնը» (Թիճանիներ եւ Նըքշիպենտիներ) : Կայ մանաւանդ հինգերորդ զօրասիւն մը, դեռ տկար, դեռ անկազմակերպ, բայց միշտ հետամուտ գետին շահելու, քանի որ այդ զօրասիւնին ետին կեցողները ոչ ջանք կը խնայեն, ոչ դրամ, ոչ ալ խարդախութիւն կը դնեն պայքարի իրենց միջոցներուն մէջ :

Այս զօրասիւնի մասին դեռ առիթ կ'ունենանք խօսելու, մեր տեղեկութիւնները քաղելով միշտ բուն աղբիւրէն՝ Թուրքերէն թերթերէ եւ պաշտօնական անձերու վկայութիւններէն : Առ այժմ պարզ է, որ Դեմոկրատները կ'աշխատին պառակտել Հալքը թէ՛ ներսէն, թէ՛ դուրսէն, ընդմիշտ չքացնելով անոր ազդեցութիւնը պետական կեանքի մէջ եւ կոտորակելով, բաժան բաժան ընելով զայն :

Հարկ եղաւ,— եւ դեռ հարկ պիտի ըլլայ անշուշտ, — «հզօրագոյն կռուիլ» այս արդիւնքին հասնելու համար, վասնզի դիւրին գործ չէ քառորդ դարու մենատիրութեան մը հետքերը ջնջել երկու տարուան մէջ :

մէջ իր խօսած ճառին՝ [illegible], Ֆոնիայի երէկուան կուռքին՝ Իսմէթ Ինէօնիւի հասցէին: « 1940 — 1944,— ըսաւ Թուրք վարչապետը , — «Ինէօնիւի ձեռքէն երկիրը արիւն լացաւ: «Զօրաշարժի հուչակում» անունին տակ պարտկուած դայթակղութիւնը այնքան ծանրակշիռ է, որ կրնայ սնանկութեան տանիլ մեր բոլոր նուիրական արժէքները: Եթէ զինուորական ղեկավարները 1940—44ի այս կարգադրութիւններուն համար իր օձիքին կառչին, Ինէօնիւ գլուխը չի կրնար փրկել » :

Ասիկա, գոնէ առ այժմ, սպառնալիք մըն է միայն, որովհետեւ Ինէօնիւի դէմ պայքարը կուսակցական գետնի վրայ կը տարուի, բայց ոչ պետական, «Անկեալ դիկտատոր»ը դեռ ոչ դատարան կանչուած է, ոչ ալ պատերազմական ատեանի յանձնուած :

Սակայն կը թուի, թէ ի վերջոյ հաշիւ պիտի պահանջուի իրմէ ոչ միայն խօսքով, այլ նաեւ գործքով: Գէթ այս տրամադրութիւնը կայ հանրային կարծիքին մէջ, որ ըսել է՝ Դեմոկրատ կուսակցութեան մէջ :

Այսպէս՝ Անատոլու գործակալութիւնը կը հաղորդէ Անգարայէն, թէ հարցագիր մը պիտի տրուի Ազգ. Ժողովի նախագահութեան, անձնապէս Ինէօնիւէն հաշիւ պահանջելու համար 1938էն մինչեւ 1950 իր կատարած նիւթական գործառնութիւններուն, ըրած վճարումներուն եւ ծախսած գումարներուն մասին:

Ասիկա անշուշտ խնդրին նիւթական կողմն է միայն. ետքէն պիտի գայ նաեւ բարոյական կողմը:

Այն երեսփոխանը, որ հարցագիրը պիտի ներկայացնէ Ազգ. Ժողովին, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ .

— « Ճշդուած է, որ «շէֆ» եղած ժամանակ, Իսմէթ Ինէօնիւ, Հանրապետութեան նախագահութեան ելմտացոյցէն դուրս, բազմաթիւ գանձումներ ըրած է այլ գործավարութեանց ելմտացոյցներէն: Դեռ խօսքը չեմ ըներ գաղտնի վարկերէ ստացած մեծ գումարներուն, զորս եթէ բարդենք միւսներուն վրայ, արդիւնքը միլիոններու կը յանգի: Իբրեւ երեսփոխան, իրաւունք ունիմ հարցնելու, թէ պետական գանձէն առնուած այս դրամները ինչ եղած են եւ ինչ է անոնց քանակը» :

Մեր յիշատակած եւ չյիշատակած բոլոր յարձակումներն ու ամբաստանութիւնները, Հալքի եւ իր նախագահին դէմ, այն արդիւնքը ունեցան, որ ծանր պառակտում մը ծայր տուաւ այդ կուսակցութեան մէջ, սպառնալով վերջնապէս քայքայել Աթաթիւրքի «ձեռակերտ»ը :

«Տինիա» թերթին համաձայն, Իսմէթի քաղղութիւնները գաւառներուն մէջ՝ կոչուած են դրդռութիւն յարուցանելու ժողովուրդին եւ երկրին մէջ: Զօրաւոր հոսանք մը կայ,— կ'ըսէ թերթը,— այս պարագան յանձնելու Ազգ. Ժողովի ուշադրութեան եւ քննութիւն պահանջելու Իսմէթի դէմ :

Իսկ Մուհիտ Տրանսա «Հիզմէթ»ի մէջ կը գրէ այս առթիւ.— « Հինէն ի վեր խառնակութիւն կար Հալք կուսակցութեան մէջ, եւ հիմա իր գագաթնակէտին հասած է ան: Գիտէինք, թէ առնէք մը ի վեր Ինէօնիւ եւ Կիւնալթայ գժտուած են: Ըստ երեւոյթին, Կիւնալթայ չկրցաւ բերդը ներսէն գրաւել եւ նախամեծար համարեց հրաժարիլ Հալքէն ու անջատ կուսակցութիւն մը կազմել :

— « Իրողութիւն է, որ Իսմէթ Ինէօնիւ թէ երկրին եւ թէ իր կուսակցութեան համար անտանելի բան մըն է այլեւս, խռովութեան ազդակ մը: Շրջանը պէտք եղածէն աւելի փոխուած է, բայց ինք, Ինէօնիւ, իր հին մտայնութենէն ու սովորութիւններէն, իր յամառութենէն ու մենատիրութենէն նշանախեց մը չէ փոխած: Կը գործէ միակ պետի մը մտայնութեամբ ու մաքիավելական ռազմավարութեամբ եւ ամէն ինչ կ'ընէ վարչական մեքենային տիրանալու համար» :

Թուրք թերթերը յատկանշական խմբագրականներ կը հրատարակեն Հալք կուսացութեան մէջ ծագած պառակտումին շուրջ: Օրուան նիւթ դարձած է նախկին վարչապետ եւ Էրզինճանի երեսփոխան Շէմսէտտին Կիւնալթայի եւ իր սերտ գործակիցին՝ Ճավիտ Օրալի մօտալուտ հրաժարումը Հալքէն: Կ'ըսուի, թէ Հալքի խորհրդարանական խմբակի գլխաւոր դէմքերը նոյնպէս տրամադիր են հեռանալու կուսակցութենէն: Ինէօնիւի խմբակցութեան դէմ մէկէ աւելի խմբակներ կազմուած են արդէն : Հաւանական կը նկատուի , որ այս խմբակները միանան եւ միացեալ ճակատ յարդարեն Ինէօնիւի դէմ: Ճավիտ Օրալի թերթը, «Հիւր Սէս», արդէն իսկ խիստ ու կծու լեզուով կը յարձակի Հալքի վարիչներուն վրայ եւ գրեթէ ապարէզ կը կարդայ անոնց :

Միւս կողմէ՝ Անգարայէն հեռագիր մը կը ծանուցանէր, թէ Հալքի մէջ «չերտաւորում»ներ ստեղծուած են եւ պառակտումը ծայր տուած է : Այսշերտաւորումները անշուշտ ձեռնածալ նստած չեն: Առ այժմ կը պահանջեն փոփոխութիւն մտցնել կուսակցութեան ծրագրին մէջ, յարմարցնել զայն «դարուս ոգի»ին եւ նոր ծրագրով ու զօրացած կազմով պատրաստուիլ յառաջիկայ երեսփոխանական ընտրութեանց :

... Յատկանշական է, որ դեմոկրատներու յարձակումներուն դէմ գրեթէ կրաւորական դիրք մը բռնած են Հալքեանները , Մինչ առաջինները շարժման մէջ դրած են իրենց բոլոր զէնքերը , վերջինները հազիւ միայնկը պաշտպանեն իրենց դիրենք :

Ըսինք արդէն, թէ դժգոհ տարր մը կայ Թուրքիոյ մէջ : Հալքը պիտի աշխատի անշուշտ օգտագործել այդ տարրը՝ ընդդէմ դեմոկրատներուն: Դժգոհները միշտ ալ դիւրաւ լեզու կը գտնեն իրարու հետ: Սակայն դեմոկրատ իշխանութիւնը զգալապէս ամրացուցած է արդէն իր դիրքը եւ գրեթէ անհնարին է, որ պարտուի յառաջիկայ ընտրութիւններուն մէջ, մանաւանդ որ իր կողմը ունի արտաքին օժանդակութիւնը :

Անգլիացի գրող մը, Պրայլի Հոճէց, որ առաջին աշխարհամարտէն առաջ գիրք մը հրատարակեց «Երեք դրօշի տակ» խորագրով , կը գրէ .— « Ցարական բռնապետութիւնը ողնայարաւոր է , Թրքականը՝ կոտրած ողնայար ունի»:

Հալքը «կոտրած ողնայար »ով բռնապետութիւն մըն էր: Դեմոկրատները կ'ուզեն «ողնայարաւոր » բռնապետութիւն մը ըլլալ :

Միայն արտաքին ճակատի վրայ ծանր պարտութիւն մը կրնայ փոյել ներկայ վարչաձեւը : Նման պարտութիւն մըն էր, որ մեծազօր Իթթիհատը հեռացուց իշխանութենէ, անոր տեղ բերելով Քէմալը:

Արտաքին ճակատի վրայ պարտութիւն մը կրնայ Իթթիհատի ճակատագրին ենթարկել Դեմոկրատներն ալ: Այն ատեն վերստին «սեւաբան կը մտնէ» նոր Մուսթաֆա Քէմալ մը, եւ պատմութիւնը կը կրկնուի ...

Թուրքերը գիտեն միմնալ վտանգին առջեւ :
Մենք մեզի նայինք ...

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐի)

Վանայ գաղութը

(ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐԻ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐԸ)

Ա.

1915. ճիշդ ապրիլ ամսուան 15 էր, (հին տոմար) երբ մենք Քանաքեռից ճանապարհ ընկանք դէպի երկիր, Երեւանը անցնելով: Դեռ Մարտ ամսուան վերջին օրերն էր, Պարսկաստանից մեզ հասած լուրերը Թուրքիոյ մասին վրդովիչ էին: Ամբողջ Փետր. եւ Մարտ ամիսներուն մեր կամաւորական խմբերը տենդային պատրաստութեան մէջ էին: Կովկասեան բանակների գլխաւոր հրամանատար զօր. Եուտենիչի հրամանով մեր երեք կամաւորական խմբերը միացած էին: (Դրօն, Քեռին եւ Համազասպ): Այդ խմբերի ձիաւոր ուժերը ոչ աւելի քան 1200 հոգուց կը բաղկանային : Այնպէս որ այդ երեք խմբերը կը հաշուէին հազիւ 5000 հոգի :

Մեր գլխաւոր հրամանատարն էր Խանասորի Վարդանը , իսկ ձիաւորներու գլխապետը Դաշնակցական Խէչօն, որ զոհուեցաւ Պիթլիսի Յունիս ամսուայ կռիւներին:

Իկտիրից շարունակեցինք մեր ճանապարհը , Օրկովա գիւղը եւ Պարթոմած: Այդ բարձր բլուրները անցնելով մտանք Հին Պայազիտի դաշտը : Չկար հայկական Արծուայ գիւղը, չկար եւ քրտական մեծ գիւղը՝ Ղըզըլ Տիւզան, որոնք գոյութիւն ունէին 1914ին :

Վերջապէս հասանք Կաւաշանի քրտական գիւղը, ուր 1914ին ձմեռը Քրտերը եւ Թրքական ոստիկան - զօրքը կ'ուզէին մեզ շրջապատել եւ կոտորել :

Կռիւը տեւեց ամբողջ օրը, ունեցանք մէկ բռպանեալ եւ երեք վիրաւոր, որոնց թւին եւ մեր խմբապետ Դրօն :

Գարուն էր, բայց Կաւաշանին չունէր իր առաջուայ գեղեցկութիւնը: Գեղեցիկ էր 1914ի ձմեռը, երբ գիւղին բարձր բլուրները ճերմակ սաւան հագած էին նոր հարսի պէս, ինչ որ մի առանձին տպաւորութիւն էր թողել ինձ վրայ :

Պէնտումայի գետը բռնած յառաջացանք դէպի Վան, եւ թշնամու հետ լուրջ կռիւների չպատահեցանք: Թշնամին փախուստի էր մատնուել: Կռուի կարօտն էինք քաշում, բոլոր կամաւորներս : Վերջապէս հասանք մեր նպատակին, դա Բերկրին էր, որ որոշած էր մեզ դիմադրել :

[illegible]

մօտեցանք: Քեռին մեզ հետ չէր , նա մեր ձախ թեւը բռնած կը յառաջանար դէպի Վարագայ վանքը, համոզուած որ առանց իրան, մենք Բերկրին կը գրաւենք :

Դալի Ղազարի վաշտը անցաւ քաղաքի թիկունքը, բլուրների վրայէն: Բերկրիի վիճակը ոբոշուած էր: Թշնամին դէպի Վան փախչելու ճանապարհ չունէր, փախուստի միակ ճանապարհը Արճէշն էր, որով փախան: Լաւ չեմ յիշում, կարծեմ Մայիս 1 էր: Միւս օրը մտանք Տիրամօր վանքը: Գիւղին բնակիչները ոչխարի պէս մորթուած, ձգուած էին գետնի վրայ, տկլոր, ձկների պէս :

Մտանք վանքի բաց դռնից ներս: Միեւնոյն զարհուրելի պատկերը, դիակները իրար խառնուած մեծ եւ փոքր, վանահայրն ալ իրենց հետ :

Մնում էր մի բան.— Լուծել վրէժը : Բոլոր կամաւորներս տուել էինք այդ որոշումը, այդ երդումը տուել էին մեր ընկեր Խազայները: Մեր եւ Խազախների ուխտ էր :

1916ին երբ որ գրաւեցինք Խնուսը, Մուշը, Պիթլիսը, մեր տուած երդումը կատարած եղանք: Սկսում ենք յառաջանալ դէպի Վան: Այդ տեղ մեր դիմացը կռուող ուժեր չկային :

Մայիս 4ին դիշերեցինք Ալիւր հայ գիւղը : Հոս ալ մարդ չկար , գիւղը դատարկ էր: Առաւօտ լուսաբացին սկսանք մօտենալ Վանայ այգիներին: Քաղաքը լուռ էր, ուրեմն կռիւ չկար :

Մի երկու տասնեակ ձիաւորներ մեզ դիմաւորելու եկան: Մայիս 5էր: Տաճիկները հեռանալով Վանից ,նոյն իսկ չէին փճացրել բերդին թնդանօթները :

Վանեցիք մեզ դիմաւորեցին այդ թնդանօթների դոռում գոչումով:Երբ որ զինուորականկարգով մտանք Խաչ փողոցը, աջ ու ձախ կողմերս բռնել էին քաղաքին ինքնապաշտպանութեան խմբերը. մեզ դիմաւորեցին օդի մէջ արձակուած Մաուզերների տարափի տակ:

Քիչ անդին մեզ դիմաւորեցին դպրոցականները բենց նուագախումբով, Վանայ Օրիորդները ծաղկեփունջերով :

Ռուսական սպայակոյտը եւ զինուորները հիացմունքով կը նայէին Վանեցիներու վրայ, (Մալաթցի , Արմիանի, Կէրօյի), (կեցցեն Հայերը, հերոս են):

Դրոյի կարգադրութեամբ գիշերեցինք քաղաքից դուրս , միւս առաւօտեան ճանապարհ ինկանք դէպի Հայոց Ձոր: Այդ տեղի գիւղերի անունները չեմ յիշում :

Յառաջանալով դէպի Շատախ, երբ մօտեցանք Միր Մհէի գիւղերէն, Քրտերը սկսան մեզ դիմադրութիւն ցոյց տալ: Երկու ժամէն նրանց չպրտեցինք, մօտակայ բլուրները :

Այդ օրուան յառաջապահի հերթը իմս էր : Ոտքի չուտ կը յառաջանայինք, խումբը բաւական մեզմէ [illegible] էր: Նստանք ձիերի վրայ, հանգիստ առնելու: Ցանկարծ տղաներից մէկը իմ ուշադրութիւնը գրաւեց: Ասաց աջ կողմի բլուրից մարդիկ են գալիս: Հեռադիտակով ճշդեցի որ, մարդիկ դէպի մեր կողմը կը յառաջանային: Թէեւ

գինուած էին, բայց չէին կրակում: Կ'իջնէին համարձակ քայլերով եւ հպարտութեամբ : Մի քառորդ ժամից ամէն ինչ պարզուեց : Իջնողները Շատախի տարազով էին: Դրանց առաջնորդը մօտեցաւ ինձ եւ սեղմեց իմ ձեռքը, յայտնելով իր անունը.— Լեւոն Շաղոյեան: Մեծ էր ուրախութիւնս, դիմացս կը գտնուէր յայտնի Դաշնակցական հերոս Լեւոնը: Կէս ժամէն մեր ամբողջ խումբը միացաւ մեզ: Դրօյի եւ Տէլի Ղազարի հանդիպումը, Լեւոնի հետ, մեծ զարմանք չպատճառեց: Որովհետեւ այդ երեք ընկերները իրար գիտէին 1908 թուականից : Կարճ խօսակցութիւնից յետոյ, Դրօյի եւ Լեւոնի մէջ ամէն ինչ պարզուեցաւ, որ Տէլի Ղազարի վաշտը պիտի մնայ Լեւոնի հետ, իսկ ինքը իրա ամբողջ խմբով անցաւ Շատախ :

Մեր վաշտը միացած Լեւոնի բարձրացանք այն բլուրները, ուրտեղից քիչ առաջ իջած էր Լեւոնը (Գօմէր): Լաւ պաշտպանողական դիրքեր ունէր: Վանայ դաշտի ժողովուրդը, Գաւաշի եւ Շիտանի ժողովուրդի հետ կարողացել են պաշտպանուել, մինչեւ մեր հասնիլը: Այսպէս մեր վաշտը բախտ չունեցաւ Շատախը տեսնելու :

Գօմէր եւ շրջակայ գիւղերը երկար չմնացինք: Հաւաքելով այստեղ ապաստան գտած ժողովուրդը իջանք Աղթամար: Միւս օրը առաւօտեան անցանք Նարեկայ վանքը :

Ղազարը ինչ որ գաղտնի ծրագիր ունէր իր սրտի մէջ, մենք տեղեակ չէինք :

Քեռին Ոստանը գրաւելուց յետոյ մեզ աւելի մօտ էր, Ղազարը մի ձիաւոր սուրհանդակ ղրկեց Քեռիի մօտ, պարզելով մեր արշաւանքը դէպի Կարկառ, սուրհանդակը ետ եկաւ բերելով Քեռիի «այո»ն եւ բարեւները :

Երեկոյեան Ղազարը ինձ պատմեց թէ, ինչպէս 1906էից սկսեալ Վանը ունեցել է մի շրջուն գործիչ, Ռատայէլ: Գործով Կարկառ եկած ժամանակը շրջանին պետը՝ Խուրշիտ, հրաւիրել է Ռաֆայէլը իր տունը եւ սպաննել է:

Լեւոնի տղաների պատմածից երեւում է որ քիւրտ Խուրշիտը հոն է տակաւին իր «զօլամ»ներով: Կայ երկու Կարկառ, հայկ. եւ քրտական: Գիշերով մենք մտանք Հայոց Կարկառ, ամայի էր: Մարդ չկար: Միւս օրը առաւօտեան սկսանք մօտենալ քրտական Կարկառի. հեռադիտակի սուրապակիները կ'ասէին մեզ, որ քրտական Կարկառը լաւ պաշտպանութեան տակ է :

Զգուշութեամբ մօտեցանք Կարկառի ջրաղացների, գեղեցիկ էր Հայաստանի Մայիսը :

Բոլորս ժողովելով ծառերի եւ թփերի տակ, վաշտի չորս յիսնապետներս, Տէլի Ղազարի չուրջը, կ'որոշէինք յարձակումը երբ սկսինք: Յանկարծ մեր ուշադրութիւնը գրաւեց արեւի փախուստը եւ մութ մութ ամպերի կուտակումը... Հայաստանի անձրեւը ռազմագիտական տեսակէտից մեզ օգնութեան էր եկել, եւ հետն ալ չտարինելի պէս թափուող կարկուտը: Թշնամին բլուրները թողած իջեր էր գիւղը, իսկ մենք ջուրը ինկած մկների նման էինք:

Բոպէն թանկ էր :

ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ձ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին դպրոցի տարեվերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 29ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ի ներկայութեան կոկիկ բազմութեան մը: Ուսուցչուհին, Տիկին Ա. Տէօքմէճեան ջանք չէր խնայած գոհ ձգելու համար ծնողքները եւ հասարակութիւնը: Մէկ տարուան իր տքնաջան աշխատանքը եւ սիրայօժար նուիրումը փոխարինուեցան ջերմ գնահատանքով:

Հանդէսը բացուեցաւ «Բարի եկաք դուք հիւրեր պատուական» խմբերգով երկսեռ աշակերտութեան կողմէ: Ժագլին Քէօսէեան արտասանեց «Մեծը» :

Ներկայացուեցաւ տարուան չորս եղանակները, երգախառն արտասանութեամբ : Արտասանութիւն մը «Շիք աղջիկը», նոյնպէս Ժագլին Քէօսէեանէ արժանացաւ ջերմ ծափերու : Տրիկ երգախառն պարը գտաւ մեծ ընդունելութիւն եւ արժանացաւ կրկնութեան: «Զարիա պատիժը» Յովհ. Թումանեանի ներկայացուեցաւ մեծ յաջողութեամբ: Դերակատարներն էին Անահիտ Տէր Վարդանեան (կկու), Ալիս Դաւիթեան (աղուէս) եւ Աղաւնի Ազարեան (աղուէսը): Զուգերգ «Քոյր ու եղբայր», Քէօսէեան եւ Նեա Միսկէրճեան : Փոքրիկներու կողմէ երգ «Գիւղին ծայրը»: Տրամախօսութիւն մը «Շիք պարոններ» Համբարձում Կարապետեանէ եւ Ռօժէ Քէնտիրեանէ ի դիմաց երկու աղջիկներու (Ժագլին Քէօսէեան եւ Արսինէ Քիլէրճեան):

Այս բոլոր մանկական երգերն ու պարերը եւ արտասանութիւնները, հայեցի մաքուր առոգանութեամբ կուգան հաստատել թէ՝ հակառակ «Մեռանք - կորանք»ի կանչերուն, շատ բան կը փրկուի, եթէ ամէն մարդ եւ ամէն կազմակերպութիւն իր կարելին փորձէ նիւթապէս թէ բարոյապէս :

Քառորդ ժամ դադարէ մը վերջը, մեր վաստակաւոր ընկերուհին, Տիկին Քիպրիթճեան, պարզեց Կապոյտ Խաչի դերը եւ հայ կնոջ հանրօգուտ գործունէութիւնը : «Տարագիր ժողովուրդը հազիւ թէ իր մէջքը շտկած, գործի ձեռնարկեց, դպրոցներ բանալու եւ Հայը Հայ պահելու համար: Այս նուիրական գործին մէջ առաջին գծին վրայ կը գտնուի Հայ Կապոյտ Խաչը իր անձնուէր ընկերուհիներով »:

«Ազատն Աստուած » խմբերգը եւ Կապոյտ Խաչի գործը խորհրդանշող կենդանի պատկեր մը ներկայացուեցաւ Ժագ. Ասլիկեանի, Մարիկ Տէր Մեսրոպեանի եւ Իվոն Վարդուկեանի ձգեց խոր տպաւորութիւն: Տոհմային տարազներով գեղջկական պար մը եւ հայ եռագոյնին երեւումը բեմին վրայ արտասանութեամբ մը Եղսաբեթ Սէմէրճեանի (Հայ Դրօշին) վերջացաւ ջերմ ծափերով: Բարոյալից տրամ մը «Կեռասին գողերը» անցաւ շատ յաջող :

Խօսեցաւ նաեւ Պ. Մարտիրոս Թաշճեան իբրեւ ուսուցիչ Կապոյտ Խաչի հայերէնի դասընթացքին : Թելադրեց հայ ծնողքներուն իրենց պզտիկները վստահիլ Կապոյտ Խաչին եւ տուներուն մէջ շարունակ հայերէն խօսիլ իրենց հետ:

Հայկական պարերով ստեղծուած խանդավառութիւնը կրկնապատկուեցաւ «Արդ վերջացաւ » խմբերգով՝ երկսեռ աշակերտութեան կողմէ : Այս առթիւ Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը ծաղկեփունջ մը նուիրեց ուսուցչուհի Տիկին Ա. Տէօքմէճեանի, հատ մըն ալ դաշնակահարուհի Օր. Մ. Մարկոսեանի: Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը իր կարգին ստացաւ իր վարձատրութիւնը նիւթապէս թէ բարոյապէս:

✕ Այս օրերս դժբախտութիւնը ունեցանք կորսնցնելու պատուական Հայուհի մը, Տիկին Վարդանուշ Ադամեան, հաւատաւոր ընթերցող «Յառաջ»ի եւ անձնուէր անդամուհի Կապոյտ Խաչի : Այս առթիւ նուէրներ եղան, ինչպէս յայտարարուած էր:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՌԷՆՍԻ.— Շաբաթ երեկոյ ժամը 5.30ին տեղի ունեցաւ Դպրոցասէրի 1951 — 1952 ուսումն. տարեշրջանի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը՝ մտերմիկ շրջանակի մէջ: Հրաւիրուած էին աշակերտուհիներու ծնողները :

Ծրագիրը կը բաղկանար երգերէ, արտասանութիւններէ եւ աշակերտուհիներու կողմէ նուագուած դաշնակէ: Բարձրագոյն դասարանի աշակերտուհիներէն Օր. Լիլիան Գասմաճեան եւ Օր. Ժանին Արզարեան՝ առաջինը ֆրանսերէն, երկրորդը հայերէն կարդացին իրենց հրաժեշտի ուղերձները, իրենց երախտագիտութիւնը յայտնելով Դպրոցասէրի մէջ վայելած հոգածութեանն ու ստացած դաստիարակութեան համար: Ուշագրաւ էր Օր. Ժ. Արզարեանի հաւաստիքը թէ երբեք պիտի չդաւաճանեն Դպրոցասէրի ոգիին եւ Հայ մնալու ուխտին, թէ հայ ցեղի խորհուրդն ու հայ պատմութեան նուիրական աւանդը յաջորդական սերունդներուն փոխանցելու իրենց պարտականութիւնը պիտի սատանձնեն հայ կնոջ յատուկ յամառութեամբ :

Տեսչուհին, Տ. Է. Այվազեան պարզեց ուսման եւ դաստիարակութեան մեր արտակարգ կարեւորութիւնը, մասնաւորապէս ծանրանալով դաստիարակչական սկզբունքներու եւ մեթոդներու կրած հիմնական փոփոխութիւններու վրայ՝ համաձայն արդիական պահանջներու :

«Այսօր աշխարհիս գրեթէ բոլոր մասերուն մէջ ուսման եւ դաստիարակութեան գործը համաժողովրդական հանգամանք ստացած է եւ անցեալի անհատներու փոխարէն, ներկայիս զանգուածներն են որ մշակոյթի համատարած արշաւին գլուխն անցած են: Հայերս չենք կրնար ետ մնալ այս վազքէն եւ պէտք չէ որ ետ մնանք, երբ մեր փառաւոր անցեալը կը հրահանգէ մեզ միշտ հաւատարիմ մնալ լոյսի իտէալին: Եթէ ժողովուրդի մը ճշմարիտ արժէքը իր իմացական եւ հոգեկան արժանիքներով կը չափուի, Հայու բովանդակ պատմութիւնը դարերու ընթացքին դպրութեան կոթող մը եղած է»:

Ներկայ մը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՌՕ ՌՔ

Բայց մեր սքանչելի կազմակերպութեան մէջ տկար կէտ մը՝ բացուածք մը կար,— օդային հաղորդակցութեան խնդիրը: Ու այս հակառակ էլեկտրոնի միջոցներով տրուած ուղղութիւններուն եւ ցամաքային հաղորդակցութեան: Կորուստները նուազած էին: Բայց գերմանական թակարդին մէջ ինկած ամերիկացի, անգլիացի եւ ֆրանսացի վայրաջուներուն օգնութեան կանչերը վրդովիչ կերպով կը բազմանային: Ուրեմն Գերմանացիները, տեղէ մը վստահելի լուրեր կը ստանային վայրաջուներու մասին: Ամէն ինչ ցոյց կուտար թէ խնդրին մէջ դաւաճանութիւն մը կար :

Օդային հաղորդակցութեան մէջ գոյացած այս բացուածքին ծայրը գտնելու յոյսով՝ Ժեռար 1944 Յունուար 21ին, խորհրդակցութեան հրաւիրեց գնդապետ Թունի Կարմիր Խաչի գրասենեակին մէջ: Փարիզի վարչակազմի անդամներէն զատ, կանչուեցան նաեւ Լը Մանի, Քանի, Անժէի եւ Ռէնի գործիչները :

Խորհրդակցութեան կը բացակայէին երկու հոգի: Մէկը Անժէի Օղակին վարիչը՝ զօր. Օտիպեռն էր: Միւսը՝ Սոսէ, Ժեռարի հետ կապ պահող անձը: Սոսէ հրահանգ ստացած էր զօր. Օտիպեռը դիմաւորել կայարանին մէջ :

Սոսէի բնակարանը ղրկուած լրաբերը համարձակութիւն չունեցաւ ներս մտնելու : Դրան միջանցքին մէջ կասկածելի մէկը թերթ կարդալ կը ձեւացնէր: Քիչ մը հեռուն, փողոցին մէջ ուրիշ մէկը եւս թերթ կը կարդար :

Լրատարը յետոյ ղրկուեցաւ Սոսէյի օգնականին, Ֆելիքս Տիւփիւիին տունը: Վերադարձին բերաւ աւելի վրդովիչ լուրեր: Տիւփիւին մեկնած էր կէս օրին, սենեակին մէջ ձգելով կահ կարասիները եւ առած միայն իր անձնական գոյքերը:

Տարօրինակ զուգադիպութիւն մը: Իբրեւ Սոսէյի փոխանորդը, Տիւփիւի միակ պաշտօն մը ունէր, Դիմադրական ընդունելութեան յանձնախումբին մէջ: Այս յանձնախումբի անդամները համակրելի անձնաւորութիւններ էին, բայց ոչ Օղակի մարդիկ: Ստուգումներէն յայտնի եղաւ, ուր բոլոր ձախողած գործողութիւնները անկէց յառաջ եկած էին: Յատկանշական էր եւ այն պարագան, որ ճիշդ գաղտնիքներուն դուրս ելլելու յայտնութեան պահուն՝ Տիւփիւին կ'աներեւութանար :

Ոչ ոք կը տարակուսէր Սոսէյի հաւատարմութեան մասին, մինչ Տիւփիւի բաղդատաբար անծանօթ մըն էր :

Ժողովը տեղի ունեցաւ խոր անձկութեան մէջ: Կը վախնային որ Սոսէ մատնուած էր: Անկէց աւելի կարող եւ անձնազոհ մէկը չկար: Դիմադրական շարժումին հանդէպ կը տածէր անկեղծ եւ հաստատ համոզում եւ գորով : Այդ առթիւ իր մօտ միշտ թոյն կը պահէր, առնելու համար ձերբակալման մը պահուն :

Եթէ Տիւփիւին էր մատնիչը, աւելի մեծ վտանգ մը չէր կրնար հասցնել բարեբախտաբար : Քանի մը բացարձակ անհրաժեշտ գործակալներէն զատ ոչ ոքի ծանօթ էր: Ան բնաւ հանդիպած չէր Ժեռարին, զայն կը ճանչնար միայն Մօռօ կեղծանունով, հասցէն ալ չէր գիտեր: Թունին կը ճանչնար իբրեւ գնդապետ: Զօր. Մառասը՝ Սիւլյօ :

Եթէ Սոսէ հետեւած էր ապահովութեան կանոններուն,— եւ վստահաբար հետեւած էր, անշուշտ Տիւփիւին յայտնած չէր, որ կ'երթայ կայարան Զօր. Օտիպեռը դիմաւորելու :

Սոսէի ապահով վիճակի մէջ գտնուելու յոյսերը ի դերեւ ելան, երբ զօր. Օտիպեռի ժամանումին լուրը հասաւ: Սոսէ կայարան գացած չէր: Իր մասին տեղեկութիւններ ստացուեցան յաջորդ օրը՝ քաղաքին բանտէն :

Սոսէ բունտ առաջնորդուած էր գիշեր ատեն, արիւնթաթախ վիճակով, դէմքը սոսկալի կերպով ուռած: Տիւփիւի, գիտէր թոյնի պարագան եւ հաղորդած էր դահիճներուն. այնպէս որ Սոսէ բախտն իսկ չունեցաւ ինքզինքը թունաւորելու :

Յաջորդ օրը դարձեալ տարուեր էր Կեսթափոյի դահիճներուն առջեւ, եւ վերադարձուեր բանտ՝ նախորդ օրուընէ աւելի գէշ վիճակի մը մէջ: Ու ինչպէս կը սպասուէր, չէր ընկճուած տանջանքին առջեւ :

Քանի մը օր վերջը, Ժեռար, սովորականին պէս Տունին առջեւը ձգած, գնաց աուիծարոյնը, հրջականները քննելու դիտումով :

(Շար.)

Տեղական թերթեր այս մանրամասնութիւնները հրատարակելով, կ'աւելցնեն թէ գործողութիւնը պիտի շարունակուի։ Երեքշաբթի օր չորս ապրկերէն հայիւ մէկը բացուած էր, իսկ տակաւին անհարին դէպեր կը գտնուին դատական պալատին նկուղներուն մէջ ։

X Նոր ձերբակալութիւններ կատարուեցան Թուրքիոյ մէջ։ — Մէկ ամիս կախակայուեցաւ Սթէնի համայնավար քաղաքապետը ։

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Արեւմտեան Պերլինի մէջ առեւանգուեցաւ 46 տարեկան փաստաբան մը, Տոքթ. Լինցէ եւ անմիջապէս բոլշեւիկեան շրջանը փոխադրուեցաւ ։ Փաստաբանը 1947ին արեւմտեան շրջանը ապաստանած էր արեւելեան Գերմանիայէն եւ կ'աշխատէր այն կազմակերպութեան մէջ որ վկայութիւններ կը հաւաքէ արեւելեան Գերմանիոյ համայնավարներու գործունէութեան, վերազինման եւն. մասին։ Այս առեւանգումին հետեւանքով, արեւմտեան Պերլինի կառավարութիւնը որոշեց փակել բոլոր այն ճամբաները որոնք արեւելեան շրջանը կ'առաջնորդեն։ Քաղաքապետը յայտարարեց թէ պատուարներ պիտի կանգնեն եւ մասնաւոր պահակախումբեր պիտի դրուին 147 անցքերու վրայ։ Բոլոր միջոցները ձեռք պիտի առնուին, «խափանելու համար Պերլինի ժողովուրդին կեանքին, ազատութեան եւ ապահովութեան դէմ սարքուած ոճիրները »։

Այս որոշումով, Պերլինը պաշարման կ'ենթարկուի, ինչպէս եղաւ 1948ին։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Տոքթ. Լինցէի առեւանգումը տեղի ունեցած է հետեւեալ ձեւով.— Մարդ մը կը մօտենայ փաստաբանին, իր տունին առջեւ եւ լուցկի մը կ'ուզէ ։ Յետոյ բռունցք մը կ'իջեցնէ ծնօտին եւ երբ հոգի կառքէ մը ցատկելով, փաստաբանը կը բռնեն եւ անոր մէջ կը նետեն։ Եւ կառքը կը սուրայ դէպի արեւմտեան շրջանը։ Առեւանգիչները կրակ կը տեղան, միեւնոյն ատեն գամեր եւ երկաթի կտորներ նետելով ճամբուն վրայ, որպէս զի հետապնդողները չկարենան հասնիլ։

Արեւմտեան Պերլինի ոստիկանութեան թիւը 12.000ի պիտի բարձրանայ, առանց հաշուելու 1500 մասնաւոր պահակները, ապահովելու համար քաղաքին երկու միլիոն բնակչութեան պաշտպանութիւնը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Տիարպաքրի մէջ, Հայրեան իշխանութեան օրով 17 հոգի դնդակահարած են առանց դատուելու ։ Անոնց մէջ կը գտնուին Մարտինցիներ եւ Սղերդցիներ։ Ցանցապարտները դատարան յանձնուած են, որոնց մէջ կայ նաեւ զօրավար մը։ Դատավարութիւնը պիտի կատարուի Անգարայի մէջ ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ամերիկեան դեսպանատունը, որ կը գտնուի Կրէմլի դիմաց եւ որ վարձու տրուած էր, պէտք է պարպուի մինչեւ դեկտեմբեր 31, համալսարանին կցուելու համար։ Խ. Միութիւնը խոստացած է ուրիշ շէնք մը տրամադրել դեսպանատան համար ։

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը որոշեց 28 օրաթերթերը վերջնել 14ի, Յուլիսի կէսէն սկսեալ ։

ՕԴԸ ԶՈՎԱՑԱԾ է Փարիզի մէջ, երկու օրէ ի վեր։ Առջի գիշեր անձրեւ ալ տեղաց եւ փոթորիկ մը պայթեցաւ։ Բայց տաքը նոյն սաստկութեամբ կը շարունակուի Գերմանիոյ, Իտալիոյ եւ ուրիշ երկիրներու մէջ։ Աւելի քան 200 հոգի մեռած են արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, արեւահար ըլլալով կամ խեղդուելով։ Իսկ Իտալիոյ մէջ՝ 33 հոգի ։ Ֆրանսայի մէջ տաքէն մեռած են քսան հոգի։ Ուրիշ եւրոպական երկիրներ ալ հաշուելով, զոհերու թիւը 300ը կ'անցնի ։ Ջերմաչափը մինչեւ 40ի բարձրացած է Աւստրիոյ, Նորվեկիոյ եւ Զուիցերիոյ մէջ, ինչ որ տեսնուած չէր մէկ դարէ ի վեր։ Հիւս. Իտալիոյ երկաթուղիները դանդաղ կը բանին, երկաթ գիծերը լայնցած ըլլալով։ Հրշէջները ջուր կը հոսեցնեն անդադար։ Նափոլիի մէջ 84 տարեկան կին մը սկսաւ ճիչեր արձակել եւ հաղուստները հանել կառախումբին մէջ, ընկճուելով սաստիկ տաքէն։ Անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրեցին ։

ՇԱՐԺԱԿԱՆ սակացոյցի նոր օրինագծին առթիւ, Ազգ. ժողովը 216ի դէմ 267 ձայնով վստահութիւն յայտնեց կառավարութեան։ Թեր քուէարկեցին զօր. տը Կօլի կազմակերպութեան ըմբոստ անդամները։ Այժմ վարչապետը պիտի կրնայ երեք ամիս չունչ քաշել, շարունակելու համար իր ծրագրին գործադրութիւնը, օգտուելով Ազգ. ժողովին ամառնային արձակուրդէն ։

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՕԼԻ «ըմբոստ» երեսփոխաններէն 28 հոգի պաշտօնապէս յայտարարեցին իրենց հրաժարումը, առանձին խմբակցութիւն մը կազմելով։ Ուրիշ հրաժարումներ ալ կը սպասուին։ Նախապէս հրաժարած էին չորս հոգի, ուրեմն համագումար 32։ Ծերակոյտէն ալ 15—20 անդամներ դիրք բռնած են։ Կօլեան երեսփոխաններուն թիւը որ 121էն 114ի իջած էր, այժմ կը հաշուեն 86։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Cadet սրճարանին վերնայարկը ։ Կը խօսի Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Հայոց քաղաքական պատմութիւնը Գ. եւ Դ. դարերուն»։ Այս դասախօսութեամբ կը փակուի Լսարանին այս տարեշրջանը ։

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ .— Ֆր. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը կը խնդրէ իր մասնաճիւղերէն որ մինչեւ այս շաբաթ — վերջին պայմանաժամ — ղրկեն օդափոխութեան կայանի մանուկներու ցուցակը ։

ՅԱՌԱՋի ցատածման ֆոնտը

Ասորիս -Ալէպպայէն ընկեր Մուշեղ Երեւանեան 2000 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տէսինի Ֆ. Կապ. Խաչի Ազգ. վարժարանի հողաբարձութեան։ Այս Շաբաթ ժամը ճիշդ 9ին, Հ.Յ.Դ. Տան մէջ, 11 rue Branly ։

Արտասանութիւններ, մանկական տրամախօսութիւններ, պաւէշտ, երգ ու պար, երկսեռ աշակերտութեան կողմէ։ 110է աւելի աշակերտներ բեմին վրայ։

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները եւ Տէսինի ու շրջաններու հայ հասարակութիւնը ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՀԱՅ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Պուլվար Օտոյի, Վրոամեան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի «Խատիսեան» խումբի եւ Կապ. Խաչի։ Այս կիրակի, ամբողջ օրը, Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ ։

Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ ։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 3 Օգոստ. ամբողջ օրը, Վալապրի մէջ։ Բոլոր ենթակոմիտէները եւ խումբերը այժմէն ապահովեն իրենց երթեւեկի միջոցները։ Եթէ դժուարութեանց կը հանդիպին, դիմեն Շրջ. Կոմիտէին։

Յետաձգուած է «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը ։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Լիոնի եւ Շրջ-Ազգ.վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ, նորոգ հանգուցեալ ազգ. բարերար Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեանի հոգւոյ՝ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴԻ համար։ Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։ Ի Դիմաց Ազգ. վարչութեան՝ Ատենա. Կ. Կիւլպէնկեան

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Փարիզի Աղքատախնամը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Պ. Ալեքսանդր Ջերուկեանի որ իր այցելութեան առթիւ, 10.000 Ֆր. նուիրած է Ընկերութեանս, Անտիլլի ծերանոցին, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Մինաս Յարութիւնեանի, որոնք 3000 Ֆր. նուիրած են Աղքատախնամին իրենց հօր՝ Եդուարդ Շիրինեանի մահուան առթիւ, եւ Տիկին Գասապեանի որ, ի յարգանս ողբացեալ Յակոբ Ինճուճեանի յիշատակին, 1000 Ֆր. նուիրած է ընկերութեանս։ (Կնիք)

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համա - Խարբերդ. Միութեան Մարսէյլի եւ Սէն Լուի քոյր մասնաճիւղերու։ Այս կիրակի ամբողջ օրը, Եօթնեղբայրեան ագարակին մէջ, Սէն Լու Կրան Փէն։ Գեղարուեստական ընտիր բաժին, զուարթ եւ մաքուր ընտանեկան միջավայր։ Ղեկավարութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի եւ մասնակցութեամբ Մարսէյլի լաւագոյն ուժերու առաջին անգամ Մարսէյլի շրջանի մէջ կը ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ երգախառն գաւեշտ մը՝ « ՆՈՐ ՏՈՆԱՐՃԻՆ »։

Հայրենակից ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ հանդէսին գեղարուեստի բաժինը պիտի ձայնագրէ Magnétophone նորագոյն գործիքով ։

ՀԱՅԿ. ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Օգոստոս 16էն 22։ Պայմաններու համար դիմել ԳՐԻԳՈՐ Վ. ՊԱՊԵԱՆի

11, Rue Belle - Image, Valence (Drôme)։

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme,Paris(13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի, Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր Սերոբ-Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու ներկայացուցիչները այս ուրբաթ, իրիկուն ժամը 20.30ին, Place St. Sulpice, Café de la Mairieի սրճարանի վերնայարկը ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթնեղբ. խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Իսկ ընտրուած յանձնախումբին անդամները պէտք է գան ժողովէն կէս ժամ առաջ ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ.—Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր ենթակոմիտէն այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին, իր ներկայացուցիչին մասնակցութեամբ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

Շրջ. կոմիտէն խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՏԱՐՕՆ - ՍԱՍՆՈՅ ԶՕՐԻ ՀԱՅՐ. Միութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգիստ պատարագ կը կատարուի, Մարսէյլ, Պուլվար Օտտօ Ս. Յակոբ եկեղեցին, ի յիշատակ 1915ին Վարդավառի մարտիրոսներուն եւ ազատագրութեան ճամբուն վրայ ինկած նահատակ - հերոսներուն։ Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն անխտիր ներկայ ըլլալ ։

ԱՃԱՊԱՐԵՑԷՔ ԳՆԵԼ

«ԱԶԴԱԿ» ՕՐԱԹԵՐԹԻ

25ամեակին նուիրուած մեծադիր բացառիկը

Մօտ 140 էջ, գեղատիպ կողք, մասնաւոր թուղթի վրայ ։

Պատրաստուած նշանաւոր ծաղրանկարիչ Տիրան Աճէմեանի կողմէ։ 200է աւելի նկարներ, մաքուր տպագրութիւն նոր տառերով եւ ճաշակաւոր դասաւորումով ։

Անոր մէջ պիտի գտնէք լիբանանահայ գաղութի 25 տարուան կեանքին համապատկերը, ազգային, քաղաքական, տնտեսական, մշակութային, առողջապահական, մարդկան եւայլն ։

Մասնաւոր բաժին մը յատկացուած է վերջին 25ամեակի ընթացքին Սուրիոյ եւ Լիբանանի մեր գաղութներուն ունեցած կարեւոր մահերու ։

Այս բազմաշխատ եւ աննախընթաց հրատարակութեան իրենց մասնաւոր աշխատակցութիւնը բերած են Սփիւռքի գրեթէ բոլոր հայ մտաւորականներն ու գրագէտները ինչպէս նաեւ «Ազդակ»ի աշխատակիցներն ու թղթակիցները ։

ԳԻՆ 500 ՖՐԱՆՔ ։

Դիմել Հրանտ Սամուէլ գրատուն, **51 Rue Mr. le Prince:**

ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Դատէմի Լուսաւորչական Ուսումնասիրաց ընկերութեան մասնաճիւղին կողմէ։ Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի Պ. Նաղարի սրճարանին ետեւի ծառախիտ պարտէզին մէջ։ Կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, բոլոր Դատէմցիներու խմբանկարը պիտի քաշուի։ Անհրաժեշտ է ներկայ ըլլալ այդ ժամուն։

Առատ ուտելիք եւ խմելիքներ, մատչելի գիներով։ Հայկական եւ արեւելեան ընտիր երաժշտութիւն ։ Մուտքը ազատ է։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 11 JUILLET 1952 Ուրբաթ 11 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6811-Նոր շրջան թիւ 2222

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ՈՒՂԵԳԻԾԸ

Անցեալ օր առիթ ունեցանք արձանագրելու Սուրիոյ Ազգ. իշխանութեանց թանկագին յաջողութիւնը — բարեփոխում օրէնքի մը որ հիմնովին կը փոխէր կրթական կարգուսարքը :

Այդ օրէնքին համաձայն (թիւ 175).—

1. Հայերէնը օտար լեզու կը համարուէր, շաբաթական չորս դասապահերով :

2. Կ՚արտօնուէր միայն մէկ օտար լեզուի ուսուցումը: Ուրեմն ոչ ֆրանսերէն, ոչ ալ անգլերէն :

3. Կը ջնջուէր հոգեւոր պետերու իրաւասութիւնը ազգ. դպրոցներու վրայ, անհատներու վերապահելով տնօրէնի պաշտօնը: Եւայլն :

Շնորհիւ կատարուած ձեռնարկներուն, կարելի եղած է գոհացում ստանալ :

Կառավարութիւնը, միշտ բարեացակամ, խոստացած է օրէնքին կցել անհրաժեշտ բարեփոխումները, մեծ ուրախութիւն պատճառելով ժողովուրդին :

Ի՞նչ խօսք որ այս յաջողութիւնը ամէն բանէ առաջ արդիւնք է վստահութեան, ինչպէս եւ հաւաքական աշխատանքի :

Աւելի քան երեսուն տարի է որ կը վայելենք Սուրիոյ եւ միւս արաբական երկիրներու եղբայրական հիւրընկալութիւնը :

Տաք ու պաղ օրեր անցան այդ երեսուն տարիներու ընթացքին, իբրեւ հետեւանք զանազան փոփոխութեանց: Բայց, երբեք չխախտեցաւ հիմնականը, — փոխադարձ վստահութիւն :

Դեռ Հայաջինջ Սարսափներու օրերէն, իրենց անփոխարինելի բարեացակամութիւնը հաստատած էին հիւրընկալ ժողովուրդները ու օրուան իշխանութիւնները :

Մեր տարագիր բազմութիւններն ալ, առաջին օրէն իսկ անկեղծ հաւատարմութեամբ կապուեցան իրենց երկրորդ հայրենիքներուն :

Հողին անզաւորուած, եղան մշտակից՝ անձկութեան օրերուն: Եւ ուրախացան, երբ անոնք նոր յաջողութիւններ կը շահէին իրենց ազատագրական պայքարին մէջ :

Միայն բնազդը, հոգեբանական կապը չէր որ կը հաստատէր այս մերձեցումը եւ փոխադարձ հասկացողութիւնը :

Տրագրեալ,՝ յարատեւ աշխատանքներ կատարուեցան, տարիներու ընթացքին, յարաբերութիւններ ամրապնդելու համար: Մանաւանդ որ, պակաս չէին խառնակիչներ, ջուրերը պղտորելու եւ թիւրիմացութիւններ ստեղծելու համար :

Այդ աշխատանքին գլուխն անցած էր, ազգ. իշխանութեանց եւ իրապէս ողջամիտ հոսանքներու հետ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

Ունենալով լայն եւ գործօն ցանց մը, մամուլ, պետական երեսփոխան եւ ուրիշ առաւելութիւններ. մեր կուսակցութիւնը յաջողեցաւ փարատել ամէն կասկած: Ի դերեւ հանել զանազան քսութիւններ, դրաւոր թէ բանաւոր :

Այնպէս որ, ամէնէն առաջ Արաբները կը խընդան եւ կ՚արդահատին, երբ ափ մը փախուկներ իբրեւ դաւադիր կը ներկայացնեն Դաշնակցութիւնը :

Իսկ մեր տարագիր բազմութեանց մէջ, այդ արգահատանքը զզուանքի կը վերածուի, երբ կը տեսնեն որ նոյն շոշորթները կը շահագործեն տեղացիներուն բարեմտութիւնը, քծաբեր «մասալ»-ներ հիւսելու, ապելու եւ տարածելու համար :

Այս թշուառականները շատ լաւ գիտեն որ Դաշնակցութիւնը միեւնոյն ուղեգծին կը հետեւի ամէն տեղ: Եւ ամէն ժամանակ :

Անոնց համար գաղտնիք չէ որ ամէնքս ալ փուշի վրայ նստած պիտի ըլլայինք ամէն տեղ, առանց սա հիմնական ուղեգծին,— չխառնուիլ հիւրընկալ երկիրներու ներքին գործերուն :

Եւ սակայն, կը շարունակեն զառանցել եւ թուղթ մրոտել :

Ուրիշ ի՞նչպէս պիտի ապացուցանէին թէ «անելիք» ունին ...

Անոնք միշտ պատրաստ են թոյն սրսկելու : Լրտեսելու եւ մատնելու: Նոյնիսկ եղբայրասպան դաւեր որոճալու, սպասելով «պատեհ ժամուն» :

Եւ որովհետեւ ոչ տեսակէտ ունին, ոչ ալ ուժ, օտարին մանածը կը նըրկեն:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔԻՉ ՄԸ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Վալանսի մեր անխոնջ բարեկամուհին, Տիկին Odette Միքայէլեան, բաց նամակ մը ուղղելով Ազգ. Միութեան նախագահին, կարգ մը մեղադրանքներ կ՚ընէ :

Անշուշտ իրեն եւ վարչութեան միւս անդամներուն ալ յայտնած է իր տրտունջները :

Պիտի խնդրէի որ գոհանար այս յիշատակութեամբ :

Նամակին հրատարակութիւնը կրնար դուռ բանալ անհաճոյ վիճաբանութեանց :

Այս առթիւ քանի մը բարեկամական դիտողութիւններ մեր ազգային մարմիններուն, ո՛ւր որ ալ գտնուին : Նոյնիսկ եթէ անհատներ ըլլան . —

Ուշադրութեամբ հետեւեցէք ձեր շրջապատի անցուդարձին:

Մի մոռնաք պատշաճութեան պահանջները : Մանաւանդ երբ դժբախտութիւններ կը պատահին (յուղարկաւորութիւն ականաւոր անձերու, Յուլիս 14, Նոյ. 11ի զինադադար եւն.) :

Ձեր ֆրանսացի բարեկամները յիշեցէք ոչ միայն հանդիսաւոր օրերուն, այլ ամէն անգամ որ առիթ կը ներկայանայ :

Բարեկամական յարաբերութիւններն ալ թարմացում, վերանորոգում, ամրապնդում կը պահանջեն :

Միայն նեղը մնացած ատեն յիշել բարեկամը եւ դրացին՝ կը նշանակէ երկուքն ալ կորսնցնել :

Դաս տալու տրամադրութիւն չունիմ : Ամէնքդ ալ գիտէք այս տարրական բաները :

Այսքանը գրեցի, որպէսզի միշտ յիշէք Նիկոմիդիոյ հանգուցեալ առաջնորդին՝ Ստեփաննոս արք.ի յորդորը .

Ուշադրութիւն ալ՝ ճանըմ.... ՎԱՀԷ

«ՎԱՐԼԸՔ»Ի ՁՈՀԵՐԸ

Պոլսոյ թերթերը կը շարունակեն մերկացումներ հրատարակել Ունեւորութեան տուրքի խայտառակութեանց մասին: «Հիւմէթ» լրագիրը կը գրէ թէ «յառաջիկային պիտի պարզէ բոլոր սադրանքները»: Եւ կը շարունակէ (1 Յուլիս).

— Առաջին առթիւ ընդունեցինք այցելութիւնը Միհրան Օհանեանի ժառանգորդ Մարկարիոս Օհանեանի, որ մեծագոյն ապտակը կերած է այս տուրքէն: Նշանակուած մէկ միլիոն ոսկին վճարելու համար շարժուն եւ անշարժ ինչքերը ծախուած են եւ ինք այսօր իբրեւ վարձակալ կը բնակի Պէյվիւ ափարթըմանին մէջ, որուն տէրն էր նախապէս :

Մարկարիոս Օհանեան սապէս պարզեց ունեւորութեան տուրքի ողբերգութիւնը .

— Բազմաթիւ վաճառականներու կարգին ինծի ալ մէկ միլիոն ոսկի տուրք նշանակեցին : Մեր ձեռքը դրամ չկար, այլ բաւական կալուած կար: Ժամանակ չունեցանք զանոնք ծախելու եւ դրամի վերածելու, եւ մեր բոլոր շարժուն եւ անշարժ ըստացուածքներուն վրայ ձեռք դրին:

Պ. Օհանեան ապա պարզեց որ ոչինչ դինելով ինչպէս ձեռքէն առին անշարժ ստացուածքները որոնց փոխարժէքը այսօր 3—4միլիոն ոսկին կ՚անցնի եւ եզրակացուց .

— Միայն ե՞ս եմ որ կրեցի այս լախտէ հարուածը: Ինծի պէս ինչքան մարդիկ տառապանք կրեցին: Շատեր չկարենալով տուրքը վճարել Աշգալէ աքսորուեցան եւ ձիւն ձմեռին քար կոտրեցին ու ձիւն մաքրեցին: Ձեզի պիտի ըրկեմ բարեկամներս որոնք Վարլըքի ապտակը կերած, տառապած են եւ դեռ կը տառապին: Թերեւս ձեր հրատարակութեան վրայ շարժման կ՚անցնի մեր արդար կառավարութիւնը եւ դէթ անիրաւութիւններուն մէկ մասը կը դարմանէ »:

Մէկ միլիոն ոսկիի հարկատուն, ներսէն փըտած կաղնիի մը նման կորաքամակ մեկնեցաւ խմբագրատունէս :

Պ. ՄԱՔՍ ՓԱՐՈՆԵԱՆ, թէնիսի ախոյեանը, նոր յաղթանակ մը շահած է, ինչպէս կը գրէ մեր թղթակիցը Սալցպուրկէն (Աւստրիա) :— Մրցումներուն կը մասնակցէին 42 մարդիկներ: Մեր հայրենակիցը մինչեւ «ֆինալ» հասնելուն իր գեղեցիկ եւ լաւագոյն «թէքնիք»ով պարտութեան մատնեց

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

« ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԽԱՉՈՒՂԻՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆՔ »

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ առջի օր, երեսփ. ժողովին մէջ, պահանջելով անյապաղ վաւերացնել արեւմտեան պետութեանց հետ կնքուած հաշտութեան պայմանագիրը եւ եւրոպական բանակի դաշնագիրը :

Այս առթիւ կարգ մը նշանակալից բացատրութիւններ գործածեց .

— « Կը գտնուինք մեր պատմութեան խաչուղիներուն վրայ: Եթէ արեւմտեան Գերմանիան զինակցութեամբ չմիանայ Արեւմուտքի, անվրէպ պիտի իյնայ ռուսական տիրապետութեան տակ եւ ամբողջ Գերմանիան պիտի դառնայ խորհրդային արբանեակ պետութիւն մը: Քանի կը զօրանան Արեւմուտքի պաշտպանութեան ուժերը, այնքան կ՚աճի այն հաւանականութիւնը թէ տաք պատերազմ պիտի չպայթի: Արեւմուտքը արդէն այնքան զօրաւոր է որ Ռուսիա շատ քիչ բան կրնայ շահիլ եւ շատ բան կորսնցնել պատերազմէն: Մենք այս դաշնագիրներուն շնորհիւ պիտի ծառայենք խաղաղութեան դատին, Եւրոպայի պաշտպանութեան եւ Գերմանիոյ վերամիացման: Եթէ մերժենք այս դաշինքները, ձախողանք մը պիտի ըլլայ արեւմտեան պետութեանց քաղաքականութեան եւ մեզի համար: Հետեւանքը պիտի ըլլայ դիւանագիտական յաղթանակ մը Ռուսիոյ համար, յաղթանակ մը որ պիտի բարձրացնէ Մոսկուայի վարկը եւ զօրութիւնը, անհանդուրժելի դարձնելով » :

Վարչապետը մանրամասնելով այն յաջողութիւնները զորս շահեցաւ Խ. Միութիւնը պաղ պատերազմին շնորհիւ, բացատրեց թէ «մենք ալ կրնանք իյնալ բոլշեւիկեան գերութեան տակ, եթէ մերժենք Արեւմուտքի առաջարկած պաշտպանութիւնը: Եթէ դաշնագիրը մերժենք, պիտի դառնանք պայքարի կրկէս եւ աշխարհի քաղաքականութիւնը պիտի զարգանայ ի նպաստ Սովետներուն: Եթէ չվաւերացնենք համաձայնութիւնները, զինուորական գրաւման կարգուսարքը պիտի պահուի, մեր վայելած վստահութիւնը պիտի կորսնցնենք, արեւմտեան պետութեանց հակակշիռը աւելի պիտի զօրանայ :

«Սովետները կ՚ուզեն որ Գերմանիան չէզոքանայ: Կ՚ուզեն հաշտութեան դաշնագիր մը հիմնուած՝ Փոցտամի համաձայնութեանց վրայ, ինչ որ անընդունելի է մեզի համար: Ուրեմն [illegible] զանոնք եա կեցնել այդ պահանջէն: Ատ կը կենայ միայն այն ատեն երբ տեսնեն որ իրենց վարած քաղաքականութիւնը երբեք չի կրնար յաջողիլ : Այն ատեն պիտի ստիպուին նկատի առնել նոր կացութիւնը եւ կարելի պիտի ըլլայ բանակցիլ իրենց հետ՝ ընդունելի համաձայնութեան մը համար »:

Անդրադառնալով այն առարկութեանց թէ կնքուած դաշնագիրները իրական հաւասարութիւն չեն ապահովեր եւ պիտի ընդլայնեն արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ միջեւ բացուած անջրպետը, Տոքթ. Ատընաուըր բացատրեց թէ նոր զինակցութիւնը չի տրամադրեր ռուսական տիրապետութեան տակ ձգել արեւելեան Գերմանիոյ 18 միլիոն հայրենակիցները, այլ բանակցե[illegible] կարողութիւն կուտայ արեւմտեան Գերմա[illegible], ժողովի նստելու Խ. Միութեան հետ, խաղաղօրէն իրականացնելու համար երկրին միացումը, աջակցութեամբ արեւմտեան պետութեանց : Այս դաշնագիրներով մենք այլեւս խաղալիկ չենք դառնար մեծ պետութեանց երկու խմբակներուն [illegible]

Վարչապետը յայտնեց թէ արեւմտեան պետութիւնները խոստացած են ուրիշ պատերազմի տճրագործներ ալ արձակել :

Համայնավարներէն զատ, վաւերացման հակառակ են ընկերվարականները : Իրենց անհաշտ ներկայացուցիչը, Տոքթ. Շումախըր, հիւանդ ըլլալով, փոխանորդաբար խօսեցաւ ուրիշ մը, Տոքթ. Շմիտ, անխնայ քննադատելով կնքուած համաձայնութիւնները: Իր տեսակէտն այն է թէ դաշնագիրները չեն ապահովեր հաւասարութիւնը եւ նոր բեռներ կը դնեն Գերմանիոյ վրայ, առանց իրական երաշխաւորութեան: Իր ճառը մեծ տպաւորութիւն չգործեց :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

հակառակորդները: Ներկայ էին 2000 հանդիսականներ, 37 աստիճան տաքութեան տակ: Մրցումը տեւեց 2 ժամ 20 վայրկեան, Փարոնեան յաղթանակը տարաւ Աւստրիացի Տօքթ. Հիլտէրի դէմ, 4—6 6—2 7—5 7—9 եւ 11 —9 եւ օրուան ախոյեանը հանդիսացաւ: Այս մրցումներէն վերջ մեր հայ մարզիկը ընտրուած է իբրեւ մարզիչ յոգալու եւ վազքի՝ գերմանական խումբին մէջ եւ անոր հետ այս շաբաթ պիտի մեկնի Հելսինքի (Ֆինլանտա), Ողիմպիականին մասնակցելու :

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ, 30 Յունիս, (Յատուկ). — Այս տարուան ամառնային՝ նմանը չտեսնուած տաքութեան մէջ (Դեկտեմբեր եւ Յունուար ամիսներուն) վերջացան դպրոցական ամավերջի հանդէսները: Արդիւնքը՝ շատ փոխ, բաղդատելով 30 հազարնոց մեծ եւ հարուստ գաղութի մը վիճակին հետ:

Դպրոցական այս անմխիթար վիճակին պատճառները բացատրեց «Արմենիա», յօդուածաշարքով մը եւ գործնական միջոցներ առաջարկեց:

Տարի մը առաջ համերաշխութեամբ ընտրըուած կեդր. վարչութիւնը վերընտրուեցաւ Մայիս 30ին, մէկ տարուան համար եւս: Ընտրուեցան նաեւ Ուսումն. Մարմին, Մշակութային Մարմին, եւայլն: Ուսումնական մարմինը իր շքախումբով՝ կղերական եւ աշխարհական անդամներով՝ գեղեցիկ եւ մեծարժէք ինքնաշարժներով երբեմն այցելեց Թաղային վարժարանները, տեսաւ մեր աշակերտները 2—3 դասարան՝ գետեղուած մէկ սրահի մէջ, միակ ուսուցչուհիի մը խընամքին եւ դաստիարակութեան յանձնուած: Չեմ գիտեր ինչ զգացին եւ ինչ տեղեկագիր տուին կեդրոնին: Օրմանեան պատրիարքը հնարք մը մտածած էր: Փոքրիկները չվախցնելու եւ չխրտչեցնելու համար ամէն այցելութեան 2—3 քիլօ շաքարեղէն բաժնել կուտար ....

Կը պատմեն թէ անցեալները յիշեալ Ուսում. մարմնի այցելութեան առթն, անդամներէն մէկը կը հարցնէ փոքրիկի մը. — Տղաս դուն ի՞նչ ազգէ ես: Տղան նախ կը տատամսի եւ ապա կը գտնէ պատասխանը. — «Հայրս Դաշնակցական է»: Խորհրդածութիւնները ընթերցողին կը ձգեմ:

╳ Ինչպէս ուրիշ առթիւ ալ գրած եմ, մեր գաղութին ամէնէն մխիթարական կազմակերպութիւնն է Հ. Մ. Ը. Մ.ը որ կը գործէ անխոնջ: Գաղութիս երկսեռ պատանեկութեան մեծ մասը առանց գաղափարական խտրութեան, հաւաքած է իր մէջ: Կը տիրէ փոխադարձ սէր եւ համակրութիւն, հոգ չէ թէ իրենք կամ իրենց ծնողքը տարբեր գաղափար եւ կուսակցական չկամութիւն ունին իրարու հանդէպ: Կը խօսին մարզադաշտին մէջ մանաւանդ, հայերէն, կը հետեւին եւ կը յարգեն վարչութեան թելադրանքները եւ որոշած կանոնները: Իսկ վարչութիւնը առիթ չի փախցըներ տարին քանի մը անգամ զանազան ձեռնարկներ կատարելու, նիւթականը ապահովելու եւ իր կիսատ մնացած շէնքը լրացնելու համար: Տարին անգամ մը Նաւասարդի տօնակատարութիւն ունին: Քաղաքի հեռաւոր մէկ թաղամասին մարզադաշտը կը լեցուի ամէն դասակարգէ բազմութեամբ: Հարիւրաւոր անհատական ինքնաշարժներ կը լեցուին քովնտի փողոցները եւ երիտասարդներու չքերթին հետ աւանդական սովորութեան համաձայն աղաւնիներ կը թռցնեն, ծաղիկներու թերթեր կը սփռեն:

Մեր պատմական Տարօնի դաշտի աւանդական Նաւասարդը՝ Արժանթինի մէջ...

╳ Փետրուար 18ի ապստամբութեան տարեդարձը տօնուեցաւ հոծ բազմութեամբ: Օրուան բանախօսը՝ Դ. Դաւիթխանեան փաստացի ճառով մը թուեց ապստամբութեան պատճառները եւ արդիւնքը, նորութիւններ՝ որոնց անծանօթ չէր երիտասարդութիւնը:

Հանդէսի երկրորդ մասին տեղի ունեցաւ յիշատակի սգահանդէս մը, «Արմենիա» Երիտ. Միութեան հիմնադիր ողբացեալ Արսէն Միքայէլեանի մահուան տասնամեակին առթիւ:

Միջանկեալ ըսեմ որ Դ. Դաւիթխանեանի ներկայութիւնը շատ օգտակար եղաւ գաղութին համար: Իբրեւ փորձառու կուսակցական տեսաւ թերիները եւ եռանդով գործի լծուեցաւ, շրջելով թաղէ թաղ եւ քաղաքէ քաղաք, ազգային տօներուն բանախօսելով կամ նախագահելով:

╳ Գաղութիս պէտքերուն եւ թիւին հետ բաղդատելով, անբաւական կուգան կրօնաւորները: Գարեգին արք. (Պոլսոյ պատրիարքը) մէկ քահանայի օգնութեամբ տարիներով վարած էր ազգային եւ հոգեւոր պահանջները:

Ներկայիս աւելցած են երկու քահանայ եւ Մուշեղեան Յարութիւն վարդապետ, Երուսաղէմէն: Երիտասարդ եւ ազգային զգացումներով լի: Ապրիլ 24ի սգատօնին առթիւ եկեղեցւոյ բեմէն խօսեցաւ իր իմաստալից քարոզներէն մէկը, բնաբան ունենալով «Կոտորած անդութ, Հայերը թող լան»: Քաղաքական գործիչի մը պէս անէծք եւ վրէժ աղաղակեց, միեւնոյն ատեն ճակելով եւրոպական պետութեանց խաբէութիւնը:

Իր բնաբան երգը յօրինուած է 1909ին Ատանայի կոտորածին ատեն եւ կ՚երգէին Պոլսէն մինչեւ գաւառական հեռաւոր քաղաքները, մելամաղձոտ եղանակով: (1915ի Մեծ Սպանդը դեռ չունեցաւ իր երգը...):

Շաւարշ քահանայ Մեհրաբեան, երիտասարդ եւ ժրաջան, Յունաստանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի գործօն անդամներէն, միշտ ներկայ է հանդէսներուն, իբրեւ բանախօս, դասախօս, նախագահ, եւն.: Գաղութը պէտք ունի այսպիսիներուն:

Կեդր. վարչութիւնը ընդունելով հանդերձ դպրոցներու տխուր վիճակը, ուսուցիչներու պակասը եւ վարձատրութեան խեղճութիւնը, միջոցներ չի խորհիր զոհաբերութեան վարժեցնելու գաղութը:

╳ Անցեալ տարի հոս եկաւ Երուսաղէմական Սիոն եպիսկ. Մանուկեան, Տիթրոյիթէն (Մ. Նահանգներ), քանի մը ամսուան համար, իբրեւ հիւր կամ «այցելու հովիւ»: Այժմ ընտրուած է կաթող. պատուիրակ: Եւ հոս կը սպասուի Յուլիս 23ին: Իր առաջին այցելութիւնը զուգադիպեցաւ Գաղթ. վարչութեան ընտրութեան: Կը հաւաստեն թէ մեծ դեր ունեցաւ համերաշխութեան իրականացման մէջ: Աւելին կը սպասենք իրմէ:

╳ Հ. Օ. Մ.ը իր 13րդ պատգամաւորական ժողովը բացաւ թէյասեղանով մը: Ընտրուեցան վարչութեան համար նոր անդամներ: Երկար տարիներ Շրջ. վարչութեան հին ատենապետուհի Տիկին Մելիքեանի հրաժարելէն վերջ ընտրուած նոր ատենապետուհին, Տիկ. Զօրպաճեան իր մէկ տարուան բարւոք աշխատանքէն վերջ, հրաժարեցաւ: Տիկին Մելիքեան իր Ֆիզիքական տկարութեան պատճառով չուզեց նորէն ստանձնել նախագահի պաշտօնը: Նոր դիւանը կազմուեցաւ Տիկին Միրզախանեանի նախագահութեամբ:

╳ Ուրախալի լուր մը,— Տիկին Գույումճեան նուիրեց 200 հազար փեսօ (մօտ 5 միլիոն ֆրանք) քաղաքիս հայաշատ թաղամասին Օլիվոսի մէջ նոր դպրոցի կառուցման համար: Հիւսուածեղէնի գործարանատէր Տիարպէքիրլեան եղբ. ուրիշ հայաշատ թաղամասի մը՝ Ֆլորէսի մէջ եկեղեցւոյ կից հողամաս մը գնեցին, դպրոց մը շինելու համար:

╳ Քաղաքիս անթելի կայանէն ամէն օր կը լսուին հայկ. ժամի հայերէն երգերը: Այս խիստ գնահատելի գործը յաջողցուց մեր գաղութի սիրուած եւ կարող երիտասարդներէն, երաժիշտ եւ խմբավար Գ. Վարուժան Գէորգեան:

╳ Քաղաքիս Հայ Համալսարանական նորակազմ Միութիւնը շաբաթը անգամ մը Հայ-կեդրոնին մէջ կը սարքէ օգտակար դասախօսութիւն: Ներկայ կ՚ըլլան ոչ միայն ուսանողներ, այլեւ հետաքրքիր բազմութիւն մը:

╳ Վերջերս սկսած են փոքր շարքերով հոս գալ Հայեր Պարսկաստանէն: Հասկնալի է պատճառը: Վերջերս եկաւ նաեւ Պարսից պալատական եւ պետական շէնքերու ծանօթ ճարտարապետ Գ. Արշաւիր Պապաեան, որ Պապէն ստացած է ոսկի շքանշան եւ օրհնութեան կոնդակ, Թեհրանի կաթոլիկներու համար իր շինած եկեղեցիին համար: Շքանշանը Իրանէն հոս ղրկուած ըլլալով, իրեն յանձնուած է պապական նուիրակին միջոցաւ:

╳ Ռոսարիօ քաղաքի մէջ ուր կան բաւական թիւով Հայեր, ձեռնարկած են հանգանակութեան, կեդրոնի մը շինութեան համար: Բացումը պիտի կատարուի Յուլիս 5ին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Վանայ՝ գրաւումը

(ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐԻ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐԸ)

Բ.

Մեզնից ամէն մէկը գիտէր իր անելիքը: Վերցնելով հետս 100 տղայ, երեք քառորդ ժամէն Քրտերի փախուստի ճանապարհը մեր ձեռքերի մէջն էր: Փորձ անողներ եղան դուրս գալ պաշարուած գիւղից, բայց մեր համազարկերի տակ կը պտտէին քրտերէն, ու կը վերադառնային նորից գիւղ:

Գիւղի փողոցները վտանգաւոր էին: Քրտերը, տուների զանազան ծակերից կը կրակէին: Երեկոյեան ժամը 6ն էր: Ղազարից հրաման ստացայ որ իջնեմ գիւղ: Ղազարը գտայ մի տան կտուրի վրայ, մինակ էր: Տանիքի անկիւնը կ՚երեւար մի մօրուքով մարդու գլուխ: Ղազարը ծանօթացրեց հետը, բայց այդ գլուխը ինձ չպատասխանեց, որովհետեւ շատ Հայերի գլուխ էր կերած: Դա Խուրշիտի գլուխն էր...

Այդ բոպէին ակամայ յիշեցի ռուսական մեծ գրող Թոլստոյի մէկ պատմական գիրքը՝ «Հաճի Մուրատ»:

Ղազարի տրամադրութիւնը տեղն էր, բայց իմս ոչ: Գիւղի գրաւման ժամանակ խփուել էր իմ մօտիկ ընկեր Ղազախեցի հնչակեան Մկօն: Այդ հերոսը մեր շարքերի մէջն էր 1905 թուականից, մասնակցած հայ թաթարական կռիւներին:

Երեկոյեան ժամը ութին վերադարձանք հայկական Կարկառը, ունենալով մեզ հետ երկու սպանուած, երեք վիրաւոր: Այդ օրուայ կռուի մանրամասնութիւնները շատ երկար են, թողնենք այսպայլին:

Վերադառնալով Աղթամար, մեր երկու տղաները թաղեցինք «ներսի տունը», Վանքի պատերի տակ: Արարողութիւնը կատարեց մեր յայտնի Դանիէլ վարդապետը: Մի քանի օրից անցանք դէպի Մոկս:

Կտրելով Մոկաց այս բարձր, ձիւնապատ լեռները, պատահեցանք վայրի այծերի եւ արջերի: Մոկսի մէջ գտանք մեր բոլոր ընկերները: Մի քանի օրից Դրօն ժողվելով տղաները անցաւ Պիթլիսի ճակատը: Մոկսը պիտի պաշտպանէր մեր վաշտը, Նժդեհը ունենալով իբրեւ ղեկավար ուժ: Քաղաքի հրամանատարն էր մեր ընկեր Բենօն: Մոկսի չուրջ միշտ կռիւներ կ՚ունենայինք Քրտերի հետ:

Մոկսի գաւառապետն էր, յայտնի հայասէր Մուրթուլահ պէկը: Հեռացած ժամանակ իր արաբական ճերմակ ձին նուէր էր թողել, ինչպէս նաեւ իր կահ կարասիները: Մոկս եւ Սպարկերտը կոտորածից ազատ էին մնացել, շնորհիւ այդ ազնիւ պէկին, որ նոյն բարիքը գործած էր 1895—96 թուականներուն:

Տեղացիները կ՚ըսէին թէ այդ պէկը հայերէն գրել եւ կարդալ գիտէր: Իբր թէ փոքր ժամանակ Աղթամար էր ուսանել: Իր սիրած գիրքը Աւետարանն է եղեր:

Պարենաւորման միջոցները շատ աղքատ էին: Հաց չկար: Օրերով, շաբաթներով մեղր կ՚ուտէինք որ շատ առատ էր այդ երկրում:

Մեր տարած մի քանի յաջող յաղթութիւններով խորտակել էինք Քրտերի կորովը: Մի քանի տասնեակ Քրտեր գերի ինկան: Կամաւորներից կը սարսափէին:

Կտրուած լինելով Վանի հետ, մանաւանդ վերջին 15—20 օրերը, չգիտէինք ինչ էր կատարւում աշխարհի վրայ: Կարճ ժամանակամիջոցում ծանր կերպով հիւանդացան Գարեգին Նժդեհ եւ Դալի Ղազարը, եւ յետոյ հերթով մեզնից շատ շատեր: Մոկսը փոխադրութեան միջոցներից զուրկ էր: Սայլերի մասին գաղափար չունէին: Պատրաստեցինք երկու խոշոր նստարաններ, տեղաւորեցինք մեր երկու հիւանդ խմբապետները, թոկերով կապեցինք: Յետոյ 20 հոգի, Մոկսի եւ Շատախի երիտասարդներից, լծուեցան երկու աթոռներին եւ ինկան ճանապարհ դէպի Փութկի վանքին լեռը, որու բարձրութիւնն էր 3000 ոտնաչափ:

Մոկս ունէինք երկու կարեւոր դիրքեր, Արրամած լեռը եւ Աղին գիւղը: Աղինը կը պաշտպանէր մեր քաջ Սերգօն: Իսկ Արրամած-լեռը մենք կխատողջ, տղաներս:

Վանից մեզ սուրհանդակ եկաւ որ քաղաքը պարապ է, մեր անելիքը իմանանք: Սուրհանդակին միացրինք Մօկացիներին եւ Սպարկերտցիներին եւ ճանապարհ դրինք:

Մեր զինուորական բժիշկն էր ընկեր Արշակ Պօղոսեան, դժբախտաբար չունէր այն կարեւոր դեղերը, որ կարողանար մեզ բժշկել:

Մեր նահանջը անխուսափելի էր: Սերգոյին նամակով լուր տուի, եւ պատասխան ստացայ: Երեկոյեան ժամը ութին վանքը թողինք, ժամը 9.30ին Փութղկնի գագաթն էինք: Ժամը 10ին արդէն Սերգօն միացաւ մեզ:

Լուսաբացին այդ բարձր լեռներից սկսանք իջնել դէպի Աղթամար, որի շրջակայքը եւս ամայի էր:

Մեր ճանապարհը շարունակելով մտանք Արտամետ գիւղի՝ այգիները: Մեր հիւանդների վիճակը շատ ծանր էր, բժիշկի հրամանով մեզ համար թէյ պատրաստեցին տղաները: Առողջները պտրտելով այգիները, բերին մեզ համար ծիրան եւ խնձոր: Մանկութեանս ատեն լսել էի Արտամետի խնձորների մասին, բաւականի խոշոր, հոտաւէտ եւ վերին աստիճանի համեղ: Թէեւ Յուլիս ամիսն էր, բայց խնձորները խակ էին:

Ճանապարհին կը հանդիպէինք ռուսական զօրքերի եւ միասին մտանք Վան:

Հաւատալու բան չէր, բոլորովին ամայի գըտանք Վանը: Շարունակելով մեր նահանջի ճանապարհը, Սերգօն խօսեցաւ ռուսական թնդանօթաձիգ սպայի հետ, եւ ինձ իսկոյն նստեցին զինուորական սայլերից մէկի վրայ, որովհետեւ վիճակս ծանր էր: Երեկոյեան ես արդէն Բերկրի էի: Քաղաքը նմանում էր մի խոշոր կաթսայի որ եռում է: Ինչպէս կ՚ասեն, շունը տիրոջը չէր ճանաչում: Թուրքերը իրանց հերթին, օգտագործելով ռուսական նահանջը հետապնդեցին Պիթլիսի տակից մինչեւ Բերկրիի բարձունքները: Պէտք է խոստովանել որ փախչող ժողովուրդը բաւականին կը խանգարէր մեր եւ Ռուսերի կանոնաւոր նահանջը: Բերկրիի մէջ մեր հերոս Անդրանիկը ոչ ոքի հետ չէր խօսում, եւ ոչ ոքի չէր պատասխանում: Միեւնոյն պատկերը տեսայ Դրոյի մօտ: Պառկած խոտերի վրայ, զառանցանքի մէջ, բոլոր ժամանակը ջուր կ՚ուզէր, իր փոքրի զնդակի ցաւից, իր սիրած Խէչոյի կորուստից; մի երկու տասնեակ օրեր առաջ, Պիթլիսի կռիւներում:

Բերկրին մահուան գայարումների մէջ էր, թշնամին կ՚ուզէր խեղդել մեզ բոլորիս:

Քեռին մեզ հետ չէր, Պարսկաստան նահանջող զօրաբաժնին միացած՝ անցեր էր Պաչգալէ: Դրոյի կարգադրութեամբ խմբապետ Օնէն գրաւած էր

ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, 6 Յուլիսին, կէս օրէ վերջ, տեղի ունեցաւ Սեվրի Մուրատեան վարժարանին տարեկան մրցանակաբաշխութեան հանդէսը՝ դպրոցի թատերասրահին մէջ :

Տասնըհինգ օր առաջ ալ կատարուեցաւ մարզահանդէս : Տեղի ունեցան տողանցք, բուրգերու կազմութիւն, վազք, գունդ նետելու, բարձրութիւն ցատկելու, մագլցելու, «վոլի-պոլ»ի եւ ուրիշ մրցումներ :

Երկու հանդէսներուն ալ ներկայ էին ծնողներ և բարեկամներ, որոնց մէջ նաեւ ծերակուտական Պ. Ժիւսթէն Կոտառ :

Կիրակի օր, Ուսումնապետը, Հ. Սերոբէ Ագըլեան, նախ ֆրանսերէն, յետոյ հայերէն լեզուով պարզեց վարժարանին ուսումնական վիճակը, համառօտակի, — « Այս սաստիկ տաքին չփորձելու համար ժողովուրդին համբերութիւնը» : Եւ անմիջապէս անցաւ իւրաքանչիւր դասարանի Ա. Բ. եւ Գ. հանդիսացող աշակերտներու մրցանակաբաշխութեան : Ուսումնապետին դնահատումով, այս տարեշրջանին տղոց աշխատասիրութիւնը եղած է աւելի քաջալերական :

Արժէքաւոր գրքեր եւ ուրիշ մրցանակներ նուիրած էին տեսչութիւնը, Հ. Բ. Ը. Մ.ը, իտալական դեսպանատունը, Մուրատեան նախկին Սաներու Միութիւնը եւ կարգ մը գրասէր Հայեր :

Աշակերտներու խմբերգներէն եւ արտասանութիւններէն վերջ, խօսք առաւ վարժարանին տեսուչը՝ Հ. Սահակ վարդ.

— Ցիսուն տարի է ուսուցչութիւն կ'ընեմ զանազան երկիրներու մէջ : Կրնայի վանք քաշուիլ եւ լաւագոյն տարիներս նուիրել գրքեր գրելով : Նախընտրեցի ուսուցչական պաշտօնը, հասցնելով աշակերտներ, որուն համար ուրախ եմ եւ հպարտ : Մխիթարեան Միաբանութիւնը տարիներով մեծ զոհողութիւններ ստանձնեց լուսաւորելու համար հայ ժողովուրդին միտքը, շնորհիւ իր բացած դպրոցներուն : Նմանապէս մեծ զոհողութիւն է որ իր վարդապետները կը ղրկէ գաղթաշխարհի զանազան կողմերը՝ իբրեւ ուսուցիչ :

«Հայ մամուլը յաճախ կը գանգատի, թէ մեր վանքէն մեծահմուտ վարդապետներ չեն ելլեր, ինչպէս երբեմն : Արդ, եթէ այդ վարդապետները մնային վանք եւ չզբաղէին մատենագրական եւ այլ պրպտումներով, անշուշտ պիտի արտադրէին արժէքաւոր եւ տեւական գրքեր :

... Մենք Մխիթարեաններս հրաշք չենք կրնար գործել : Ներկի կաթսաներ չունինք, որոնց մէջ տղաքը թաթխելով՝ ծնողքին փափաքած տարզան դուրս հանենք : Վարժարանին վերաբացման օրերուն շատերուն կողմէ նիւթական օժանդակութեան խոստումներ եղան : Վերաբացումէն վերջ մոռցուեցան այդ խոստումները : Սակայն Միաբանութիւնս հաստատ իր մտադրութեան վրայ, իր դրամագլուխն իսկ սպառելով, հասցուց այս օրուան :

Նիւթական հարստութիւնը վաղանցուկ է : Մաքուր բարոյականը եւ գիտութիւնն են որ ազգ մը կը դարձնեն տեւական :

Այս օրուան ծնողները փոխանակ իրենք կառավարելու իրենց զաւակները, ընդհակառակն, գերի են դարձեր անոնց ձեռքը : Կը կատարեն անոնց տեղի թէ անտեղի պահանջները : Այս դառն ու անկեղծ եւ թերեւս կոպիտ խօսքերս կը յանձնեմ ձեր ուշադրութեան » :

Մեծ տպաւորութիւն գործեց այս ճառը եւ հանդէսը վերջացաւ ժամը 6ին : Ա. Բ.

* * *

վիրաւորների եւ հիւանդների փոխադրութեամբ :

Բերկրին բաւականի թեթեւացել էր իր այդ խուժանային վիճակից : Գաղթողների անկազմակերպ փախուստը, անասունների, սայլերի խճողումը, պատճառ եղան որ զօր. Նիկոլայեւի ձիաւոր թնդանօթաձիգ զօրաբաժինը ամբողջ կազմով երկու օր մնայ Բերկրիի դուրսը :

ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Գաղութէ գաղութ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ Նշան Փալանճեան ճեմարանի ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցած է Յուլիս մէկին, Ներկայութեան Լիբանանի Առաջնորդ Խորէն եպիսկ.ի, Ճէզիրէի Թեմի առաջնորդ Տաճատ վարդապետի, Մխիթարեան վարժարանի տնօրէն Հ. Հ. Ոսկեան, Ս. Ժօզէֆ համալսարանի հայագիտական ամպիոնի վարիչ Հայր Մըրըեանի, քահանաներու, հայ երեսփոխաններու, հայկ. դպրոցներու տնօրէններու եւ հոծ բազմութիւն մը : Ճեմարանի տնօրէնը՝ Ս. Վրացեան յայտնած է թէ հանդէսը տեղի պիտի ունենար Յունիս 27ին, բայց յետաձգուեցաւ Գարեգին Ա. Կաթողիկոս Յովսէփեանի մահուան պատճառով : Կենսագրականը եւ գրական գիտական վաստակը տալէ վերջ, չեշտած է թէ հանգուցեալը իր նպաստը բերած է հայ ազատագրական շարժման՝ Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծման եւ մանաւանդ Սարտարապատի եւ Բաշ Ապարանի ճակատամարտի, իբրեւ խաչակիր զինուոր : Ցիշատակը յարգուած է յոտնկայս :

Ճեմարանի ուսումնական շրջանի կրթական, մանկավարժական եւ տնտեսական տեղեկագրին ընթերցումէն եւ գեղարուեստական բաժինէ մը ետք, տեղի ունեցած է վկայականներու բաշխումը : Շրջանաւարտ եղած են ինը աշակերտներ, երեքը աղջիկ, վեցը մանչ :

ՍՈՖԻԱՅԻ պետական հայկ. Ս. Սպանդարեան դպրոցի հանդէսը տեղի ունեցած է Յունիս 15ին : Տնօրէն Պ. Նասթեւիի տեղեկագրին համաձայն վարժարանը ունեցած է 210 աշակերտ մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ փրօգիմնազիայի բաժիններուն մէջ : Ըսած է թէ այս թիւին կրկնապատիկը հայ աշակերտներ կան Սօֆիայի մէջ, սակայն բոլորը չեն գար, քանի որ երկրին մէջ չկայ որեւէ օրէնք որ ստիպէ ծնողները մեր դպրոցը ղրկել իրենց զաւակները : Ուսուցիչներու թիւըն է 12, (10 մնայուն, երկու այցելու), հինգը Հայ, եօթը Պուլկար :

ՉԱՅՆԵՐ ԴԱՒԱՑԷՆ

ՄԵՐ ՏՂՈՑ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ) — Այս տարուան արտակարգ տաքերը աւելի հրապուրիչ եւ եթէ կ'ուզէք աւելի ստիպողական դարձուցած են «փախուստ դէպի բնութեան ծոցը» : Դաշտ ու անտառ, ծով, գետ ու լճակ, լեռ եւ բլուր դարձեր են ապաստան քաղաքաբնակ բազմութեանց համար :

Վիէնի մէջ, այս տարի, եղանակի առաջին դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ կիրակի, 6 Յուլիս, մօտակայ Էսթրապլէն զովասուն եւ ծառախիտ առուակին եզերքը : Գործակցաբար կազմակերպուած Վիէնի Կապ. Խաչի Սանուհիներու եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, Դաշտահանդէսը կարելի է նկատել շատ յաջող ձեռնարկ մը, մանաւանդ նպատակայարմար, քանի որ կեդր. Ֆրանսայի Նոր Սերունդի մասնաճիւղերէն — Լիոն, Ս. Շամոն, Սէնթ Էթիէն եւ Տէսին — պատգամաւորութիւններ ներկայ էին մեծ թիւով :

Պաշտօնական բացումը կատարեց Օր. Արաքսի Մուրատեան գրաւոր ճառով մը, իբրեւ Կապ. Խաչի Սանուհիներու քարտուղարուհի, ապա երգուեցան յաջորդաբար «Յառաջ նահատակ», «Մշակ բանուոր» եւ Կապ. Խաչի քայլերգը : Խօսնակի դերը կատարեց ընկեր Ա. Մարգարեան (Սէն Շամոնէն) որ առանց բարձրախօսի յաջողութեամբ վարեց իր դժուարին պաշտօնը :

Մէջ ընդ մէջ տեղի ունեցան զուարճալի խաղեր եւ կատակներ, մեներգներ, խմբերգներ, պարեր, ինչպէս նաեւ ճոխ վիճակախաղ մը : Իսկ բուն հետաքրքրական բաժինը կազմեցին Նոր Սերունդի մասնաճիւղերու գեղարուեստական մրցումները, որոնք տեղի ունեցան երեք հոգինոց «ժիւրի»ի մը հսկողութեան տակ եւ որուն կ'իյնար արժանաւոր խումբին յանձնել, իբրեւ վարձատրութիւն, հայկական եռագոյն մը : Այս առթիւ ընկեր Ս. Մանուկեան Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան անունով տուաւ մանրամասն տեղեկութիւններ :

Մրցումներու առաջինը հանդիսացաւ Լիոնի խումբը 30 կէտով (արտասանութիւն Օր. Ա. Թութեան, Յովհ. Պէրպէրեան, մեներգ՝ Օր. Ա. Կիւրեղեան եւ խմբերգ) — Երկրորդ հռչակուեցաւ Վիէն 14 կէտով (արտաս. Օր. Թէրէզ Մարգարեան եւ Յովհ. Իօքսիւզեան) — Երրորդ՝ Սէնթ Էթիէն 13 կէտով (արտաս. Օր. Ա. Ստեփանեան եւ ընկեր Փիլիկեան) — Չորրորդ՝ Սէն Շամոն 5 կէտով (արտաս. ընկեր Ն. Փոչոյեան) — Տէսինի խումբը անպատրաստ ըլլալով, դժբախտաբար չկրցաւ մասնակցիլ մրցումին :

Ներկայ հասարակութիւնը ծափերով հետեւեցաւ մրցումներուն եւ Պ. Պաղտ. Գալիկեան խանդավառուած այս մթնոլորտէն, 500 Ֆր. նուիրեց Վիէնի Կապ. Խաչի Սանուհիներուն :

Աւելի ուշ, երեկոյեան, ընթրիքի սեղաններու շուրջ նոր եւ վերջին ոգեւորութիւն մը սկսաւ : Զովութեան հետ, դղալի էր հայկ. երգերու քաղցրը արձագանգը : Իսկ Նոր Սերունդի տղոց սեղանը մէկէն վերածուեցաւ պաշտօնական գեղարուեստական կեդրոնի մը : Այդ սեղանէն ընկեր Ս. Գալուստեան խօսեցաւ խրախուսիչ եւ կրակոտ ճառ մը ուղղուած Նոր Սերունդին : Ծափեր եւ ուրախութեան կանչեր մինչեւ ուշ ատեն կը թնդացնէին օդը : Վերջապէս հարկ եղաւ վերադառնալ տուն, ակամայ, բայց լաւագոյն տպաւորութիւններով :

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (27)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Տանի մօտեցաւ մինչեւ դռնապանին, որ ըսաւ թէ Կեսթափոյին մարդիկը մտեր էին Ժեռարի յետսակողմեան բնակարանը : Իրենց ինքնաշարժին մէջ կը գտնուէր մէկը, որ գիրենք սանդուղներէն վեր առաջնորդած էր : Բարձրահասակ էր եւ ջղուտ. չապիկը արիւնաթաթախ եւ պատառոտուն, արմուկները սեւցած ու այրած : Ծունկերը կթոտ էին եւ աչքերը յիմարի մը տպաւորութիւնը կը թողէին : Կասկած չկար, — Սոսէն էր :

Տանի խոյացաւ դէպի յառաջ : Խոյս տալու համար որեւէ հաւանական հետապնդումներէ, շրջեցաւ քանի մը փողոցներ, անցաւ մէկ երկու վաճառատուներէ, յետոյ միայն գնաց Ժեռարի մօտ : Ինչպէս միշտ, այս վերջինը կը սպասէր մօտակայ արճարանին ետեւի սենեակին մէջ :

Երբ Տանի կրկնեց դռնապանին ըսածները՝ զանակոծուած առաջնորդողի մասին, Ժեռարի մտքին մէջ եւս պարզ եղաւ որ ագնուաբարոյ Սոսէն էր ան : Մարդուս համար ամենասոսկալի տանջանքը եւ ցաւը պատճառած էին՝ արմուկները այրելով, որպէս զի խոստովանի անոր բարոյական կործանումը :

— Աղտոտ, վատասերած անասուններ, գոչեց Ժեռար սեղանին զարնելով եւ կատաղութենէն գունատած : Ասոր համար հատուցում պիտի տան յետագային :

Համաձայն դռնապանին պատմութեան, Կեսթափօն միւս երկու բնակարաններու մասին տեղեկութիւն չունէր տակաւին : Ցետսակողմի բաժնին մէջ Ժեռար պահած էր Ինթէլիճընսի տեղեկագրութիւններ, որոնք պէտք է դուրս հանել շուտով :

— Երթամ բերեմ թուղթերը, ըսաւ Տանի, սեղանէն ելլելով :

— Ինծմէ զատ ոչ ոք պիտի երթայ հոն, պատասխանեց Ժեռար խստութեամբ : Ոչ մէկը վըտանգելու է իր անձը այն թուղթերուն պատճառով, զոր ես թողած եմ այնտեղ : Հետեւաբար յիմարութիւն մի ըներ, վաւերաթուղթերը պահուած են եւ քեզ չեմ կրնար ըսել թէ ուր :

Սրճարանին մէջ երկու ժամ սպասելէ վերջ, Տանի կրկին դռնապանին մօտ գնաց : Կեսթափոյի գործակալները տունէն մեկնած էին՝ իրերով բեռնաւորուած : Այնտեղ թողլով երկու գործակալներ, որոնք դիրք գրաւած էին դահլիճին մէջ. արագահարուածի մը առջեւ, փողը ուղղուած դէպի դահլիճին անցքը :

— Դռնապանը ըսաւ որ Պարիզին վրայի նըկարի շրջանակին մէջէն հանած իրենց հետ տարած են, յարեց Տանի :

Ժեռար տխուր ժպիտ մը ունեցաւ : Լուսանկարը ցոյց կուտար երիտասարդ մէկը, առանց ուռուցիկ փորի եւ գլխուն վրայ աւելի առատ մազերով : Առաջին պատերազմին քաշուած նկար մըն էր :

— Հիմա վեր պիտի ելլեմ :

— Բայց արագահարուածը, գոչեց Տանի :

Մինչ արդէն մեկնած էր ան :

Շէնքէն ներս մտնելով գլխով բարեւեց դռնապանը : Մտաւ վերելակը, որ կեցաւ իր յարկաբաժնին առջեւ : Դահլիճին պատուհանէն Ժեռար կը տեսնէր Փարիզը. — Էյֆէլի Աշտարակը, Մոնմառթրի գագաթին՝ Սաքրէ Քէօրի տաճարը, Սէնի երկարօրոզ երիզը, ընդարձակ համայնապատկերը, որ այժմ կ'աղօտանար մթնշաղին մէջ : Դիտեց երկար, երկար : Թերեւս վերջին անգամ կը տեսնէր Փարիզը :

Ժեռար տեսնելէ աւելի զգաց արագահարուածին փողը՝ դէպի լուսամուտ ուղղուած : Աչքերը վար առաւ : Ծանրամարմին էր եւ դանդաղաշարժ՝ շատ մը քայլեր առնելու համար նրբանցքին մէջ : Արագահարուածին ետեւը գտնուող մարդիկըձայն չհանեցին : Հիմա գրեթէ լուսամուտին տակն էր. եւ մինչ կը քալէր, դարձեալ արագահարուածին շուրջն ալ իրեն հետ կը շարժէր : Ահա անցաւ անկէց եւ սկսաւ մեծաքայլ յառաջանալ : Քրտինքէն թրջած էր, լոգարանին մէջ ինկող մէկու մըն ման : Այժմ կը զգար որ արագահարուածին փողը ճիշդ իր կռնակին էր ուղղուած :

(Շար.)

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ մեր երիտասարդ բարեկամը՝ ջութակահար ՋԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ, յաջողութեամբ աւարտած է Ecole Normaleի տարեվերջին քննութիւնները, 48 նիշ ստանալով 50ի վրայ, ինչ որ բացառիկ երեւոյթ մըն է : Պ. Մելիքեան յառաջիկայ տարի պիտի պատրաստէ Licence des Concertsը :

Ծանր դէպքեր Ռումանիոյ մէջ

Վերջին լուրերու համաձայն, Ռումանիոյ մէջ մաքրագործումները կը շարունակուին միեւնոյն սաստկութեամբ: Երեք նախարարներ կ'ամբաստանուին դրամական դայթակղութեան մը առթիւ: Անցագրի եւ դրամը օտար երկիրներ փոխադրելու առթիւ անոնց ստացած կրծօնը հարիւրաւոր միլիոններով կը հաշուեն: Իբրեւ հետեւանք նոր փաստերու, նախկին նախարար մը, Թէոհարի Կէորկեսքին յուսահատեալ անձնասպան եղաւ Ազգ. Ապահովութեան իր խցիկին մէջ (բանտ), Վասիլ Լիւքան Ֆ. Միութիւն փոխադրուեցաւ: Իսկ Աննա Փաուքէր միշտ հսկողութեան տակ է: Նոր վարչապետին՝ Կէորկիու Տէժի մասին ալ յամառ զրոյցներ կը շրջին: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ մօտ է վախճանը եւ թէ իրեն պիտի յաջորդէ աւելի վստահելի մէկը: Հաւանական թեկնածու կը համարեն պատերազմական նախարարը, Էմիլ Պոտնարա, կամ Եօզէֆ Շիշինեւսկի որ Մոսկուայի վստահութիւնը կը վայելէ:

Այս մարդը այժմ Քաղաք. Բիւրոյին ընդհ. քարտուղարն է եւ պետը՝ գաղտնի ոստիկանութեան (Չեկա):

Ուրիշ տեղեկութիւններ կը հաստատեն թէ ելմտական, արտաքին եւ ներքին նախարարներուն պաշտօնանկութիւնը տեղական խնդիր չէ, այլ հետեւանքը Մոսկուայի մէջ մշակուած մասնաւոր ծրագրի մը: Մամուլը կը շարունակէ սովորական մեղադրանքներն ուղղել երեք ջոջերուն դէմ — աջ թեքում, պաշտպանութիւն կուլակներու (հարուստ գիւղացիներ), եւ քաղքենի դասուն եւն.: Այս մեղադրանքներուն վրայ, շատ մը պարզամիտներ կը մեղքնան ամբաստանեալներուն, «հերոսներ եւ մարտիրոսներ» համարելով զանոնք ...

× Նոյնքան ծանրակշիռ լուրեր կը հասնին Պուլկարիայէն: Դրամական «բարեկարգութիւնը» թշուառութեան մատնած է հարիւր հազարաւոր բանուորներ եւ գիւղացիներ: Լեւայի նոր սակը անելի մատնած է աշխատաւոր բազմութիւնները: Հանքագործ բանուորը որ 1939ին 5.78 լեւա կը վճարէր ճերմակ հացին, իբրեւ միջին աշխատավարձք ստանալով 74 լեւա, այժմ 6 լեւա կը վճարէ, բայց կը ստանայ 19 լեւա եւն.:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ֆրանսական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները որոշեցին մերժել բարենորոգումներու ծրագիրը, զանոնք վնասակար գտնելով Ֆրանսայի շահերուն համար: Զօր. տը Կոլի կուսակիցները զեկոյց մը հրատարակեցին որ կ'ըսէ թէ բարենորոգումներու ծրագիրը «անձնատրութիւն է Ֆրանսայի թշնամիներուն եւ գրուած է մարդասպաններու եւ ահաբեկիչներու ճնշումին տակ»: Այս առթիւ կը յայտարարէ թէ «ամէն բան պիտի ընէ, ի շահ Թունուզի եւ Ֆրանսայի, որպէսզի 70 տարուան ճիգը չփճանայ, ափ մը քաղաքական արկածախնդիրներու միջոցաւ»:— Նոր-Տէս-Թուրի Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Մոհամմէտ Մամուտ, պիտի հեռանայ երկրէն, ներքին նախարարին հրամանով:

ԶՕՐ. ՐԻՃՈՒԷՅ, արեւմտեան Եւրոպայի սպարապետը, Լոնտոն հասաւ անցեալ օր: Այնտեղ ալ կարմիրները ցոյցեր սարքած էին, եւ երբ ցուցարար մը կ'աղաղակէր — «Տեղդ գնա», ուրիշ բանուորներ յառաջ նետուելով պոռացին.— «Դուք ձեր տեղը դացէք: Բրիտանացիները երբեք ստրուկ պիտի չըլլան»:

ԻՐԱՔԻ դահլիճը հրաժարեցաւ: Նոր վարչապետը, Մուսթաֆա էլ Մարի փոխանցման դահլիճ մը պիտի կազմէ, ընտրութիւնները պատրաստելու համար:

ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆԸ զօրացնելու համար, կառավարութիւնը որոշեց Ֆրանսայի պատժական օրէնքը գործադրել նաեւ այն պետութեանց համար որոնք ստորագրած են Ատլանտեանի դաշինքը: Նոր հրամանագրին համաձայն, որ եւ է արարք որ կը վտանգէ Ատլանտեանի զինակիցներէն ոեւէ մէկուն ապահովութիւնը, խաղաղութեան թէ պատերազմի ատեն, պիտի պատժուի, այն հասկացողութեամբ թէ Ֆրանսայի դէմ գործուած է: Ուրեմն, ով որ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ, օրինակ, Ֆրանսայի ամերիկեան խարիսխներու մասին, կամ կը փորձէ քանդել որեւէ զինակցի զինուորական հաստատութիւնները եւ փճացնել անոր զինամթերքը, պիտի պատժուի ճիշդ այնպէս ինչպէս եթէ Ֆրանսայի դէմ գործած ըլլար:

Հ. Յ. Դ. ՏՈՒՆ

Պերլինէն Տէր եւ Տիկին Յարութիւնեան ի յիշատակ Գրիգոր Ծ. Վ. Շահլամեանի 1000 Ֆր. կը նուիրեն Հ.Յ.Դ. Տան Հիմնադրամին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Cadet սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հայոց քաղաքական պատմութիւնը Գ. եւ Դ. դարերուն»: Այս դասախօսութեամբ կը փակուի Լսարանին այս տարեշրջանը:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉ

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը կը խնդրէ իր մասնաճիւղերէն որ մինչեւ այս շաբաթ — վերջին պայմանաժամ — ղրկեն օգափոխութեան կայանի մանուկներու ցուցակը:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տէօրնի Ֆ. Կապ. Խաչի Ազգ. վարժարանի հոգաբարձութեան: Այս Շաբաթ ժամը ճիշդ 9ին, Հ.Յ.Դ. Տան մէջ, 11 rue Branly:

Արտասանութիւններ, մանկական տրամախօսութիւններ, զաւեշտ, երգ ու պար, երկսեռ աշակերտութեան կողմէ: 110է աւելի աշակերտներ բեմին վրայ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՀԱՅ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Գուլվար Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի «Խատիսեան» խումբի եւ Կապ. Խաչի: Այս կիրակի, ամբողջ օրը, Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ:

Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համա - Խարբերդ. Միութեան Մարսէյլի եւ Սէն Լուի քոյր մասնաճիւղերու: Այս կիրակի ամբողջ օրը, Եօթնեղբայրեան ագարակին մէջ, Սէն Լու Կրան Փէն: Գեղարուեստական ընտիր բաժին, զուարթ եւ մաքուր ընտանեկան միջավայր: Ղեկավարութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի եւ մասնակցութեամբ Մարսէյլի լաւագոյն ուժերու առաջին անգամ Մարսէյլի շրջանի մէջ կը ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ երգախառն զաւեշտ մը՝ «ՆՈՐ ՏՈԼԱՐՃԻՆ»:

Հայրենակից ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ հանդէսին գեղարուեստի բաժինը պիտի ձայնագրէ Magnétophone նորագոյն գործիքով:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Տօրումեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Տօրումեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Երուանդ Տօրումեան եւ զաւակները, Օր. Արաքսի Տօրումեան, Տէր եւ Տիկ. Հ. Ունճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Յ. Մարգուանեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Վարդերեսեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Ճորթեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Ն. Տօրումեան, Գէորգ եւ Ստեփան Ճորթեան, Տէր եւ Տիկ. Բ. Տօրումեան եւ զաւակները (Արժանթին), Տէր եւ Տիկին Գ. Տօրումեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկ. Գ. Էսկիճեան, Այրի Տիկ. Մարի Արամեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Քարլօթի Հալէպլեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկ. Հռիփսիմէ Փանոսեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Գ. Գրիգորեան (Փարիզ), ինչպէս եւ Գասպարեան, Ֆեհրատեան, Պօյաճեան, Ճորթեան ընտանիքները սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց սիրեցեալ մօր, մեծ մօր, քրոջ, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ, եւ ազգականուհիին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻՑԱ ՏՕՐՈՒՄԵԱՆԻ
(ԾՆԵԱԼ ՃՕՐԹԵԱՆ)

որ կնքեց իր մահկանացուն 8 Յուլիս երեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, իր բնակարանին մէջ: 16, Bld. des Eparges, La Rosière Beaumont:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ հինգշաբթի 10 Յուլիս, Պօմոնի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ հանգուցեալին մարմինը ամփոփուեցաւ Սէն Փիէռ իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԽԱՐՈՅԿ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Հայ Արենոյշներու կողմէ, այս երկուշաբթի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ, 1 Route Nationale, Petite Viste, Մալաթերի ծովահայեաց, օդասուն դղեակի ընդարձակ անտառին մէջ: Սկաուտական խաղեր, մրցումներ եւ անակնկալներ: Գեղարուեստական բաժինը երեկոյեան՝ խարոյկին շուրջ:

Առնել թիւ 26 հանրակառքը Place d'Aixէն եւ իջնել Փըթիթը Վիսթ, ուր կը սպասեն Արենոյշ առաջնորդներ:

Ճաշը հետ բերել: Տեղին վրայ պաղ ջուր:

..Կը հրաւիրուին ծնողները եւ միութեան բարեկամները: Մուտքը ազատ է

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի, Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր Սերոբ-Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու ներկայացուցիչները այս ուրբաթ, իրիկուն ժամը 20.30ին, Place St. Sulpice, Café de la Mairieի սրճարանի վերնայարկը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթնեղբ. խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Իսկ ընտրուած յանձնախումբին անդամները պէտք է գան ժողովէն կէս ժամ առաջ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր ենթակոմիտէն այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին, իր ներկայացուցիչին մասնակցութեամբ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Շրջ. կոմիտէն խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Գ. Տորմ. Մարսէյլ.— Մահազդը ստացանք ժամը 5.30ին, երբ թերթը թղթատարին յանձնուած էր:

ԴԱՏԷՄՑԻՆԵՐՈՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Դատէմի Լուսաւորչական Ուսումնասիրաց ընկերութեան մասնաճիւղին կողմէ: Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսին Պ. Նազարի սրճարանին ետեւի ծառախիտ պարտէզին մէջ: Կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, բոլոր Դատէմցիներու խմբանկարը պիտի քաշուի: Անհրաժեշտ է ներկայ ըլլալ այդ ժամուն:

Առատ ուտելիք եւ խմելիքներ, մատչելի գիներով: Հայկական եւ արեւելեան ընտիր երաժշտութիւն: Մուտքը ազատ է:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Գուլվար Օտտոյի Թաղ. խորհուրդի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէնթ Անտրէ, Պաւ Պէլվէտէրի ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ տիկին ԱՐԱՔՍԻ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ

Վարժարանի աշակերտներու կողմ պիտի ներկայացուին Կռունկս վանքը, Կարօն ու Մարօն, Էլ մի աղօթիր թատերգութիւնները:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւններ, հայկական պարեր: Մուտքը ազատ է:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Տէսինի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը՝ այս կիրակի ամբողջ օրը, Տէսինի զովասուն ծառաստանը: Պ. Վազգէն Մեգրոյեան իր բարձրախօսով եւ նոր երգապնակներով մեզ Վասպուրական պիտի փոխադրէ: Կը բանախօսէ հայրենակից Պ. ՌՍՏԱՄԻԿ ՄԵԶՐՈՅԵԱՆ: Կը հրաւիրենք մեր շրջանի բոլոր հայրենակիցները եւ հասարակութիւնը: Զովացուցիչ ըմպելիներ եւ խորոված:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Կարապետ Արապեան եւ ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, ողբացեալ ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՐԱՊԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH fondé en 1925.R.C.S.376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 12 JUILLET 1952 Շաբաթ 12 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6812-Նոր շրջան թիւ 2223 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՂԱԳՍ ԾԵՐՈՒԹԵԱՆ

Այսօր, երկրորդ էջին մէջ, պիտի կարդաք սրտառուչ գրութիւն մը՝ ծերութեան եւ ծերանոցներու մասին:

Ինչպէս բացատրուած է խմբագրական ծանօթութեամբ, յօդուածագիրը ուրիշ առաջարկներ ալ կը ներկայացնէ, հաճելի մթնոլորտ ստեղծելու համար Նորահաստատ Հանգստեան Տուներուն մէջ:

Ան չի գոհանար «Ծերերու Օր» մը թելադրելով, այլեւ կ'առաջարկէ.—

1. Մանկապարտէզի փոքրիկները տանիլ ծերանոց, «մեծ հայրիկներու եւ մեծ մայրիկներու քով», իրենց ուսուցիչներուն առաջնորդութեամբ: Եւ զանազան խաղեր սարքել:

2. Հրաւիրել բոլոր արուարձաններու քաղաքապետները, Ֆրանսական եւ օտար մամուլի թղթակիցները եւ դեռ շատեր, տալով այդ օրուան բացառիկ արժէք, «որ կրնայ մասնաւորապէս փրոփականտի միջոց ծառայել: Ցնծատօն մը»:

3. Այդ օրը մեր երաժշտական խումբերը, արտասանողներու եւ երգողներու խումբեր, մէկ-երկու ծիծաղաշարժ զաւեշտներ, երգ ու պար, մանկական տրամախօսութիւն ծերերուն պիտի տան օնալսի եաւմն ու խոսր:

4. Եւ դեռ ուրիշ բաներ,— «տեսակ մը Նաւասարդեան Տօն, համապատասխան խաղերով եւ զուարճութիւններով»:

Իբրեւ յարմար Օր ալ՝ կ'առաջարկէ Վարդավառ կամ Խաչվերացը:

Ամփոփեցինք յօդուածագրին բոլոր մտածումները, որոնք տուն կուտան զանազան խորհրդածութեանց:

Արդարեւ, [illegible] ծերութեան եւ ծերանոցներու հանդէպ, այլազան ծրագիրներով:

Որ եւ է թիւրիմացութիւն կանխելու համար, ըսե՛նք, անմիջապէս, որ երբեք մեր միտքէն չանցնիր մխալ Հանգստեան Տուներու արժէքը: Մանաւանդ օտարութեան մէջ:

Մինչեւ այսօր ալ, կատարեալ օրհնութիւն մը եղած է Պոլսոյ Ս. Փրկիչը: Ոչ միայն հիւանդներուն, այլեւ ծերունիներուն, անճարներուն, անկարներուն համար:

Բազմաթիւ անտէր վաստակաւորներ ալ այնտեղ անցուցած են իրենց վերջին տարիները, վայելելով ամէն հոգածութիւն:

Վերջերս Մ. Նահանգներուն մէջ եւս բացին Տաւէմներու Տուներ, միեւնոյն առաջադրութեամբ, անտիրութենէ փրկել, խնամել ծերունիները:

Հասկնալի են այս բոլորը եւ իմաստակութիւն պիտի ըլլար հակաճառել, ըստ էութեան:

Միւս կողմէ, անշուշտ հարկ է կարգ մը յարմարութիւններ ստեղծել, որպէսզի տաքուկ եւ հաճելի բոյն մը դառնայ Հանգստեան Տունը, եւ ոչ թէ սառուցեալ գօտի մը:

Արդ, ինչո՞ւ վերապահ դիրք մը բռնած ենք, թէ՛ այս գրութեան եւ թէ նոյնիմաստ արտայայտութեանց առթիւ:

Պարզապէս անոր համար որ, մարդիկ սկսեր են տեսակ մը խորհրդանշանի վերածել ծերութիւնը եւ ծերանոցը:

Անոնք պատրաստ են խրախուսելու նոր ծերանոցներու հաստատումը, շողշողուն ծրագիրներով, երբ օտարացումը կ'սպառնայ սանձարձակ, երիտասարդութեան գլխուն վերեւ: Անոր միջէքն վրայ:

Պետութիւնը Նանսէնեան վարկերէն դրամ կը տրամադրէ միայն եւ միայն ծերանոցներ հաստատելու համար:

Եւ մեր ոսկը գետնէն կը կարի: Կը խանդավառուինք եւ ծրագիրներ կ'որոճանք, մոռնալով հիմնականը,— նոր սերունդին փրկութիւնը:

Պետութիւնը իր հաշիւներն ունի որոնք բացատրութեան չեն կարօտիր:

Իսկ մենք ունի՞նք տեսակէտ եւ ծրագիր:

Կ'ըմբռնե՞նք օրուան պահանջները, թէ մեր կարգին համակերպած ենք ծերութիւնը օրհնելու եւ ծերանոցներով փակելու ինքնապաշտպանութեան տետրակները:

Կ'ուզէինք աւելի լայնօրէն պարզել մեր տեսակէտները: Շ.

Նոր Օֆիսը

Պաշտօնաթերթը Յուլիս 5ին հրատարակեց Գաղթականներու Նոր Օֆիսի օրինագիծը, թեր ու դէմ վիճաբանութիւններով եւ կառավարութեան պատասխաններով:

Շուտով պիտի ծանուցուին օրէնքին գործադրութեան մանրամասնութիւնները:

Մօտ 60 միլիոն ֆրանքի գումար մը տրամադրուած է, նոր պաշտօնատան համար, որուն տնօրէնը պիտի նշանակուի արտաքին գործերու նախարարութեան կողմէ:

Ինչպէս կ'երեւայ, շատեր շփոթութեան մատնուած են, տեսնելով որ Նոր Օֆիսը կը կոչուի «Ֆրանսական»:

Հաստատութիւնը Ֆրանսական է, այսինքն ենթակայ՝ Ֆրանսայի կառավարութեան, իրաւական թէ վարչական տեսակէտով. բայց կապ չունի Ֆրանսացիներու հետ, այլ պիտի ծառայէ ամէն ազգէ գաղթականներու (ապաստանեալ եւ հայրենազուրկ). հետեւաբար եւ հայ տարագիրներուն:

Պիտի կատարէ ճիշդ այն դերը ինչ որ նախորդ օֆիսները,— վկայականներ տալ, իրաւական վիճակը հաստատել, ճամբորդութեան դիւրութիւններ ընծայել, արտաքսումի պարագաները քննել եւայլն, համաձայն Ֆրանսական օրէնքներու եւ միջազգային դաշնագիրներու, որոնց վերջինն է 1951 Յուլիս 28ի պայմանագիրը:

Օֆիսը ֆրանսական է անոր համար որ, այլեւս գոյութիւն չունի IROն (Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութիւնը) որ փակուեցաւ անցեալ Յունուարին, իրեն ենթակայ Օֆիսներու հետ:

Ուրիշ լուսաբանութիւններ կը հրատարակենք երբ օրէնքը վերջնական ձեւ ստանայ:

Այս առթիւ ըսենք թէ Օֆիսին հայկական ճիւղը պիտի ունենայ հայ պաշտօնեաներ, ինչպէս միւս տարագիրները իրենց ազգակից պաշտօնեաներ: Միայն ընդհ. տնօրէնը Ֆրանսացի պիտի ըլլայ:

ՏԻՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

Կայանի մանուկներու համար տակաւին քանի մը տրամադրելի տեղեր ըլլալով, կը խնդրուի դիմել մինչեւ այս երկուշաբթի Տիկ. Ա. Թադէոսեանի, 5 rue Mayran, հեռ. Tru. 27-35:

Մեկնում այս չորեքշաբթի գիշեր (16 Յուլիս) ժամը 12ին: Հաւաքուիլ հեռաւոր գիծերու «կիշէ»ներուն առջեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ երեսփ. ժողովը վերջացուց արեւմուտքի հետ կնքուած հաշտութեան պայմանագրին եւ եւրոպական բանակի դաշնագրին քննութիւնը: Երբ համայնավար ներկայացուցիչը խօսք առաւ, բոլոր երեսփոխանները խմբովին դուրս ելան, իբրեւ բողոքի ցոյց: Միեւնոյն ատեն ոստիկանութիւնը վար առած էր քաղաքին պատերուն վրայ փակցուած յայտարարութիւններ որոնք դաւաճան կը համարէին համաձայնութեանց վաւերացման կուսակիցները: Վիճաբանութեանց ընթացքին ազգայնական երեսփոխան մը մեղադրեց Ֆրանսան թէ կը ջանայ Սարի շրջանը մշտապէս անջատել Գերմանիայէն:

ՀԻՆԳ ՏԱՐԻ բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան անթելի պաշտօնեաներէն Ուիլեըմ Մարշըլ, այն ամբաստանութեամբ թէ գաղտնի տեղեկութիւններ հաղորդած է Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատան քարտուղարներէն Պաւել Կուզնեցովի: Երիտասարդ պաշտօնեան յաճախակի պտոյտներ կը կատարէր ռուս պաշտօնատարին հետ, առանց գիտնալու որ կը հետապնդուի: Հաւանաբար պիտի արտաքսուի Կուզնեցով, որ փորձած էր ձեռք անցընել Անգլիոյ դիւանագիտական ծածկագիրը:

ՕԴԵՐԸ Իտալիոյ մէջ ալ գովացան, բայց տեղատարափ անձրեւները, կարկուտ եւ փոթորիկը ահագին աւերներ գործեցին Հռոմի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ: Հազարաւոր բնակիչներ լեռները ապաստանեցան: Զուիցերիոյ մէջ Սէնփլոնի փապուղին փակուեցաւ երկու կէտերու վրայ, ողողումներու հետեւանքով:

ԻՐԱՆԻ վարչապետը, Տոքթ. Մուսատեղ յանձն առաւ կազմել նոր դահլիճը, գոհացում ստացած ըլլալով Ծերակոյտէն:

ԵՐԵՔ ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ՆՈՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները անցեալ օր յանձնեցին իրենց պատասխանը՝ Մոսկուայի Մայիս 24 թուակիր ծանուցագրին: Բանակցութիւնները կը քաշքշուին անցեալ Մարտ 10էն ի վեր, առանց գործնական ելքի մը յանգելու:

Մեծ փոփոխութիւններ չկան այս պատասխանին մէջ որ երրորդն է: Երեք Դաշնակիցները կ'առաջարկեն ժողով մը գումարել չորս պետութեանց ներկայացուցիչներէն, քննելու համար ազատ ընտրութեանց հնարաւորութիւնը՝ ամբողջ Գերմանիոյ մէջ: Չորս պետութիւնները անաչառ յանձնախումբ մը պիտի կազմեն այս հարցին լուծման համար:

Երեք Դաշնակիցները այս առթիւ կը յիշեցնեն թէ միացեալ Գերմանիոյ ազատ կառավարութիւնը չի կրնար իբրեւ ուղեցոյց ունենալ Փոցտամի որոշումները, ինչ որ պիտի նշանակէր վերահաստատել չորս պետութեանց հակակշիռը: Այդպիսի հսկողութեան ենթակայ կառավարութիւն մը չի կրնար ազատութիւն վայելել եւ հաւասարէ հաւասար խօսիլ Չորսերուն հետ, հաշտութեան բանակցութեան ատեն:

Երեք դաշնակիցները ցաւով դիտել կուտան թէ Խ. Միութիւնը շարունակ կը խօսի Գերմանիոյ միացման մասին, «բայց վերջերս կարգ մը միջոցներ ձեռք առաւ Գերմանիոյ խորհրդային շրջանին եւ Պերլինի մէջ, ծանրացնելով Գերմանիոյ կամայական բաժանումը»:

Այս առթիւ կը յայտարարեն թէ կարելի չէ արգիլել որ միացեալ Գերմանիան յարաբերութիւններ հաստատէ ուրիշ պետութեանց հետ (կ'ակնարկէ վերջերս կնքուած համաձայնութեանց եւ հաշտութեան): Ուստի կ'առաջարկեն, ազատ ընտրութեանց հնարաւորութիւնը ստուգելէ ետք, համաձայնութեան մը յանգիլ եւ հաւաստիքներ տալ թէ միացեալ Գերմանիա մը գործելու անհրաժեշտ ազատութիւնը պիտի վայելէ, մինչեւ վերջնական հաշտութեան կնքումը:

Այս առաջարկը նախապէս ալ եղած էր Խ. Միութեան, բայց ոչ մանրամասն պատճառաբանութեամբ:

Ուրիշ նորութիւն մը,— նախապէս առաջարկուած էր որ ազատ ընտրութեանց հնարաւորութեան խնդիրը քննէ Ազգաժողովին կողմէ նշանակուած յանձնախումբ մը: Այժմ կ'առաջարկեն ընտրել չէզոք յանձնախումբ մը որ ենթակայ չըլլայ չորս Մեծերու հակակշռին: Այս յանձնախումբին անդամները իրաւունք պիտի ունենան ազատօրէն շրջելու ամբողջ Գերմանիոյ մէջ: Երբ յանձնախումբը իր տեղեկագիրը ներկայացնէ, Չորս Մեծերը ժողով պիտի գումարեն, ազատ ընտրութեանց թուականը նշանակելու համար:

Ինչպէս կ'երեւայ, Դաշնակիցներու նոր պատասխանը միշտ բաց կը ձգէ դուռը, ելք մը գտնելու եւ գերմանական թնճուկը լուծելու համար:

Այզընհաուըր կը շահի

ԲՈՒՌՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ՄԷՋ.— ԼՈՒՏԱՆՔՆԵՐ ԵՒ ԲՌՈՒՆՑՔՆԵՐ ԿԸ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԻՆ

Վիճելի պատգամաւորներու խնդիրը լուծուեցաւ ահագին ժխորի մը մէջ, կրկէսի մը վերածելով Մ. Նահանգներու հանրապետական կուսակցութեան համագումարը: Այզընհաուըրի կուսակից պատգամաւորներուն թիւը բարձրացաւ 523ի, Թէֆթի 487ին դէմ:

Հինգշաբթի օր բուռն տեսարաններ պարզուեցան ժողովին մէջ: Նախագահը արիւն-քրտինքի մէջ կը լողար, անդադար գրասեղանին զարնելով աւանդական մուրճը: Պահ մը հարկադրուեցաւ օգնութեան կանչել 15 ոստիկաններ: Դժոխային ժխոր մը կը տիրէր, այնպէս որ նախագահը ինքն ալ ծեծ կերաւ: Երբ կը պատրաստուէր քուէարկութիւն կատարելու, հարուած մը ստացաւ կռնակէն: Փենսիլվանիոյ կառավարիչը, որուն լեզուն բռնուած էր գայրոյթէն, դէպի բեմ յառաջացաւ, բողոքելու համար անիրաւութեան մը դէմ եւ զարկաւ նախագահին, ինքն իր վրայ դարձնելով: Մօտ 30.000.000 քաղաքացիներ կը դիտէին տեսարանը՝ հեռատեսիլով (télévision): Թէֆթի կուսակիցներէն ծերակուտական մը եւս տեղի տուաւ ծանր միջադէպի մը: Այս առթիւ ծագած խառնակութեան մէջ Այզընհաուըրի կուսակիցներէն մէկը գետին տապալեց հակառակորդ մը, որ հիւանդանոց փոխադրուեցաւ ուշաթափ:

Վերջին լուրերու համաձայն, ապահովուած է Այզընհաուըրի անուանումը՝ իբրեւ թեկնածու Նախագահութեան:

Հանրապետական կուսակցութիւնը հրատարակեց իր յառաջիկայ գործունէութեան ուղեգիծը, որ հետեւեալ հիմնական կէտերը կը պարունակէ.— 1. Դադրեցնել արեւմտեան Եւրոպայի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓԱՐԻԶԻ ԾԵՐԱՆՈՑՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Նախընտրելի է բանլ «Հանգստեան Տուն », ինչպէս առաջարկած էինք առաջին հաստատութեան բացման առթիւ եւ ընդունուած էր:

Փարիզը չուտով կ'ունենայ իր երկրորդ ծե - րանոցը:

Անտոյի ծերանոցի մասին յայտնուած կարծիքները եւ հրատարակուած տեղեկութիւնները ցոյց կուտան գուրգուրանք ծերերուն հանդէպ :

Ծերանոցը Փարիզի եւ Ֆրանսայի «Սօսեաց անտառն» է, ուր՝ իրարու մօտ, իրարու կռթնած, պիտի չնչեն մեր հաստաբուն ծառերը, հեռու փոթորիկներէ, մինչեւ իրենց մահը:

Ծերանոց բառը մեր մէջ կ'արթնցնէ մեզմէ բաժնուելու պատրաստուողներու վերջին հանգրուանը, եւ անոնց պայքարը՝ մահուան դէմ, որուն ստուերը ամէն ժամ կը սաւառնի իրենց անկողնին չուրջ եւ իրենց գլխուն վերեւ:

Անոնց միտքը կը սուզուի իրենց ետեւ հաւաքուած տարիներու մէջ, ուր՝ յիշատակներու եւ սիրելիներու բոյլը՝ պար բռնած, կարմիր երիզի մը նման, կ'անցնի իրենց բաց կամ կիսախուփ աչքերուն առջեւ, խօսելով իրենց հետ :

Բարեբախտաբար, Պոլսոյ «անկելանոց» անհարազատ բառը չէ տրուած մեր ծերանոցին :

Լաւ եւ գէչ օրերու ժապաւէնը կ'անցնի իրենց յոգնաբեկ աչքերուն եւ մաչած սրտին մէջ, դունաւորելով անցեալի յիշատակները, որոնց կեդրոնը նստած՝ կը քակէ այդ չղթային օղակները՝ մէկ առ մէկ՝ եւ անոնց հետ կը հաղորդակցի եւ կը համբուրէ սիրացեղ համբոյրներով :

Ինքն ալ փոքր էր ժամանակին, եւ կը խաղար եղբայրներուն եւ քոյրերուն հետ, «տատին» եւ « մամին » ծունկերուն վրայ թառած, մտիկ ընելով անոնց ոսկեհիւս հեքեաթները: Կը խաղար անոնց ալեհեր մազերուն եւ ոսկրոտ մատներուն հետ :

Իսկ հիմա՞: Ջկան անոնց մօտ, գառնուկներու ոստիւններով խաղացողներ, որոնք ժամանակը աւլեր տարեր է, իրենց մատաղ հասակներուն մէջ :

Այսօրուան իրենց ապաստանարանը չունի մակադատեղի մը, ուր գան ցատկոտել՝ մանրիկ ուլերը՝ չարաճճի ոստոստիւններով :

Ո՞ւր են այն օրերը, երբ իրենք դեռ մանուկ, կ'ընկերանային տատին եւ մամին, պարտէզ եւ այգի կ'երթային ուրախ եւ զուարթ: Ինչ փոյթ տօթը եւ ցուրտը, երբ երակներու արիւնը աւելի վառ էր քան այս երկրի արեւը:

Տան մէջ ամէն բան կար, զիրենք տաքցնող եւ խաղցնող, իրենց բոլոր պէտքերուն գոհացում տալով :

Ցետոյ էր որ տեսան անապատի կիզիչ արեւը, երբ այլեւս մարդ էին դարձած եւ իրենց պզտիկներուն եւ ծերերուն համար, դաշտերուն մէջ քակոր ժողվեցին , փայտի կտորներ, եւ հողէն դժուար պոկուած տունկեր կը բերէին, վրաններուն առջեւ կերակուր պատրաստելու եւ ընդարմացած ձեռքերը մուխով եւ ծուխով տաքցնելու համար :

Ծերը ծեր է ամէն ատենի համար, եւ պէտք ունի թէ իրեն եւ թէ ընտանիքի միւս մեծ կամ փոքրիկներու մասին խորհելու , պայքարելով , տառիլ տքնելով մինչեւ իր ծերութեան դժուար օրերը, ցորչափ կ'ապրի, հոգին վրան է:

Էտմօն Ռոսթան, Ֆրանսացի բանաստեղծ եւ Aiglon*ի հեղինակը, գեղեցիկ քերթուած մը ունի ,* La Brouette *անունով :*

Օր մը, Ցիսուս, Պետրոս առաքեալին հետ անտառը պտոյտի ելած էր: Առաքեալը հեռուէն նշմարեց ծեր կին մը, որ brouette*ը (սայլակ) մը կը քշէր, անտառի կեդրոնական ճամբէն: Երկու կողմերը բարձր ծառեր կային որոնց ճիւղերու մէջէն արեւուն ճառագայթները կը թափէին ճամբուն վրայ :*

Ուր որ կ'իջնէին ճառագայթները, կինը իր սայլակը հոն կը քշէր, միշտ հետեւելով արեւին :

Առաքեալը ըսաւ Ցիսուսի .

— «Տէր , յիմար է այս կինը, որ իր սայլակը միշտ արեւին տակ կը քշէ: Հոն կանգ կ'առնէ պահ մը, եւ երբ արեւը իր տեղը փոխէ, ինք ալ սայլակը հոն կը քշէ, մինչեւ որ նոր ճառագայթներ գան իր ճամբուն վրայ :

Ցիսուս մօտեցաւ կնոջ եւ հարցուց.— « Ո՞ւր կը տանիս այդ սայլակը եւ փայտերը».

Կինը ըսաւ.— Մեր տունը ցուրտ է եւ մեր պզտիկները պէտք ունին տաքնալու: Այս փայտէն կրակ պիտի վառեմ որպէսզի անոնք տաքնան :

Ցիսուս կնոջ եւ Պետրոսին նայեցաւ, եւ Պետրոս կնոջ աչքերուն մէջ կարդաց ամբողջ ողբերգութիւնը :

Օր մը, դարձեալ կին մը, փայտի խուրձեր շալկած, քրտնաթոր՝ չէր կրնար տոկալ տօթին :

Աղերսեց Աստուծոյ որ ղրկէ Գաբրիէլ հրեշտակը, իր հոգին տանելու համար երկինք : Հրեշտակը իջաւ կնոջ առջեւ եւ ըսաւ թէ «Աստուած իր աղերսը լսած էր եւ ղրկած զինքը հոգին առնելու համար »:

Յոգնաբեկ կինը սրբեց իր քրտինքը եւ ըսաւ հրեշտակին — « Սա բեռս շալակս տուր»:

Դժուար է կեանքէն հրաժարիլը, որչափ ալ տաժանելի ըլլայ, ծանրաբեռնուած՝ պարտականութիւններով :

Մեր ծերերը չունին այդ դառնութիւնները , չնորհիւ հոգատար եւ սփոփարար ձեռքերու, որոնց իբրեւ վարձք ունին չնորհակալութեան տուրք մը եւ աղօթք մը :

Փարիզի «Սօսեաց անտառ»ի կաղնիներն են մեր ծերերը եւ պէտք չէ մօտենալ տապարներով :

Այո, ծերանոցէն աւելի պէտք է երիտասարդներով զբաղիլ, բայց անոնք ունին եռանդ, ճկունութիւն, կազմակերպութիւններ, ժամուլ եւ կրնան իրենց ձայնը հնչեցնել ամէն առիթով եւ ամէն տեղ: Իսկ ծերերը, այդ կիսափուլ խլեակները, պէտք ունին գուրգուրանքի, բարոյական նեցուկներու, որոնք մօտէն եւ հեռուէն հսկեն իրենց, որպէսզի իրենց անցեալի գեղազարդ օրերը դեռ տեւեն քանի մը տարի եւս :

Անոնք պէտք է տան իրենց քաղաքի , գիւղի , ապրած կեանքի դրուագները, եւ անոնցմով կազմուի «Ծերանոցի յիշատակարանը», բոլոր այցելուներու առջեւ մնալով բաց, տարիներու ընթացքին անոնց ունեցած հոմակենցաղի պատկերներով :

Երբ ես Արմաշի վանքը ուսանող էի , վանքը ունէր լաւ կազմակերպուած բանջարանոց մը, արդիական ոռոգումով, գեղեցիկ մեծ այգի մը, պտղատու ծառեր, փոքր եւ մեծ կենդանիներ քաղաքին չուրջը եւ ագարակին մէջ :

Ներքին կազմակերպութեան մէջ, հանդերձատուն, լուացարանի կարգ ու սարք, խոհանոցի ճաշարանի եւ ննջարանի անթերի բաժիններ, որոնց վերին հսկողութիւնը կը վարէին, վարդապետներ, սարկաւագներու, վանական ուսանողներու եւ ծառաներու օժանդակութեամբ :

Կ'ըսեն թէ Փարիզի ծերանոցները ունին հող, պարտէզ, անտառ, իւրաքանչիւրը բաւական ընդարձակ տարածութեամբ, անշուշտ աշխատաւորներ, բարեկարգ վիճակի մէջ պահելու համար :

Ծերերը աշխատաւոր չեն: Բայց կարելի է զբաղեցնել զանազան ձեւերով:

Ցետոյ, կարելի է ծերանոցները հետաքրքրական վայր մը դարձնել, ուր, գոնէ տարին մէկ անգամ, Փարիզի ժողովուրդը ուրախացնէ իր ծերերը :

Կարելի է տարին մէկ օր, «Ծերերու օր » նշանակել, ինչպէս կայ «Մայրերու Օր»: Այդ օրը կ'ըլլայ «Մատաղի Օր», ուր ծերունիները եւ այցելուները կ'ուտեն հայկական հերիսա, պաղպաղակ եւ մատաղ :

Զ. ՎԱՐԴԱՆ

ՅԱՌԱՋ.— Մեր աշխատակիցը ուրիշ կարգ մը ծրագիրներ կ'առաջարկէ, բայց կը կարծենք թէ սխալ է ցրուել ճանրային նիգերը, երբ շատ ․ելի ստիպողական եւ նիմնական հոգեր ունինք .

«Ցիսուն հազար անմեղներու արիւնը մեաց»

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք, Վանի նախկին երեսփոխան Իպրահիմ Արվաս խստօրէն քննադատած էր Իսմէթ Ինէօնիւն, զայն կոչելով «չարդարար առ նուազն 50.000 անմեղներու»: Ահաւասիկ այդ գրութիւնը որիրատարակուած է«Պիւյիւք Տօղու » թերթին մէջ (*Մարմարա*, 1 Յուլիս).—

Շէյխ Սայիտի ըմբոստութեան հետեւանքով, Ցեթհի պէյի դահլիճը երկուքի բաժնուած էր : Մեծամասնութիւնը Ցեթհի պէյի հետ էր, եւ որոշուած էր ոչ միայն արեւելեան նահանգներու , այլեւ Տրապիզոնի, Ատանայի, Պուրսայի եւ Իսթանպուլի մէջ պատերազմական ատեաններ կազմել: Շէյխը եւ իր մարդիկը ժողովուրդին կողմէ վտարուեցան եւ կառավարութիւնը ըմբռնեց թէ հանրութիւնը կը պարսաւէ այս ըմբոստութիւնը : Գործավարներու խորհուրդը վերստին գումարուեցաւ եւ քննեց կացութիւնը, որոշեց ջնջել պատերազմական ատեանները: Այս որոշումին դէմ էին այն ատենուան արտաքին գործավարը, Իսմէթ փաշա, ներքին գործավար Րէճէպ Փեքէր եւ ազգ. պաշտպանութեան գործավար Քեազըմ Էօզալփ :

Այս տարակարծութիւնը խորհրդարանական խմբակին մէջ արձագանգ գտաւ եւ 48 ժամ բուռն վիճաբանութիւններու առիթ տուաւ: Ալի Ցեթհի պէյ հինգ անգամ բեմ բարձրացաւ պատալով ատենախօսներուն.

— Շէյխ Սայիտի ըմբոստութիւնը Ճապաղջուրէն սկսած է, տեղական հանգամանք ունի , մենք ալ Ատանայի մէջ եւ չրջակայքը զօրաշարժ հռչակեցինք : Մօտերս ըմբոստները պիտի պատժենք, պէտք է գիտնալ որ միւս նահանգներու ժողովուրդը որեւէ կապ չունի այս ըմբոստութեան հետ: Ես ձեռքերս անմեղ արիւնով չեմ կրնար ներկել , Աստուծոյ, պատմութեան եւ ազգին առջեւ: Հաճոյքով կը հրաժարիմ վարչապետութենէ »:

Դիմացի կողմը, եւ ամէնէն թթուներէն Իսմէթ փաշա, Րէճէպ Փեքէր եւ Քեազըմ Էօզալփ,սատարկութիւնները ըրին.

— Այս ըմբոստութիւնը ընդհանուր է, տարածուն է եւ նախապէս կազմակերպուած: Հետեւաբար սխալ է վերցնել պատերազմական եւ պաշարման վիճակի ատեաններ: Ամենախիստ զսպողական միջոցներ ձեռք առնենք :

Այս վիճաբանութիւնները երկու օր մինչեւ կէս գիշերները շարունակուեցան եւ ի վերջոյ 63 երեսփոխան եւ դահլիճին մեծամասնութիւնը Ցեթհի պէյի իրաւունք տուին, բայց 75 հոգի եւ քանի մը գործավարներ անվստահութիւն յայտնեցին դահլիճին եւ պահանջեցին որ ամենախիստ քաղաքականութիւն մը գործադրուի: Իսկ յիսուն երեսփոխաններ թէեւ համամիտ էին Ցեթհի պէյի, բայց վախցան քուէարկելէ եւ հեռացան սրահէն: Այս պայմաններուն տակ դահլիճը ինկաւ եւ Իսմէթ փաշա անողոք քաղաքականութեան մը յառաջապահը հանդիսացաւ :

«ՔԱՆԻ ՇԱՐԺԻՔ ԱՅՆՔԱՆ ԱՊՏԱԿ ՊԻՏԻ ՈՒՏԷՔ»

Հիմա մենք, Արվասի որդիներս, որ եօթը դարէ ի վեր Արեւելքի մէջ հաստատուած ենք, Համիտ փաշայի դաւակը, ես, Իպրահիմ Արվաս , Պիթլիսի Քուրտ Օղուլներէն, կը պոռամ Իսմէթ Ինէօնիւի երեսին .

— Հակառակ անոր որ արեւելքցի էիք, ձեր վարչապետութենէն մինչեւ Հանրապետութեան նախագահութեան վախճանը, ձեր արեւելքցի հայրենակիցները դատապարտեցիք ձեր այդ մեծ եւ արիւնոտ զրպարտութիւնով եւ առ նուազն 55 հազար անմեղ հայրենակիցներու արիւնը մտաք , մեծ մասը կիներ եւ տղաք: Քսան հազար տուներ քանդուեցան, մոխիրի վրայ նստան, եւ հիմա ի՞նչ երեսով եւ ինչ իրաւունքով ելեր էք օժանդակութիւն կ'ուզէք արեւելքցի հայրենակիցներէն, ձեր կուսակցութեան ի նպաստ :

Երբ կը գումարուէր Էրզրումի համաժողովը եւ Տամատ Ֆէրիտ կը ստորագրէր Սեւրի դաշնագիրը, արեւելեան նահանգներու մէջ կազմուած էր «Անատոլուի եւ Րումէլիի Իրաւանց Պաշտպան Միութիւնը »եւ մասնաճիւղեր բացած : :

Վանայ մեր մասնաճիւղին մէջ, կազմած էինք եօթը հոգինոց կոմիտէ մը, որուն մաս կը կազմէինք ես եւ հօրեղբօրորդիս, մուֆթի Մասում էֆէնտին:

Այն ատենուան խորհրդարանական խմբակին մէջ, հետեւեալ վիճաբանութիւնը տեղի ունեցած էր.— «Անոնք որ հաւատարիմ մնացած են պետութեան եւ կառավարութեան, պէտք է ընտանիքով իրենց տեղերը մնան: Իսկ անոնք որ անհաւատարիմ եղած են, պէտք է քշուին արեւմտեան Անատոլու, որպէսզի զգաստանան »:

Մասնաւորաբար դուք, եւ Րէճէպ Փեքէր, բոլորովին հակառակ տեսակէտ մը պաշտպանեցիք եւ ըսիք.— «Աքսորենք նաեւ անոնք, որ կառավարութեան հաւատարիմ մնացած են մինչեւ հիմա :

Եւ այսպէս, ամենածանր պատիժը տալիք , այսինքն աքսորի եւ տարագրութեան դատապարտեցիք այն մարդիկը, որ ոեւէ յանցանք գործած չէին: Այդ չրջաններու բնակչութեան գլխուն մեծագոյն աղէտը բացիք :

Դուք, Իսմէթ փաշա,այս կերպով մոխիր մաբեցիք եւ տարագրեցիք Ա. Ազգ. ժողովի անդամները, որոնք Անկախութեան հիմնադիրները էին, Բ. Ազգ. ժողովի անդամները, որոնք Հանրապետութիւնը հերատծ էին, ինչպէս նաեւ Իրաւանց Պաշտպան Միութեան անդամները :

Բայց արդարութիւնը նայեցէք, այս սպին ալ ձեզի թառայդոր վար առաւ այդ բարձր դիրքէն, եւ հիմա, հակառակ անոր որ արիւն - բռունիր կը մտնէք, չէք կրնար վերագրաւել այդ դիրքը: Նախախնամութեան արդարակր ճաշակեցիք [illegible] պէս: Քանի չարժտկիք, այնքան աւտակ պիտի ճաչակէք: Դուք ձեր մեղքերուն պատուհասն է որ կը կրէք, եւ դեռ ինչ պատիժներ պիտի կրէք »:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ Fondation Langlois*ի գումարէն պարգեւ մը յատկացուցած է Պ. Ժան Մինասեանի, որ Ֆրանսերէնի թարգմանելով Ա. Իսահակեանի «Աբու Լալա Մահարի»ն, օրինակ մը ղրկած էր Ակադեմիային:*

[illegible]

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱՇԽԱՐՀԸ *իր գոյութեան հարցականին առջեւ (վերլուծական փորձ մը ազգապահպանման խնդրին): Գրեց Լ. Մօզեան: Գին* 300 *Ֆր.: Դիմել Մ. Գարսամեան գրատուն,* 46 rue Richer, Paris (9) :

Օր. Մ. Բաբայեանի հանդէսը

Ճշմարիտ հաճոյք մըն է մեզ համար, ամէն տարի ամրան արձակուրդի նախօրեակին հետեւիլ Օր. Մ. Բաբայեանի աշակերտներուն երաժշտական նախաքայլերուն եւ յառաջդիմութիւններուն:

Այս տարի ունկնդրութիւնը տեղի ունեցաւ Մեսրոպեան փողոցի չուէտական ժողովարանին մէջ, ծնողներու, արուեստագէտներու եւ գեղարուեստասէր հասարակութեան մըկռկիկլրացմութեամբ:

Քննադատութիւնը անշուշտ ունի իր իրաւունքները, բայց պէտք չէ խամրեցնել նորաբողբոջ ծաղիկները իրենց ծլարձակման երկունքին, որովհետեւ անոնք միշտ ալ ընդունակ են իրենք զիրենք սրբագրելու եւ օրին մէկն ալ դափնեպսակներ շահելու:

Երեկոյթի բացման երգչախումբը մեզի հրամցուց Կոմիտասի «Ալագեազ»ը եւ «Կաքաւ»ը: Մասնաւորաբար երկրորդ կտորը հեշտալուր տպաւորութիւն մը թողուց հասարակութեան վրայ, որ մեծ մասով կը բաղկանար օտարներէ: Վաստակաւոր ուսուցչուհին յաջողած էր նոյն ատեն իր օտար աշակերտները դարձնել թունդ Կոմիտասականներ …

Օր. Ալիս Գրաճեան, որ մեներգեց Կոմիտասէն եւ Մասէի. «Փօլ եւ Վերժինի»էն, դեռ քանի մը ամսուան սկսնակ մըն է: Դեռատի Հայուհիին ձայնը լաւ է, բայց ճշմարիտ սրտազողի մը մատնուած՝ չկրցաւ իր կշիռը տալ: Տիկին Մոնիք Հիւկենինի քիչ մը աւելի պաղարիւն էր, թէեւ ոչ բնական: Պլուէն եւ Հենտէլէն երգած էր իր երկու կտորները տպաւորութիւն չթողուցին հասարակութեան վրայ:

Օր. Վարդուհի Քօսէեան (քոյրը տաղանդաւոր Սառայի, որ դժբախտաբար այնքան կանուխ հեռացաւ ասպարէզէն), քաղցր ու հնչուն ձայն մը ունի եւ մեծ ճամբայ կտրած է երգարուեստին մէջ, Փերկոլէզէն եւ Տեփորթէն երգած իր երկու կտորները, ընկերակցութեամբ Տիկ. Հիւկենինի եւ Օր. Տէր Թոմայեանի, շատ յաջող էին:

Ակներեւ է նմանապէս յառաջդիմութիւնը այս վերջինին, որ գնահատութեան արժանացաւ «Թեզի»ի եւ մանաւանդ Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեանի «Հայրենիքին երգը»ին մէջ: Երիտասարդ Հայուհին ջինջ եւ անուշ ձայն մը ունի, միայն թէ պէտք է ձիգ մը ընէ լքելու իր անբնական շարժուձեւերը: Դաշնակահարուհին ծաղկեփունջ մը ստացաւ:

Օր. Մարի Կալին, որ դեռ քանի մը տարի առաջ այնքան կը խրտչէր, վերերեւցաւ դժուարին կտորներով: Ժողովուրդը գնահատեց Պեփ Կէորէն հրապուրիչ իր չորս չինական քառեակները, մանաւանդ Կրանատոսի «Մախա Տոլորաղօ»ն: Պ. Անդրանիկ Խախամեան այս անգամ իր տարրին մէջ չէր: Իրեն յանձնուած էր Տոնիծէթթիի «Էլիզիրէ տ'Ամօռէ»ն: Պոլսահայ երգիչը իր վերնաբամբ ձայնը ճկելու համար այդ սիրերգին նուրբ եւ թաւշափափուկ երանգներուն, շատ նեղուեցաւ ու ատկէ մեծապէս տուժեց իր երգը: Աւելի յաջող էր Ալոտ Սաթեանի «Սիրոյ Տրտունջ»ին մէջ:

Ցիշատակութեան արժանի են Տիկիններ Ֆիլտերմանը, Ալէնը եւ Նորտմանը, որոնք տարուէ տարի զգալի յառաջդիմութիւն մը ցոյց կուտան: Նորերէն կ'արժէ յիշել Օր. Ժիզէլ Լըկոֆրը, որ երգեց Կունոյէն եւ Մառի Անթուանէթի «Ֆլորիանի երգը»: Իսկ Օր. Մառի Անժ ինչպէս նաեւ Օր. Փոլէթ Աշըքեան ճշմարիտ յայտնութիւն մը եղան: Դեռատի Հայուհին օժտուած է տաք եւ քաղցրահնչուն ձայնով մը, որ տոհմիկ դրոշմ մը ունի: Հաճոյական սկսնակ մը ըլլալուն, շատ համարձակ եւ բնական կերպով երգեց կտոր մը Կոմիտասէն:

Երեկոյթի վերջաւորութեան Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան բեմ եկաւ եւ դաշնակի ու արինգի ընկերակցութեամբ երգեց Հենտէլէն եւ Պուաէլտիոյէն երկու կտորներ, գերազանցելով ինքզինքը, ջերմ ծափերու մէջ:

Այս յիշատակելի երեկոյթին իրենց մասնակցութիւնը բերին Տիկ. Պեփ Կեօէր, տաղանդաւոր սրնգահար Սերժ Ֆուրնիէ եւ դաշնակահար ու երգչախումբի ղեկավար Ժան Փենչօ:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՍԵՒՐԱՆ.— Կապոյտ Խաչի ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի ունեցաւ կիրակի, Massisի սրահին մէջ: Խուռն բազմութիւն մը, Սեւրանէն եւ շրջականերէն լեցուցած էր սրահը: Մեր երիտասարդ զոյգերն ալ մեծ թիւ մը կը կազմէին:

Գրաւոր բանախօսութեամբ մը հանդէսին բացումը կատարեց, վարչութեան կողմէ Տիկին Վ. Յովհաննէսեան: «Մենք չէինք կրնար անտարբեր մնալ, երբ կը լսէինք մեր քոյրերու գեղեցիկ գործունէութիւնը: Օժանդակութեամբ սրտցաւ հայ բնակիչներու, 1946ին հիմը դրուեցաւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին: Մենք ունեցանք հայերէնի դասընթացքներ, առաջնորդութեամբ Տիկին Զիլինկիրեանի եւ Պ. Մեսումենցի, որոնք ջանք չխնայեցին օգտակար հանդիսանալու համար: Շատեր մեր փոքրիկներէն իրենց հայերէնը կը պարտին մեր դասընթացքներուն»:

Փոքրիկ զաւեշտ մը ներկայացուեցաւ տեղական ուժերով, Պ. Պ. Հ. Քէօսէեան, Մանուկեան եղբայրներ, Եդուարդ Եսայեան, Խլոյեան եւ Օր. Գաբիկեան, ամէնքն ալ յաջող էին իրենց դերերուն մէջ:

Օրուան բանախօսը, ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ, որ ծանօթ է իր պերճախօսութեամբ, համառօտակի պարզեց 40ամեայ գործունէութիւնը կանացի այս մեծ Միութեան: Զաղկեց անոնք որ զանազան վերապրումներ կ'ընեն: Եւ թելադրեց անդամակցիլ, ձեռք ձեռքի տուած գործել, քանի որ կարիքը անհուն է: Հայ կաթողիկէ համայնքի ներկայացուցիչը, Հ. Ղեւոնդ Վ. Քիլէրճեան, որ պատահմամբ գիւղը կը գտնուէր, խօսք առնելով ծանրացաւ մեր ընտանեկան աւանդութեանց վրայ, եւ յորդորեց մեր երիտասարդ զոյգերը չտարուիլ խարուսիկ երեւոյթներէն:

Երգեց Պ. Աւետիս Քիւփէլեան, արտասանեց Պ. Հ. Քէօսէեան: Ջերմապէս գնահատուեցաւ նաեւ Օր. Գավէզեանի պարախումբը, հայկական եւ կովկասեան պարերով:

Ցետոյ սկսան պարերը, տեւելով մինչեւ գիշերը ուշ ատեն:— Ներկայ մը

«Առաջնորդ մայրերու»

ԽՄԲ.—Գաղափար մը տալու համար Շ. Նարդունիի այս նոր գործին մասին, որ լոյս տեսաւ անցեալ ամիս, կուտանք նիւթերու ցանկը, յատկապէս տպագրուած այբուբենական կարգով, որպէսզի կարելի ըլլայ անմիջապէս գտնել ընթերցողին ուզած նիւթը.—

Ալիւրը ե՞րբ տալ: Անձախտ թարախով: Ակռաները ե՞րբ կը բուսնին: Ակռաները ի՞նչպէս մաքրել: Աճումը ըստ ծանրութեան եւ ըստ հասակի: Ամուսնութենէն առաջ բժշկական քննութիւն: Այծի կաթ: Անբաւակա՞ն է մօր կաթը: Անկողին թրջողները: Անկողինին մէջ ի՞նչպէս պառկեցնել: Առաջին ակռան: Առողջ երեխան: Արգանդի խլիրդ: Արտաքնոց երթալ:

Բաղկերակը: Բալուլ: Բերնահարիք: Բթամատը ծծել:

Գաղտուէ: Գետնալիւր: Գիշերը ինչո՞ւ կը պոռայ վախէն: Գիշերը պէ՞տք է ծիծ տալ: Գըլխուն մորթը:

Դաչտանը՝ կաթ տալու շրջանին: Դեղ գործածելու ձեւերը եւ ժամերը:

Ջուակ բերել քանսէր չունենալու համար: Զպայարանքները ե՞րբ կ'արթննան:

Էշուն կաթը:

Թաթով երախան: Թութուչիկ հիւանդութիւնը:

Ի՞նչ դիրքի մէջ պառկեցնել երախան: Ինչո՞ւ կը մեռնին երախաները: Ինչո՞ւ չեն քնանար: Ի՞նչպէս հագուեցնել: Ի՞նչպէս սնուցանել:

Լաւ կը ծծէ՞ կաթը, կամ ծիծը: Լեզուաւնկութիւն: Լեզուի կիպը: Լուալ ձեռքերը: Լուալ մարմինը: Լողանք: Լոռը:

Խաղալիկ: Խանձարուր: Խառն կաթնատուութիւն: Խնջել քիթը: Խրատներ մայրերուն: Խրատներ յղի կիներուն:

Ծիծերուն խնամքը: Ծիծերուն պտուկները լուալ: Ծիծերուն պտուկները ցից պահելու, չճեղքտելու համար: Ծիծով կաթ տալը դադրեցնել: Ծիծ տալու օրական ժամերը, ձեւը: Ծիծ տուող: Ծխելը արտօնուա՞ծ է տղացկան մայրերուն: Ծըծակ: Ծծամանը: Ծծանօթ: Ծծաշիշին տեսակները: Ծծկալ: Ծծուկ: Ծծօն:

Կաթէ կտրել: Կաթ տալ մօր ծիծով: Կաթը մէ՞կ թէ երկու ծիծով տալ: Կաթը ո՞րքան տալ: Կաթը ինչո՞ւ կը փսխէ: Կաթին տեսակները: Կաթնահատութիւն: Կակաղող տղան: Կարմիր ... Կտոր երախաներու: Կեղծ մաշկ: Կենդանական կաթ: Կոկորդը մաքրել: Կովու կաթ: Կտտորեակ: Կռիւ:

Հագուեցնել: Հարսանիք: Հիւանդութեանց դէմ նախադրուչութիւն: Հիւծախտ:

Ճաշացուցակ: Ճերմակ բերնահարիք: Ճճի ունի:

Մայրական կաթ: Մայրութեան գիրքը համառօտուած: Մանեւոր: Մա՞նչ թէ աղջիկ: Մարեմանօթ: Մէզը: Մէկ հատիկ զաւկին հոգեբանութիւնը: Մորթի մաքրութիւն: Մօրը կաթը մինչեւ ե՞րբ տալ:

Յակուրջի: Յղի կիները:

Նշիկները հանել:

Շաքարը ո՞րքան դնել կաթին մէջ: Շաքարը փոշի չգործածել: Շորերը փոխել: Շուանները:

Ոտքերը ծուռ են:

Պատուաստ ծաղկախտի դէմ, կեղծմաշկի դէմ, հիւծախտի դէմ: Պետական օրէնք նորածին երախաներու համար: Պէտքը քննել: Պտոյտի տանիլ: Պտուղի ջուր տալ:

Ջամբ: Ջերմութեան բնական աստիճանը: Ջրծաղիկ:

Սենեակ երախային համար: Սիֆիլիս:

Վախկոտ երախան:

Տակը աղտոտելու պարագային: Տաղ առողջութեան: Տաւնարանեայ՝ երախաներու համար: Տղաբերքը հին Եգիպտոսի մէջ: Տղայկաններու ուտելիքը - չուտելիքը:

Ցուրտը:

Փողացաւը: Փորհարութիւն: Փուփու: Փֆիկ:

Քալել: Քիթին մէջ միս:

Օտար մօր կաթը: Օրօրոց:

Այս անփոխարինելի պատկերազարդ գիրքը ունի 250 էջ: Հատը 800 Ֆրանք (թղթատարի ծախքով 850 Ֆրանք): Արտասահման 1000 Ֆրանք:

Դիմել «Հայ - Բոյժ»ի խմբագրութեան, — Շ. Նարդունի, 17 Rue Damesme, Paris (13):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՌՕ ՌՔ

Վերջապէս մօտեցաւ նրբանցքին վերջաւորութեան, յետոյ դրան: Բացաւ ու ներս մտաւ:

Դէմքը մաքրելով բանալիին ծակէն դահլիճին անցքը դիտեց: Մարդ չկար, կը մթննար: Թուղթերը գրպանները խօթեց: Դուրս ելլելէ առաջ տասը վայրկեան սպասեց:

Դուռը դրսէն կղպած ատեն խորհեցաւ որ թուղթերը պէտք էր արտաքնոցը դնել, սակայն շատ ուշ էր: Վար սահեցաւ դէպի նրբանցքը: Գործակալներուն ցած ձայնով խօսակցութիւնը լսեց: Այդչափ միայն: Դարձեալ քալեց նրբացքին մէկ ծայրէն միւսը եւ վերելակը մտնելով իջաւ վար:

Ժեռար գնաց իր ստեղծագական պարագաներու միայն գործածած թաքստոցը,— փոքր ստորնայարկ յարկաբաժին մը Փալէ Ռուայեալի մէջ, Փարիզի սրտին մէջ իսկ:

Այս շէնքը իր գոյութեան չորս հազար տարուան ընթացքին խառն բնակութիւն մը ունեցած է: Շինուած է իբրեւ պալատ թագաւորներու: Եղած է Ազգերու Դաշնակցութեան գրասենեակ՝ առաջին պատերազմէն ետք եւ վերջապէս՝ վարձու բնակարան: Վերի չքեղազարդ յարկաբաժինները գրաւուած էին գերման տնտեսական յանձնախումբին կողմէ: Դահլիճներուն մէջ կային զորչ համազգեստով սպաներ, գոյն մը՝ որ կրնար պաշտպանել Ժեռարը եւ օգնել անոր, եթէ Կեսթափօն խուզարկէր վայրը:

Տփփիւիի քաշուելէն ի վեր անկարգելով վայրէջքները կը կատարուէին առանց արկածի: Ան էր ուրեմն զաղտնիքները հաղորդողը: Ղեկավարը Սոսէ՝ զոր մատնեց, մեռած էր: Արլշաուարարձ վակոնի մը մէջ թխմած էին զէնքը կայան մը փոխադրելու համար, բայց հոգին աւանդեր էր շոգեկառքին մեկնելէն առաջ:

Համաձայն Փ 1երու եւ Փ 2ներու Արեւմտեան Գարոյի մասին հասցուցած տեղեկութիւններուն: Գերմանները շինութիւնները կը շարունակէին՝ անձրեւին, ձիւնին եւ ցեխին մէջ: Փարիզի մասնագէտներուն որոշումն էր.— վերստին յարդարել նախկին Գարոյը: Գարդուեցաւ թէ մարեչալ Ռոմմել կը գործէր այնպէս, որ կարծէք երրորդ Ստահակ Տիւչէը բնաւ գոյութիւն ունեցած չըլլար: Անհաւատալի կը թուի, բայց Ռոմմել, ըստ երեւոյթին, գաղափար չունէր որ դաշնակիցները տեղեակ էին արեւմտեան Գարոյին գաղտնիքներուն:

Ցետագային իր գերի ինկած օգնականներէն մէկը հարցաքննութեան ատեն ըսաւ, թէ որքան որ ինք գիտէր, սպայակոյտի հրամանատար Քայթէլ՝ Ռոմմելին չէր հաղորդած քարտէսին անյայտանալու պարագան:

Այն ժամանակ երբ Երրորդ Ստահակը խաղացած էր նշանաւոր հայելիի խաղը Նորմանտիի բոլոր շունները հետամուտ էին զինքը կրունկներէն խածնելու, Ազուէս Ռոմմելի ուշադրութիւնը կեդրոնացած էր ուրիշ խնդրի մը վրայ: Զբաղած էր վազելով Հիւսիսային Ափրիկէ, երբ դաշնակից բանակները կրնկակոխ կը հետեւէին իր քայլերուն:

Փալէ Ռուայեալի իր թաքստոցէն Ժեռար կը շարունակէր վարել կռիւը: Գօտիին գործակալներուն հայթայթուեցան վերջնական յատակագիծերը բոլոր քանդուելիք երկաթուղիներուն ու խճուղիի եւ հեռախօսի հաղորդակցութիւններուն: Ուրիշներ ցամաքահանումի շրջաններուն մէջ հաստատեցին մթերանոցներ՝ անկարգելով փոխադրուած դեղերու,— խտացած արիւն, քինին եւ փենիսիլին գործածուելու համար տեղւոյն վրայ, ինկած դաշնակից զինուորներուն:

(Շար.)

քաղաքական պատակտումները, առանց միջամտելու.— 2. Օգնել Եւրոպայի հաւաքական ապահովութեան, վերջ տալու համար Սովետներու ահուսարսափին, ուղղակի թէ արբանեակներու միջոցաւ.— 3. Մասնաւոր ուշադրութիւն դարձնել Ծայր. Արեւելքի, զոր Սթալին չատոնց նկատած է յաղթանակի ճամբան՝ դէպի Արեւմուտք: — 4. Ջնջեալ համարել գաղտնի համաձայնութիւնները, ինչպէս Եալթայի դաշնագիրը որ գերութեան մատնեց կարգ մը ազգեր. — 5. Պայքարել այն «ժխտական, ամուլ եւ անբարոյական» քաղաքականութեան դէմ որ անստոյգ բռնապետութեան եւ ահուսարսափին կը յանձնէ անհամար մարդկային էակներ.— 6. Զարգացնել մեր տնտեսական յանձնառութիւնները, որպէսզի դէպի ժամանակութիւն չերթանք, արտասահմանի օգնած ատեն: ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ վերջին նիստին մէջ Խ. Միութեան պատուիրակը առաջարկեց խմբովին անդամ ընդունիլ 14 պետութիւններ, հինգը՝ արբանեակ, ինը՝ կուսակից արեւմտեան պետութեանց: Որոշուեցաւ աշնան յետաձգել այս հարցին քննութիւնը:— Ամերիկեան պատուիրակը պահանջեց սուտ հռչակել մանրէական պատերազմի մեղադրանքը եւ դատապարտել զայն իբրեւ քարոզչական պայքար: Խորհրդային պատուիրակը մերժեց :

« ԿԱՐՄԻՐ ԱԻԱԳԵՐԷՑԸ», Հ. Ճոնսըն, որ վերջերս Ծայր. Արեւելք այցելած էր, զեկուցում տուաւ Լոնտոնի մէջ, մանրէական պատերազմի մասին: Հրատարակուած տեղեկութիւններէն. կը հետեւի թէ կարմիրներն ալ մանրէական փորձեր կը կատարեն Քորէայի եւ Չինաստանի մէջ: Խումբ մը պահպանողական երեսփոխաններ պահանջեցին պաշտօնանկ ընել երէցը: Ըստ սահմանադրութեան, արքունիքն է որ կը նշանակէ Քէնթրպրիի երէցը: Հետեւաբար միայն Թագուհին կրնայ պաշտօնանկ ընել զայն :

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ կազմակերպութեան երեսփոխաններէն Էտմոն Պառաշէն, 28 հրաժարեալներուն գլխաւորը — ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ ուրիշներ ալ պիտի հրաժարին: Այս առթիւ բացատրեց թէ այժմ իշխանութեան գլուխ անցած էին, եթէ զօրավարը թոյլ տար որ կազմակերպութիւնը միացեալ ճակատ կազմէր միւս աջակողմեան հոսանքներուն հետ, վերջին ընտրութեանց ատեն :

ՄԱՌԸՇԱԼ ԹԻԹՕ նոր ճառ մը խօսեցաւ, ի ներկայութեան յոյն երեսփոխաններու պատուիրակութեան: Շեշտեց թէ անհրաժեշտ է որ Եուկոսլաւիա եւ Յունաստան պատրաստ ըլլան, միասնաբար պաշտպանելու համար իրենց անկախութիւնը: Մոսկուա Պելկրատ կը սպասուի Թուրք երեսփոխաններու պատուիրակութիւն մը: Թիթօ երկու հարեւան երկիրներուն հետ մերձեցում հաստատելով հանդերձ, կը խուսափի պաշտօնական զինակցութենէ, «չատ փափուկ» գտնելով Եուկոսլաւիոյ կացութիւնը, քաղաքական թէ աշխարհագրական տեսակէտով :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ օրէնք մը քուէարկեց որով 18 ամիսէն երկու տարուան կը բարձրանայ ոստիկաններու, բանտապահներու, մաքսային, անտառային եւն. պաշտօնեաներու ծառայութիւնը: Ցետաձգուեցաւ այն օրինագիծը որ երկու տարուան կը բարձրացնէ ուսանողներուն զինուորութեան շրջանը :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ պատժական ատեանը տասը տարի բանտարկութեան եւ 1500 ոսկի տուգանքի դատապարտեց Թիճանի աղանդին պետը, Քէմալ Փիլաւօղլու: Դատապարտուեցան նաեւ իր 78 հետեւորդները որոնք Մ. Քէմալի արձանները խորտակած, անդորրութիւնը խանգարած եւ զանազան զաւեր սարքած էին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սիմոն Պատուականեան, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Պատուականեան (Արտէշ), Տէր եւ տիկին Թորգոմ Պատուականեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Մուրատ Թորոսեան (Վերտէօն), Տէր եւ Տիկին Դանիէլեան, Տէր եւ Տիկին Գանդեգեան (Նիս), Տէր եւ Տիկին Մկրտիչեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Գարատումանեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկ. Աստուրեան իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով՝ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մօրաքրոջ, հօրաքրոջ եւ ազգականին՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՖԻԼՕՐ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆԵԱՆԻ (ծնեալ Կիւլէսէրեան, Ատափազարցի) մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ 1952 Յուլիս 8ին, իր բնակարանին մէջ, 46 Bld. Marie Joseph, Marseille :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Մալվինէ Սիրանոսեան եւ զաւակները, շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր Սարգիս Սիրանոսեանի մահուան առթիւ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Նախագահութեամբ Տէսինի Ֆ. Կապ. Խաչի Ազգ. վարժարանի հոգաբարձութեան: Այս Շաբաթ ժամը ճիշդ 9ին, Հ.Յ.Դ. Տան մէջ, 11 rue Branly :

Արտասանութիւններ, մանկական տրամախօսութիւններ, զաւեշտ, երգ ու պար, երկսեռ աշակերտութեան կողմէ: 110է աւելի աշակերտներ բեմին վրայ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՀԱՅ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախագահութեամբ Պուլվար Օտտոյի Վըռամեան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի «Խասխեան» խումբի եւ Կապ. Խաչի: Այս կիրակի, ամբողջ օրը, Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ :

Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ :

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ Յուլիս 27ին, Տէսինի անտառին մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԽԱՐՈՅԿ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Հայ Արենոյշներու կողմէ, այս երկուշաբթի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ, 1 Route Nationale, Petite Viste, Մալաթերի ծովահայեաց, օդասուն դղեակի ընդարձակ անտառին մէջ: Սկաուտական խաղեր, մրցումներ եւ անակնկալներ: Գեղարուեստական բաժինը երեկոյեան՝ խարոյկին շուրջ:

Առնել թիւ 26 հանրակառքը Place d'Aixէն եւ իջնել Փըթիթը Վիսթ, ուր կը սպասեն Արենոյշ առաջնորդներ :

Ճաշը հետ բերել: Տեղին վրայ պաղ ջուր :

..Կը հրաւիրուին ծնողները եւ միութեան բարեկամները: Մուտքը ազատ է

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համա - Խարբերդ. Միութեան Մարսէյլի եւ Սէն Լուի քոյր մասնաճիւղերու: Այս կիրակի ամբողջ օրը, Եօթնեղբայրեան ագարակին մէջ, Սէն Լու Կրան Փէն: Գեղարուեստական ընտիր բաժին, զուարթ եւ մաքուր ընտանեկան միջավայր: Ղեկավարութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի եւ մասնակցութեամբ Մարսէյլի լաւագոյն ուժերու առաջին անգամ Մարսէյլի հրջանի մէջ կը ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ երգախառն զաւեշտ մը՝ « ՆՈՐ ՏՈՒԼԱՐՃԻՆ »:

Հայրենակից ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ հանդէսին գեղարուեստի բաժինը պիտի ձայնագրէ Magnétophone նորագոյն գործիքով :

Դաշտահանդէս

Համաչարսանճաքցիներու Հայր. Միութեան դաշտահանդէսը 20 Յուլիս կիրակի, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Տէսինի զովասուն ծառաստանը, Café Lafarqueի մօտ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, եւրոպական եւ արեւելեան պարեր, տավուլ զուռնա:

Պաղ ըմպելիներ, խորոված, մատչելի գիներով: Օթօքարները Փլաս Կիչարէն կը մեկնին, կիրակի առտու ժամը 9ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Երթեւեկի տոմսերը 100 ֆրանք :

ՄՕՏԵՐՍ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

Վազգէն Այգունիի ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ՇԱՐՔԸ, Ա. Բ. Գ. գիրք :

Դպրոցներու համար մասնաւոր զեղչ :

Հասցէ.— B. P. 26, Beyrouth (Liban):

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Լիոնի եւ Շրջ-Ազգ.վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ, նորոգ հանգուցեալ ազգ. բարերար Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեանի կնոջ՝ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴԻ համար: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը: Ի Դիմաց Ազգ. վարչութեան՝ Աղեքս. Կ. Կիւլպէնկեան

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Յուլիս 2ին Պօմոնի Կապ. Խաչի քոյրերը մեզ մխիթարեցին 10—14 հիւանդներ, իւրաքանչիւրին բաժնելով 500 Ֆր., ծխիկ, մօտ կէս քիլօ շաքար եւ հաւու միսով սանտուիչ : Ջերմ շնորհակալութիւններ թէ մասնաճիւղին եւ թէ այցելուներուն : — Վ. Ս.

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Ղազար Ղազարեան եւ Տէր եւ Տիկին Սահակ Կէնճեան հանգուցեալ Տիկին Մարիամ Գասպարեանի մահուան քառասունքին առթիւ, 500ական Ֆր. կը նուիրեն, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթ՝ եղբ. խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Իսկ ընտրուած յանձնախումբին անդամները պէտք է գան ժողովէն կէս ժամ առաջ :

ՒՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ.—Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Շրջանային կոմիտէն խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախագահութեամբ Պուլվար Օտտոյի թաղ. խորհուրդի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէնթ Անտրէ, Պառ Պէլվէտէրի ընդարձակ պարտէզին մէջ :

Կը նախագահէ տիկին ԱՐԱՔՍԻ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւններ, հայկական պարեր : Մուտքը ազատ է :

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն, Վարդավառի տօնին առթիւ, կազմակերպած է դաշտագնացութիւն մը Մոնմորանսիի անտառը եւ այց Հ. Յ. Դ. Թանգարանը, Յուլիս 20ին: Օթօքարները կը մեկնին Bld. Carnotէն: Փափաքողները թող փութան արձանագրուիլ դիմելով ընկերներ Յովհ. Զերչեանի եւ Բարխօղ Փափազեանի: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Ծախու է

Լիոնի Brotteauxի թաղամասին մէջ ծախու է դերձակի չատ կոկիկ խանութ մը, 4 սենեակով, խոհանոց մը, բոլորովին նոր վիճակի մէջ: Մանրամասնութեանց համար դիմել: Charles Durandի, Conseil Juridique 19 rue Cuvier, Lyon. Tél. LAlande 19 - 32 :

Ամառ եղանակին փնտռուած զովացուցիչ եւ կազդուրիչ ըմպելին օշարակն է: Առողջապահական լաւագոյն պայմաններու մէջ պատրաստուած « ՆՕԷԼ ՊԵՌՆԱՐ » օշարակն է միայն որ գոհացում կու տայ այդ հաճոյքին եւ պահանջին: Թող հայ տանտիկինը չըսէ թէ աժան օշարակ կը գնէ, իր տղոց համար ըլլալուն: Ոչինչ այնքան վտանգաւոր է, որքան գէշ պատրաստուած օշարակը : Եւ ոչինչ այնքան թանկագին է, որքան տղոց առողջութիւնը : Առաջնակարգ ու սքանչելի « ՇԻՐԱԿ» Օղին պատրաստող Հաստատութեան կողմէ մասնաւոր խնամքով պատրաստուած «ՆՕԷԼ ՊԵՌՆԱՐ» օշարակը առողջապահական ամէն երաշխիք կ'ընծայէ եւ կը ջնջէ համաճարակի վտանգը:

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷ՛Ք «ՆՕԷԼ ՊԵՌՆԱՐ» ԳԵՐԸՆՏԻՐ ՕՇԱՐԱԿԸ

ԲՈԼՈՐ ՊՏՈՒՂՆԵՐԸ ՁԵՐ ԳԱՒԱԹԻՆ ՄԷՋ

Մ Ի   Մ Ո Ռ Ն Ա Ք   Ո Ր . . .

Միշտ լաւագոյն ճաշը

Լիլային

կրնաք ընել, համով – հոտով ու մաքուր...

հաճելի մթնոլորտի մը մէջ

Ամէն Ուրբաթ, Շաբաթ եւ Կիրակի ՍՈՆԻԱ ԳԱՐԱԳԱՇԻՆ երգերը ու արեւելեան նուագը պիտի գտնէք այնտեղ:

Ելէք métro Trinité կամ Notre Dame de Lorette եւ

24, RUE ST. LAZARE

Ձեզի կը սպասուէք

ԼԻԼԱՆ (AUX LILAS)

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Dameme;Paris(13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 13 JUILLET 1952 Կիրակի 13 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6813-Նոր շրջան թիւ 2224

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍՔԱՆ ՇՈ՞ՒՏ ԾԵՐԱՑԱՆՔ

Շատեր չափազանց խանդավառուած են ծերանոցներու բացումով, ինչպէս կը հաստատէ զանազան հրատարակութիւններ :

Ժամանակէն առաջ ծերանալու, ծուլանալու տրամադրութիւն մը չի՞ մատներ այս երեւոյթը:

Կը թուի թէ խնդիրը անցած է տարրական պահանջի մը սահմանը, դառնալով տեսակ մը խորհրդանշան, ինչպէս գիտել կուտայինք երէկ :

Երբեմն կը հարցնենք մենք մեզի ,— Աս ու ան պիտի հետաքրքրուէի՞ն Ծերանոց — Հանգստեան Տուն — հաստատելու ծրագիրներով, եթէ պետութիւնը ինք դրամ տրամադրած չըլլար, բացառիկ պայմաններ դնելով :

Ի վերջոյ ահագին բազմութիւն մը չեն կազմեր այս գաղութին անտէր եւ անճար ծերունիները :

Պետութիւնը ունի պատսպարաններ, եւ ծերութեան թոշակներ կը վճարէ, առանց ազգի խտրութեան :

Մեր առաջին Հանգստեան Տունն ալ պիտի չկրնար դիմանալ ,առանց այդ վճարքին ենթանաչեան դրամագլուխին: Ինչպէս որ երկրորդը պիտի չկրնայ բացուիլ, առանց միեւնոյն աղբիւրներուն :

Անշուշտ նախընտրելի է սեփական Տունը, թէ նիւթական եւ թէ բարոյական տեսակէտով :

Եւ արդէն աշխատանքներ կը կատարուին, այդ առաջադրութեամբ: Աւելի եռանդով եւ հաւատքով քան ուրիշ ձակատներու վրայ :

Ծիշդ այս պարագան է որ մռայլ խորհրդածութեանց կը մղէ մեզ:

Ամփոփուեցէք եւ ձեր առջեւ պիտի պարզուի հետեւեալ պատկերը, —

Այս չէն եւ սոուսարաթիւ գաղութը չկրցաւ հիմնական քաղաքականութիւն մը վարել յման երեսուն տարի :

Ջկրցաւ տեւական, իսկապէս հանրօգուտ ձեռնարկներ կատարել, զոհացնելու համար օրուան պահանջները :

Ժամանակէն առաջ կորսնցնելով իր երիտասարդութիւնը եւ ձեռներէցութեան ոգին, չունեցաւ սեփական ուղեղիծ, նոր սերունդի փրկութեան համար .

Ոչ իսկ ճեմարան մը հաստատելու ծրագիր յղացաւ, հակառակ իր անհաշիւ հարստութեանց, երբ ափ մը վանականներ կը վերաբանային իրենց ուսումնարանը: Երբ Դպրոցասէրի որբանոցը վարժարանի կը վերածուէր, մասնաւոր նախաձեռնութեամբ :

Նոյն իսկ Ազգ. Խորհուրդ մը չունեցաւ, իր ճակատագիրը վարելու համար: Խորհուրդ մը որ ազգային քաղաքականութիւն վարէր, որպէսզի տարագիր բազմութիւնները նորէն չթափառէին աշխարհէ աշխարհ: Մինչեւ Քանատա, Հարաւ. Ամերիկա եւ Աւստրալիա ...

Եւ, այս բոլոր ապիկարութիւններէն, վրիպումներէն ետք, ունեցաւ մէկ փառասիրութիւն, — Ծերանոց կամ Հանգստեան Տուն ...

Օրէ օր կը սահի մեր ոտքին տակ եղած հողը, եւ տակաւին վերջ գտած չեն թարթափումները :

Տակաւին ոչ ուղեգիծ գտեր ենք, ոչ ալ հեռանկարը կը նախատեսենք :

Թող ամէն մէկը ձեռքը խղճին վրայ դնէ եւ փորձէ ժխտել այս անողոք իրականութիւնը:

Այսքան շո՞ւտ պիտի ծերանար այս երիտասարդ եւ բարգաւաճ գաղութը :

Մ. Նահանգներուն մէջ Տարէցներու Տուներ սկսան շինել վաթսուն տարի ետք :

Այդ ձեռնարկէն առաջ եւ անոր զուգընթաց , ամերիկահայ գաղութը ունեցաւ բազմազան հանրօգուտ հաստատութիւններ, Միութիւններ եւ հիմնադրամներ, որոնց բարիքը ուրիշ գաղութներ ալ կը վայելեն լայնօրէն :

Մեր գաղութը տակաւին չսորվեցաւ կապել իր գլուխը: Կարծես հրաշքի մը կը սպասէ, չարժելու, իր կոչումը արդարացնելու համար:

Արդեօք անո՞ր համար որ շատ բան գիտենք , բաղդատելով միւս գաղութներուն հետ ...

Ահաւասիկ երեսուն տարի է որ կը յաւակնինք «առաջնորդել» ուրիշները :

Եւ սակայն, ոչ մեր տունին ճամբան գտած ենք, ոչ ալ մեր փրկութեան գօտին :

Շ.

14 Յուլիս

Այս առաւօտ դարձեալ Յուլիս 14ի ժողովրդական փառատօնը, միեւնոյն պերճանքով եւ շքեղութեամբ, ինչպէս մեր պատմութեան ամէնէն փառաւոր օրերուն :

Անտարակոյս 1952 տարիէն աւելի լաւ օրեր ունեցանք...նաեւ աւելի գէշ, շատ սեւ օրեր: Սակայն երբեք այս խորհրդանշական թուականը չկորսնցուց հայրենասիրական, ընկերային եւ ընտանեկան իր բարձր արժէքըՖրանսացիին հոգւոյն մէջ :

Տօնն է հպարտ, ազատութեան նախանձախնդիր, արդարադատ ժողովուրդի մը, որ չապառնար ուրիշի խաղաղութեան :

Այս զգացումները կը խտացնեն այս օրուան աւանդական նշանակութիւնը, որ այնքան հարուստ է յիշատակներով: Զինուորական շքերթը կը հաստատէ մեր ուժին, անկախութեան, մեր կամքին ապացոյցը: Այս ժողովրդական տօներուն մէջ կ'երեւայ զուարթ եւ խաղաղ տրամադրութիւնը, Ֆրանսացի ժողովուրդին խորապգած բարութիւնը :

Խաղաղութեա՜ն 14 Յուլիս: Ինչո՞ւ չէ, եւ առանց վերապահութեան, պատերազմէն կոտորակուած սերունդներուն համար, որոնք զէնքը ձեռք առած են պաշտպանելու համար իրենց երկիրը եւ ազատութի՛ւնը... Խաղաղութիւն մը որ չխեղաթիւրուեցաւ դուրսէն ներածուած գաղափարներով, որ պիտի չըլլայ թնաւ համակերպում, խաղաղութիւն մը որ միակողմանի զինաթափութեամբ մը, մեզ անկարող պիտի դարձնէր նախայարձակին առջեւ :

Այն փոթորիկներուն առջեւ որ կը ցնցեն աշխարհը, զաւադիր հինգերորդ զօրասիւնի մը միջոցաւ որ կ'ուզէ տկարացնել, քանդել եւ զոհը դարձնել անողորմ բռնապետութեան մը, ժողովրդավար Ֆրանսան ամբողջութեամբ պիտի հաւաքուի այսօր իր դրօշին շուրջ :

Այսօր, Յուլիս 14, բոլորը անգամ մը եւս պիտի հաղորդուին 1879ին այնքան թանկագին գոհողութեամբ ձեռք բերած ազատութեան զգացումով որ անսասան մնաց դարերու ընթացքին :

ODETTE ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՐ ՄԸ Կ'ԱՅՑԵԼԷ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարներէն Պ. Հէրրի Լայսֆըրտ, որ կը ներկայացնէ տեղեկատու դիւանին Միջազգային բաժինը, վերջերս այցելած է «Հայրենիք»ի խմբագրատունը: Ուզած է հասկնալ «Հայրենիք»ի վերաբերումը այն սուտերուն եւ զրպարտութեանց հանդէպ զոր Կրեմլին կը տարածէ Միացեալ Նահանգներու դէմ :

Տեսակցութեան ներկայ եղած են «Հայրենիք»-ներու խմբագրապետ ընկեր Ռ. Դարբինեան եւ Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէի ատենապետ Յ. Տէր Յովհաննէսեան :

Պ. Լայսֆըրտ յայտնած է թէ ինչ միջոցներով պիտի պայքարին զրպարտութեանց քաղաքականութեան դէմ :

Ընկերները մանրամասն լուսաբանութիւններ տուած են մեր օրկաններու վարած քաղաքականութեան մասին, չեշտելով թէ «Հայրենիք» երեսուն տարիէ ի վեր կը պայքարի սովետական կեդրոններու եւ ժողովուրդի շահերուն վնասող ձրգտումներու դէմ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԻՆ ՓԱԿՈՒՄԸ

Ուրբաթ օր տեղի ունեցաւ Համազգային Լսարանի վերջին դասախօսութիւնը ,որով կը փակուի ներկայ շրջանը, ամառնային արձակուրդի առթիւ: Դասախօսն էր Հ. Ներսէս Վ. Ակինեան, որուն քննական տեսութիւնը պիտի հրատարակենք առանձին:

Կ'իմանանք թէ « Համազգային»ը որոշած է գիշերային ժողովրդական համալսարան մը բանալ վերամուտին: Վայրը եւ թուականը պիտի հաղորդուին յատաջիկային :

ՅՈՒԼԻՍ 14Ի տօնին առթիւ, «ՅԱՌԱՋ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ չորեքշաբթի օր:

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒ

ՄԻԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՄԲ

ԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐԸ

Մ. Նահանգներու հանրապետական կուսակցութեան համագումարը ուրբաթ օր միաձայնութեամբ նախագահական թեկնածու անուանեց զօր. Այզընհաուըրը :

Համագումարը այս արդիւնքին հասաւ բուռն պայքարէ մը ետք : «Այք» (Այզընհաուըր) շահած էր 595 քուէ, իր հակառակորդը՝ ծերակուտական Թէֆթ՝ 500: Անհրաժեշտ էր ինը քուէ եւս, օրինական մեծամասնութեան համար (604): Մէկ ժամուան պայքարէ մը ետք, կարգ մը նահանգներու պատգամաւորները յաջորդաբար տեղի տըւին, իրենց քուէները կեդրոնացնելով «Այք»ի վրայ: Այս տեղատուութեամբ եւրոպական ճակատի նախկին սպարապետը շահեցաւ 845 քուէ, իսկ Թէֆթի քուէները իջան 280ի:

Թէֆթի քուէները կը պակսէին վայրկեանէ վայրկեան, ժողովասրահին մէջ խռնուած տասը հազար քաղաքացիներու ցնծութեան աղաղակներուն եւ ծափերուն մէջ: Ծիշդ այդ պահուն Թէֆթի կուսակիցներէն ծերակուտական մը առաջարկեց որ նախագահական թեկնածուին անուանումը քուէարկուի միաձայնութեամբ: Այդպէս ալ եղաւ, աննկարագրելի խանդավառութեան մէջ :

Յաղթական զօրավարը աս անցուդարձին կը հետեւէր իր բնակած հիւրանոցին մէջ, Շիքակոյի կեդրոնը: Քուէարկութեան վերջնական արդիւնքը լսելէ ետք, իր առաջին գործն եղաւ այցելել իր մրցակցին՝ Թէֆթի: Անոր բնակած պանդոկը գընաց եւ ձեռքը թօթուեց: Կ'ըսուի թէ այս առթիւ փոխ - նախագահութիւնը առաջարկած է անոր: Բայց այս լուրերը հերքուեցան, երբ հաղորդուեցաւ թէ փոխ - նախագահութեան թեկնածու նշանակուած է 39 տարեկան ծերակուտական մը, Նիքսըն, որ վճռական դերկատարած էՄ.Նահանգներու արտաքին քաղաքականութեան մէջ, իբրեւ Թրումէն հակաբոլշեւիկ :

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ «Այք»ի ընտրութիւնը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց ամբողջ աշխարհի մէջ: Ֆրանսա գոհ է մասնաւորապէս անոր համար որ Թէֆթ այնքան ալ ջերմ բարեկամ չէ Եւրոպայի : Անգլիոյ մէջ ալ գոհ են, սովորական վերապահութեամբ: Ազգաժողովին մէջ եւս գոհունակութիւն կը տիրէ մանաւանդ անոր համար որ, Թէֆթ շատ համակիր չէ այդ կազմակերպութեան :

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԽԱՉԱԿՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հռչակումէն անմիջապէս վերջ, նախկին սպարապետը ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ իր անուանումը կը նկատէ իբրեւ «վաղուան փայլուն խոստումը»: Եւ շարունակեց .

— « Դուք զիս հրաւիրեցիք յանուն միլիոնաւոր Ամերիկացիներու, ազատութեան խաչակրութեան գլուխն անցնելու համար: Ես քիչ մը գիտեմ այս խաչակրութեան հանդիսաւոր պատասխանատուութիւնը : Անգամ մը վարած եմ զայն , հետեւաբար կը ստանձնեմ պարտականութեան խոր գիտակցութեամբ: Բացորոշ են մեր նպատակները,— մեր երկրին տալ յառաջդիմական քաղաքականութեան ծրագիր մը, միացնել ուր որ բաժնուած ենք, զօրացնել ազատութիւնը, ուր որ տկարացած է, կառուցանել ամուր հիմեր յանուն տեւական բարօրութեան մը՝ ամէնուն համար, արդար եւ ստոյգ խաղաղութիւն մը՝ ամբողջ աշխարհի մէջ: Այժմ հասած ենք պատմութեան այն շրջանին ուր, շնորհիւն Աստուծոյ, մեր ազգը դարձած է աշխարհային ամենահզօր իշխանութիւնը եւ ամենակարող հոգեկան ուժը աշխարհի վրայ: Պէտք է իմաստութեամբ գործածենք մեր ուժը՝ ի շահ մեր ժողովուրդին: Պէտք է այնպէս ամրապնդենք մեր ազատութիւնը որ այսօրուան նա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐԸ

Պոլսոյ պատրիարքը, Գարեգին արք. Յուլիս 3ին այցելած է Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահին, ընկերակցութեամբ վարչութեան անդամներուն : Տեսակցութիւնը տեւած է կէս ժամ :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Գարեգին պատրիարք ըսած է.

— Դժբախտաբար, հակառակ մեր բազմաթիւ դիմումներուն, կառավարութիւնը դեռ չէ վաւերացուցած Վարչութեան անդամներուն հանգամանքը :

Ճէլալ Պայար զարմանք յայտնելով, պատասխանած է թէ «բնաւ տեղեկութիւն չունէր այդ կացութենէն »:

Երբ դիտել տուեր են թէ կուսակալը գիտէ , նախագահը յայտարարեր է. — Ուրեմն առաջին առթիւ պիտի հետաքրքրուիմ այդ գործով :

ԿԻԼԻԿԻՈՅ կաթողիկոսարանի դիւանէն կը հաղորդեն թէ Պ. Ծորճ Մարտիկեան խոստացած է հոգալ Գարեգին կաթողիկոսի «Հայնկարչութեան Քարտէս»ին հրատարակութեան ծախքը, 30.000 տոլար: Այս քարտէսը կը պարունակէ 120 ընտիր մանրանկարներ :

ՄԵՐ ԵՐԿՈՒ ՍՈՒՐԲԵՐԸ

Մինչ մենք, հայ գիրի ու դրականութեան խոնարհ աշխատաւորներ, գրեթէ մոռցած էինք «Սրբոցն Սահակայ եւ Մեսրոպայ» տօնը, Հայաստանեայց Եկեղեցին, Յուլիս 3ին տօնելով այս երկու հայադրոշմ Սուրբերուն յիշատակը, մեզի ալ յիշեցուց, թէ հազար հինգ հարիւր տարի առաջ տեղի ունեցած էր մեր պատմութեան մեծագոյն Հրաշքը, Հայ Այբուբենի գիւտը:

Երախտամոռ յետնորդներ, մենք ոչ իսկ գիտենք հիմա, թէ այս երկու Սուրբերը այն հաստատուն վէմն են, որուն վրայ ապահով ու կանգուն կը մնայ միշտ մեր հայութիւնը, այսքան դարեր մաշելէ, ոժգունելէ, գրեթէ աղաւաղելէ ետք իսկ:

Չենք գիտեր, թէ քանի՞ դարէ ի վեր կը խօսուի հայ լեզուն, բայց ստուգապէս գիտենք, թէ տասնըհինգ դար է ահաւասիկ կը գրուի ու կը կարդացուի մեր «պերճ բարբառ»ը: Ասիկա շնորհքն էր մեր հրաշագործ Սուրբերուն՝ Սահակի եւ Մեսրոպի, անոնց հետ նաեւ Վռամշապուհ Թագաւորին, որոնք յղացան եւ միասնաբար իրագործեցին, ինչ որ մենք հիմա կը կոչենք հայկական այփաբետ, «Նշանագիրս աղփաբետաց հայերէն լեզուի», ինչպէս որ կ'անուանէ զայն Կորիւն:

Մեր Թագաւորութիւնը կորսնցուցինք, «յոլով անգամ» ձեռքէ հանեցինք մեր երկիրն ալ, բայց ամբողջն կառչած մնացինք հայկական այփաբետային: Մեր բոլոր ժառանգութեանց մէջ գրեթէ միակն է ան, որ ժանգ չբռնեց եւ որուն ի փառս տքնեցան ու վաստակեցան մեծ ու խոնարհ «դպիր»ներ, այսքան երկար դարերէ ի վեր:

Կ'ըսեն, թէ բանաստեղծ Լորտ՝ Պայրըն, որ Ս. Ղազարու մենաստանին մէջ պահ մը հետամուտ եղաւ սորվելու հայ լեզուն, անոր գեղեցկութենէն յափշտակուած՝ բացագանչեր է. «Աստուծոյ հետ խօսելու միակ լեզուն հայերէնն է»:

Աւելի ուշ, մեր օրերուն, Ֆրանսացի երիտասարդ կրօնաւոր մը՝ Հայր Լուի Մարիէս, Փարիզի մէջ, դասախօսութեան մը ընթացքին, ըսած է՝ խօսքը ուղղելով իր հայ ունկնդիրներուն.

— «Եթէ ես Հայ ըլլայի, իրաւամբ հպարտ պիտի զգայի ինքզինքս այսպիսի լեզու մը ունենալուս համար: Դուք կրնաք պարծենալ ձեր լեզուով»:

Հայագէտ փրոֆ. Ա. Մեյէ կը գրէր 1936ին.

— «Յայտնի է, որ հայ այբուբենը գլուխ գործոց մըն է: Հայ հնչաբանութեան հնչիւններէն իւրաքանչիւրը յատուկ նշանաբանով մը նոթագրուած է, եւ սիստեմը այնքան լաւ հաստատուած է, որ հայ ազգին հայթայթած է հնչաբանութեան վերջնական արտաբայտութիւն մը, արտայայտութիւն՝ որ պահպանուած է մինչեւ այսօր առանց փոփոխութիւն մը կրելու, վասնզի սկիզբէն իսկ անիկա կատարեալ էր:

«Հայ լեզուին ճոխութիւնն ու ճկունութիւնը ուժ մը եղած են հայ ազգին համար, Աստուածաշունչի Թարգմանութեան օրէն ի վեր»:

Իսկ Էտուար Սուլիէ, Աստուածաշունչի հայերէն Թարգմանութեան 15րդ դարադարձին առիթով իր խօսած ճառին մէջ, Փարիզ, կը պատգամէր: «Գիտակցութիւնը ունեցէք, Հայեր, ձեր քաղաքակրթութեան արժէքին»:

Հարկ եղաւ, որ օտարները սորվեցնեն մեզի, թէ Աստուծոյ հետ խօսելու յարմար լեզու մըն է հայերէնը, թէ մեզմէ ամէն մէկը ինքզինք հպարտ զգալու պատճառ մը պէտք է նկատէ իր լեզուն, կամ թէ սկիզբէն իսկ կատարեալ բան մըն էր մեր այբուբենը:

Հարկ եղաւ դարձեալ, որ օտար մը հրաւիրէ մեզ ունենալու գիտակցութիւնը մեր մշակոյթին եւ մեր քաղաքակրթութեան արժէքին:

Աւաղ, ծանր է լսել օտարէն մեզի տրուած այս դասերը, որոնք դասէ աւելի բան մըն են, գրեթէ սաստ մըն են այլեւս:

Դարձեալ աւաղ այն անշուք, անփայլ ու անփառունակ վիճակին համար, որուն բերինք հասցուցինք մեր գեղեցիկ, աստուածախօս հայերէնը, զայն վերածելով սգաւոր այրիի մը, որ նստեր իր անցեալ փառքը կ'ողբայ հիմա եւ յոյսչունի վերագտնելու իր երբեմնի շքեղանքը, մեծատունի իր հին ճոխութիւնն ու փարթամութիւնը:

Սգաւոր այրիի այս վիճակը ստեղծուեցաւ ամէնէն առաջ եւ ամէնէն աւելի մեր Երկրին, մեր Հայրենիքին մէջ: Այն լեզուն, որով բազում դարեր խօսեցան միշտ մեր նախահայրերը եւ որով հազար հինգ հարիւր տարիէ ի վեր գրեցին ու վերծանեցին անոնց յաջորդները, հիմա անճանաչելի բան մը դարձած է գրեթէ:

Այս լեզուին վրայէն սրբուած են հետքը եւ շունչը Սրբոցն Սահակայ եւ Մեսրոպայ, երանելի եւ բազմերախտ Սուրբեր, որոնք չէին գիտեր, չէին կրնար գիտնալ, թէ անանուն բարբարոսներու արշաւանքը պիտի չվարանէր թիւրելու, եղծանելու մեր հոգին, այնքան դաժանօրէն հերձատելէ ետք մեր մարմինը: Որովհետեւ լեզուն մարմին մը ըլլալէ աւելի բան մըն է, հոգի մըն է, ազգ մըն է:

Բայց միայն Հայրենիքը չէ, որ այս արշաւանքը գործեց մեր հոգիին դէմ: Դաւաճանեց նաեւ Սփիւռքը, այլեւս չսորվելով մեր լեզուն, քիչ մը ամէն օր մոռնալով, գրեթէ արհամարհելով զայն եւ անոր վրայ գուրգուրալէ դադրելով:

Եւ հազար հինգ հարիւր տարի ետք, մենք դեռ հասած իսկ չենք հոն, ուրկէ ճամբայ ելան մեր երախտաւոր Սուրբերը տասնըհինգ դար առաջ:

Դարերով ետ գացինք ուրեմն, փոխանակ գոնէ տարիներով առաջ երթալու:

Կարդացէք հիմա մեր գիրքերը, կարդացէք մանաւանդ մեր թերթերը, որոնք անխնայ կը յօշոտեն մեր աստուածախօս լեզուն: Կարդացէք եւ փնտռեցէք շունչը Սահակին ու Մեսրոպին, հետքը Խորենացիին ու Եղիշէին, փայլը Եզնիկին ու Կորիւնին, բարձրաթռիչ յափշտակութիւնը Նարեկացիին, Շնորհալիին, Բագրատունիին եւ Հիւրմիւզին:

Խեղճ Բագրատունի... Ինքն էր, որ կ'ըսէր, թէ ամէն օր հայերէն կարդալով ամէն օր նոր բառ մը, նոր կանոն մը, նոր բան մը կը սորվի, ինք որ լեզուի գիտութիւնը հասցուցած էր արուեստի:

Ի՞նչ պիտի կրնանք ըսել մենք հիմա, Բագրատունիէն ետք:

Պիտի կրնանք ըսել միայն, թէ ամէն օր նոր բառ մը, նոր կանոն մը, նոր բան մը կը մոռնանք մեր արդէն չգիտցած հայերէնէն:

Ո՞ւր պիտի տանի մեզ չգիտնալու, բայց մանաւանդ գիտնալ չուզելու անփառունակ, գրեթէ ախտաւոր այս մտայնութիւնը, զոր հիները չունէին եւ զոր նորերը չենք գիտեր ուրկէ եւ որմէ ժառանգած են:

Եթէ չըլլային այն քանի մը վերջամնացները, որոնք հին օրերու սիրով, բծախնդրութեամբ, գրեթէ կիրքով փարած կը մնան Մեսրոպեան Այբուբենին եւ կը պահեն միշտ իրենց պաշտամունքը հայ լեզուին հանդէպ, շատոնց ունիթօրեան կործանի մը վերածուած պիտի ըլլար մեր «հեշտ բարբառը», այսօրուան եւ վաղուան մեր գեղեցիկ աշխարհաբարը:

Այս վերջնամնացներուն է, որ ուղղուած է հիմա աչքը Մեսրոպին եւ աջը Սահակին...

(Խմբագրական՝ ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

Լեզուական մտածումներ

Շատեր կ'ըսեն, իսկ ոմանք նոյնիսկ կը գրեն թէ, մեր երէց սերունդը մայրենիքը ուղիղ կը գործածէ:

Ոչ մէկ առարկութեան տեղի պիտի տար այս վկայութիւնը, եթէ անշուշտ համապատասխանէր բացարձակ ճշմարտութեան:

Ամէն ոք գիտէ որ, երանելի մեր մեծերը, յաբաբերաբար երջանիկ անցեալի մը մէջ, Երկիրը, կանոնաւորաբար յաճախեցին ազգային երկրորդական դպրոցներ, ուսան աշխարհաբար եւ գրաբար ու սերտեցին մեր մեռեալ եւ կենդանի լեզուներուն կրկնակ քերականութիւնը:

Ու ամէն ոք նոյնպէս գիտէ որ, անոնք յիսուն տարիէ ի վեր գրիչ կը շարժեն եւ երեսնամեայ խոր դառնութեամբ կը գանգատին սխալագիր իրենց յաջորդներէն:

Դժբախտաբար, սակայն, անոնց մեծամասնութեան լեզուն, հակառակ երկարաձիգ տարիներու տքնութեան, լուրջ մշակումի կը կարօտի, որպէսզի ծառայէր գոնէ մերինը առաջնորդելու եւ կերտելու: Ընդհակառակն, շատ յաճախ, ան կը մեղանչէ սոսկալի անփութութեամբ եւ անխնամութեամբ, զարհուրելի անտարբերութեամբ ու թափթփածութեամբ, բառերու բարբարոս գործածութեամբ եւ քերականական անտրամաբանութեամբ:

Հաւատացէք, ոչինչով պիտի տուժէինք, ընդհակառակն պիտի շահէինք անգամ, եթէ բնաւ չկարդայինք, զոր օրինակ, ջախջախիչ մեծամասնութիւնը մեր բազմաթիւ խմբագիրներուն:

Ու կը թանամ ահա որսապարկս, ուրկէ դուրս պիտի գան, հետզհետէ, ամէն հասակէ գրողներ, ի հարկէ անանուն, ծանր ու թեթեւ իրենց մեղքերով:

Ահաւասիկ, նախ եւ առաջ, ալեւոր գրագէտները, բազմարդիւն հրապարակագիրները եւ վաստակաբեկ խմբագիրները, ընդմէջ գիրքերու, գրական հանդէսներու եւ օրաթերթերու:

Կը սկսիմ այն նմոյշներով, որոնք կը մեղանչեն համաձայնական կանոններու հիմնական անգիտութեամբ: Ֆրանսացի ամենայետին գրողն անգամ պիտի զգուշանար այդպիսի սայթաքումներէ:

— «Ես պէտք չունէի, ոչ ալ պահանջեցի այդ երդումը»:

Երկամսեայ հանդէսէ մը կուգայ այս խօսքը, որուն երկու սեռակ բայերը միեւնոյն խնդիրը առեր են, անտարակոյս՝ հեղինակին անհոգութեան կամ տգիտութեան հետեւանքով: Ի հարկէ մեղսակից է պարբերականին խմբագիրը:

Նախակրթարանին աշակերտը գիտէ որ, պէտք չունէի ներգործական բայ մը չէ, հետեւաբար չէր կրնար սեռի խնդիր ունենալ: Չէզոք բայ մըն է, ուստի բնութեան խնդիր պիտի առնէր:

Ուրեմն, ծերունի գրագէտը, գոնէ նուազագոյն ուշադրութեամբ մը, հետեւեալ կերպով պիտի շարադասէր իր խօսքը.

— «Ես պէտք չունէի այդ երդումին, ոչ ալ պահանջեր էի զայն»:

Անշուշտ, կատարեալին ձգտումը պիտի որոնէր արտայայտութեան աւելի անբասիր կառուցուածք մը:

Սեւեռենք մեր ուշադրութիւնը նոյն մեղքերուն վրայ:

— «Ոչ ալ կը յարգէ կամ կը հետեւի անոր պատուէրներուն»:

Այս խօսքին մէջ, կը յարգէ ներգործական բայ մըն է, կը հետեւի՝ չէզոք բայ մը, իսկ պատուէրներուն՝ բնութեան խնդիր: Ուստի, «կը յարգէ» բայը կը պահանջէ սեռի խնդիր:

Հետեւաբար, ալեւոր բարոյախօսը պիտի գրէր.

— «Ոչ ալ կը յարգէ անոր պատուէրները կամ կը հետեւի անոնց»:

Խմբագրապետի մը գրչին տակ.

— «Չենք ստանար կամ չենք հետեւիր Ս. Հայաստանի հրատարակութիւններուն»:

Ի՞նչ բան չենք ստանար: Հրատարակութիւնները: Ի՞նչ բանի չենք հետեւիր: — Հրատարակութիւններուն:

Ջանանք ուղղել ուրեմն.

— «Չենք ստանար Ս. Հայաստանի հրատարակութիւնները կամ չենք հետեւիր անոնց»:

Ամիսներ առաջ, վաւերական հրապարակագիր մը շարադրեց ու հրատարակեց հետեւեալ խօսքը.

— «Կոչ ըրաւ սիրելու եւ պարծենալու հայ ոգին արտայայտող մեր գեղարուեստով զոր գնահատած են նոյնիսկ օտարները»:

Ահաւասիկ ձեզի՝ չքնաղ շարադասութեան գլուխ գործոց մը, զոր կարելի է ազգային թանգարան տանիլ:

Ոչ մէկ կասկած որ, դուք եւ ես, ամբողջովին պիտի տարբաղադրէինք եւ կերպարանափոխէինք վերոգրեալ բրածոն, զայն խնդրառութի կանոնին հետ հաշտեցնելով մէկտեղ:

Կոչ ըրաւ սիրելու ի՞նչ բանը: — Մեր գեղարուեստը: Ոչ թէ՝ մեր գեղարուեստով:

Իսկ քննադատական յօդուածաշարքէ մըն ալ, աւելորդ բութով մը, ի մէջ այլոց, ձեր ուշադրութեան կը յանձնեմ սա հաստատումը.

— «Բանաստեղծը՝ իր առաջին գործով կ'ապահովէ ու կ'արժանանայ այդ բաղձալի դիրքին»:

Ընդունելի է որ, բանաստեղծը արժանանայ այդ բաղձալի դիրքին: Բայց ան ի՞նչ միջոցներու պիտի դիմէ, որպէսզի կարենայ նաեւ ապահովել... «այդ բաղձալի դիրքին»:

Օ՜, ուրեմն այդպէս, ո՛վ ունկնդիրներ, կը վարանիք: Որովհետեւ, աշակերտական օրերու յիշողութիւնը ձեզի թելադրեց, վայրկենաբար, քերականութեան սա շատ պարզ հարցումը.

— ... Կ'ապահովէ ի՞նչ բան: — Այդ բաղձալի դիրքը:

Եւ անշուշտ, կը փութաք ուղղել.

«Իր առաջին գործով, բանաստեղծը կ'ապահովէ այդ բաղձալի դիրքը ու կ'արժանանայ անոր»:

Երանի այդ բանաստեղծին, որ իր առաջին գործովն իսկ, կ'արժանանայ բաղձալի դիրքերու:

Իսկ մենք, սիրելի ընթերցողներ, ընդհատենք մեր ղրոյցը, հոս, ու ցտեսութեամբ բաժնուինք իրարմէ, որպէս զի ես ալ գոնէ ապահովեմ ձեր յարատեւ ուշադրութիւնը եւ արժանանամ ձեր բարեացակամ ունկնդրութեան:

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆՃԵԱՆԵԱՆ

ԴՈՐՇ ԵՐԳ

Այս անձրեւն աշնան
Արցո՞ւնքն է աչքերուն
Որ յաւէտ փակուեցան ...

Անձրեւն այս տրտում
Մեռելի մատնե՞ր են
Որ սրտիս կը զարնեն ...

Անձրեւն այս գիշեր
Կը բերէ ճըրագիս
Խունկի բոյր եւ յուշեր,
Եւ գաղտնի, մեղմօրէն
Կ'օրօրէ ողբ հոգիս ...

Մեռելի մատներ են
Որ անվերջ կը զարնեն
Ամայի սենեակիս
Մըթագնած ապակին ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

Երկու «անհետացածներ»

Անհետացող մտաւորականներու 250նոց ցանկին մէջ՝ զոր «Յառաջ» հրատարակեց Շթութկարտի «Հայաստան»էն առնելով, կան քանի մը անուններ որոնք ծանօթ են, վասնզի Փարիզէն մեկնեցան: Զապէլ Եսայեան, Կավռօչ, Լեւոն Յարութ, Մկրտիչ Ջանեան (Պոլսէն):

Կան երկու հոգի ալ որոնք թէեւ Փարիզէն մեկնած, շատ սեղմ շրջանակի մը մէջ միայն ծանօթ էին.— Մովսէս Խերանեան եւ Գէորգ Եաղուպեան:

Առաջինը, ցանկին մէջ գրուած Մ. Խերանեան, եթէ Մովսէս Խերանեանն է, բնիկ Վանեցի է, կանուխէն ձգած իր ծննդավայրը: Ապրած է Պոլիս, Եգիպտոս, Գերմանիա եւ Ֆրանսա: Պերլինի մէջ ազնիւ գերմանուհի մը (փաստաբանի կին) կը ստանձնէ ձրի գերմաներէն դաս տալ իրեն իբրեւ պանդուխտ տղայ մը: Այդ կնոջ դասերուն շնորհիւ եւ ինքնաշխատութեամբ՝ խոր հմտութիւն ձեռք կը բերէ:

1914 — 18ի պատերազմին Պերլինի մէջ կը ձերբակալուի ուրիշ քանի մը Հայերու հետ իբրեւ Թրքահպատակ եւ զինուորական փախստական եւ Թուրքիա ղրկուելու վտանգին մէջ կը գտնուին: Տօքթ. Լեփսիուս կ'ազատէ զանոնք:

Ամբողջ պատերազմի ընթացքին Պերլինի մէջ ծխախոտի գործով կը զբաղի եւ կը յաջողի կոկիկ հարստութիւն մը ձեռք բերել:

Պատերազմէն վերջ՝ կ'որոշէ երթալ հաստատուիլ Նորազատ հայրենիքին մէջ եւ հոն գործարան մը հիմնել: Իր բոլոր դրամով (տասը հազար տոլար) անտառի ծառերէն տաղձ հանելու յատուկ մեքենաներ կը գնէ եւ Հայաստանի հանրապետութեան Պերլինի դեսպան Տօքթ. Կրինֆիլտէն հայկական անցագիր մը առնելով ճամբայ կ'ելլէ դէպի Հայաստան: Պոլսոյ ճամբով կը հասնի Պաթում: Երբ կը հասնի, Հայաստան խորհրդայնացած էր եւ Պաթումն ալ գրաւման օրեր կ'ապրէր:

Մեքենաները ձգելով հոն հազիւ ինքզինքը նաւ մը կը նետէ եւ կը վերադառնայ Պոլիս, անկէ Գերմանիա, յետոյ Ֆրանսա: Ես զինք ճանչցայ Փարիզի մէջ: Ֆրանսերէնի անտեղեակ ըլլալով շատ կը նեղուէր, հանգուցեալ Դաւիթ Բեկէն դաս առաւ բայց շատ կը դժուարանար սորվելու համար. «Ֆրանսերէնը գերմաներէնէն աւելի դժուար է», կ'ըսէր:

1929ին Նանսէնեան անցագրով գնաց Գերմանիա, Պերլինի մէջ, Պուլկարի մը ընկերակցութեամբ, արեւելեան ճաշարան մը բացաւ, ձախողելով տարի մը վերջ վերադարձաւ Փարիզ:

1936ին արձանագրուեցաւ Ներգաղթի համար ուղեց երթալ խառնուիլ իր Վանեցի հայրենակիցներուն, ամուսնանալ եւ ընտանիք կազմել: Ու գընաց: Իմացանք որ հոն գերմաներէնի ուսուցիչ կարգուեր է դպրոցներու մէջ: Յետոյ ոչ մէկ լուր:

Խերանեան զուարճալի պատմութիւններ ունէր:

Երբ առաջին անգամ Վանէն Պոլիս կը հասնի ժամագործի մը խանութին առջեւ կեցած ժամացոյց մը կը դիտէ, որուն մէջէն «ջուր» կը հոսէր: Այդ միջոցին հայ խանութպան մը կռահելով որ նոր եկած գաւառացի մըն է կը մօտենայ իրեն եւ կը հարցնէ թէ ո՞ր տեղացի է: Երբ կ'իմանայ Վանեցի ըլլալը ականջին ի վար կամաց մը կը սահեցնէ «Պօղոս վարդապետ կը ճանչնա՞ս» (վարդապետը առանց յօդի ըստ Վանեցիներու սովորութեան): Մովսէս, առանց վարանելու, ապտակ մը կ'իջեցնէ խանութպանին եւ կծիկը կը դնէ:

Գէորգ Եաղուպեան, երաժշտագէտ եւ նուագախումբի վարիչ, առաջին անգամ երեւցաւ Պոլիս, նախորդ պատերազմի զինադադարին: Փարիզէն եկած էր նուագահանդէս տալու համար: Այն ատեն Բերա պողոտան Թերեւս կը յիշեն՝ իր լուսանկարը զետեղուած էր Ֆրանսական վաճառատուններու ցուցափեղկերուն մէջ:

Երկրորդ անգամ զինքը տեսայ Փարիզ, 1931ին, Լիւքսէնպուրկի պարտէզին մէջ, ուր Անգործ Երաժիշտներու Միութեան նուագահանդէսները կը ղեկավարէր:

Թատրոն վտանգ մըն էր արհեստով երաժիշտներուն համար, իսկ 1929ին ձայնաւոր շարժանկարներու երեւումով եւ սինեմաներու մէջ նըւագող երաժիշտներու անգործութեան դատապարտուելովը՝ վտանգը աղէտի մը վերածուեցաւ: Անոնք ահազանգը հնչեցուցին, աջ ու ձախ դիմեցին որպէսզի գոնէ սանձ մը դրուի անոր ծաւալման: Բայց ի զուր: Նոր գիւտը, ականջները գոցած, սանձարձակ կը յառաջանար: Միայն Լիւքսէնպուրկի պալատին վարչութիւնն էր որ ընդառաջ երթալով Անգործ Երաժիշտներու Միութեան խնդրանքին արտօնեց նուագահանդէսներ սարքել պարտէզին մէջ, ի նպաստ իրենց սնտուկին:

Այդ նուագահանդէսներն էին որ կը վարէր Եաղուպեան ուրիշ ծերունի վարիչի մը, Jaminի հետ, փոխն ի փոխ:

1936ի կարաւանով գնաց Հայաստան, անշուշտ այն մտածումով որ հոն աւելի լայն ասպարէզ պիտի ունենար արժեցնելու համար իր կարողութիւնը: Արդարեւ, յաղթանակ մը եղաւ իր Երեւան մուտքը, եթէ կարելի է այսպէս ըսել: Ան Երեւանցիներուն ներկայացաւ առաջին անգամ «Գառմէն»ի ներկայացումով, Օփերային մէջ:

Օրեր առաջ Երեւանի փողոցներուն մէջ մեծ ազդերով ծանուցած էին այդ ներկայացումը, Գէորգ Եաղուպեան անունն ալ մեծ տառերով գրուած որուն կը յաջորդէր,— «Փարիզից նոր ժամանած»: Անմիջապէս Օփերայի ներկայացումը վարելու բարձր պատիւին արժանացաւ:

Երբ մենք հոս իմացանք այս եղելութիւնը, ըսինք իրարու.— «Ահա թէ ինչ կը նշանակէ հայրենիք ունենալ»:

Երանի թէ Շթութկարտի տեղեկատուն սխալած ըլլար եւ այս մարդիկը, ինչպէս եւ միւսները ողջ ըլլային:

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ԲԱՐԻ ՄԱՐԴ ՄԸ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ...

Ազգային բազմաթիւ ու բազմազան հոգերով սիրտ - փոր հատցնող բարի մարդ մը, որ գրող - բրոց չէ, կ'առաջարկէ.

— Ես դպրոցի երես տեսած մէկը չեմ, բայց «ինքնօգնութեամբ մտաւորական» եղած եմ՝ իմ հասկցած ձեւովս: Կը կարդամ մեր թերթերը, կը գնեմ արտասահմանի բոլոր հրատարակութիւնները: Հայաստանէն եկածներն ալ պիտի ուզէի առնել, բայց, ինչ մեղքս պահեմ, լեզուն անհասկնալի է, իսկ ուղղագրութիւնը կը սատկացնէ գըլխուս ցաւը: Նկատած եմ որ, տարիներէ ի վեր, չորս կողմէն, հասնողը կը գանգատի թէ մեր մեծաքանչ լեզուն հոգեվարքի մէջ է արտասահմանեան Հայաստանի մէջ կամ հասած է անդունդի մը եզերքը: Գանգատողները, իրենք, մտաւորականներն են: Մենք, հասարակ մահկանացուներս, իրենց գործին խառնուած չունինք, որովհետեւ մեր լեզուին քերականական նրբութեանց ծանօթ չենք: Բայց, թոյլ տուէք որ մենք ալ, սանկ, համեստ կարծիք մը յայտնենք: Եղբայր պատուական, ձեզմէ որո՞ւն խօսքին հաւատանք: Մէկը կ'ըսէ գրեցէք «ընդհակառակն» ոչ թէ ընդհակառակը»: Ուրիշ մը կ'ըսէ «իբր»ը «իբրեւ»էն տարբեր իմաստ ունի: Երրորդ մը կը պնդէ թէ «յետոյ, ետք, վերջ» բառեր իրարու բացարձակօրէն հոմանիշ չեն: Չորրորդի մը կարծիքով սխալ են «չըկայ, չի կայ, չգար» ձեւերը եւ ճիշդ են «չկայ» եւ «չի գար» ձեւերը: Մէկը կը գրէ «տարեց», միւսը «տարէց», մէկը «ամէն», ուրիշ մը «ամեն»: Կը բաւէ, եղբայր, կը բաւէ: Ալ համը փախցուցիք...

«Առաջուց ըսի, ես գրող - բրոց չեմ, բայց առաջարկ մը ունիմ... Կարելի չէ՞ որ մեր անճար ազգին ճարակաւոր գրողները — բանաստեղծ, գրադէտ, խմբագիր ու վարժապետ — իրարու քով գան, Ֆրանսական Ակադեմիային նմանող մարմին մը ստեղծեն եւ համաձայնութիւն մը կնքեն թէ ինչպէս պէտք է գրել մեր լեզուն...

«Արտասահմանի մէջ ունենալու ենք տասը, քսան վաւերական հայկաբաններ: Ի՞նչ կեցեր են, եղբայր, ո՞ր օրուան կը սպասեն հայերէն լեզուն Խոր Վիրապին բերնէն ազատ բերելու համար: Ինչո՞ւ լեզուին մասնագէտներն ու ոչ-մասնագէտները իրարու խօսք չեն հասկնար...

Պատասխան՝, այս բարի մարդուն.

— Սիրելիս, Ակադեմիա չէ, Մոսկուայի Զեկան ալ արտասահման բերես, անօգուտ է... Եթէ իրարու խօսք հասկնալու եւ նիւթի մը մասնագէտներուն խորհուրդին հետեւելու ընդունակ ժողովուրդ եղած ըլլայինք, այսօրուան չէինքհասներ: Շունչդ մի սպառեր, ամէն մարդ իր ուզած հայերէնը պիտի գրէ, մինչեւ որ մեր լեզուն մեռածուի չէինարէնի: Պիտի գայ օրը երբ վերէն վար կամ վարէն վեր պիտի գրենք, որպէսզի հետք չմնայ՝ մեր թերթերուն ու մեր գիրքերուն մէջ, այն բարբառէն զոր Մեսրոպները տուին մեզի: Ո՞ր հարցին մէջ իրարու լեզու հասկցած ենք որ լեզուականին մէջն ալ իրարու խօսք մտիկ ընէինք...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Գնդապետ Ոչ Ոքի հրամանատարութեամբ F. F. I. արձակազէնները կը մարզուէին կռուելու համար «զարնել եւ փախչելու պատերազմը՝ հետեւեալ նշանաբանով.— «Թշնամին յանկարծակիի բերել, զարնել, ոչնչացնել»:

Դիմադրական ղեկավարներուն ժողովը կը գումարուէր ռիւ տը Լիլ, «Փուքբուա Փար» ճաշարանը: Ժողովի օրերուն ճաշարանին տէրը կը ճամբէր իր յաճախորդները, ըսելով թէ ուտելիք չունի: Եւ տարուան կէսը ուտելիք չունէր:

Իր թափառումի միջոցին մեծղի մարմինը քիչ մը նուազ յոգնեցնելու եւ խոյս տալու համար Կեսթափոյի հետապնդումներէն, օգտագործեց հեծանիւ մը: Դիմադրական հին խաղ մըն էր աս՝ հետապնդողները դժուարութեան մատնելու: Արդարեւ հետիոտն հետեւող մը ստիպուած էր վազել հեծանիւին արագութեամբ, իսկ ինքնաշարժ մը՝ զարմանալի չարժումներ ընել: Քաղաքի մէջ կատարուած փոխադրութիւններու ատեն հեծելանիւը կը դիւրացնէ երկուքին ալ փախուստը:

Մոսէի մահէն մօտ մէկ ամիս ետք, Կեսթափօն գնդապետ Թունիի բնակարանին մէջ գտաւ 700.000 Ֆր. թղթադրամ. այդ ատենուան սակով 14.000 տոլար: Զայն գնդակահարած էին: Իր դիակը պատերազմէն վերջ գտնուեցաւ հասարակաց փոսի մը մէջ եւ թաղուեցաւ Մոն Վալերիէն, ազգային սրբավայրին մէջ: Բնաւ յայտնի չեղաւ, թէ Թունի մատնութեա՞ն թէ պարտականութեան զոհ գացած էր:

Սպայ մը՝ զօրավար տը Ժիւսիէօ, կեղծանունով Փոնգառալ, նշանակուեցաւ Թունիի յաջորդ: Ժեռար որ ի վերջոյ գացած էր գիւղ «քիչ մը պադելու», գործի կանչուեցաւ: Իր առժամեայ յաջորդը ձերբակալուած եւ ղրկուած էր Գերմանիա, մարդերու ձեռներանոց մը, Վիլհէլմշաֆէնի մօտ:

Տանիի հետ Փարիզ վերադարձաւ: 1944 Յունիս 1ն էր: Գողտաններուն չաղանակենիները սպիտակցած էին կոկոններով, եւ հասարակաց պարտէզներու աղբիւրներուն ցայտող ջուրերը կը պսպղային արեւին ճառագայթներուն տակ:

Այդ օրը «Ամերիկայի Ձայն»ը եւ B.B.C. սկըսան հեռարձակել լուրեր գարնանային տրամադրութեամբ: Օրինակ, «Ծաղիկը շատ կարմիր է», կամ «Ջօն կը յիշէ Ռիթան»: Եւ վերջապէս՝ «Սուէզի մէջ շատ տաք կ'ընէ. Խաղաղաւեխենը զարֆ սեղանին վրայ են»:

Ձայնասփիւռներուն յարձակման լուրը հաղորդելէն անմիջապէս վերջ, երկրաշարժ մը զարկաւ Նորմանտին: Գետանաւերը երկինք բարձրացան: Հնաարեան քարէ կամուրջներ խորտակուեցան: Հնադարեան քարէ կամուրջներ խորտակուեցան: Հնադարեան քարէ կամուրջներ խորտակուեցան, գիծեր հարիւրաւոր տեղերէ քանդուեցան:

Օդակին մարդիկը դարձեալ իրենց դիրքերուն վրայ էին: Մըլէն եւ Թորէս կը վարէին նաւահանգիստներուն պայթումները՝ Լը Հավրէն մինչեւ Շէրպուրկ: Փարիզի փոխադրութեան նախարարութեան մէջ գրասենեակի պաշտօնեայ մը՝ Փառւվօ, առանձնեց պատասխանատուութիւնը երկաթուղիներու բոլոր խանգարումներուն:

Տիւշէկ ամբողջ Նորմանտին կը շրջէր, միանգամայն կատարելով զանազան գործեր:

Իր կառքը ոչ հրանիւթ ունէր, ոչ անիւ: Ինքնաշարժն ալ գողցեր էին: Ուստի կը նետուէր դերմանական հրասայլերուն կամ կառքերուն մէջ, մէկ գործէն միւսը շտապած միջոցին: Իր մասնագիտութիւնը հեռախօսի գիծերն էին: Լոնտոնէն եկած հրահանգն էր՝ կտրել այդ գիծերը: Երրորդ Ստահակը ատոնց վրայ աւելցուց նաեւ իր մասնագիտութիւնը: Կտրուած գիծ մը դիւրութեամբ կրնար նորոգուիլ: Ան ոչ միայն կը կտրէր զանոնք, այլ եւ իրարու կը միացնէր տարօրինակ կերպով մը: Այսպէս եթէ Ռոմմել փափաքէր հեռախօսով խօսիլ ճակատի հրամանատարի մը հետ, դիմացէն իրեն պատասխանողը կ'ըլլար, օրինակ, սափրիչ մը Մարսէյլէն: Ու զինուորական մեքենագէտները աներկբայ գիծերու խանգարման մասին, կը դատապարտէին հեռախօսի կեդրոնները: Կը քանդէին, դարձեալ կը զետեղէին: Ստացուած արդիւնքէն պարզապէս կը յիմարանային:

Յունիս 5ի գիշերը դաշնակից ռատիօները Լոնտոնի մէջ, դադրեցուցին իրենց բոլոր յայտագիրները: Մինչեւ առտու, ժամը անգամ մը, կրկնեցին մասնաւոր ծանուցում մը,— «Տղաքը Կիրակի մեկնեցան»:

Յունիս 6ի առտուն, մթնշաղին, բոլոր ժամանակներու մեծագոյն ռազմական նաւատորմը երեւցաւ Նորմանտիի ծովեզրը:

(Շար.)

խայարձակները եւ անոնք որ վաղը կրնան սպառնալ մեզի՝ ոչ միայն վճռաբին, այլեւ կանգ առնեն: Այն ատեն վերջապէս պիտի գտնուինք իրական խաղաղութեան ճամբուն վրայ »:

750 օդանաւեր կրակ տեղացին

Ուրբաթ օր Ազգաժողովի բանակէն 850 օդանաւեր կրակ տեղացին Հիւս. Քորէայի մայրաքաղաքին, Փիօնկեանկի վրայ: Օդանաւային ամենամեծ ռմբակոծութիւնն էր այս, Քորէայի պատերազմին պայթումէն ի վեր:

Յարձակումը ուղղուած էր օդանաւային կայաններուն, նորոգութեան արհեստանոցներուն, ձգախէժի գործարաններուն եւ ուրիշ ճարտարարուեստական կեդրոններու դէմ:

Առաջին անգամ կրակ տեղացին 400 ռմբաձիգներ, յետոյ ուրիշ 250 օդանաւեր: Մայրաքաղաքը բոցերու մէջ էր: Աւելի վերջը 250 ռմբաձիգներ ալ յարձակեցան: Հետաղօտիչներու տեղեկութեան համաձայն, քաղաքին վրայ բոցերը հասած էին մինչեւ 3000 մեթր բարձրութեան եւ ահռելի պայթիւններ կը լսուէին: Մանրապէս վնասուած են զինագործարաններ, հաղորդակցութեանց գիծերը եւ ուրիշ հաստատութիւններ: Ձգախէժի գործարանին պայթումին հետեւանքով ծուխերը երկինք կը բարձրանային մինչեւ 1500—2000 մեթրը: Ուրիշ պայթիւն մը փլատակները նետած էր մինչեւ 300 մեթր անդին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒԼԻՍ 14ի աւանդական զօրահանդէսը պիտի սկսի վաղը, երկուշաբթի առտու ժամը 9.30ին եւ պիտի վերջանայ 11ին: Պիտի մասնակցին 10000 զինուորներ, ի ներկայութեան հանրապետութեան նախագահին:

ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ ՄԱՆԱՍԷ ՍԵՒԱԿ, քիմիաբանութեան դասախօս, Ֆիլատէլֆիոյ համալսարանին մէջ, Փարիզ եկած է, մասնակցելու համար Քիմիաբանութեան համաժողովին Սորպոնի մէջ, իբրեւ ներկայացուցիչը Մ. Նահանգներու Ծովային նախարարութեան:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ նախարարները խառն ժողով մը գումարեցին Դամասկոսի մօտ՝ Պլուտանի մէջ, քննելու համար միջազգային եւ արաբական խնդիրներ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Թագաւորը դարմանելու համար երկու եգիպտացի մասնագէտ բժիշկներ Ամման գացին:

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՑԻՆ 24 հազար հոգի տեղահանուեցան Մայիս 21էն մինչեւ Յունիս 29: Իսկ Յունիսի ընթացքին Հունգարիոյ մէջ հարիւրաւոր ընտանիքներ դէպի հիւսիսային եւ արեւմտեան քաղաքները քշուեցան, ըստ Անգլիոյ արտ. Նախարարութեան ստացած տեղեկութեանց: Անգլիական կառավարութիւնը այս խնդիրը պիտի յանձնէ Ազգաժողովին քննութեան:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ փախստականներու ապաստանի իրաւունք պիտի տայ Արեւմտեան Գերմանիան, ստուգումներ կատարելէ ետք, որպէսզի լրտեսներ ալ չսպրդին: 200 հազար է արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքական փախստականներու թիւը: Կէսը կը գտնուի Պաւարիոյ մէջ: Նոր հասնողներու համար մասնաւոր չրջան մըորոշուածէ: Անգամ մը որ ընդունուին իբրեւ քաղաքական յանցաւոր, այլեւս չեն կրնար արտաքսուիլ:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ երէկուան կուռքը, Տիկին Աննա Փաուքըր, որ Ստալինի մտերիմն էր եւ արտաքին նախարարութիւնը կը վարէր տիրաբար, բանտարկուած է, համաձայն վերջին տեղեկութեանց: Մօտերս պիտի դատուի միւս ամբաստանեալներուն հետ: Մաքրագործումները կը շարունակուին: Լուրի մը համաձայն երկու հարիւր ըսպաներ ձերբակալուած են, իսկ 3000 ոստիկանական պաշտօնեաներ աքսորուած:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան մարզպանը, Մըք Քլոյ, ուժգնօրէն բողոքեց խորհրդային հրամանատարին, գերման իրաւագէտի մը առեւանգութեան առթիւ: Ռուս զօրավարը պատասխանեց թէ Պերլինէն բացակայ էր եւ քննութիւն բացած է:— Զօրավարը իր մեկնումին առթիւ ճառ մը խօսելով հաւաստեց թէ անխուսափելի է բոլշեւիկեան բռնապետութեան տապալումը, բոլոր արբանեակ երկիրներուն մէջ:

«ԿԱՐՄԻՐ ԱՒԱԳԵՐԷՑ»ին դէմ պայքարը կը շարունակուի Անգլիոյ մէջ: Երեքշաբթի օր երեսփ. ժողովէն եւ Լորտերու ժողովէն պիտի պահանջուի դատի քաշել երէցը, Հ. Ճօնսըն, իբրեւ «դաւաճան»:

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ կազմակերպութեան ըմբոստ երեսփոխաններէն 30 հոգի նոր կուսակցութիւն մը կազմեցին, «Անկախ խմբակցութիւն» անունով: Կազմակերպութեան երեսփոխաններուն թիւը 118էն իջած է 85ի: Ուրիշ հրաժարումներ ալ կը ըսպասուին:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ աքսորականները արտօնութիւն ըստացան մայրաքաղաք վերադառնալու:

ՍՈՒՐԻՈՅ պետը, զօր. Շիշաքլի, Իսրայէլէն ետ կը պահանջէ Գալիլիոյ ծովուն արեւելեան ափը: Միեւնոյն ատեն կ'ուզէ վերաքննել տալ զինադադարի պայմանագիրը:

500.000 Փարիզցիներ օդափոխութեան կ'երթան այսօր - վաղը: Երկաթուղիներու վարչութիւնը 160 յաւելուածական կառախումբեր պատրաստած է:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ իր նիստերը յետաձգեց մինչեւ հոկտեմբեր, ամառնային արձակուրդին առթիւ:

ՓՈԽԱՌՈՒԹԵԱՆ արդիւնքը գոհացուցիչ կը գտնէ վարչապետը: Տուրքերու եկամուտն ալ աւելցած է:

ԽԱՆԱՄՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ Յուլիս 27ին, Տէսինի անտառին մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն, Վարդավառի տօնին առթիւ կազմակերպած է դաշտահանդէս մը Մոնմորանսիի անտառը եւ այց Հ. Յ. Դ. Թանգարանը, Յուլիս 20ին: Օթօքարները կը մեկնին Bld. Carnotէն: Փափաքողները թող փութան արձանագրուիլ դիմելով ընկերներ Յովհ. Զերչեանի եւ Բարթող Փափազեանի: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐԿՕ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Մինչեւ Յուլիս 20, Galerie Raymond Duncan 31 Rue de Seine:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ոչանեան, հաճեցէք յայտնել ձեր հին հասցէն:

ՍԷՆ ՏԸՆԻ.— Ալիքսանեան: Նոյնպէս:

ԱՃԱՊԱՐԵՑԷՔ ԳՆԵԼ

«ԱԶԴԱԿ» ՕՐԱԹԵՐԹԻ

25ամեակին նուիրուած մեծածաւալ բացառիկը

Մօտ 140 էջ, գեղատիպ կողք, մասնաւոր թուղթի վրայ:

Պատրաստուած նշանաւոր ծաղրանկարիչ Տիրան Աճէմեանի կողմէ: 200է աւելի նկարներ, մաքուր տպագրութիւն նոր տառերով եւ ճաշակաւոր դասաւորումով:

Անոր մէջ պիտի գտնէք լիբանահայ գաղութի 25 տարուան կեանքին համապատկերը, ազգային, քաղաքական, տնտեսական, մշակութային, առողջապահական, մարզական եւայլն:

Մասնաւոր բաժին մը յատկացուած է վերջին 25ամեակի ընթացքին Սուրիոյ եւ Լիբանանի մեր գաղութներուն ունեցած կարեւոր մահերու:

Այս բազմաչխատ եւ աննախընթաց հրատարակութեան իրենց մասնաւոր աշխատակցութիւնը բերած են Սփիւռքի գրեթէ բոլոր հայ մտաւորականներն ու գրագէտները ինչպէս նաեւ «Ազդակ»ի աշխատակիցներն ու թղթակիցները:

ԳԻՆ 500 ՖՐԱՆՔ:

Դիմել Հրանտ Սամուէլ գրատուն, 51 Rue Mr. le Prince:

ՓԱՐԻԶԻ Հայ. Եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմինը՝ դպրոցներու համար շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները:— Տէր եւ Տիկին Մինաս Յարութիւնեան, իրենց հանգուցեալ հօր՝ Եդուարդ Շիրինեանի յիշատակին 2000 Ֆր., Գ. Արմէն Յակոբեան (ճարտարապետ), Տիկին Նուարդ Գ. Կիւլպէնկեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 3000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Զաքչաքեան Տիկին Գալքօթուրեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 500 Ֆր.: — (Դիւան)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԱՐՕՆ ՍԱԼՆՈՅ ՁՈՐԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կիրակի 20 Յուլիս St. André Belvedèreի պարտէզը, Մարսէյլ: Կը նախագահէ հայրենակից Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ: Կը բանախօսէ ԲԱԲԳԷՆ ՔՀՆՅ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ԳՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Մարսէյլէն Գ. Անրի Տէր Մինասեան իր քննութեան յաջողութեան առթիւ (conducteur Typographe վկայուած Centre Laperrineէն) մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մեծ հօր՝ Պօղոս Տէր Մինասեանի, Ամերիկա:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի: Յուլիս 27, կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, ծանօթ անտառին մէջ:

Կը խնդրուի նկատի առնել:

ՀԱՅԿ. ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Օգոստոս 16էն 22: Պայմաններու համար դիմել ԳՐԻԳՈՐ Վ. ՊԱՊԵԱՆԻ

11, Rue Belle - Image, Valence (Drôme):

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 16 JUILLET 1952 Չորեքշաբթի 16 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6814—Նոր շրջան թիւ 2225

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆԵՐԿԱՆ ԵՒ ԲԱՑԱԿԱՆ

Ինչ որ քաղաքական գործունէութիւն կը կոչենք, ամէն բանէ առաջ գիտութիւն է եւ չարժում։ Հետեւաբար կը պահանջէ ներկայութիւն։

Դիւրի՛ն է հեղինակաւոր կարծիքներ յայտնել, ընկողմանելով բազմոցի մը անկիւնը կամ կոնակը տալով Թիկնաթոռի մը։

Հաճելի՛ է նստիլ պատուհանին առջեւ եւ ուղեգիծ մշակել, դիտելով հորիզոնին պայծառութիւնը կամ սեւ-մութ ամպերը։

Անհամար բազմութիւն մը կը կազմեն այդպիսի «ազգասէր»ները եւ «քաղաքագէտ»ները։ Ամբողջ սերունդ մը։

Տարէց ըլլան թէ երիտասարդ, անոնց տեսական գիծը եղած է քաղաքականութիւն վարել մէկ ուղղութեամբ, — միշտ հեռու մնալով կրակէն։

Ինչո՞ւ կրակին մօտենալ եւ մարը մոխիրը թաթխել, երբ կրնաս երեւելի դէմք մը դառնալ հեռուէն դիտելով, դատելով, դատափետելով...

Ամէնէն բարեմիտներն ալ յաճախ ժխտական դեր կը կատարեն այս ճամբուն վրայ, անգիտակցաբար։ Նոյն իսկ եթէ օժտուած ըլլան աշխարհի բոլոր իմաստութեամբ։

Իսկ չարամիտները, նենգամիտներն ու իմաստակները պարզապէս իրենց կոչումին կը ծառայեն, — խառնակել։ Միտք եւ արիւն պղտորել։ Իրար խառնել սեւն ու ճերմակը, մթնոլորտ ստեղծելու համար։

Եթէ յաջողեցան, կը ցնծան, գինարբուքներ սարքելով։ Եթէ ձախողեցան, ոչինչ. նորէն կը փորձեն։ Պատեհութի՞ւն կը պակսի, նոր քսութիւններ և ցնդաբանութիւններ յերիւրելու համար։

Ահա թէ ինչո՛ւ, ամէն անգամ որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը քաղաքական ձեռնարկ մը կատարէ, անմիջապէս դաւադրութեան մը հոտը կ'առնեն։

Իրենք վարժուած ըլլալով ամէն խնդիր «ի բացակայութեան» լուծելու, չեն կրնար ըմբռնել թէ ինչպէս կարելի է դատ հետապնդել «ի ներկայութեան»։

Իբրեւ կենդանի գործի կուսակցութիւն, Դաշնակցութիւնը միշտ ալ հետամուտ է միջազգային կապեր, յարաբերութիւններ հաստատելու։ Զգացնելու իր ներկայութիւնը։

Ու չի վախնար մօտենալ կրակին։ Ի հարկին կրակն ալ կը նետուի, եթէ ոչ գետին շահելու, գոնէ չարիք մը խափանելու համար։

Կարճ խօսքով, ունի հիմնական, հաստատուն տեսակէտներ, եւ յանձն կ'առնէ անհրաժեշտ աշխատանքը, զանոնք հետապնդելու համար։

Դաշնակցութեան հակառակորդները շատ լաւ գիտեն թէ ուրիշ քաղաքական կուսակցութիւն չի կրնար խուսափիլ այս տարրական պարտականութենէն։

Եւ սակայն, չգիտնալ կը ձեւացնեն։ Կամ անպատճառ ծուռ կը մեկնեն։

Այդ է պատճառը որ անոնք «դաւադիր» կամ «գործակալ» կը տեսնեն ամէն կողմ։ Որեւէ յարաբերութեան կամ ձեռնարկի առթիւ։

Այս կանխակալ կարծիքը գամի պէս մխուած է իրենց գլխուն մէջ։

Ամէնէն քնարերգ առասպելն ալ թեւ կուտայ իրենց ախտաւոր երեւակայութեան, ոտքի վրայ զառանցելու եւ ամբոխին կեր ճարելու համար։

Ի բնէ դաւադիր, անոնք երբեք առիթը չեն փախցներ նոյն իսկ օտարները, Ֆրանսացին, Արաբը կամ Պարսիկը գրգռելու համար Դաշնակցութեան դէմ։ Ցաճախ անոնց մայրենի լեզուներով։ Թռուցիկներ տպելով եւ բաժնելով։ Գաղտնի տեղեկագիրներ եւ ցուցակներ կազմելով։

Անոնք բացակայ են որեւէ շինարար, հանրօգուտ աշխատանքէ։ Բայց միշտ ներկայ՝ երբ հրահանգուած է ջուր պղտորել եւ մուր քսել։

Հրաշքի պէս բան մը պիտի ըլլար, եթէ այս թզուկները օր մը փորձէին որոշ պարտականութիւններ ստանձնել, որեւէ գաղութի ապահովութեան համար։ Առանց մէկուն քիթը արիւնելու։

Անոնք շատ աւելի «նուիրական» պաշտօն մը ունին, — ճեղքեր բանալ ներքին, ազգային ճակատի վրայ, օգնութեան կանչելով յետին օտարականը։ Առանց մտածելու հետեւանքները։ Միշտ ի հեճուկս Դաշնակցութեան։

Շ.

Յուլիս 14ը Փարիզի մէջ

13.000 ԶԻՆՈՒՈՐ, 300 ՀՐԱՍԱՅԼ, ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՕԴԱՆԱՒԵՐ

Երկուշաբթի օր արտակարգ հանդիսութեամբ տօնուեցաւ Յուլիս 14ը, Փարիզի մէջ։ Աւանդական զօրահանդէսին կը մասնակցէին աւելի քան 13.000 զինուորներ, 600 զրահապատ կառքեր, 300 հրասայլեր եւ բազմաթիւ օդանաւեր։ Թէեւ 621.000 քաղաքացիներ օդափոխութեան գացած էին, բայց անհամար բազմութիւն մը խռնուած էր Շան զ'Էլիզէի պողոտային վրայ եւ կողմնակի փողոցներուն մէջ, դիտելու համար հանդիսութիւնները։ Արարողութեանց ներկայ էին Հանրապետութեան Նախագահը եւ նախարարները, Ատլանտեանի զինակցութեան սպարապետը եւ ընդհ. քարտուղարը, զօր. Րիճուէյ եւ Լորտ Իսմէյ։ Զօրանցքէն առաջ, Հանրապետութեան Նախագահը զօր. Ժուէնի յանձնեց մառեշալութեան գաւազանը։

Զօրահանդէսին մէջ աչքի կը զարնէին Ֆրանսական բանակին վերակազմութեան առթիւ հաստատուած նորութիւնները։ Երկու նոր զօրաբաժիններու զինուորները առաջին անգամ կը մասնակցէին զօրահանդէսին։ Աւելի քան 60 ռեակտիւ-կան օդանաւեր կը սաւառնէին որոշ բարձրութեամբ։

Տեղական թերթերը մասնաւոր գոհունակութեամբ կ'արձանագրեն թէ զօրահանդէսը ճշմարիտ արտայայտութիւնն եղաւ վերակազմուած բանակին։

Կէսօրէն ետք տեղի ունեցաւ ժողովրդական թափօրը Պասթիյէն Նասիոնի հրապարակը, առաջնորդութեամբ համայնավար կուսակցութեան եւ ուղեկից կազմակերպութեանց։ Թափօրին կը մասնակցէր նաեւ Ժաք Տիւքլօ, որ նոր արձակուեցաւ բանտէն։ Զանազան նշանախօսքերու կարգին, բազմութիւնը կ'աղաղակէր — Ազատ արձակեցէք Անտրէ Սթիլը («Իւմանիթէ»ի խմբագիրը)։

╳ Աւանդական պարերն ալ տեղի ունեցան միեւնոյն ոգեւորութեամբ, կիրակի գիշերէն մինչեւ եւեքշաբթի, ամբողջ երկրին մէջ։

╳ Նոյն օրը մասնաւոր զօրահանդէս մը տեղի ունեցաւ նաեւ Հնդկաչինի մէջ, մասնակցութեամբ 15.000 զինուորներու, մեծ մասը հին ռազմիկներ որոնք պատերազմը կը շարունակեն վեց տարիէ ի վեր։ Բազմաթիւ օդանաւեր կը սաւառնէին եւ տասը հազար բնիկներ կը դիտէին զօրահանդէսը, հակառակ տեղատարափ անձրեւին։ Ֆրանսական մարզպանը շքանշաններ բաժնեց 40 քաջերու, որոնց մէկը կին վայրաշու մըն է։

Ուրիշ երկիրներու մէջ Ֆրանսական գաղութները խանդավառութեամբ տօնեցին Յուլիս 14ի տարեդարձը։ Ուշագրաւ էին մասնաւորապէս Նիւ Եորքի եւ Հռոմի տօնակատարութիւնները։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԻՐ ԴՐԱՑԻՆԵՐԸ

Թուրքիոյ «Զաֆէր» թերթը որ կառավարութեան բերանն է, խմբագրականով մը կը ճանչնայ Թիթոյի այն յատարարութեան թէ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ գործակցութիւն մը անհրաժեշտ է, բայց աւելորդ է զինակցութեան դաշինք կնքել։ Ըստ «Զաֆէր»ի այս տեսակէտը կը համապատասխանէ միջազգային քաղաքականութեան։ Ժողովուրդներու միջեւ գործակցութիւն մը կը հիմնուի փոխադարձ շահերու վրայ, դաշինք եւ զինակցութիւն հետեւանքներն են։ Ակներեւ է որ Եուկոսլաւիոյ վարիչները գիտեն թէ ո՛ւր է իրենց շահը։ Շահերու եւ տեսակէտներու հաստատուն միութիւն մը Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ, կրնայ կազմել խաղաղութեան ամուր հիմքը, համապատասխանելով արեւմտեան աշխարհի շահերուն։

╳ Մ. Նահանգներու պատերազմական նախարարի օգնականը, Նէշ, Պելկրատ գնաց, խորհրդակցելու համար մառեշալ Թիթոյի հետ։ Այս առթիւ սեղան մը սարքուեցաւ, մասնակցութեամբ ամերիկեան եւ անգլիական դեսպաններուն։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Եուկոսլաւիոյ դիկտատորը նոր յաջողութիւն մը շահած է։ Ամերիկացիները խոստացած են աւելի մեծ քանակութեամբ զինամթերք եւ դրամ տրամադրել։ Այս պարագան որոշ մտահոգութիւն կը պատճառէ

Արեւելեան Գերմանիան ալ Արքանեակ

ՏԱՍՆԵՒՄԷԿ ՎՃՌԱԿԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ

Արեւելեան Գերմանիոյ համայնավար կուսակցութիւնը Յուլիս 13ին վերջացուց իր Բ. համագումարը, քուէարկելով յառաջիկայ գործունէութեան ուղեգիծը որ կը բաղկանայ 11 յօդուածներէ։ Այս ծրագրին գործադրութեամբ, արեւելեան Գերմանիան պիտի դառնայ նոր արբանեակ մը Խ. Միութեան, ինչպէս Չեխոսլովաքիան կամ Լեհաստանը։ Ահաւասիկ ծրագրին գլխաւոր կէտերը.

1. Պաշտպանութեան նախարարութիւն մը պիտի հաստատուի- Վարիչը նշանակուած է արդէն։

2. Պայքար՝ արեւմտեան Գերմանիոյ ընկերվարականներուն, կաթոլիկներուն, գործարարներուն եւ գիւղացիներուն հետ, զանոնք ազատելու համար գրաւումէն, գերութենէն եւ Պոնի կառավարութենէն։

3. Զօրացում կուսակցական համերաշխութեան.

4. Զօրացում ապահովութեան, շնորհիւ բանակին եւ ուրիշ միջոցներու։

5. Ամրապնդում յարաբերութեանց՝ Խ. Միութեան, Չինաստանի եւ Ժողովրդական Հանրապետութեանց հետ.

6. Ճշմարիտ ընկերվարութեան հաստատում արեւելեան Գերմանիոյ մէջ։

7. Զօրացում պետական իշխանութեանց։

8. Դիմադրական պայքար. կազմակերպում զինեալ պաշտպանութեան եւ բազմապատկում արտադրական կարողութեան։

9. Ցարաճուն արթնութիւն կուսակցութեան ծոցին մէջ եւ զօրացում դասակարգային պայքարի։ Զգուշութիւն օտար ազգայնականութեան դէմ։

10. Պայքար քաղքենի վարդապետութեան դէմ։

Տրուած որոշումներէն մէկն ալ պարտաւորիչ զինուորութիւնն է։ Օրէնքը, որ պատրաստ է արդէն, պիտի հրատարակուի դաշնակիցներուն եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ կնքուած համաձայնութեանց վաւերացումէն ետք։ Զինուորութեան ենթակայ են 18—45 տարեկանները։ Մասնաւոր յօդուած մը կը նախատեսէ 18էն 60 տարեկան այրերու եւ կիներու զօրաշարժ՝ ստիպողական պարագաներու մէջ։ Առ այժմ մասնաւոր պաշտօնեաներ կը շրջին գիւղերը, զինուորագրութեան համար, 100 մարք ստանալով իւրաքանչիւր նորագիրի համար։

Ուրիշ որոշումի մը համաձայն, վերջերս ջնջուած հինգ երկրամասերը (լանտ) պիտի վերածուին 15 փարչական շրջաններու (նահանգ)։ Զօրավար մը նշանակուած է իբրեւ շաղկապ Խ. Միութեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ բանակներուն։

Նոր մաքրագործում մը պիտի կատարուի, վարչական օրկաններու եւ արհեստակցական միութեանց մէջ։

Եւ վերջապէս նոր ծրագիր մը մշակուած է. փութացնելու համար հաւաքական հողագործութեան հաստատումը (կոլխոզ)։

Ինչպէս կ'երեւայ, կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Վալթեր Ուլպրիխտ, որ Մոսկուայի վստահութիւնը կը վայելէ, յաջողած է միաձայնութեամբ քուէարկել տալ իր գաղափարները։

╳ Արեւելեան Գերմանիոյ համայնավարները հեռագիր մը ուղղեցին Սթալինի, խոստանալով բանակ մը կազմել, պաշտպանելու համար ժողովրդական հանրապետութիւնը։

ԼՈՆՏՈՆԻ խորհրդային դեսպանատան Բ. քարտուղարը, Կուզնեցով, մէկ շաբաթ պայմանաժամ ստացաւ, Անգլիայէն հեռանալու համար, այն ամբաստանութեամբ թէ գաղտնի տեղեկութիւններ քաղած է արտաքին նախարարութեան պաշտօնեաներէն Մարշըլէ, որ հինգ տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ անցեալ շաբթու։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐ ԵԹՈՎՊԻԱՅԷՆ

Արձակուրդով Փարիզ եկած է մեր երբեմնի աշխատակիցը, բանաստեղծ-ուսուցիչ Արսէն Աճէմեան, որ ինը տարիէ ի վեր կը վարէ Ատտիս-Ապէպայի ազգ. վարժարանին տեսչութիւնը։

Դարձեալ Ատտիս-Ապէպայէն Փարիզ եկած է, իր ընտանիքին հետ, ընկեր Մուշեղ Երեւանեան, բնիկ Պարտիզակցի։

Եթովպիոյ մայրաքաղաքին մէջ կան աւելի քան հազար Հայեր, բոլորն ալ բարեկեցիկ։ Ազգ. վարժարանը ունի 160 աշակերտ։ Կառավարութիւնը ամէն դիւրութիւն կ'ընծայէ Հայերուն։

Լոնտոնի մէջ։ Կարծողներ կան թէ Մոսկուա կրնայ բարեփոխել իր ընթացքը Եուկոսլաւիոյ հանդէպ, նոր անակնկալներ ստեղծելով։ Միւս կողմէ, հաւանական կը գտնուի համաձայնութիւն մը Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի միջեւ, Պալքաններու պաշտպանութեան համար։

Ի՞ՆՉ ՄՆԱՑԱԾ Է ՊԱՐՏԻԶԱԿԷՆ

*****

ԽՄԲ.— Պոլսոյ «Մարմարա» թերթէն կ'արտատպենք հետեւեալ գրութիւնը, խորհրդածութիւնները ձգելով ընթերցողին (Յուլիս 2 եւ 3).—

«Պարտիզակ սովորական գիւղ մը չէր: Ան իր աշխարհագրական դիրքին գեղեցկութեամբ, իր զուտ հայ բնակչութեամբ, իր խոնարհ եւ գրեթէ անյայտ ծագումով եւ անօրինակ բարգաւաճումով, իր եռուզեռ կեանքով, իր արթուն եւ զարգացած բնակիչներով, իր յառաջդիմասէր եւ կրթասէր ձգտումներով, կը ներկայացնէր շահեկան վայր մը, որ իր առանձնայատուկ դրոշմը դրած է բոլոր անոնց վրայ որոնք հոն ծնած ու ապրած են:

«Պարտիզակ կառուցուած էր հմայիչ գեղեցկութեան մը գիրկը լայնանիստ լերան մը լանջքին վրայ, զոր կը շրջապատէին վերէն՝ կասկենիի եւ կաղամախի խիտ անտառներ, իսկ երկու կողմերէն քմայքոտ ընկողմումներով իրարու կցթըռնած բլրակողեր, զորս կը ծածկէին մրգածառերով եզերուած բազմաթիւ թթաստաններ, ու առջեւը, ստորոտէն մինչեւ ծով կ'երկարէր այգեւէտ պարտէզներու անսահման տարածութիւն մը, սանտըրուած կանաչութեան մը բովանդակ կենսունակութեամբը յուռթի:

« Բայց ինչ որ իր միջավայրին մէջ ամէնէն ուշագրաւը կը դարձնէր այս գիւղը, եռուզեռ կեանքի այն խայտանքն էր մանաւանդ, որ ներքնապէս կը լեցնէր զայն:

« Իրիկունները, ժամուն զանգակէն ետքը, երբ այգիներէն, գործարաններէն եւ դպրոցներէն տուն դարձած էին այրերը, կիներն ու տղաքը, ան իր մէկ ծայրէն միւսը ամբողջովին կը թնդար մեծ ու պզտիկներու երգ ու կանչիւններովը, ու օտարական մը, կարճուկ անտառի թաւուտքէն կամ Ս. Մինասի բարձունքէն լսելով զանգուածային այդ աղաղակը, պիտի չկրնար հասկնալ թէ ինչպիսի խնդանքի կամ ցնծութեանց արտայայտութիւնն էր ան»:

Պարտիզակի կառուցուածքի եւ բնական գեղեցկութեան մասին գաղափար չունեցող նորահասներու համար, բաւական է կարդալ վերի հատուածը, գրուած բարձրաստիճան հոգեւորականի մը կողմէ:

1915 Օգոստոս 2ի մեր վերջնական բաժանումէն երեսունը եօթը տարի վերջ, երբ կ'ուզեմ այցելել ծննդավայրս, մեր ընտանեկան օճախի ջերմութիւնովը հոգիս տաքցնելու, Ս. Մինասի կենսատու ջուրէն խմելով տարիներու ծանրութեան տակ ընկճուած մարմինս կազդուրելու, լուսաղբիւրի եւ գեղնութեան աղբիւրի ջուրով աչքերս լուալու առաջադրութեամբ, կատարեալ ուխտագնացութեան մը տպաւորութիւնը ձգեց վրաս:

Սէյմէն՝ Պարտիզակի նաւամատոյցը՝ իր անունին խակական առումով բնակավայր մը դարձած էր: Սրճեփ Աղասի աղբօր ունեցին ծայրը գտնուող մշտավառ կրակը, որ անցորդին սիկառէթը վառելու սահմանուած էր, մոխրացած էր, չկային ոչ ունելին, ոչ սրճարանը ու ոչ Աղասի աղբարը եւ ոչ անցորդը, ամայութիւն ամէն կողմ, չկային դպրոցին նաւերը ու անոնց ռամիկ նաւապետները՝ խնամին ու Պետիկ բէյիզը:

Սէմէն դէպի Պարտիզակ երկարող հինգ քիլոմէթրնոց ճամբան կանաչութիւնով եզերուած ճոխութիւնը անչքացած էր, տեսայ միայն ընդարձակ դաշտագետիններ, որոնք պիտի կանաչնան յառաջիկային երբ սակաւաթիւ բնակչութիւնը վերջացնէ իր ցանքի աշխատութիւնները:

Երբ մեր կառքը հասաւ վարի գերեզմանատունը, ջանացի մօտենալ ընտանեկան դամբարաններու, որոնք շինուած էին կեդրոնական ճամբուն ձախակողմը, չկային այդ գերեզմանատան մէջ թաղուած բոլորը, չկային պապեր ու մամեր, որոնք իրենց շրջանին փայլեցուցած էին գիւղը եւ բազմացուցած գիւղին բնակչութիւնը, որ մինչեւ տասնեակ հազարներու հասած էր վերջին տարիները, առանց հաշուի առնելու միւս հազարները, որոնք կանուխ հեռացած էին գիւղէն, ի խնդիր ապագայի եւ մամոնայի:

Գերեզմանատան մուտքի մօտիկէն, կարելի եղաւ տեսնել տժգոյն համայնապատկերը Պարտիզակին, կեդրոնի Ներսէս — Շուշանեան վարժարանի յաղթական կեցուածքը, ամերիկեան բարբարոյն վարժարանի անջատուած թաղամասը, թզուկ անտառի թաւուտքը կալերի դեանին վրայ շինուած հանրային պարտէզը եւ Ս. Մինասի բարձունքը, այսօրուան շարժապատկերի արագութիւնով կ'արթննային մտքիս մէջ ու աչքիս առջեւ կը պատկերանային բոլորը իրենց հին յիշատակներով. չկային այդ բոլորը, չկային միլիոնաւոր թթենիները, որոնց թերթիկները կեանք ու լոյս կը բերէին Պարտիզակին, չկային այն հաստաբուն ծառերը, որոնց շուքին տակ հազարաւոր յոգնածներ իրենց հանդիստը կը գտնէին:

Դէպի արեւմուտք լուսաղբիւրի բարձրաբերձ ծառերը, որոնց շուքին միացումը Սահակ Մեսրոպեան եւ Սահմանադրութեան տարեդարձի տօնակատարութեան երբ ամպիոն կը ծառայէր, ուրկէ կը փառաբանուէին Սուրբերը եւ կ'օրհնուէր ժողովուրդը. չորացեր էին այդ պատուական եւ պատմական ծառերը:

Յամքեր էին լուսաղբիւրը, ցատկան ջուրի ջրվէժը, գեղնութեան աղբիւրը եւ Նասախին ձորը, օձիկ օձիկը ճամբորդի կարօտը քաշեր ու կորսընցուցեր էր իր հետքը, ո՞րը համրեմ, չէր լսուեր տղոց երգն ու մշակին կանչը, լռութիւն էր պատեր ամէն կողմ, Արեւելքէն մինչեւ Արեւմուտք:

Կառավարչատունէն զատ չկայ ոեւէ շէնք կամ բնակարան, որ յիշեցնէ անցեալը: Հրկիզուած գիւղին մէջ տնկուած են բազմաթիւ ծառեր ու շինուած են համրուած թուով տուներ, բազմաթիւ գոմեր ու յարդանոցներ: Պարտիզակի այժմու բընակչութիւնը հաւաքուած զանազան վայրերէ, հազիւ հինգ վեց հարիւր անձ կը համրէ, որոնք բարի շինականներ են եւ ունին իրենց աղօթատեղին եւ դպրոցը:

Գիւղախումբին միտւիւը զարգացած եւ աշխատասէր եւ ողջամիտ երիտասարդ մը, ճիգ ու ջանք չի խնայեր ժողովուրդին բարօրութեան եւ արտադրութեանց բարւոք մատակարարութեան համար, ու անոնց դրամական եւ այլ կարիքները հայթայթելու նպատակաւ կառավարչական մօտիկը դրասենեակ մը բացած է ու անձամբ կը հսկէ գործառնութեանց: Այժմու պարտիզակցին անտեսած է այգիներու, թթաստաններու եւ մրգածառերու անհրաժեշտութիւնը: Օգտակար թելադրութիւններ ըրի բարի եւ հետաքրքիր շինականներուն, որոնք եկած էին բարեւելու իրենց հին մէկ գիւղացին:

Պարտիզակէ վերադարձիս զգացի որ սիրտս ճմլուած էր որովհետեւ հոն չգտայ յիշատակ մը Յովակիմեան Ստեփանոս սրբազանէն, Դուրեան եւ Գուշակեան պատրիարքներէ, Աղամնունի եւ Մաղլըմեան արքեպիսկոպոսներէն, վարդապետներ Հ. Արսէն Ղազիկեանէ, Թորոսեանէ, Հարէյեանէ, Հացունիէ եւ Տայեցիէ, Փրոֆ. Տէր Յակոբեանէ, Ծալեան, Եր. Տ. Անդրէասեան, Տէր Յակոբեան, Միսալեան եւ այլ մտաւորական բազմաթիւ ուսուցիչներու եւ կրթասէր Հաճի Աղաներու հոյլէն, որոնք տարիներով աշխատած ու բարձրացուցած էին գիւղացիին կրթական մակարդակը:

ՅԱԿՈԲ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Աղի ջուրի օգտագործումը

Միացեալ Նահանգներուն մէջ շատ պարզ եւ խնայողական մեթոտ մը գտած են, ծովու ջուրէն աղը անջատելու համար:

Եթէ բոլոր յոյսերը իրականանան, անհաշուելի բարիքներ պիտի վայելենք: Այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ բարեփոխել անապատային անջրդի շրջանները, ուզուած քանակութեամբ անուշ ջուր փոխադրելով: Նոյնպէս պիտի օգտուին այն ճարտարարուեստական երկիրները, որոնց ջուրի նուազումը իրական վտանգ մը կը դառնայ իրենց տնտեսական զարգացման համար:

Այս նոր հնարքը, զոր կը պարտինք Հարուըրտ համալսարանի բժշկական ճիւղի դասախօս Ուօլթըր Ճըտտայի ու իր գործակիցներուն, հիմնուած է «իոնՁներու փոխանակութեան մասնայատկութեան վրայ:

Ինչ է իոնը: Կարգ մը նիւթեր հաստատուն վիճակի մէջ ելեկտրականութեան վատ հաղորդիչ են: Այսպէս, օրինակ՝ աղը, կամ քացխային թթուն: Բայց երբ զանոնք լուծենք ջուրին մէջ, ելեկտրական հոսանքը կրնայ անցնիլ լուծոյթէն:

1887ին Շուէտացի քիմիագէտ Սվանտ Առհէնիուսն էր որ ցոյց տուաւ թէ աղերը լուծելով ջուրին մէջ, անոնց կարգ մը մասնիկները (molecule) կ'անջատուին իրարմէ ու կը կազմեն հիւլէական խմբաւորումներ: Ասոնցմէ ոմանք օժտուած են դրական ելեկտրականութեամբ, իսկ ուրիշներ՝ ժխտական ելեկտրականութեամբ: Ահա ասոնք են որ կը կոչուին իոններ:

Նորահնար մեթոտը կ'օգտագործէ համադրական պատշաճ նիւթեր որոնք կը ներկայանան բարակ խաւերու կամ թաղանթներու ձեւի տակ: Ասոնք կերպընկալ աժան նիւթեր են մեծ մասով հանքածուխի խայծղանէ կամ քարիւղի բաղադրութենէ ստացուած:

Երբ ելեկտրական հոսանք մը անցնի այս թաղանթներէն, իսկոյն տեղի կ'ունենայ դրական եւ ժխտական հոսանքներու փոխանակութիւն մը որ պատճառ կը դառնայ կարգ մը հանքային նիւթերու թէ աղերու տարանջատման, համաձայն իրենց պարունակած ելեկտրականութեան: Եթէ խնդրոյ առարկայ կազմածին մէջ ջուր լեցնենք, երկու ջուրի հոսանքներ յառաջ կուգան. մին՝ անուշ ջուրի հոսանք մը, (մօտաւորապէս հեղուկին երկու երրորդը) որմէ աղը ջնջուած է գրեթէ ամբողջութեամբ, իսկ միւսը՝ աղի ջուրի հոսանք մը ուր խտացած է հեղուկին պարունակած աղը եւ հանքային նիւթերու ամբողջութիւնը: Ջուրին քանակը միշտ նոյնը կը մնայ եւ կարելի է բարձրացնել, ելեկտրական հոսանքին ուժգնութեան յաւելումով: Եւ սակայն այս ալ իր կարգին կազմածին նորոգութեան ծախքերը բազմապատկելու անպատեհութիւնը ունի:

Մասնագէտ մը յայտարարած է թէ 3785 լիտր անուշ ջուր ստանալու համար անհրաժեշտ է 20 քիլովաթ ուժի ժամական սպառում մը: Այն բոլոր շրջաններուն մէջ ուր ջուրը հազուագիւտ է եւ ելեկտրական հոսանքը աժան, կարելի պիտի ըլլայ ծովու ջուրէն ստանալ կարեւոր քանակութեամբ անուշ ջուր, որուն 3785 լիտրը պիտի արժէ միայն 6 սէնթ (21 ֆրանք) առանց հաշուելու կազմածներու ծախքերը:

Մինչդեռ ճարտարարուեստի մէջ գործածուած նոյն քանակութեամբ բնական անուշ ջուրերը յաճախ կ'արժեն առնուազն 10 սէնթ (35 Ֆր.), իսկ Միացեալ Նահանգներու արեւմտեան շրջանի ոռոգման ջուրերը կը ծախուին 2էն 20 սէնթ 3785 լիտրը:

Համադրական նիւթերու մեծաքանակ պատրաստութեամբ, նոր մեթոտով ծովու ջուրէն աղը զտելու գործողութիւնը պիտի արժէ՝ ընդհանուր ծախքերով 10էն 20 սէնթ 3785 լիտրը:

Ելեկտրական հոսանքին սպառումը կը տարբերի համաձայն ջուրին պարունակած աղին համեմատութեան: Այսպէս, ծովու ջուրէն 90 կամ 80 առ հարիւր նուազ աղի ջուրերու զտման համար ելեկտրական հոսանքի սպառումը պիտի արժէ միայն մէկ սէնթ՝ 3785 լիտրին: Այս գինէրը համեմատելով ճնշումի տակ շոգիացման աժան գործողութեանց հետ, կ'արժեն ատոնց կէսը կամ երկու երրորդը: Այժմ կը խորհուի թորման յատկացուած ջուրը նախապէս եռացնել, օգտագործելով հիւլէական թարգերու յառաջ բերած ջերմութիւնը:

Իոններու փոխանակութեան մասնագիտութիւնը կարելի է կիրարկել նաեւ ճարտարարուեստի զանազան ճիւղերու մէջ: Ինչպէս օրինակ շաքարի լուծաջուրերու զտման, քաղցրենի, գործածուող նիւթերու թէ քիմիական երկրորդական նիւթերու պատրաստութեան համար: Այժմէն մտածեն զայն օգտագործել նաեւ բժշկական թէ կենսաբանական հետազօտութեանց մէջ:

Երբ մէկ կողմէ կ'ուսումնասիրուին այս նոր մասնագիտութեան կիրարկման եղանակները, միւս կողմէ բոլոր երկիրներէն փորձագէտներ, բոլորուած UNESCOի «անջրդի գօտի»ներու հետազօտութեանց խորհրդատու յանձնախումբին շուրջ, կ'աշխատին լուծել բազմաթիւ խնդիրներ, անապատային հողերու արժեւորման համար:

Երեսունի մօտ գիտնականներ, 15 երկիրներէ վերջերս ժողով գումարեցին Անգարայի մէջ, այդ վայրերուն ջրաբանական խնդիրներու լուծման ու մանաւորապէս ընդերկրեայ ջուրերու ուսումնասիրութեան համար: Իսկ աւելի առաջ Երուսաղէմի մէջ գումարուեցաւ անապատներու հետազօտութեանց յատուկ միջազգային համաժողով մը՝ UNESCOի գործակցութեամբ: Իր նպատակն էր զարկ տալ անջրդի շրջաններու արժեւորման հետազօտութեանց:

Թարգմ. Գ. ՓՈՇԱՃԵԱՆ UNESCO

Իտալիոյ ճարիին հողերը

Իտալիոյ բոլոր հողերը,— համայնավարութիւն, նոր Ֆաշականութիւն, գործադրկութիւն, գործադուլներ եւն. բոլորը կը բխին իր բազմամարդութենէն:

1951ի վիճակագրութեան համաձայն 47 միլիոն ժողովուրդ ունի Իտալիա: Եւ ստիպուած է 30 միլիոն հէկտարէ ճարել իր սնունդը: Այսինքն իւրաքանչիւր Իտալացիի կ'իյնայ 0.64 հէկտար հող, մէջն ըլլալով լեռները, անտառները, անբերրի հողը, քաղաքներուն եւ գերեզմաններուն հողը, գետերուն աւազը եւն.: Մշակելի հողը 16 միլիոն հէկտարէն աւելի չէ, կամ 0.30 առ հարիւր հէկտար կ'իյնայ իւրաքանչիւր Իտալացիի համար:

Երեք բերք կը բուսնի մէկ հողին վրայ: Ծառը, որուն վրայ կ'ոլորուի որթատունկ մը եւ որթատունկին տակը կը բուսնի եգիպտացորենը եւ անոր մէջն ալ լուբիան, կաղամբը: Հրաշք մըն է որ արեւը կը թափանցէ եւ կը հասցնէ:

Ֆրանսայի մէջ կրնաս բազմաթիւ քիլոմեթրներ կտրել առանց մարդու հանդիպելու, որովհետեւ մեքենաշարժ արօրը կը բանի: Հոն Իտալիոյ հարուստ դաշտերուն մէջ կը տեսնես տասնէն քըսան այրեր կամ կիներ որոնք ձեռքերով կը փորեն սովորական արտ մը, ինչպէս գիտել կուտայ իրադեկ մը:

Հարաւային Իտալիոյ կարգ մը քաղաքնե-

բուն մէջ, Նափոլիէն սկսեալ, ժողովուրդը կը վխտայ: Փողոցները լեցուն են մանուկներով: Նափոլիի մէջ մարդիկ ճամբորդներու կը կառչին, ծախելու համար խեցիի վզնոցներ, քանդակուած քարեր եւայլն: Անգործ երիտասարդներ, փողոցներուն մէջ չաղակրատելով կը վրացին, անոնք սիրով պիտի աշխատէին եթէ գործ ունենային :

1936էն ի վեր ժողովուրդը միջին հաշուով 11.6 առ հարիւր բազմացած է: Կարգ մը շրջաններու մէջ նուազ եղած է աճումը, բարեկեցիկ կեանք մը տալով բնակիչներուն, իսկ ուրիշ վայրերու մէջ մինչեւ 21.5 % (մինչեւ 23 առ հարիւր Սարտինիոյ մէջ): 1871ին 91.1 % բնակիչ կար մէկ քառ. քիլոմեթրի վրայ. 1951ին 156.5 բնակիչ կայ մէկ քառ. քիլոմեթրի վրայ: Օրինակ Պարին ունի 275 հազար բնակիչ, Քաթանա 300 հազար, Այս քաղաքները Թուլուզի եւ Պոռտոյի չափ մեծ են :

Հռոմի ժողովուրդը աւելցած է տասնըհինգ տարուան մէջ 400 հազարով եւ մէկ միլիոն 600 հազար բնակիչ ունի: Միլան ունի 1264 հազար ժողովուրդ, Նափոլին մէկ միլիոնէ աւելի են. :

1914էն առաջ ժողովուրդի այս ճնշումը կը մեղմանար գաղթականութեամբ: 350 հազար աղքատներ կը գաղթէին. Մ. Նահանգները կ'ընդունէին 250 հազար հոգի: Իսկ 1950ին ընդունեցան միայն 8994 իտալացի գաղթական: Ներկայիս Իտալացին իր նայուածքը կ'ուղղէ դէպի Պրազիլիա, Արժանթին :

Իտալիա երկու միլիոն գործազուրկ ունի եւ չի կրնար գործ հայթայթել 200 հազար երիտասարդներուն, որոնք աշխատելու տարիքը կը թեւակոխեն: Երկու միլիոն գործազուրկին հասնելու համար Իտալիա պէտք է ծախսէ 4000 միլիառ լիր, այսինքն 2400 միլիառ ֆրանք:

Դիմագրաւելու համար Իտալիոյ ժողովուրդին այս աճումը, ամէն տեսակ լուծումներ կ'առաջարկուին, ինչպէս մալթուսականութիւն: Սակայն ամէն բան դէմ է ատոր, օրինակ— եկեղեցին որ ժխտական դիրք մը բռնած է, քաջալերելով ծնունդները: Համայնավարութիւնը դէմ է մալթուսականութեան. [illegible] թէ «մարդն է ամէնէն թանկագին դրամագլուխը»:

Ընկերաբանները եւ տնտեսագէտները մտահոգութեամբ կը դիտեն թէ ինչպէս ամէն տեղ, Իտալիոյ մէջ ալ կ'աւելնայ տարեցներու թիւը, երկարակեցութեան պատճառով: Բայց եւ այնպէս կը մտածեն թէ բազմամարդութիւնը նուազագոյն չարիքն է բաղդատմամբ նոր սերունդին նուազումին :

47 միլիոն բնակչութեան կերակրել եւ անոնց գործ հայթայթել, — ահաւասիկ այն մեծ մտահոգութիւնը, որուն մէջ կը գալարուի Իտալիան :

Փ. Փ.

ԾԻԾԱՂ

Ա.— Ինչո՞ւ այս երգչուհին երգած ատեն աչքերը կը գոցէ :

Բ.— Որպէսզի ներկաներուն գէշ տպաւորութիւնը չտեսնէ ...

Ա.— Ինչո՞ւ վարձու տուն կը փնտռես, երբ այդքան տուներու տէր ես :

Բ.— Որովհետեւ իմ տուներս շատ սուղ են ...

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յատուկ) — Գօմոնի Թաղ. Խորհուրդին հովանաւորած մանկապարտէզը, Ս. Սահակ Մեսրոպ, իր ամավերջի հանդէսը կատարեց Յուլիս 6ի կիրակին, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հեղինէ Կակոյեանի: Հոգաբարձութիւնն ու Խնամակալ Տիկնանց Միութիւնը իրենց կարելին ըրած էին, հանդէսին յաջողութեան համար :

Ծնողներէ եւ կրթասէր բարեկամներէ բաղկացած կոկիկ բազմութիւն մը գրաւած էր սրահի աթոռները: Հանդէսի բացումն ու ղեկավարութիւնը ստանձնած էր հոգաբարձութեան ժրաջան անդամներէն Պ. Յրթ. Արսլանեան, որ յաջողութեամբ կատարեց իր պարտականութիւնը: Մանուկները ցոյց տուին իրենց շնորհները, խմբերգով, մեներգով թէ պարով, եւ դաւեշտով մը: Թաղականութեան կողմէ երկու խօսքով շնորհակալութիւն յայտնեց Պ. Գր. Տօրումեան, եւ ըսաւ. — Գօմոնի գաղութին համար աշակերտներու քանակը շատ քիչ է, միջոցներ կը խորհինք անոնց թիւը շատցնելու եւ կը յուսանք թէ պիտի յաջողինք :

Երկու Ֆրանսացի փոքրիկներ (քոյր եւ եղբայր) որոնք մանկապարտէզ կը յաճախեն, Հայու մը պէս մաքուր առոգանութեամբ թէ երգեցին եւ թէ արտասանեցին, ուրախացնելով ներկաները եւ իրենց ծնողները: Խնամակալ Տիկնանց Միութեան ջանքերով հաւաքուած մօտաւորապէս 50արժէքաւոր առարկաներ աճուրդի դրուելով կոկիկ շահ մը գոյացաւ դպրոցին համար: Պիւֆէն ճոխ էր, շնորհիւ Պ. Պ. Լեւոն Գազրճեանի եւ Յրթ. Արսլանեանի, առատ զովացուցիչներով: Հանդէսի վերջաւորութեան յանուն հոգաբարձութեան գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը տրուեցաւ ուսուցչուհիին, որ տարի մը ամբողջ շունչ սպառած էր իրենց համար. [illegible] հոգաբարձութեան եւ Խնամակալ Տիկնանց Միութեան շնորհակալութիւն բոլորին : — Յ. Նիկողոսեան

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ Պ. Երուանդ Արսլանեան (Ֆօթօ Արթիսթիք) որ բազմաթիւ միջազգային մրցումներու մասնակցած է եւ յաճախ առաջնութիւնը շահած, կը մասնակցի Նիւ Եորքի ցուցահանդէսին: Առաջնութիւնը շահողը պիտի ստանայ 4000 տոլար: Պ. Արսլանեան կը մասնակցի վեց գործերով:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Գորտապայի մէջ (Հար. Ամերիկա) մեռած է Պ. Սարգիս Գազալեան: Ծնած է Ատանա: Կ'օժանդակէր Հ.Գ. Միութեան կիրակնօրեայ դասընթացքներուն, եւ ազգապահպանման տեսակէտով կը հաւատար հայ առաքելական եկեղեցւոյ ուժին :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« ՅԱՌԱՋ » Ը

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սիւսէլի «Յառաջ», Քղիի Հայր. Միութեան մասնաճիւղի դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 29 Կիրակի ամբողջ օրը St. Just, Bar du Chalet/. գեղեցիկ պարտէզին մէջ խուռն բազմութեամբ: Առաւօտուն ժամը 7ին արդէն բաւական հայրենակիցներ եկած էին, իսկ կէսօրէն վերջ դաշտը լեցուեցաւ :

Այս տարուան դաշտահանդէսը բացառիկ յաջողութիւն մը ունեցաւ, հակառակ դիտումնաւոր խաչաձեւման :

Պ. Ալքազի բարձրախօսով եւ Պ. Հրանդ Փանոսեանի նուագախումբով առաւօտէն արդէն պարերը սկսած էին, իսկ հանդէսին բացումը տեղի ունեցաւ կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, նախագահութեամբ հայրենակից Գ. Անդիկեանի որ ըրաւ քանի մը խօսք, օրուան առթիւ: Յետոյ Պ. բարձրախօսը հնչեցուց «Մարսէյեզ»ը եւ «Բամ փորոտանը» որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս :

Արտասանեց Օր. Արփիկ Թագոյեան, ջերմապէս ծափահարուելով: Վարչութեան կողմէ գրաւոր ուղերձ մը կարդաց հայրենակից Գ. Կոփոյեան, տեղեկութիւններ տալով պատգ. ժողովներուն, միութեան գործունէութեան եւ նոր սերունդի հայեցի կրթութեան մասին:

Ջութակով քանի մը կտորներ նուագեց փոքրիկն Հրայր Գըլըճեան, իսկ հայրենակից Գ. Շէքիտեան (Արմենիա երգչախումբէն) երեք գեղեցիկ կտորներ երգեց ընկերակցութեամբ դաշնակի. զոր նուագեց պատանի Լեւոն Անտիկեան, բոլորն ալ արժանացան բուռն ծափերու:

Օրուան բանախօսն էր Պ. Տիգրան Թագոյեան որ ներբողեց Հայր. Միութիւնը, «Քղիի Հայր. Միութիւնը իր թշուառներուն օգնելէն զատ՝ նոր սերունդի հայեցի կրթութեան համար իր աջակցութիւնը բերած է Մարսէյլի, Յունաստանի եւ Սուրիոյ իր հայրենակից աշակերտներուն, միեւնոյն ատեն քանի մը սաներ կը պահէ բարձրագոյն վարժարաններու մէջ: Այս մեծ գոհողութիւնը՝ Միութիւնը [illegible] պատգամ. ժողովներուն մէջ տրուած որոշումներուն»:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Նոր Սերունդի «Թուատոմ» խումբը ներկայացուց Մոլիէրի «Նախանձոտ ամուսինը» դաւեշտը: Բոլոր դերակատարներն ալ յաջող էին իրենց դերերուն մէջ :

Մէջ ընդ մէջ տեղի կ'ունենային հայկական եւ եւրոպական պարերը: Խանդավառութիւնը կատարեալ էր: Տարէց հայրենակիցին հետ հոս ծնած երիտասարդներ շուրջպար կը պարէին առանց հանգիստ տալու նուագողներուն: Նախագահը կարդաց երկու ուղերձներ Փարիզէն, հայրենակիցներէ Յ. Փափազեանէ եւ Վ. Քիւրքճեանէ: Առաջինը միութեան կը նուիրէր 1000 ֆրանք :

Հանդէսը տեւեց մինչեւ ուշ ատեն, տաք մթնոլորտի մէջ: Արդիւնքը գոհացուցիչ էր թէ նիւթական եւ թէ բարոյական տեսակէտով :

Գ. ԿՈՓՈՅԵԱՆ

Յ. Գ.— Վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 718 638 188 715 495 688 352 438 397: Ստանալու համար դիմել Գ. Անտիկեանի, 29 rue Leon Bourgeois, Marseille: Միութեան հասցէն է K. Kopoyan 138 rue du Dr. Couvin St. Barnahé. Marseille, France :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ԳՆԴԱՊԵՏ ՈՉ ՈՔ

Մօտալուտ արձակման յառաջապահները կը հանդիսանային Ք. Նաւերը, տեսակ մը ընդծովեաներ, որոնք առաջնորդուած Ստահակին քարտէսով, խուժեցին ուղղակի Ս. Տարբին վրայ: Դէպի ձողերով կազմուած դոներ, որ կը փակէին ծովեզրին մուտքը :

Ջրասոյզ մարդիկ գորտի նման դուրս ելան իրենց փոքրիկ ընդծովեաներէն եւ խարխափելով ծովուն յատակը, ծակեր բացին բոլոր արգելքներուն մէջ: Յետոյ հետեւելով ազդանշան լոյսերուն, սուզուեցան ցամաքահան նաւերուն մէջ :

Ամերիկեան առաջին բանակը՝ հրամանատարութեամբ զօր. Պրէտլիի եւ բրիտանական երկրորդ բանակը՝ զօր. Տէմսիի, թափեցան ծովեզրեան բացուածքներուն եւ փապուղիներուն մէջէն, զորս արեւմտեան Պարսպին կառուցանողները թողած էին իրենց գործածութեան համար:

Անառիկ Պարիսպը ինկած էր: Ազատագրուած առաջին քաղաքը եղաւ Պենուվիլը, Քանէն վեց մղոն՝ հիւսիս արեւելք:

Քան կործանեցաւ շուտով: Ռմբակոծութենէն քանդուեցաւ նաեւ Օղակին բանակատեղին, ուր կային գերմանական քարտէսներ եւ գաղտնի տեղեկագիրներ: Թուղթերը այրած էին: Ժեռարի Փարիզի բանակատեղին կը հաղորդէր, համաձայն Լոնտոնէն հասած ռատիօ հաղորդագրութեան մը, անմիջապէս գերման կորսուած զինուորականքարտէսներուն տեղը ուրիշներ ձեռք բերել: Գործը յանձնուեցաւ Տիմիսին, որ յաջողեցաւ գտնել պահանջուած քարտէսները, օգնութեամբը կին գործակալի մը՝ Մառէն անունով :

Յունիս 10ին Ժեռար Թունիի յաջորդած զօր. Ժիւսիոյէն հրաման ստացաւ անձնական կապ ըստեղծել Պայէոյի քաղաքային եւ զինուորական իշխանութիւններուն հետ:

Պայեօն դաշնակից զինուորներուն ձեռքն էր ինկած ցամաքահանման երկրորդ օրն իսկ :

Ժեռար եւ Տանի ստիպուեցան հեծանիւով ճամբորդել, որովհետեւ այդ ատեն ճամբորդութիւնը տեղի կ'ունենար երկնակամարին վրայէն միայն: Մազապուր ազատեցան Կեսթափոյի փորձանքէն եւ վազեցին դէպի դաշնակից յարձակող խումբերը: Իրենց հեծանիւներով անցան գերմանական զօրքերով լեցուն անվերջանալի կառքերէ եւ հրասայլերէ:

Տեսան անոնք քաղաքային կռուողները, անոնց նման դիրք բռնած խրամներուն մէջ, արագահարուածներուն առջեւ: Տեսան գերման զինուորներ, որոնք քաղաքացիներուն հագուստները հանելով իրենք կը հագնէին ու կը փախչէին: Տեսան F.F.I.ի մարդիկ իրենց զարնել եւ փախչելու [illegible] ատեն: Եւ պաշարուած Կեսթափոյի զինուորներ, որ անոնց ոտքերը կ'իյնային, խնդրելով խնայել իրենց կեանքերուն:

Չորրորդ օրը հասան կռուի շրջանին մօտերը: Ասիկա Ժեռարի ծննդավայրն էր. կը ճանչնար իւրաքանչիւր ծառ եւ մամռապատ ժայռ: Այս պարագան իրենց պիտի օգնէր որոշելու ուղղութիւնը, ընդմէջ բարեկամ եւ թշնամի գիծերուն: Անվտանգ հասնելու միակ միջոցը կը կայանար՝ հետեւիլ. Պայեոյի արեւմտեան ուղղութեամբ: Անցան դաշտերէ, ռմբակոծուած ագարակներէ, որոնք ծառայած էին իբրեւ դիրք: Կէսօրուան ատենները հասան քաղաք: Արեգակը կը շողարձակէր ծառերուն ընդմէջէն եւ, բացի հեռակայ պայթիւններէն, ամէն ինչ տարօրինակ հանդարտութիւն մը զգեցած էր : . . . .

Երբեմն, երբեմն գերմանական պահակներ կ'անցնէին զանազան ուղղութեամբ, իրենց աճապարանքին մէջ առանց ուշադրութիւն ընծայելու զոյգ մը քաղաքային թափառական անցորդներու, որոնք կը ծածկուէին ծառերուն ներքեւ: Ժամեր այսպէս քշելէ վերջ իրենց ինքնաշարժները, սկըսան մտածել ռազմաճակատին մասին: Ի՞նչ եղած էր արդեօք :

Հասնելով բաց տեղ մը՝ Տանի գոչեց.

.. — Նայեցէք: — Ո՞ւր, հարցուց Ժեռար: Գետինը ցոյց տուաւ: Տասը-տասներկու ծխիկի ծայրերով լեցուած էր վայրը, որ կոխոտուած էր, իբրեւ թէ ջոկատ մը զինուոր այդտեղ հանգչած ըլլար :

— Ամերիկացիներուն կողմը ըլլալու ենք, ըսաւ Ժեռար: Միայն Ամերիկացիները կրնան կէս ծխուած ծխիկները նետել:

Խնդաց եւ հաւաքեց մէկերկուհատ: Ամէնքն ալ ամերիկեան ծխիկներ էին (սիկառէթ): Կրկին գետինը նետեց անոնք, բացի մէկէն զոր վառեց եւ ծխեց մինչեւ ծայրը:

(Վերջ) Անգլերէնէ թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

ԻՐԱՆԻ վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ, դռնփակ նիստի մը մէջ բացառիկ լիազօրութիւններ պահանջեց երեսփ. ժողովէն, վեց ամսուան համար, որպէսզի լուծէ ելմտական եւ տնտեսական տագնապը: Ժողովը տեւեց հինգ ժամ եւ շարունակուեցաւ երէկ, երեքշաբթի, վերջնական որոշումի մը յանգելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒՍ. ՔՈՐԷԱՅԻ ՌՄԲԱԿՈԾՈՒՄԸ պիտի շարունակուի, հետզհետէ սաստկանալով, մինչեւ որ համայնավարները ընդունին զինադադարը: Այսպէս յայտարարեց Մ. Նահանգներու սպայակոյտին պետը, զօր. Քոլինս, լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին: Ի հարկին Մանչուրիոյ դէմ ալ գործողութիւններ պիտի կատարուին, Ազգաժողովին հաւանութեամբ: — Կարմիրները երկու օր ժամանակ խնդրեցին, զինադադարի բանակցութիւնները շարունակելու համար:

ԴԱՆՈՒԲԻ ՆԱՒԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ, որ դադրած էր 1940 օգոստոսէն ի վեր, վերահաստատուեցաւ Խ. Միութեան արտօնութեամբ: Առաջին անգամ ըլլալով երկու աւստրիական նաւեր երթեւեկեցին Լինցի (ամերիկեան շրջան) եւ ռուսական շրջանին միջեւ: Եօթը տարիէ ի վեր Ռուսերը արգիլած էին այս երթեւեկը, այն առարկութեամբ թէ Դանուբի շոգենաւային ընկերութեան նաւերը նացիական սեփականութիւն են:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ նոր վարչապետը, Կէորկիու Տեժ, յօդուած մը հրատարակելով Աննա Փաուքըրի դէմ, կ'ըսէ թէ նախկին արտաքին նախարարը երկու ոճիրներ գործած է ելմտական նախարար Վասիլ Լուքայի եւ ներքին նախարար Թէոհարի Կէորկիսքաի հետ.— 1. Օգնած է նախկին կալուածատէրերուն՝ ետ ստանալու համար հողերը զորս գրաւած էր պետութիւնը, եւ աշխատած է խորտակել հաւաքական հողագործութիւնը — 2. Իր սեփական կազմակերպութիւնը ստեղծած է կուսակցութեան ծոցին մէջ, «ինչ որ հակառակ է Մարքս-Լենինեան քաղաքականութեան»: Վարչապետը, որ միեւնոյն ատեն կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարն է, այս առթիւ կը պահանջէ «անմիջապէս հաշուեյարդարի ենթարկել բոլոր պատասխանատուները»:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ծանօթ հրկիզումներուն առթիւ (յունուար 26) Գահիրէի «Ախպար էլ Եօմ» թերթը կը գրէ թէ Սուէզի անգլ. հրամանատարը պատրաստուած էր մայրաքաղաքը գրաւելու ստուարաթիւ զօրքով, բայց պատերազմական նախարարը հրամայեց խորհրդակցիլ դեսպանին հետ: Այս վերջինն ալ խորհուրդ հարցուց Գահիրէի ամերիկեան դեսպանին, որ վճռապէս ընդդիմացաւ, եւ այսպէս աշաւանքը տեղի չունեցաւ:

ԹԷՀՐԱՆԻ ոստիկանութեան վերատեսուչը, զօր. Քուշալ եւ ընդդիմադիր երեսփոխան մը, Մեհտի Միրաշրաֆի, իրար ապտակեցին երեսփ. ժողովի ատենապետին սենեակին մէջ: Զօրավարը հրաւիրուած էր բացատրութիւն տալու մահափորձի մը մասին, երբ տեղի ունեցաւ ընդհարումը: Կ'ըսուի թէ զինեալ երիտասարդ մը առջի օր Միրաշրաֆի գրասենեակը մտեր է, սպաննելու համար երեսփոխանը, որ տնօրէնն է ընդդիմադիր թերթի մը:

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ հետապնդումներ կը կատարէ, երեւան հանելու համար գաղտնի գրասենեակ մը որ անձնագիրներ կը ճարէր օտարականներու, բնակութեան իրաւունքով:

ԱՀՌԵԼԻ ՀՐԴԵՀ ՄԸ մոխիր դարձուց Թուլուզի ամբողջ մէկ թաղամասը: Այրեցան ութ տուներ, երկու գործարաններ եւ կառատուն մը, իսկ 50 տուներ ծանրապէս վնասուեցան:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նոր վարչապետը, Սըրրի փաշա, պիտի վերսկսի բանակցութիւնները Անգլիոյ հետ, ինչպէս հաղորդեց ներքին նախարարը: Վաֆտի ընդհ. քարտուղարը, Սերակէտտին փաշա, Ֆրանսա կուգայ: Նախկին վարչապետը, Նահաս փաշա եւս պիտի գայ, Էքս-լէ-Պէն երթալու համար, ինչ որ կը նշանակէ թէ նոր դահլիճը ազատ շունչ պիտի քաշէ ատեն մը:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ռամկավարները (դեմոկրատ) նոր թեկնածու մը կը փնտռեն նախագահութեան համար, ընդդէմ Այզընհաուըրի: Իրենց մէկ ներկայացուցիչը Քիֆովըր, յայտարարեց թէ Այզընհաուըր «գործիքն է ափ մը ընչաքաղց մարդոց որոնք երկար ատենէ ի վեր կ'ուզեն ձեռք անցընել երկրին տնտեսութիւնը»:

3½ % ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆԸ պիտի փակուի վաղը, հինգշաբթի: Արդիւնքը պաշտօնապէս պիտի հաղորդուի կառավարութեան կողմէ:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութիւնը դժբախտութիւնն ունեցաւ կորսնցնելու իր գործօն անդամներէն մէկը, Սոլոմոն Կրումպաք, 68 տարեկան: Մեռաւ վիրաբուժական գործողութենէ մը ետք: Հեղինակութիւն մը կը համարուէր միջազգային քաղաքականութեան մէջ եւ երբեմն եղած է նախագահ ծերակոյտի եւ երեսփ. ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբերուն:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ Յուլիս 27ին, Տէսինի անտառին մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՎԻԷՆԻ մէջ. — Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Կոմիտէին, Յուլիս 27ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ-Անթուան Գամբանէը Թրէգի Ս. Կարապետ մատրան թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, 20 յուլիս, Վարդավառի տօնին առթիւ, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Շնորհազարդ Տ. Տ. Գարեգին Սրբազան Արք.ի մահուան համար Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի:

Ս. Կարապետի ուխտագնացութիւնը զուգադիպելով Վարդավառի կիրակիին, ըստ աւանդութեան, մատաղի օրհնութիւն եւ բաշխում պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրենք հաւատացեալ ազգայինները ուխտի գալ մուրատատուր Ս. Կարապետին, եւ իրենց վերջին յարգանքի տուրքը մատուցանել մեծանուն Հայրապետի խնկելի յիշատակին:

(ԿՆԻՔ)

Արենոյշներու Բանակումը

Փարիզի արենոյշներու բանակումը այս տարի տեղի կ'ունենայ Օգոստ. 4էն 25, B. Alpes. Gréoux քաղաքէն 10 քիլմ. հեռու (Մարսէյլէն 120 քիլմ.) շատ գեղեցիկ վայր մը, մասնակցութեամբ քոյր արենոյշներու:

Հեռաւորութեան պատճառով ամբողջ ծախքը՝ 11.000 Ֆր.: Մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի փութով դիմել Օր. Գշիկեանի, 19, Ave. Pasteur, Issy, երեկոյեան 7էն վերջ: Արձանագրութիւնները կը փակուին Յուլիս 19ին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԱՐՕՆ ՍԱՍՆԱՅ ԶՕՐԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կիրակի 20 Յուլիս St. André Belvedèreի պարտէզը, Մարսէյլ: Կը նախագահէ հայրենակից Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ: Կը բանախօսէ ԲԱԲԳԷՆ ՔՀՆՅ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած են 1952—53ի ուսումնական տարւոյ արձանագրութիւնները: Փութով դիմել տեսչութեան հասցէին, 26 rue Troyon, Sèvres (S. etO.): Ժամադրուիլ հեռախօսով՝ OBS. 18-28:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Տօրումեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Տօրումեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Երուանդ Տօրումեան եւ զաւակները, Օր. Արաքսի Տօրումեան, Տէր եւ Տիկ. Հ. Ունճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Յ. Մարգուանեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Վարդերեսեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Ճորթեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Ն. Տօրումեան, Գէորգ եւ Ստեփան Ճորթեան, Տէր եւ Տիկ. Բ. Տօրումեան եւ զաւակները (Արժանթին), Տէր եւ Տիկին Գ. Տօրումեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ մօր, մեծ մօր, քրոջ, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականուհիին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻՑԱ ՏՕՐՈՒՄԵԱՆԻ
(Ծնեալ Ճորթեան)

մահուան առթիւ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀՊԱՏԱԿ ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ardèche — Aude — Aveyron — Bouche du Rhône — Drôme — Gard — Hérault — Losère — Pyrénées Orientales — Tarn — Var — Vaucluse — Corse — Basses Alpes — Hautes Alpes — Alpes Maritimes. բնակող Լիբանանեան հպատակ Հայերու կը ծանուցանեմ որ ստացուած նոր հրամանագրի մը համաձայն, հպատակներուս կացութիւնը կանոնաւորելու համար արձանագրութիւն մը բացուած է որ պիտի տեւէ մինչեւ օգոստոսի վերջը:

Ուստի կը հրաւիրեմ ներկայանալ հիւպատոսարանս՝ բերելով.—

1.— Հին անցագիր կամ անձնագիր (նուֆուս).
2.— Եթէ Ֆրանսայի մէջ ամուսնացած են, ամուսնական վկայագիր.
3.— Եթէ զաւակ ունին, հոգ չէ թէ ըլլան ֆրանսական քաղաքացի՝ իւրաքանչիւրին ծննդեան վկայականը.
4.— 4ական լուսանկար:

Consulat Général du Liban
68, Bd. Notre Dame, Marseille — Tél. DR. 25.74

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme;Paris(13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ԳՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Դաշտային Հաւաքոյթ

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ իր ներկայ տարեշրջանին փակման առթիւ, ինչպէս իր աւանդութիւնն է ընտանեկան ու ընկերական դաշտային հաւաքոյթ մը սարքած է, այս կիրակի ցերեկ, ժամը 4էն սկսեալ, Սէվրի Մուրատեան վարժարանին պարտէզին մէջ, սիրայօժար թոյլտուութեամբը վարժարանին տնօրէնութեան:

Նախորդ տարիներու յաջողութիւնը այս տարի ալ հոն պիտի հաւաքէ լսարանին բոլոր համակիրներն ու բարեկամները:

Անձրեւի պարագային ընդարձակ սրահ:

Հաճելի ժամանց, նուագ ու պար:

Ծախու է

Մեկնումի պատճառով Bagnoletի մէջ, յարմար գինով տուն մը, կահաւորուած կամ ոչ, երեք սենեակ, խոհանոց, débarras, entrée, պարտէզ: Պարտէզին ետեւը ուրիշ տուն մը զոր կարելի է արհեստանոցի վերածել: Բաղնիք կահաւորուած, chauffage centralեւ երկու W.C.,(tout à l'égout),կազ, ելեկտրականութիւն եւ ջուր: Porte des Lilasէն (Փարիզ) 500 մեթր հեռու:

Դիմել՝ Յուլիս 15էն սկսեալ տեղին վրայ 31 rue de Pernelle, Bagnolet (Seine), ամէն օր 9—12 եւ 2—7, բացի Կիրակիէն:

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Իջնել métro Gambetta եւ առնել թիւ 101 օթօպիւսը եւ իջնել Mairie de Bagnolet կամ իջնել Porte des Lilas եւ քալել:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համա-Զարասնճագի Հայրենակց. Միութեան: Այս կիրակի ամբողջ օրը Trois Lucs, Restaurant des Grottes Monnardի հանրածանօթ օդասուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ հայրենակից Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կը խօսի հայրենակից ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԹԱՇՃԵԱՆ

Առաւօտեան պուլի մրցում: Գնդակ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Լէ դ'Օլիվի Նոր Սերունդը եւ Պօմոնի Կ. Խաչի աշակերտները:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր՝ առաջնորդութեամբ ընտիր նուագախումբի:

Ճոխ պիւֆէ զիւրամատչելի գիներով.

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի: Յուլիս 27, կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, ծանօթ անտառին մէջ:

Կը խնդրուի նկատի առնել:

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն, Վարդավառի տօնին առթիւ, կազմակերպած է դաշտագնացութիւն մը Մոնմորանսիի անտառը եւ այց Հ. Յ. Դ. Թանգարանը, Յուլիս 20ին: Ժամը 9ին օթոքարերը կը մեկնին Bld. Carnotէն: Փափաքողները թող փութան արձանագրուիլ դիմելով ընկերներ Յովհ. Ջերչեանի եւ Բարթող Փափազեանի: Երթեւեկի գինը 400 Ֆր.: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՄԱՐԿՕ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Մինչեւ Յուլիս 20, Galerie Raymond Duncan 31 Rue de Seine:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 17 JUILLET 1952 Հինգշաբթի 17 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6815-Նոր շրջան թիւ 2226

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉՆ Է ՈՐ ԿԸ ՊԱԿՍԻ

Բազմաթիւ խրողութիւններ կը հաստատեն թէ մեր գաղութը լուրջ ցնցումի մը կը կարօտի, վերջ տալու համար համատարած անտիրութեան :

Ո՞ր մէկ պարագան յիշել, իբրեւ պատասխանատուութեան եւ թմրութեան, որ ի վերջոյ պիտի յանգի ընդհանուր կազմալուծման :

Ժամանակէն առաջ ծերացած ըլլալու փաստեր՝ ամէն ճակատի վրայ: Եւ եթէ կ'ուզէք՝ առանց տարիքի կամ դիրքի, անանուն խարութեան :

Չենք անտեսեր բազմազան արդիւնաւոր աշխատանքներ, որոնք օրը օրին կ'արձանագրուին, յաւելեալ եւ ճոխացեալ մանրամասնութիւններով:

Բայց, կը թուի թէ այդ աշխատանքներն ալ հետզհետէ կը թուլնան, դառնալով ժողովին թարթափումներ:

Շատ մը վայրերու մէջ, ձեւականութիւններ են որ կը կատարուին, փոխանակ իրական գործունէութեան :

Եթէ կան քիչ-շատ գործօն շրջաններ, անոնք ալ իրենք իրենց մէջ ամփոփուած են: Եղածով կը գոհանան: Կը խուսափին նոր ճիգերէ :

Ինչպէս բացատրած ենք բազմաթիւ առիթներով, ոչ մէկ ներքին կապ եւ գործակցութիւն՝ մէկ շրջանէն միւսը: Ոչ Փարիզէն Մարսէյլ, ոչ ալ Միջին Ֆրանսայի մէկ հայաշատ շրջանէն միւսը :

Եւ — միշտ պիտի յիշեցնենք — ոչ ալ իրական յարաբերութիւն՝ արեւմտեան Եւրոպայի ափ մը գաղութներուն միջեւ:

Այո, իրարմէ անջատ կղզեակներ են որ իրենց մանրուկ հոգերով կը գրաւին տարիներէ ի վեր: Առանց որեւէ հիմնական ուղեգծի :

Անշուշտ բոլորովին-օտար չեն իրարու հանդէպ: Կը սիրեն բաւեւսպիրներ փոխանակել պարբերաբար, առաւելապէս հոգեւոր հովիւներու միջոցաւ :

Բայց, կրնաք վստահ ըլլալ թէ օտարականի մը չափ ալ տեղեկութիւն չունին ոչ ընդհանուր ազգային գործունէութեան մասին, ոչ ալ փոխադարձաբար :

Իրազեկներ եւ գործօն տարրեր չեն պակսիր: Բայց կը պակսի գլխաւորը — հիմնական ուղեգիծ:

Օրինակ, մեր գաղութը կրնար կեդրոնական զսպանակ մը դառնալ թէ ինքն իր մէջ եւ թէ հարեւան երկիրներու տարագիր բազմութեանց համար: Բայց, ոչ իսկ իր ինքնապաշտպանութիւնը կազմակերպած է:

Պիտի ըսէինք թէ խելք ունի, կամք չունի : Օրն ի բուն ծրագիրներ կ'որոճայ, բայց երբեք քալելու, գործելու տրամադրութիւն չունի :

Եւ, չունենալով կեդրոնական ղեկավարութիւն, շատ մը հանրօգուտ ճիգեր ալ ամլութեան կը դատապարտուին :

Այս անիշխանութեան մէջ, ինչո՞ւ զարմանալ որ բարեկեցիկ համրանքներ անգամ զրկուած են ազգային կեանքէ: Նոյնիսկ հայերէնի դասընթացքէ մը :

Ահաւասիկ ձայն մը Տրակինեանէն, որ Մարսէյլի քթին տակն է :

Եւ դեռ ո՛րքան այսպիսի «լքուած այգիներ», Ֆրանսայի թէ հարեւան երկիրներու մէջ :

Ո՞ւր են երեսուն տարիներու փորձառութեան արդիւնքները :

Կարծես ծանր բեռ մը շալկած ենք եւ կը հեւանք: Սպասելով որ ուրիշներ գան մեր թեւէն բռնեն եւ ճամբայ ցուցնեն :

Պատկերը վրդովիչ է մանաւանդ անոր համար որ, գաղութին մէջ կը գտնուին ներկայացուցիչներ՝ Թուրքիոյ երբեմնի բոլոր հայաշատ նահանգներէն: Հասուն եւ գործօն տարրեր, որոնք տաք ու պաղ տեսած, հանրային գործեր վարած եւ ակօսներ բացած են:

Ի՞նչն է որ կը պակսի, այս համատարած թմրութիւնը թօթափելու եւ մեր տունը կարգի դնելու համար :

Բանգէտներ միշտ պատրուակներ կը գտնեն, ուղեգծի եւ կամքի պակասը արդարացնելու համար :

Այդ պատրուակներէն գլխաւորն է՝ նիւթական անձկութիւն :

Պատրուակ մը որուն իրենք ալ չեն հաւատար:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՄԲԵՐԵԼ ...

Կը կարծեմ թէ ամէնքդ ալ կոյ գիտէք, — Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսարանը — Մեծն Բրիտանիոյ կաթողիկոսութիւնը — «կարմիր աւագերէց» մը ունի, Հ. Ճօնսըն»

Իմ գիւտս չէ այս որակումը: Աշխարհի բոլոր թերթերն ալ այդպէս կը գրեն :

Այս աւագերէցը որ 79 տարեկան է եւ երեսուն կին մը ունի, վերջերս Չինաստան գնաց եւ վերադարձին զարմանազան բաներ պատմեց մանրէական պատերազմի մասին :

Զեկուցումը տեղի ունեցաւ լրագրական ասուլիսի մը մէջ, եւ երբ թղթակիցները կարգ մը նեղացուցիչ հարցումներ ուղղեցին, պատասխանեց թէ ինք մանրէաբան չէ :

Միասին բերած էր Չինաստանի մէջ խօսած ճառն ալ որ չինարէնէ անգլերէնի թարգմանուեցաւ եւ ուր անորոշ ակնարկներ կան մանրէական պատերազմի մասին:

Այսպէս կամ այնպէս, իր ակնարկները մեծ զայրոյթ պատճառեցին երկրին մէջ: Եւ քառասուն պահպանողական երեսփոխաններ, իրենց գլուխն ունենալով օրիորդ պաշտօնակից մը, պահանջեցին դատի քաշել աւագերէցը, իբրեւ «դաւաճան »:

Նոյն պահանջը դրուեցաւ Լորտերու ժողովին մէջ :

Երեքշաբթի օր, երկու ժողովներն ալ քննեցին խնդիրը եւ եզրակացուցին թէ... ոչինչ կրնան ընել, ըստ օրինի :

Երեսփ. ժողովին մէջ այս խոստովանութիւնը կատարեց վարչապետը, Չըրչիլ : Միւս ժողովին մէջ՝ Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսը, որ աւագերէցին հոգեւոր պետն է:

Աւագերէցը նշանակուած է թագաւորին կողմէ: Թագուհին չի կրնար պաշտօնանկ ընել, վասն զի անուանումը ցկեանս է .

Եկեղեցին չի կրնար միջամտել, քանի որ ամբաստանեալը կրօնական-դաւանական յանցանք մը գործած չէ:

Պետութիւնն ալ իրաւունք չունի խառնուելու, քանի որ քաղաքական յանցանք չէ գործուած .

Եւ վերջապէս, խորհրդարանը չի կրնար խախտել սահմանադրութիւնը, առանց նոր օրէնք մը քուէարկելու .

Ուրեմն, — «Ստիպուած են համբերել, յանուն ազատութեան», ինչպէս կ'եզրակացնէր Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսը .

Խնդրեմ դուք ալ համբերեցէք մէկ օր, ուրիշ բաներ իմանալու համար: ՎԱՀԷ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Պիտի ծանուցանենք մօտ օրէն: Մինչ այդ, այսօր կը սկսինք հրատարակել Թուրք թերթի մը յօդուածաշարքը՝ «Հայկական Հարց»ի մասին, զարմանազան մանրամասնութիւններով :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ հպատակութեան նոր օրէնքը որ սկսաւ գործադրուիլ, ինքնաբերաբար քաղաքացիութեան իրաւունք կուտայ անխտիր բոլոր բնակիչներուն, բացի այն պարագայէն երբ մէկը կ'ուզէ պահել իր ներկայ հպատակութիւնը: Արաբ ծայրայեղ տարրերը կը գանգատին թէ նոր օրէնքը հպատակութիւն չի տար երկրին բազմաթիւ Արաբներուն : Թէլ Ավիվի պաշտօնական շրջանակները կը յայտնեն թէ 8000 Արաբներ միայն չկրցան օգտուիլ օրէնքէն, որովհետեւ ապօրինի կերպով Իսրայէլ մտած են: Այս առթիւ Իսրայէլի համայնավար կուսակցութիւնը հրամայեց Արաբներուն կէս օրուան համար փակել խանութները եւ դադրեցնել աշխատանքը, իբրեւ բողոք: Հայֆայի, Նազարէթի, Եաֆայի, Գալիլիոյ գիւղերուն Արաբները գործադրեցին այս հրահանգը:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մամուլի ընկերակցութիւնը որոշեց չհրատարակել կառավարութեան պաշտօնական զեկոյցները եւ լուսանկարները մինչեւ որ վերաքննուի մամուլի օրէնքը եւ ջնջուի որոշ յօդուած մը՝ լրագրողներու բացառիկ վիճակի մասին: Այս որոշումը պիտի հաղորդուի բոլոր արաբական երկիրներու մամուլի ընկերակցութեանց :

«Ամէն տեսակ զէնք բացի մանրէականէն»

ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԱՍԻՆ

Մ. Նահանգներու ապայակոյտին պետը, զօր. Քոլինս, որ Թոքիօ կը գտնուի, նոր ազդարարութիւն մը ուղղեց Հիւս. Քորէայի, օր առաջ վերջացնելու համար պատերազմը: Ըսաւ թէ Ազգաժողովը արդիական բոլոր զէնքերը պիտի գործածէ, բացի մանրէական պատերազմէն, եթէ դժուարին կացութեան մը մատնուին իր ուժերը՝ Քորէայի մէջ: Երբ հարցուցին թէ հիւլէաշարժ թնդանօթներ ալ պիտի գործածուի՞ն, զօրավարը գոհացաւ պատասխանելով . — Մէկ պատասխան կրնամ տալ. մանրէական զէնքեր պիտի չգործածուին:

Երբ թղթակիցները նորէն պնդեցին, հարցնելով թէ Մ. Նահանգները պատրա՞ստ են հիւլէական փոքր ռումբեր արձակելու Հիւս. Քորէայի ռազմական դիրքերուն վրայ, զօրավարը պատասխանեց թէ «այդ կարգի զէնքերու գործածութեան համար անհրաժեշտ է նախ հաւանութիւն ստանալ Ազգաժողովէն »:

Ինչպէս գրած էինք արդէն, զօր. Քալինս առջի օր ալ ազդարարած էր թէ օդանաւային ռմբակոծութիւնները պիտի շարունակուին մինչեւ որ Հիւս. Քորէա ընդունի զինադադարը: Այս հարցին ալ անդրադառնալով, ըսաւ թէ երբեք թոյլ պիտի չտան որ Ազգաժողովին ուժերը ծովը թափուին : Իրենք ի վիճակի են եւ մղելու որեւէ համայնավարական յարձակում :

Զօրավարը կը յուսայ թէ տակաւին կարելի է զինադադար կնքել: Իր կարծիքով, ամէն բան կախում ունի համայնավարներէն: Ամերիկա երբեք պիտի չպակսեցնէ իր զօրքը Քորէայի մէջ: «Կարելի չէ ամերիկեան 8րդ բանակը դուրս նետել Քորէայէն առանց արտաքին պետութեան մը ստուարաթիւ ուժին: Ազգաժողովին բանակը կրնայ նոյն իսկ Հիւս. Քորէայէն դուրս նետել համայնավարները, եթէ նպատակայարմար դատէ »:

╳ Օդանաւային ռմբակոծութիւնները կը շարունակուին նոյն ուժգնութեամբ: Երեքշաբթի օր նոր արշաւանքներ կատարուեցան Հիւս. Քորէայի մայրաքաղաքին ռազմական դիրքերուն եւ երկաթուղիներուն վրայ: Պատերազմը կը շարունակուի նաեւ ծովային գործողութիւններով :

╳ Լոնտոնի մէջ որոշ մտահոգութիւն կը տիրէ ռմբակոծութեանց սաստկացման առթիւ: Ինչպէս գիտել կուտան իրազեկներ, Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն տակաւին կատարեալ համաձայնութեան մը յանգած չեն, զինուորական եւ դիւանագիտական խնդիրներու մասին: Այս պատճառով ալ, Անգլիացիները անհամբեր կը սպասեն որ բրիտանացի հրամանատար մը նշանակուի ամերիկացի սպարապետին մօտ, իբրեւ խորհրդական :

Եւրոպայի վերազինումը

ՀՍԿԱՅԱԿԱՆ ԱՊՍՊՐԱՆՔ ՄԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ

Փոխադարձ Ապահովութեան վերատեսուչը, Պ. Տրէյփըր, առջի օր մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց Եւրոպայի վերազինման ապսպրանքներու մասին: Այդ զեկուցման համաձայն, ամենամեծ բաժինը, 335 միլիոն տոլար, յատկացուած է Ֆրանսայի, որպէսզի կարենայ զարկ տալ իր տնտեսական եւ զինուորական վերակազմութեան, բարձրացնելով ռազմական ուժը:

Ամերիկեան վարկերուն ընդհ. գումարն է 684 միլիոն, որուն 69 միլիոնը սահմանուած է Անգլիոյ :

Ապսպրանքներուն մեծ մասը տրամադրուած են աւելցնելու համար ինը զինակից երկիրներու արտադրութիւնները, — ռազմամթերք, նաւեր, պայթուցիկներ, հաղորդակցութեան միջոցներ եւն.: Այս արտադրութիւնները թէ պիտի զօրացնեն Դաշնակիցներուն ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային ուժերը եւ թէ աշխատանք պիտի ճարեն բանուորներուն, համաձայն ամերիկեան ծրագրին :

Երկրորդ մեծադոյն ապսպրանքը տրամադրուած է Իտալիոյ, 129 միլիոն տոլար, մեղմացնելու համար գործազրկութիւնը: Անգլիան երրորդ կարգը կուգայ, իսկ յաջորդաբար՝ Պելժիա, (46 միլիոն), Տանըմարքա, Յունաստան, Հոլանտա, Նորվեկիա, Շուէտ եւ արեւմտեան Գերմանիա: Զուիցերիան Ատլանտեանի դաշինքին անդամ չըլլալով հանդերձ զինամթերքի ապսպրանքներ կը ստանայ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ճարտարագէտներէն Եւգենի Վոլչանսկի, որ արեւմտեան Գերմանիա ապաստանած էր, կը յայտարարէ թէ Սովետները կատաղօրէն կը զինուին, բայց կը զգուշանան պատերազմէն, վախնալով ներքին յեղափոխութենէ :

ԶՕՐ. ՐԻՃՈՒԷՅ Աթէնք եւ Անգարա պիտի այցելէ, քննելու համար Թրակիոյ պաշտպանութեան խնդիրը :

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԻԿԸ

Վաթսունամեակն է Խրիմեանի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս ընտրութեան: 1892ի Մայիսին էր որ, «Հայաստանցի Վարդապետը», կանակ դարձուցած քաղքենի բոլոր այն բարքերուն՝ որոնք խոտոր կը համեմատէին իր խառնուածքին ու հայրենասիրական ըմբռնումներուն, եւ, Պոլսոյ մէջ, իր պատրիարքութեան շրջանին, դուռ բացած էին խորթ ու անհաճոյ վիճաբանութիւններու, կը հաստատուէր հայ հողի վրայ, Հայոց Հայրիկի Աստն արժանաւորապէս ընդունելու համար իր ժողովուրդէն:

Հայրապետութեան վաթսունամեակը առիթ մըն է, մեզի համար, պատմութեան էջերէն սեւեռելու համար կեանքին ու գործին անզոյգ Հոգեւորականի մը, որ՝ իր աքեմին ներդաշնակեց յեղափոխականի արիութիւնը, գրագէտի գրիչն ու քաղաքագէտի իրատեսութիւնը:

Ինչպէս կը բնորոշէ Մ. Վարանդեան, Խրիմեանի անունը կ'ընթանայ Օրիներու, Մխիթարներու, Աշտարակեցիներու, Ալիշաններու, Րաֆֆիներու եւ Պատկանեաններու քովն ի վեր, անոնց համազգական արժանիքներով պատմականացած, ու մեզի համար դարձած խորհրդանիշ հայրենանուէր ու համաժողովրդական Մարդու: Նախայեղափոխական շրջանի մեր կեանքին մէջ, հայ կեանքի ամէնէն փոթորկոտ օրերուն, երբ սուլթանական հալածանքներու եւ հարստահարութեանց հանդէպ կարկամած էր Պոլսոյ մամուլն ու Պատրիարքարանի շրջապատը, Հայրիկի ձայնն էր որ կը հնչէր տիրականօրէն ու խիզախ, սանձելու համար համատարած բարբարոսութիւնն ու սարսափը: Կրաւորականութեան ու ստրկամտութեան անպատուութիւնը հուչակելու քաջութիւնն էր, — այդ օրերուն համար, — նախերգանքը մեր յեղափոխութեան, երբ տակաւին ազգային արժանապատուութիւնը ծածկուած էր վեց դարերու խաւարին ու մուրին տակ:

Եթէ հայ ժողովուրդը յաջողեցաւ նաւը բարձրացնել... յերան վրայ, Խրիմեան Հայրիկ՝ Մամո'ւլը բարձրացուց նոյն այդ լեռներու գագաթը, անմատչելի Վասպուրականի Վարագայ բարձունքներուն, աղաղակելու համար հայ ժողովուրդի ընդվզումն ու ցասումը, ցաւն ու տառապանքը:

Վարանդեան, թուիչքով կը գծէ պատկեր արծուաթեւ Հայրիկին, երբ կը վկայէ իր յուշերուն մէջ.

— «Կ. Պոլսոյ հայ մամուլը, որ խանդավառ խմբագրականների մէջ իսկ ջատագովում էր Սուլթաններին, զաքարէական պապանձումն էր ցոյց տալիս գաւառական հայութեան անլուր տանջանքների նկատմամբ. հայ թերթերը բացարձակապէս անգիտանում էին Հայաստանն ու հայ ժողովուրդը, գաւառական միլիոնաւոր աշխատաւոր ընդհանրութիւնը:

«Մի ձայն հնչում էր, բարձր ու խրոխտ, այդ վեհերոտ, մեղկացուցիչ լռութեան մէջ: Հնչում էր մարդկային արժանապատուութեան լիակատար գիտակցութեամբ. առանց բնաւ սողալու, չոյելու, երկրպագելու: Առանց բնաւ վարագուրելու Մեծ Համբի, ժողովուրդի արիւնահոս վէրքերը, հայկական արիւնոտ ու անիծակուռ դժոխքը... Ձայնը հնչում է Վասպուրականից, Վարագայ բարձունքներից, ուր թառել էր Արծիւը, զուտտենբերգեան մեքենան չալակած, եւ ուսկից նա թափահարում էր անդադար իր հզօր թեւերը, արձակում էր իր չուր ճիչը, դէպի Հայոց աշխարհի մշուշապատ հորիզոնները, լալիս էր հարազատ ժողովուրդի հետ: — Խրիմեա'նն էր. այն ժամանակուայ հայութեան խիղճը. նրա իղձերի ազատ եւ ցաւատանջ թարգմանը»:

Կրնանք անվարան հաստատել թէ մեր իրականութեան մէջ, Խրիմեանի չափ խոր ու սրտառուչ չեչտով ո'չ ոք երգած է հայ հողը: Ո'չ ոք դայն տուած է իր գրականութեան, այնքա՛ն նախնական՝ այլ հարազատ ըմբռնումով, որքան հայ ժողովուրդը, ու այդ ժողովուրդին ընդմէջէն, անոր Հայրիկը: Մեր գրականութեան մէջ, անկախ գետին է տակաւին, «Պապիկն ու Թոռնիկը», զոր պիտի կարենայինք հայրենասիրական փիլիսոփայութեան Ս. Գիրք մը հռչակել, առանց վարանումի:

Որքա՛ն տարբեր կրնար ըլլալ մեր ճակատագիրը, անցեալի մէջ ու ներկայիս, եթէ Խրիմեանի տիպարով պայմանաւոր կաթողիկոսներ ու հոգեւոր պետեր ունենար մեր ժողովուրդը, մեր ազգային ինքնութեան դէմ անդաւաճան հովուութեան սրբազան խոչալով առաջնորդուած:

Իր անունով կը բնորոշուի նաեւ «երկաթեայ քաղաքականութեան շրջանը», որուն յառաջապահ հանդիսացաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, անչափ յուսախաբութիւններէ, ու մեր ազգային դատին եւ իրաւունքներուն ի հաշիւ երկարատեւ ճիգերէ եւ սպասումէ վերջ: Թուրքէ չերեփին, մեր դատի անզօր հետապնդումին բարենորոգումներու ի խնդիր անրաւական արցունքի ու անարձագանգ, ողոքումի քաղաքականութեան, Խրիմեան բրտօրէն ու քաջութեամբ հակադրեց Ուժին ու զործնական պայքարի տեսակէտը: 1870ական թուականներու մեր պատմութեան մէջ, քաղաքական Տեսանողն է ան, ու մեր յեղափոխական խոյանքի նախաչեփոր յառաջապահը:

Վաթսուն տարիներ անցեր են, կաթողիկոսական իր ընտրութենէն ասդին, ու 45 տարիներ՝ իր մահէն: Կէս դար վերջ, այսօր, իր երազը կը մնայ անկատար ու անտես: Արհամարհուած ու մոռցուած: Մոռցուած՝ նոյնիսկ անոնցմէ, որոնք զայն հետապնդելու նախագոյն պարտաւորութիւնը ունէին: Եւ մի՛այն իր սիրելի Հողին հարազատ զաւակներն են Դաշնակցութիւնն է որ, կը քալէ պայքարի ու անկթոտ աշխատանքի ճանապարհէն, հանդիստ դարձնելու համար հայրենակարօտ իր ոսկորներուն...:

(ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ «ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Վոլկա-Տոն Ջրանցքը

Ռուսական երկու մեծ գետերը, Տոնը եւ Վոլկան միացուեցան: Բնութեան մէկ քմայքով, երկուքը բաժնուած էին իրարմէ, Տոնը իր ճամբան ուղղելով դէպի Սեւ Ծով, իսկ Վոլկան դէպի Կասպից Ծով: Շնորհիւ արդի արհեստագիտութեան, այս մեծ արգելքը յաղթահարուեցաւ: Մոսկուա իրականացուց Մեծն Պետրոսի երազը:

Նոր ջրանցքը ունի 101 քիլոմէթր երկայնութիւն: Բացումը կատարուեցաւ մայիս 5ին եւ շուտով պիտի լուսին ողդենաւերու չչակները երկու գետերու միջեւ, դաշտերուն մէջ:

Ջրանցքը բացուեցաւ Քրասնօարմէյսքի («Կարմիր բանակ»ի գիւղ) մէջ, Սթալինկրատի հարաւը: Վոլկայի աջ ափին վրայ 22 մեթր բարձրութեամբ հսկայական արձան մը կը կանգնի կրանիթեայ պատուանդանի մը վրայ: Արձանագործ Վուչեթիչ կը ներկայացնէ Սթալինը որ դէմքը դէպի գետը դարձուցած կը դիտէ եկող դացող նաւերը: Յետոյ առաջին փակոցին վրայ յաղթութեան կամար մը կայ, շէնք մը զարդարուած բազմաթիւ արձաններով, որոնք կը յիշեցնեն թէ՛ Սթալինկրատի կռուողներու հերոսութիւնը եւ թէ յետպատերազմեան խաղաղ վերաշինութիւնը: Վոլկայէն սկսեալ ինը փակոցներ կ'առաջնորդեն ջրանցքը դէպի 88 մեթր բարձրութեամբ բլուրները, այսինքն ամէնէն բարձր կէտը ուրկէ կը բաժնուին ջուրերը: Առաջին հինգ փակոցները շատ մօտ են իրարու, միայն ութ քիլոմեթր երկայնութեան վրայ, եւ թոյլ կուտան որ նաւերը բարձրանան 50 մեթր:

Իններորդ փակոցէն վերջ կը սկսի վայրէջքը դէպի Տոն գետը, 44 մեթր, եւ ջրանցքը կ'անցնի բազմաթիւ արուեստական մեծ ընդունարաններու մէջէն, այսինքն Վարվարովսքոյի ընդունարանը արհեստագիտական կեդրոնով մը, ջրհանի կայանով մը եւ 10 թիւ փակոցով: Այս տարածութենէն որ «տափաստաններու ծով կը կոչուի», ջրանցքը կ'անցնի Պերեսլաւի ընդունարանը, յետոյ կուդան երկու փակոցները: Այստեղ ալ կառուցուած է յաղթական կամար մը, ոգեկոչելով հայրենական պատերազմը եւ Տոնի վրայի ճակատամարտները: Երեք ընդունարանները չափազանց մեծ են:

Բայց երբ ջրանցքը կը հասնի Տոնի, Քալաչ քաղաքին հարաւը այլեւս գետ մը չէ, այլ ծով մը: Ցիմլեանոքայա ծովը (ուր նոյնանուն ամբարտակ մը կայ) ունի 180 քիլոմեթր երկայնութիւն, 2700 քառ. քիլոմեթր մակերես եւ 23 միլիոն խորանարդ մեթր կարողութիւն: Տասնչորրորդ եւ տասնհինգերորդ փակոցէն վերջ՝ կը սկսի վայրէջքը, ազատ ճամբով, դէպի Ռոստով Ազովի ծովը և Սեւ Ծով:

Ջրանցքին շինութիւնը տեւեց չորս տարի (1948—1952): Հողակրութիւնը կը ներկայացնէ 160 միլիոն խորանարդ մեթր եւ երեք միլիոն խորանարդ մեթր պէթոն թափուած է: Գալով աշխատաւոր ձեռքերուն թիւին, տեսակին եւայլն, Մոսկուա միշտ գաղտնի կը պահէ: Անշուշտ այս անգամ եւս աժան ձեռքեր գործածուած են ջրանցքի շինութեան համար, ինչպէս պատերազմէն շատ առաջ, Սթալին ջրանցքին վրայ, Պալթիկ-Ճերմակ ծով:

Այս ջրանցքը կ'ամբողջացնէ նաւարկելի մեծ ճամբաները, որոնք Խ. Միութեան եւրոպական մասին մէջ պիտի միացնեն Հիւսիսային ծովը Սեւ Ծովուն հետ: Բազմաթիւ քիլոմեթրներով ներքին ճամբայ մը պիտի միացնէ Արխանկելսքը Խրիմի:

Նոր ջրանցքին շնորհիւ Մոսկուան պիտի դառնայ մեծ նաւահանգիստ մը, ուր հինգ ծովերէ նաւեր պիտի գան — Ճերմակ, Պալթիկ, Կասպից, Ազով եւ Սեւ Ծովեր:

Վոլկա-Տոն ջրանցքը մատչելի պիտի ըլլայ մինչեւ երկու հազար թոն ապրանք փոխադրող նաւերու, ինչպէս եւ ելեկտրաշարժ նաւերու, որոնց մէջ 500 ճամբորդներ տեղ կրնան ունենալ:

Արտաւազդ Ռստիկեան

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ամերիկայի շրջանը կորսնցուց իր երիցագոյն ընկերներէն Արտաւազդ Ռստիկեանը, որ ամբողջ 52 տարի հաւատարմութեամբ ու նուիրումով կատարեց իր կուսակցական պարտականութիւնները, եւ որուն համար իրաւամբ Ամերիկայի շրջանի վէթէրան ընկեր կոչուելու պատուին արժանացած էր:

Իր մահը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 8ին Ջըլսիի քաղաքային հիւանդանոցին մէջ: Վերջին ամիսներուն իր առողջութիւնը մտահոգութիւն կը պատճառէր: Ընկերները, իր քոյրը՝ Եսթեր և փեսան՝ Սեդրակ Սաքոեան, ամէն ջանք թափեցին զինք համոզելու որ հիւանդանոց փոխադրուի, սակայն ինք կարծես կը նախզգար, որ հիւանդանոց փոխադրուիլ՝ իրեն համար մահ կը նշանակէր: Մինչեւ վերջ պահեց իր կամքի ուժը եւ գիտակցութիւնը: Մեռաւ 76 տարեկան:

Ծնած է Խարբերդի Հիւսէյնիկ գիւղը: Պատանի հասակին Ամերիկա կուգայ, ուր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը նոր արմատ ձգած էր: Նուսուֆեանէն վերջ Վռամեան եկած էր. Արտաւազդ այդ շրջանին կը միանայ Ջըլսիի Կոմիտէին եւ հակառակ իր ֆիզիքական տկարութեան, նուիրումով կը լծուի կուսակցական աշխատանքին:

Արտաւազդի հետ ծանօթացայ առաջին անգամ Ջըլսիի կոմիտէի մէջ, 1923ին, երբ նոր Ամերիկա եկած էի. իր մէջ գտայ կուսակցական ուժեղ նկարագիր, գործելու եւ աշխատելու անսպառ եռանդ: Չկար որեւէ աշխատանք եւ գործ, որու մէջ Արտաւազդ մասնակցութիւն չունենար: Ընկերներ կամ ոչ ընկերներ զինք կը յարգէին: Թէեւ բարձր կրթութիւն մը չունէր, սակայն շնորհիւ իր աշխատասիրութեան եւ ընթերցանութեան ջերմ փափաքին, Դաշնակցութիւնը իրեն համար դպրոց մը եղաւ, ու կարճ ժամանակէ վերջ անհրաժեշտ փորձառութիւնը ձեռք բերաւ: Այնուհետեւ կը հրաւիրուէր հրապարակային ժողովներուն, ղանազան ձեռնարկներուն խօսելու: Կը խօսէր սահուն հայերէնով, իսկ որ ամէնէն կարեւորն էր՝ համոզումով: Իր նկարագրով տիպար գաղափարական ընկեր մըն էր: Յամառ էր իր համոզումներու մէջ. յամառ էր իր խառնուածքով եւ անփոյթ իր կեանքին հանդէպ:

Արտակարգ հետաքրքրութիւն ունէր դէպի կուսակցական գործը. անպակաս էր կուսակցական, Կարմիր Խաչի եւ այլ հանրային հանդէսներէն: Թէեւ ծանր յոգնած կը տառապէր, իրեն համար գերագոյն հաճոյքն էր այդ հանդէսներուն ներկայ ըլլալ:

1910ին, իր հիւանդութիւնը դարմանելու նպատակով, իր ծնողքը զինք փոխադրեցին Քալիֆորնիա. շատ կարճ ժամանակ միայն մնաց հոն, դարձեալ վերադարձաւ Պոսթըն: Քալիֆորնիա եղած միջոցին առժամապէս վարեց «Ասպարէզ»ի խմբագրութիւնը, աջակցութեամբ ընկ. Ս. Վրացեանի, որ այդ օրերուն «Հայրենիք»ի խմբագիրն էր:

Արտաւազդ հիմնադիրներէն մէկն էր նաեւ Հիւսէյնիկի Հայր. Միութեան, որուն մնայուն ատենապետն էր եւ մինչեւ իր մահը մնաց իր պարտականութեան վրայ զոր նուիրումով եւ սիրով կը կատարէր հակառակ իր ֆիզիքական վիճակին:

Գ. Է.

Այս տարուընէ սկսեալ կանոնաւոր սպասարկութիւն մը պիտի հաստատուի Մոսկուայի եւ Ռոստովի միջեւ:

Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը կ'ուսումնասիրէ Վոլկա—Տոնի ջրանցքին գործածութեան ռազմական հետեւանքները: Այս ճամբով այսուհետեւ սովետական սուզանաւերը պիտի կրնան անշմար Պալթիկ ծովէն Սեւ ծով երթալ, ինչ որ կրնայ վիրխվայր չէջել Միջերկրականի արեւմտեան պետութիւններու նաւային ռազմավարութիւնը:

Թ. Ա. Թ.

150.000 ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐ գիշեր ցերեկ կը հսկեն Միացեալ Նահանգներուն մէջ, յուլիս 14էն սկսեալ, երեւան հանելու համար օդանաւային որեւէ յարձակում: Վեց հազար դիտարաններ հաստատուած են սահմանագլուխներուն եւ ծովեզերքներուն երկայնքը: Այս ծրագիրը մշակուած է այն օրէն ի վեր որ հաստատուեցաւ թէ Խ. Միութիւնն ալ հիւլէական ռումբեր ունի: Այժմ նախապատրաստական աշխատանք մըն է որ կը կատարուի, կազմ եւ պատրաստ ըլլալու համար սեպտեմբերին, — ամէնէն յարմար ամիսը յանկարծակի յարձակումի համար: Նախագահ Թրումըն յայտարարեց այս առթիւ — «Ամէն քաղաքացի որ կը մասնակցի երկնային հետազօտութեան, կը նպաստէ խափանելու պատերազմը»:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ Մ. ՌԱՓԱՅԵԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՎԵՆԵՏԻԿ.— Յուլիս 3ին տեղի ունեցաւ Մ. Ռափայէլեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը, պարզեւաբաշխութեամբ:

Վարժարանը որ անցեալ տարի վերաբացուած էր, իր վերանորոգուած ուժերով փայլուն յաջողութիւն մը ունեցաւ այս տարի: Աշակերտները՝ Մարսիլիայէն, Ցունաստանէն, Պոլսէն, Թեհրանէն եւ Ամերիկայէն ու Սուրիայէն բեմին վրայ կեցած էին իրենց գեղեցիկ համազգեստներով: Աշակերտներու երգչախումբը հնչեցուց վարժարանին քայլերգը, որմէ վերջ տեսուչը, Հ. Մեսրոպ վրդ. Ճանաշեան իտալերէն ճառ մը խօսեցաւ, պատմելով վարժարանին վերաբացումը եւ տարուան ընթացքին մէջ ձեռք բերուած յաջողութիւնները: Քառասունէ աւելի աշակերտներ արձանագրուած էին այս տարի, իսկ յառաջիկայ տարուան համար կը նախատեսուին համագումար վաթսուն աշակերտներ:

Բարի վարքի մրցանակ ստացան Արա Գալիողեան եւ Կարօ Բաղդասարեան: Գրական մրցանակներ ստացան լեզուներու եւ ուսողական գիտութիւններու մէջ՝ Գասպար Յովհաննէսեան, Սերոբ Մարգարեան, Արգար Արզումանեան, Կարօ Պասմաճեան, Պերճ Հէքիմեան, Անտոն Քիւչիւքեան եւ Էլիօ-Արշակ Խոճամանեան: Փոքրերու խումբէն նկատելի էին իրենց ուշիմութեամբ եւ ջանասիրութեամբ, Ռուստիկ Գաբրիէլեան, Մարտիրոս Հարբեան, երկուքն ալ արժանացած մրցանակի:

Պարգեւաբաշխութեան յաջորդեց Վենետիկի քաղաքապետին ճառը, հայասիրական արտայայտութեամբ: «Դպրոցը կը կազմէ ազգը: Դուք հայ պատանիներ, գիտցէք որ ձեր ազգը կը սպասէ ձեր աջակցութեան: Փոքրաթիւ ազգի մը զաւակները պարտաւոր են կարծես ըլլալ ընտրելագոյն տարրեր, ուպէսզի ցանկալի Հայաստանը ոտքի կանգնի եւ պարծի ձեզմով: Մրցանակի արժանանալ՝ կը նշանակէ արդէն բացառիկ արժանիք մը ունենալ: Կը մաղթեմ ձեզի եւ կը յանձնարարեմ, Հայ պատանիներ, որ ջանաք միշտ ավորական մեր բարձրանալ, դառնալով մարդկութեան եւ ձեր ազգին օգտակար անձեր»:

Իսկապէս մխիթարական է Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի վերաբացումը եւ այս տարուան արդիւնաւոր գործունէութիւնը:

Ներկայ պաշտօնատարները եւ բարեկամներ, ջերմագին կերպով շնորհաւորեցին վարդապետները, մաղթելով որ բազմաթիւ աշակերտներով լեցուի Մուրատ Ռափայէլեանը: Հաստատութեան նպատակն է տոհմային դաստիարակութեամբ պարզացնել հայ պատանին, եւ բանալ անոր առջեւ համալսարանի դռները:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Ա. Աշակերտ.— Դուն երբ մեծնաս ի՞նչ պիտի ըլլաս:

Բ. Աշակերտ.— Ոստիկան պիտի ըլլամ, որպէսզի ամէն անգամ որ դողութիւն ընեմ՝ ոստիկանատուն տանիմ...:

«ՅԱՌԱՋԴԻՄԱԿԱՆ»ՆԵՐՈՒ ՊԱՌԱԿՏՈՒՄԸ

Թէհրանի «Ալիք»ը կը գրէ (22 Յունիս).—

Վերջերս բուռն պայքար է սկսուել տեղիս հայ «յառաջդիմական» երկու խմբակների միջեւ, որոնցից մէկը բոլորել է մի ամսագրի, միւսը՝ մի շաբաթաթերթի շուրջ:

Ամսագրի շուրջ խմբուած «յառաջդիմական»ներն իրենց պարբերականում խիստ յարձակումներ են գործում շաբաթաթերթի շուրջ գտնուողների դէմ, յայտարարելով, թէ նրանց մէջ կան «անգլօ-ամերիկեան իմպերիալիստներ»ի շահերին ծառայող տարրեր, որոնք մինչեւ իսկ անցեալում որպէս գործակալներ ծառայել են «իմպերիալիզմ»ին:

Ամսագիրը թւում է պարոններ՝ Էմիլ Մինասեանի, Վաղինակ Մարտիրոսեանի, Ղազար Սիմոնեանի, Միքայէլ Ղարիբեանի եւ Սոկրատ Բժշկեանի անունները, որպէս խափանարար տարրերի, որոնք «վերջին թեմական ընտրութիւններում դաշնակների հետ համագործակցելու անհրաժեշտութեան առթիւ կուրծք ծեծողներ» են եղել եւ դրսեւել 5 աթոռ Թեմական Խորհրդում:

Հետաքրքրականն այն է, որ ամսագիրը նրանց որակում է «յառաջդիմականներ»՝ չակերտների մէջ առնուած...

Շաբաթաթերթն եւս իր հերթին չի խնայում յարձակումներ գործել ամսագրի շուրջ բոլորած «յառաջդիմականներ»ի դէմ, համարելով նրանց մութ եւ անմաքուր անցեալ ունեցող տարրեր...

Հայ «յառաջդիմականներ»ի այս պայքարը արձագանգ է գտել նաեւ Թուրքի պարսկերէն քօղածածուկ օրգանի՝ «Բէսուըր Այանդէ»ի մէջ (17 Խորդադ—Յունիս 7): Թուդէի օրգանը պաշտպանել է շաբաթաթերթի շուրջ բոլորած «յառաջդիմականներ»ին եւ դատապարտել ամսագրի շուրջ համախմբուած «յառաջդիմականներ»ի «քայքայիչ» ու «պառակտիչ» քայլերը...

Պիտի նկրակացնել, որ շաբաթաթերթի «յառաջդիմականները»ը վայելում են «տիրոջ» դուրգուրանքն ու համակրանքը...

Ապագան ցոյց պիտի տայ, թէ ո՛րտեղ պիտի յանգի «տիրոջ» աւելի եւս դուր գալու եւ նրա մօտ իրենց վարկը կորցրած որոշ «յառաջդիմական» պարագլուխների սկսած այս պայքարը, յանուն իրենց վարկի վերականգնման եւ «տիրոջ» աւելի եւ սորկաբար ծառայելու այս մրցութիւնը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆՏԷՐ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ, 7 Յուլիս.— Վառ նահանգին մայրաքաղաքը, Տրակինեան, իր 27 հազար բնակչութեան մէջ կը համրէ նաեւ 70—80 հայ բնտանիքներ, մաս մըն ալ ցիրուցան՝ շրջակայ գիւղերուն մէջ: Իրենց ապրուստը կը շահին «ոսկի ապարանջան»ով:

Բուն Տրակինեանի մէջ կան եւ գործատէրեր մանաւորապէս կօշկակարներ եւ առեւտրականներ որոնք կարեւոր թիւ կը կազմեն. ինչպէս նաեւ արհեստաւոր-բանուորներ: Կիները ընդհանրապէս կ՚աշխատին Պ. Հաճեանի աշխատանոցին մէջ ալ, այնպէս ալ ամէն մարդ իր իւղով կը տապկուի:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

«Համազգային»ի Գահիրէի վարչութիւնը որոշած ըլլալով հիմնարկութիւնը թանգարանի մը, «Յուսաբեր»ի շէնքին մէջ, կազմած է յանձնախումբ մը հետեւեալ անդամներէ.— Գ. Գ. Ա. Օրագեան (ճարտարապետ), Ա. Երկաթ (բանասէրծ), Բ. Կոճամանեան (նկարիչ), Գ. Գալապաճեան, Ա. Արթինեան:

Կը հրաւիրենք յարգոյ հասարակութիւնը օժանդակել այս ծրագրի իրականացման, նուիրելով ամէն ինչ որ կապ ունի հայկ. մշակոյթին հետ, ինչպէս հայ դրամանիշներ, հին եւ նոր ձեռագիրներ, նկարներ, գիրքեր, եկեղեցական բաժակներ, ասեղնագործութիւններ, գորգեր, Վանի եւ ուրիշ շրջաններու գործեր, Խարբերդի մետաքսեղէններ, պղինձէ եւ ապակեայ անօթներ, մանրանկարչական նմոյշներ, եւայլն:

Վստահ ենք, որ ամէն Հայ պիտի օժանդակէ այս ձեռնարկին յաջողութեան, կորուստէ փրկելու եւ նոյն ատեն ի մի հաւաքելով հանրութեան ներկայացնելու հայ անցեալը պատկերացնող առարկաները:

Պարբերաբար հանրութեան պիտի ներկայացնենք ստացուած իրերու ցանկը, անոնց նկարները եւ նուիրատուներուն անունները, տեղեակ պահելու համար հանրութիւնը մեր ձեռնարկին մասին:

Նուէրները ուղարկել կամ անոնց մասին տեղեկացնել հետեւեալ հասցէներուն.— Գ. Ա. ՕՐԱԳ, 40 Rue Soliman Pacha, Le Caire (Egypte), «ՅՈՒՍԱԲԵՐ», B. P. 868, Le Caire (Egypte):

ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Ազգային տեսակէտով, հակառակ բանիմաց ու սրտցաւ հայրենակիցներու, գաղութը չափազանց տկար է: Ազգային կեանք չկայ: Ժամանակին կար Միութիւն մը որ շատ երկար կեանք մը չունեցաւ: Մէկ-երկու վարիչ անդամներու բացակայութիւնը կարծես պատճառ եղաւ քայքայման: Անցեալ տարիները ունէին դպրոց եւ հոգաբարձութիւն մը, սրահ եւ գրասեղաններ եւ ուսուցիչ, ինչ որ շատ մը վայրերու մէջ կը պակսի, սակայն կարճատեւ կեանք մը ունեցան: Պատճառը վարիչ մարմինի յուսահատութիւնն է, մեծ մասով հետեւանք ծնողներու անտարբերութեան: Կը կարծեմ թէ նիւթականը վերջին պատճառն է: Երէկ երկու սրտցաւ հայրենակիցներու հետ տեսակցութեան մը ընթացքին, երբ կը յիշեցնէի ազգային կեանքի չգոյութիւնը, ողբալի կը գտնէին ու կ՚ըսէին թէ ժողովուրդը անտարբեր է: Աւելի շատ քննադատող կայ քան գնահատող:

Շրջաններ կան, որոնք կարօտն ունին գործօն, աշխոյժ հայրենակիցներու, աչքէ հեռու՝ սրտէ հեռու: Նոյնը չէ պարագան Տրակինեանի համար:

Անհրաժեշտ է քիչ մը բծախնդրութիւն նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան համար, մէկդի դնելով բոլոր տարակարծութիւնները:

Կը յուսանք թէ Տրակինեանի մեր հայրենակիցները համերաշխութեամբ պիտի կազմակերպուին յառաջիկայ շրջանին համար:

Կ. ՊՕԼԻԿԵԱՆ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ «Սոն Թէլէկրաֆ» թերթը յօդուածաշարք մը կը հրատարակէ այս խորագրին տակ, Ազիզ Էսէնպալ ստորագրութեամբ:

Կ՚ամփոփենք հիմնական մասերը: Ինչպէս կը տեսնէք, տարիները ոչ բան մը փոխած, ոչ ալ բան մը սորվեցուցած են.—

— Հայկական Հարցը մեր մօտաւոր պատմութեան ամէնէն կարեւոր դէպքերէն մէկն է: Մեր հայ հայրենակիցները, որոնք դարերով շատ լաւ ապրած են մեզի հետ եւ սէր ու գուրգուրանք տեսած են մեզմէ, 1890ին եւ 1896ին ըմբոստութեան սկսան Ռուսիոյ դրդումով: Անատոլուի զանազան վայրերուն եւ Իսթանպուլի մէջ, Հայկական Հնչակ եւ Դրօշակ կոմիտէներուն դրդումներէն տարուած, Հայերը զէնք բարձրացուցին պետութեան դէմ եւ տեղ տեղ արիւնոտ ցոյցեր ըրին: Այս կերպով շատ մը անմեղներու արիւնը մտան, եւ առիթ փնտռող մեծ պետութիւնները միջամուխ եղան այս խնդրին, ռուսական եւ անգլիական քաղաքականութիւնը չփոթութեան մատնեց Թուրք կառավարութիւնը, որ շատ կարեւոր եւ վտանգաւոր խնդրի մը հետ դէմ յանդիման եկաւ:

Այս յօդուածաշարքս իրականութիւնը կը ներկայացնէ, որովհետեւ կ՚օգտուիմ իմ հօրս, Զօրլուզատէ Մահմուտ Ճէլալէտտին փաշայի (որ նախարար էր հայկական ըմբոստութեան օրերուն), եւ մեծ եղբօրս, Փարիզի դեսպան Սալիհ Միւնիր փաշայի թողած վաւերաթուղթերէն: Երկուքն ալ ականատես եղած են դէպքերուն եւ լաւատեղեակ էին ներքին եւ արտաքին անցուդարձերուն:

Յօդուածագիրը հայկական ըմբոստութիւններ թնթոնագրելէ առաջ, ակնարկ մը կը նետէ Հայոց պատմութեան վրայ, եւ կ՚ըսէ թէ Քրիստոսէ երկու հազար տարի առաջ, երբ թէ Հայկ անուն նահապետ մը հիմներ է հայկական պետութիւնը, որ յաջորդաբար բաժան բաժան եղած է Պարսիկներու, Սելճուքներու, Եգիպտացիներու կողմէ: Հայք փոքրամասնութիւն մը կազմած տեղաւորուեցան Կարսի շրջակայքը եւ աւելի վերջ Ատանա, եւ հոն փոքրիկ պետութիւններ կազմեցին, բայց չկրցան ապրիլ երբ անկախ ժողովուրդ եւ հարեւան պետութիւններու հպատակը դարձան: Զանազան հարստահարութեանց ենթարկուելէ վերջ, մտան Օսմանցի Թիւրքերու տիրապետութեան տակ, եւ ունեցան ինչքի եւ կեանքի ապահովութիւն: Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտ առաջինը եղաւ որ պաշտպանեց Հայերը եւ գուրգուրաց անոնց վրայ:

Պոլսոյ առումէն ետք համախմբեց ցիրուցան Հայերը եւ զանոնք համայնքի մը վերածեց: Անոնցմէ շատեր արհեստաւորներ էին: Ֆաթիհ Հայոց Պատրիարք կարգեց Յովակիմ եպսկ.ը, Հայերուն ալ տուաւ Ցունաց տրուած մենաշնորհները: Հայերը, որ դարերէ ի վեր զրկուած էին հանգիստէ եւ երջանկութենէ, աշխատասէր, հնազանդ, սակաւապէտ եւ գործունեայ ցեղ մըն էին, յառաջդիմեցին երկրագործութեան, վաճառականութեան եւ ճարտարարուեստի մէջ, եւ գիտցան հարստութիւն դիզել: Թուրքերուն հետ շուտով տաքցան, անոնց սէրն ու վստահութիւնը շահեցան, ընդօրինակեցին մեր բարքերն ու տարազները եւ ամէնէն վերջ եղան Թուրքիոյ ամէնէն հաւատարիմ հպատակները: Իբրեւ վարձատրութիւն, Թուրք փատիշահներն ալ աւելի լայն իրաւասութիւններ եւ կրօնական առանձնաշնորհներ տուին հայ Պատրիարքներուն, անոնց վարկը եւ ազդեցութիւնը բարձրացուցին:

Հայ պատրիարքներ յաջողեցան կարուկ որոշումներ ձեռք բերել, բանտարկել տուին հայ կաթոլիկները: 1707ին, Յովհաննէս պատրք. հաւաքել և բանտարկել տուաւ հայ կաթոլիկները, մահուամբ պատժեց Կոմիտասը և երկու կղերականներ, որոնք Հայերը մղած էին կաթոլիկ ըլլալու: Շատ մը Հայեր զինուորական եւ քաղաքային ամենաբարձր պաշտօններու տիրացան, ինչպէս օրինակ, Գազեզ Արթին Ամիրան, որ Սուլթան Մահմուտ Բ.ի սիրելին եւ վստահելին էր եւ մեծ ծառայութիւններ մատոյց երկրին եւ յաջողեցաւ ժամանակէն առաջ հայթայթել, Ռուսիոյ տրուելիք պատերազմական հատուցումը եւ թչնամիէն փրկեց Րումէլիի մեր կարեւոր նահանգները:

Բայց Պերլինի Վեհաժողովին 67րդ յօդուածին համաձայն, Անգլիա կը պահանջէ որ Անատոլուի մէջ բարենորոգումներ ընենք, ուրիշ մեծ պետութիւններ ալ Անգլիոյ օրինակին կը հետեւէին, մեղապատասխանատու կը նկատէին ըմբոստ Հայերու դէմ ձեռք առնուած զսպողական միջոցներուն, եւ ճնշում կը բանեցնէին Բարձրագոյն Դրան վրայ, որպէսզի ինքնավարութիւն տանք հայաբնակ վեց նահանգներուն: Այս պատճառներով Հայերն ու Թուրքերը պառակտեցան, Պերլինի վեհաժողովին ատեն Հայերը մեծ պետութեանց դիմեցին եւ անկախութիւն պահանջելով, զէնք բանեցին մեզի դէմ:

(1) (Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՆ ԱԼ հիւլէական ռումբեր պիտի շինէ յառաջիկային ,ինչպէս յայտարարեց հիւլէական հաստատութեան վերատեսուչը :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ազգայնականները արաբերէն թռուցիկ մը հրատարակեցին որով կը յայտարարեն թէ պէյը չէ ընդունած Ֆրանսայի բարենորոգումներու ծրագիրը: Այս առթիւ իբրեւ «պերճախօս ապացոյց»կը յիշեն թէ պէյը եւ իր որդինմերժեցին մասնակցիլ Յուլ. 14իտօնակատարութեանց: «Թունուզի խնդիրը աւելի քան երբեք կը գրաղեցնէ միջազգային շրջանակները: Թունուզի ժողովուրդը պէտք է շարունակէ պայքարը մինչեւ իր տենչերուն իրականացումը »:— Երեքշաբթի օր երեք նոր ռումբեր պայթեցան Թունուզի մէջ :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ուխտաւորներուն արգիլուեցաւ Մէքքէ երթալ, նկատելով որ վարակիչ հիւանդութիւններ ծագած են այդ շրջանին մէջ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մասին կատարեալ համաձայնութիւն գոյացած է Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ: Այս առթիւ կը հերքուի այն լուրը թէ Ամերիկա թելադրած է որ Անգլիա ճանչնայ Ֆարուքի վեհապետութիւնը Սուտանի վրայ: Երկու կառավարութիւնները որոշած են առ այժմ յետաձգել Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան խնդիրը , որպէսզի Սըրրի փաշայի դահլիճը քիչ մը շունչ առնէ , ներքին խնդիրներու կարգադրութեան համար , անգլօեգիպտական բանակցութեանց վերսկսումէն առաջ: Միւս կողմէ Վաֆտի ընդհ. քարտուղարը Եւրոպա մեկնելէ առաջ յայտարարեց թէ քաղաքական վճռադրուլ մը կնքուած է Սըրրի փաշայի դահլիճին հետ: «Պիտի պաշտպանենք Սըրրի փաշայի կառավարութիւնը, եթէ իրագործէ ազգային տենչերը. պիտի յարձակինք՝ եթէ չեղի ազգային ուղեգծէն »:

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ կառավարութիւնը ձերբակալեց Լոզանի համալսարանին հին գրականութեան դասախօսը, Անտոէ Պոնար, երբ օդանաւ կը նստէր , արեւելեան Պերլին երթալու եւ բոլշեւիկեան խաղաղութեան համագումարին մասնակցելու համար: Խուզարկութեանց առթիւ բռնուեցան կարգ մը թուղթեր որոնց համաձայն դասախօսը հրահանգ ստացած էր համագումարի նախագահէն (Ժոլիօ - Քիւրի) գաղտնի տեղեկութիւններ ստանալ Միջազգային Կարմիր Խաչի մասին , վարկաբեկելու համար այդ կազմակերպութիւնը : Դասախօսը ճառ մը պատրաստած էր որով Միջազգային Կարմիր Խաչը կը կոչուի «գործիք մը արեւմտեան պետութեանց, մասնաւորապէս Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն ձեռքը, բոլորովին անյարմար՝ անաչառ քննութիւն մը կատարելու Քորէայի մէջ, մանրէական պատերազմի մասին: Դասախօսը ամբաստանուած է իբրեւ լրտես: Իր բնակարանին մէջ ալ խուզարկութիւն կատարուեցաւ :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ արտաքին նախարարը երկու բողոքագիրներ յանձնեց Սոֆիայի թուրք դեսպանին: Մէկով կը դանգատի թէ Յունիս 26ին բռնաբարուած է սահմանագլուխը ,երբ թուրք սահմանապահ մը փորձեց իրեն հետ տանիլ պուլկար գիւղացի մը: Երկրորդով կ'ըսէ թէ յուլիս 2ին թըրքական երկու որսորդ օդանաւեր անցան Պուլկարիոյ օդային սահմանը :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կառավարութիւնը հրամայեց Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանատան՝ անմիջապէս դադրեցնել տեղեկատու գրասենեակին թերթը եւ ուրիշ քարոզչական հրատարակութիւններ: Պատճառը այն է որ Խ. Միութիւնը արգիլած է ամերիկեան «Ամերիկա» ամսագրին վաճառումը, հակառակ 1946ին կնքուած համաձայնութեան: Նախապէս արտօնուած էր 50.000 օրինակ ծախել այս ամսագրէն, Ռուսիոյ մէջ: Երկու տարի առաջ վաճառումը դժուարութեանց հանդիպելով իջաւ 25.000, յետոյ 13.000 օրինակի: Ամերիկեան կառավարութիւնը որոշեց դադրեցնել ամսագրին հրատարակութիւնը, նկատելով որ ապարդիւն մնացած են 12 բողոքներ :

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒ պայքարը հետզհետէ կը սաստկանայ Մ. Նահանգներուն մէջ: Ռամկավարները սկսած են վարկաբեկել Այզընհաուըր , եւ կ'աշխատին Թրումընի թեկնածութիւնը դնել:

ԻՐԱՆԻ երեսփ. ժողովին մէջ բուռն տեսարաններ պարզուեցանԳչ. օր, երբ կը քննուէր վարչապետին պահանջած լիազօրութեան խնդիրը : Նիստը դռնփակ էր եւ կարելի չեղաւ եզրակացութեան մը յանգիլ: Տոքթ. Մոսատեղ կը խորհի Թէհրան հրաւիրել Գերմանիոյ նախկին ելմտական նախարարը, Տոքթ. Շախտ, ելեւմուտքը բարեկարգելու համար:— Քարիւղի նոր հորեր գտնուեցան Քումի մօտ, Թէհրանէն 50 մղոն դէպի հարաւ :

ԱՆԳԼԻԱ ծանուցագիր մը ուղղելով Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատան, զգուշացուց որ չնեղէ Պալթեան երկիրներու եւ Ուկրայնայի հազարաւոր փախստականները, ահուդողի մատնելով իրենց երկիրները վերադարձնելու համար: Թերթերը կը գրեն թէ առնէ մը ի վեր կը հետապնդուին այդ փախստականները, գաղտնի գործակալներու միջոցաւ :

ՖՈՒՔՐԷՇԷՆ հասած լուրերու համաձայն , 5000 «կասկածելիներ» Խ. Միութիւն փոխադրուած են Ռումանիայէն:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ Յուլիս 27ին, Տէօրինի անտառին մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՎԻԷՆԻ մէջ. — Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Կոմիտէին, Յուլիս 27ին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ-Անթուան Գամբանեը Ֆրէգի Ս. Կարապետ մատրան թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, 20 յուլիս, Վարդավառի տօնին առթիւ, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Շնորհազարդ Տ. Տ. Գարեգին Սրբազան Արք.ի մահուան համար Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի :

Ս. Կարապետի ուխտագնացութիւնը զուգադիպելով Վարդավառի կիրակիին, ըստ աւանդութեան, մատաղի օրհնութիւն եւ բաշխում. պիտի կատարուի :

Կը հրաւիրենք հաւատացեալ ազգայինները ուխտի գալ մուրատատուր Ս. Կարապետին, եւ իրենց վերջին յարգանքի տուրքը մատուցանել մեծանուն Հայրապետի խնկելի յիշատակին :

(ԿՆԻՔ)

Արենոցներու Բանակումը

Փարիզի արենոյշներու բանակումը այս տարի տեղի կ'ունենայ Օգոստ. 4էն 25, B. Alpes, Gréoux քաղաքէն 10 քիլմ. հեռու (Մարսէյլէն 120 քիլմ.) շատ գեղեցիկ վայր մը, մասնակցութեամբ քոյր արենոյշներու :

Հեռաւորութեան պատճառով ամբողջ ծախըր՝ 11 000 Ֆր.: Մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի փութով դիմել Օր. Գշիկեանի, 19, Ave. Pasteur, Issy, երեկոյեան 7էն վերջ: Արձանագրութիւնները կը փակուին Յուլիս 19ին :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԵՐԵՔ ՄԵԾ ՀԱՅԵՐ!

(ԱԴՈՆՑ, ԱՂԲԱԼԵԱՆ, ՇԱՆԹ)

Գրեց՝ Մ. ԻՇԽԱՆ, Պէյրութ, 1952

Գին՝ 200 Ֆրանք: Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան

Թղթատարի ծախքով 230 Ֆրանք

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԱՐՕՆ ՍԱԼՆՈՅ ՁՈՐԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կիրակի 20 Յուլիս St. André Belvedèreի պարտէզը, Մարսէյլ: Կը նախագահէ հայրենակից Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ: Կը բանախօսէ ԲԱԲԳԷՆ ՔՀՆՑ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ: Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Հ. Միքայէլ Վ. Մոմճեան , Մոմճեան ընտանիքը եւ պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԼՈՒՍԻԱ ՄՈՄՃԵԱՆի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Յունիս 18ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնի Ազգ. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Քիթապճեանէ ի նպաստ եկեղեցւոյն 1000 Ֆր., Օր. Սիրէն Օհաննէսեանի եւ Ժորժ Մամասեանի նշանախօսութեան առթիւ :

Դաշտահանդէս

Համաչխարհանճաքցիներու Հայր. Միութեան դաշտահանդէսը 20 Յուլիս կիրակի, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Տէօրինի զովասուն ծառաստանը , Café Lafarqueի մօտ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, եւրոպական եւ արեւելեան պարեր, տավուլ զուռնա:

Պաղ ըմպելիներ, խորոված , մատչելի գիներով: Օթօքարները Փլաս Կիշարէն կը մեկնին, կիրակի առտու ժամը 9ին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Երթեւեկի տոմսերը 100 ֆրանք :

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ զաւակներս, աքսորուած Քեմախի Բագառիճ վերի գիւղէն 1915ին: Կը կարծուի թէ կը գտնուին Պաղտատ կամ շրջակայքը:Անունները՝ Հայկազ եւ Արաքսի: Հայկազը ծնած է 1908ին, իսկ Արաքսին 1909ին, ազգանուն Գորտեան, մօր անունը՝ Հէրիքա, ծնեալ՝ Պօյօեան , «Գոյամարտ»էն կը խնդրուի արտատպել : Դիմել՝ Խաչատուրեան Souk-Abas , Algerie :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ԳՈԼՈՄԳ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՎԻԷՆ.— Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20ին, Համօ Օհաջանեան Ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նըկատի կ'առնուին :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆԻ ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՎ

Անփոխարինելի գիրք մը, որ կ'ուսուցանէ ի՞նչպէս կաթ տալ երախային, ի՞նչպէս հագուեցնել , ի՞նչպէս խնամել հիւանդութեանց ընթացքին : 250 էջ, պատկերազարդ:

Գինը 800 Ֆրանք (փոստի ծախքով 850 Ֆր.) , արտասահման 1000 Ֆրանք: Դիմել Յառաջի հասցէով :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Համա-Զարանճաղի Հայրենակց. Միութեան: Այս կիրակի ամբողջ օրը Trois Lucs, Restaurant des Grottes Monnardի հանրածանօթ օդասուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ հայրենակից Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Կը խօսի հայրենակից ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԹԱՇՃԵԱՆ

Առաւօտեան պուլի մրցում: Գնդակ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Լէ դ'Օլիվի Նոր Սերունդը եւ Պօմոնի Կ. Խաչի աշակերտները :

Հայկական եւ եւրոպական պարեր՝ առաջնորդութեամբ ընտիր նուագախումբի:

Ճոխ պիւֆէ գիւրամատչելի գիներով:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի: Օգոստ. 3ին, կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, ծանօթ անտառին մէջ :

Կը խնդրուի նկատի առնել :

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն, Վարդավառի տօնին առթիւ ,կազմակերպած է դաշտապնացութիւն մը Մոնմորանսիի անտառ եւ այց Հ. Յ. Դ .Թանգարանը, Յուլիս 20ին: Ժամը 9ին օթոքարները կը մեկնին Bld. Carnotէն: Փափաքողները թող փութան արձանագրուիլ դիմելով ընկերներ Յովհ. Ջիրչեանի եւ Բարթող Փափազեանի: Երթեւեկի գինը 400 Ֆր.:

ՀԱՅԿ. ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Օգոստոս 16էն 22: Պայմաններու համար դիմել

ԳՐԻԳՈՐ Վ. ՊԱՊԵԱՆի

11, Rue Belle - Image, Valence (Drôme):

Ծախու է

Փարիզի մօտակայ արուարձաններէն Սարսէլի մէջ, դերձակի խանութ մը, կեդրոնական հրապարակին՝ Paris—Chantilly պողոտային վրայ , autobusի կայան եւ կայարանէն 6—7 վայրկեան :

Բնակութեան համար յարակից մասեր եւ cave : Շատ յարմար գին: Երեք տարուան պայ վերանորոգելի: Տարեկան վարձք 10.000:

Դիմել դերձակ ELGAի, Place du XI Novembre, Սարսէլ: Tél. Sarcelles 49, (ժամը 7էն 9 եւ 1էն 3): Այս ծանուցումը ներկայացնողին որոշ զեղչ :

Ծախու է

Մեկնումի պատճառով Bagnoletի մէջ, յարմար գինով տուն մը, կահաւորուած կամ ոչ, երեք սենեակ, խոհանոց, débarras,~ entrée, պարտէզ : Պարտէզին եւտեւը ուրիշ տուն մը զոր կարելի է արհեստանոցի վերածել: Բաղնիք կահաւորուած , chauffage centralեւ երկու W.C.,(tout à l'égout),կազ, ելեկտրականութիւն եւ ջուր: Porte des Lilasէն (Փարիզ) 500 մեթր հեռու :

Դիմել՝ Յուլիս 15էն սկսեալ տեղին վրայ 31 rue de Pernelle, Bagnolet (Seine), ամէն օր 9—12 եւ 2—7, բացի Կիրակիէն:

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Իջնել métro Gambetta եւ առնել թիւ 101 օթօպիւսը եւ իջնել Mairie de Bagnolet կամ եւլլալ Porte des Lilas եւ քալել :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris(13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 18 JUILLET 1952 Ուրբաթ 18 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6816 - Նոր շրջան թիւ 2227 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՆԱՑԻ ՊԱՏՐՈՒԱԿՆԵՐ

Ըսինք թէ նիւթական անձկութիւնը պատրուակ մըն է՝ արդարացնելու համար ակներեւ ապիկարութիւնները :

Ո՞վ չափեց այս չէն գաղութին տնտեսական առաւելութիւնները: Որեւէ փորձ կատարուա՞ծ է այս ուղղութեամբ :

Երեսուն տարի է որ տուն-տեղ ենք եղած այս ափերուն վրայ եւ հարեւան երկիրներու մէջ:

Ամէն տեղ ալ գրուած ենք փայլուն գիրքեր, որոնք երազ կը թուէին երէկ :

Որո՞ւ միտքէն անցաւ վիճակագրութիւն մը կատարել, իբրեւ մարդահամար եւ իբրեւ համապատկեր տնտեսական կացութեան :

Երկուքն ալ ծանր աշխատանքներ են: Գիտութիւն եւ յոգնութիւն կը պահանջեն :

Բայց եւ այնպէս, անհրաժեշտ են, ամէն տեսակէտով: Հոգ չէ թէ պակասաւոր ըլլան :

Այդպիսի վիճակագրութիւն մը ոչ միայն պիտի պարզէր գաղութին ընկերային եւ տնտեսական ելեւէջները, այլեւ պիտի ծառայէր իբրեւ ուղեցոյց :

Սեղանին վրայ ունենայինք մարդահամար մը՝ պարբերական ելեւէջներով, եւ ուրիշ տախտակ մը՝ իբրեւ տնտեսական պատկեր, եւ ձեր միտքը «պիտի բանի»:

Այո, պիտի ներշնչուինք եւ պիտի աշխուժանանք: Անշուշտ եթէ կը հետաքրքրուինք տարագիր բազմութեանց ճակատագրով :

Առանց այդ [illegible] ինչ կ'արժենք, տնտեսական տեսակէտով :

Ամէնէն համբակն ալ կրնայ պատկերազարդ պատմութիւններ պատմել ձեզի՝ դիզուած հարստութեանց մասին: Գիտակցօրէն մսխուած, կորսուած, օտարին անտուկը թափուած պատկառելի գումարներու մասին .

Վերջերս անդամ բաժնուեցան երեք ազնուական տիկիններ:

Առաջին երկուքին մահուան առթիւ — մէկը գոհ՝ քառամնեկի արկածի մը — «ազդ»ը անձկութեամբ սպասեց աւետաբեր լուրի մը:

Երրորդը դեռ նոր է: Եւ բարեմիտներ «չքեղ» անակնկալի մը կը սպասեն նոյն անձկութեամբ...

Դեռ չենք խօսիր անգիր պատմութեանց մասին, որոնց իւրաքանչիւրը առասպելական գումար մը կը ներկայացնէ :

Ժլատութեամբ, անխոհեմութեամբ կամ անզգայութեամբ փոշիացած, մէկ օտարէն միւսին ձեռքն անցած հայկական հարստութիւնները եթէ գումարէինք, արդիւնքը պիտի բաւէր արդիական Անի մը կառուցանելու, հազարումէկ դպրոցներով եւ ուրիշ հանրօգուտ շինութիւններով :

Միլիոնատէրներէն, մեծահարուստներէն զատ, ունինք միջին դասակարգ մը, որ նոյնպէս ի վիճակի է հրաշքներ գործելու, հաւաքաբար :

Ամենավերջին փաստ՝ Ներգաղթի հանգանակութիւնը, 29—30 միլիոն ֆրանք, որ կրնար տասնապատկուիլ, եթէ իրական Հայրենադարձ մը կազմակերպած ըլլային :

Վերջերս բարեմիտ հայրենակից մը կ'առաջարկէր գանձանակ հաստատել տուներու մէջ, միլիոններ գոյացնելու համար :

Տեսակէտ մըն է, բայց երբեք բարենշան՝ մեր գաղութին համար :

Միշտ ալ կարելի է դրամ ճարելու, գանձեր կազմելու միջոցներ գտնել, եթէ ունենանք ընդհ. ղեկավարութիւն մը: Եթէ կազմակերպուի մեր գաղութը, ինքն իր մէջ: Ցեղոյ ամբողջ արեւմտեան Եւրոպան :

Մարդիկ աղբիւրներ կը հոսեցնեն, դպրոցներ եւ եկեղեցիներ կը շինեն Միջին Արեւելքի, Պոլսոյ կամ Հալէպի մէջ :

Խնամակալնե՞ր կանչենք այդ գաղութներէն, որպէսզի մեզի ալ սորվեցնեն գաղտնիքը ...

Ինչո՞ւ անոնք չեն ընկրկիր բազմազան խոչընդոտներու առջեւ, իսկ մենք անմիջապէս կը վհատինք, երբ դժուարութեան մը հանդիպինք :

Պարզապէս անոր համար որ, անոնք հաւատք եւ կամք ունին, իսկ մենք հեռաւոր սուրբերու կամ հրաշքի կը սպասենք: Միշտ ալ մնացի պատրուակներ ճարելով :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆՐԲՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրեմն, իմացաք.— բրիտանական կառավարութիւնը հրապարակաւ կը խոստովանի թէ չի կրնար ոչ դատի քաշել, ալ պաշտօնանկ ընել «Կարմիր աւագերէցը»:

Երեսփ. ժողովին մէջ այս յայտարարութիւնն ըրին դատական նախարարը եւ վարչապետը, Չըրչիլ: Լորտերու ժողովին մէջ՝ Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսը:

Քանի մը նախադասութիւններ՝ արքեպիսկոպոսին ճառէն .

— «Աւագերէցը (Տոքթ. Հ. Ճոնսըն) հանրային փորձանք մըն է եկեղեցիին եւ պետութեան համար, միտքին մէջ մխուած փուշ մը որուն ստիպուած է հանդուրժել ազատասէր ազգ մը: Տոքթ. Ճոնսըն ոչ հերետիկոս մը եղած է, ոչ ալ օրէնք մը խախտած: Բայց, պետութեան համար փորձանք մըն է իբրեւ քաղաքացի, եկեղեցիին համար ալ կրկնապէս փորձանք՝ իբրեւ քաղաքացի եւ կղերական »:

Արքեպիսկոպոսը նորէն համբերութեան յորդոր կարդալով, դիտել տուաւ տեսակ մը հեգնութեամբ .

— «Ամէն պարագայի մէջ, շատ սուղ գին մը չէ որ կը վճարենք, անաղարտ, անվթար պահելու համար մեր հաւատքը՝ խօսքի ազատութեան մասին »:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, բանգէտներ բացատրեցին թէ աւագերէցը միայն ինքն իրեն համար կը խօսի, «եւ իր խօսքը այնքան կշիռ ու- [illegible]

Անոնց կարծիքով, արեւելեան երկիրներուն մէջ կարելի չէ ժողովուրդը համոզել թէ «մէկը որ Քէնթըրպըրիի աւագերէց անունը կը կրէ իբրեւ տիտղոս՝ չի խօսիր յանուն արքեպիսկոպոսին, Անկլիքան եկեղեցւոյ, եւ առ հասարակ այս երկրի քրիստոնեաներուն»:

Կը տեսնէք որ քիչ մը մօտեցանք մեր ածուին :
Օր մըն ալ համբերեցէք : ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանրապետութեան նախագահին Պոլսոյ ամառանոցին մէջ շարունակ ժողովներ տեղի կ'ունենան: Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին, սակայն թղթակիցներ կը հաւաստեն թէ օրակարգի խնդիրներն են արտաքին քաղաքական եւ զինուորական կարեւոր հարցեր: Այս առթիւ անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ Թուրքիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը Փարիզ եւ Լոնտոն պիտի այցելեն մօտերս :

ՅՈՅՆԵՒԱԼԲԱՆԱԿԱՆ սահմանագլուխին վըրայ 25 հոգի ձերբակալուեցան, այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսութիւն կը կատարեն յունական բանակին դէմ: Աթէնքի հակալրտեսական սպասարկութիւնը քննութեան ձեռնարկելով, հաստատեց թէ անոնք կապ հաստատած էին յունական համայնավար կուսակցութեան հետ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ պիտի զօրացնեն «Ամերիկայի Ձայն»ը Խ. Միութեան համար, նկատելով որ այլեւս պիտի չհրատարակուի «Ամերիկա» ամսագիրը: Այս նպատակով անթելի յատուկ նաւ մը Միջերկրական պիտի երթայ, ուրկէ պիտի զօրացնէ «Ամերիկայի Ձայն»ը: Միւնիխէնի կայանէն ալ ղեկուցումներ պիտի տրուին բազմաթիւ օտար լեզուներով :

ԻՐԱՆԻ վարչապետը լիազօրութիւն պահանջելով, կ'առաջարկէ 1.— Կէս առ կէս կրճատել պետական պաշտօնեաներու թիւը . 2.— Պակսեցնել Թղթադրամի շրջաբերութիւնը . 3.— Աւելցնել տուրքերը :

ՑՈՐԵՆԻ ԳԻՆԸ 3750 ֆրանքի պիտի բարձրանայ, առանց աւելցնելու հացին գինը, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը :

ՀԱԶԱՐ ԹՈՆ ԿԱՐԱԳ պիտի ներածուի Լեհաստանէն :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ հիւանդանոց փոխադրուեցաւ, միկրոբէ մը վարակուած ըլլալով : — Պայքարը կը շարունակուի նախագահական թեկնածու մը ճարելու համար (ռամկավար):

Միջերկրականի հրամանատարութիւնը երկու շրջանի բաժնուած

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՆԹԱԿԱՅ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Ատլանտեանի ճակատին սպարապետը՝ զօր. Րիճուէյ իր առաջին վարչական տնօրինութիւնը (միջոցառում !) կատարեց առջի օր, վերջնապէս ճշդելով հարաւ. արեւելեան Եւրոպայի հրամանատարութեան խնդիրը :

Նկատելով որ Յունաստան եւ Թուրքիա չեն ուզեր իտալացի հրամանատարի մը տրամադրութեան տակ դնել իրենց բանակները, զօրավարը հրամանատարութիւն մը հաստատեց որ պատասխանատու պիտի ըլլայ այդ երկու երկիրներուն համար, ընդհանուր հրամանատարութեամբ ամերիկացի ծովակալ Քերնիի :

Նոր կարգադրութեամբ, հարաւ - արեւելեան Եւրոպայի հրամանատարութիւնը կը բաժնուի երկու շրջանի: Առաջին շրջանին մէջ, ցամաքային ուժերը պիտի գտնուին իտալացի զօր. Ֆրաթթինիի հրամանատարութեան տակ, երկրորդին մէջ ենթակայ պիտի ըլլան ամերիկացի հրամանատարի մը որ չէ նշանակուած տակաւին:

Նորահաստատ փոխ - հրամանատարութիւնը պիտի կրնայ գործողութիւններ կատարել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ մէջ: Յունական եւ Թրքական անջատ հրամանատարութիւնները պիտի գործեն իր իշխանութեան տակ: Տակաւին չէ որոշուած նոր բանակատեղին:

Օդանաւային գործողութեանց համար այլ կեդրոն մը պիտի հաստատուի հարաւ-արեւելեան Եւրոպայի մէջ, ենթակայ՝ ամերիկացի զօր. Շլէթըրի, որ հրամանատարն է այդ շրջանի բոլոր օդանաւային ուժերուն: Երկու նոր բանակատեղիները պիտի ունենան միջազգային սպայակոյտ :

Առ այժմ անփոփոխ կը մնայ ծովային հրամանատարութեան կարգուսարքը: Յունաստանի եւ Թուրքիոյ ծովային ուժերը առ այժմ պիտի մնան իրենց ազգային սպայակոյտներու հրամանին տակ եւ պիտի գործեն միասնաբար, ենթակայ հարաւային Եւրոպայի դաշնակից նաւային ուժերու հրամանատարութեան :

Դաշնակից կառավարութիւնները հաւանութիւն յայտնած են [illegible] զօր. Րիճուէյի այս կարգադրութեան [illegible] առաջարկած էր անջատ փոխ - հրամանատարութիւն մը հաստատել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ համար, երբ այդ երկու երկիրները պիտի ընդունուէին Ատլանտեանի դաշինքին մէջ: Անցեալ Փետրուարին, երբ վերջնապէս անդամ ընդունուեցան, թէ Յունաստան եւ թէ Թուրքիա դժկամակեցան իրենց բանակները դնել իտալացի զօր. Քասթիլյոնէի հրամանին տակ: (Այն ատեն այս զօրավարը ընդհ. հրամանատարն էր հարաւ. Եւրոպայի բոլոր ցամաքային ուժերուն) : Իտալիա փոխեց հրամանատարը, բայց Յունաստան եւ Թուրքիա նորէն գոհ չմնացին: Անկէ ի վեր առկախ կը մնար Միջերկրականի հրամանատարութիւնը :

Իրազեկներ դիտել կու տան թէ այժմ կարգադրուած է Յունաստանի եւ Թուրքիոյ խնդիրը, առանց սակայն գոհացում տալու Իտալիոյ, բայց կը մնայ ուրիշ վիճելի հարց մը, — Մեծն Բրիտանիա կը դժկամակի ամերիկացի ծովակալին յանձնել Միջերկրականի բոլոր նաւային ուժերը : Անգլիացիները կ'ըսեն թէ ծովակալ Քերնիի հրամանատարութիւնը պէտք է սահմանափակուի պաշտպանելու հարաւ. Եւրոպայի ցամաքային մասը եւ թէ տարբեր խնդիր է Միջերկրականի հաղորդակցութեանց եւ նաւային գործողութեանց հրամանատարութիւնը: Իսկ Ամերիկացիները, որոնց 6րդ նաւատորմը շատ աւելի զօրաւոր է քան բրիտանական տորմիղը, կը պատասխանեն թէ միեւնոյն բանն են Միջերկրականի եւ հարաւ. Եւրոպայի պաշտպանութիւնը, հետեւաբար ծովակալ Քերնի պէտք է կատարեալ իրաւասութիւն ունենայ ամբողջ շրջանին վրայ :

Ո՛վ պայթեցուց ռումբը

Չորեքշաբթի օր զօրաւոր ռումբ մը պայթեցաւ դատաւոր Փոլ Տիտիէի բնակարանին առջեւ, Սանթէի բանտին մօտ, ահագին վնասներ պատճառելով .

Դատաւորը նախագահն է այն Ամբաստանիչ Ատեանին, որ երկու շաբաթ առաջ բանտէն արձակեց համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար, Ժաք Տիւքլօ :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ռումբը դըրուած էր դատաւորին յարկաբաժնի դրան փսիաթին տակ, եւ քանդեց բնակարանը, որ կը գտնուէր առաջին յարկին վրայ: Միւս յարկաբաժին-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎՈԼԳԱ-ԴՈՆ ՋՐԱՆՑՔԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՀՈԳԵՐ

ԽՄԲ.— Երէկ տեղեկութիւններ հաղորդած էինք այս ջրանցքի մասին, քաղելով եւրոպական թերթերէ: Մեր աշխատակիցը կը լրացնէ զանոնք.—

Անցեալ Յունիսի 4ին, «Պրաւդա»յի տալով, «տեղի ունեցաւ պատմական մի մեծ դէպք — Վոլգայի եւ Դոնի ջրերը խառնուեցին միմեանց, առաջին նաւերն անցան Նորակառոյց ջրանցքով»:

Իրականացաւ մի ծրագիր, որի մասին այնքան գրուել ու խօսուել է Ռուսաստանում աւելի քան երկու եւ կէս դար, Պետրոս Մեծի Ազովեան ծովի ափին Ազով բերդը Թուրքերից գրաւելուց ի վեր:

Յեղափոխութիւնից առաջ Վոլգան Եւրոպայի ամենամեծ գետը 3700 քիլոմեթր երկարութեամբ, կապւում էր ջրանցքների, գետերի ու լճերի միջոցով Կասպից ծովը Բալթիկին եւ Հիւսիսային ովկիանոսին: Խորհրդային իշխանութեան առաջին կարեւոր շինարարութիւններից մէկն եղաւ Բալթիկ - Ճերմակ ծով «Ստալինեան» աւելի կարճ ջրանցքի կառուցումը, որ Նորագոյն պատմութեան մէջ նշանաւոր հանդիսացաւ իր առասպելական մարդակերութեամբ — բռնի աշխատանքի լծուած հարիւր հազարաւոր քաղաքական բանտարկեալներ, այսինքն ստալինեան բռնակալութեան դէմ պայքարած յեղափոխականներ, իրենց ոսկորները թողին նրա հունի մէջ:

Վոլգա - Դոն ջրանցքի միջոցով հիւսիսային եւ արեւելեան Ռուսիոյ գետերի ընդարձակ նաւարկելի ցանցը ելք է գտնում դէպի Միջերկրական եւ ովկիանոսները: Մոսկուան իր անունը կրող արհեստական մերձակայ «ծովով» այժմ թեթեւ նաւերի նաւահանգիստ է Խ. Միութեան եւրոպական մասը գրկող հինգ ծովերի համար — Սեւ, Ազով, Կասպից, Բալթիկ եւ Ճերմակ:

Նորաւարտ ջրանցքի աշխատանքները տեւեցին չորս տարի, ղեկավարութեամբ Միութեան լաւագոյն մասնագէտների, որոնց տրամադրութեան տակ էին դրուած մեքենաների եւ մարդկային զրահաների — բռնագրաւուած քաղաքական հակառակորդների՝ հսկայ բազմութիւն:

Ստալինգրադից բան կիլոմետր հարաւ, ուր երկու գետերի միջեւ եղած ամենակարճ տարա- [illegible] արեւելեան բերանը: Այդտեղ Վոլգայի աջ ափը ծածկուած է բլրակներով, որոնք, ութ կիլոմետր խորութեան վրայ դէպի արեւմուտք, գետի մակարդակից բարձրանում են մինչեւ 90 մետր: Այդ կարճ տարածութեան վրայ ստիպուած են եղել շինել դրեթէ կողք կողքի ինը ջրամբարներ (փակոց): Այնուհետեւ, աւելի քան 90 կիլոմետր երկայնութեամբ սկսւում է վայրէջք դէպի Դոն, երեք տխտան աւազաններով՝ Վարվարովսկի, Բերեսլաւ եւ Կարպովսկի, որոնք իրապէս արհեստական լճեր են 25—40 քառակ. կիլոմետր տարածութեամբ:

Երբ ջրանցքը 13րդ ջրապատնէշից յետոյ բացւում է Դոնի վրայ, նա գետի չի հանդիպում, այլ մեր Սեւանից աւելի ընդարձակ — 2700 քառ. կիլոմետր — Ցիմլեանսկի «ծովին», որն յառաջ եկել է նոյնանուն ջրա - ելեկտրակայանի համար գետի առջեւ քաշուած վիթխարի պատնէշից:

Եւս երկու ջրամբարներ Դոնի վրայ, 14 եւ 15րդ, եւ նաւերը հասնում են Ռոստով քաղաքին եւ Ազով ծովին:

Վոլգայի ափին, առաջին ջրապատնէշի մօտ ասարտւում է Ստալինի 22 մետրանոց պղնձէ արձանը, պատուանդանով միասին 60 մետր բարձրութեամբ: Նաւերն այդտեղ առաջին ջրամբարը մտնելու համար անցնում են 40մետր բարձրութեամբ յաղթական կամարի տակից, գեղարուեստօրէն զարդարուած: Յաջորդ ջրամբարներն ու պատնէշները նոյնպէս զարդարուած են քաղաքացիական եւ հայրենական պատերազմների քանդակներով ու հերոսների կիսանդրիներով:

Ցիմլեանսկի ծովի վրայ բացուող բուն ջրանցքի կամարակապ մուտքը նոյնպէս առատօրէն ծանրաբեռնուած է ռազմական խմբաքանդակներով:

Ամէնից ի վեր խորհրդային մամուլը ներբողում է «կոմմունիզմի այս առաջին մեծ կառուցումը», որին, ինչպէս յայտնի է պիտի յաջորդեն Ստալինգրադի եւ Կոյբիշեւ ջրա - ելեկտրակայանները Վոլգայի վրայ եւ երկու նախընթաց չունեցող ոռոգման մեծ ջրանցքները — Թուրքմենական եւ հարաւ Ուկրայինական:

Վոլգա - Դոնի կտրած նախկին անապատը, ըստ «Պրաւդայի», այժմ դարձել է կանաչ ու անհաւատալի բերքատու երկիր, որի կլիման անգամ փոխուել է, Յունիսին առատօրէն անձրեւել է այնտեղ, մի բան, որ առաջները երբեք չի պատահել: Ջրանցքից ծնած արհեստական գետակներն ու առուները զովացնելու վրայ են ընդարձակ (խորհրդային չափանիշով) հողեր, ուր պիտի փռուեն ոչ միայն ցորենի ու հաճարի, այլ եւ բամպակի արտերը:

Մի տարօրինակ երեւոյթ դրաւում է մեր ուշադրութիւնը — բոլոր «մեծ կառուցումները» ծրագրւում եւ ի կատար են ածւում ռուսական հարթավայրի կենդրոնական եւ արեւելեան մասերում: Մինչդեռ արեւմուտքում, այնպիսի մի կարեւորագոյն եւ կենսական շինարարութիւն, ինչպէս Բելգիայի չափ մակերդակ ունեցող Պրիպետի ճահիճների չորացումը ձգուած է տեղական վարչութեան, որն անկարող է գործն աւարտել հարիւր տարուայ ընթացքում:

Լուռ է խորհրդային իշխանութիւնը նաեւ մի այլ ծրագրի մասին, որի իրականացումը, ցարերի օրով իսկ, համարւում էր կենսական անհրաժեշտութիւն: Դա Կովկասեան լեռնաշղթան կենդրոնից կտրող եւ Հիւսիս. Օսեթիայի մայրաքաղաք Ձաուձիկաուն (նախկին Վլատիկաւկազ) Թիֆլիսին միացնող երկաթագծի ծրագիրն է, որով կենդրոնական Անդրկովկասը կարճ եւ ուղղակի ճանապարհով կը կապուի հիւսիս. Կովկասին եւ Ռուսաստանին: Երեւի Քաղաք. Բիւրոյի երեք անդրկովկասեան անդամները չեն ուզում յարուցանել այս հարցը, վախնալով որ կը մեղադրուին հայրենամոլութեամբ, եւ կամ քաղաքական ապագայի հեռանկարն է որ պահում է նրան փոշիների տակ: Զմոռանանք, որ կարճ ճանապարհները դառնում են վնասակար, երբ նրանք թշնամու ձեռքն են ընկնում:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Այզընհաուըրի քաղաքական հայեացքները

•••••

Զօր. Այզընհաուըրի ժողովրդականութիւնը հետզհետէ կը ծաւալի, մանաւանդ հիմա որ թեկնածու հռչակուեցաւ Մ. Նահանգներու նախագահութեան:

Զօրավարին ճառերն ու բոլոր գրութիւնները կ'արտայայտեն իր խոր հաւատքը հանդէպ մարդկային ազատութեան եւ զայն պաշտպանելու կամքը ընդդէմ երկու սպառնալիքներու: Առաջինը՝ ծայրայեղ անհատապաշտութիւնը, իսկ երկրորդ՝ պետութեանց թեւարկութիւնն է: Զօրավարին տեսակէտը հիմնուած է իր անձնական կեանքի փորձառութեան եւ բնազանցութեան վրայ:

— « Խոր հաւատք ունիմ Ամերիկայի ժողովրդական կարգուսարքին վրայ: Այս դրութիւնը կը ճանչնայ եւ կը պաշտպանէ անհատին իրաւունքները: Ան իրեն կ'ընծայէ արժանաւորութիւն մը, որ կը բխի իր ստեղծումէն՝ ըստ Աստուծոյ պատկերին:

« Քիչ մարդիկ գիտակից են այն առնչութեան որ գոյութիւն ունի ազատ ու բարգաւաճ ձեռնարկին եւ անհատական ազատութեան միջեւ: Գրասենեկային հակակշռի տակ մտած բարեշրջում մը ճակատագրականօրէն կը յանգի ինքնակալութեան ճամբուն »:

Մարդուն հանդէպ եղած այս վստահութիւնը կոյր չէ:

«Այն մարդը, որ արմատական տեսաբաններէն մեղադրուած է իբրեւ յետադիմական, ծայրայեղ յետադիմականներէն պիտի յորջորջուի հարմատական »:

Երիտասարդ Ամերիկացին պէտք է գլուխ ծռէ զինուորական կարգապահութեան, եթէ կ'ուզէ պատրաստ ըլլալ պաշտպանելու իր քաղաքակրթութիւնը:

« Իւրաքանչիւր երիտասարդ Ամերիկացի պէտք է զինուորութիւնը նկատէ անձնական պարտականութիւն մը, զայն կատարելով զուարթօրէն եւ հպարտօրէն» :

Բայց պէտք է պաշտպանել անհատը պետական ծայրայեղութիւններէն :Այսէ պատճառը որԱյզընհաուըր կը դդուշանայ ընկերային ապահովու- [illegible]

« Ծայրայեղները՝ անմիջական եւ եսասէր առաւելութիւններու իրենց կոչերով, կը ձգնին մեր աչքէն ծածկել այն դժնդակ ճշմարտութիւնը, թէ մեր ընկերութեան ոեւէ մասնիկը չի կրնար ապրիլ տեւական բարգաւաճութեան մէջ, քանի ամբողջ Ամերիկան չի վայելեր այդ բարգաւաճութեան օգուտները: Անոնք յատկացուած վարկերը կը գործածեն իբրեւ յափրացման միջոց մը, իսկ խարեբաները՝ խոստումը իբրեւ հեշտաւէտ կենդանի ճամբայ մը »:

Ուրիշ տեսակի դերութիւններ, սակայն, այսօր կը սպառնան մարդուն ազատութեան:

— « Անօգուտ պիտի ըլլար մեր ազատութիւնները պաշտպանել համայնավար յարձակումի մը դէմ, եթէ մենք զանոնք պիտի կորսնցնենք մեր ադահութեամբ, ագիտութեամբ կամ կառավարական վարչութեան եւ զանձին հանդէպ սնուցած մեր կոյր վստահութեամբ:

« Վարչական ծրագիրներ կը սալարկեն բռնապետութեան ճամբան: Առանց անհրաժեշտութեան դաժան հակակշիռներ եւ անողոք կանոններ պարտադրող օրէնքները:

Այզընհաուըր դէմ է լիազօր կառավարութեան մը, բայց նոյնքան եւ աւելի հակառակ է անոնց, որոնք անհատական իշխանութեան կը ձգտին ելեւմտական, բանուորական խմբակցութեան եւ ուրիշ ասպարէզներու մէջ:

— «Համայնավարութիւնը կը ձգնի ապացուցանել թէ՝ մեր ընկերային կարգուսարքը տկար է եւ ապօրէն: Բուռն կերպով հակառակ եմ ամէն ծրագրի որ կ'անգիտանայ այս հիմնական սկզբունքը: Վստահ եմ որ զինուորական պարտութիւնը աւելի վատ հետեւանքներ պիտի ունենայ քան դրամական սնանկութիւնը: Այսուհանդերձ, այն համոզումն ունիմ, թէ զինուորական յաջողութեան մը հասնելու միակ միջոցն է — մէջն ըլլալով նաեւ պատերազմէն խուսափելու հնարաւորութիւնը, — պահպանել մեր ելեւմտական կարգուսարքին ամբողջականութիւնը »:

Նախագահական թեկնածուն կը յանձնարարէ համայնավարութեան դէմ պայքարը տանիլ պարկեշտ, արդար եւ վայելուչ ձեւով մը: Ցարմար չի նկատեր պաշտօնի կոչել կարմիրները, բայց հա- [illegible] թեան երգում տան: Համայնավարութիւնը ազգային կուսակցութիւն մը չէ:

« — Մահացու վտանգի մը դէմ յանդիման կը գտնուինք, շատ պարզ նկատումով մը: Համայնավարութիւնը, բիրտ՝ իր դիտումներով, նոյն ատեն նենգամիտ իր մեթոտներուն մէջ, կ'օգտագործէ ռուսական աշխարհակալութեան աւանդութիւնը եւ Ասիոյ ու արեւելեան Եւրոպայի ֆիզիքական ուժերը, հասնելու համար համայնավարական նպատակին, — համաշխարհային յեղափոխութիւն եւ աշխարհի տիրապետութիւն »:

Նախկին սպարապետը կողմնակից չէ կանխարգել պատերազմի մը, բայց չի թերագնահատեր Խ. Միութեան ռազմական ուժը:

— «Կը կարծեմ թէ Ռուսիոյ կողմէ յարձակման քաղաքականութիւն մը խենթութիւն պիտի ըլլար: Վստահաբար, ան որ ալ չի յուսար թէ կրնայ մէկ հարուածով շահիլ պատերազմը. ուրեմն դիմացինը մաշեցնելու պայքարի մը մէջ պիտի մտնէ: Ինծ կը թուի թէ Կրեմլինի մարդիկը երկար պիտի խորհին, նախ քան իրենց ուժն եւ ազդեցութիւնը համաշխարհային պատերազմի մը նժարին մէջ նետելը: Կարգ մը տեղեկութիւններ ունինք իրենց ճարտարարուեստի, փոխադրութեան եւ հաղորդակցութեան դժուարութեանց մասին: Մենք նմանապէս գիտենք թէ ինչ ահաւոր ուժ մը կառուցանելու վրայ են, ռազմական զօրութեան մը ձեւին տակ: Խելացի գործ մը չեմ նկատեր, եթէ ոեւէ մէկը համաշխարհային պատերազմ յարուցանէ այսօր »:

Ի՞նչ դարման կ'առաջարկէ նախկին սպարապետը, Եւրոպայի պաշտպանութեան համար.

— «Եւրոպայի ներշնչել կամք՝ որպէսզի կարենայ ինքն իսկ մէջտեղ բերել զինեալ ուժեր, յանուն ինքնապաշտպանութեան:

Թ. Ա. Թ.

Մարաջախտ Փեթէն եւ Իսմէթ Ինէօնիւ...

ԽՄԲ.— Թուրք ընդդիմադիր մամուլը կը շարունակէ իր պայքարը: Անտարբեր նմոյշ մը եւս, Պոլսոյ Ազըն թերթէն, այս խորագրով (7 Յուլիս).

Մարաջախտ Փեթէն Վէրտէնի պաշտպանը հանդիսացաւ, եւ Վէրսայլի դաշնագրին մէջ իր անունը նուիրական դրօշի մը չափ մեծցաւ, որովհետեւ Ֆրանսա վերստացած էր մեծ պետութեան իր վարկը: Յաղթանակէն ետք ալ Մարաջախտը շարունակեց իր ծառայութիւնները, եւ Սպանիոյ քաղաքային պատերազմին, Մատրիտ գնաց եւ տեսակցեցաւ իր աշակերտին, Ֆրանքոյի հետ, հաւասարակշռութիւնը պահպանելու համար: Եթէ Լավալի ուժ տուաւ, պատճառն այն էր որ՝ գիտէր թէ Հիթլէր գերազանցապէս կը սպառազինուէր: Երբ որ Կոլ մեքենաշարժ ուժերու անհրաժեշտութիւնը հրապարակ նետեց եւ պահանջեց որ Ֆրանսական բանակը այս ուղղութեամբ բարեկարգուի, հակառակ իր յառաջացած տարիքին եւ զինուորական հին դպրոցի պատկանած ըլլալուն, Փեթէն ընդունեց այդ գաղափարը եւ նոյնիսկ գիրքեր գրեց:

Անգլիացիները երբ Տէօնքըրքէն կը փախչէին եւ Ռէնօ Լոնտոն կը սաւառնէր, Վիշիի մէջ կառավարութիւն հիմնեց, եւ Ֆրանսան փրկեց ամբողջական աւերումէ մը: Հիմա որ տրամաբանութիւնը կը գործէ եւ կիրքերն ու զգացումները կը դադրին, այս իրականութիւնն է որ երեւան կ'ելլէ: Հակառակ իր այս ծառայութիւններուն, գիտենք թէ ինչպիսի վախճան մը ունեցաւ Փեթէն, բերդարգելութիւն Իէօ կղզիին մէջ: Նոյն իսկ մարաջախտի գաւազանը առին իր ձեռքէն:

Պարագաները բաղդատենք Իսմէթ Ինէօնիւի հետ: Ամէն ոք գիտէ թէ Իսմէթ փաշան Իսթանպոււլի գրասամէն եաք մասնակցեցաւ Միլլի պայքարին, եւ ինչ պայմաններու տակ: Փաստերով հաստատուեցաւ թէ ապարդիւն վարչապետ մը եւ Հանրապետութեան նախագահ մը եղաւ: Վերջին երկու տարուան դէպքերը ամէն ինչ բացատրեցին, հաստատելու համար «Շէֆ» փաշային դիկտատորական մենատիրութիւնը :

Փեթէնի պաշտպանողական իրաւունքն անզամ չտուին, բայց իր մահէն առաջ, չորս օր առաջ, Մարաջախտ ժիւէն իր ճառին մէջ ըսաւ Վէրտէօնի տարեդարձին առթիւ.

— Փեթէն մեծ հրամանատար մը եւ հայրենասէր մը եղաւ :

Մինչդեռ մենք կը տեսնենք եւ դեռ չենք ուզեր հաշուեյարդարի ենթարկել անցեալ շրջանի ապօրինութիւնները, զեղծումը, կաշառակերութիւնը, կողմնակցութիւնը, չարաշահութիւնը, եւն.: Իս- մէթ Ինէօնիւի խորամանկութենէն կը պահանջէինք որ 14 Մայիսէն առաջ մէկ միջոցի դիմէր, այն է ինքզինքը մոռցնել միայն: Գիտէր պաշտօնէր թուրք ազգին ներողամտութեան եւ անյիշաչարութեան եւ պիտի քաշէր իր մեղքերը: Արդարութիւնը ուզեց որ ի կենդանութեան հաշիւը տայ իր քաղաքական կեանքին :

Պիտի գայ օրը ուր Ֆրանսացիները պիտի ըսեն Փեթէնի համար. — Ինչո՞ւ այդպէս ըրինք: Իսկ Թուրքերը կ'ըսեն Իսմէթ փաշայի համար.— Ինչո՞ւ այսքան ուշ մնացած ենք, Իսմէթ փաշայէ փրկուելու համար: Երբ հարկ ըլլայ վերջակէտ մը դնել, անկեալ «Շէֆ»ը պիտի ունենայ իր Իէօ կըզին (աքսորավայր):

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ մեռած է Սերգէյ Դիմիտրիեւիչ Մերկուրով: Նկարիչ քանդակագործ եւ Խ. Հայաստանի Ակադեմիայի իսկական անդամ էր: Ծընած էր 1881ին Ալեքսանդրապոլ: Քանդակած է Երեւանի մէջ Լենինի, Սթալինի, եւ Ստ. Շահումեանի արձանները: Ստացած է Լենինի եւ Սթալինի շքանշանները:

ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻ ՍԻՐԱՆՈՅՇի մահուան 20ամեակին առթիւ երեկոյ մը տեղի ունեցած է Երեւանի մէջ հայկ. թատերական ընկերութեան կողմէ: Խօսած են Ռ. Զարեան, Դերենիկ Դէմիրճեան, Վահրամ Փափազեան, Օլգա Գուլազեան, Վաղարշ Վաղարշեան, Շարա Տալեան եւ Վարդան Միրզոյեան: Բոլորն ալ շեշտած են թէ մեծատաղանդ արուեստագիտուհին ստեղծագործական մեծ տաղանդով անձնուիրաբար ծառայած է հայ ժողովուրդի թատերական արուեստին զարգացման եւ հասցուցած է զայն բարձր աստիճանի: Բոլոր խօսողներն ալ պատմած են իրենց յուշերը Սիրանոյշի մասին :

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒՀԻ ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ ստեղծագործութեանց նուիրուած երեկոյ մը տեղի ունեցած է Մոսկուայի, Հայաստանի Կուլտուրայի տան մէջ: Խօսած են Մարիէթա Շահինեան, գրական - քննադատ Նովիցկին, բանաստեղծ Անտոլոկսկին : Ապա Սիլվա Կապուտիկեանի ռուսերէնի թարգմանուած բանաստեղծութիւններէն արտասանուած են :

ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԽՄԲ.— Մեզի ղրկուած զեկոյցէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. —

Յունիս 29ի, կիրակի կէսօրէ վերջ Քատէի Սըրճարանի վերնասրահը տեղի ունեցաւ Սամաթիոյ (Պոլիս) նախկին Թաղեցիներու միութեան առաջին հանդէսը՝ ընկերային եւ ընտանեկան սաք մթնոլորտի մը մէջ: Ներկայ էին հարիւրէ աւելի նախկին Թաղեցիներ եւ համակիրներ: Վարչութեան քարտուղարը՝ Պ. Լեւոն Շէրէմէթեան կարդաց տեղեկագիրը, որուն համաձայն միութիւնը պաշտօնապէս արձանագրուած է 1952 Մայիս 15-ին, թիւ 117 պաշտօնաթերթին մէջ: Վարչութեան անդամներն են Պ. Պ. Տիրան Ցարութիւնեան՝ հիմնադիր, Ժիրայր Փափազեան՝ նախագահ, Լեւոն Շէրէմէթեան՝ քարտուղար, Տիկին Մառի Ստեփան՝ գանձապահ, Տիկին Լուիզ Աղամեան՝ հաշուակալ, անդամներ՝ Ցարութիւն Շիշլեան, Տ. Նշանեան, Ժիրայր Տէօքմէճեան :

Ցետոյ քարտուղարը պարզեց միութեան հիմնարկութենէն ի վեր կատարուած գործերը եւ ծրագիրը, որ կը տրամադրէ, առանց քաղաքականութեամբ զբաղելու, աշխատիլ վառ պահել հայկական ոգին եւ մշակոյթը: Շեշտեց թէ հայրենասէր եւ անձնուէր, աւանդապահ Սամաթիացիներն ալ կ'ուզեն պայքարիլ այլասերման վտանգին դէմ, կազմելով այս միութիւնը: Անոր կրնան անդամակցիլ ոչ միայն Սամաթիոյ նախկին Թաղեցիները, այլեւ բոլոր անոնք որ համակիր են միութեան սկզբունքներուն: Բոլորին նպատակը պիտի ըլլայ զարկ տալ իրերօգնութեան Հայը Հայ պահել, միանգամայն յարգելով հիւրընկալ երկրին օրէնքները :

Միաձայնութեամբ վաւերացուեցաւ վարչութեան տեղեկագիրը : Ցետոյ օրուան նախագահը կարդաց բացականերու շնորհաւորական նամակները: Այս առթիւ համակրանքի ցոյց մը եղաւ միութեան երիցագոյն անդամ Պ. Ցակոբ Գալայճեանը, որ ներկայ էր: Միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ Պ. Ցարութիւն Թուղլաճեանի առաջարկը, — Պատուոյ անդամ նշանակել Սամաթիոյ բոլոր այն Թաղեցիները որոնք տարիքի, հեռաւորութեան կամ զբաղումի պատճառով չեն կրնար գործօն աջակցութիւն բերել միութեան, բայց անցեալին մէջ միշտ սատարած են Սամաթիոյ Թաղին: Պատուոյ անդամ պիտի նշանակուին նմանապէս այն ոչ - Սամաթիացիները որոնք նոյն նպատակին ծառայած են :

Կարճ դադարէ մը ետք, որու ընթացքին Պ. Տիրան Ստեփանեան հայկական երգապնակներ ունկնդրել կուտար, սկսաւ գեղարուեստական բաժէնը, ընդհանուր խանդավառութիւն ստեղծելով: Ծանօթ գրող Պ. Թ. Գառնիկ այս առթիւ միութեան նուիրեց Սամաթիոյ կեանքէն առնուած վէպի մը ձեռագիրը, «Տիվալը», որպէսզի հրատարակուելով հասոյթը յատկացուի միութեան:

Եղան նոր անդամագրութիւններ: Հաւաքոյթը տեւեց մինչեւ երեկոյեան ժամը 10 եւ ներկաները մեկնեցան՝ աղդօգուտ ձեռնարկի մը մասնակցած ըլլալու գիտակցութեամբ :

Ներկաներու փափաքին համաձայն որոշուեցաւ դաշտային ընտանեկան հաւաքոյթ մը կազմակերպել, յառաջիկայ կիրակի, 20 Յուլիս Հէօպլէյի գեղեցիկ ղարաստանին մէջ: Փափաքողները կըրնան ներկայ ըլլալ: Կը խնդրուի ճաշը միասին բերել: Կառախումբը Սէն Լազարի կայարանէն կը մեկնի ժամը 8.37, 10.8, եւ 11.38:

ԲԱՄՊԱԿԻ կրանիթէն, որ յայտնի է ամբողջ Խ. Ռուսիոյ մէջ, 120 վակոն ղրկուած է Սթալինկրատ: Կը հաւաստեն թէ շնորհիւ քարի արդիւնահանման եւ փոխադրական աշխատանքներու մեքենայացման, այժմ 2.5 անգամ աւելի կրանիթ կարելի է ստանալ :

Գաղութէ գաղութ

«ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆ» պիտի կոչուի այսուհետեւ Պէյրութի Համազգայինի ընկերութեան Թատերասէրներու խումբը, ի յիշատակ մեր ողբացեալ ընկերոջ որ միեւնոյն ատեն թատերագիր եւ դերասան էր եւ հիմնադիր՝ թատերախումբին : Այս որոշումը տրուած է այրի տիկին Հռիփսիմէ Իփէկեանի փարիզ մեկնումին առթիւ սարքուած մտերմիկ թէյասեղանի մը ընթացքին :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Փալանճեան Ճեմարանին փոխտեսուչ նշանակուած է, յառաջիկայ տարեշրջանին համար, մեր երիտասարդ բանաստեղծ - ուսուցիչը, Մ. Իշխան: Տնօրէնը, ընկեր Ս. Վրացեան, Ամերիկա գացած է արձակուրդի առթիւ եւ պիտի վերադառնայ աշնան :

ՀԱԼԷՊԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ համայնքին առաջնորդը գերապայծառ Հինտիէ հրաժարած է առողջական պատճառներով: Գաբրիէլ Ծ. Վ. Գասպարեան պիտի վարէ համայնքին գործերը, իբրեւ պատր. փոխանորդ :

ՊՈՒՔՐԷՇԻ հայկական վարժարանը 1951 — 1952 տարեշրջանին ունեցած է 212 աշակերտ, որոնց 141ը տարրական վարժարանին մէջ, 71ը զոյգ մանկապարտէզներուն մէջ : Ուսուցչական կազմը բաղկացած է 30 հոգիէ, վճարուած պետութեան մնտուկէն: Ռումանիոյ մէջ կան միայն երկու հայկ. վարժարաններ, մէկը մայրաքաղաքին եօթնամեայ տարրական դպրոցն է, Ի.ը Քոնսթանցայի չորս կարգերէ բաղկացած տարրական դպրոցը: Պուքրէշի դպրոցը ունի նաեւ գիշերօթիկ բաժին գաւառներու տղոց համար, որոնք ղըրկուած են հայկ. դպրոցներէ: Դպրոցը ունի 43 գիշերօթիկ աշակերտ, 20ը աղջիկ, 23ը մանչ: 80 առ հարիւրը պետական թոշակաւոր են որոնց պետութեան գանձէն սատցած են աւելի քան 75 հազար լէյ, ինչպէս կը գրէ Պուքրէշի բոլշեւիկ շաբաթաթերթը, «Նոր Կեանք»:

ՏԻՏԱՂ

Այրը.— Երբ մեռնիմ, գերեզմանիդ վրայ պիտի պարեմ:

Կինը.— Ուրեմն եաք մեռնիմ՝ գիակս ծովը թող նետեն...:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (2)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

- -

ՀԱՅԵՐԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑԻՆ, 1890ԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՓՈԽ. ՈՒԵՑԱՒ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ ՀԱՍԿՑԱՆ ԻՐԵՆՑ ՍԽԱԼԸ

Մինչեւ 1878, Հայերը մեզի հետ շատ լաւ ապրած էին եւ նիւթական ու բարոյական բարիքներ վայելած: Բայց երբ Ռուսիոյ դրդումով Պերլինի Վեհաժողովին մէջ անկախութիւն ուզեցին, ամբողջ Թուրք ազգը զարմանքի մատնուեցաւ, եւ իրենց այս ընթացքով մեր հայ հայրենակիցները առաջին անգամ ըլլալով դիրք բռնեցին Թուրք պետութեան դէմ :

Ըսինք թէ մեր հայ հայրենակիցները ամենաբարձր աստիճաններու արժանացած էին: Վաճառականութեան մէջ ալ առանձնաշնորհներու տիրացան եւ կարաւաններ կազմած, ապրանք տարին մինչեւ Հնդկաստան, Սիամ եւ նոյնիսկ Չինաստան: Իրենց վերադարձին, Թուրքիոյ մէջ կը ծախէին իրենց բերած ապրանքները եւ ահագին հարստութիւն կը դիզէին : Թուրքիոյ մէջ, ոսկերչութեան, ժամագործութեան, ատէօզմէճիլութեան, երկաթագործութեան պէս արհեստներ Հայերու ձեռքն էին: Իսկ երկրին մեծագոյն դրամագլուխը ամէնէն աւելի հայ սեղանաւորներու ձեռքն էր :

1877ին երբ ծագեցաւ ռուսեւթուրք պատերազմը, ընդհ. զինուորագրութեան օրէնք մը չունէինք, 75 հազարնոց ուժ մը միայն, որուն դէմ Ռուսերը եռապատիկ ուժ ունէին: Կառավարութիւնը ջանաց համոզել քիւրտ աշիրէթները, աղաները, որպէս զի մասնակցին բանակին, բայց անոնք զինեալ հրոսակութիւն կ'ընէին, չէին ենթարկուեր զինուորական կանոններու: Երբ համախումբ տեսնէին թշնամին, կը փախչէին ու չէին կռուեր, եւ իրենց ճամբուն վրայ կը կողոպտէին հարուստ Հայերու գիւղերը: Քիւրտերը փորձանք եղան եւ իրենց արշաւած տեղերը պատերազմի դաշտի վերածուեցան: Ի վերջոյ Ռուսիոյ հետ կնքուեցաւ Եշիլքէօյի դաշնագիրը, 1878ին :

Այդ թուականին է որ կարգ մը հայ տարրեր, որոնք չես գիտեր ինչու, դժգոհ էին մեր վարչութենէն եւ կը կարծէին թէ Ռուսերուն ձեռքը պիտի իյնան, ուղղակի դիմեցին Պերլինի վեհաժողովին, անկախ վարչութիւն մը ունենալու համար: Պատուիրակութիւն մը ղրկեցին Գրրրճեան Արքեպ.ի (Խրիմեան) պիտի ըլլայ, Նարպէյի եւ Փափազեան էֆէնտիի մասնակցութեամբ: Վեհաժողովի նախագահ Պիզմարքի յուշագիր մը ներկայացուցին, պահանջելու որ Հայաստան մը հիմնուի մեծ պետութեանց յօժարութեամբ եւ հինգ տարուան համար Փատիշահին կողմէ ընտրելի հայ կուսակալի մը ղեկավարութեամբ, իր մէջ առնելով Էրզրում, Վան նահանգները եւ Տիարպագըրրի հիւսիսային գօտիները, Սղերդի սանճագը եւ Բիդէ նաւահանգիստը, հասոյթներուն հարիւրին քանը կրթական եւ հանրօգուտ շինութեանց յատկացուի: Իսլամներու եւ Հայերու միջեւ ծագած դատերը կուսակալներու կողմէ կազմուած դատարաններու առջեւ քննուին, Հայերը ունենան ոստիկանութիւն եւ ոստիկան զօրք, տասանորդը ջնջուի եւ անոր փոխարէն հիմնուի հողային տուրքը, քաղաքային օրէնք մը եւ պատժական օրէնք մը պատրաստուի, պաշտօնատուներուն մէջ թրքերէնին հետ հայերէն գործածուի, երկիրը ունենայ ընդհ. ժողով մը, եւն.: Անշուշտ կառավարութիւնը չէր կրնար ընդունիլ այս բոլորը:

Հայերու այս պահանջներէն պետութիւնը եւ Թուրք հայրենակիցները վշտացան եւ միւս կողմէ Պերլինի Վեհաժողովը մերժեց այդ պահանջները : Անգլիոյ արտաքին նախարարը եւ պատուիրակ Սալզպըրի յայտարարեց .

— Անատոլուի Հայերը եւ կամ Թուրքերը ընդունակ չեն ինքնավարութեան, որ հակառակ է իրենց բարքերուն եւ աւանդութիւններուն : Մնաց որ Հայերը համախումբ չեն բնակիր Անատոլուի ոեւէ մէկ տեղը եւ գրեթէ խառնուած են Թուրք տարրերուն :

Հայերու ինքնավարութեան յարմար կեդրոն մը, մայրաքաղաք մըն ալ չկայ եւ ինքնավարութիւնը շատ մը կնճռոտութիւններ պիտի ստեղծէ: Աւելի լաւ է բարենորոգումներ կատարել (Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածը):

Պատերազմի ընթացքին քիւրտ հրոսախումբերը հայկական գիւղերէն զատ Թուրք գիւղերն ալ աւերեցին ու թալանեցին, հետեւաբար Հայերը անիրաւ էին, երբ կառավարութեան դէմ դիրք բռնած էին :

(Շար.)

ներն ալ ծանրապէս վնասուեցան մինչեւ չորրորդ յարկը. Ոստիկանութիւնը կը հաշուէ աւելի քան 2500 չարժավարներ (շոֆէօր) որոնց վարած ինքնաշարժները միշտ կարմիր կը ներկուինծանօթ գործարանի մը կողմէ։ Իբրեւ առաջին հետք, թերթերը կը յիշեն բարձրահասակ եւ գեղեց մազերով մարդ մը, որ կարմիր ինքնաշարժ մը ձգած էր բնակարանին առջեւ եւ ծանր ծրար մը ունէր թեւին տակ։ Խնդիրը այն է որ հազարաւոր կարմիր «թաքսի»ներ կան Փարիզի մէջ, եւ միայն մէկ հաստատութիւն 1900 հատ ունի։

Դատաւորին կինը տունն էր, երբ ռումբը պայթեցաւ բայց փրկուեցաւ, որովհետեւ ծուխ մը նշմարելով չէնքին ճակատի դուռնէն, յարկաբաժնին միւս կողմը գացած էր։ Իսկ դատաւոր Տիտիէ ամուսնալուծման դատերով զբաղած էր բակին մէջ։ Հարցաքննութեան ատեն, դատաւորը յայտարարեց թէ երկուշաբթի կէս օրին դուռը զարկուած լաւ հագուած անծանօթ մը։ Երբ դուռը բացաւ, մարդը հարցուց — «Դուք Պ. Տիտիէ՞ն էք»։ Երբ «այո» պատասխանեց, մարդը ըսաւ.—«Ծրար մը ունիք վարը, երթամ բերեմ»։ Եւ ա՛լ չվերադարձաւ։ «Այլեւս չզբաղեցայ այս հարցով, ըսաւ դատաւորը, բայց հիմա կը տեսնեմ որ շատ կարեւոր է»։

Քննութիւնները կը շարունակուին։ Ինչպէս կը յիշուի, շատ մը թերթեր բուռն բողոքներ հրատարակեցին Պ. Տիտիէի դէմ, համայնավարներուն ուղեկից համարելով զայն, երբ ազատ կ'արձակէր Ժագ Տիւքլօն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԲՈՂՋ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԸ գրաւելու ծրագիր մը կ'որոճայ Իսրայէլ, կ'ըսէ Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Ազզամ փաշա, որ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցած էր Գահիրէի ամերիկեան դեսպանին հետ։ Տեսակցութիւնը տեւեց 70 վայրկեան։ Դեսպանը մերժեց որեւէ յայտարարութիւն ընել. բայց Ազզամ փաշա յայտարարեց թէ զբաղեցան 800.000 տարագիրներու եւ Երուսաղէմի խնդրով։ Եւ աւելցուց թէ Հրեաները նոր ձեռնարկներ կը փորձեն, գրաւելու համար Երուսաղէմի հին քաղաքամասը (արաբական շրջան)։

30.000 ՀՐԵԱՆԵՐՈՒ զանգուածային տարագրութեան 10րդ տարեդարձը տօնուեցաւ Փարիզի Ձմեռնային մարզարանին մէջ։ Այս առթիւ նկարագրուեցաւ թէ ինչպէս 1942 Յուլիս 16ին, հիթլերական իշխանութիւնները Փարիզէն հաւաքեցին եւ Գերմանիոյ արգելարանները քշեցին հազարաւոր հրեայ այրեր, կիներ եւ մանուկներ։ Ասոնց 9000ը Ձմեռնային մարզարանը տեղաւորուած էին, Գերմանիա փոխադրուելէ առաջ։

ԱՆԳԼԻՈՅ տնտեսական կացութիւնը նորէն ծանրացած է, ինչպէս հաստատեց Չըրչիլ, երեսփ. ժողովին մէջ, ազդարարելով թէ նոր սեղմումներ պիտի հաստատուին։ Երեսփ. ժողովը երկու օր պիտի զբաղի «խիստ ծանրակշիռ խնդիրներով որոնք սերտ կապ ունին Մեծն Բրիտանիոյ տնտեսական կեանքին բոլոր ճիւղերուն հետ»։

ԵԳԻՊՏՈՍ 40 միլիոն սթերլին կը պահանջէ Անգլիայէն, իբրեւ մաքսատուրք զինուորական պիտոյքներու, 1936ի դաշնագրին ջնջումէն ի վեր։ Դաշնագրին համաձայն, այս ապրանքները մաքսէ ազատ կը համարուէին։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ պատերազմական գործողութիւնները դանդաղած են, իբրեւ հետեւանք տարապայման տաքին։ Շատ մը զինուորներ տեղափոխուած են, ուրիշներ ալ արեւահար եղած։

ՔՈՐԷԱՅԻ ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ բանակցութիւնները նորէն յետաձգուեցան. բայց որոշ լաւատեսութիւն կը տիրէ։ Զինադադարի արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ կ'ընդունի Ժընեւի պայմանագիրը՝ գերիներու մասին։ Նպաստաւոր պարագայ մը կը համարուի այս յայտարարութիւնը։ Միւս կողմէ Հնդկաստան լրջօրէն կ'աշխատի, միջին ճամբայ մը գտնելու համար։ Դաշնակիցներուն ձեռքը կը գտնուին 120.000 գերիներ։ Անոնք վճռապէս կը մերժեն յանձնել այն գերիները որ չեն ուզեր իրենց երկիրը վերադառնալ։ Առ նուազն 45000 գերիներ մերժած են վերադառնալ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը յայտարարեց թէ երբեք պիտի չլքեն արեւելեան Գերլինը։ Իր կարծիքով, Ռուսերը ի վերջոյ պիտի հաւանին բանակցիլ արեւմտեան Գերմանիոյ հետ, «բանաւոր» հիմերու վրայ։

ԱՐՁԱՆ մը պիտի բացուի ի յիշատակ այն զօրավարներուն որոնք 1944 Յունիս 20ին փորձեցին սպաննել Հիթլէրը, փրկելու համար երկիրը։ Արձանը, շինուած՝ այն վայրին մէջ ուր կախուեցան ահաբեկիչները, կը ներկայացնէ երիտասարդ մը՝ ձեռնակապով բայց աննկուն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ Այրի Տիկ. Գոհարիկ Տէր Վարդանեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի տեղւոյն Հայոց Ս. Գոգոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ-Անթուան Գամբանեը Թրէգի Ս. Կարապետ մատրան թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, 20 յուլիս, Վարդավառի տօնին առթիւ, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Շնորհազարդ Տ. Տ. Գարեգին Սրբազան Արք.ի մահուան համար Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի։

Ս. Կարապետի ուխտագնացութիւնը զուգադիպելով Վարդավառի կիրակիին, ըստ աւանդութեան, մատաղի օրհնութիւն եւ բաշխում պիտի կատարուի։

Կը հրաւիրենք հաւատացեալ ազգայինները ուխտի գալ մատրանը Ս. Կարապետին, եւ իրենց վերջին յարգանքի տուրքը մատուցանել մեծանուն Հայրապետի խնկելի յիշատակին։

(ԿՆԻՔ)

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ Յուլիս 27ին, Տէսինի անտառին մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՎԻԷՆԻ մէջ.— Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Կոմիտէին, Յուլիս 27ին։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անտօք» կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Բարգէն Սիւնի» խումբին, այս կիրակի, հանրածանօթ Գազ Աղբիւրի պուրակին մէջ։

Նոյն օրը տեղի պիտի ունենայ գեղարուեստական մրցում մը, որուն պիտի մասնակցին կեդր. Ֆրանսայի բոլոր խումբերը։ Շահող խումբը կը ստանայ խումբիս ընկերուհիներուն ձեռքով ասեղնագործուած եռագոյն դրօշակը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԵՐԵՔ ՄԵԾ ՀԱՅԵՐ

(ԱԴՈՆՑ, ԱՂԲԱԼԵԱՆ, ՇԱՆԹ)

Գրեց՝ Մ. ԻՇԽԱՆ, Պէյրութ, 1952

Գին՝ 200 Ֆրանք։ Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան

Թղթատարի ծախքով 230 Ֆրանք

Դաշտային Հաւաքոյթ

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ իր ներկայ տարեշրջանին փակման առթիւ, ինչպէս իր աւանդութիւնն է ընտանեկան ու ընկերական դաշտային հաւաքոյթ մը սարքած է, այս կիրակի ցերեկ, ժամը 2էն սկսեալ, Սէվրի Մուրատեան վարժարանին պարտէզին մէջ, սիրայօժար թոյլտուութեամբը վարժարանին տնօրէնութեան։

Նախորդ տարիներու յաջողութիւնը այս տարի ալ հոն պիտի հաւաքէ լսարանին բոլոր համակիրներն ու բարեկամները։

Անձրեւի պարագային ընդարձակ սրահ։

Հաճելի ժամանց, նուագ ու պար։

Ճաշագին 500 Ֆրանք, բազմանդամ ընտանիքներու համար զեղչ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԱՐՕՆ ՍԱԼՆՈՅ ՁՈՐԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կիրակի 20 Յուլիս St. André Belvedèreի պարտէզը, Մարսէյլ։ Կը նախագահէ հայրենակից Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ։ Կը բանախօսէ ԲԱԲԳԷՆ ՔՀՆՅ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Դաշտահանդէս

Համաչարսանճաքցիներու Հայր. Միութեան դաշտահանդէսը 20 Յուլիս կիրակի, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Տէսինի զովասուն ծառաստանը, Café Lafarqueի մօտ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, եւրոպական եւ արեւելեան պարեր, տավուլ զուռնա։

Գաղ ըմպելիներ, խորոված, մատչելի գիներով։ Օթօքարները Փլաս Կիչարէն կը մեկնին, կիրակի առտու ժամը 9ին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Երթեւեկի տոմսերը **100** ֆրանք։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի եւ Սէն.Լուկասի Փէնի մասնաճիւղերու դաշտահանդէսի վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը.—Ա. 81 (ոզջ հաւ մը), 265 902 843 111 780 644 112 329 504 41 287։ Ներկայանալ վարչութեան, շահող տոմսերով, մինչեւ Օգոստոսի վերջը։ Շնորհակալութիւն նուիրատուներուն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Սարգիս եւ Սրբուհի Առաքելեան ՝ կինը ծնեալ Դաւիթեան, (Սթանոզցի), իսկ ամուսինը՝ Զարսանճազցի կը փնտռեն, իրենց եղբայրը եւ աներձագը, Պ. Գրիգոր Դաւիթեան, որ 1922ին, Իզմիրի աղէտին, 11 տարեկան էր, եւ իր մօրաքրոջը աղջիկը՝ Տիկին Մարիամ - Նազար - Եորկիեան (ծնեալ Սինէքեան), միասին Յունաստան անցած են։ Երկուքն ալ կը կարծուին ըլլալ, Աթէնք կամ արուարձանները։ Տեղեկացնել Պ. Առաքելեանի, 58 rue Rabelais, Lyon։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20ին, Համօ Օհանջանեան Ակումբին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բացականները նկատի կ'առնուին։

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԸ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր գործօն անդամները այս կիրակի, առաւօտ ժամը 10ին, Իսի լէ Մուլինօ, Rue de la Défenseի Խրիմեան ակումբը։ Ներկայանալ անդամատետրով։ Օրակարգ.— Համարատուութիւն զօր. Անդրանիկի սգահանդէսին։

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻՒ

Այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ։ Բշ. օր նոյնպէս պատարագ, Մեռելոցի առթիւ։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Համա-Զարսանճազի Հայրենակց. Միութեան։ Այս կիրակի ամբողջ օրը Trois Lucs, Restaurant des Grottes Monnardի հանրածանօթ օդասուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ։

Կը նախագահէ հայրենակից Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Կը խօսի հայրենակից ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԹԱՇՃԵԱՆ

Առաւօտեան պուլի մրցում։ Գնդակ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել։

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Լէ գ'Օլիվի Նոր Սերունդը եւ Պօմոնի Կ. Խաչի աշակերտները։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր՝ առաջնորդութեամբ ընտիր նուագախումբի։

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած են 1952 —53ի ուսումնական տարւոյ արձանագրութիւնները։ Փութով դիմել տեսչութեան հասցէին, 26 rue Troyon, Sèvres (S. etO.)։

Սեվրի մօտաւոր շրջայքը բնակողները պիտի ընդունուին նաեւ իբրեւ ցերեկօթիկ։

Ժամադրուիլ հեռախօսով՝ OBS. 18-28։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի։ Օգոստ. 3ին, կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, ծանօթ անտառին մէջ։

Կը խնդրուի նկատի առնել։

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն, Վարդավառի տօնին առթիւ, կազմակերպած է դաշտագնացութիւն մը Մոնմորանսիի անտառը եւ այց Հ. Յ. Դ. Թանգարանը, Յուլիս 20ին։ Ժամը 9ին օթօքարերը կը մեկնին Bld. Carnotէն։ Փափաքողները թող փութան արձանագրուիլ դիմելով ընկերներ Յովհ. Չերչեանի եւ Բարթող Փափազեանի։ Երթեւեկի գինը 400 Ֆր.։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme;Paris(13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 19 JUILLET 1952 Շաբաթ 19 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No. 6817-Նոր շրջանի թիւ 2228

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ԽԵԼՔՈՎ ԵՒ ՄԵՐ ՄԵՂՔՈՎ

Բարեմիտներ գիտել կուտան թէ ի զուր արթնութեան եւ պարտաճանաչութեան կոչեր կ'ուղղենք, երբ ամէն հոսանք ինքն իր գլխուն կը գործէ :

Արդարեւ, բազմազան ճակատներու բաժնուած են տարագիր բազմութիւնները, կորսնցնելով միութեան դիծը : Նոյնիսկ ամէնէն հիմնական հարցերուն մէջ:

Պատճառները գաղտնիք չեն ոեւէ մէկուն համար : Եւ անոնց վերլուծումով չէ որ պիտի զբաղինք :

Մենք պիտի շարունակենք հնչեցնել ահակոչը, այն վճռական համոզումով թէ կը գտնուինք ճակատագրական շրջանի մը մէջ :

Տարիներէ ի վեր կը բացատրենք, եւ անընդհատ պիտի յիշեցնենք .

— Տարագիր բազմութիւնները կանգուն պիտի մնան մե՛ր խելքով : Կամ պիտի կազմալուծուին մե՛ր մեղքով :

Ուրիշ ելք չունինք : Մանաւանդ այնքան տաք ու պաղ տեսնելէ ետք :

Երէկ զաւադիր եւ մահացու թշնամի մը կար, որ պարբերաբար կը զարնէր մեր գլխուն : Կը կեղեքէր եւ կ'անճիտէր :

Այսօր ազատ ենք այդ մղձաւանջէն : Բայց, յայլապէս մահացու չարիքներ, վտանգներ կը սպառնան մեր ինքնուրոյն գոյութեան :

Երէկ ուշ արթնցանք, եւ տկար էին մեր ինքնապաշտպանութեան միջոցները : Շրջապատուած էինք վայրենի ուժերով :

Այսօր շատ բան սորված, հասունցած ենք : Եւ միջավայրը փոխուած է :

Փոխուած են ինքնապաշտպանութեան միջոցներն ալ : Դարձած են աւելի բարդ եւ բազմակողմանի :

Ցանոթ մեր ուժերն վեր են պայքարելու, զիմանալու, յաղթահարելու միջոցները :

Եւ սակայն, երբեք իրաւունք չունինք վհատելու եւ կէս ճամբան մնալու :

Եթէ ցանկալին կը խուսափի, կարելին փորձենք, օգտուելով բոլոր պատեհութիւններէն :

Միանգամ ընդ միշտ ընդունինք թէ չկայ ուժ մը որ կարենայ թեւ թիկունք հանդիսանալ մեզի, օտարութեան մէջ :

Ինքնապաշտպանութեան պայքարին յաջողութիւնը 90 առ հարիւր կախում ունի մեր խելքէն եւ կամքէն : Ծրագրեալ աշխատանքէն : Մնացեալ տասը հեռաւոր յոյս մըն է որուն վրայ կարելի չէ հիմնուիլ :

Այս տարրական գիտելիքէն կը բխի երկրորդ ճշմարտութիւն մը . —

Ի զուր «ազգային երեւելիներու» կը սպասենք, տարագիր բազմութիւնները կազմակերպելու, վարելու, փրկելու համար :

Ժողովուրդը ինքն է որ պիտի կապէ իր գլուխը, յառաջ քաշելով բոլոր պիտանի ուժերը, եւ մասնաւորապէս երիտասարդութիւնը :

Ութսուն - հարիւր տարի առաջ, երբ սահմանադրական շարժում կը տեղծուէր սուլթանական Պոլսոյ մէջ, երիտասարդներն էին որ կ'առաջնորդէին :

Անոնց մէջ կային դէմքեր որոնք Փարիզը տեսած էին : Բայց ոչ մէկը այստեղ բնակած էր լման երեսուն տարի : Եկած, ուսում առած, վերադարձած էին, գործելու համար :

Այսօրուան երիտասարդութիւնը ինչո՞ւ ետ պիտի մնայ այդ սերունդէն :

Ոչ միայն ուսումնականը, այլ եւ համեստ բանուորը այսօր շատ աւելի յարմարութիւններ ունի հանրային կեանք վարելու : Կը բաւէ որ ըմբռնէ թէ արմատախիլ, ճղակտոր ժողովուրդի մը ինքնապաշտպանութեան պիտի ծառայէ :

Անհրաժեշտ է արթնցնել, զարգացնել այն գիտակցութիւնը : Ո՛ւր որ ալ գտնուինք : Բայց մանաւանդ այս ափերուն վրայ :

Ժամանակն է, վերջապէս, որ սորվինք արժեցնել մեր խելքը, փոխանակ միշտ օտարին մէջ փնտռելու մեր դժբախտութեան մեղքը :

Առեւտուրի մէջ այնքան բանուկ այդ խելքը ինչո՞ւ յանկարծ կ'անճրկի եւ կը հեւայ, երբ կարգը կուգայ հանրային գործունէութեան ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳՈՆԷ ԲԱՂՁԱՆՔ ՄԸ ...

Լոնտոնի թերթերը խստօրէն կը ձաղկեն, «վրդովիչ», «յիմար», «փախուկ» եւ ուրիշ գունաւոր ածականներով կը պատուեն «Կարմիր Աւագերէցը» :

Անոնք ալ կը յարգեն սահմանադրական ազատութիւնները, բայց չեն հանդուրժեր Տոքթ. Ճոնսընի քարոզչական գործունէութեան :

Թերթ մը գիտել կուտայ, խմբագրականով.

— Կ'ըսեն թէ կարելի չէ որեւէ տնօրինութիւն Աւագերէցին հանդէպ, Կղերին կամ Եկեղեցւոյ վերաբերեալ օրէնքներով :

« Մենք չենք ընդունիր այդ առարկութիւնը : Ենթադրենք թէ ցնորական մոլորումով մը ամբողջ եպիսկոպոսական դասը սկսաւ համայնավարութիւն քարոզել : Կրնա՞ք երեւակայել թէ պետութիւնը պիտի անճրկի, ինքզինքը պաշտպանելու համար » :

Հիմա որ իմացանք ամբողջ անցուդարձը, անշուշտ պիտի հարցնէք .

— Այս խնդիրը ի՞նչ կապ ունի մեր ածուին հետ :

— Ահաւասիկ ատրճանակաւոր կղերական մը որ կ'օգտուի ազատութենէն, իր գաղափարները պաշտպանելու համար, հոգ չէ թէ տարբեր ուղղութեամբ :

— Ուրեմն մեր կղերականնե՞րն ալ իրենց թեւերը սոթթեն եւ ասպարէզ նետուին, այս կամ այն վարդապետութիւնը քարոզելու համար :

— Այդ ըսել չեմ ուզեր, բայց, գոնէ տեսակէտ, տրուղ գիծ ունենային հիմնական հարցերու մէջ : Մեծ մասով պաշտօնատարներ դարձած են, մասնաւորապէս անոնք որ բարձրաստիճան կը կոչուին :

— Կրնայի՞ք աւելի բաց խօսիլ :

— Օրինակ, երեսուն տարուան ընթացքին տեսա՞ք «բարձրաստիճան» մը որ համարձակէր ձայն բարձրացնել ուղղագրութեան, մայրենի լեզուի աղճատման դէմ :

— Պետական օրէնք է, ի՞նչ կրնան ընել :

— Պետութիւնը հոն է, ազատութիւնը հոս : Գոնէ խնդրէին որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը կարենար «յետոյ» գրել եւ ոչ թէ «հետո», յաւխտենական եւ ոչ թէ «հավիտենական», խմբագրութիւն եւ ոչ թէ «ռեդակցիա», յեղափոխութիւն եւ ոչ թէ «ռեւոլուցիա», զեկոյց եւ ոչ թէ «կոմյունիկե» (communiqué) եւն. :

ՎԱՀԷ

ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆԷ՞Ք 1953ԻՆ

Էջմիածնի պատգամաւորներէն Վահան արք. Կոստանեան հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է « Մարմարա » թերթի տնօրէնին, որ Անթիլիաս գացած էր, Գարեգին կաթողիկոսի յուղարկաւորութեան առթիւ.

— « Կամքէ անկախ պատճառներով ուշ հասանք. Յունիս 24ին հասանք Մոսկուա, անկէ անցանք Փրակա, ուր շաբաթ մը «վիզա»յի սպասեցինք. յետոյ Ցիւրիխ, Ժընեւ, Նիս, Հռոմ եւ անկէ ալ Պէյրութ :

1953 Մայիսին Էջմիածնի մէջ տեղի պիտի ունենայ Միւռոնօրհնէքի արարողութիւնը : Բնական է որ արտասահմանէն բազմաթիւ ազգակիցներ փափաքին ներկայ ըլլալ այս սրբազան հանդիսութեան : Այդ մասին խորհուած է եւ արտասահմանէն պիտի հրաւիրուին բարձրաստիճան եկեղեցականներ եւ նոյնիսկ աշխարհականներ : 150 հոգի պիտի կարենան երթալ :

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Լոնտոնի մէջ ատամնաբուժական միջազգային համագումար մը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 19-էն 26 : Այդ առթիւ Պոլսէն Փարիզ գալով Անգլիա մեկնեցան ատամնաբոյժներ Տոքթ. Հայրապետեան, Գասապեան եւ Ա. Սվաճեան : Փարիզի ատամնաբուժական վարժարանի դասախօսներէն Տոքթ. Արամ Ճինճեան եւս Լոնտոն գնաց, մասնակցելու համար համագումարին :

Տոքթ. Մոսատեղ հրաժարեցաւ

ՉԱՓԱՒՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՄԸ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄԷ ԻՐԱՆԻ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

Տոքթ. Մոսատեղ, Իրանի աշխարհահռչակ վարչապետը, վերջնապէս հրաժարեցաւ այդ պաշտօնէն : Խորհրդարանը նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնեց նախկին վարչապետի մը, Ղաւամ Սալթանէի, որ 80 տարեկան է : Շահը անմիջապէս հաստատեց այս որոշումը, որ տրուած էր գոնփակ : Տոքթ. Մոսատեղի կուսակիցները ներկայ չէին եղած այս նիստին : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, միայն 43 երեսփոխաններ կային Մէճլիսին մէջ եւ Ղաւամ Սալթանէ ըստացաւ 40 քուէ : Մնացեալ երեքը ձեռնպահ մնացին :

Նոր վարչապետին անուանումը հաղորդելէ ետք, ռատիօ - Թէհրան յորդորեց ժողովուրդին «պահել իր պաղարիւնը եւ յարգել օրէնքը » :

Տոքթ. Մոսատեղի հրաժարումը տեղի ունեցաւ հինգշաբթի առտու, երբ երեսփոխանները կը պատրաստուէին շարունակել իրենց խորհրդակցութիւնները՝ իր պահանջած լիազօրութեան մասին : Պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, հրաժարման պատճառը այն է որ Տոքթ. Մոսատեղ կ'ուզէր պատերազմական նախարարութիւնն ալ վարել, վարչապետի պաշտօնին հետ : Շահը մերժած էր այս առաջարկը, քանի որ ըստ սահմանադրութեան ինքն է զինուորական ուժերուն գերագոյն հրամանատարը :

Հրաժարման առթիւ, Շահը նամակ մը ուղղելով խորհրդարանին, ջերմապէս կը գնահատէ Տոքթ. Մոսատեղի ծառայութիւնը քարիւղի հարցին մէջ, « ի պաշտպանութիւն ազգին իրաւունքներուն » : Ցետոյ կը յիշեցնէ թէ նոր կառավարութիւնը պէտք է շարունակէ անոր քաղաքականութիւնը՝ վերահաստատելու համար Իրանի հիմնական իրաւունքները :

Տոքթ. Մոսատեղի դահլիճը տեւեց մօտ 15 ամիս : Իր հրաժարումէն անմիջապէս վերջ, բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուեցան եւ հրասայլեր սկսան շրջիլ փողոցներուն մէջ, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար :

Նոր վարչապետը նոյն պաշտօնը վարած է 1946 — 47ին եւ գնահատուած՝ իր չափաւորութեամբ : Շահին եւ Տոքթ. Մոսատեղի տեսակցութիւնը տեւեց երեք ժամ :

Վերջին լուրերու համաձայն, Ազգ. Ճակատին երեսփոխանները որոշած են խորհրդարան այցելել եւ դուրս չելլել, մինչեւ որ Տոքթ. Մոսատեղ վերստանձնէ իշխանութիւնը : Քանի մը երեսփոխաններ յայտարարութիւն մը ստորագրած են ուր կ'ըսեն թէ իրենց աջակցութիւնը պիտի ընծայեն Մոսատեղի՝ «մինչեւ վերջին շունչ» : Հրաժարեալ վարչապետին կուսակիցները փակել տուին շատ մը շուկաներ :

Իրազեկներ այլեւս հաւանական չեն գտներ որ Տոքթ. Մոսատեղ նորէն վարչապետութեան կոչուի : Իրենց կարծիքով՝ այլեւս փակուած է անոր քաղաքական ասպարէզը :

Տոքթ. Մոսատեղ, որ 75 տարեկան է, վարչապետութեան կոչուեցաւ անցեալ տարի ապրիլին եւ անմիջապէս ազգայնացնել տուաւ քարիւղի ագ -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱԹ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Կրընօպլէն կը հեռագրեն թէ առաջին խումբը հասաւ եւ ճեղաւորուեցաւ շատ հանգիստ :

15ՐԴ ՈԼԻՄՊԻԱԿԱՆԸ

Այսօր կը բացուի 15րդ միջազգային Ոլիմպիականը Հելսինքիի մէջ (Ֆինլանտա) :

Հազարաւոր մարզիկներ հասած են արդէն : Բազմալեզու մարզիկները ամբողջ օրը մարզանքներ կ'ընեն, եղբայրական մթնոլորտի մը մէջ :

Ոլիմպիական գիւղին դրան առջեւ 60 դրօշներ կը ծածանին, որոնց կարգին վեց համայնավար երկիրներու դրօշները : 59 ազգային խաղախումբեր կան, այսինքն տասը աւելի քան Լոնտոնի մարզահանդէսէն : Նաեւ Հայեր, որոնց մէջ մեր աշխատակիցը, Պ. Մաքս Գարոնեան : Մարզիկներու ընդհ. թիւն է 5500 :

Հոյակապ մարզարանը արժած է 8.400.000 տոլար : Զորսէն մէկ Ֆինլանտացի դեր մը ունի կատարելիք : Մեծահարուստ տիկին մը կը գործէ իբրեւ չարժավար :

Ֆինլանտա երեք տարիէ ի վեր առաջնորդներ եւ անգլերէնի թարգմաններ կը պատրաստէր : Զինուորներ կը կրեն բեռները եւ ամէն տեսակ աշխատանքներ կը կատարեն ի պատիւ իրենց երկրին, առանց որեւէ դրամական փոխարինութեան : Տասնըվեց տարիէ ի վեր այս մեծ օրուան կը սպասէին : Միակ անպատեհութիւնը կլիման է : Օդը զով է եւ կ'անձրեւէ :

Չինացի ազգայնականները մերժեցին մասնակցիլ, առարկելով որ կարմիր Չինացիներն ալ հրաւիրուած են : Այս վերջինները կը մասնակցին լողալու մրցումներուն : Քոքա Քոլան առատօրէն կը հոսի : Ամերիկայէն 730 հազար շիշ ղրկած են :

Չ Ո.Մ-ԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Արձակուրդի հաճելի յիշատակ մը զոր կ'ուզեմ արձանագրել՝ անոնց հետ անցուցած օրերս եղան:

Պայծառ ու զուարթ երկինքի մը տակ, ընդարձակ դաշտերուն ծոցը՝ ուր դեղնած խոտը պատրանքը կուտայ ցորենի չէկ կալերուն. ուր ճպուռը կը ձգէ իր ժիր երգը օրօրելով ամրան լռութիւնն ու հասունութիւնը, ուր աչքերդ մութ ու ստուերոտ տեղեր կը փնտռեն աբեղակի բարկ ու բորբ կայծերէն պաշտպանուելու համար :

Բարեբախտաբար մեծ ու նորակառոյց այդ շէնքին մէջ յարմարութիւններ չէին պակսեր: Եւ օրը իրիկուն կ'ըլլար առանց ձանձրոյթի :

Բանուորական արձակուրդը նոր կը սկսէր այդ օրերուն: Եւ հիւրընկալ տունը իր մայրիկին կուրսաը կ'ողբար:

Ուստի այցելութիւնները բացառաբար կը կրկնապատկուէին :

Կուգային յիշատակի մը շուրջ վերջին պարտականութիւն մը կատարելու, մխիթարութեան եւ յարգանքի խօսք մը ըսելու :

Ո՞վ չէր ճանչնար Բիչաքճեան մայրիկը: Ամէնուն ծանօթ էր ան: Ծառայած էր իր օգնութեան պէտք ունեցողներուն: Յնամած էր հիւանդներ : Ընտանեկան խնդիրներու լաւագոյն խորհրդատուն՝ եւ շատ մը վէճերու հաշտարար ոգին էր եղած :

Իր ամէնէն գեղեցիկ գործը՝ —մայրական հոգածութիւնը — զոր չէր խնայած որբուհիներու ;

Մէկ խօսքով բարեսէր, զորովասիրտ մայրիկ մը , ինչպէս բոլոր հայ մայրիկները, որոնց յիշատակին խունկ եւ համբոյր ...

Այցելողները մեծամասնութեամբ Զօմունիք էին, կեդրոնական Ֆրանսայի շրջաններէն եկած :

Եւ ամէն իրիկուն հաւաքոյթ մը կ'ըլլար պարտէզին քով՝ պարզ սեղանի մը շուրջ, ու կը ստեղծուէր տաք ու մտերիմ մթնոլորտ:

Հոն էին Զարուհին ու Միհրանը, Գարեգինն ու Միսաքը, Գոհարիկն ու Բագրատը, Նշանն ու Գեղանոյշը, Արաքսն ու Հայկուհին :

Մեծ Եղեռնէն վիրապրողներ բոլորը, Սպանդի վայրերէն գերիվարուածներ, մորթոտուած կամ առեւանգուած մօր մը գիրկէն:

... Եւ խօսակցութիւնը քանի մը վայրկեանէն կը կեդրոնանայ Ահուսարսափին շուրջ : .

... Կը յիշեն իրենց ահաւոր տառապանքը Թշնամի տուներու մէջ, ուր եղած են ստրուկ ու ծառայ, ուր՝ խաչուած ու խարանուած են իրենց մանկութիւնն ու պատանութիւնը, ուր տաժանակիր աշխատանքով սովալլուկ օրեր են անցուցած...

Ի՞նչ խոր վիշտ, ըլլալ գերին՝ ծնողներու դահիճներուն ...:

Օր մը, սակայն, ալ յորդեր է դառնութեան լեղին եւ դիմեր են փրկարար փախուստին:

Մահը աչք առնելով ազատութեան բացեր են իրենց վաստուժ թեւերը: Եւ քանի քանիներ ինկած են անշունչ այդ փշոտ ճանապարհին վրայ ...

Իւրաքանչիւր ոք ապրեր է իր Ոդիսականը, մէկը միւսէն աւելի ցաւագին ու արկածալի ;

... Տարիներ յետոյ որբանոցի կեանք, Սուրիա - Լիբանան, Պոլիս, Յունաստան, Քորֆու ...

Մարդկային վերաբերում: Հարազատ մթնոլորտ :

Կարդալ գրել կը սորվին: Արհեստներու կը հետեւին: Ու կ'ըլլան ինքնապահ :

Եւ հետզհետէ կը վերցուի սովի արհաւիրքը , շնորհիւ ազատ աշխատանքին :

Զարուհին տխուր վերյիշումներ կ'ընէ որբանոցի կեանքէն: Կը խօսի կոյրերու մասին որոնք կորսնցուցեր են իրենց լոյսը :

Մին՝ բարբարոս - դահիճ տիրոջ մը անգութ հարուածներուն տակ, միւսը անապատի գիշախանձ աւազներուն վրայ բոպիկ ու անօթի մնալով, մէկ ուրիշը սխալ դարմանումներով զրկուեր են իրենց լոյսէն: Եւ անոնց արեւ աչքերը դատապարտուած են յաւիտենական մթութեան, աղջամղջային խաւարի :

Արդեօք կը յիշե՞ն տեսած ըլլալ պայծառ օր եւ բնութեան գեղեցկութիւն, կամ սրտակիցի մը սիրալիր ժպիտը: Ափսոս, թերեւս երազի մէջ միայն ...

Կոյրերը, որոնք Եղեռնի ողբերգութեան ու զարհուրանքի բաժակը ցմրուր քամեցին, ու Նախճիրին ամէնէն կսկծալի զոհերը եղան :

Բայց կը նուազեն այս դժբախտ էակները: Որբանոցին մէջ սորվեցան, սփոփանք մը իրենց տարամերժ հոգիներուն՝ ուր ցաւն ու տուայտանքը կը փրփրին անել մթութեան մէջ, ուր լոյսի յետին նշոյլ մը պիտի չճառագայթէ անոնց պարմամանիի նսեմ ճակատներուն վրայ...Երբեք,երբեք..:

Տպաւորութիւնը ծանր է ու ճնշիչ: Լուռ ենք: Յոր ու խուլ հառաչանքներ միայն...: Վառուած ծխիկները կը մխան ...:

Ո՞վ կրնայ մոռնալ արիւնոտ թուականը, իր ահաւոր սարսափներով ու քստմնելի աւերներով :

Ամրան հանդարտ իրիկուն է: Աստղեր կը սկըսին երեւիլ: Ռեհանի եւ ծաթրինի անուշահոտութիւնը կը բուրէ պարտէզներէն: Ծղրիթներու համանուագը կը լեցնէ Փոն տը Շէրիւի լայնարձակ դաշտերը :

Տանտէրը Ջրտուքէն կը վերադառնայ բեռնաւորուած հասուն ձմերուկներով ու անուշահամ սեխերով, զոր ինք մշակած է: Ամէն իրիկուն աշխատանքէն դարձին՝ չարաչար տքնած է պեղելով քրքրելով քարացած հողի տարածութիւնը: Եւ ահա դայն վերածած է այգեստանի, մրգաստանի:

Եւ սեղանին վրայ պտուղի խնջոյք: Կային նաեւ մեղրահամ սալորներ ու կարմրոյտակ դեղձեր, բոլորը իր պարտէզէն քաղուած :

Շատ անգամներ մինչեւ առտուան ժամը 2 կը շարունակուէր ասուլիսը ՉՈՄերուն հետ, եղբայրական մթնոլորտի մէջ:Աքաղաղները կը կանչէին, լուսաստղը կը սկսէր պսպղալ :

Տակաւին չպատմուած անհամար նիւթեր կը մնային ...:

Արձակուրդի անմոռանալի օրեր տխուր ու սրտագրաւ յոյզերով 'բեռնաւոր' կը մնան յիշատակներու ամէնէն գեղեցիկը :

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Ազգ. տօնին ծախքը

Ոչ մէկ ազգային տօնակատարութիւն այնքան մասնաւոր դրոշմ մը ունի որքան «14 Յուլիս »ի տօնը: Ինքնուրոյն են դրօշակները, բացօթեայ պարերը, զօրահանդէսը:Եւ այս տարիներէ ի վեր:

Առաջինը տօնուած է համեստօրէն, պարզապէս կանանչութեան զարդարանք մը, Պասթիյի աւերակներուն վրայ :

1792ին հայրենիքը վտանգի տակ յայտարարուեցաւ, որով զուարճութիւնը անպատշաճ կը համարուէր: Պարզապէս Պասթիյի առաջին քարը դրուեցաւ, իսկ կէս դար վերջ միայն կանգնեցին կոթողը : Այդ առթիւ ժողովրդական պարահանդէս մը տեղի ունեցաւ, որ արժեց 3000 ոսկի :

Յաջորդ տարին, Մառայի դէմ դաւադրութեան եւ անոր սպանութեան պատճառով, սուգի մթնոլորտի մը մէջ տեղի կ'ունենար տարեդարձի տօնակատարութիւնը: Ոչ մէկ հանդիսութիւն , բացի «օրհներգէ» մը զոր կ'երգեն Ազգ. Ժողովին անդամները: Ասոր փոխարէն, Օգոստ. 10 թուականը տօնեցին ծախսելով 100 հազար ոսկի: Պասթիյի փլատակներուն մէջ տարօրինակ տօնակատարութիւն մը տեղի կ'ունենար, Դաւիթի կազմած ծրագրով.— Վերածնութեան աղբիւր մը, որ կը խորհրդանշէր բնութիւնը, իր երկու ձեռքերով կը սեղմէ ծիծերը, ուրկէ դուրս կը ցայտէ մաքուր ջուրը, զոր կը խմեն առաջին Ազգ. Ժողովի 86 անդամները: «Ես մէկ կողմ քաշուեցայ մաչած սանդխամատէն, որովհետեւ ազատութեան համճարը չի սիրեր խոչընդոտներ», կ'ըսէ Դաւիթ:

1794, Մայիս 7ին էր որ 14 Յուլիսը հռչակուեցաւ ազգային տօն :

1795ին սեղմումներ պարտադրուեցան: Աբբայ Կրէկուառ Դաշնաժողովին (Convention) առաջարկեց ծրագիր մը որ մեծ ծախքեր չէր պահանջեր եւ ներդաշնակ էր Նոր Սահմանադրութեան պահանջած տնտեսութեան հետ: Համանուագ մը եւ հանրապետական երգ մը տեղի ունեցաւ :

1796ին ոչ մէկ տօնակատարութիւն: Տօնացոյցով որոշուեցաւ որ 14 Յուլիսը եւ 10 Օգոստոսը տօնուին 9 եւ 10 Թերմիտորին : «14 Յուլիս »ի տօնակատարութիւնը պիտի վերահաստատուի գալիք տարիներուն »:

Յաջորդ տարին կառավարութիւնը դարձեալ խնայողութիւն կ'ընէ: «Պարագաներու բերումով պահանջուած տնտեսութիւնը թոյլ չի տար որ շքեղօրէն տօնուի: Տօնը պիտի նշուի երկրին համար աւելի արտաշարժ եւ աւելի հաճելի արարողութեամբ մը: Այս «արտաշարժ տեսարանը» կը վերածուի ճառերու, «փոքրիկ արշաւի» Շան տը Մառսի մէջ եւ զօրահանդէսի մը, Լիւքսէմպուրկի պարտէզին մէջ: «Բնաւ չզգացին Փարիզի մէջ թէ 14 Յուլիսն էր», կը գրէր թերթ մը:

Այս անտարբերութեան դէմ ժողովուրդին բողոքին վրայ, կառավարութիւնը յաջորդ տարին Շալկրէնի մէջ 100 հազար ֆրանքի վարկ մը բացաւ, որպէսզի հայրենիքին խորան մը կանգնեն եւ Շան տը Մառսի մէջ միւներ եւ տաղաւարներ շինեն: Եօթը հազար լապտերիկներ կը լուսաւորեն Շան զ'Էլիզէն եւ Յեղափոխութեան Կամուրջը, ուր 300 հազար Փարիզցի հանդիսատեսներ կը խուժեն, ինչ որ չէր տեսնուած :

1799ին վարկերը կ'իջնեն 15 հազար ֆրանքի, այնքան մը որ կարելի ըլլար ծածկել հայրենիքի խորանին հին եւ նոր իմաստուններու կիսանդրիները: Ասիկա խեղճուկրակ տպաւորութիւն կը թողու ամբոխին վրայ եւ որու մասին թերթերը կը գրեն «անպատշաճ դձձութիւն»:

1800ին, ընդհակառակն, տօնը կը ստանայ բացառիկ փայլ: Փարիզ մինչեւ այդ չտեսնուած շքեղութեամբ լուսազարդուած էր: Մինչեւ առաւօտ ռինկօտոն կը պարեն (Վալսը տակաւին ընդհանրացած չէր) Թիւիլըրիի եւ Շան զ'Էլիզէի մէջ: Ամէնէն նշանակալից երեւոյթը կը կազմէր ներկայութիւնը Առաջին Հիւպատոսին, որ տակաւին չէր երեւցած Իտալիոյ ճակատամարտէն ի վեր : Մարանկոյէն եկած էր տօնին մասնակցելու համար: Որեւէ դէպք չպատահեցաւ :

1801: Մարդիկ աւելի շատ կը մտածեն խաղաղութեան քան թէ Պասթիյի գրաւման մասին: Տօնը կը սկսի աղօթքով մը Մայր եկեղեցին մէջ, Շալկրէն բացօթեայ խաղաղութեան տաճար մը եւ թատրոններ տեղաւորեց Մարսի հրապարակը : Ժողովուրդը կը խուժէ: Ածխագործները կը պարեն բեռնակիրներուն հետ եւն.: Բայց լուսավառութիւն չկար : 500 հազար ֆրանք արժեց այս տօնը :

1802ին Հիւպատոսութիւնը իր բարեգործական նպատակները իրագործելու համար տասներկու ամուսնութիւն կնքեց (մէկ մէկ հատ ամէն մէկ թաղամասի համար), ազգ. պահակազօրքի ընկերակցութեամբ: Զոյգերը եկեղեցի կ'առաջնորդուին կառքերով, զինուորական նուագին կըշռոյթով ...

1848ին Յունիսի արիւնալի օրերու յիշատակը շատ մօտ է եւ կարելի չէր առանց նոր խռովութեանց վտանգի կազմակերպել հանրային զուարճութիւններ :

1880, Յունիս 8ին էր որ խորհրդարանը Ռասփայլի առաջարկով, կը քուէարկէ 14 Յուլիսի վերահաստատումը, իբրեւ ազգային տօն: «Ապագան է որ պիտի ըսէ թէ ինչ կը նշանակէ այս թուականը», կ'ըսէ տեղեկատուն :

Զօրանցք մը տեղի ունեցաւ Լօնշանի մէջ: Տօն մը Ռէփիւպլիքի հրապարակին վրայ: Տեղի ունեցան հրապարակային պարեր եւ լուսավառութիւն: Քաղաքապետական խորհուրդը 300 հազար ֆրանք քուէարկեց:

Հետզհետէ բարձրացաւ գումարը: Հրասայլերը փոխարինեցին գրահապատ կառքերը,անուղղակի լուսավառութիւնը փոխարինեց կազի կանթեղաշարները: Ժազը կը փոխարինէ փողը եւ թմբուկը: Վալսի տեղ սամպա կը պարեն այժմ: Յայտագիրը միշտ միեւնոյնն է: (Լը Մոնտ)

Խ. Միութեան կրօնապետներուն

ԿՈՉԸ ՅԱՆՈՒՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք, անցեալ Մայիս 9—12 Մոսկուայի մէջ գումարուեցաւ Եկեղեցիներու համաժողով մը, որուն մասնակցեցան Ռուսական Ուղղափառ եկեղեցին, Վրաստանի եւ Հայաստանեայց եկեղեցիները, Հին Հաւատացեալները, Լիթուանիոյ Կաթոլիկ եկեղեցին, Էսթոնիոյ եւ Լաթվիոյ Աւետարանական Լուտերական եկեղեցիները, Շաբաթապահները, Մկրտչականները, Անդրկովկասի Իսլամ կրօնական հիմնարկութիւնները, Եւրոպական Ռուսիոյ, Սիպերիոյ, Հիւս. Կովասի, Կեդրոնական Ասիոյ եւ Ղազախստանի Մահմետականները, Հրեաները եւ Պանտիտօ - Խամպօ Պուտտայականները :

Համաժողովը միաձայնութեամբ ստորագրած է երկու կոչեր, մէկը՝ ուղղուած աշխարհի բոլոր եկեղեցական, կրօնական հիմնարկութեանց պետերուն, միւսը Խաղաղութեան Միջազգային Խորհուրդին, ինչպէս նաեւ ուղերձ մը Սթալինին :

Ստորեւ, կ'ամփոփենք Սթալինի եւ արտասահմանի կրօնական հաստատութեանց ուղարկուած նամակները, որոնք, կը կրեն նաեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, Գէորգ Զ.ի ստորագրութիւնը .—

ՈՒՂԵՐՁ ՍԹԱԼԻՆԻ

Կրօնապետները այս ուղերձին մէջ, Նախ, կ'ողջունեն «մեր մեծ պետութեան ժողովուրդներուն սիրելի առաջնորդը, խաղաղութեան քաղաքականութեան իմաստուն ղեկավարը եւ համաշխարհային խաղաղութեան դրօշակիրը» ու յետոյ կը չարունակեն .

— « Մեր համաժողովը կը գումարուի այն տեսակ պահու մը, երբ — հակառակ տրամաբանութեան օրէնքներուն եւ տրուած յանձնառութեանց — չզգեպինդ յառաջ կը տարուի Ճափոնի եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը, երբ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ կը ստեղծուի բանակ մը՝ ամերիկեան հրամանատարութեամբ ու երբ զինարշաւը, աննախընթաց չափերու հասած, ըդդացնել կուտայ իր ներկայութիւնը Քորէայի մէջ՝ մանրէական պատերազմի ոճրային մեթոտներուն գործադրութեամբ :

« Խաղաղութեան սպառնացող այս ողբերգական դէպքերուն հանդէպ ոչ ոք կրնայ անտարբեր

մնալ եւ ոչ ոք իրաւունք ունի հեռու մնալու այն պայքարէն որուն նպատակն է կանխել նոր պատերազմ մը: Մեր հայրենիքին վրայ հաւատք ունեցողներն ալ չեն կրնար չմասնակցիլ հասարակաց դատին պաշտպանութեան: ... Մեր համաժողովը կարեւոր աշխատանքներ կատարեց: Նկատի առաւ այն նուաճումները, զորս ապրեր է Խորհրդային Միութեան առաջնորդութեամբ, ի կատար ածեցին յանուն խաղաղութեան պայքարին: Նկատի առաւ այն դերը, զոր զանազան երկիրներու եկեղեցիներէն ու կրօնական հիմնարկութիւններէն իւրաքանչիւրը կատարեց այդ պայքարին մէջ եւ ... որոշեց կոչ ուղղել աշխարհի բոլոր եկեղեցիներուն, կրօնական ընկերակցութեանց, հոգեւորականներուն եւ հաւատացեալներուն որ աւելի եւս զարկ տան՝ խաղաղութեան ի նպաստ բացուած պայքարին:

«Առանձին քննութեան առարկայ ընելով Խ. Միութեան Եկեղեցիներուն եւ կրօնական հաստատութեանց պարտականութիւնները այդ պայքարին մէջ, համաժողովս իր ուշադրութիւնը կեդրոնացուց մասնաւորաբար այն միջոցներուն վրայ, որոնք կը նպաստեն միջազգային խաղաղութիւնը ամրապնդելու: ... Ջերմեռանդութեամբ եւ միաձայնութեամբ, մենք, զանազան կրօնքներու ներկայացուցիչներս, կը յայտնենք մեր ողջոյնները քեզի, սիրելի Իոսէֆ Վիսարիոնովիչ, ինչպէս նաեւ մեր հաւատարմութիւնը եւ մեր մաղթանքները, որպէսզի երկար, երկար ապրիս՝ ի մեծ ցնծութիւն մեր ժողովուրդին եւ խաղաղասէր ու յառաջադէմ մարդկութեան: Կը ծափահարենք քու քաջութիւնդ, քու աշխատանքներդ եւ քու յարատեւութիւնդ՝ խաղաղասէր ողեգծի մը հետեւելու եւ ուրախութեամբ կը յայտնենք մեր, հաւատացեալներուս, վճռականութիւնը, բաժնեկից ըլլալու ժողովուրդին աշխատանքներուն, անոր ուրախութեան եւ անոր վշտին եւ միշտ բարձր պահելու անոր խոշայները ...

ԿՈՉ՝ ԱՇԽԱՐՀԻ ԲՈԼՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

Այս կոչին մէջ, կրօնապետները դիտել կուտան բոլոր հաւատացեալներուն թէ «միջազգային հորիզոնը մթագնած է», մարդիկ «վախով, անհանգստութեամբ եւ պատերազմի շշուկներով թունաւորուած են»: Շատեր կը տեսնեն այդ վտանգը. ոմանք չեն գիտեր թէ ուր է «չարիքին աղբիւրը», իսկ, ուրիշներ, «կը փնտռեն ղայն հոն ուր դոյութիւն չունի»: Իրենք, կրօնապետները համոզուած են թէ այդ աղբիւրը Խ. Միութեան մէջ չէ, որովհետեւ, «այստեղ մարդիկ անխռով կերպով կ'աշխատին, որ ստեղծեն երջանկութեան եւ յառաջդիմութեան նպաստող պայմաններ»: Չարիքին աղբիւրը կը գտնուի հոն ուր «կենցաղի հակասութիւնները կը բացատրուին բազմամարդութեամբ, ուր ժողովուրդներու դանդուածային կոտորածին համար քայլեր կ'առնուին, ուր աշխարհակալութեան երազներով, պատերազմ մը կը ծրագրուի»: Մեր դերը պիտի ըլլայ կռուիլ «մեղքին ու ոճիրին դէմ, ոչ թէ մեր դրացիներուն դէմ. կռուիլ խաղաղութեան թշնամիներուն դէմ եւ ոչ թէ ճշմարտութեան դէմ այն դրութեան, ուսկէ չեն հաւատար պատերազմի պաշտպանները»:

Կրօնապետները կը դատապարտեն ու արգիլուին հիւլէական ռումբը եւ քիմիական ու մանրէական զէնքերը: Իրենց մէջ չկան «չարիքն ու կեղծիքը պաշտողներ կամ Աստուծոյ թշնամիներ»:

Ետքը, կոչ բոլոր կրօնքներուն, որ իրենց ճիգերը լարեն յանուն աշխարհի խաղաղութեան:

Միեւնոյն ժամանակ ունի Խաղաղութեան Խորհուրդին ուղղուած կոչը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՏԷՍԻՆ, 15 Յուլիս.— Արձակուրդի շրջան է արդէն: Իւրաքանչիւր աշակերտ, մէկ տարուան մտային պաշար ամբարած, այժմ կը խորհի բնութեան ազատ ծոցին մէջ քաղել նաեւ իր ֆիզիքական ու հոգեկան սնունդը: Բայց նախ քան այդ, ահա դպրոցական հանդէսներու շարքը, բոլոր գաղութներուն մէջ: Հայ աշակերտը կը տարբերի իր ֆրանսացի ընկերոջմէն: Ան ունի նաեւ յատուկ պարտականութիւններ, հետեւանք իր դժբախտ ծագումին ու իրեն վիճակուած քաղաքական պայմաններուն:

Շաբաթ իրիկուն անոնք ներկայացան իրենց ծնողներուն ու հանրութեան առջեւ, ցոյց տալու թէ՝ ֆրանսական կրթութեամբ սնանելով հանդերձ, իրենց մատղաշ հոգիներուն մէջ կը ծորի ազգային աւիշը:

Մեր դպրոցին մասին յաճախ գրած ենք: Անուրանալի է անոր դերը՝ նաեւ ազդեցութիւնը մեր գաղութին մատաղ սերունդին վրայ: Աւելի քան 110 աշակերտներ տարի մը ամբողջ ծանօթացան մեր Մեսրոպեան տառերուն, ազգային արժէքներուն, ու ներշնչուեցան փառաւոր անցեալի մը խորհուրդներով:

Բայց թողունք այս խորհրդածութիւնները եւ, ակնարկ մը նետենք բեմին վրայ: Հոն են մեր վաղուան յոյսերուն ու սփիւռքին ներկայացուցիչները, որոնք պիտի կազմեն ընտանեկան տիպար բոյներ՝ ազգային բարեմասնութեամբ ու իմաստութեամբ տոգորուն:

Ահա իրենց ուսուցչուհին՝ Տիկին Փափազեան, կուտայ ամփոփ պատկերը անցնող շրջանին: Կը թելադրէ ծնողներուն աւելի ուշադիր ըլլալ իրենց զաւակներուն տնհմային դաստիարակութեան համար, դպրոց ղրկելով զանոնք:

Յետոյ կը սկսին արտասանութիւնները, հայկական բարբառը երբեւ գայլայլ կ'ոստոստէ ծաղկէ ծաղիկ: Մերթ սահուն ու թովիչ, մերթ՝ երկչոտ բայց քաղցր ու հիւթեղ եւ յաճախ՝ համարձակ, որոտընդոստ ու արեւահամ: Յիշե՞լ անունները: Հարկ չեմ տեսներ: Անոնց իւրաքանչիւրին պատկերը արդէն խորապէս տպաւորուած է մեր մտքերուն մէջ: Ամենափոքրէն մինչեւ պատանին:

Յետոյ՝ Խմբերգներ, «Միծեռնակը բոյն է շինում», «Ելնեմ, ման գամ»: Ապա տրամախօսութիւն «Վարձատրուած ստախօսը»: Եւ վերջապէս՝ եւ թատերախաղը «Գառնուկը»:

Միջնարարին, ընկեր Ս. Առաքելեան դպրոցին հոգաբարձութեան կողմէ կարդաց նիւթական տեղեկագիրը եւ նոր տարուան հանգանակութեան ցանկը: Ընդհ. գումարը եղած է 122.360 ֆրանք: Ցայտուն պատկեր մը՝ որ ցոյց կուտայ թէ ժողովուրդը կանգնած է դպրոցին կողքին, նաեւ ապացոյց մը հանգանակիչ մարմնի տքնաջան գործունէութեան: Դպրոցին տարեկան հասոյթը եղած է 304.350 ֆրանք, Այս գումարին 70 հազարը, պատիւ մեր քոյրերուն, հոգացած է Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը, որուն մնայուն ձեռնարկն է դպրոցը: Ընդհ. ծախքերը եղած են 276.595 ֆրանք:

Հանդէսին երկրորդ բաժինը սկսաւ ծաղկեներու երգախաղով ու պարով: Մեր սիրունիկ աղջիկները ցոյց տուին իրենց շնորհը, պճնուած ծաղիկներու երփներանգ տարազներով: Յետոյ, աւելի մեծերը պարեցին «Ուստի՞ կուգաս» հայկական պարը, տոհմիկ տարազներով: «Թիք - Թաք» զաւեշտը կուշտ ու կուռ խնդացուց ներկաները եւ բոլոր դերակատարները կրցան լաւագոյն կերպով արտայայտել իրենց դերերը:

Ժողովուրդը, որ խուռներամ եկած էր քաջալերելու մեր աշակերտները, մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեամբ: Գ. Գ.

«ՎԱՐԼԸՔ»Ի ՁՈՀԵՐԸ

Պոլսոյ թուրքերէն թերթերէն «Հիզմէթ» կը շարունակէ Ոճնւոբութեան Տուրքի (Վարլըք) ողբերգութեան ծալքերը եւ դրուագներ պատմել: Յուլիս 14ին կը պատմէ թէ ինչպէս անլուր անտարբերութեամբ գանձումներ կատարուեցան, ինչպէս ոստիկանութեան տնօրէն Ահմէտ Տէմիրի հրամանով, աղբահաւաք կառքերով Հայտար Փաշայի կայարանը փոխադրուած էին անոնք որ չէին կրցած վճարել եւ ղրկուած էին Աշգալէ: Յաջորդ օրն ալ կուտար առաջին կարաւանին մասնակցողներուն անունները, Համբարձում Էրըման (Քէքիչեան), Սեդրակ Վարդանեան, Եդուարդ Ցընտըրգլեան, Արշակ Զուհաճեան, Արթին Ձէրքէզեան, Եորկի Պէյքօ, Փասքալիտիս, Կատ Ֆրանքօ, Լիոն Ֆարաճի, Ալֆրէտ Թարանթօ, Նիքոլա Գարամանօղլու եւն.:

«Վարլըք»ի զոհերէն մէկը կը յայտնէ թէ հին յիշատակները քրքրել հին օրերը ապրելու չափ դառն է: 1943 Փետրուարի առաջին օրը մութնուլուսուն հասած էին Աշգալէ. չորս կողմը ձիւնաստ, կը մտնեն սրճարան մը որ տաքցած է թրիքով: Դրան առջեւ սուինաւոր ոստիկան գինուոր մը: Քիչ վերջ հասաւ Հանրօգուտ շինութեանց մէկ երկրաչափ Ֆուատ պէյ, աղնիւ մէկը, որուն առաջին գործը եղաւ ոստիկան զինուորը վռնտել: Յետոյ մեզի դարձաւ ու յայտնեց թէ մեզ պիտի տանի Բռնակայան, որ 15 քիլոմեթր անդին է: Այդ միջոցին կառավարական բժիշկը եկաւ ու բոլորս քննեց. աս ալ փափկանկատ մարդ մըն էր. դժբախտաբար անունը մոռցած ենք:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐԵՔ ՄԵԾ ՀԱՅԵՐ.— Ն. Աղոնց, Ն. Ադբալեան, Լ. Շանթ: (Յուշեր եւ տպաւորութիւններ): Գրեց՝ Մ. Իշխան: Պէյրութ: 1952: Գին 200 Ֆր.: Դիմել «Յառաջ»ի: (Թղթատարի ծախքով '230):

ՑԵՂԻՆ ՓԱՌՔԸ (Հաւաքական արտասանութիւն խումբ մը բանաստեղծներէ): Կազմեց Մինաս Թէօլէօլեան. Տպ. «Արեւելք», Հալէպ 1952: Հասցէ.— B .P. 19, Alep (Syrie):

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (3)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

1890Ի ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆԸ, ԻՆՉՊԷՍ ՁԱՊՈՒԵՑԱՆ ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՄԷՋ ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սուլթան Համիտ Բ. եւ Օսմանեան կառավարութիւնը բնաւ չմոռցան թէ երկրին ամէնէն աղէտալի մէկ շրջանին, Հայերը օտար պետութեանց դիմելով ինքնավարութիւն պահանջած էին: 1890ին, հայկական առաջին ըմբոստութիւնը ծագեցաւ Էրզրումի մէջ, եւ մինչեւ 1896 պարբերաբար շարունակուեցաւ Անատոլուի զանազան վայրերուն, եւ աւելի սաստիկը՝ Իսթանպուլի մէջ: Կառավարութիւնը շատ բնական է որ ստիպուեցաւ զսպել այս ըմբոստութիւնները: Էրզրումի Հայերը ծանուցին թէ իրենց գիւղերը դարձեալ կը քանդուին Քիւրտերու կողմէ, եւ պարտաւոր են զէնքի դիմել, պաշտպանելու համար իրենց կեանքն ու ինչքերը, եւ պատիւը: Բայց իրենց այս ընթացքով գրգռեցին ամբողջ իսլամ ժողովուրդը, որ իրենց վրայ յարձակեցաւ: Արդիւնքը այն եղաւ որ երկուստեք ջարդեր սկսան: Այս ըմբոստութեանց ընթացքին հաստատուեցաւ թէ Հայերը յաջողած են զէնք ճարել եւ Ռուսիա եւ Հայ Յեղափոխական կոմիտէները զիրենք դրդած են ապստամբութեան: Զսպողական միջոցներն ալ սաստկացան, Եւրոպայի ամէն կողմը փրոփականտներ սկսան, եւ ըսուեցաւ թէ Թուրքերը կը ջարդեն Հայերը: Աւելի վերջ անգլիական եւ ռուսական միջամտութիւնները պաշտօնական գոյն ստացան, այդ երկու քաղաքականութիւնները, որոնք ամբողջովին հակոտնեայ էին իրարու եւ աշխարհի ամէն կողմը մրցակից էին իրարու:

Ցոդուածագիրը յետոյ մանրամասն բացատրութիւններ կուտայ ռուս մեծ դեսպան Նելիտովի կատարած ձեռնարկներուն շուրջ, եւ կ'ըսէ թէ հայկական խնդրին շուրջ ան չափազանց ուշագրաւ թելադրութիւններ ըրաւ թէ Ապտիւլ Համիտի եւ թէ Բարձրագոյն Դրան: Ըսաւ թէ արեւելեան նահանգներու արիւնոտ ըմբոստութիւնները մեծապէս կը մտահոգեն ռուս պետութիւնը եւ ցարը, եւ եթէ այս վիճակը շարունակուի, հայկական խնդիր մը եւ փորձանք մը պիտի բանայ թէ Թուրքիոյ եւ թէ Ռուսիոյ գլխուն: Պէտք է խիստ շարժիլ եւ զսպել ըմբոստութիւնը, պէտք չէ տկարութեան նշաններ ցոյց տալ Հայերու ծայրայեղութեանց հանդէպ, եթէ ոչ ամբողջ Անատոլուն ըմբոստութեան բոյն պիտի ըլլայ, անհաշիւ արիւն պիտի հոսի եւ ըմբոստ Հայերն ալ Եւրոպայի գութը պիտի շարժեն եւ անկէ օժանդակութիւն պիտի գտնեն: Միւս կողմէ Ռուսիոյ Հայերն ալ մեծ Հայաստանի մը կազմութեան երազը ունին, այնպէս որ Ռուսիա պիտի չարտօնէ որ իր սահմաններուն վրայ հայկական խնդիր մը ծագի, ի հարկին Թուրքերուն կողմը պիտի անցնի եւ Հայերուն չափը պիտի ճանչցնէ: Այդ պարագային խնդիրը աւելի պիտի կնճռոտի, եւ թերեւս ծնունդ պիտի տայ Թուրքիոյ վէճի մը:

Բարձրագոյն Դուռը վերապահութեամբ դիմաւորեց ռուս դեսպան Նէլիտովի այս թելադրութիւնները, բայց Ապտիւլ Համիտի հրահանգով, հայաբնակ գաւառներու մէջ Հայերու զինեալ ըմբոստութիւնները խստիւ զսպուեցան: Ռուսիոյ նպատակը ակներեւ էր, մէկ կողմէ Հայերը զսպեցնել ըսելով Թուրքերը վարկաբեկել եւ միւս կողմէ վերարծարծել Արեւելեան հարցը եւ օգտուիլ ծագելիք տագնապներէն:

ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ ԿԼԱՏԸՍԹԸՆ ԹԱՏԵՐԱԲԵՄ ԿԻՋՆԷ

Անգլիա Պերլինի դաշնագրէն զատ Թուրքիոյ հետ կնքած էր Կիպրոսի պայմանագիրը, որով յանձնառու կ'ըլլար Ռուսիոյ դէմ պաշտպանել Անատոլուն եւ ի փոխարէն Գալը Ալին կը հրաւիրէր իրեն հետ բանակցիլ այն բարեկարգութիւններուն համար որոնք ի գործ պիտի դրուէին քրիստոնեայ ազգաբնակչութեան համար:

Պերլինի վեհաժողովը ցրուելէ անմիջապէս վերջ Անգլիա Բ. Դրան յանձնեց բարեկամական լեզուով գրի առնուած յուշագիր մը, ուր հետեւեալ բարեկարգութիւնները կ'առաջարկուէին.— Եւրոպացիներու հրամանատարութեամբ ոստիկան զօրքի ում մը կազմել, Անատոլուի մեծագոյն քաղաքներուն մէջ վերաքննիչ ատեաններ հիմնել եւրոպացի օրէնսգէտներու մասնակցութեամբ, անոնց անոնց հաւանութեան չգործադրել վճիռները, ջնջել տասանորդի տուրքը եւն.:

(Շար.)

գայնացման ծրագիրը։Մանօթ է իր վճռական դիրքը Անգլեւիրանեան ընկերութեան հանդէպ, որ ստիպուեցաւ դադրեցնել իր գործունէութիւնը Ապատանի մէջ ։

Այժմ որ դահլիճը փոխուած է, կը կարծուի թէ կարելի պիտի ըլլայ վերսկսիլ բանակցութիւնները Անգլիոյ հետ։ Ուաշինկթընի մէջ եւս կը յուսան թէ նոր վարչապետը չափաւոր քաղաքականութեան մը պիտի հետեւի, համաձայնութեան մը յանգելու համար ։

Աւելորդ է ըսել թէ նոր վարչապետին անուանումը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Լոնտոնի մէջ, ուր կը կարծեն թէ Իրան չի կրնար հրաժարիլ քարիւղի եկամուտներէն։ Մանաւանդ որ, Իրանի բոլոր քաղաքագէտները համաձայն չեն հրաժարեալ վարչապետին անհաշտ քաղաքականութեան ։ Երբ Տոքթ. Մոսատեղ Լա Հէյ պիտի երթայ, ծերակոյտին անդամներէն չորս հոգի, մէկը իր փեսան, Տաֆթարի, մերժեցին իրեն ընկերանալ նկատի առնելով իր անհաշտութեան հետեւանքները ։

Միջին Արեւելքի Ճակատը

Հեռագիրները կը հաղորդեն թէ Անգարայի մէջ մեծ գոհունակութիւն պատճառեց զօր. Րիճուէյի կարգադրութիւնը՝ Թրքական եւ յունական բանակներու հրամանատարութեան մասին ։

Այդ որոշումները յաջողութիւն մը կը համարուին Թուրքիոյ համար, որ մինչեւ վերջը կը պնդէր հետեւեալ տեսակէտին վրայ, — Յունաստան եւ Թուրքիա պէտք է կազմեն պաշտպանութեան մէկ ճակատ, յետոյ, երբեք չեն կրնար ընդունիլ որ Թուրքիոյ ցամաքային ուժերը դրուին իտալացի զօրավարի մը հրամանատարութեան տակ։ Ուրեմն, Թուրքերը շատ գոհ են որ Հարաւ. արեւելեան Եւրոպայի ճակատ մը կը կազմուի, հրամանատարութեամբ ամերիկացի զօրավարի մը։ Թուրքիա երկրորդական կը նկատէ Միջերկրականի նաւային հրամանատարութեան խնդիրը։ Իրեն համար ամէնէն կարեւոր խնդիրն է Թրակիոյ պաշտպանութիւնը, որ սերտօրէն կապուած է Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ գործակցութեան հետ։ Ցամաքային ուժերու հարցին կարգադրութիւնը պիտի դիւրացնէ միւս խնդիրներուն կարգադրութիւնը ։

ԺԱՔ ՏԻՒՔԼՈՅԻ ՕՐԱԳԻՐԸ

Ամերիկեան թերթ մը անցեալ շաբթու սկսաւ հրատարակել Ժաք Տիւքլոյի օրագիրը, որ գտնուած էր համայնավար երեսփոխանին պայուսակին մէջ, Մայիս 28ի ձերբակալութեան առեն։ Առջի օր «Ֆիկարօ»ն ալ ամբողջ էջ մը յատկացուցած էր այդ օրագրին։Ուրիշ թերթեր եւս հատուածներ հրատարակեցին ։

Դատական նախարարութիւնը քննութիւն բացաւ, ստուգելու համար թէ ամերիկեան եւ ֆրանսական թերթերը ինչպէս ձեռք անցուցած են օրագիրը։ Ժաք Տիւքլօ եւս դատ բացաւ, քանի որ օրագիրը եւ միւս թուղթերը կնքուած էին եւ պիտի բացուէին դատաւարութեան առեն ։

Օրագիրը կը շօշափէ ամէն տեսակ նիւթեր, — իր տպաւորութիւնները կուսակցական ժողովի, քաղաքական կացութեան, գործունէութեան ծրագրի մասին եւայլն։ Խաղաղութեան եւ պատերազմի հարցին առթիւ, համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը կ'ըսէ ․

— « Պատերազմը ոչ անխուսափելի է, ոչ ալ անհրաժեշտ։ Երրորդ աշխարհամարտ մը պիտի վերջանայ մեր յաղթանակով, բայց ահագին զոհողութիւններ պիտի պատճառէ։ Հետեւաբար խաղաղութիւնն է բանուոր դասակարգին ընտրած ուղին »։

— «Զանգուածային գործունէութիւնը չբաւեց փոփոխութիւն մը պարտադրելու համար ֆրանսական քաղաքականութեան մէջ։ Իւրաքանչիւր նախարարական տագնապ աւելի յետադիմական ելքի մը յանգեցաւ »։

Ցուցատետրը կը պարունակէ հետեւեալ անմիջական ուղեգիծը՝ կուսակցական գործունէութեան համար ․

1.— Զանգուածային ձեռնարկ ամերիկեան գրաւման դէմ ։ 2.— Ձեռնարկներ զինուորութեան շրջանի երկարաձգման դէմ ․ 3.— Զանգուածային գործունէութիւն զինամթերքի շինութեան եւ փոխադրութեան դէմ ․ 4—5.— Ձեռնարկներ Հնդկաչինի եւ Քորէայի պատերազմներուն դէմ ․ 6.— Աջակցութիւն գաղթային ժողովուրդներու ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

100.000 ԿԵՂԾ ՏՈԼԱՐՆԵՐ գտնուեցան տուփի մը մէջ որ կը ծփար Սէնի ջուրերուն վրայ ։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ խորհրդային պատուիրակը, Մալիք, որ Մոսկուա պիտի վերադառնար, յետաձգեց իր մեկնումը։ Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ այս յետաձգումը կապ ունի Քորէայի զինադադարին հետ, որու մասին լաւատես լուրեր կը շրջին ։

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ կը շարունակուին, գտնելու համար այն դաւադիրը որ ռումբ մը պայթեցուցած էր դատաւոր Տիտիէի բնակարանին առջեւ ։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յուլիս 27ին, կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Տէսինի զովասուն անտառին մէջ, Café Farguesի ետեւը ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Կեդր. Ֆրանսայի Նոր Սերունդի մասնաճիւղերու ։

Կը նախագահէ՝ ընկեր Թ. ԱՑՎԱԶԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ
Նոր Սերունդի կ'ողջունէ ընկ. Ս. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։
Առատ ըմպելիներ, խորոված, եւ պաղպաղակ։

Օթօքարները կը մեկնին, կիրակի առտու ժամը ճիշդ 9ին, Փլաս Կիշառէն։ Վերադարձ ժամը 9.30-ին։ Գիները ժողովրդական ։ Երթեւեկ 100 Ֆր. ։

Անձրեւի պարագային՝ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, Տէսին ։

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին, Յուլիս 27ին ։

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անտօք» կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Բագդէն Սիւնի» խումբին, այս կիրակի, հանրածանօթ Գազ Աղբիւրի պուրակին մէջ ։

Նոյն օրը տեղի պիտի ունենայ գեղարուեստական մրցում մը, որուն պիտի մասնակցին Կեդր. Ֆրանսայի բոլոր խումբերը։ Շահող խումբը կը ստանայ խումբիս ընկերուհիներուն ձեռքով ասեղնագործուած եռագոյն դրօշակը ։

Մեծ դաշտահանդէս !

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Ժէռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի։

Նուիրուած ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ։

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, 117, Ave. Corot, St. Just, Bar du Chaletի ծառախիտ պարտէզին մէջ ։

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
Կը բանախօսէ ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Երգ, պար եւ նուագ։ Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով ։

Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Սէնթ-Անթուան՝ Գամբանէր Թրէյի Ս. Կարապետ մատրան թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, 20 յուլիս, Վարդավառի տօնին առթիւ, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Շնորհազարդ Տ. Տ. Գարեգին Սրբազան Արք.ի մահուան համար Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ։

Ս. Կարապետի ուխտագնացութիւնը զուգադիպելով Վարդավառի կիրակիին, ըստ աւանդութեան, մատաղի օրհնութիւն եւ բաշխում պիտի կատարուի ։

Կը հրաւիրենք հաւատացեալ ազգայինները ուխտի գալ մուրատատուր Ս. Կարապետին, եւ իրենց վերջին յարգանքի տուրքը մատուցանել մեծանուն Հայրապետի խնկելի յիշատակին ։

(ԿՆԻՔ)

Դաշտային Հաւաքոյթ

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ իր ներկայ տարեշրջանին փակման առթիւ, ինչպէս իր աւանդութիւնն է ընտանեկան ու ընկերական դաշտային հաւաքոյթ մը սարքած է, այս կիրակի ցերեկ, ժամը 2էն սկսեալ, Սէվրի Մուրատեան վարժարանին պարտէզին մէջ, սիրայօժար թոյլտուութեամբը վարժարանին տնօրէնութեան ։

Նախորդ տարիներու յաջողութիւնը այս տարի ալ հոն պիտի հաւաքէ լսարանին բոլոր համակիրներն ու բարեկամները ։

Անձրեւի պարագային ընդարձակ սրահ ։
Հաճելի ժամանց, նուագ ու պար ։
Ճաշագին 500 Ֆրանք, բազմանդամ ընտանիքներու համար զեղչ ։

Դաշտահանդէս

Համաչարսանճաքցիներու Հայր. Միութեան դաշտահանդէսը 20 Յուլիս կիրակի, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Տէսինի զովասուն ծառաստանը, Café Lafarqueի մօտ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, եւրոպական եւ արեւելեան պարեր, տավուլ զուռնա ։

Գազ ըմպելիներ, խորոված, մատչելի գիներով։ Օթօքարները Փլաս Կիշարէն կը մեկնին, կիրակի առտու ժամը 9ին ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։ Երթեւեկի տոմսերը 100 ֆրանք ։

Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ
Պ. ՇԱՐԹ ԱՐԹԻՆԵԱՆ
Նշանուած
Փարիզ Յունիս 1952

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ — Կազմ. Խաչի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20ին, Համօ Օհանջանեան Ակումբին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նըկատի կ'առնուին ։

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԸ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր գործօն անդամները այս կիրակի, առաւօտ ժամը 10ին, Իսի լէ Մուլինօ, Rue de la Défenseի Խրիմեան ակումբը։ Ներկայանալ անդամատետրով։ Օրակարգ.— Համարատուութիւն զօր. Անդրանիկի սգահանդէսին ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Քըրիստափոր ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի, Յուլիս 27ին, կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Սէն Ժիւստի ծառախիտ եւ օդասուն պարտէզին մէջ։ 117 Ave. Corot, St. Just : Մուտքը ազատ է ։

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻՒ

Այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ։ Բշ. օր նոյնպէս պատարագ, Մեռելոցի առթիւ ։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Համա-Չարսանճաղի Հայրենակց. Միութեան։ Այս կիրակի ամբողջ օրը Trois Lucs, Restaurant des Grottes Monnardի հանրածանօթ օդասուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ։

Կը նախագահէ հայրենակից Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կը խօսի հայրենակից ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԹԱՇՃԵԱՆ

Առաւօտեան պուլի մրցում։ Գնդակ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել ։

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Լէ դ'Օլիվի Նոր Սերունդը եւ Պօմոնի Կ. Խաչի աշակերտները ։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր՝ առաջնորդութեամբ ընտիր նուագախումբի ։

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԱՐՕՆ ՍԱՍՆՈՅ ՁՈՐԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կիրակի 20 Յուլիս St. André Belvedèreի պարտէզը, Մարսէյլ։ Կը նախագահէ հայրենակից Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ։ Կը բանախօսէ ԲԱԲԳԷՆ ՔՀՆՅ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ Այրի Տիկ. Գոհարիկ Տէր Վարդանեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի տեղւոյն Հայոց Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն, Վարդավառի տօնին առթիւ, կազմակերպած է դաշտագնացութիւն մը Մոնմորանսիի անտառը եւ այց Հ. Յ. Դ. Թանգարանը, Յուլիս 20ին։ Ժամը 9ին օթօքարները կը մեկնին Bld. Carnotէն։ Փափաքողները թող փութան արձանագրուիլ դիմելով ընկերներ Յովհ. Ձերչեանի եւ Բարթող Փափազեանի։ Երթեւեկի գինը 400 Ֆր. ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-285

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 20 JUILLET 1952 Կիրակի 20 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6818-Նոր շրջան թիւ 2229

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ

Գաղթական տարեդարձներէն ետք, ահաւասիկ դաշտահանդէսները :

Աչք մը նետեցէք չորրորդ էջին վրայ, եւ ձեր առջեւ պիտի պարզուի կենդանի չարժանկար մը:

Իրար կը հրմշտկեն ազդերը, — «Տեղի կ'ունենայ» — « Յետաձգուած է»— «Կը խնդրուի նկատի ունենալ » :

«Յառաջ» նախընտրեց այս վերջին բացատրութիւնը , որ կը նշանակէ «չխաչաձեւել»: Ուրիշներ կ'ըսեն —«Գրաւուած օր», ինչ որ քիչ մը խորթ է:

Դժբախտաբար հանդէսներու եւ ժողովներու կազմակերպիչները շատ քիչ անգամ նկատի կ'առնեն հրատարակուած ազդարարութիւնները:

Եւ խաչաձեւումները կը շարունակուին : Հանդէսներ, տօնակատարութիւններ, ներկայացումներ կամ հրապարակային ժողովներ՝ միեւնոյն օրը : Յաճախ միեւնոյն ժամուն :

Երբեմն բողոքներ կը ստանանք: Բայց ի՞նչ օգուտ: Մարդիկ միշտ ալ աւելի կամ նուազ բանաւոր պատճառ մը կը գտնեն, խաչաձեւումը արդարացնելու համար ...

Անշուշտ գնահատելի են այս ձեռնարկները , վառ պահելու համար ազգային ոգին :

Ներկայ պարագաներուն մէջ, փոքր սփոփանք մը չէ տեսնել այլազան կազմակերպութիւններ , որոնք յանձն կ'առնեն ամէն զոհողութիւն, ցիրուցան բազմութիւնները համախմբելու եւ մթնոլորտ ստեղծելու համար: Ձմեռը՝ բազմածախս դահլիճներու, ամառը՝ դաշտերու մէջ :

Դիտա՞ծ էք որ, դաշտահանդէսներու առթիւ, մարդիկ նոյն իսկ «Գաղ Աղբիւրներ» գտած են , հայրենի յիշատակներ, սրտառուչ պատկերներ յիշեցնելու համար: (Տեղ տեղ «տաւուլ-զուռնա»ն անգամ չեն մոռցած ...:)

Առանձին խնդիր մըն է քննել զանազան ձեռնարկներու ներքին բովանդակութիւնը :

Կարգ մը խորհրդածութիւններ՝ յիշատակներու տօնակատարութեան և մասնաւորապէս Հայր. Միութեանց դաշտահանդէսներուն եւ ուրիշ ձեռնարկներու առթիւ :

Ուշագրաւ է որ, տարիներու թաւալման հետ, կը սաստկանայ ծննդավայրի կարօտը: Մանաւանդ խոնարհ խաւերուն մէջ :

Օրինակ, այսօր Վարդավառ է, եւ Տարօնի ցիրուցան բեկորները խանդաղատանքով կը յիշեն իրենց հայրենի լեռներն ու ձորերը: Եւ հպարտութեամբ կ'ողեկոչեն իրենց քաջերը , ուխտելով մնալ հաւատարիմ՝ անոնց աւանդին :

Նոյն սարսուռը կ'ապրին Վասպուրականցին , Խարբերդցին, Կարնեցին, Մալաթիացին, Տիգրանակերտցին, Սեբաստացին, Քղեցին, Տրապիզոնցին , Բաղէշցին եւ միւս նահանգներու եւ քաղաքներու տարագիր բազմութիւնները:

Տակաւին առջի օր նկարագրուած էր Պոլսոյ մէկ թաղին՝ Սամաթիացիներու Միութեան առաջին ձեռնարկը, Փարիզի մէջ :

Բոլորն ալ բարձրաձայն կը յայտարարեն թէ իրենց նպատակն է վառ պահել ազգային ոգին: Զարկ տալ հայկական մշակոյթին:Նոր սերունդին փոխանցել հայրենիքի լաւագոյն աւանդութիւնները :

Պատճառ մը չունինք տարակուսելու իրենց անկեղծութեան մասին: Իրենք ալ դիմանալու պայքար մըն է որ կը մղեն, պարբերաբար համախմբուելով եւ թարմանալով :

Արդ, մէկ տարիէն միւսը նոր ճիգ մը կը փորձուի՞, հաւատալիքները գործի վերածելու համար:

Յիշատակ մը արծարծել եւ անով հպարտանալ կամ խանդավառել՝ կը նշանակէ բարոյական յանձնառութեան մը տակ մտնել : Ուրիշ խօսքով՝ կարելին փորձել, ամրապնդելու համար կապը՝ երէկուան եւ այսօրուան միջեւ :

... Վարդավառ է այսօր, Տարօնցիներ : Կը կատարէ՞ք այդ փորձը, տարին գոնէ տասը տղայ փրկելով :

Կը կատարե՞ն այն միւսները որ երբեմն ուխտի կ'երթային իրենց վանքերը, տօնական օրերուն...

Յիշատակները շուտ կը թառամին, առանց գործքի: Առանց ժառանգութիւնը ապահովելու :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՄԲՈՒՐԵԼՈՎ ...

Օրն ի բուն կրկնապատկելով, նորացնելով զգաստութիւնը (արթնութիւն), բոլշեւիկ վարիչները միշտ անակնկալներ կը ստեղծեն :

Կ'ուզէ՞ք իմանալ վերջին նորութիւնը, իսկապէս « զգայացունց » :

Պերլինի արեւելեան շրջանին երկաթուղիներու կին պաշտօնեաներուն նախագահը , Աննա Վելք, մասնաւորապէս կը յանձնարարէ չամուսնացած կիներուն՝ ... զգուշութեամբ համբուրել կամ համբուրուիլ :

Ահաւասիկ իր խօսքերը, որոնք արտատպուած են հրապարակային ժողովի մը մէջ .

— « Մեր չամուսնացած պաշտօնակիցները պէտք է ստուգեն թէ իրենց բարեկամները եւ սիրականները վստահելի՞ են գաղափարական տեսակէտով »:

Քիչ մը աւելի գունաւորելով պատկերը, Աննա Վելք — տիկի՞ն թէ օրիորդ — կը բացատրէ միամիտներուն .

— « Արեւմտեան գործակալները եւ լրտեսները յաճախ սիրաբանական մեթոտներ կը փորձեն, համայնավարները սիրաշահելու, անոնց վստահութիւնը գրաւելու համար»:

Ուրեմն, վա՜յ անոնց որ կը համբուրեն կամ կը համբուրուին, առանց նախապէս հարցնելու :

Անշուշտ այս մասին ալ տասնաբանեայ մը պատրաստած են, ի պէտս անգիտաց :

Անոր թիւ մէկ յօդուածը պիտի ըլլայ մեր Քրիստոնէականին առաջին հարցումը.

— Հաւատքով ի՞նչ ես ։

— Պրոլետար կոմունիստ, հաւատարիմ ուսուցիչ Լենին-Սթալինի ուսուցման ... :

— Անդամատոմսդ ունի՞ս

— Ո՞նց թէ չունեմ : Արի մի պաչեմ, ցոյց կը տամ :

— Ոչ , մի տեսնեմ կարգին թուղթ ունի՞ս :

Մասնագէտներու կը ձգեմ վճռել թէ համբոյրի ջերմաչափը կը բարձրանա՞յ թէ կ'իջնէ, այս [illegible] :

Զար լեզուներ կ'ըսեն թէ այս նոր տասնաբանեան ալ պիտի ծառայէ բոլշեւիկեան լրտեսութեան, —

Համբոյրներ քաշխել, աւելի շատ եւ աւելի շուտ մատնելու համար:

ՎԱՀԷ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԿՏԱԿ ՉՈՒՆԻ՞

« Մարմարա » կը գրէ թէ Յուլիս 1էն բացուած է Գարեգին կաթողիկոսի սենեակը, որ կնքուած էր մահէն վերջ: Գտած են 3000 ոսկիի չափ գումար մը եւ զանազան թուղթեր: Ոչ մէկ կտակ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՎՐԱՍՏԱՆԻ մէջ ալ զանգուածային ձերբակալութիւններ կատարուած են վերջերս, նկսելով Կեդր. Կոմիտէի անդամներէն, ինչպէս կը հաստատեն իրազեկ աղբիւրէ հասած տեղեկութիւններ: Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», եւ միւս օրկանները կ'ամբաստանեն Վրաստանի, Հայաստանի եւ ուրիշ կարգ մը հանրապետութեանց Կեդր. Կոմիտէները թէ կացինահարած են «կոլխոզ»ներու գործունէութիւնը (հաւաքական հողագործութիւն):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳՈՒՔՐԻՇԷՆ անգլ. կառավարութեան հասած լուրերու համաձայն, 10 —17 տարեկան 300 մանուկներ ձերբակալուած են գիշերանց : Ծնողներուն ազդարարուած է որեւէ բան չխօսիլ այս մասին :

ՍՈՒՐԻՈՅ օդատորմիղը եւ զօրքը զօրահանդէս մը կատարեցին Դամասկոսի մէջ, երկու ժամ տեւողութեամբ :

ՕՏԱՐ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐՆԵՐՈՒ տարեկան ներածումը 186էն զեղչուեցաւ 138ի, իբրեւ հետեւանք նոր բանակցութեանց :

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ պիտի բանակցին, լուծելու համար Թրիէսթէի խնդիրը:— Մարէշալ Թիթօ հետզհետէ աւելի կը մօտենայ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ :

Իրանի վարչապետին ծրագիրը

ՊԻՏԻ ՋԱՆԱՅ ԼՈՒԾԵԼ ԱՆԳԼԵՒԻՐԱՆԵԱՆ ՎԷՃԸ.
— ԽՈՒՎԱՐԱՐՆԵՐԸ ԽՍՏԻՒ ՊԻՏԻ ՊԱՏԺՈՒԻՆ .
— ԱՌԱՋԻՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Իրանի նոր վարչապետը, Ղաւամ Սալթանէ , որ երեք անգամ վարած է նոյն պաշտօնը, անմիջապէս գործի ձեռնարկեց: Այս առթիւ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց .

— « Այս պաշտօնը ստանձնեցի երկիրը փրկելու համար ներկայ քաոսէն: Ձեմ կրնար ձեռնածալ նստիլ եւ ձգել որ երկիրը դէպի կործանում երթայ: Անշուշտ շատ ծանր եւ դժուարին գործ մըն է այս, բայց ոչ անկարելի: Ողջմտութիւնը ի վերջոյ արդիւնաւոր կը դառնայ : Եթէ չյաջողիմ՝ պիտի հրաժարիմ »:

Վարչապետը բացատրեց թէ Տոքթ. Մոսատեղի կառավարութիւնը սխալ քաղաքականութեան մը հետեւած էր անգլեւիրանեան քարիւղի վէճին մէջ, թշնամութիւն ստեղծելով երկու ազգերուն միջեւ: Ինք պիտի ջանայ ապահովել Իրանի նիւթական շահերը, բարւոք յարաբերութիւններ հաստատելով Անգլիոյ հետ: «Ես անկեղծօրէն կը հաւատամ թէ մեծ ազգերը պիտի օգնեն մեզի՝ լուծելու համար մեր դժուարութիւնները: Անոնք պէտք է նկատի առնեն մեր տաժանելի վիճակը : Մեր ելեւմուտքը ողբալի կացութեան մը մատնուած է, բայց ես վճռած եմ վերականգնել երկրին անտեսութիւնը եւ ամբողջ ուժովս պիտի աշխատիմ ապահովել բարեկարգութիւնը: Խռովարարները խստօրէն պիտի պատժուին, քաղաքական ասպարէզին պատկանին թէ կրօնական : Իհարկին յեղափոխական ատեաններ պիտի կազմեմ խորհրդարանին մեծամասնութեան հաւանութեամբ: Վա՜յ անոնց որ կը փորձեն խոչընդոտներ յարուցանել իմ ճամբուս վրայ: Ինչպէս ցոյց տըւած եմ ասկէ առաջ, ամէն մէկուն իր արժանի պատիժը պիտի տամ առանց նկատի առնելու իր հանգամանքը : Կ'ազդարարեմ բոլորին թէ անցած է անկարգութեանց եւ ըմբոստութեանց շրջանը : Հասած է կառավարութեան կանոններուն հնազանդելու օրը »:

Ղաւամ Սալթանէ Շահին ներկայացուց նոր դահլիճին ցանկը: Առաջին օրն իսկ ոստիկանութիւնը քանի մը հոգի ձերբակալեց, երբ կը փորձէին ցոյց մը կատարել նոր վարչապետին դէմ , Թէհրանի կեդրոնին մէջ: Ցոյցը կը վարէր Տոքթ. Մոսատեղի աջ բազուկը, Քարիմ Հասեպի: Ցուցարարները կ'աղաղակէին «Կեցցէ Ղաւամ Սալթանէ» [illegible]

✓ Նոր վարչապետը հետեւեալ յայտարարութիւնն ալ ըրած է իր ճառին մէջ.— « Յարգելով հանդերձ կրօնը, թոյլ պիտի չտամ որ որեւէ մէկը միջամտէ պետութեան գործերուն,կրօնի դիմակին տակ եւ իրար խառնուին կրօնական եւ պետական գործերը »:

╳ Վերջին լուրերու համաձայն, Տոքթ. Մոսատեղի կուսակիցները գործի ձեռնարկած են , պայքարելու համար նոր կառավարութեան դէմ : Ազգ. ճակատէն երեսուն երեսփոխաններ , որոնք ներկայ չէին եղած երեսփ. ժողովին, կը յայտարարեն թէ հակասահմանադրական է Ղաւամ Սալթանէի ընտրութիւնը իբրեւ վարչապետ : Իրենց կարծիքով, այսպիսի պարագաներու մէջ անհրա -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

15ՐԴ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԸ

Երէկ ստացանք մեր աշխատակցին՝ Պ. Մաքս Գարոնեանի առաջին մարզական թղթակցութիւնը, Յուլիս 17 թուականով , — « Համպուրկէն Հելսինկի» (Ֆինլանտա): Ահաւասիկ առաջին լուրերը . —

Նախ քան Ողիմպիականի պաշտօնական բացումը տեղի ունեցան Ֆութպոլի առաջին մրցումները հետեւեալ արդիւնքներով.— Խ. Միութիւնը յաղթեց Պուլկարիոյ 2—1, մեծ դժուարութեամբ: Մեծ զարմանք պատճառեց Ֆրանսացիներու պարտութիւնը Լեհերէն 2—1: Եուկոսլաւիան յաղթեց Հնդկաստանի 10—1: Հունգարները յաղթեցին Ռումանիոյ 2—1:

╳ Առաջին Ողիմպիականը տեղի ունեցաւ Աթէնքի մէջ, 1896ին: Կը մասնակցէին 13 ազգեր 285 մարզիկներով: Մարզիկ մը սկաւառակ նետեց 29 մեթր 15: Մարաթոնի յաղթանակը շահեցաւ յոյն հովիւ մը :

Այժմ կը մասնակցին 8500 մարզիկներ, 70 ազգերէ, մէջն ըլլալով Խ. Միութիւնը, Գերմանիա եւ Ճափոն :

╳ Հսկայական ճաշարան մը բացուած է Քափելա գիւղին մէջ, կերակրելու համար աւելի քան 5000 մարզիկներ: Օրական 37 թոն միս, 60 թոն գետնախնձոր, 75.000 լիտր կաթ եւ 350.000 հաւկիթ կը սպառեն: Չորս երկիրներ — Արժանթին, Զուիցերիա, Պրազիլիա եւ Շուէտ իրենց մարզիկներուն հետ ղրկած են մասնաւոր խոհարարներ , ինչպէս եւ Քորէացիները և Ճափոնցիները: Մարզիկի օրական երեք ճաշը կ'արժէ երկու տոլար:

ՆՈՐ ՄԵՀԵԱՆԸ

ԽՄԲ.— Հատուած մը ողբացեալ Ա. Վռամեանէ, որ Մուշ այցելած էր 1913ին, Վարդավառի տօնին առթիւ. —

Ուխտաւոր կ'երթայի հսկաներու երկիրը ...

Հսկայ մը Ներրովթը, որ իր սանդարամետեան ցնցումներով խառներ ու ջոկեր, դիզեր ու ճախրակեր է իր չուրջի լեռնապարը, ձեւեր ու կազմեր է Վանայ լճին աւազանը, կրակէ իր դրոշմը զարնելով Հայութեան օրրանին ամէն մէկ խիճին, ջուրի ամէն մէկ շիթին վրայ :

... Բայց ի՞նչ հսկաներ այդ երկիրը ապրող շէնցնողներն ալ ...

Ամէն քայլիդ յիշատակի է , որ կը բախես — Սասունցի Դաւիթ ու Մհեր, Սահակ ու Մաշտոց իրեններով, Գայլ Վահան ու Մուշեղ Մամիկոնեան, Խութեցի Ցոլնան եւ Մշեցի Կատարինէ , Աբրօ ու Գուրգէն, Սերոբ փաշա ու Գէորգ Չաւուշ, անհամրում չարք մը հին ու նոր դիւցազներու, ոգիներու եւ ուրուականներու գունդեր ու բանակներ, որոնք կ'ողողեն ու կը գրկեն դաշն ու դուրան, քարն ու պուրակ, գետ ու աղբիւր, չէն ու աւեր ...

Անսպառ, հուժկու եւ խօլ կորովի մը ժայթքումները առոնք, որ Ներրովթի լաւային պէս ծաւալեր ու ծրարեր են իրենց ծոցին մէջ Տարօնը համակ ...

Եւ գլուխդ կը հրջի դարերու վրայէն այդ ոստիններուն ի յուշ, Ցաղթելու եւ Կերտելու անհկուն կամքով մը քալող այդ սերունդներուն հանդէպ ...

Առասպելը իրականացած, իրականը առասպելացած ...

Ուխտաւոր կ'երթայի հսկաներու այդ երկիրը ...

×

Այդ կերտումին ամէնէն հզօրը եւ մնայունն է որ կ'երթայինք աստուածացնելու,— Գիրն ու Գրականութիւնը , — այն համեստ շիրիմներուն քով, որ Պարթեւ Սահակինն է Աշտիշատի խանդար տաճարին հովանուն տակ, եւ Թարգմանիչներուն՝ Առաքելոց վանքին գեղանկար բարձունքին վրայ :

Երկրպագութիւններս նախ տալ տամ՝ երբայով կուրկատոն յատուկութիւն մը կ'ամէին՝ քանի կը բարձրանայի հինաւուրց աստուածներուն մենահաչակ ու վաղեմի կայանը, որ այսօր Ս. Կարապետ կը կոչուի ...

Աշխարհագրումար եւ խայտաբղէտ բազմութեան մը առջեւ կը գտնէի դիս հոն,— Հայաստանի եւ Հայութեան չորս ծագերէն հոն Թափուած խառնազգի եւ խառնալեզու գանգուածի մը :

×

... Եւ Անահտայ տօնին օրը, Վարդավառին, երբ բազմացեղ, բազմալեզու եւ բազմակրօն այդ բազմութեան առջեւ կանգնած, չարաչար կը տանջէի ուղեղս բառեր ու դարձուածքներ որոնելով՝ միտքս հասկցնել կարենալու համար հայերէն, քրտերէն, արաբերէն, Թուրքերէն խօսող լուսաւորչական, կաթոլիկ, բողոքական, իսլամ կամ անհաւատ այդ Հայերուն, հոտ միայն զգացի խորապէս թէ ի՞նչ անհուն երախտիք մը կը պարտէինք Հացեկայ այդ մեծ շինականին , գրչի մեծ վարպետ Մեսրոպ Մաշտոցին :

×

Երբ ճամբորդը Աշտիշատ երթալու համար կը մօտենայ Արածանիին, հեռուէն կը նշմարէ Սուլուխի քարակապ կամուրջին ասդին՝ դաշտին հարթութեան վրայ մենաւոր պառկած խոշոր քար մը :

Հին աւանդութիւն մը նուիրական կապեր կը հիւսէ Աշտիշատի տաճարին, Սուլուխի կամուրջին եւ այդ մենակեաց քարին միջեւ :

Ընթերցողը թերեւս յիշէ թէ Գրիգոր Լուսաւորիչ չորրորդ դարուն՝ փառահեղ տաճար մը կառոյց Աշտիշատ, Վահէվահեան հռչակաւոր բագիններուն տեղը, անոնց վաղնջական նուիրականութիւնը չահագործելու համար նոր հաւատի օգտին :

Ըստ Փաւստոսի «Մայր Եկեղեցեաց Հայոց» էր Աշտիշատի այդ սրբավայրը ուր քիչ ետք, երախտագէտ ժամանակակիցներ ամփոփեցին Պարթեւ Սահակին մարմինը :

Այսօր հսկայ գանգուածներ ու լայնանիստ հիմեր միայն կը մնան վկայելու ճամբորդին իր անցեալ փարթամութիւնը եւ պատմելու անոր՝ մոնկոլական այն քստմնելի վանտալութիւնը, որուն զոհ ինկաւ ինք ԺԵ. դարուն սկիզբը :

Հազար տարիներ գլորած անցած էին արդէն գրերու գիւտէն ի վեր, Լէնկթիմուր քանդումի նոր հանճարով մը կուգար Հայաստան, գինքը կանխող ճիւաղներուն աւերն ու սրածութիւնը պսակելու :

Աշտիշատի տաճարին հոյակապ գմբէթը եւ հոն յաւիտենական քունը քնացող մեծ Պարթեւին փառքը դառն եւ հեգնոտ ծաղր մը կը նետէին , կարծես, Արածանիի ափերը խռնուած արշաւող բանակին: Եւ վայրենի հրամանը կ'արձակուէր... քանդել տաճարը իսկոյն, անոր քարերով կամուրջ մը կապել Արածանիին վրայ :

Բանակը կը շարուի Աշտիշատէն մինչեւ Սուլուխ, չորս ժամուան ճամբայ մը, ձեռքէ ձեռք կ'անցընէ սրբատաշ քարերը, արագ կատարելու համար քանդումի գործը ...

Այդ փրցուած քարերէն մէկն է որ կը յամառի կը մնայ Դաշտին մէջ, Աշտիշատի եւ Սուլուխի դաշտին ճամբուն երկայնքը, ահեղ ոճիրը պատմելու համար գալոց սերունդներուն ...

×

Խեղճ մենաւոր քարս, որ կը սպասես հոդ , դարեր ու դարեր, անսասրբեր բնութեան եւ ժամանակի դաժան հարուածներուն, քանի՜ պերճախօս է քու քարէ լռութիւնդ, քար սրտերու եւ քար գլուխներու հանդէպ ...

Եթէ կարենային հասկնալ քեզ բոլոր ժամանակներու բոլոր Թիմուրները ...

Հինգ հարիւր տարի անցած է այդ օրէն, երբ դուն յամառեցար գամուեցար հոդ, քարացած պահելու համար հայ շինականին ատելութիւնը իր ծրագը մարել ուզողներուն հանդէպ ...

Զսխալեցար դուն, սպասելով եւ յուսալով թէ օրին մէկը քանդումին ոճիրը անվրէպ պիտի բերէր իր քաւութիւնը ...

Քարքէի բարձունքին վրայ չկայ այլեւս Վահէվահեան մեհեանը իր երեք բագիններով, «յաչտից տեղիք Թագաւորացն Հայոց Մեծաց», չկա՜յ այլեւս անոր փլատակներուն վրայ պատուաստուած «Մայր Եկեղեցեացն Հայոցը »— քանդում քանդումի վրայ, սերունդ սերունդի դէմ, նոր աստուածներ հին աստուածներու տեղ :

Լէնկթիմուրներ « Սեւ Հողերու » անէծքին տակ կը թաղուին , քարերը կը թափուին, բայց կը մնայ ժողովուրդը, միշտ կենսունակ նոր բագիններ ստեղծելու նոյն հին նիւթերով ...

Խեղճ մենաւոր քարս, որ կը սպասես դեռ, նոր կառուցման մը մասնակցելու կարօտով ...

Նիւթեղէն տաճարներու տեղ՝ տես, նոր ու ահեղ մեհեան մըն է որ կը կանգնի այսանգամ աննիւթ, 1500 տարի է որ կը բարձրանան անոր որմերը, յուշիկ յուշիկ, Մեծ Պարթեւինգերեզմանին կռթնած ...

Ապրելու եւ ստեղծելու անվկանդ որոշումը ճակտին՝ Նոր Ազգի մը կերտումն է որ կը կատարուի այն օրէն ասդին՝ դանդաղ, բայց դարէ դար յարաճուն :

Ամբողջ կիսատ այդ շէնքին դրան առջեւ արթուն կը հսկէ հոյակապ դէմք մը, — Հացեկայ անմահ շինականն է ան, ձախ ձեռքը յենած իր Սուրբ երախակալին, աջով բարձր բռնած իր գրիչը խորհրդաւոր ...

Ուխտաւոր գացէք հսկաներու երկիրը :

Ա. ՎՌԱՄԵԱՆ

Տարօնի ուժը

*****

Ամէն տարի Կարմիր Վարդավառին առթիւ խղճմտանքի պարտականութիւն մըն է որ կը կատարենք մեր նահատակ ժողովուրդին եւ բիւրաւոր հերոսներուն հանդէպ :

Ամէն տարի Ապրիլ եւ Յուլիս ամիսներուն , մեր համազգային վէրքերը կը նորոգուին եւ կը թարմանան: Մեր սիրտերը կ'արիւնոտին կսկծալով եւ կոտտալով :

Ապրիլին՝ Համազգային Սգատօնը, Յուլիսին Տարօն Տուրուբերանցիներուս սուգի օրը :

Իթթիհատական արիւնածարաւ կառավարութիւնը իր չանսասակ Թալէաթով չատոնց արձակած էր մեր արի արանց ժողովուրդին մահավճիռը, եւ կը սպասէր առիթին :

Մեծ պատերազմը եղաւ Թանկագին առիթ մը:

Ինչպէս շատ մը վայրերու մէջ, Տարօնի ժողովուրդն ալ ինքնապաշտպանութեան դիմեց , բայց երկար չտեւեց, որովհետեւ զէնք եւ փամփուշտ չկար :

Մուշի ժողովուրդը իր արժանաւոր եւ յեղափոխական զաւակ Հաճի Յակոբ Կոտոյեանին ղեկավարութեամբ, եօթն օր անընդհատ կռուեցաւ բազմահազար խուժանին դէմ :

Գերմարդկային ճիգով, գիշեր ու ցերեկ անդուլ անդադար կռուելէ ետք եօթներորդ գիշերը խուժանին շղթաները ճեղքելով բարձրացան Քանայ լեռը :

Տարօնի անվեհեր եւ խիզախ ռազմիկները ինչպէս իրենց նախնիքները, սակայն աւելի տաժանելի պայմաններուն մէջ, անվհատ վճռականութեամբ կռիւը շարունակեցին ամիսներով : Անոնք զարկին ու զարկուան, ինկան հերոսաբար լեռներուն վրայ եւ ձորերուն մէջ: Շատերն ալ վերջին գնդակները իրենց ճակտին պարպելով անմահացան: Ողջ մնացողները անհամբեր սպասեցին իրենց եղբայր կամաւորական գունդերու օգնութեան. բայց ի զուր: Բռնակալ ցարն ալ կ'ուզէր Հայաստանը գրաւել առանց հայութեան :

Քանի մը ամիսներու ընթացքին ամայի եւ աւերակ դարձաւ մեր բարդաւաճ եւ չէն հայրենիքը: Կրակի տուին մեր գիւղերն ու քաղաքները , պղծեցին եւ քանդեցին մեր վանքերն ու եկեղեցիները, չարչարեցին եւ սպաննեցին մեր յեղափոխական վանահայրերն ու քահանաները, աւարի տուին մեր հարստութիւններն ու հօտերը :

Երկու հարիւր հազար ժողովուրդէն այսօր քանի մը հազար բեկորներ կը թափառին երկրէ երկիր, շատ հեռու մեր սիրելի հայրենիքէն :

Անսասան հաւատքով մը ինկան մեր հազարաւոր ուխտեալներն ու նուիրեալները, մեծ ու խոնարհ յայտնի ու անյայտ հերոսները, որպէսզի մենք ապրինք :

Տարօնի քաջերը իրենց յեղափոխական անցեալով, կեանքով եւ գործերով լուսեղէն չաւիղ մը գծեցին հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ, որ անմոռանալի պիտի մնայ սերունդէ սերունդ : Անոնք կենդանի օրինակներով ցոյց տուին մեզի թէ ինչ է ճշմարիտ հայրենասիրութիւնը եւ ո՛րն է պարտականութեան ճշմարիտ ճամբան :

Անոնց յիշատակը յարգելու լաւագոյն միջոցն է շարունակել անոնց կիսատ ձգած գործը, իբրեւ գերագոյն կտակ :

Դաշտերդ եւ լեռներդ դիակներով լեցուեցան , Տարօն: Գետերդ եւ ձորերդ արիւնով կարմրեցան, Տարօն:

Ա՜խ, անգամ մըն ալ քեզ տեսնէի, Տարօն եւ ընմիջապէս մեռնէի: Ծոցիդ մէջ թող թաղուէի , Տարօն եւ հողէդ կարօտս առնէի :

Թէեւ այսօր չկան մեր մտքի եւ գրչի տիտանները եւ ազատութեան հերոսները, Ս. Մեսրոպներ, Խորենացիներ, Սահակներ, Վարդան վարդապետներ, Տարրակներ (Գեղամ), Գայլուսներ, Հրայրներ, Մարգար վարժապետներ, Գէորգ Չաւուշներ եւ Ռուբէններ, սակայն կան անոնց գաղափարներն եւ գործերը, գրութիւններն եւ մտածումները որոնք պիտի ապրին յաւիտեան :

Փառք այդ մտքին եւ բազուկին :

Մեր պաշտելի հերոսները — Գայլեր, Վարդաններ, Աղբիւր Սերոբներ, Պետոներ , Հաճի Յակոբ Կոտոյեաններ, Իշխան Մակարներ, Տիգրաններ, Կորիւններ , Վաղարշակներ, Համբարձումներ, Մճօներ եւ Մանուկներ շատ լաւ գիտէին որ եթէ իրենք չտեսնենհայ ժողովուրդին ազատագրումը, իրենց ընկերներէն շատերը, եւ մանաւանդ իրենց յաջորդ սերունդը պիտի ողջունէր արշալոյսը, ինչպէս 1918 Մայիս 28ին :

Փառք այդ արշալոյսին եւ մեր անհամար քաջերուն :

Վ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

Վարդավառի խոհեր

Որչափ կ'երկարին օտարութեան տարիները, այնչափ ալ մեր հայրենաբաղձ հոգիները կը կարօտին սփոփարար երեւոյթներուն :

Ահա մէկը, ամէն տարի այս օրերուն Վարդավառի տօնակատարութիւնը որ սփիւռքի մէջ ալ կը պահէ իր արժէքը :

Այսօր, 37 տարի վերջն ալ Վարդավառը կը յուզէ բոլոր Տարօնցիները, եւ մենք, հայրենազուրկ խլեակներս առանց դասակարգի եւ դաւանանքի խտրութեան , երկիւղածութեամբ կը խոնարհինք անոր, ինչպէս եւ մեր բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին առջեւ, անգամ մը եւս գոչելով , — յարգա՜նք ձեզ :

Եթէ արիւնարբու թշնամին երկար եւ անհաւասար կռիւներէ ետք յաջողեցաւ բնաջնջել մեր ժողովուրդին 70 առ հարիւրը, ու աւերակներու վերածելով մեր չէն երկիրը, չկրցաւ իր նպատակին հասնիլ: Ճիշդ է «մեռանք, բայց չկորանք»: Չկորանք անոր համար որ հայ ժողովուրդը դիմացաւ կռուիլ հարիւրի դէմ մէկով , եւ հայրենիքի կորիզ մը ստեղծել: Բոլոր ազգերն ալ իրենց յաղթութիւններուն հետ ունեցած են պարտութիւններ, բայց չեն վհատած

Անգարայի կառավարութիւնը վերջերս ծրագիր մը մշակած էր,— Երկու հարիւր հազար Թուրք տարագիրներ տեղաւորել Տարօնի հովիտին մէջ, մոռնալով որ այդ երկիրը տէր ունի, հայրենիքին մէջ ըլլայ թէ դուրսը : Երեւի Թուրք նախարարները չեն կարդացած Սասունցի Դաւիթի եւ Մհեր Մեծի պատմութիւնը, այլապէս պիտի յիշէին թէ բռնակալին հարկահաւաքները ինչպէս

Ելան չափած ոսկին թողուցին,
Հայոց աշխարհէն փախան գնացին,
Բաքին, Կոզբաքին
Սիւքին, Զարխաքին , որոնք Սասունը աւերելու եկած էին հանց գել գազան,

Հռոմի մէջ

Հռոմէական գ'ով գիշերին մէջ
Կ'այրին աստղերը ամէն ,
Որոնց ներքեւ լուռ է անվերջ
Ցամբրնթաց փ'որշ թեվերէն :

Հռոմի լայն սրտին վրայ
Անեղ կրկէսն է անխախտ,
Որուն կողքին կը բարձրանայ
Կոստանդինի կամարն յաղթ :

Չի' լսուիր աղ մահապարտին
Աղաչատանքը կեանքի ,
Եւ ոչ պագշոտ քրքիջն ու վին՝
Ներոններու'ն լեսպեշտի :

Չի' լսուիր աղ ձայն քան մոլի
Սուսերամարտը խառնակ ,
«Ave, Caesar, morituri
Te salutand»ը վայրագ :

Չե'ն լսուիր աղ տենդագալար
Կառքերուն վազքն ու թնդիւն ,
Կրկէսն հիմքէն երբ կը դողար՝
Սմբակներու'ն տակ հեչուն :

Արդ անցեա'լն է անցած ընդ միշտ ,
Չրկան կայսրեր ու դափնի ,
Չըկան զոհեր, Ո'ւժն ամբարիշտ՝
Տրկարին դէ'մ միշտ ոտքի :

Արդ մնա'ծ են բռնակալներ ,
Հռոմն յայրատ ու դժնէ,
Անհունատենչ մարդն արդ երեր ՝
Ազատութի'ւն կը կոչէ :

Լա'ւ է որ արդ կրկէսին մէջ
Ծրպուտին ե'րգը յստի ,
Եւ կամարին տակ կուռ ու պերճ՝
Սիրուին սրտերն աղածրի :

Լա'ւ է լրռեն փողերն արծաթ ,
Լա'ւ է զէնքերը փշրին ,
Որպէսզի Ուժն թաթովն իր վատ
Չրնկնէ անգօ'րն առանձին :

Լա'ւ է շողն այս, զոր փտուռան
Կը սփռէ շուրջն իր նրկուն ,
Քան թէ լոյսի ժայթքն յաղթակա՝
Կայսերակա'ն ջահերուն :

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Բայց եւ փախան քանց շուն վազան:

. *Հազար տարի ալ կ'անցնի, Հայ ժողովուրդի ծոցէն պիտի ծնին Առիւծ Մհերի եւ Սասունցի Դաւիթի յաջորդները , ինչպիսիներն էին Հրայրներ, Գէորգ Չաւուշներ, Կորիւններ, Մճօներ եւ շատ մը հարիւրաւորներ: Անոնք պիտի փրկեն իրենց հողերը եւ պիտի վերաշինեն հարազատ ժողովուրդի զաւակներուն միջոցաւ :*

Մենք ոչ կ'ընկրկինք եւ ոչ ալ կը մոռնանք : « Այսքան չարիք թէ մոռանան մեր որդիք, թող ողջ աշխարհ Հայուն կարդայ նախատինք » :

Մենք այսօր ունինք օժտուած սերունդ մը , հարենիքին մէջ թէ դուրս, որ կը հաստատ վերջնական փրկութեան :

ԳԷՈՐԳ ՄԻՐՈՅԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ԲԱՄԲԱՍԱՆՔ

Ալեքսանդր Թինլինօ անունով մարդ մը, քանի մը օր առաջ պատուոյ դատ բացաւ իր բարեկամներէն Արթըր Շըրմընի եւ իր կնոջ դէմ, որոնք կարգ մը անուանարկիչ յայտարարութիւններ ըրած էին իր հասցէին եւ ամբաստանած էին թէ ինք խրացուցած էր գումարները այն ընկերակցութեան, որուն կը պատկանէին երեքն ալ :

Դատարանը, արդար դատ. ներկայացուած բողոքը եւ 1675 տոլար տուգանքի դատապարտեց Շըրմըն ամոլը :

Շատ սովորական պատմութիւն մը, որ ամէն օր, ամէն տեղ կը կրկնուի՝ աշխարհի ծագումէն ի վեր :

Բայց, պէտք է յիշեմ ժամրամասնութիւն մը, որ ամէն օր չի պատահիր : ..

Վերոյիշեալ բամբասանքը՝ ոչ տեղ մը գըրուած , ոչ ալ շրթունքով արտասանուած էր: Տէր եւ Տիկ. Շըրմընները դէմքի նշաններով կամ ձեռքի շարժումներով հասկցուցած էին առոր - անոր թէ գոհը գրպանած էր խնդրոյ առարկայ գումարները :

Ուրեմն, կը բացատրէ, դատարանը , միայն գիրն ու բառը չեն որ կը գրպարտեն անմեղ զոհը, այլեւ դէմքին խաղերն ու մատներուն շարժումները ...

Երանելի երկիր, ուր արդարութիւնը այս աստիճան յառաջդիմած է եւ ամբաստանեալ մը կրնայ, օրուան բոլոր ժամերուն, իր պատիւը պաշտպանել՝ զրպարտութիւնը ինչ ձեւով ալ արտայայտուած ըլլայ :

Կը կարդաս այս կարգի պատմութիւններ ու ,ամար, կը փոխադրուիս այն արտը, որ հայկական է՝ վերէն վար, մէջով , դուրսով :

Մեր արտը, ուր անհատին պատիւը քուրջի մը կտորին չափ ալ արժէք չունի՝ վատոգի ու չարամիտ, վատահամբաւ ու գարշելի բամբասողներուն աչքին :

Ոչ կիներուն պատիւն է որ կը յարգուի, ոչ ալ հանրային մարդոց անունը :

Բաց պարշա'նտ բերանդ, թաթխէ գրիչդ մուրին ու ցեխին մէջ ու զրպարտէ դիմացինդ ինչպէս որ կրնաս, որչափ որ կրնաս, ուր որ կրնաս: Մեր մենուճար ազգը ոչ ոստիկան ունի, ոչ դատարան: Սանձարձակ արտասուորէ հակառակորդին համբաւը. ձեռքէդ բռնո՞ղը ով է: Մանաւանդ որ վըստահ ես թէ դիմացինդ, շատ անգամ, օտար դատարանին չի դիմեր՝ ինքնապաշտպանութեան համար :

— Իմացա՞ր, Կիրակոսը Նպարավաճառներու Ընկերութեան գանձէն յիսունոց մը թռցուցեր է:

— Տեսա՞ր, հաճի հանըմ, Արշալոյսն ու Արշակը ինչպէս իրարու կը նայէին կոր հանդէսին մէջ: Ես գիտէի որ մէջերնին բան մը կար...

— Մարկոսը, Կարմիրներու հետ կ'իյնայ, կ'ելլէ եղեր, ըսել է ինքն ալ ճամբան փոխեր է, անամօթը ...

Ու այսպէս շարունակաբար :

Բամբասանք՝ գրասենեակներուն մէջ, տուներէն ներ, սրճարաններու սեղաններուն առջեւ : Միշտ վարագոյրի ետեւն է բամբասանքխօսպետր՝ դաւադիր, նենգամիտ ու զզուելի :

Աւելի թունաւոր քան հողին տակ պահուըտած օձը :

Աւելի վարնոց ու յղըճուկ քան մայթերը չափշփող աղջիկը :

Ու որքան շատ է իրենց թիւը մեր մէջ, Աստուած իմ ...

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Անցեալ Յունիս 29ին Ecole Normale*ի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ, տաղանդաւոր դաշնակահարուհի Օր. Սիրաքեանի աշակերտներուն տարեվերջի ունկնդրութիւնը :*

Սրահը լեցուած էր 4—5 հարիւր հրաւիրեալներով, ծնողներ եւ բարեկամներ: Հանդէսը սկըսաւ ի ներկայութեան չորս հոգինոց Jurie*ի մը, որուն նախագահն էր երաժշտական ծանօթ քննադատ* Maitre Victor Gille, *իսկ անդամներն էին Տիկիններ* Morganti, Duchasteins, Le François :

Հանդէսին առաջին մասը յատկացուած էր դեռատի աշակերտներուն, որոնք նուագեցին մեծ համարձակութեամբ, Պախէն, Հանտէլէն, Պէթհովէնէն, Շումանէն, Շոփէնէն, Մօցարէն դժուար կտորներ , ջերմ ծափերու մէջ: Օրիորդներ՝ Monique Olive *հանդիսացաւ առաջին* (Ա. prix), Monique Matikian Ա. Ginette Lolier Գ. Danielle Tung Բ.:

Երկրորդ մասին նուագեցին, Օրիորդներ՝ Solange Cachon, Joelle Morganti, Françoise Faranq , Annie Ohanian, Françoise Cachon, Annie Faranq , Ghyslaine Darkanian *եւ պարոններ* José Morganti, Alain Gaillard, Alain Fougeres, Onno (*Օննիկ*) Alalemdjian, *որոնք ստացան Ա. Բ. Գ. պարգեւները: Օր. Աննի Գէորգեան ստացաւ* Prix d'Honneur, *ինչպէս նաեւ Օր.* Danielle Petit, *արժանացաւ մեծ գնահատանքի :*

Յայտագրին երկրորդ մասը յատկացուած էր չափահաս աշակերտներուն :

Օր. Marie - Claire Jamet *որ* Conservatoire *կը յաճախէ, նուագեց տաւիղի եւ դաշնակի վրայ երեք կտոր Մելգոնեանէ, եւ արժանացաւ բուռն գնահատանքի .*

Օրիորդներ Lily Evrenian, Nicole Chartou, Andrée Jasserane, *պարոններ* Pascal Cognet, Gilbert Mouton, Gérard Cognet, *նուագեցին մեծ ճկունութեամբ ու խոր զգացումով, ջերմապէս գնահատուելով :*

Այս աշակերտները ընդունուած են այս տարի Concours Bellan*ի մէջ, ընդունուած է նաեւ Օր. Գէորգեան :*

Տիկին Պէտէրեան, որ խօսնակն էր, ի պատիւ ժիւրիին եւ հրաւիրեալներուն, սահուն առոգանութեամբ արտասանեց երկու բանաստեղծութիւններ, Պօալէրէն եւ Միւսէէն, յուզելով ներկաները :

Այսպ բեմ հրաւիրուեցաւ Օր. Սիրաքեան , ջերմ ծափերու մէջ: «Ժիւրի»ին նախագահը շնորհաւորեց տաղանդաւոր Հայուհին իբրեւ առաջնակարգ երաժշտագէտ եւ դասախօս :

ՀԱՅԿ ԱՐՄԷՆ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (4)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ ԿԼԱՏԸՍԹԸՆ ԹԱՏԵՐԱԲԵՄ Կ'ԻՋՆԷ

Բ. Դուռը անգլ. յուշագրին կարգ մը պահանջներուն գոհացում տուաւ, բայց լուրջ բարեկարգութիւն մը ի գործ չէր դներ եւ բնակչութիւնը լիովին կարելի չէր ըլլար պաշտպանել Քիւրտերուն ու Չէրքէզներուն յարձակումներուն դէմ : Ասոր վրայ անգլ. դեսպան Սըր Հէնրի Շէյըրտ 20 Մայիս 1879ին արտաքին նախարարին յանձնեց ծանուցագիր մը որ սա իմաստը ունէր. «Եթէ աւելի լրջօրէն չչարժիք բարեկարգութեան խնդրոյն մէջ, առենօք ինչպէս որ պուլկարական խնդիր մը փաթթեցիք ձեր գլխուն եւ պատճառ եղաք եւ 1877ի ռուսական պատերազմին, հիմա ալ Անատոլուի մէջ հայկական խնդիր մը յարուցած պիտի ըլլաք եւ մեծ պետութիւններուն միջամտութիւնը պիտի հրաւիրէք »:

Բայց Բ. Դուռը հակառակ այս ազդարարութեան եւ յետագայ տարիներուն Անգլիոյ ու միւս պետութեանց յանձնած ծանուցագրերուն եւ կատարած բողոքի ցոյցերուն, լուրջ բարեկարգութեան մը չձեռնարկեց :

Ռուսական կառավարութիւնն ալ 1877ի պատերազմէն վերջ, մեծապէս թափ տուաւ Հայերը ռուսացնելու քաղաքականութեան եւ սկսաւ ընդդիմացող Հայերը բանտարկել, Սիպերիա աքսորել ու փակել հայկական վարժարանները: Եկեղեցիներն անգամ լիովին իր հակակշիռին տակ առած էր: Կարգ մը կովկասահայ մտաւորականներ չհանդուրժելով այս կացութեան Անգլիա եւ Ֆրանսա ապաստանած էին: Շատ չանցած Թուրքիա եւ Եգիպտոս բնակող Հայեր ալ միացան անոնց ու եւրոպական լեզուներով թերթեր եւ գրքոյկներ հրատարակելով անկախութեան պայքար բացին:

Ամէնէն աւելի Անգլիացիներն էին որ չփացուցին յեղափոխական կոմիտէները: Աւետարանչական ընկերակցութիւնները հայ յեղափոխականները ծանօթացուցին ազատական կուսակցապետ Կլատսթընի, կարգ մը ազդեցիկ խմբագրապետներու եւ նոյնիսկ պետական աւագանիին: Անգլիոյ մէջ լայնածաւալ քարոզութիւն ըրին որպէսզի Անգլիա յանուն մարդկային եւ քրիստոնէական սկզբունքներուն միջամտէ՝ փրկելու համար այս կրօնակիցները: Անոնք ջանացին վերարծարծել 700 տարի առաջուան Խաչակրաց մտայնութիւնը : Անգլիոյ մէջ Հայերուն գլխաւոր պաշտպանութիւնը ստանձնած էր Թունդ Թրքատեաց վարչապետ եւ ազատական կուսակցապետ Մ. Կլատըսթըն :

ԼՈՆՏՈՆԻ ԵՒ ՋՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆԵՐՈՒՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

1890ին ծայր տուած Էրզրումի հայկական ապստամբութիւնը սկսած էր հանդարտիլ: Որով - հետեւ Եւրոպա, Կովկաս եւ Իրան գտնուող կոմիտէճիները լայնածաւալ գործունէութեանց համար ծրագրեր կ'որոճային, այս պատճառաւ Անատոլուի մէջ կարեւոր դէպքեր տեղի չէին ունենար :

Բայց այս երեւութական հանդարտութիւնը երկար ատեն չշարունակուեցաւ եւ 1894ին ամբողջ սաստկութեամբ վերսկսաւ հայկական ապստամբութիւնը: Անգլ. կառավարութիւնը խակոյն իբրեւ դեսպան երկիր ուղարկեց արտաքին խորհրդական Սըր Ֆիլիբ Սըրրին, որ Սուլթան Համիտի մատուցանելէ վերջ յանձնարարագիրը , յայտնեց թէ իր կէտ նպատակին պիտի ըլլայ հետեւիլ քաղաքականութեան մեծ դիւանագէտ Փալմէրսթընի որ երկիցս փրկած էր Թուրքիան բաժան բաժան դառնալու աղէտէն:

Սուլթան Համիտ ալ պատասխանեց թէ իր գլխաւոր նպատակն է աւելի քան երբեք ամրապնդել յարաբերութիւնները Թուրքիոյ եւ Անգլիոյ միջեւ, որոնց բարեկամութիւնը կը սկսի հարիւրաւոր տարի առաջ, Էլիզապէթ թագուհիին օրով :

Երբ հայկական ապստամբութիւնը վերսկսաւ, անգլ. կառավարութիւնը նոր դեսպանին միջոցաւ պահանջեց լուրջ բարեկարգութիւն ի գործ դնել արեւելեան նահանգներուն մէջ, համաձայն Կիպրոսի դաշնագրին :

Հնչակ անունը առած Լոնտոնի հայկական կոմիտէն եւ Դրօշակ, այլ անուամբ Դաշնակցութիւն անունով հրապարակ իջած Ժընեւի կոմիտէն Եւրոպայի պետութեանց դիմելով, պահանջեցին խակոյն գործադրել Պերլինի վեհաժողովին մէջ որոշուած եւ յետագային Թուրքիոյ ստանձնած բարեկարգութեան ծրագրերը ու աս ուղղութեամբ քարոզութեան ձեռնարկեցին: Յետագային ալ աւելի առաջ երթալով, Արեւելքի մէջ հայկական թագաւորութեան մը իտէալը վերարծարծեցին :

(Շար.)

ժէշտ է 3/4 եւ ոչ թէ պարզ մեծամասնութիւն : Որոշած են պատուիրակութիւն մը ղրկել Շահին , իրենց տեսակէտը պարզելու համար : Միեւնոյն ատեն յայտարարութիւն մը ստորագրած են որով կ'ուխտեն պաշտպանել Տոքթ. Մոսատեղը եւ իր քաղաքականութիւնը : Ազգայնական ժամուլը շատ ծանր լուտանքներ կը հրատարակէ նոր վարչապետին դէմ , ամբաստանելով թէ Անգլիոյ պիտի ծախէ Իրանը :

× Տոքթ. Մոսատեղ իր ամառանոցը քաշուեցաւ , հանգստանալու համար , ինչպէս պատուիրած է իր զաւակը , որ անձնական բժիշկն է :

Եւրոպական թերթերը մեծ գովեստով կը խօսին նոր վարչապետի մասին , որ երկաթեայ դէմք մը կը համարուի : Վարչապետ եղած է 1921էն 1923, 1942էն 1943 եւ 1946էն 1947 : Առաջին անգամ նախարար եղած է 1909ին : Իրանի ամենամեծ կալուածատէրերէն մէկն է , նշանաւոր հանդիսացած՝ իր քաջութեամբ եւ դիւանագիտութեամբ : Ինքն էր որ մինչեւ Մոսկուա գնաց եւ յաջողեցաւ պարպել տալ Ատրպատականի նահանգը , ուր ինքնավարութիւն հաստատուած էր (1946) : Հարց է թէ այս անգամ ալ պիտի յաջողի՞ , թէ երկրին շահերը պաշտպանելու եւ թէ Անգլիոյ հետ համաձայնելու համար :

Դատապարտութեան խնդիր

Ազատ արձակուեցաւ «Իւմանիթէ»ի խմբագրապետը , Անտրէ Սթիլ , որ բանտարկուած էր երկու ամիսէ ի վեր : Թերթերը կը գրեն թէ արձակումը ժամանակաւոր է եւ թէ իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւնները կը մնան (դրդում բռնութեան դիմելու , դաւադրութիւն ներքին ապահովութեան դէմ) : Արձակման վճիռը տուաւ Ամբաստանիչ Ատեանը , աւելի քան երեք ժամ խորհրդակցելէ վերջ , այն պատճառաբանութեամբ թէ այլեւս անհրաժեշտ չէ բանտարկութիւնը , երեւան հանելու համար ճշմարտութիւնը :

Դատական ատեանի նիստին ներկայ չէր նախագահը , Փոլ Տիտիէ , բայց դատարանին յանձնած էր խումբ մը լրագրողներու խնդրագիրը որ կ'առաջարկէր բանտէն արձակել ամբաստանեալը : (ԽՄԲ.— Մամուլի դաշնակցութիւնը այս առթիւ «Յառաջ»ի եւս հաղորդած էր Պ. Անտրէ Սթիլի բաց նամակը , որ կը բողոքէր իր բանտարկութեան դէմ) :

× Ձերբակալման հրամանագիր հանուեցաւ Թորէզ. անգղիական զաւկին՝ Մորիսի դէմ , որ 26 տարեկան ուսուցիչ մըն է : Պիտի հարցաքննուի Մայիս 28ի ցոյցերուն առթիւ : Թերթերը կը գրեն թէ ձերբակալման հրամանագիրը հանուած էր Յունիսին , բայց ամբաստանեալը անհետացած է :

× Ամբաստանեալ Ատեանը մերժեց ազատ արձակել ուրիշ երկու բանտարկեալներ :

× Ոստիկանութիւնը տակաւին չէ կրցած երեւան հանել այն անծանօթը որ ռումբ մը ձգած էր Պ. Տիտիէի բնակարանին առջեւ , երբ ան ամուսնալուծման դատ մը կը վարէր դատարանին մէջ , ինչպէս գրած էինք ուրբաթ օր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԿԱՐԱԳԻ բաժնեչափը շաբաթական 57 կրամի պիտի իջնէ Օգոստոս 15էն սկսեալ :

1500 ԿԱՐՄԻՐ օդանաւեր կան Եուկոսլաւիոյ դրացի պետութեանց մէջ , չորսը սովետական , համաձայն Պելկրատի թերթերուն :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ խորհրդարանէն հեռացան համայնավար երեսփոխանները , իբրեւ բողոք իրենց մէկ անդամին արտաքսման դէմ : Վիճաբանութեան նիւթն էր օրինագիծ մը որ իրաւունք կու տայ կառավարութեան՝ կասկածելիները բանտարկել առանց դատի :

ԼՈՆՏՈՆԻ խորհրդային դեսպանատան Բ. քարտուղարը Կուզնեցով , մեկնեցաւ Անգլիայէն , ինչպէս պահանջած էր անգլ. կառավարութիւնը :

ԱՆԳԼԻԱ որոշեց մերժել աշխատավարձքի յաւելումը , համաձայն սեղմումներու քաղաքականութեան : Մէկ միլիոն հինգ հարիւր հազար աշխատաւորներ պիտի օգտուէին յաւելումէն :

ՔԱԹԻՆԻ ջարդերուն դէմ բողոքելով խումբ մը անգլիացի երեսփոխաններ որոշեցին դիմել Ազգաժողովին եւ պահանջել որ միջազգային ատեանի մը առջեւ դատուին Ռուսերը , իբրեւ պատասխանատու աւելի քան 1500 լեհ սպաներու սպանութեան :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր բոլոր բաժանորդներէն որ երբ հասցէ կը փոխեն , չմոռնան միասին ղրկել ՆԱԽՈՐԴ ՀԱՍՑԷՆ :

Նոյնը կը խնդրենք այն բաժանորդներէն որոնք օգափոխութեան կ'երթան :

Հասցէի փոփոխութեան համար կը խնդրուի 50 ֆրանք ղրկել , արձակուրդի համար՝ 100 ֆրանք :

Թիւրիմացութիւններ կը պատահին , երբ հին հասցէն ղրկուած չըլլար : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յուլիս 27ին , կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն , Տէսինի զովասուն անտառին մէջ , Café Farguei եւեւը :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Կեդր. Ֆրանսայի Նոր Սերունդի մասնաճիւղերու :

Կը նախագահէ՝ ընկեր Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Նոր Սերունդի կողմէ ընկ. Ս. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Առատ ըմպելիներ , խորոված , եւ պաղպաղակ :

Օթօքարները կը մեկնին , կիրակի առտու ժամը ճիշդ 9ին , Փլաս Կիշառէն : Վերադարձ ժամը 9.30ին : Գիները ժողովրդական : Երթեւեկ 100 Ֆր. :

Անձրեւի պարագային՝ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ , Տէսին :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին , Յուլիս 27ին :

×

Դաշտահանդէս

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ 55ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ , ՇԱՎԻԼԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ ,

27 Յուլիս , կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի եւ հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. կոմիտէին : Ժամը 3ին , այց ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ Շիրիմին : Գեղարուեստական բաժին , երգչախումբ եւ բարձրախօս :

Ուտելիք եւ խմելիք աժան գիներով :

Մոնփառնասէն կառախումբ առնել եւ իջնել Շավիլ : Փոն տը Սեվռէն հանրակառք , իջնել PuitsSans Vin, Շավիլ :

Մեծ դաշտահանդէս

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի , Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Ժէռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի :

Նուիրուած ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ :

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ , 117, Ave. Corot, St. Just, Bar du Chaletի ծառախիտ պարտէզին մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Երգ , պար եւ նուագ : Ճոխ պիւֆէ , գիւրամատչելի գիներով : Մուտքը ազատ է

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆԻ ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՎ

Անփոխարինելի գիրք մը , որ կ'ուսուցանէ ի՛նչպէս կաթ տալ երախային , ի՛նչպէս հագուեցնել , ի՛նչպէս խնամել հիւանդութեանց ընթացքին : 250 էջ , պատկերազարդ :

Գինը 800 Ֆրանք (փոստի ծախքով 850 Ֆր.) , արտասահման 1000 Ֆրանք : Դիմել Յառաջի հասցէով :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԵՐԵՔ ՄԵԾ ՀԱՅԵՐ

(ԱԴՈՆՑ , ԱՂԲԱԼԵԱՆ , ՇԱՆԹ)

Գրեց՝ Մ. ԻՇԽԱՆ , Պէյրութ , 1952

Գին՝ 200 Ֆրանք : Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան Թղթատարի ծախքով 230 Ֆրանք

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Մարսէյլէն Տիկին Գոհար Ղազարեան (Անթոյեան) իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ իր հայրենակից Ստեփան Քէլակօբեանի (Տէսին) եւ Սիմոն Կարճեանին (Վալանս) մահուան առթիւ , իրենց պարագաներուն :

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած են 1952 —53ի ուսումնական տարւոյ արձանագրութիւնները : Փութով դիմել տեսչութեան հասցէին , 26 rue Troyon, Sèvres (S. etO.) :

Սեվրի մօտաւոր շրջակայքը բնակողները պիտի ընդունուին նաեւ իբրեւ ցերեկօթիկ :

Ժամադրուիլ հեռախօսով՝ OBS. 18-28:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris(13)

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն , Վարդավառի տօնին առթիւ , կազմակերպած է դաշտագնացութիւն մը Մոնմորանսիի անտառը եւ այց Հ. Յ. Դ. Թանգարանը , Յուլիս 20ին : Ժամը 9ին օթօքարները կը մեկնին Bld. Carnotէն : Փափաքողները թող փութան արձանագրուիլ դիմելով ընկերներ Յովհ. Ջերչեանի եւ Բարթող Փափազեանի : Երթեւեկի գինը 400 Ֆր. :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ.— Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը կը վերաբացուի Հոկտ. 1ին : Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան , 1 Bld ըu Nord, Le Raincy , երեքշաբթի , հինգշաբթի եւ շաբաթ առաւօտները ժամը 9—12 : Հեռաձայն Le Raincy 172:

Տէր եւ Տիկին Հրաչեայ Ամիրայեան , Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ամիրայեան եւ զաւակը , Պ. Վահրամ Ամիրայեան խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ մօր

ՄԱՆՆԻԿ ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ (Ծնեալ Ֆէլլահեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ ուրբաթ , 18 Յուլիս , իր բնակարանը , Ալֆորվիլ :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երկուշաբթի , 21 Յուլիս , ժամը 3ին , Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին , ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը :

Մասնաւոր պատարագ երկուշաբթի առտու ժամը 9ին :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Նշանեանէ 2000 Ֆր. փոքրիկն Արփի Նշանեանի ծննդեան առթիւ : Նոյնպէս 2000 Ֆրանք Տիկին Գոհար Տէր Վարդանեանէ՝ իր ամուսնոյն Խաչատուր Տէր Վարդանեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի : Օգոստ. 3ին , կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն , ծանօթ անտառին մէջ :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տարի. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 22 JUILLET 1952 Երեքշաբթի 22 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6819-Նոր շրջան թիւ 2230 • Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԱԶԴԱՆՇԱՆ

Ատենէ մը ի վեր չարաչուք լուրեր կը հասնին Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու մէջ կատարուած «մաքրագործումներու» մասին :

Կը թուի թէ նոր մարտակոչ մը արձակուած է Մոսկուայէն, անխնայ հետապնդելու, պատժելու, փճացնելու համար բոլոր կարմրադրօշ երկիրներու կասկածելի տարրերը: Սկսելով դուխներէն, ինչպէս 1936—37—38ին :

Օրը օրին կարդացինք Չեխոսլովաքիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ կատարուած «զտումները» :

Մէկ օրէն միւսը դաւաճան կամ դաւադիր հռչակուեցան երէկուան կուռքերը, իրենց աթոռները տալով աւելի հաւատարիմ ծառաներու: Եւ դատի կը սպասեն իրենց երկիրներու կամ Մոսկուայի բանտերուն մէջ :

Երբ մոլեռանդ բոլշեւիկ մը, Ստալինի մտերիմը՝ Աննա Փաուքէր գահավէժ կ'իյնայ իր աթոռէն, թէ իբրեւ կուսակցական ղեկավար եւ թէ իբրեւ նախարար, ուրիշ երկու պաշտօնակիցներու հետ, աւելորդ է բացատրել կացութեան ծանրութիւնը :

Աննա Փաուքէր այն դիւային տիպարն է որ ահուսարսափ կը տարածէր ամբողջ Ռումանիոյ մէջ, ինչպէս իր պուլկար գաղափարակիցը՝ Տիկին Յոլա :

Եւ երբ այժմ քուրձի պէս կը նետուի, ոչ թէ իր այդ մեղքերուն պատիժն է որ կը կրէ, այլ պարզապէս «ուղիղ գիծէն», բոլշեւիկեան ուղղափառութենէն շեղած ըլլալուն համար :

Իր յաջորդները հրատարակեցին ամբաստանագիրը, որուն համաձայն ինք եւ միւս անկեալները մնացած են հաւաքական հողագործութեան (կոլխոզ), օգնած են կալուածատէրերուն եւն. :

Նոյն մեղադրանքները ամէն տեղ, կեդրոնական Եւրոպայէն մինչեւ Ուքրայնա եւ Կովկաս՝ Մինչեւ Ուզպեկիստան եւ Թուրքեստան :

Դուռները ամուր կղպուած են, որպէսզի օտար թղթակիցներ չիմանան լուր տալ օրը օրին :

Բայց, ի վերջոյ իրենք՝ բոլշեւիկներն են որ մանրամասնօրէն կը հրատարակեն կատարուած «մաքրագործումները», նոյն միօրինակ ձեւակերպումով :

Վերջերս միջազգային մամուլը կարգ մը վրդովիչ տեղեկութիւններ կը հաղորդէր նաեւ Կովկասի մասին, յատկապէս յիշելով Ատրպէյճանի, Վրաստանի եւ Հայաստանի անունները :

Այդ լուրերը կը խօսէին ոչ միայն ծանրակշիռ անօրինութեանց (միջոցառում !), այլեւ ռուսացման ձեռնարկներու մասին :

Ձեռքի տակ չունենալով մանրամասնութիւնները, նախընտրեցինք սպասել վաւերական տեղեկութեանց :

Արդ, վերջերս Թիֆլիսի ռուսերէն պաշտօնաթերթը, «Զարիա Վոստոկա», ջախջախիչ մերկացումներ կը հրատարակէր Վրաստանի մէջ երեւան հանուած խայտառակութեանց մասին, նոյն ինքն Կեդր. Կոմիտէի վկայութեամբ :

Յետոյ ուրիշ վկայութիւններ ալ հասան միեւնոյն աղբիւրէն :

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա» եւ Երեւանի ռուսերէն օրկանը, «Կոմունիստ» այլապէս պերճախօս պատմութիւններ հրատարակեցին :

Այդ բոլորին պիտի անդրադառնանք մօտերս, բուն իսկ աղբիւրէն պարզելով նոր վերիվայրումները, որոնք սերտ կապ ունին մեր հայրենիքի կացութեան հետ :

Երբ «աչքի լոյս» Վրաստանի Կեդր. Կոմիտէն եւ ուրիշ օրկաններ կը ջախջախուին տխրահռչակ Բերիայի ձեռքով, դժուար չէ երեւակայել թէ ի'նչ կրնայ պատահած ըլլալ Հայաստանի մէջ:

Դեռ անցեալ օր էր որ հեռագիրները կը հաղորդէին թէ Մոսկուայի «Փրաւտա»ն եւ միւս թերթերը խստօրէն քննադատած են Վրաստանի, Հայաստանի եւ ուրիշ հանրապետութեանց Կեդր. Կոմիտէները, ծանր մեղքեր վերագրելով անոնց («կացինաւորում» կոլխոզներու եւն.) :

Միայն այս պարագան բաւական է, գաղափար մը կազմելու համար անցուդարձի մասին :

Ինչպէս միշտ, կը վախնանք որ այս անգամ ալ նոր պատուհաս մը պայթած ըլլայ Երեւանի գլխուն : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՎԱՐԴԱՆԸ ԿԸ ԽԱՇԵՆ, ԻՍՄԱՅԻԼԸ Կ'ԱՆՏԵՍԵՆ

Կը յիշէք անշուշտ, թուրք թերթերը ահագին աղմուկ բարձրացուցին Վարդան Աչըգեան անուն Հայու մը շուրջ :

Գրեցին թէ Վարդան Պոլսոյ խորհրդային հիւպատոսարանէն դուրս ելեր է ձեռքը բռնած՝ Ստալինի պատկերը եւ սկսեր է պոռալ.

— «Ո՛վ անմիտներ, այս մարդն է որ պիտի ազատէ ձեզ: Մօտերս հոս պիտի գայ եւ ամէնուդ վրայ պիտի իշխէ: Ամէնքդ ալ զայն պիտի պաշտէք: Կեցցէ՛ Ստալին: Այս երկիրը ան պիտի ազատէ, Աթաթիւրքն ալ ան պիտի սպաննէր» : (Յաւաշ, 9 Յուլիս) :

Մնացեալը գիտէք: Ամբոխը կը փրփրի, կը սպառնայ բզիկ բզիկ ընել Վարդանը, բայց ոստիկանները հասնելով կ'առնեն կը տանին :

Նոյն թերթերը յաջորդ օրը գրեցին թէ Վարդան դատարանին մէջ ալ բերնին տուեր է: Եւ այնուհետեւ լռութիւն :

Եւ ահաւասիկ նոր պատմութիւն մը. —

Պոլսոյ Գում Գափու թաղին բնակիչներէն Իսմայիլ Սեւ, Յուլիս 7ին փողոց նետուելով կը պոռայ.

— Այս երկրին մէջ կարգ-կանոն չկայ: Աշխարհի մէջ Ստալինէն զատ աստուած չկայ : Ստալին աստուած է :

Ոստիկանները հասնելով կ'առնեն կը տանին Իսմայիլը :

Սովորական դէպքեր, պիտի ըսէք, տաքերուն վերագրելով երկու պարագաները :

Կը սխալիք: Գերճախօս տարբերութիւն մը երկու դէպքերուն առթիւ :

Թուրք թերթերը ամբողջ շաբաթ մը սիւնակներ յատկացուցին Վարդանի, գրգռիչ մանրամասնութիւններով :

Իսկ երբ կարգը Իսմայիլի եկաւ, քար լռութիւն: Բաւ Տհիննէն «որ 5րդ էջին մէկ անշուք անկիւնը նետած է լուրը» (Մարմարա).

Եւ տակաւին կ'ըսեն թէ հանրապետական Թուրքիան ալ բան չէ սորված ... ՎԱՀԷ

15ՐԴ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Շաբաթ օր տեղի ունեցաւ 15րդ Ողիմպիականին բացումը, Հելսինկիի մէջ (Ֆինլանտա): Հակառակ տեղատարափ անձրեւին, աւելի քան 70.000 հանդիսականներ համբերութեամբ կը հետեւէին արարողութեանց: Փառաւոր մարզարանին ճակատը կը շողար հետեւեալ արձանագրութիւնը, ելեկտրական լոյսերու մէջ.— «Ողիմպիական խաղերուն մէջ կարեւորը յաղթելը չէ, այլ մասնակցիլը»: Հսկայական մարզարանին մէջ քանի մը հազար հանդիսականներ միայն պատսպարուած էին: Մնացեալը — մեծ մասը — անձրեւին տակ մնացած էր, հովանոցներու անտառ մը կազմելով :

Ժամը 12.12ին պարզուեցաւ հելլենական դրօշը, մինչ Յունաստանի խումբը ասպարէզ կը մտնէր: Երբ բոլոր խումբերը ներս մտան, կազմակերպիչ յանձնախումբին նախագահը ճառ մը խօսեցաւ, բարի գալուստ մաղթելով: Յետոյ թնդանօթի 21 հարուածներ արձակուեցան, ծանուցանելով Ողիմպոսի մէջ (Յունաստան) վառուած եւ երկիրէ երկիր փոխադրուած ջահին ժամանումը: Ջահը մարզարանին կեդրոնը փոխադրեց Ֆինլանտայի հռչակաւոր ըմբիշը, Նիւռմի, խելայեղ ծափերու մէջ: Յետոյ ջահը տեղաւորուեցաւ 73 մեթր բարձրութեամբ աշտարակի մը վրայ, ուր երկրորդ ջահ մը վառեց ուրիշ Ֆինլանտացի մը :

× Առաջին օրուան մրցումները չահեցան հետեւեալ մարզիկները. — 10.000 մ. վազքը՝ չահեցաւ Չեխ մը, Զաթոփեք, 29 վայրկեան 17 երկվայրկեանէն, մինչ նախորդ շրջանին կտրած էր 29.59.6էն: Բարձրութիւն.— Ամերիկացի Տէյվիս, 2 մեթր 04: Սկաւառակ նետել՝ (կիներու բաժին) Նինա Ռոմաշքովա (Խ. Միութիւն), 51 մեթր 42: Նախորդ մրցանիշը՝ 47.63 եւն. :

Հայերը Ողիմպիականին մէջ.— Ողիմպիականի մասնակցող 167 հոգինոց Ֆրանսական խումբին մէջ կան, պաշտօնական ցանկէն համաձայն, հետեւեալ երկու Հայերը.— Մարսէլ Սըլըեան,

Արիւնալի դէպքեր Իրանի մէջ

ԿՐՕՆԱՊԵՏԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ԵՐԿՈՒ ՕՐԷՆ ԲԶԸՆԴԱՑՆԵԼ ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԵՒ ՊԱՅԹԵՑՆԵԼ ԱՊԱՏԱՆԻ ՆԱՒԹԱՀՈՐԵՐԸ

Իրանի նոր դահլիճը հազիւ կազմուած, արիւնալի դէպքեր պատահեցան Թէհրանի փողոցներուն մէջ :

Յուլիս 20ին խումբ մը ուսանողներ յարձակեցան ոստիկաններուն եւ զօրքին վրայ, քարեր, փայտեր եւ ուրիշ առարկաներ նետելով: Շատ մը ցուցարարներ ծանրապէս վիրաւորուեցան: Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ցրուել ցուցարարները : Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ նոյն օրը 60 հոգի սպաննուեցան Ապատանի մէջ եւ հարիւրաւորներ վիրաւորուեցան: Նոյն աղբիւրին համաձայն 90 հոգի ալ սպաննուած են Սպահանի մէջ: Զինուորական իշխանութիւնը կը խոստովանի թէ խռովութիւններ ծագած են գաւառի մէջ, առանց հաստատելու, այս տեղեկութիւնները:

Նոյն օրը բազմաթիւ խանութներ փակուեցան Թէհրանի գլխաւոր շուկային մէջ: Ձիաւոր ոստիկաններ կը հսկէին բարեկարգութեան: Երեսփոխանական ժողովը անգործութեան դատապարտուած է, վասն զի Տոքթ. Մոսատեղի կուսակից երեսփոխանները, 30 հոգի, կը մերժեն ներկայ ըլլալ : Կը հաւաստեն թէ ցոյցերուն մասնակցած են Թուտեհ Ն(համայնավար) կուսակցութեան անդամները եւ Տոքթ. Մոսատեղի հետեւորդները :

Պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ Թէհրանի եւ ուրիշ կարգ մը կեդրոններու մէջ :

Իրանի կրօնապետը, Այաթոլլահ Քաշանի, յայտարարեց թէ երկու օրէն պաշտօնանկ պիտի ընէ նոր վարչապետը, Ղաւամ Սալթանէ, եւ եթէ յամառի պաշտօնի վրայ մնալ, պիտի ոչնչացնէ : Յետոյ շարունակեց.

— «Եթէ մէկ հատիկ Անգլիացի վերադառնայ Ապատան, Իրան պիտի պայթեցնէ քարիւղի զտարանը եւ միւս բոլոր հաստատութիւնները» :

Կրօնապետը այս յայտարարութիւնն ըրաւ մամուլի ասուլիսի մը մէջ: Այս առթիւ սեւ դօտի մը կապած էր, իբրեւ սուգի նշան՝ Տոքթ. Մոսատեղի պաշտօնանկութեան առթիւ : Ըսաւ թէ Ղաւամ Սալթանէ վարչապետութեան կոչուած է շնորհիւ դաւադիր Անգլիացիներուն որոնք միեւնոյն արարքը կատարած էին Եգիպտոսի մէջ, նախկին վարչապետ Նահաս փաշայի դէմ: Իր [illegible] , հակասահմանադրական է Ղաւամ Սալթանէի անուանումը եւ Տոքթ. Մոսատեղ իր կամքով չէ հրաժարած : «Շահն Շահը սխալ մը գործեց թոյլ տալով որ Ղաւամ Սալթանէ վարչապետ ըլլայ: Նոր վարչապետին միակ ծրագիրն է ծառայել Անգլիոյ : Ան պիտի խնդրէ որ վերադառնան անգլիացի մասնագէտները, բայց իրանեան ազգը հիմնայատակ պիտի քանդէ քարիւղի հաստատութիւնները, եթէ մէկ հատիկ բրիտանացի կոխէ մեր սրբազան հողին վրայ: Ազգը չուզեր ենթարկուիլ բրիտանական աշխարհակալութեան »:

Եզրակացնելով, կրօնապետը ըսաւ թէ կ'ուզէ որ Տոքթ. Մոսատեղ վերադառնայ եւ պիտի աշխատի այդ ուղղութեամբ: «Ներկայացուցիչներ եկած են բոլոր նահանգներէն, պատանքներ հագնելով, բողոքելու համար Ղաւամ Սալթանէի անուանումին դէմ. բայց զօրքը թոյլ չէ տուած որ Թէհրան մտնեն: Եթէ Մոսատեղ չվերահաստատուի, ես ալ պատանք պիտի հագնիմ : Վաղը (Երկուշաբթի) ընդհանուր գործադուլ պիտի յայտարարուի ամբողջ Իրանի մէջ, իբրեւ բողոք Ղաւամի դէմ եւ եթէ շարունակէ իր պաշտօնը, երեքշաբթի օր ալ արձակուրդ պիտի յայտարարենք : Յորչափ կաթիլ մը արիւն կայ մեր երակներուն մէջ, մենք պիտի շարունակենք պայքարը Անգլիոյ եւ իր ծառաներուն դէմ: Մենք բոլորս պիտի միանանք միեւնոյն դրօշին տակ ընդդէմ աշխարհակալութեան: Մէկ է մեր նպատակը եւ սրտանց կ'ը'ղունինք Թուտեհի գործակցութիւնը »:

× Թէհրանի թերթերը կը գրեն թէ 650 հոգի ձերբակալուեցան ցոյցերու առաջին օրը: Կ'ըսուի թէ նոր վարչապետը պիտի խնդրէ Շահէն եւ խոր-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(ըմբշամարտ), 25 տարեկան, 1.65 հասակ, 52 քիլօ, շրջուն վաճառորդ, Մէրինեաքի ակումբէն : Տիրան Մանուկեան (հօքէ), 33 տարեկան, 1.80 հասակ, դոհարավաճառ, Սթատ Ֆրանսէ ակումբէն: Իսկ արտասահմանի թերթերուն համաձայն կան նաեւ հետեւեալ Հայերը .—

Ռուսիա.— Եալթիկեան՝ ըմբշամարտ, Թիմիչեան՝ ծանրութիւն վերցնել :

Աւստրալիա .— Քիւփճեան՝ սկաւառակ եւ մուրճ նետել:

Պուլկարիա.— Պ. Մաթիկեան՝ 100 եւ 400 մեթր վազք :

Իրան.— Շահինեան, Յարութիւնեան եւ Սագինեան՝ կռփամարտ :

Պրազիլիա.— Արամ Պօղոսեան՝ լուղորդութիւն Մուրատ Կիզիրեան՝ կռփամարտ :

ՀԱՅՈՑ ՔԱՂԱՔ. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ Գ. ԵՒ Դ. ԴԱՐՈՒՆ

(ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ, 11 ՅՈՒԼԻՍ)

Երրորդ եւ չորրորդ դարու (215 — 428) Հայոց քաղաքական եւ եկեղեցական պատմութիւնը աւանդուած է մեզի շատ խառնակ պատկերի մէջ: 150 տարիներու դէպքերը սեղմուած են 50 տարուան ժամանակամիջոցին մէջ: Այս անհեդեդութիւնը ծագած է անով, որ «Ագաթանգեղոս» անունի տակ ծածկուած պատմագիրը, 490ին, ուզած է Տրդատն ու Գրիգորը ներկայացնել Կոստանդիանոս Մեծի (305 — 338) ժամանակակից: Այս անմտութիւնը պարտկելու համար գործած է աւելի մեծ անմտութիւն, յանդգնած է իր պատմութեան ժամանակագրութեան համաձայնեցնելու համար Փաւստոսի պատմութիւնը՝ գայն փոփոխութեան ենթարկել գեղչումներով և յաւելուածներով: Այս այլանդակուած ժամանակագրութեան հետեւած են Զ. եւ յաջորդ դարերու պատմագիրները մինչեւ մեր օրերը: Ժամանակագրութեան խանգարումին ոչ ոք անդրադարձած է: Բայց եղած են անդրադարձողներ, թէ հայ աղբիւրներու ժամանակագրութիւնը չի համապատասխաներ յոյն եւ լատին աղբիւրներու: Այս անհամաձայնութիւնը կերպով մը դարմանելու համար, փորձած են նորագոյն պատմագիրներն արտաքին աղբիւրներու յիշած Գ. դարու երկու Տրդատները նկատել Տրդատ Բ. (217) եւ Տրդատ Գ. (252), իսկ հայ աղբիւրներու Տրդատը համարել Տրդատ Դ. (287—338): Վերջինույս յաջորդներն են Խոսրով Բ., Տիրան, Արշակ եւ Պապ:

Որչափ ալ փոփոխութեան ենթարկուած է Փաւստոսի պատմութիւնը, բայց եւ այնպէս կը գտնենք հոն կռուաններ, վերականգնելու համար ուղիղ ժամանակագրութիւնը: Փաւստոս, որդի Բիւզանդեայ, ծագումով արեւելեան Հռոմայեցի էր եւ բնակութեամբ Հայ. կ՚անուանուի «Մեծ ժամանակագիր Յունաց», որովհետեւ գրած է իր «պատմութիւնքը» յունարէն լեզուով, հաւանօրէն հայարքունիքի յանձնարարութեամբ: Թարգմանուած ապա, Ե. դարու առաջին կէսին, հայերէնի: Իր պատմութեան վերջին ժամանակակից բաժինը որովհետեւ կը համաձայնի ճշդիւ Ամմիանոս Մարկեղինոսի պատմութեան, կարող ենք հետեւցնել, թէ ան ունեցած է հին եւ հնագոյն պատմութեան համար ալ արժանահաւատ աղբիւրներ:

Ինչ որ պիտի ներկայացնեմ այս տեղ համառօտիւ, ընդարձակ նկատողութեան պիտի առնեմ ապագային ուսումնասիրութեան մը մէջ, որ նուիրուած պիտի ըլլայ Փաւստոսի պատմութեան:

Անտոնինոս Կարակալլա կայսր, որ 215ի վերջերը կը գտնուէր Անտիոք, կը կանչէ Ուրհայաստանի Աբգար Թ. թագաւորն իր քով եւ կ՚ուղարկէ Հռոմ, իսկ երկիրը կը նուաճէ հռոմէական իշխանութեան տակ: Նոյնպէս Հայոց թագաւորը, Խոսրով Ա., որ իր որդիներու հետ վէճի մէջ էր, կը հրաւիրէ արքունիք, հաշտեցնելու պատրուակով եւ կ՚արգելափակէ թագուհւոյն հետ, եւ կ՚ուղարկէ իր հազկատակն Թէոկրիտոս բանակով մը նուաճելու Հայաստանը. բայց Հայոց բուռն դիմադրութիւնը կը ստիպէ հռոմէական բանակը յետս ընկրկելու կորակոր: Կայսրը Պարթեւներու դէմ մղած արշաւանքին կ՚իյնայ իրեններէն նետահար (217 գարուն): Կայսր կը հռչակուի Մակրինոս, որ կ՚ուղարկէ Խոսրովի որդւոյն Տրդատի ասկի թագ, կ՚արձակէ անոր մայրը, բայց իրեն կը պահէ այն հողամասերը, զոր ունէր Խոսրով Կապադովկիայի մէջ (217):

224ին կ՚ապստամբի Արտաշիր Սասանեան Պարթեւներու Արտաւան թագաւորի դէմ. կը սպաննէ Պարթեւը: Արտաշիր կը տիրանայ Պարթեւաստանի: Իր փորձը նուաճելու Հայաստանը՝ կը ձախողի. ուժերը կը կեդրոնացնէ Միջագետք, ետ գրաւելու համար այն նահանգները, զորոնք խլած էին Հռոմայեցիները Պարթեւներէն:

Ահաւոր թշնամի մը ունէր Հռոմ, իր առջեւ. ծայր առին դառն պատերազմներ Հռոմայեցիներու եւ Պարսիկներու մէջ. Հայաստան Հռոմի դերիշխանութեան տակ՝ կը կռուէր Հռոմայեցւոց կողքին: Արտաշիրին յաջորդեց իր որդին Շապուհ Բ. (241): Աղեքսանդր Սեւերոս, Գորդիանոս, Գաղոս կայսրերը երեւցան պատերազմի դաշտերու վրայ: Փիլիպպոս Արաբացի 249ին կնքեց Շապուհի հետ Հռոմայեցւոց համար ամօթաբերդաշինքը, որով Հայաստան Պարսից առջեւ անպաշտպան կը թողուէր: Թէպէտ Հռոմայեցիները ձեռքէ չհանեցին երկիրը, բայց Շապուհ յեցած դաշինքին վրայ՝ մտաւ 252ին Հայաստան եւ ամրացուց սահմանները, Տրդատ հարկադրուեցաւ հզօր թշնամւոյն առջեւ տեղի տալ և քաշուիլ հռոմէական սահման. իսկ իր որդիք անցան Պարսկաստան: Ինչպէս Ագաթանգեղոսի մէկ տեղիքէն կը տեղեկանանք, «Արտաշիր», իմացիր Շապուհ Ա., մնաց Հայաստան 10 կամ 11 տարի: Թէ Տրդատ ո՞ւր եւ ե՞րբ եւ ի՞նչպէս վախճանեցաւ, պատմութիւնը չէ աւանդած մեզի: Ագաթանգեղոս երբ կը հիւսէ Տրդատի գովքը, յառաջ կը բերէ ժողովրդական երգ մը, որմէ ուշադրութեան արժանի են տողերս.

«Իբրեւ զանգն Տրդատ,
Որ սիգալովն աւերեաց զթումբս գետոց .
Եւ ցամաքեցոյց ի սիգալն իւրում
Զյորձանս ծովուց ....
Որ զմարմնոյն կենաց իւրոց պատերազմեալ՝
Առնէր մարտից յաղթութիւնս .
Հարկանէր ի խորուածս զբշնամիսն.
Առնոյր աւար բազում ի կողմանցն Ասորւոց .
Արկանէր ի սուր զզօրս Պարսից.
Եւ թափէր կողոպուտ անհնարին ...
Լինէր առաջնորդ առնելոյ ձիոյ զօրացն Յունաց
Եւ մտանէր նոցա զբանակս նոցա .
Հանէր զզօրս Յունաց սաստիկ յոյժ .
Եւ զերէր զկողմանս Պարսից :
Եւ ոչ սակաւ մղեալ պատերազմունս
Ցայն կոյս Եփրատ գետոյն
Ի կողմանս Տանկաց ... »:

Միջագետքի անապատին մէջ կը ծաղկէր այս միջոցին Պալմիրի իշխանութիւնը, որուն շնորհած էին Հռոմայեցիք ամէն ճոխութիւն: Անուանի հանդիսացաւ իր զինուորական տաղանդովը Ոդենաթ, որ 262 — 266 տարիներուն մեծամեծ յաղթութիւններ տարաւ Միջագետք, յառաջացաւ մինչեւ Տիզբոն, ջախջախելով Շապուհի բանակները: Հաւանօրէն ազդեցին անոնք, որ պարսիկ բանակը ետ քաշուի Հայաստանէն: Օտար աղբիւր մը այս շրջանին կը յիշէ Հայոց թագաւոր մը Արտաւազդ անուն, առանց տարակոյսի կարգուած Շապուհի կողմէ: Ոդենաթ սպաննուեցաւ պատերազմի մէջ, անոր յաջորդեց գահին վրայ Զենոբիա, իր կինը, որդւոյն հետ: Զենոբիա պալմիրեան եւ արեւելեան ազգերու խառն բանակով նուաճեց Եգիպտոսը իր իշխանութեան տակ: Այդ ազգերու թուին մէջ կը յիշուին նաեւ Հայերը, հայ գունդին զօրավարն էր հաւանօրէն Խոսրով, Տրդատ Բ.ի որդին, եւ իրեն է այն յունարէն արձանագրութիւնը բուրգի մը վրայ այսպիսի բնագրով. «Ես, Խոսրով Հայկազն, եկայ, տեսայ եւ զարմացայ»:

Զենոբիա, որ ունէր բովանդակ Միջագետքն եւ Եգիպտոսը իր իշխանութեան տակ, հրատարակեց ինքզինքը անկախ: Աւրելիոս կայսր (270 — 275) կուգայ արեւելք խոնարհեցնելու Պալմիրը: 272ին գերի կ՚իյնայ Զենոբիա: Կայսրը կը յանձնէ Արեւելքի կառավարութիւնը իր զօրավարին, Մարկեղինոսի, եւ ինք կը վերադառնայ Հռոմ: Այս տարւոյն հաւանօրէն գահ բարձրացաւ Խոսրով Բ. կոչուած Կոտակ (փոքր), որ թագաւորեց մինչեւ 282: Իր օրով տեղի ունեցաւ Սանեսան թագաւորի արշաւանքը Հայաստանի վրայ, անթիւ լեռնականներով, ինչպէս կը պատմէ Փաւստոս, անոնց վրայ յաղթութիւն կը տանի Օշականի առջեւ Վաչէ զօրավար, որ այն ինչ վերադարձած էր «հեռաւոր ճանապարհէ» մը, թերեւս արշաւանքէ մը Պրոբոսի օրով: Կը յիշուի ուրիշ մեծ պատերազմ մըն ալ Պարսից հետ, ուրմէ կորուստներ կ՚ունենան Հայերը:

Խոսրով Բ.ի որդին եւ յաջորդն է Տիրան Ա. (283—297): Փաւստոս սխուր նկարագրած է անոր անձնաւորութիւնը, անազորոյն անոր բնաւորութիւնը, որով ուծացուցած է իրմէ նախարարները: Կատարած է շրջագայութիւն մը բանակով իր երկրին հարաւակողման նահանգները, Ծոփաց աշխարհ, Աղձնիք եւայլն: Ունէր ճարտուկճանճ կէն ձի մը, զոր կը մերժէ նուիրել Ատրպատականի Վարազշապուհ մարզպանին, երբ սա կը ցանկայ ունենալ զայն. ասկէ պաղութիւն մը թագաւորին եւ մարզպանին մէջ: Փիսակ, Տիրանի սենեկապետը, կը բամբասէ մարզպանին առջեւ իր տէրը, թէ լսած է անկէ շատ անգամ, որ ան մտադիր է բառնալ Սասանեան հարստութիւնը եւ տիրանալ նախկին պարթեւական հողերուն, որոնք իր ժառանգութիւնն են: Մարզպանը, որ թշնամացած էր Հայոց թագաւորին հետ, կը հաղորդէ լրասծները արքայից արքային, Ներսեհին (292 — 304), որ կը հրահանգէ իր մարզպանին դաւով բռնել թագաւորը: Ան իբրեւ բարեկամ կ՚այցելէ Հայոց թագաւորին, որ կ՚ընդունի իր հիւրը շքադիր հեծելազօրքին հետ՝ Աղիովիտ. կը պատուէ սրտորդութեամբ եւ շքեղ ընթրիքով: Փոխարէն կը հրաւիրէ մարզպանը Հայոց թագաւորը ճաշի իր ճամբարին մէջ: Կանխաւ տրուած հրահանգի համաձայն՝ զօրքը կը կալանաւորէ թագաւորն իր պարագաներուն հետ եւ հապճեպ կը դիմէ փախուստի, ճանապարհին կը խարեն թագաւորին աչքերը: Զուր տեղ կը հետապնդեն Հայերը փախստականները: Անոնք կը հասնին Ատրպատական: Մարզպանը կը տեղեկացնէ Ներսեհին թէ ի գլուխ ելած է անոր հրամանը: Արքայից արքան կ՚աճապարէ Հայաստան եւ կը նուաճէ երկիրը: Անդովկ Սիւնի եւ Արշաւիր Կամսարական առած իրենց հետ թագաժառանգը Արշակ, պատանի հասակին մէջ, կը փախչին հռոմէական սահման: Արեւելեան բանակին հրամանատարն էր Գաղերիոս, կայսերակիցն Դիոկղետիանոսի, որ ունէր իր ձեռքին տակ օգնական մը՝ Լիկինիոս (ապագայ համանուն կայսրը): Այս կը պատահի 296ին: Հռոմայեցւոց եւ Պարսից մէջ կնքուած խաղաղութեան դաշինքը լուծուած էր:

(Մնացեալը յաջորդով)

Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆ

ԷՋ ՄԸ ԳԵՐՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

«Այսպէ՞ս են կռուեմ մեզ...»

1945 Մարտ ամսուն գերմանական բանակը խուճապահար կը փախչէր ռուս յաղթական բանակին առջեւ: Ռուսական բանակը յառաջանալով Լեհաստանը գրաւած եւ գերմանական հողը մտած էր: Ոչ միայն գերման զինուորը, այլ եւ քաղաքացի ժողովուրդը սայլերով, ձիերով, ինքնաշարժերով գիշեր եւ ցորեկ արեւելեան Փրուսիայէն դէպի արեւմուտք կը փախչէին:

Ռուսական բանակը շատ արագօրէն կը յառաջանար: Մեր բնակած տեղէն 6 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ օդանաւային մեծ ճակատամարտ մը տեղի ունեցաւ որուն օր ցերեկով ականատես եղանք: Այդ իրիկուն մեր գերման հսկիչը շատ տխուր տրամադրութեան մէջ էր: Ժամը 8ին մեզի հրամայուեցաւ կէս ժամէն կազմ եւ պատրաստ գտնուիլ ճամբայ ելլելու, որպէսզի Ռուսերուն ձեռքը գերի չիյնանք: Որոշուած ժամուն մօտաւորապէս 500 գերի Ֆրանսացի, Ռուս, Սերպիացի ցեղային կարգով ճամբայ ելանք շրջապատուած քսան գերմանացի զինուորներով: Ժամանակը չէր ետ մնալու: Ով որ քիչ մը ետ մնար, զէնքին կոթով կը զարնէին կռնակին, իսկ ով որ կը յոգնէր եւ ճամբան կը մնար, գնդակի մը կ՚արժանանար:

Այս պայմաններու մէջ անշուշտ ամէն ոք կ՚ուզէր առաջ անցնիլ ու այսպէս ամբողջ գիշերը եւ յաջորդ օրը մինչեւ իրիկուն առանց դադարի քալեցինք: Երբ իրիկուն եղաւ եւ որովհետեւ իրենք ալ մեզի հետ քալելով յոգնեցան, ճամբուն վրայ, բոլորս միասին ընդարձակ ագարակ մը յեցնելով դուռը կղպեցին, առանց հացի եւ ջուրի: Զմոռնամ ըսելու որ մինչ այդ ռուսական բանակը մեր ետեւէն կը յառաջանար: Մինչեւ վերջ կը լսէինք ռումբերու խլացուցիչ ձայները: Հազիւ երեք ժամ հանգստացած էինք, կրկին մեզ ճամբայ հանեցին, որպէսզի ժամ առաջ Օտէր գետը անցնէինք: Առաջին քաղաքը ուր պիտի մտնէինք գիշերանց, կը կոչուէր Քօլպէր: Երբ փողոցներէն անցանք, բոլոր բնակիչները խուճապի էին մատնուած եւ մեզի, կը հարցնէին թէ Ռուսերը տակաւին հեռո՞ւ են, թէեւ իրենք ալ մեզի պէս կը լսէին ռուսական հրետանիներու բոցանետ որոտումը:

Երբ Քօլպէրէն դուրս ելանք արդէն արշալոյսը բացուած էր եւ արեւին առաջին ճառագայթները կը տաքցնէին մեր սառած ճակատները: Հազիւ քաղաքէն մէկ քիլոմեթր հեռացած էինք, մեր դիմացէն մօտաւորապէս 100 խոշոր զրահապատներ արագօրէն դէպի մեզ կուգային: Կարծեցինք թէ գերման զրահապատներն են եւ կը նահանջեն: Մինչդեռ սովետական էին: Արդէն ամէն կողմէ պաշարուած էինք: Իսկոյն մեզ կեցուցին եւ մեր պահակները՝ գերման զինուորները անմիջապէս գնդակահարեցին, իսկ մեզի ալ «այս ինչ ուղղութեամբ յառաջացէք» ըսին, ուր մեր բանակը կը գտնուէր:

Հազիւ քանի մը հարիւր մեթր յառաջացած էինք, 30 մեծ օդանաւեր սկսան կրակ տեղալ: Բոլորս չուարած ճամբուն երկու կողմը փորի վրայ փռուեցանք: Ռմբակոծութիւնը մօտաւորապէս 15 վայրկեան տեւեց: Մենք ալ մեր շունչը բռնած վախճանին կը սպասէինք: Երբ ռումբերու ձայները դադրեցան, կամաց մը գլուխս կէս մը վեր առի, ի՞նչ տեսնեմ,— չորս կողմը բզկտուած դիակները իմ բախտակից գերի ընկերներուս, որոնք տակաւին քառորդ ժամ առաջ երազներ կը հիւսէին, ողջ առողջ տուն հասնելու եւ իրենց սիրելիներուն հինգ տարուան կարօտը առնելու համար: Քովս պառկած էր Վաղարշը (այժմ Վիլէն սիւր Սէն): Լուր տուի, ոտքի ելաւ եւ ողջ մնացողներս հաւաքուելով ճամբայ ինկանք: Կը բացակայէր մեր ընկեր Վահրամը: Ինչ եղաւ, ո՞ւր գնաց: Դիակներուն մէջ փնտռեցինք եւ չգտանք:

Բաւական յառաջանալէ ետք, դիակ մը տեսանք, վրան ալ Վահրամին անձրեւանոցը դրրուած: Մօտեցանք եւ դիակը քննեցինք, տակաւին տաք էր մարմինը, բայց Վահրամը չէր: Յետոյ իմացայ որ երբ այդ ընկերը կ՚իյնայ եւ կը դողայ, Վահրամ մեղքնալով իր անձրեւանոցը կը հանէ վրան կը փռէ եւ կ՚անցնի: Այլեւս չգտանք զինքը: Աւելի վերջը իմացանք որ ողջ առողջ տուն վերադարձած էր:

Ուրեմն Վաղարշին հետ կարաւանով Գերմանիայէն մինչեւ Լեհաստանի մայրաքաղաքը, Վարշաւա հասանք, մօտաւորապէս 25 օր քալելով: Քաղաքը աւերակոյտ մը կը ներկայացնէր, եւ ան-

ընտ՞կելի էր։ Կառավարութիւնը, արուարձան մը փոխադրուած (Փրակ), մեզ ալ հոն փոխադրեցին։ Մօտաւորապէս 20 օր կեցանք, բայց զիս Վաղարշէն զատեցին։ Խումբ մը գերիներու հետ երկաթուղի դնելով Ռուսիա ղրկեցին։ Քանի մը օրէն Օտեսա հասանք։ Հոն մեզ տեղաւորեցին զօրանոցի մը մէջ։ Ամէն օր շատ քիչ ապուր (պօռճ) կու տային։ Օր մը ընկեր Շահինեանին հետ միատեղ քաղաքէն դուրս ելլելով ծովեզերքը կը դեգերէինք, յանկարծ չորս խորհրդային սպաներ մեր քովէն անցան։ Հայու՛ կը նմանէին։ — Յակոբ, ըսի բարձրաձայն, տեսա՞ր, ասոնք Հայու կը նմանին։ Մէկը մեր կողմը նայեցաւ եւ կրկին իրենց ճամբան շարունակեցին — տեսա՞ր, Շահինեան, ըսի աւելի բարձր, ասոնք Հայ են։ Այս անգամ մէկը ետ դարձաւ եւ եկաւ մեր քով։— Աղբեր ջան դուք Հա՞յ էք, ըսաւ։ — Այո, պատասխանեցինք։ Այն ատեն պոռաց ընկերներուն — Տղերք, Սուրէն, Սանտրօ, Օննիկ, եկէք մեր տղերքը Հայ են ։

Անոնք եկան եւ բոլորս միասին ողջագուրուեցանք հին ծանօթներու պէս որոնք երկար ժամանակ իրար չէին տեսած։ — Ի՜հ տղերք ջան, ըսին, ձեր հալաւները (հագուստ) Ֆրանսական են, իսկ դուք լաւ Հայեր, ինչ էլ մաքուր հայերէն էք խօսում ։

Այսպէս ծանօթանալով եղանք լաւ բարեկամներ։ Յաճախ անոնք մեզի կուգային կամ մենք զիրենք տեսնելու կ'երթայինք։ Օր մը մէկը որ աւելի կապուած էր մեզի, ես եւ Շահինեանը քաղաքէն դուրս ելլելով մարգագետնի մը վրայ նստած մանրամասնօրէն կը խօսէինք։ Յանկարծ եկեղեցիներուն զանգերը ղողանջեցին։ Շահինեան, ըսի, կը տեսնե՞ս, Զատիկ է եւ մենք տակաւին հոս ենք, երանի թէ տունը ըլլայինք։ Մեր խօսակիցը զարմանքով մեզի նայեցաւ եւ «Զատիկը ի՞նչ է», ըսաւ։ Իրեն բացատրեցինք Զատկի նշանակութիւնը, Քրիստոսի յարութեան իմաստը, եւ կարգ մը աւանդութիւններ — մոմ վառել, խաչակնքել, աղօթել։ Լաւ մը մտիկ ընելէ վերջ, սկսաւ պատմել, .

— « Հազիւ 16 տարեկան կը լինէի, մի գիշեր զարթնեցի, ինչ տեսնեմ, հերս եւ մերս մի մօրուսաւոր գլուխ սեղանի մը վրայ դրած, երկու կողքերին մոմեր վառած, մի խոշոր գիրք էին կարդում եւ երեսնին ձեր ասածին պէս խաչակնքում։ Հէնց որ ես զարթնեցի, իսկոյն մոմերը մարեցին, մօրուսաւոր գլուխը եւ խոշոր գիրքը ծածկեցին ։ «Այդ ի՞նչ արիք, ասի։ Ես արդէն ամէն բան տեսայ ու խօմ երեխայ չեմ որ ինձանից կը պահէք», ասի ։

Մայրս լալով ըսաւ․

— Զաւակս, ամէն բան տեսար շատ լաւ, միայն կ'աղաչեմ քեզ գաղտնի պահիր, ապա թէ ոչ ուրիշների պէս հերդ եւ մերդ Սիպիր կը գնան ու դուն մինակդ շատ խեղճ կը լինիս ։

— Կը կարծէ՞ք որ ես յիմար եմ որ մարդու պիտի ասեմ եւ ծնողացս կորստեան պատճառ պիտի լինեմ»։ Մարդու բան չեմ ասած եւ հիմա քանի որ դուք այդ Զատկի եւ Յիսուսի մասին խօսեցիք, ձեզ է որ կ'ասեմ, միայն կը խնդրեմ իմ ընկերաց բան չասէք »։

— Սիրելի հայրենակից, այս ինչ անվստահութիւն է իրարու հանդէպ։

— Ի՞նչ անենք, մեզ այսպէս են կրթել, ընկեր ջան, պատասխանեց եւ շարունակեց — «Երբ մըղայ էի ու դպրոց էի գնում, սրահում Սթալինի մի խոշոր նկարն էր կախուած։ Մեր ուսուցիչը մեզ ասում էր — տղերք ջան, տեսնում էք նա մեր Հայր Սթալինն է, նա մեր ընչազուրկների պաշտպանն է, մեր արեւն է, նրա շնորհիւն է որ մենք խաղաղ եւ երջանիկ ենք ապրում։ Եթէ ոեւէ մէկը նրա մասին գէշ խօսի, նա մեր ոխերիմ թշնամին է ու դրամատիրութեան պաշտպան։ Եթէ իմանալու լինէք իսկոյն ինձ ասէք։ Յանկարծ մեզանից մէկը վեր կացաւ եւ,— այո, երէկ իրիկուն, հերս եւ մեր դրացի Կիրակոսը մեր տանը վիճում եւ Սթալինին հայհոյում էին։— Հա՛ ապրիս ըսաւ ուսուցիչը եւ դարակէն դուրս բերաւ մի կտոր չոքոլա եւ տուաւ այդ փոքրիկ անմեղ տղեկին, որ անգիտակցաբար իր ծնողաց մատնիչը կը դառնար։ Յաջորդ օրը հայրը եւ դրացին անհետացել էին արդէն։ Ահա թէ ինչ պայմանների մէջ ենք դաստիարակուած, ընկեր ջան ...

Այս քստմնելի պատմութեան առջեւ պահ մը լռած իրարու նայեցանք, եւ ես բառ մը չկրցայ գտնել դառնութիւնս արտայայտելու համար ...

ՍՈՐԴԱՐՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼՊԱՌԷՅԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 13 Յուլիս.— Ազգ. կեանքը հետզհետէ կ'աշխուժանայ։ Մենք ալ ունեցանք դպրոցական ամավերջի հանդէսը, ուր Վալպառէյի Լա Փոմի եւ Սէն Մարսէյի մանուկները իրենց յաջողութիւնները ցոյց պիտի տային, շնորհիւ իրենց ուսուցչին՝ Ազգինի։ Զի բաւեր սրտնջալ թէ նոր սերունդը կ'այլասերի։ Ամէն հայրենասէրի եւ մանաւանդ ծնողներու սրբազան պարտականութիւնն է քաջալերել դասընթացքները։ Այս իմաստով էր որ կ'արտայայտուէր բացման խօսքին մէջ Պ. Բ. Ջիլճեան, ազգ. առաջնորդարանի ներկայացուցիչը, իբրեւ նախագահ։ Եթէ երէկ, Մեծ Եղեռնէ անմիջապէս վերջ, անմահն Մուրատի յղացումով մէկ Հայը մէկ ոսկիով կը փրկուէր, այսօր, աւելի սուղ վճարենք մեր փոքրիկներուն համար, կ'ըսէր ուսուցիչը՝ իր փակման խօսքին մէջ ։

Վստահ եմ, բոլոր ներկաներն ալ մեծ գոհունակութեամբ վերադարձան տուն։ Շատերուն աչքերը թրջած էին ի տես փոքրիկներու գեղեցիկ արտասանութեանց եւ ներկայացումներուն — «Լէնկթիմուր»ը, «Կարօն» ու «Մարօն» Թումանեանէ, ընթերցումներ իրենց դասագրքէն, պատասխաններ՝ Հայոց հին պատմութենէն ու Հայաստանի աշխարհագրութենէն։ Կարծես տարեկան քննութիւն կուտային հրապարակաւ ծնողներու, առջեւ։

Հարցում մը.— Ինչո՞ւ մեր շրջանը, որ 80 ընտանիքէ կը բաղկանայ, կ'ունենայ միայն 22 աշակերտ, մինչ կրնար գոնէ կրկնապատիկը տալ ։ Ինչո՞ւ հայրենակիցներ, ինչո՞ւ այս անհոգութիւնը ձեր զաւակներուն հայեցի դաստիարակութեան հանդէպ։ Վաղը շատ ուշ մնացած պիտի ըլլայ ։

Հոգաբարձութեան ատենապետը, ընկեր Աչճեան տեղեկութիւններ հաղորդեց կատարուած աշխատանքներու մասին ։ Իպատիւ Թաղեցիներուն եւ Հոգաբարձութեան՝ ոչ մէկ վէճ կամ կուսակցական բսի ըսաւ։ Հոգաբարձութեան մէջ կան անշուշտ տարբեր գաղափարներու տէր անձեր, բայց բոլորն ալ գիտեն զանազանել անհրաժեշտը եւ էականը ։ Ընկերը այս առթիւ յիշեց անունները բոլոր անոնց որոնք անկեղծօրէն գործակցեցան մինչեւ այսօր, դպրոցին յարատեւման համար ։

Հոգաբարձութեան կողմէ սեղանի սպաս մը եւ Պ. Սարգիս Առաքելեանի կողմէ նուիրուած կարկանդակ մը աճուրդի դրուելով, աճուրդը բարձրացաւ 26 հազար ֆրանքի։ Շահեցաւ Պ. Գոգայեան, նուիրելով 500 Ֆր. եւս։ Բոլոր ներկաներն ալ առատաձեռնօրէն մասնակցեցան այս հանրօգուտ ձեռնարկին ։

Կ. Պօլիկեան

Գաղութէ գաղութ

ՎԻԷՆՆԱՅԷՆ կը գրեն մեզի Յուլիս 11 թուականով.— Անցեալ Յունիս 19ին կորսնցուցինք սրտցաւ հայրենակից մը, Պ. Արթին Թաշճեան, բնիկ Կեսարացի։ Տարագրութենէն մազապուրծ, քսան տարի առաջ հաստատուած էր Աւստրիոյ մէջ երկու եղբայրներուն ու մէկ քրոջը հետ։ Ընտրեր էր Ֆէլտքիրհ քաղաքը, Վիէննայէն 14 ժամ հեռու։ Յուղարկաւորութիւնը կատարեց Եղիշէ Ծ. Վ., ի ներկայութեան մեծ թուով տեղացիներու, որոնց բոլորին սէրն ու համակրութիւնը շահած էր, իբր պատուաւոր հայ վաճառական, միակը այդ քաղաքին մէջ։ Ազնիւ Հայ մըն էր, չէր զլանար իր աջակցութիւնը ոեւէ ազգակցի։ Ֆէլտքիրհ քաղաքին Ֆրանսահայ զինուորներն ալ մասնակցեցան յուղարկաւորութեան։ Եղիշէ վրդ. խօսեցաւ նաեւ գերմաներէն։ Քաղաքի պաշտօնատարներէն մին ալ դրուատեց հանգուցեալը ։ Օտար յուղարկաւորներու վրայ խիստ լաւ տպաւորութիւն թողուց հայ ծէսով այս թաղումը։ Գաղթականհայու մըն ալ մարմինը յանձնուեցաւ [illegible]հողին.

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԱՌԱԾՆԵՐ

— Ագահութիւնը կը կործանէ ինչ որ ագահը կը հաւաքէ ։

— Անառակութեան շուկան միշտ բաց է ։

— Գէշ պարտապանէն միշտ առացիր, նոյնիսկ եթէ քար մը ըլլայ ։

— Բարեկամութեան պատկերը ճշմարտութիւնն է ։

— Սիրտը երկու հողի չի կրնար պատկանիլ ։

— Ով որ քեզ լաց պատճառած է, դաստիարակած է քեզ, ով որ ծիծաղ պատճառած է, ծաղրած է ։

— Սիրէ եւ ցոյց տուր, ատէ եւ ծածկէ ։

— Եթէ ազգականներ չունիս ամուսնացիր ։

— Աշխարհը մէկ հայելի է, ցոյց տուր ինքզինքդ անոր մէջ, եւ հոն քու պատկերդ կ'արտացոլայ ։

— Եթէ կաղիկը կ'իշխէ, խոնարհէ անոր առջեւ ։

— Նեղ տեղի մէջ, եղբայր եւ բարեկամ չկայ ։

— Գիշերուան խօսքերը կարագով են ծեփուած, անմիջապէս որ արեւը փայլի, կը հալին ։

— Երբ ընկոյզը կը ծիծաղի, այդ իր մահն է ։

— Կամթելը թշնամութիւն է, նոյնիսկ արծաթէ մատներով, իսկ խածնելը սէր, նոյնիսկ շան բերանով ։

— Աղքատութիւնը առանց պարտքի հարստութիւն է ։

ՆԻՒԹԵՐՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (5)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԵՒ ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆԵՐՈՒՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Պետական ծառայութեան մէջ գտնուող, Իսթանպուլի կամ Անատոլուի մէջ ապրող ողջամիտ գործի տէր Հայերը երբեք չէին բաղձար անկախ Հայաստան մը հիմնել։ Հայկական կոմիտէները ձեռք չէին կրնար անցընել Թուրքիոյ իրենց ցեղակիցները, բայց Թուրքիոյ մէջ գտնուող իրենց գաղտնի կազմակերպութեանց եւ մարդոց միջոցաւ զարկ կուտային իրենց գործունէութեան ։ Հայ ազգին անցեալի պատմական դէպքերը, դիւցազներգութիւնները, աւանդավէպերը առաւելապէս հայ մատաղ սերունդին կը ջամբէին եւ կը հրահրէին անոնց ցեղային զգացումները։ Տգէտ եւ մոլեռանդ կարգ մը հայ կրօնաւորներ ալ ձեռք անցուցած էին։

Բովանդակ Թուրքիոյ Հայերը կը մղէին պայքարիլ Թուրք կառավարութեան եւ Թուրք տարրին դէմ։ Հայ հայրենակիցները տակաւ կը սիրաշահէին զանոնք, հաւատալով որ երբ յաջողին այս պայքարին մէջ, Եւրոպա ե մասնաւորաբար Անգլիա զօրծնապէս պիտի օժանդակեն իրենց, թագաւորութիւն եւ ազատութիւն պիտի պարգեւեն, այնուհետեւ իրենց ծննդավայրը հարուստ նահանգներուն միայն Հայերը պիտի տիրանան, Թուրքերը պիտի վտարեն եւ բազմաթիւ ստացուածքի ու աւարի պիտի տիրանան ։

Այս քարոզութենէն զատ ալ կոմիտէները գաղտնօրէն երկիր կը մտցնէին ռումբեր, ատրճանակներ, ուժանակներ եւ հրացաններ, զորս կը պահէին կարգ մը հայկական վարժարաններու, եկեղեցիներու, վաճառատուններու մէջ։ Երբ երեւան ելաւ յեղափոխական կոմիտէներուն իրական բնոյթը եւ տեղ տեղ ռումբեր ու հրացաններ գտնուիլ սկսան, Թուրք եւ իսլամ հայրենակիցներուն միջեւ թշնամանք մը ծայր տուաւ բոլոր Հայոց հանդէպ։ Միայն պետութեան եւ լուսամիտ Թուրք հայրենակիցներուն ատելութիւնը կ'ուղղուէր յեղափոխական կոմիտէներուն եւ անոնց ենթակայ եղողներուն ։

Մինչ հայ համայնքին երեւելիները մեծ մասամբ երբեք չէին տար կոմիտէճիներուն եւ ծայրայեղներուն։ Այս պատճառաւ անոնք կոմիտէճիներուն սպառնալիքին տակ կ'ապրէին ։ Նպաստ չտուող հայ հարուստները կը սպաննուէին։ Յանուն ճշմարտութեան սա պարագան ալ ընդգծել պէտք է որ արեւելեան նահանգներուն մէջ կարգ մը պետական պաշտօնեաներ շատ սխալ եւ ապօրինի արարքներ գործեցին։ Ահա այս կերպով ծագեցաւ հայկական ապստամբութիւնը որ 1890ին սկսաւ եւ ընդհատաբար շարունակուեցաւ մինչեւ 1896 ։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ՌՈՒՍԻՈՅ ՆԵՐՀԱԿ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՇՓՈԹՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ՄԱՏՆԵՆ ՊԱՊԸ ԱԼԻՆ

Ռուսերը հաւանական նկատելով որ հայկական խնդրոյն մէջ Թուրքիա եւ Անգլիա կրնան համախորհուրդ շարժիլ, կը ջանային Պապը Ալիի այն հաւատքը ներշնչել որ մեզի հետ են անգլ. ազդեցութեան դէմ թումբ կանգնելու համար ։ Պապը Ալի տեղեակ հայ «քօմիթէճի»ներուն գործունէութենէն, կուսակալներուն եւ հրամանատարներուն հրահանգ կուտար պահպանել անդորրութիւնը։ Ասկէ զատ ռուս կառավարութեան դիմելով պահանջած էր սահմանային հսկողութիւն ի գործ դնել ։

« Թայմզ »ի մէկ յօդուածը մտահոգութեան մատնեց Պապը Ալին։ Անգլ. կիսապաշտօնաթերթը հրատարակեց հեռագիր մը թէ Ռուսիա Հայոց հետ համախորհուրդ կը ջանայ հրահրել Անատոլուի ապստամբութիւնը եւ սոյն հետեւանքով ռուսական բանակները պիտի գրաւեն Էրզրումը ։

Այս լուրին վրայ արտաքին նախարարութիւնը Փեթերսպուրկի մեր դեսպանին միջոցաւ հարցուց թէ ինչ կը խորհի Ռուսիա։ Միւս կողմէ Ապտիւլ Համիտ մեծ եղբայրը՝ Սալիհ Մունիր պէյը ռուսական դեսպանատուն ղրկեց պաշտօն յանձնելով որ հետեւեալը զեկուցանէ գործակատար Մ. Նարօնվքիի — Չեմ ուզեր հաւատալ որ ճիշդ է « Թայմզ »ի մէջ լոյս տեսած լուրը, որ անհաշտ է ռուսական կառավարութեան եւ Ցարին կողմէ իրեն տրուած երաշխիքին ։ Թող վերստին մեզի երաշխաւորութիւն ընծայեն եւ մեզի գոհացում տան։ Պէտք է խիստ հսկողութեան տակ պահեն Կովկասի Հայերը եւ չթողուն որ մեր կողմը անցնին ։

(Շար.)

հրդարանէն լիազօրութիւն տալ իրեն, դիմագրաւելու համար վտանգաւոր կացութիւնը որ կը սպառնայ դէպի յեղափոխութիւն առաջնորդել երկիրը :

Ղաւամ Սալթանէ յայտարարեց լրագրական ասուլիսի մը մէջ.

— Ես համաձայն եմ ազգայնացման սկզբունքին, բայց կը կարծեմ թէ մեր քարիւղի հսկայական ճարտարագործութիւնը չի կրնար անչարժութեան դատապարտուիլ եւ պիտի ջանամ շահագործել մեր աղբիւրները : Մենք նստած ենք ոսկի հանքի մը վրայ : Պէտք չէ անգործութեան մատնենք մեր հարստութեան աղբիւրները » :

Այս յայտարարութիւններէն կը հետեւի թէ նոր վարչապետը պատրաստ է վերսկսելու բանակցութիւնները Անգլիոյ հետ ուղղակի, կամ Միջազգային Դրամատան միջոցաւ :

× Ապստամբի մէջ ցուցարարները կ'աղաղակէին — «Մոսատեղ կամ մահ», զինուորական հրասայլերուն առջեւ նետուելով : Օգնական զօրք ղրկուեցաւ :

Վերջին լուրերու համաձայն, վարչապետը վճռած է խափանել բոլոր անկարգութիւնները : Այս առթիւ խիստ հրահանգներ ուղղած է բոլոր նահանգապետներուն : Բազմաթիւ պաշտօնատարներ փոխուած են : Ազգ. ճակատին երեսփոխանները օրինագիծ մը ներկայացուցած են որով կը պահանջեն արգիլել անգլիացի մասնագէտներու վերադարձը :

Եւրոպայի օդանաւային կեդրոնը

Կեդրոնական Եւրոպայի օդանաւային հրամանատարութիւնը իր նոր շէնքը՝ Ֆոնթէնպլօ փոխադրուեցաւ շաբաթ օր, մեծ հանդիսաւորութեամբ : Այս նոր կեդրոնէն զօր. Նորսթատ եւ դաշնակից սպայակոյտ մը պիտի վարեն վեց ազգերու օդանաւային միացեալ ուժերը, (Անգլիա, Ֆրանսա, Հոլանտա, Պելժիա, Քանատա եւ Մ. Նահանգներ) : Երբ վեց ազգերուն դրօշները կը պարզէին շէնքին ճակատը, Մեծն Բրիտանիոյ օդանաւային հրամանատարը, մարեշալ Սոնտըրս յայտարարեց. — «Այս կեդրոնը կ'ապացուցանէ թէ մենք վճռած ենք դիմադրել յարձակողական ուժին, որ կողմէն ալ գայ » :

Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեւէն հանդիսութեան բացումը կատարելով, շեշտեց թէ դաշնակից սպաները եւ զինուորները պէտք է մոռնան «ինքնագոհ ազգայնականութեան գիւրազգածութիւնները : Մինչեւ որ ապահովութիւն չհաստատուի ամէնուն համար եւ ամէնուն կողմէ, ապահովութիւն չկայ » :

Նոր կեդրոնը կառուցուած է Ավոնի անտառին մէջ, տասը միլիոն տոլար ծախքով եւ կը բաղկանայ 40 շէնքերէ : Վարչական կեդրոնէն զատ, գորանոցներ հաստատուած են 1500 զինուորներու համար, ինչպէս եւ սրահներ, ճաշարաններ, մթերանոցներ եւն. : Ամէնէն կենսականն է հաղորդակցութեան չէնքը, ուր ստորերկրեայ գործիքներ տեղաւորուած են, ժամը ժամին տեղեկութիւններ ստանալու համար արեւմտեան Եւրոպայի օդանաւային շարժումներու մասին, Զուիցերիայէն մինչեւ Պալթիկ ծով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, Սըրրի փաշա, հրաժարեցաւ, 18—20 օր պաշտօնավարելէ ետք : Պատճառները չեն պարզուած տակաւին :

500 ԹՈՆ ԿԱՐԱԳ պիտի գայ Ֆինլանտայէն :

ՄՍԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒ սենտիքան որոշեց չգործադրել պարտադրուած գիները : Կառավարութիւնը անխախտ կը մնայ իր որոշման վրայ : Հարիւրաւոր քննիչներ կը պտտին խանութները, ստուգումներ կատարելու համար :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ կառավարութեան ընդհ. քարտուղարը Փարիզ եկաւ, բերելով դահլիճին ծրագիրը՝ բարենորոգումներու մասին : Թունուզ կարգ մը կարեւոր փոփոխութիւններ կ'առաջարկէ :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ խորհրդարանը որոշեց ներում շնորհել բոլոր նախկին նացիներու : Բացառութիւն կը կազմեն միայն պատերազմի ոճրագործները : Օգտուողներուն թիւը կը հաշուեն 15—25.000 հոգի :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ շահեցաւ իտալացի Քոփփի, որ 1949ին ալ շահած էր :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆԻ ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՎ

Անփոխարինելի գիրք մը, որ կ'ուսուցանէ ի՞նչպէս կաթ տալ երախային, ի՞նչպէս հագուեցնել, ի՞նչպէս խնամել հիւանդութեանց ընթացքին : 250 էջ, պատկերազարդ :

Գինը 800 Ֆրանք (փոստի ծախքով 850 Ֆր.), արտասահման 1000 Ֆրանք : Դիմել Յառաջի հասցէով :

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յուլիս 27ին, կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Տէսինի զովասուն անտառին մէջ, Café Farguei եաեւը :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Կեդր. Ֆրանսայի Նոր Սերունդի մասնաճիւղերու :

Կը նախագահէ՝ ընկեր Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Նոր Սերունդի կողմէ ընկ. Ս. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Առատ ըմպելիներ, խորոված, եւ պաղպաղակ :

Օթօքարները կը մեկնին, կիրակի առտու ժամը ճիշդ 9ին, Փլաս Կիչառէն : Վերադարձ ժամը 9.30-ին : Գիները ժողովրդական : Երթեւեկ 100 Ֆր. :

Անձրեւի պարագային՝ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, Տէսին :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին, Յուլիս 27ին :

×

Դաշտահանդէս

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ 55ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ, ՇԱՎԻԼԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

27 Յուլիս, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի եւ հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. կոմիտէին : Ժամը 3ին, այց ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ Շիրիմին : Գեղարուեստական բաժին, երգչախումբ եւ բարձրախօս :

Կը խօսին ընկերներ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ուտելիք եւ խմելիք աժան գիներով :

Մոնփառնասէն կառախումբ առնել եւ իջնել Շավիլ : Փոն տը Սեվրէն հանրակառք, իջնել PuitsSans Vin, Շավիլ :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի : Այս կիրակի ամբողջ օրը, Hôtel Beauséjouri ծառախիտ պարտէզը, Rue Favantinei մէջ :

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Եօթներրայրեան ենթակոմիտէն կազմակերպած է դաշտահանդէս մը, Beauregardի անտառին մէջ, այս կիրակի ամբողջ օրը :

Կը նախագահէ ընկեր ԱՐԱՄ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ

Օթօքարի մեկնում՝ առաւօտեան ժամը ճիշդ 7ին եւ 8ին :

Մանրամասնութիւնները տեսնել տեղական յայտարարութեան մէջ :

Մեծ դաշտահանդէս

Կազմակերպուած Համախարբերդցիական միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ :

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Վինաթիէի մօտ, Փարք տը Փարիի մէջ :

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ, գիները գիւրամատչելի : Ընտանեկան ընկերային զուարթ մթնոլորտ : Խմբական երգեր, արտասանութիւններ, պարեր եւ ուրիշ շատ մը հաճելի անակնկալներ :

Մուտքը ազատ է

ԱՃԱՊԱՐԵՑԷՔ ԳՆԵԼ

«ԱԶԴԱԿ» ՕՐԱԹԵՐԹԻ

25ամեակին նուիրուած մեծածաւալ բացառիկը

Մօտ 140 էջ, գեղատիպ կողք, մասնաւոր թուղթի վրայ :

Պատրաստուած նշանաւոր ծաղրանկարիչ Տիրան Աճէմեանի կողմէ : 200է աւելի նկարներ, մաքուր տպագրութիւն նոր տառերով եւ ճաշակաւոր դասաւորումով :

Անոր մէջ պիտի գտնէք լիբանահայ գաղութի 25 տարուան կեանքին համապատկերը, ազգային, քաղաքական, տնտեսական, մշակութային, առողջապահական, մարզական եւայլն :

Մասնաւոր բաժին մը յատկացուած է վերջին 25ամեակի ընթացքին Սուրիոյ եւ Լիբանանի մեր գաղութներուն ունեցած կարեւոր մահերու :

Այս բազմաշխատ եւ աննախընթաց հրատարակութեան իրենց մասնաւոր աշխատակցութիւնը բերած են Սփիւռքի գրեթէ բոլոր հայ մտաւորականներն ու գրագէտները ինչպէս նաեւ «Ազդակ»ի աշխատակիցներն ու թղթակիցները :

ԳԻՆ 500 ՖՐԱՆՔ :

Դիմել Հրանտ Սամուէլ գրատուն, 51 Rue Mr. le Prince :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը ճիշդ 20ին, Ահարոնեան ակումբը :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր բոլոր բաժանորդներէն որ երբ հասցէ կը փոխեն, չմոռնան միասին ղրկել ՆԱԽՈՐԴ ՀԱՍՑԷՆ :

Նոյնը կը խնդրենք այն բաժանորդներէն որոնք օդափոխութեան կ'երթան :

Հասցէի փոփոխութեան համար կը խնդրուի 50 Ֆրանք ղրկել, արձակուրդի համար՝ 100 Ֆրանք :

Թիւրիմացութիւններ կը պատահին, երբ հին հասցէն ղրկուած չըլլար :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած է արձանագրութիւնը Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի 1952—1953 տարեշրջանին :

Վարժարանը կ'ապահովէ հայ տղուն տոհմային դաստիարակութիւն եւ կը բանայ անոր առջեւ համալսարանի դռները :

Պայմաններու եւ ուրիշ մանրամասնութիւններու համար դիմել տնօրէնութեան.—

Direction du Collège Arménien Moorat - Raphael . Ai Carmini, Venise (Italie) :

Ծախու է

Փարիզի մօտակայ արուարձաններէն Սարսէլի մէջ, դերձակի խանութ մը, կեդրոնական հրապարակին՝ Paris—Chantilly պողոտային վրայ, autobusի կայան եւ կայարանէն 6—7 վայրկեան :

Բնակութեան համար յարակից մասեր եւ cave :

Շատ յարմար գին : Երեք տարուան պայ վերանորոգելի : Տարեկան վարձք 10.000 :

Դիմել դերձակ ELGAի, Place du XI Novembre, Սարսէլ : Tél. Sarcelles 49, (ժամը 7էն 9 եւ 1էն 3) :

Այս ծանուցումը ներկայացնողին որոշ զեղչ :

Մ Ի Մ Ո Ռ Ն Ա Ք Ո Ր . . .

Միշտ լաւագոյն ճաշը

Լիլայի

կրնաք ընել, համով - հոտով ու մանաւանդ... հաճելի մթնոլորտի մը մէջ

Ելէք métro Trinité կամ Notre Dame de Lorette եւ

24, RUE ST. LAZARE

Ձեզի կը դիմաւորէ

ԼԻԼԱՆ (AUX LILAS)

Ամառ եղանակին փնտռուած զովացուցիչ եւ կազդուրիչ ըմպելին օշարակն է : Առողջապահական լաւագոյն պայմաններու մէջ պատրաստուած « ՆՕԷԼ ՊԵՌՆԱՐ » օշարակն է միայն որ գոհացում կուտայ այդ հաճոյքին եւ պահանջին : Թող հայ տանտիկինը չըսէ թէ ամա՛ն օշարակ կը գնէ, իր տղոց համար ըլլալուն : Ոչինչ այնքան վտանգաւոր է, որքան գէշ պատրաստուած օշարակը : Եւ ոչինչ այնքան թանկագին է, որքան տղոց առողջութիւնը : Առաջնակարգ ու սքանչելի « ՇԻՐԱԿ» Օղին պատրաստող Հաստատութեան կողմէ մասնաւոր խնամքով պատրաստուած «ՆՕԷԼ ՊԵՌՆԱՌ» օշարակը առողջապահական ամէ՛ն երաշխիք կ'ընծայէ եւ կը ջնջէ համաճարակի վտանգը :

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷ՛Ք «ՆՕԷԼ ՊԵՌՆԱՌ» ԳԵՐԸՆՏԻՐ ՕՇԱՐԱԿԸ

SIROPS DE LUXE
NOËL BERNARD

ԲՈԼՈՐ ՊՏՈՒՂՆԵՐԸ ՁԵՐ ԳԱՒԱԹԻՆ ՄԷՋ .

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌ

Ջ Ա Ք Ը Ր Ե Ա Ն

184, Rue Noisy le Sec, Bagnolet

Մաքուր եւ արագ սպասարկութեամբ ձեզի կը հայթայթէ թէ արեւելեան եւ թէ ֆրանսական ամէն կարգի նպարեղէններ :

Métro Mairie - Lilas Հեռ. Avr. 58-11

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 23 JUILLET 1952 Չորեքշաբթի 23 ՅՈՒԼ.

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6820-Նոր շրջան թիւ 2231

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՐ ԼՌՈՒԹԻՒՆ

Ուրկէ՞ գիտենք, ո՞ր սուրբին ապաւինինք », որպէսզի կարելի ըլլայ որեւէ ստոյգ տեղեկութիւն ստանալ մեր մինուճար հայրենիքի մասին:

Զարաչուք լուրեր կը շրջին պարբերաբար, ինչպէս այս անգամ:

Կա՞յ վաւերական աղբիւր մը, որ կարենայ լուսաբանութիւն մը հաղորդել:

Անշուշտ ամէն բան գաղտնի չի մնար: Եղեռնական դէպքերու մասին տեղեկութիւններ կը հասնին ամիսներ, յաճախ տարիներ ետք:

Ինչո՞ւ այսպէս պիտի ըլլար, երբ լեզուներն ու անթելը օրն ի բուն կը բանին, տասն անգամ կրկնելու համար սովորական իրողութիւններ:

Միայն քարոզչական շռայլաբանութեանց համա՞ր հաստատուած է «Կուլտուրական Կապի Ընկերակցութիւնը »:

Կազդուրիչ, բարենշան լուրերուն հետ, ինչո՞ւ ուղղակի նոյն աղբիւրէն պիտի չիմանայինք վրդովիչ պարագաներն ալ:

Երեւանի թերթերը իրենք մանրամասնօրէն կը նկարագրեն պարբերական «մաքրագործումները » (լիկւիդացիա): Յաճախ աւելի բաց կը խօսին երկու կեդրոններու՝ Մոսկուայի եւ Թիֆլիսի պաշտօնաթերթերը:

Արդ, անոնք որ տարիներէ ի վեր երդուեալ պաշտպան կ'ըլլան, իրենց հաւատարմութիւնը ապացուցանելու համար Երեւանի հանդէպ, որեւէ պարտականութիւն չունի՞ն:

Եթէ ունին զանազան կապեր եւ միջոցներ՝ [illegible] օրին իմանալու համար անցուդարձը, [illegible] չեն օգտագործել զանոնք:

Հայրենադաւութի՞ւն գործած կ'ըլլան, եթէ հայրենիքին դժբախտութիւններն ալ հաղորդեն, ինչպէս երկրաշարժ մը կամ ողողումներ պատահած ատեն:

Հայրենասիրութեան ո՞ր մատեանին, ո՞ր հանգանակին մէջ գրուած է շեփոր հնչեցնել եւ թմբուկ զարնել, երբ յաջողութիւն մը կ'արձանագրուի. բայց քար լռութիւն պահել՝ վրդովիչ դէպքերու առթիւ:

Շաբաթներ առաջ քննելի ցանկ մը հրատարակեցինք, 1920էն 1940 «անհետացած» դէմքերու մասին, օգտուելով իրազեկ աղբիւրէ մը:

Այդ ցանկին մէջ կ'երեւային աւելի քան 250 ծանօթ անուններ, — միայն գլխաւորները հաշուելով:

Ոչ մէկ արձագանգ՝ նոյնիսկ «չէզոք» համարուած մամուլին մէջ:

Այդ «անհետացածներն» ալ հայրենիքի զաւակներ չէի՞ն: Տարիներով փառաբանուած արժէքներ չէի՞ն:

Եթէ նոյնիսկ 10—20 հոգի ըլլային, պարզ յիշատակութեա՞ն ալ արժանի չէին:

Ինչո՞ւ կուսակցագար աչքով դիտել ամէն բան, երբ սիւնակներ կը տրամադրուին հասարակ հաճի - աղաներու կամ ազնուափայլ տիկիններու մահուան առթիւ:

Ի՞նչ կը շահին հայրենիքն ու տարագիր բազմութիւնները, այս համատարած կեղծիքի, անտարբերութեան, քար լռութեան «դիւանագիտութեամբ »:

Այսպէ՞ս էինք երէկ, երբ այնքան բամբասուած հայկական Պոլիսն անգամ ձայն կը բարձրացնէր, արիաբար կը բողոքէր՝ ցարական բռնութեանց դէմ:

Այն ատեն պայքար կը մղուէր նոյնիսկ տեղին վրայ, օրինական միջոցներով:

Այսօր այդ իրաւունքէն ալ զրկուած է Հայաստանը, ինչպէս այն բոլոր երկիրները որ կը հեծեն բոլշեւիկեան ահուսարսափին տակ:

Միայն այս պարագան բաւական չէ՞ր, որպէսզի Հայկական Արտասահմանը մէկ ճակատ կազմէր, գոնէ իր վրդովումը յայտնելու համար կատարուած բռնութեանց առթիւ: Գոնէ ստոյգ տեղեկութիւններ քաղելու համար անցուդարձի մասին:

Ո՞ւր է միութեան գիծը հայրենիքին եւ տարագիր բազմութեանց միջեւ ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

1571Ի ՕՐԷՆՔՈՎ ...

« Կարմիր աւագերէցը» կը շարունակէ զբաղեցնել Անգլիոյ հանրային կարծիքը:

Երբ կառավարութիւնը ձեռնթափ եղաւ, օրինական պատճառներով, շատեր առաջարկեցին բարեկամական յորդորներ ուղղել, Տոքթ. Հ. Ճոնսընի, որպէսզի կարճ կապէ քաղաքական գործունէութիւնը:

Անօգուտ: Քէնթրպըրիի աւագերէցը այժմ աւելի եռանդով կը շարունակէ իր քարոզութիւնները, իբրեւ ուղեկից Լենին - Ստալինեան վարդապետութեան:

Այսպէս, անցեալ օր ճառ մը խօսեցաւ Մայր-եկեղեցւոյ բեմէն, բողոքելով մանրէական պատերազմին դէմ:

Եւ քանի որ Չինաստանէն կուգար, հեղինակաւոր չէշտ մը դրած էր իր քարոզին մէջ:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ՝ բեմ բարձրացած ատեն, բարեպաշտ կին մը թեւէն քաշեց, որպէսզի վար իջնէ: Բայց ժամկոչները միջամտեցին, եւ «Կարմիր Աւագերէցը»ը կրցաւ խօսիլ:

Ասոր վրայ, շատ մը հաւատացեալներ դուրս ելան:

Այս արարքին վրայ, մամուլը աւելի սաստկացուցած է պայքարը:

Եւ սակայն, «ճար չկայ»,— կ'ըսեն օրէնսգէտները: Նոյն իսկ եկեղեցական գործերու պատասխանատու վարիչները:

« Բեմը իրն է. ինչ ուզէ կը խօսի, կը բաւէ որ չխախտէ սրբազան կարգերը եւ ծուռ վարդապետութիւններ չքարոզէ »:

Աւելի գործօր պատճառաբանութիւն մը [illegible]

« [illegible] 1571ի օրէնքին, կղերական մը իր պաշտօնէն կրնայ զրկուիլ երբ քարոզ խօսի Անկլիքան Եկեղեցւոյ Ժամագիրքին դէմ: Եւ կամ, երբ, Եկեղեցւոյ կանոններուն հակառակ վարդապետութիւն մը քարոզէ եւ եպիսկոպոսին առջեւ հանուած ատեն զղջում չյայտնէ: Այս պարագաներէն դուրս, ազատ է ամէն ինչ խօսելու »:

Եւ բանավէճեր կը շարունակուին:

Ջերմեռանդ հաւատացեալներ կ'աղաղակեն.

— Ուրեմն Անկլիքան Եկեղեցին կրնայ դարձնել համայնավարութեան քարոզելու: Եթէ եկեղեցւոյ վարիչները չեն կրնար [illegible], մենք աշխարհականներս կը սորվեցնենք թէ ի՛նչ կարելի է ընել:

Կրնա՞ք լուծել այս հանելուկը:

ՎԱՀԷ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցիէն հաղորդուած զեկոյցէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (21 Յուլիս). —

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը կը հաստատէ թէ Սերովբէ վրդ. Մանուկեանի հանգանակութեան կոնդակը ուղարկուած է Սիոն եպիսկ.ի, Պուէնոս Այրէս:

« Սերովբէ վարդապետի Եւրոպայի թեմի Հայրապետական պատուիրակ նշանակման կոնդակը կ'ուղարկուի ձեզի, նաեւ ձեր հարցերի պատասխան գրութիւնը»:

X Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ վրդ. հեռագիր մը եւ նամակ մը ուղղելով, կը տեղեկացնէ թէ իր հանգանակութեան ձեռնարկը յաջող կ'ընթանայ: Կը յուսայ որոշուած ժամանակամիջոցին լրացնել զայն եւ վերադառնալ Փարիզ:

ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆ ՄԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Առջի օր բացուեցաւ կենսալուծութեան (biochimie) համագումարը՝ Փարիզի մէջ, մասնակցութեամբ աշխարհի ամէն կողմերէն հասած գիտնականներու:

Պատուիրակներուն մէջ կը գտնուի հանրածանօթ հայ քիմիագէտը, Պ. Մանասէ Սեւակ (Մ. Նահանգներէն), անդամ ամերիկեան վեց քիմիագիտական միութեանց և ուրիշ ընկերակցութեան: Երէկ պատիւ ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու հայ գիտնականը (բժիշկ Սեւակ), որ ոչ միայն անխոնջ պրպտող մըն է, այլ եւ հեղինակ շարք մը հրատարակութեանց: Ջերմապէս կը հետաքրքրուի նաեւ հանրային կեանքով:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՒԵԼԻ ԾԱՆՐԱՑԱՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ընդդիմադիրները վար առին վարչապետը

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐ.— ԶՈՀԵՐՈՒՆ ԹԻՒԸ ԿԸ ՀԱՍՆԻ 4—500.— ՏՈՔԹ. ՄՈՍԱՏԵՂ ԿՈՒԼԱՅ, ԿԸ ՄԱՐԻ, ԵՒ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԷ ՎԱՐՉԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Թէհրանէն կը հեռագրեն Յուլիս 21 թուականով.—

Կացութիւնը ծանրացաւ մէկ օրէն միւսը: Արիւնալի ընդհարումներ տեղի ունեցան ընդդիմադիրներուն եւ ոստիկանութեան միջեւ: Առաջին առթիւ սպաննուեցան 50 հոգի, թերեւս աւելի: Տոքթ. Մոսատեղ իր բնակարանին պատշգամը ելլելով, ողջունեց խանդավառ բազմութիւնը որ կ'աւետէր թէ վար առնուած է վարչապետը, Ղաւամ Սալթանէ, հազիւ հինգ օր պաշտօնավարելէ ետք: Այս առթիւ ըսաւ, արտասուալից աչքերով.

— « Կ'ողջունեմ ազգը: Ձեր զոհաբերութիւնը փրկեց երկիրը: Կ'ուզէի որ ես սպաննուած ըլլայի փոխանակ այսքան անմեղներու »:

Յետոյ մարեցաւ եւ ներս փոխադրուեցաւ:

Ղաւամ Սալթանէ հրաժարեցաւ, տեսնելով որ պիտի չկրնայ խափանել ըմբոստութիւնը: Այսօր 3000 հոգինոց բազմութիւն մը փորձեց կրակի տալ իր բնակարանը: Ցուցարարները, կ'աղաղակէին.
— « Սպաննեցէ՛ք դաւաճանը »: Զօրքը հարկադրուեցաւ կրակ բանալ, սպաննելով երեք հոգի:

Մթնոլորտը ելեկտրականացաւ իրիկուան դէմ, խուճապի մատնելով մայրաքաղաքը: Հրացանաձգութեան ձայներ կը լսուին: Հարիւրաւոր ցուցարարներ կը շրջին փողոցներուն մէջ, անարգական կանչեր արձակելով նոյնիսկ Շահին դէմ: Քարկոծուեցան այն ապակեփեղկերը ուր վեհապետին եւ արքայական դերդաստանին լուսանկարները ցուցադրուած էին:

Հրասայլեր, զրահապատ կառքեր եւ հեծելազօրը շրջեցան փողոցներուն մէջ, ցոյցերը խափանելու համար, երբ հարիւրաւոր ընդդիմադիրներ [illegible] կուգային, [illegible] կանչեր արձակելով եւ [illegible] Տոքթ. Մոսատեղի:

Միեւնոյն ատեն ընդհ. գործադուլ յայտարարուած ըլլալով, սովորական կեանքը կանգ առած էր: Անդամալուծուած էին փոխադրութիւնները եւ հանրային սպասարկութիւնները: Իրազեկներ կը հաւատան թէ արիւնալի յեղափոխութիւն մը պիտի պայթէր, եթէ Շահը վերջին պահուն չընդունէր Ղաւամ Սալթանէի հրաժարականը, հակառակ իր կամքին:

Ծանր դէպքեր պատահեցան նաեւ Ապատանի մէջ: Կ'ըսուի թէ ուրիշ հարիւր հոգի սպաննուած են զանազան քաղաքներու մէջ:

Մինչ ամբոխը կը փորձէր խորհրդարանին վրայ յարձակիլ, Հուսէյն Մաքի, Ազգ. Ճակատին վարիչը, աւետեց թէ Ղաւամ Սալթանէ հրաժարած է եւ թէ վաղը սուգի օր պիտի յայտարարուի, խռովութեանց զոհերուն համար:

Այժմ կը սպասուի Տոքթ. Մոսատեղի նոր դահլիճին կազմութեան:

Առտուն կանուխ ոստիկանութիւնը եւ զօրքը արտակարգ ճիգեր փորձեցին, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար: Ամէնէն ծանր կորուստները պատահեցան երբ զօրքը կրակ բացաւ: Շատ մը ցուցարարներ հրասայլերուն վրայ բարձրացան, եղբայրակցելով զինուորներուն հետ:

Ազգ. Ճակատին վարիչները յայտարարութիւն մը հրատարակեցին, հրաւիրելով ժողովուրդը նոր գործադուլ յայտարարել եւ ցոյցեր սարքել: Այս առթիւ կը շնորհաւորէին ժողովուրդին քաջութիւնը՝ գերազանց ուժերու դէմ:

Ամէնէն ծանր դէպքն էր Խորհրդարանի հրապարակին ճակատամարտը, ուր քսան հոգի սպաննուեցան եւ աւելի քան հարիւր հոգի վիրաւորուեցան: Զօրքը եւ ոստիկանութիւնը հրասայլեր, հրացաններ, սուիններ եւ արտասուաբեր կազեր գործածեցին, որպէսզի ամբոխը չկարենայ խորհրդարան մտնել: Ցոյցերու պահուն շատեր կ'աղաղակէին — «Հանրապետութիւն կը պահանջենք »:

Զինուորական օդանաւեր սաւառնեցան խռովեալ վայրերուն վերեւ: Օդաչուներուն յանձնարարուած էր կրակ բանալ, եթէ կացութիւնը ծանրանար: Շահին եղբայրը կառքով կ'անցնէր ցոյցի մը պահուն: Ըսին թէ ծանրապէս վիրաւորուած է, բայց յետոյ հերքուեցաւ այս լուրը:

Ամերիկեան գործակալութիւն մը 300 — 500 կը հաշուէ սպաննեալներուն թիւը:

Ղաւամ Սալթանէի հրաժարումը հաստատուեցաւ արքունի նախարարութեան կողմէ, երբ վարչապետը դուրս կ'ելլէր պալատէն: Ամբոխը կը մտնէր.

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅՈՑ ՔԱՂԱՔ. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ Գ. ԵՒ Դ. ԴԱՐՈՒՆ

(ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ, 11 ՅՈՒԼԻՍ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Գաղերիոս երկիցս կը բախի Պարսից հետ Միջագետքի մէջ եւ կը պարտուի: Դիոկղետիանոս, որ կարգադրելով Եգիպտոսի գործերը, վերադարձած էր յաղթական Անտիոք, կը պարսաւէ խստիւ Գաղերիոսի պարտութիւններուն համար: Ան կը խնդրէ կայսրէն արեւմտեան զօրք, իր պատիւը վերականգնելու համար: Կը ստանայ բանակ մը Իլլիրեան զօրքերէն: Կ'անցնի Հայաստան, առաջնորդուած Հայերէն: Ծպտուած ինչպէս կազմաբաժանառ՝ կը լրտեսէ պարսկական բանակը, որ դետեղուած էր Բասէնի մէջ: Յաջորդ առաւօտը կը գործէ յանկարծական յարձակում, արքայական բանակին վրայ Ոսխա քաղաքին առջեւ, կը խորտակէ պարսկական ուժը, կը տիրանայ արքայական ճամբարին: Ներսեհ մազապուրծ միածի կը փախչի Պարսկաստանի խորքը: Անկէ դեսպանութիւն կ'ուղարկէ խնդրելու, ամէն գնով խաղաղութիւն եւ գերեդարձ: Իր ընտանիքը ինկած էր Հռոմայեցւոց ձեռքը գերի: Դիոկղետիանոս կը պահանջէ Հայաստանի հարաւակողմեան հինգ նահանգները եւ Հայաստանի եւ Վրաստանի գերիշխանութիւնը: Ներսեհ կը զիջանի: Այսպէս Տիրան կը վերադառնայ երկիր, կը հրաժարի գահէն ի նպաստ իր Արշակ որդւոյն, որ Թագ առած Դիոկղետիանոսէն՝ կը համնի Հայաստան եւ կը տիրանայ երկրին:

Մեծ Հայաստան կորսնցուցած էր հարաւէն հինգ նահանգներ, Ծոփք, Աղձնիք, Անգեղ տուն եւայլն: Հիւսիսէն՝ Գուգարաց աշխարհը միացուած էր Վրաստանի եւ Արեւմտեան Ուտի եւ Արցախ՝ Աղուանից. Այս բաժանման մասին ունինք Պետրոս Պատրիկիոսի մէկ հատուածը. Կ'ըսուի մանրամասնութիւններ Փաւստոսէն, անոր նկարագրութիւնը յարմարած է. Հատուածները սակէ կը գտնենք Դ. 50 գլուխին մէջ, բաւական փոփոխուած, զոր հարկ է վերականգնել:

Տիրան (Հաւանօրէն Տրդատ, հաւանօրէն նմանութեամբ Տիգրանի) կը սպասուէր որ իր Թագաւոր [illegible] խաղաղով. բայց կինայ մասնաւոր, ու իր անզգամ որդին բնական կամ բանական մահուամբ վախճանած ըլլալ. եւ այսպէս Թագը անցած կրտսեր որդին, որ Արշակ կը կոչուէր: Ասոր է որ իր գահակալելէն փոխուած սրբեմութ՝ բանձնուած է Լիբիանոսի խորհուրդին, ինչպէս կ'ենթադրէ Ագաթանգեղոս ի մասին «մանկիկ Տրդատի»:

Այս Արշակ Բ., որ նոյնացուած է Արշակ Գ.ի հետ, գահ նստաւ 297ին եւ վախճանեցաւ իբր 338)9ին: Խաղաղութեան դաշինքը, որ կնքուած էր 297ին, տեւեց մինչեւ 340: Պատերազմները դադրած էին Պարսից եւ Հռոմայեցւոց մէջ, ասոր հետեւութեամբ խաղաղած էր Հայաստան: Փաւստոս կը վկայէ թէ Արշակի օրով ծաղկած էր երկրին տնտեսութիւնը, առով աշխարհաշինութիւնն եւ մարդաշատութիւնը: Այս խաղաղութիւնը մրդովեցաւ 312ին, կարճ ժամանակով մը, երբ Մաքսիմինոս Դաժա բախում մը ունեցաւ քրիստոնեայ Հայոց հետ եւ պարտուեցաւ: Այս պատերազմի արձագանգն է ինչ որ կը պատմէ Փաւստոս, դժբախտաբար շատ խանգարուած բնագրով պահուած, որուն համեմատ յաղթական Հայերը Վաչակ Մամիկոնեանի առաջնորդութեամբ մինչեւ Անկիւրիա յառաջացան: Այս դէպքէն վերջն է, որ Գնել եւ Տիրիթ, որոնք Հռոմայեցւոց քով պատանդներ էին, հայրենիք վերադարձան: Գնել կրնութեան առաւ Անդովկ Սիւնւոյ դուստրը, գեղեցիկ Փառանձեմը: Տիրիթ աչք ունենալով Փառանձեմին՝ քսութեամբ գրգռեց Թագաւորը, որ սպաննէ Գնելը: Անոր սպանութենէն ետքը այրի Փառանձեմը կին առաւ Արշակ: Ասով կը բարձուի այն անհեթեթութիւնը, թէ Արշակ Գ. երկու բնոջ տէր եղած ըլլայ, Ոլոմպիադի եւ Փառանձեմի:

315ին Մեծն Կոստանդիանոս հրամանագիր մը հանեց, որով ապահարկ կը հրատարակէր «Արշակ Հայոց Թագաւորի» սեփական այն հողերը, որոնք կը գտնուէին հռոմէական սահմանէն ներս, այսինքն այն նահանգներու մէջ, որոնք 297ին միացուած էին հռոմէական պետութեան: Այս հրամանագիրը նորոգուած է ապա, 350ին, Արշակ Գ.ի համար:

Արշակ կառոյց Արտագերս բերդը: Ինքն է նաեւ, որ շինեց Արշակաւանը, այն մարդաշատութեան տարիներուն, որ սակայն զոհ գնաց կեղ հիւանդութեան համաճարակին:

Արշակ Բ.ի թագաւորութեան վերջին տարիներուն, որ կ'իյնայ Կոստանդիանոս Բ.ի առաջին տարւոյն, կ'երեւայ թէ նախարարներուն եւ Թագաւորին միջեւ անհամաձայնութիւն մը տեղի ունեցած է, որուն հետեւութեամբ խնդրուած է կայսեր միջամտութիւնը: Այս մասին ակնարկութիւն մը ըրած է Յուլիանոս իր ճառին մէջ, ուղղուած կայսեր, ուր կ'ըսուի, թէ կայսրը հաշտեցուցած է երկու կողմերն ալ:

Այս Արշակ պէտք է ունեցած ըլլայ թագաժառանգ որդի մը Տիրան անուն, վասնզի Արշակ Գ. կը ներկայացուի նոյնպէս որդի Տիրանի, ուստի թոռն Արշակ Բ.ի: Ինչպէս Արշակ Բ. եւ Արշակ Գ. միացուած են Փաւստոսի պատմութեան խմբագրութեան մէջ, նոյնպէս միացուած են Տիրան Ա. եւ Տիրան Բ.: Վերջինս թագաւորած ըլլալու է ընդ մէջ 339)40 — 349)50 տարիներու, երբ Հայոց եպիսկոպոսապետն էր Ներսէս Մեծ, յաջորդն Արիստակէսի:

Արշակ Գ., որդի Տիրան Բ.ի, գահ բարձրացաւ 350ին: Այս տարւոյն Կոստանդիանոս Բ. կը գտնուէր Կեսարիա, ուր հրաւիրեց իրեն քով Արշակը, վերահաստատելու բարեկամական յարաբերութիւնները երկու երկիրներու մէջ: Այս նպատակով կայսրը փեսայացուց Հայոց Թագաւորը կայսերական արքունիքին, անոր կին տալով հանգուցեալ կայսեր՝ իր եղբօր Կոստասի, նշանածը, առաքինին Ոլոմպիադա, որմէ ունեցաւ Արշակ Պապ թագաժառանգը: Ինչ որ կը պատմէ Փաւստոս ի մասին Արշակ Գ.ի եւ Պապի ճշդիւ կը համաձայնի Ամմիանոս Մարկեղինոսի պատմութեան հետ: Արշակ մնաց բարեկամ Հռոմայեցւոց: Բայց Հռոմայեցիք 361ին, երբ պարտուեցաւ Յուլիանոս Ուրացող եւ Յովիանոս հարկադրուեցաւ կնքել Շապուհ Բ.ի հետ ամօթալից հաշտութիւնը, Արշակ Գ. եւ իր երկիրը, ինչպէս նաեւ 297ին Հայաստանէն խլուած նահանգները, թողուցին Սասանեանին աւար: Թագաւորը կալանաւորուեցաւ եւ սպաննուեցաւ (ըստ Ամմիանոսի) կամ նետուեցաւ Անյուշ բերդն եւ ինքնասպան եղաւ (367):

Գահին վրայ յաջորդեցին հռոմէական հովանաւորութեամբ Պապ (369—374) եւ Վարազդատ: Վերջինս վտարուեցաւ Մանուէլ Մամիկոնեանէ եւ թագաւորեցին Արշ. Դ. եւ Վաղարշակ, Պապի որդիները: 385ին Պարսիկը թագ կապեց Խոսրով Գ.ին եւ բազմաձեռն բանակով ղրկեց Հայաստան: Արշակ Դ. հարկադրուեցաւ ապաստանիլ Հռոմայեցւոց: Խոյս տալու համար նոր պատերազմէ Հայաստանի շուրջ, առաջարկեց Պարսիկը Թէոդոս Ա.ի բաժնել Հայաստանը Պարսից եւ Հռոմայեցւոց մէջ: Համաձայնեցան երկու կողմերը: Խոսրովի բաժին ինկաւ երկրին չորս հինգերորդականը. Արշակ ստացաւ մէկ հինգերորդականը (385):

Խոսրով Գ. թագաւորեց երեք տարի (384)5 — 387)8): Անծանօթ կը մնայ մեզի Արշակ Դ.ի մահուան տարին ․ան գահին վրայ յաջորդ չունեցաւ. կառավարեցին երկիրը կոմսերը: Խոսրով Գ.ի մահէն ետքը մինչեւ 400 Պարսկահայաստանի վարչութիւնը մնաց Արտաւան հազարապետի ձեռքը:

Վռամշապուհ գահ բարձրացաւ 400)1ին եւ վախճանեցաւ 408)9ին: Պարսիկը յաջորդ չնշանակեց մինչեւ իբր 420. կը կառավարէր երկիրը մարզպան մը: Իբր 421ին պէտք է գահակալած ըլլայ Արտաշէս, որուն կուտան պատմագիրները 6 տարի, ուստի վախճանած ըլլալու է 427)28ին: Այնուհետեւ իշխեցին երկրին պարսիկ մարզպանները, 442)3ին անուանուած ըլլալու է Հայաստանի մարզպան՝ Վասակ Սիւնի, որ անկէ յառաջ վարած էր «Վրաց մարզպանութիւնը»:

Այսպէս իմանալու է եւ ուղղելու է ինչ որ պատմած են Ղազար Փարպեցի եւ Մ. Խորենացի 385—400 շրջանի մասին:

Իմ նպատակս էր ներկայացնել Գ. եւ Դ. դարու Հայոց պատմութեան ուղիղ ժամանակագրութիւնը, որով միայն կարելի է համաձայնութեան բերել տոհմային աղբիւրներու աւանդած պատմական դէպքերը արտաքին աղբիւրներու հաղորդած տեղեկութիւններու հետ եւ վերականգնել իսկական Հայոց պատմութիւնը:

Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆ

Քաջէն Եփփէ

Հայկ. կեանքին եւ անոր տառապանքին կամ չէնչող ապրումներուն մասնակից՝ ընտանի եւ քաղցրահնչիւն անուն մըն է Քաջէն Եփփէ, զոր հայկակա արտասահմանի մամուլը կ'արձագանգէ յաճախ, տալով աւետաբեր լուրեր համանուն Ճեմարանի մասին:

Կենսագրական մանրամասնութիւններ չեմ գիտեր: Թուականներ բնաւ: Եւ հետաքրքրական ալ չէ, անպայման տեղեկանալ անոր կեանքի մասին, մանկութենէ երիտասարդութիւն, շրջապատով եւ դաստիարակութեամբ:

Ներկայացնելու համար իր ազնուական դէմքը, կայ ու կ'ապրի իր կենդանի գործը, որ կը դառնայ ներշնչումի մշտահոս աղբիւր ...

Մանաւանդ այս օրերուն, ուր մեքենական քաղաքակրթութիւնը անտարբեր է դէպի տրորուած անհատն ու համրանքները, որպիսին ենք մենք:

Քաջէն Եփփէ մեծ մարդասէր Տոքթ. Լեփսիուսի գործակից՝ դանիացի աղջիկ մը, իր կնոջական սրտի խոյանքով ղինուորեալ՝ Միջին Արեւելքի ամէնէն դժխեմ եւ եղերական շրջաններէն կը հաւաքէ մեր ահաւոր Եղեռնապատումի մնացորդացը: Եւ իր ապահով երդիքին տակ կը պատսպարէ զանոնք:

... Անապատի Սպանդանոցէն կուգային շատերը, վտիտ սարսափահար մանուկներ եւ որբեւայրիներ, որոնք տեսեր էին քստմնելի վայրագութիւններ...

Միս Եփփէ ջերմեռանդօրէն գործի կը լծուի: Իր սրտի հարուստ գանձերուն հետ նիւթական միջոցներն ալ անխնայ ի սպաս կը դնէ այս մեծ առաքելութեան:

Եւ կը կազմակերպէ մեծ ընտանիք մը, որուն հետ թէեւ արիւնի եւ մսի կապակցութիւն չունէր. բայց հոգիի եւ սրտի միացումը աւելի հզօր եղաւ եւ զօդեց պաշտպանեալներն ու պաշտպանը յաւիտենական բարեկամութեան տուեալներով:

Իր վսեմ գործին հետ կայ նուիրումի աննման գեղեցկութիւն եւ քրիստոնէական անշահախնդիր ոգի:

Դեռ վերջերս Հալէպէն թղթակից մը կը գրէր «Յառաջ»ի մէջ.— Ան իր կրօնքը չպարտադրեց իր հովանաւորեալներուն, ինչպէս կ'ընեն սովորաբար շատ մը որբախնամ հաստատութիւններ, կարծէք սակարկելու համար այն կտոր մը չոր հացը՝ զոր կուտան որբին ու որբեւայրիին [illegible] քրիստոնէութեան:

Ընդհակառակն, ինքն ալ մտաւ Հայաստանեայց Հնադարեան եկեղեցիէն ներս, ուր ամէնէն պարզ եւ ամէնէն սրտառուչ պաշտամունքը կայ:

Սիրեց արիւնով նուիրագործուած Հայուն ժամը, հաղորդուեցաւ անոր սրբութեանրաժակէն: Եւ իր մարմինը իբրեւ անթառամ հաւատք հայկական ծէսով հայ դամբարանին մէջ անփոփուեցաւ: Անշուշտ օր մը Հայկազնեան ընտիր զաւակներու կողքին հայ Պանթէոնին մէջ տեղաւորուելու համար:

Երջանկայիշատակ Օր. Եփփէի մեծ սիրոյն եւ անկաշառ հոգիին ամէնէն խօսուն ապացոյցը իր վերջին կտակն է, որուն շնորհիւ եւ իր հայասէր բարեկամներու նուէրներով հիմը դրուեցաւ հայկական մշակոյթի լուսեղէն ոստանին՝ նոր Ճեմարանին:

Այդ կրթարանին շինութեան եւ զարգացման անտարբեր չմնաց նաեւ ուսումնատենչ հայ կինը՝ շնորհիւ Հայ Օ. Միութեան կեդրոնին, որ լայնօրէն բացաւ իր քրոջական ձեռքը, ինչպէս միշտ:

Այսպէս ազգային միահամուռ ջանքերով բարձրացած Ճեմարանը փարոս մը կ ըլլանայ Սուրիոյ բազմահազար հայութեան համար, հետզհետէ բարգաւաճելով:

Դանիոյ իմաստուն զաւակը անձնուիրաբար ծառայեց մեծ անցեալով պզտիկ ազգի մը ջարդ ու փշուր զաւակներուն: Անոնց մէջ գտաւ իր ըմբռնումներուն համապատասխան քոյր ոգի՝ ընդունակ՝ բարձր իտէալներու եւ սիրահար լոյսի ու ազատութեան:

Ան չուզեց կրել միմէայն առաքինի եւ գթառատ բարերարի մը անունը:

Այլ բազձաց յաւերժութեան անթառամ պսակին որ կը զարդարէ իր պայծառ ճակատը մարդոց եւ Աստուծոյ առջեւ:

Ահա իր բարախուն գործին համառօտ գիծերը, պարզ բայց լուսաքանդակ:

Ամէն անգամ երբ Սփիւռքի մամուլը կր կրկնէ այս սիրանուէր օտարուհիին հեշտալուր անունը՝ հայ սիրտերը կը բերկրին անխառն հրճուանքով եւ երախտագիտութեամբ կը յիշեն համանուն հաստատութիւնը, Քաջէն Եփփէ Ճեմարան, որ կանգնած է անապատի արիւնաղանդ տարածութեանց վերեւ, իբրեւ յաղթական յուշարձան, իբրեւ նոր մկայարան Հայկեան սերունդներու յարատեւութեան:

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

ՄԻՇՏ ԿԸ ԳԱՂԹԵՆ

Քսան ազգերէ բաղկացած յանձնախումբ մը կ'աշխատի հինգ միլիոն բնակիչներ տեղափոխել Եւրոպայէն, կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ:

Յանձնախումբին նախագահը Պ. Ճիփսըն յայտնեց թէ երեք միլիոնը Իտալիայէն են:

Այս յանձնախումբը իր գործունէութիւնը սկըսաւ Փետրուարին, երբ դադրեցաւ ԻՐՕն: Անկէ ի վեր 49 հազար հոգի տեղափոխած է, որոնց 35 հազարը դէպի Մ. Նահանգները:

Պ. Ճիփսըն շուտով հարաւային Ամերիկայի երկիրները կը մեկնի, ուր կը յուսայ նոր վայրեր գտնել Եւրոպայէն գաղթողներուն համար:

Յանձնախումբը առաջին տարին պիտի փոխադրէր 100 հազար հոգի, միեւնոյն ատեն պիտի համոզէր Արժանթինը որ միանայ 20 ազգերու յանձնախումբին:

Կոմիտէին 38 միլիոն տոլար յատկացուած էր առաջին տարուան համար, որուն 10 միլիոն տոլարը Մ. Նահանգները տրամադրած են:

Հոկտեմբերին դարձեալ ժողով պիտի գումարէ կոմիտէն Ժընեւի մէջ, ապագայ գործունէութեան ծրագիրը կազմելու համար:

ՌՈՎ ՄԵՌՑՈՒՑ ՔԵԱԶԸՄ ԳԱՐԱ ՊԷՔԻՐԸ

*****

Ինէօնիւի եւ իր ընկերներուն դէմ համաղարկը կը շարունակուի Թուրք մամուլին մէջ։ «Հիւրմէթ» կը գրէ (12 Յուլիս) —

Այդ Ինէօնիւն էր որ արեւելեան ճակատի յաղթականին՝ Քեազըմ Գարապէքիր փաշայի մահուան պատճառ եղաւ։ 1933ին էր, Գարապէքիր փաշայի բնակարանն էինք։ Տունը շրջապատուած էր լրտեսներով. ոստիկանական հսկողութեան տակ էր։ Փաշան նիւթական դժուարութեանց, թշուառութեան մէջ կը տառապէր. իր հիւանդ զաւկին բժիշկ բերելու, դեղ առնելու համարդրամ անգամ չունէր։ Քանի մը օր առաջ իր կինը ծախած էր վերջին գոհարեղէնը եւ այդ դրամով կը ջանար բուժել իր զաւակը։

Դէմը նստած էր իր նախկին Թիկնապահը, որ միջոց մը բսաւ իրեն.

— Փաշաս, պատմութիւնն ու ազգը չեն մոռնար ձեր մատուցած ծառայութիւնները, կուգայ ժամանակը եւ դուք կը վերագրաւէք ձեր արժանի դիրքը։

Փաշան խստիւ պատասխանեց. — Ոչ, ազգ մը կը կառավարեն անոնք որ այդ ազգը կը ճանչնան։ Ես քառասուն տարուան մէջ չեմ ճանչցեր Իսմէթ փաշան եւ կարծեր եմ որ իր անունին պէս մաքուր մարդ մըն է։ Իսկ ան խելքէ մտքէ չանցնելիք ճամբաներէ քալելով, զիս այս վիճակին բերաւ։ Ես ի՞նչ իրաւունքով կրնամ ազգին ծառայել...

Եւ եկաւ 1947 տարին։ Այն նոյն Գարապէքիրը կը տեսնենք իբր Ազգ. Ժողովի նախագահ։ Իսմէթ փաշան ալ Հանրապետութեան նախագահն է։ Նորէն Գարապէքիրի տունն ենք, Թիկնապահն ալ դէմն է եւ այս անգամ կը հարցնէ փաշային. — Փաշաս, Իսմէթ փաշա անծանօթ մը չէրձեղի, ինչպէ՞ս եղաւ որ նորէն գործակցիլ սկսաք իրեն հետ եւ ձեր տառապանքները մոռցաք։

Գարապէքիր սա պատասխանը տուաւ.— Աթաթիւրք մեռած էր, երկիրը անոր մահով կրնար շատ վտանգաւոր կացութեան մը մատնուիլ։

Այդ օրերուն է որ Ինէօնիւ անձամբ դիմեց ինծի եւ գործակցութիւն առաջարկեց խոստացաւ ընդունիլ բոլոր տեսակէտներս։ Ես ալ ընդունեցի, իբր հայրենասիրական պարտականութիւն։ Այնուհետեւ Իսմէթ փաշա ոչ իր խոստումները յարգեց, ոչ ալ իր ընթացքը բարեկարգեց։ Կը յուսայի թէ օր մը կ'անդրադառնայ եւ կը սրբագրէ իր սխալները։

Հիմա ոեւէ յոյս չունիմ այլեւս. միայն թէ, եթէ բաժնուիմ նորէն այս կուսակցութենէն եւ Իսմէթ փաշայէն, գայթակղութիւն պիտի ծագի։ Այս կացութեան մէջ շուարած մնացած եմ։ Երկիրը դէպի անդունդ կ'երթայ, իր սխալ ընթացքին հետեւանքով։ Ահա թէ ինչու ինքզինքս կը նզովեմ»։

Քեազըմ Գարապէքիր այսպիսի ցաւերու մէջ անհետացաւ գնաց։ Ուրիշ խօսքով, Իսմէթ փաշա անոր գերեզմանափորը եղաւ։ Ալ ոըմէ կրնայ բարեկամութիւն ակնկալել։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ԹԱՐԱԾԵՑԷՔ
«ՑՈՒՌԱՁ»Ը

Գաղութէ գաղութ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻՒ ընկեր Ժիրայր Միսաքեանի Պոսթընի մէջ խօսած անգլ. ճառը ամբողջութեամբ հրատարակուած է Մ. Նահանգներու խորհրդարանի ատենագրութեանց մէջ (Congressional Recordի, Յունիս 17, Vol. 98, թիւ 105, էջ A 3948 — 3949)։

էջ A 3939ի վրայ հրատարակուած է Hon. John W. Mccormackի ճառը զոր խորհրդարանի ականաւոր անդամը արտասանեց նոյն օրը։ Հետզհետէ պիտի հրատարակուին նաեւ մեր միւս ընկերներուն ինչպէս եւ մեզի բարեկամ Ամերիկացիներու ճառերը։

ՀԱՄԱՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Մ. Նահանգներու Հայր. Միութեան ԺԲ. ընդհ. ժողովը գումարուած է Ֆրէնզլինի «Հայաստան» Քէմփին մէջ։ Ներկայ եղած են 26 պատգամաւորներ եւ արտասահմանէն ներկայացուցիչներ։ Երկու տարուան տեղեկագրէն կ'երեւայ որ Միութիւնը՝ Պէյրութի, Փալանճեան, Հալէպի Քարէն Եփփէ Ճեմարաններու մէջ, նաեւ Յունաստան, Ֆրանսա կը պահէ ուսանողներ, որոնց համար յատկացուցած է աւելի քան 3000 տոլար։ Օգնած է Գերմանիոյ, Պուլկարիոյ, Յունաստանի կարօտեալներուն։ Յատկացումներ բրած է հիւանդներուն, մատուռականներուն։

Նոր տարեշրջանին գործունէութեան մէջ կը մտնեն հետեւեալ որոշումները. — Ղրկել Պէյրութի Ճեմարանի սրահի շինութեան համար խոստացած 5000 տոլարը։ 2.— Բարձրացնել Պէյրութի Փալանճեան եւ Հալէպի Քարէն Եփփէ Ճեմարաններու մէջ պահուած ուսանողներու թիւը բացի այն սաներէն որոնք որդեգրուած են Միութեան անդամներու կողմէ։ 3.— Որոշ յատկացումներ ընել մատուռականներու եւ կարօտեալներու։ 4.— Ձեռնարկել Վասպուրականի ամբողջական պատմութիւնը գրելու, նախնական ծախքերու համար տրամադրելով 500 տոլար։ 5.— Պարբերաբար հրատարակել Վասպուրականի Տեղեկատուն։ 6.— Վասպուրականի հերոսամարտի 40ամեակի առթիւ հրատարակել հաւաքածոյ մը 1954ին։ 7.— Կառուցանել հայրենիքի վանքերը եւ սրբավայրերը մարմնացող մատուռ մը, տրամադրելով Վարդան Կարապետեանի հիմնադրամին համար հանգանակուած գումարը։ 8.— Նիւթապէս աջակցիլ Ամերիկայի նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան։

ՏՈՐՈՒՆԻ.— Թէհրան մէջ մեռած է Գ. Մուշեղ Բուտաղեան։ Անդամ էր Ատրպատականի թեմական խորհուրդին։ Մարմինը փոխադրուած է Թաւրիզ։

× Յուլիս 4ին Հռոմի մէջ վախճանած է Սարգիս արք. Տէր Աբրահամեան, որ երկար տարիներ կաթողիկէ պատրիարքութեան ներկայացուցիչ եղած է Վատիկանի մօտ։ Ծնած էր Ալեքսանդրապոլ (Լենինական), 1868ին։ Ցարական Ռուսիոյ հայ կաթոլիկներուն առաջին առաքել. կառավարիչը եղած է 1909էն 1917։

40 ՀԱԶԱՐ տոլար տրամադրած է Նշան Զոմիկր Պըրքլիի համալսարանին այն աղջիկ եւ տղայ հայ ուսանողներուն, որոնք յառաջադէմ են եւ կ'ուզեն իրենց ուսումը շարունակել։ Այս տարի շահեցաւ Ճօրճ Դանիէլեան, տարեկան 300 տոլար։

ԱՐՄԷՆ ՄԱՐՈՒՔ որ Ֆրէզնօ Սթէյթ Քոլէճէն փայլուն կերպով շրջանաւարտ եղած է Բժշկական ուսանող էր եւ120տոլար պարգեւ ստացած է։

ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ

ԱՅԳԵԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ Գառնիի կոլխոզի տնտեսութեան գլխաւոր ճիւղերէն է։ Անոր յատկացուած է 278 հեկտար, որմէ պտղատու այգիներու համար՝ 83 հեկտար։ Հակառակ այդ մեծ տարածութեան, խաղողագործութիւնը չնչին եկամուտ կը բերէ կոլխոզին։1950ին միջին բերքն 1 հեկտարէն եղած է 15 կենդինար, փոխանակ ծրագրով նախատեսուած 50 կենդինարի։ Այս անգոհացուցիչ վիճակի պատճառը, կը գրէ Երեւանի «Կոմունիստ»ը (Թ. 89), կոլխոզի վարչութեան եւ կուս. կազմակերպութեան թերի աշխատանքն է։ Այգիներու մշակումը երեսի վրայ ձգած են։Ատոր ցայտուն օրինակներէն մին է այգիներու ոռոգումը։ Թէեւ նոր ջրանցք մը կառուցուած է, այդ կոլխոզի այգիները կը ջրուին հազիւ 2—3 անգամ, փոխանակ հինգի։ Այգիներու տարածութիւնը վերջին տարիներուն պակսեր է, թէեւ նոր այգիներ տնկուեր են։ Պատճառն այն է, որ անմշակ ձգուելով, նոր տունկերը բոլորն ալ փճացեր են։ 1951ին այգիներու ընդհանուր տարածութիւնը եղած է 290 հեկտար։ Նոր այգիներ տնկուեր են 11 հեկտար։ Բայց նոր տարուայ աշունը երբ չափեր են այգիներու տարածութիւնը, պարզուեր է որ, ընդամէնը 253 հեկտար է եղած այդ տարածութիւնը։

ԽՈՀԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ԴՊՐՈՑ.— Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ կը գործէ խանութներու մէջ վաճառք կատարողներու եւ ճաշարաններու Բ. կարգի խոհարարներու դպրոց մը։ Այս տարի դպրոցը աւարտեր են 69 հոգի, որոնք ուղարկուեր են պետական առեւտրի հիմնարկներու մէջ պաշտօնավարելու։ Դպրոցին կից կը գործեն նաեւ Խռոակայ դասընթացքներ, որուն կը հետեւին Երեւանէն դուրս գտնուողները՝ թղթակցութեամբ։ Այդ կարգի աշակերտներու թիւը եղած է 475 հոգի։ Դպրոցը ունի հմուտ դասատուներ եւ հրահանգիչներ, գրադարան եւ ուսումնական անհրաժեշտ պիտոյքներ։ Դպրոցին [illegible], դժբախտաբար, կը խանգարեն քանի մը պատճառներ, որոնց գլխաւորը սեփական շէնքի պակասն է։ Իբրեւ շէնք կը ծառայեն չորս նկուղ-սենեակներ։Երեւանի Քաղաք.Սովետը հող յատկացուցած է նոր շէնք շինելու համար, սակայն ցարդ ոչինչ եղած է։

ՄՏԱԾՈՒՄ

ՄԱՐԶՊԱՆԸ ԵՒ ՍՊԱՐԱՊԵՏԸ. (քննական ուսումնասիրութիւն մը Հայոց պատմութեան ճակատագրական մէկ շրջանի մասին)։ Գրեց՝ Հրանդ Ք. Արմէն որ ունի ուրիշ գիրք մը Մեծն Տիգրանի մասին։ Տպ. Հորիզոն, Լոս Անճէլըս, Քալիֆորնիա, 1952։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (6)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ՌՈՒՍԻՈՅ ՆԵՐՀԱԿ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՇՓՈԹՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ՄԱՏՆԵՆ ՊԱԲԸ ԱԼԻՆ

Մ. Եարօվաքի ալ ընդառաջ երթալով Սուլթան Համիտի բաղձանքին, սա պատասխանը տըւաւ.

— «Հաւանական չէ որ մեր հիւպատոսարաններն ու պաշտօնատարները գործակցին Հայերուն հետ։ Կրնամ հերքել նաեւ այն զրոյցը թէ էրզրում պիտի գրաւուի։ Մեր պաշտօնեաները ընդհակառակն Կովկասի սահմանին վրայ շատ խիստ հսկողութիւն գործ կը դնեն եւ Կովկասի Հայերն ալ հսկողութեան տակ կը պահեն որպէսզի ոեւէ գործունէութիւն ցոյց չտան։ Պարզապէս ձեզի հանդէպ բարեկամական ընթացք մը ցոյց տալու համար այս միջոցները ձեռք կ'առնենք։

Այլապէս Ռուսիա երբեք չի վախնար Հայերուն անկախութեան ցանկութիւններէն»։

Բայց շատ չանցած լուր հասաւ թէ Ռուսիա մտադիր է բուռն ծանուցագիր մը տալ Պապը Ալիի հայկական ապստամբութեան մասին։

Սուլթան Համիտ վերջին ծայր զայրանալով վերստին Մինիր փաշան ռուսական դեսպանատուն ղրկեց հարցնելու համար թէ ճի՞շդ է այս լուրը։ Գործակատար Եարովաքի, խստիւ հերքելէ վերջ ծանուցագրի լուրը, յայտնեց թէ ընդհակառակն Անգլիացիներն են որ կը ջանան Հայերը գրգռել Թուրքերուն դէմ եւ Հայաստանի խնդիրը իրենց ուզած եղանակով լուծելու համար կը ջանան պառակտում սերմանել Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ։ Գործակատարը աւելցուց թէ Ռուսիա իր շահերուն անհաշտ կը նկատէ սահմանին վրայ Հայաստանի մը հիմնումը։

Երբ Սալիհ Մինիր փաշա Ռուսիան հրաւիրեց որ վերստին երաշխիք տայ Թուրքիոյ, ռուսական գործակատարը յայտնեց թէ իր կառավարութիւնը վստահութիւն չունի եպարքոս Քեամիլ փաշայի վրայ, որ Անգլիացիներուն մարդն է։

ԽՐԻՄԵԱՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏ Կ'ԸՆՏՐՈՒԻ ԲԱՅՑ ԱԲՏԻՒԼ ՀԱՄԻՏ ԻԲՐԵՒ ԿԱՍԿԱԾԵԼԻ, ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԱՐՏՕՆԵԼ ԱՆՈՐ ԷՋՄԻԱԾԻՆ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Ռուս գործակատար Մ. Եարովաքի թէ Սուլթան Համիտի եւ թէ արտաքին նախարար Սայիտ փաշայի երաշխիք տուաւ թէ Ռուսիա ծանուցագիր պիտի չտայ Թուրքիոյ հայկական ապստամբութեան մասին եւ Ռուսահայերուն պիտի արգիլէ մեր սահմանը մտնել։ Այս առթիւ ռուս գործակատարը, Սալիհ Մինիր փաշայի միջոցաւ հետեւեալը ղեկոյց Աբտիւլ Համիտի.

— Անգլ. կառավարութիւնը շատ մօտ ատենէն Պապը Ալիի ծանուցագիր մը տալով պիտի միջամտէ հայկական գործերուն։ Այս ծանուցագրին ընթացք պիտի տա՞ք։ Այդպիսի պարագայի մը ի հեճուկս մեզի Անգլիոյ անսացած եւ մեր արժանապատուութիւնը վիրաւորած պիտի ըլլաք։ Բայց եթէ կարեւորութիւն չընծայէք Անգլիոյ խօսքերուն եւ ծանուցագրին, ռուսական պետութիւնը ամէն գնով պիտի օժանդակէ ձեզի։ Ձեր արեւելեան նահանգներուն մէջ բարեկարգութիւն պէտք է ի գործ դնէք առանց ոեւէ պետութեան յանձնարարութեան եւ ազդեցութեան։ Նոյնիսկ ոեւէ պետութիւն պէտք չէ պաշտօնական խօսում առնէ ձենէ բարեկարգութեան մասին։ Անպայման ոչ-Հայազգի Թուրքերէ արժանաւոր եւ ողջամիտ պաշտօնեաներ պէտք է կարգէք ու ապահովութեան տակ առնէք բոլորին կեանքն ու ինչքը»։

Ռուսիոյ տուած այս նոր երաշխաւորութենէն ետք, նոր միջադէպի մը հետեւանքով Սուլթան Համիտ Բ. վերստին երաշխաւորութիւն պահանջեց Ռուսիայէն։ Հայոց Նախկին Պատրիարք Խրիմեան Էջմիածնի Ընդհանրական Հայրապետընտրուած էր։ Բայց Աբտիւլ Համիտ չէր մոռցած թէ Խրիմեան Նախագահն էր այն պատուիրակութեան որ Պերլինի Վեհաժողովին դիմած էր Անատոլուի մէջ անկախ Հայաստանի մը կազմութիւնը պահանջելու համար։ Գիտէր նաեւ որ ան յետագային խորհուրդ տուած էր յեղափոխական կոմիտէներու։ Այս պատճառաւ չէր արտօներ որ Խրիմեան Թուրքիոյ հպատակութենէն հեռանայ եւ նոր պաշտօնը ստանձնելու համար Ռուսիա երթայ։

Այս կացութեան առջեւ Ռուսիոյ հայ եպիսկոպոսները սկսան նեղել ռուս կառավարութիւնը։ Ռուսական դեսպան Մ. Նէլիտօվ ալ որ վերադարձած էր, Աբտիւլ Համիտ Բ.ի «Իրատէ»ն ձեռք բերելու համար կը նեղէր եպարքոս Քեամիլ փաշան եւ արտաքին նախարար Սայիտ փաշան։

(Շար.)

— Փառաւոր յաղթանակ մը տարինք: Մոսատեղը թող իշխանութեան գլուխ անցնի: Կը պահանջենք դատել դաւաճանները:

Խանութները վերաբացուեցան երբ քաղաքին մէջ տարածուեցաւ Ղաւամ Սալթանէի հրաժարման լուրը: Դրօշներ պարզուեցան ամէն կողմ: Ամբոխը կը շարունակէր ցնծութեան աղաղակներ արձակել:

— Աշխարհակալութիւնը պարտուեցաւ: Ոչ մէկ անգլիացի քարիւղի մասնագէտ պիտի կրնայ ոտք դնել իրանեան հողին վրայ:

╳ Աւելորդ է ըսել թէ այս դէպքերը ծանր տպաւորութիւն գործեցին Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ: Երկու պետութիւնները կը խորհրդակցին ելք մը գտնելու համար: Լոնտոնի մէջ դիտել կուտան թէ «միայն համայնավար կուսակցութիւնը կրնայ օգտուիլ ներկայ տագնապէն»:

Եգիպտոսի մէջ ալ տագնապ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Սըրրի փաշայի դահլիճը հրաժարեցաւ, հազիւ քանի օր պաշտօնավարելէ ետք: Նոր դահլիճը կազմեց նախորդ վարչապետը, Հիլալի փաշա:

Հինգերորդ դահլիճն է այս. անցեալ յունուար 26ի «Սեւ շաբաթ»էն ի վեր, իսկ երկրորդ կառավարութիւնը՝ այս ամսուան ընթացքին: Հիլալի փաշա, որ հրաժարած էր յունիս 29ին, մեծ մասով վերահաստատեց իր նախորդ դահլիճին նախարարները: Այժմ կը պատրաստեն գործունէութեան նոր ուղեգիծը:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Սըրրի փաշա, որ իշխանութեան գլուխ անցած էր Յուլիս 2ին, մերժեց պաշտօնի վրայ մնալ, հակառակ բոլոր պնդումներուն եւ որոշեց Եւրոպա մեկնիլ չորեքշաբթի օր: Պատճառները յայտնի չեն:

╳ Գահիրէի կարեւոր թերթերէն «Ալ Մըսրի» հետեւեալ ձեւով կը նկարագրէ տագնապը. —

Շաբաթ կէս գիշերին արքունի դիւանապետը, Աֆիֆի փաշա, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Սըրրի փաշայի հետ, անոր բնակարանին մէջ: Յաջորդ առտու ժամը 8.30ին բանակին սպայապետը, մարաջախտ Մոհամմէտ Հայտար փաշա, Սըրրի փաշայի այցելեց եւ յետոյ մեկնեցաւ իր բանակատեղին, Աղեքսանդրիա: Կէս օրին Աֆիֆի փաշա Գահիրէ կը մեկնէր: Միջանկեալ, Աֆիֆի փաշա 40 վայրկեանի տեսակցութիւն մը ունեցած էր Սըրրի փաշայի հետ, որ քիչ վերջ նիստի հրաւիրեց դահլիճը:

Ուրիշ թերթ մը, «Ախպար էլ Եոմ», կը բացատրէ թէ անկարելի դարձած է հաստատուն կառավարութիւն մը կազմել Եգիպտոսի մէջ: 3 դահլիճները իրարու յաջորդեցին վերջին հինգ ամիսներու ընթացքին: «Այս անբնական վիճակը այնքան խոր արմատներ ունի որ, անկարելի է պատասխանատուութիւնը նետել որոշ ադդակի մը վրայ: Բազմաթիւ փշոտ խնդիրներ կան՝ որոնց լուծման կը սպասեն, — ելեւմուտքին բացը, գիներու բարձրացումը, բարոյական կազմալուծումը, պաշարման վիճակը, միջազգային կացութեան անստուգութիւնը, Եգիպտոսի ազգ. տենչերը եւն.: Չկա՞ն ափ մը հայրենասէրներ որ կարենան Եգիպտոսը փրկել այսքան ողբալի կացութենէ մը»:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՄԷՋ

Երկրաշարժի զօրաւոր ցնցում մը տեղի ունեցաւ Սան Ֆրանչիսքոյէն մինչեւ Լոս Անճէլըս երկուշաբթի ժամը 13ին: Թէհաչափի գիւղը ամբողջովին կործանեցաւ: Միեւնոյն շրջանին մէջ Պէյքըրսֆիլտէն տասը քիլ. անդին քարիւղի հորեր կրակ առին: Բուն կեդրոնն էր Նեվադայի անապատը: Ցնցումը տեւեց մէկ քառորդ ժամ: Ամէն տեղ պատուհաններ կոտրած, հեռախօսի թելերը փրթած, փողոցին ելեկտրական լապտերները խորտակուած են: 20 հոգի մեռան: Լոս Անճէլըսի ժողովուրդը գիշերանոցով փողոց նետուած էր: «Սան Ֆրանչիսկոյի հովիտ» կոչուած թաղամասին մէջ, ուր կը բնակին շարժանկարի աստղերը երկրաշարժը ճեղքուեց գրեթէ բոլոր աւազաններ որոնք պարպուած են: Լոս Անճէլըս — Սան Ֆրանչիսքօ գլխաւոր ճամբան խզուեցաւ լեռնային շրջանի մը մէջ փլուզումի մը հետեւանքով: Փապուղի մը (թիւնէլ) փլչելով երկաթուղին խզուեցաւ եւ տասը մեթր խորութեամբ փոս մը բացուած է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ծրագիրը պիտի կրճատուի, եթէ Մ. Նահանգները չաւելցնեն իրենց ապսպրանքները՝ ֆրանսական գործարաններու: Այս իմաստով յուշագիր մը յանձնուեցաւ Փարիզի ամերիկեան դեսպանին, որ անմիջապէս Ուաշինկթըն ղրկեց զայն: Յուշագիրը յանձնուած ատեն, 40 վայրկեանի տեսակցութիւն մը տեղի ունեցաւ Ֆրանսայի վարչապետին, արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարին եւ ամերիկեան դեսպանին միջեւ: Թերթերը կը գրեն թէ Մ. Նահանգները 100 — 150 միլիոն տոլարի ապրանք մը կը նախատեսեն, մինչ Ֆրանսա պէտք ունի առնուազն 250 միլիոն տոլարի ապրանքներու:

ԱԹԷՆՔ հասաւ Եւրոպայի սպարապետը, զօր. Րիճուէյ, խորհրդակցելու համար յունական կառավարութեան հետ: Յետոյ Անգարա պիտի երթայ:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յուլիս 27ին, կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Տէսինի զովասուն անտառին մէջ, Café Fargueի եռեւը:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Կեդր. Ֆրանսայի Նոր Սերունդի մասնաճիւղերու:

Կը նախագահէ՝ ընկեր Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ
Նոր Սերունդի կողմէ ընկ. Ս. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Առատ ըմպելիներ, խորոված, եւ պաղպաղակ:

Օթօքարները կը մեկնին, կիրակի առտու ժամը ճիշդ 9ին, Փլաս Կիշառէն: Վերադարձ ժամը 9.30ին: Գիները ժողովրդական: Երթեւեկ 100 Ֆր.:

Անձրեւի պարագային՝ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, Տէսին:

╳

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին, Այս կիրակի ամբողջ օրը, Լաթապուռէթ, Պ. Պառալի ընդարձակ դաշտին վրայ, (10 վայրկեան, Փոնթ Թ'էվէքէն):

Բարձրախօս, պար, երգ, եւ հաճելի ժամանց: Առատ կերուխում: Կը հրաւիրուի դաղութը անխտիր յարգելու համար մեր հերոսները:

Երթեւեկը ապահովուած է, առաւօտ ժամը 9ին 11.15ին, կէսօրէ վերջ 2.30, վերադարձ ժամը 8ին:

╳

Դաշտահանդէս

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ 55ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ, ՇԱՎԻԼԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

27 Յուլիս, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի եւ հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. կոմիտէին: Ժամը 3ին, այց ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ Շիրիմին: Գեղարուեստական բաժին, երգչախումբ եւ բարձրախօս:

Կը խօսին ընկերներ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ուտելիք եւ խմելիք աժան գիներով:

Մոնփառնասէն կառախումբ առնել եւ իջնել Շավիլ: Փոն տը Սեվռէն հանրակառք, իջնել PuitsSans Vin, Շավիլ:

╳

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի: Այս կիրակի ամբողջ օրը, Hôtel Beauséjourի ծառախիտ պարտէզը, Rue Favantineի մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

╳

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն կազմակերպած է դաշտահանդէս մը, Beauregardի անտառին մէջ, այս կիրակի ամբողջ օրը:

Կը նախագահէ ընկեր ԱՐԱՄ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ

Օթօքարի մեկնում՝ առաւօտեան ժամը ճիշդ 7ին եւ 8ին:

Մանրամասնութիւնները տեսնել տեղական յայտարարութեան մէջ:

╳

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Օգոստոս 3ին, Վալապրի անտառին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Մեծ դաշտահանդէս

կազմակերպուած Համախորհրդցիական միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ:

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Վինաթիէի մօտ, Փարք տը Փարիի մէջ:

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ, գիները դիւրամատչելի: Ընտանեկան ընկերային զուարթ մթնոլորտ: Խմբական երգեր, արտասանութիւններ, պարեր եւ ուրիշ շատ մը հաճելի անակնկալներ:

Մուտքը ազատ է

Օր. ՇԱՔԷ ԵՕԼԱՆՏ ՍԷՖԷՐ
Պ. ՍԱՐՕ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ
Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Պ. Դաւիթ Յովհաննէսեանի:
Փարիզ, 5 Յուլիս, 1952

ԱՑՏԱ ԿՐԻՆ (ԿԻՐԻՆԼԵԱՆ)
ՄԿՐՏԻՉ ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ

Թրիփոլի (Լիբանան) Նշանուած 13-7-52 Փարիզ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ. — Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը ճիշդ 20ին, Ահարոնեան ակումբը:

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelais դպրոցի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր բոլոր բաժանորդներէն որ երբ հասցէ կը փոխեն, չմոռնան միասին ղրկել ՆԱԽՈՐԴ ՀԱՍՑԷՆ:

Նոյնը կը խնդրենք այն բաժանորդներէն որոնք օդափոխութեան կ'երթան:

Հասցէի փոփոխութեան համար կը խնդրուի 50 ֆրանք ղրկել, արձակուրդի համար՝ 100 ֆրանք:

Թիւրիմացութիւններ կը պատահին, երբ հին հասցէն ղրկուած չըլլար:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ. — Կրընոպլի Կապ. Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է իր երիտասարդ ընկերուհիներէն Օր. Ալիս Արապեանի եւ Պ. Ս. Կալմէրեանի նշանախօսութեան առթիւ, փոխան ծաղկեփունջի եւ խօսնցեալներու ծնողքներէն եղած նուէրներէ՝ 4500 Ֆր. եւ հինգ տոլար:

Կրընոպլի Կապ. Խաչը մասնաւոր շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր այն հայրենակիցներուն՝ որոնք սիրով իրենց մասնակցութիւնը բերին «Ծոմապահի թեան շաբաթ»ուան առթիւ կազմակերպուած նուիրահաւաքութեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Տէր եւ Տիկիններ Հր. Գրյրճեան (Պոլիս), Յ. Արապաճեան (Մօնպրիզօն), Հ. Սիմօնեան, Այրի Տիկին Գրյըճեան, Տէր եւ Տիկիններ Գ. Գրյրճեան (Պոլիս), Յ. Գոստիկեան, Մ. Նալպանտեան, Ժամկոչեան, Յ. Աւաւեան, Բ. Այվազեան, Անանեան, Թոսունեան, (Ամերիկա), Յ. Հանչէրլեան (Մօնպրիզօն) եւ Մ. Գրյրճեան, շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց՝ որոնք գրաւոր կամ իրենց ներկայութեամբ յարգեցին յիշատակը իրենց հօր, եղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝ ՅԱԿՈԲ ԳԸՅԸՃԵԱՆԻ, որ իր մահկանացուն կնքեց 72 տարեկան հասակին՝ Կրընոպլի մէջ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ. — Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը կը վերաբացուի Հոկտ. 1ին: Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Bld du Nord, Le Raincy, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ առաւօտները ժամը 9—12: Հեռաձայն Le Raincy 172:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme;Paris(13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 24 JUILLET 1952 Հինգշաբթի 24 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6821-Նոր շրջան թիւ 2232

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ ԱՐԹՆՑԱԾ ԵՆ

Ինչ որ տեղի կ'ունենայ Իրանի եւ Եգիպտոսի մէջ, անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ թէ վերջնապէս արթնցած են Արեւելքի ժողովուրդները :

Անոնք այլ եւս չեն հանդուրժեր որեւէ օտար լուծի, քաղաքական թէ տնտեսական: Եւ այս՝ ի գին անհնարին զոհողութեանց :

Նոյն իրողութիւնը կը հաստատեն Ծայր. Արեւելքի արիւնահեղութիւնները, որոնք անհուն անջրպետ մը բացած են, տարիներէ ի վեր: Հետզհետէ աւելի ծաւալուն եւ սպառնալից համեմատանք առնելով :

Ծերացած Եւրոպան այլեւս պատրանքներ չի սնուցաներ այս մասին:

Ընդհակառակն, կուլիսին կը փորձէ ընդառաջ երթալ համար օրուան պահանջներուն :

Այս դետնին վրայ որոշ հեռատեսութիւն կը ցուցնէ բրիտանական միտքը :

« Կայսերական » գործունէութեան համար ամբողջ սերունդներ մարզուած են Մեծն Բրիտանիոյ մէջ, մասնաւոր ճեմարաններով եւ դասընթացքներով: Լոնտոն ամուր կառչած է գաղթային քաղաքականութեան ու ոգւութեանց, որոնք ինքնուրոյն վարդապետութիւն մը կը կազմեն :

Եւ սակայն, կ'ըմբռնէ թէ փոխուա՞ծ են ժամանակները, ինչպէս ժողովուրդները :

Հետեւաբար, ընդառաջ կ'երթայ աստիճանաբար, երբ վտանգի առաջին կայծերը կ'երեւան :

Այսպէ՛ս է որ, հետզհետէ քաշուեցաւ բազմաթիւ երկիրներէ, ճանչնալով անոնց անկախութիւնը: Ամենավերջին փաստ՝ Հնդկաստանի պարագան :

Որ եւ է Նահանջի ատեն, Լոնտոն միշտ ալ կը պահէ «բանալիները»: Ուրիշ խօսքով, ռազմագիտական դիրքերը, ճկուն բանաձեւեր մշակելով :

Իրեն կը հետեւին միւս գաղթային պետութիւնները, համաձայն իրենց հայեցողութեան եւ զօրութեան :

Արդ, մասնաւորապէս վերջին պատերազմէն ի վեր, բազմաթիւ երեւոյթներ եւ դէպքեր կ'ապացուցանեն թէ Ասիոյ եւ Ափրիկէի ամէնէն յետամնաց ժողովուրդներն անգամ դարձած են աւելի վճռական եւ պահանջկոտ: Կ'ուզեն բացարձակապէս տանտէր դառնալ իրենց երկիրներուն մէջ, օգտուելով հանդերձ արտաքին օժանդակութիւններէ :

Ահաւասիկ վերջին երկու պերճախօս օրինակները, — Իրանի եւ Եգիպտոսի անկիւն պայքարը՝ բրիտանական ազդեցութեան դէմ :

Իրան արտակարգ տագնապի մը մատնուած է, ելմտական թէ տնտեսական տեսակէտով :

Կացութիւնը աւելի ծանրացաւ Ապատանի նաւթահորերուն փակումէն ետք: Պետութիւնը զրկուեցաւ հսկայ աղբիւրէ մը, եւ անհնարին դժուարութեանց մատնուած է :

Բայց եւ այնպէս,— ոչ մէկ նահանջ: Ազգ. Ճակատը ունի հիմնական ծրագիր մը զոր կը հետապնդէ անվհատ: Նոյն իսկ աչք առնելով ներքին յեղափոխութիւն մը, ինչպէս հաստատեցին անցեալ շաբթուան արիւնալի դէպքերը :

Եգիպտոս ալ «սեւ շաբաթ» մը անցուց անցեալ յունուար 26ին, երբ ամբոխը քանի մը ժամուան մէջ հրկիզեց 7—800 մեծ ու փոքր շէնքեր,— բոլորն ալ սեփականութիւն օտարականներու :

Չորս կառավարութիւններ իրարու յաջորդեցին այդ օրէն ասդին: Եւ ահաւասիկ հինգերորդը, որ կը յայտարարէ թէ անփոփոխ կը մնայ հիմնական քաղաքականութիւնը:

Ծառոնց ջնջուած ըլլալով 1936ի դաշնագիրը, Եգիպտոս կը պահանջէ որ Անգլիա պարպէ Սուէզի շրջանը եւ ճանչնայ Սուտանի կցումը:

Ինչպէս Թէհրանի մէջ բացարձակ նախապայման դրած են ճանչնալ քարիւղի ազգայնացման օրէնքը, Գահիրէի մէջ ալ կը պնդեն այդ երկու պայմաններուն վրայ, բանակցութիւնները վերսկսելու համար :

Անշուշտ այս իրողութիւնները խորապէս կ'ազդեն Միջին Արեւելքի միւս նորազատ ժողովուրդներուն վրայ: Ապացոյց՝ այն պարբերական խլրտումները որոնք միշտ մտահոգութիւն կը պատճառեն արեւմտեան պետութեանց :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՆՈՅՆ ԻՍԿ ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆՆԵՐ »

Էջմիածնի միաբաններէն Վահան արք. Կոստանեան, որ Անթիլիաս գացած էր Գարեգին կաթողիկոսի յուղարկաւորութեան առթիւ, կ'աւետէր, պոլսահայ թերթի մը միջոցաւ .

— « 1953 Մայիսին միւռոնօրհնէքի արարողութիւն մը պիտի կատարուի Էջմիածնի մէջ: Այդ առթիւ արտասահմանէն ալ պիտի հրաւիրուին բարձրաստիճան եկեղեցականներ եւ նոյնիսկ աշխարհականներ: Հարիւր յիսուն հոգի պիտի կրնան երթալ»: (Յառաջ, 19 Յուլիս):

Առաջին անգամ չէ որ աւետաբեր լուրեր կը հաղորդուին միւռոնօրհնութեան մասին :

Եթէ չեմ սխալիր, այդ արարողութիւնը պիտի կատարուէր 1946ին, ինչպէս յայտարարուեցաւ 1945ի Եկեղեցական համագումարէն ետք :

Այն ատեն Կարս - Արտահանի եւ Ներգաղթներու խնդիրն ալ կ'արծարծուէր, վարդավառ յոյսեր ներշնչելով միամիտներուն :

Վահան արք.ի յայտարարութեան մէջ — նո՛ր աւետիս — ուշադրութիւնս գրաւեց հոյակապ տող մը, — « Նոյն իսկ աշխարհականներ»:

Չեմ կարծեր որ պոլսահայ թերթին տնօրէնը սխալ հասկցած ըլլայ :

Միայն թէ՝ նրբութիւն մը,— Արեւելահայերը «նոյնիսկ»ի փոխարէն կը գործածեն «անգամ» : Ուրեմն, «անգամ աշխարհականներ», կրնայ ըսած ըլլալ Էջմիածնի ներկայացուցիչը :

Ի՞նչ թանկագին շնորհ, յանուն «ռեւոլուցիոն» իշխանութեան մը, որ թռչուն չի փախցներ իր փշաթելերէն ներս:

Ահա թէ ինչքան «ազատ է եւ անկախ», մեր հայրենիքը :

Աշխարհի ամէնէն յետադիմական, քաղքենի - դրամատիրական երկիրները մրցումի ելած են իրարու հետ, դուռները լայն բանալով հարիւր հազարաւոր այցելուներու, շրջիկներու եւ պանդուխտ զաւակներու առջեւ :

Անցագրի դիւրութիւն եւ հրաժարում զանազան ձեւակերպութեանց: Հարիւրին 25—30 զեղչ երթեւեկի համար: Ազատութիւն՝ որեւէ երկրի մէկ ծայրէն միւսը շրջելու:

Իսկ մեր երջանի՛կ հայրենիքին մէջ՝ պատահական արտօնութիւն մը «Նոյնիսկ աշխարհականներ» ընդունելու:

Շնո՛րհ — Էջմիածին երթալու: (Անշուշտ Երեւանէն անցնելով): Այն ալ կրօնական արարողութեան մը առթիւ:

Պատրաստուեցէք, «անկուսակցական եկեղեցասէրներ»: Մօտ է գարունը ...

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ նոր կառավարութիւնը կը շարունակէ անխնայ հարուածել երէկուան կուռքը, Աննա Փաուքէր եւ միւս պաշտօնանկ նախարարները, պատասխանատու համարելով ապրուստի սղութեան եւն.: Այս առթիւ կ'ըսեն թէ «Շատ քիչ բանջարեղէն եւ պտուղ կը հասնի Պուքրէշ»: Մաքրագործումները կը շարունակուին: Ռումանիոյ մէջ ալ նոր սահմանադրութիւն մը մշակուած է, թունդ բոլշեւիկեան :

× Ռումանիայէն Պոլիս ապաստանած է Թորոս Մանուկեան, իր կնոջ հետ: Այս առթիւ պատմեր է «Ճիւմհուրիյէթ»ի թէ կօշիկի վաճառականութեամբ կը զբաղէր Պուքրէշի մէջ, չորս աշխատանոց եւ երկու յարկաբաժին ունէր: Կարմիրները գրաւեր են ամէն բան, հեռաւոր գիւղ մը աքսորելով զինքը :

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար առաջնորդը, Թոլիաթթի, ճառ մը խօսելով, յայտարարեց . — «Մեր անկախութիւնը հետզհետէ կը վտանգուի : Օտարը զինուորական խարիսխներ հաստատած է մեր երկրին մէջ եւ կրնայ գործածել զանոնք հաւանական պատերազմի մը համար որուն մէջ ոչ մէկ շահ ունինք մենք »:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ ազգ. տօն հռչակուեցաւ Յուլիս 22ը, նոր (բոլշեւիկեան) սահմանադրութեան հռչակման առթիւ: Ցոյցերուն կը մասնակցէին 200.000 երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ, ուսանողներ, զինուորներ, բանուորներ եւ գիւղացիներ :

ԱԶԳ. ՃԱԿԱՏԻՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

ՏՈՔԹ. ՄՈՍԱՏԵՂ ՎԱՐՉԱՊԵՏ՝ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԼԻԱԶՕՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ

Երկօրեայ խռովութիւններէն ետք, Իրանի երեսփ. ժողովը Յուլիս 22ին միաձայնութեամբ վարչապետ վերընտրեց Տոքթ. Մոսատեղը, որ անմիջապէս Շահին ներկայացաւ եւ ստանձնեց նոր դահլիճին կազմութիւնը: Միայն երկու երեսփոխաններ ձեռնպահ մնացին :

Հեռագրի մը համաձայն, ծերունի վարչապետը, որ 72 տարեկան է, միեւնոյն ատեն լիազօրութիւն ստացած է վարելու պատերազմական նախարարութիւնը, ինչպէս կը պահանջէր անցեալ չորեքշաբթի օր, իր հրաժարումէն առաջ: Իր նախորդը, Ղաւամ Սալթանէ, հազիւ չորս օր իշխանութեան գլուխ մնաց եւ Թէհրանէն հեռացած էր խռովութեանց ընթացքին :

Երեսփ. ժողովին ականաւոր անդամներէն մէկը յայտարարեց թէ հինգ հոգինոց յանձնախումբ մը կազմուած է, անկարգութեանց խնդիրը քննելու եւ պատասխանատուները պատժելու համար: Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուի Շահին կրտսեր եղբայրը, իշխան Ալի Ռզա, իբրեւ պատասխանատու երկու քաղաքացիներու սպանութեան: Թերթերը կը գրեն թէ այս երկուքը շրջապատած էին իշխանին ինքնաշարժը, երբ կ'անցնէր Թէհրանի փողոցներէն, ցոյցերու պահուն :

Ղաւամ Սալթանէ տեղեկագիր մը ուղղած է քննիչ յանձնախումբին, հերքելով իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւնը: Կ'ըսէ թէ ինք հրաժարած էր երեք օր առաջ, բայց Շահը մերժած էր ընդունիլ:

Ազգ. Ճակատէն երկու երեսփոխաններ օրինագիծ մը պատրաստած են, որով կը պահանջեն գրաւել Ղաւամ Սալթանէի ստացուածքը: Իրադեկներ 56 միլիոն տոլար կը հաշուեն այդ հարստութիւնը :

ՀԻՆԳ ՀԱԶԱՐ ՀՈԳԻ ԿԸ ՑՈՒՑԱԴՐԷՆ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ԴԻԱԿՆԵՐԸ

Մէճլիսին մէջ ներկայ էին 64 երեսփոխաններ, որոնց 61ը քուէ տուին Տոքթ. Մոսատեղի, երկուքը ձեռնպահ մնացին, իսկ Նախագահը քուէ չտուաւ: Խանդավառ բազմութիւն մը ողջունեց քուէարկութեան արդիւնքը, խելայեղ ծափերով եւ հայրենասիրական կանչերով: Աւելի քան հինգ հազար հոգի խռնուած էին հրապարակին վրայ, միասին տանելով տասը սպանեալներու դիակները : Ազգ. դրօշը կէս պարզուած էր խորհրդարանին վրայ: Ուրիշ դրօշներ ալ կը ծածանէին մայրաքաղաքի զանազան մասերուն մէջ՝ սեւ ժապաւէններով, իբրեւ սուգի նշան: Միեւնոյն ատեն պաշտօնապէս կը հաղորդուէր ուրիշ յաղթանակ մը, — Լա Հէյի միջազգային Ատեանը ընդունած է Իրանի տեսակէտը, յայտարարելով թէ իրաւասու չէ միջամտելու անգլօ-իրանեան քարիւղի վէճին:

Վերջին լուրերու համաձայն, բարեկարգութիւնը վերահաստատուած է: Երեսփ. ժողովի քուէարկութենէն առաջ, Ազգ. Ճակատին երեսփոխանները դուրս ելլելով, յորդորեցին տանիլ մասնաւոր գերեզմանի մը մէջ թաղել զոհերը, եւ խոստացին լուծել անոնց վրէժը: Ամբոխը կը մռնչէր,— «Վրէ՛ժ: Պէտք է գնդակահարել Ղաւամ Սալթանէն »: Քննիչ յանձնախումբը պահանջած է դատել եւ գնդակահարել նաեւ ընդհ. ապահովութեան պետ՝ զօր. Ալի Ղարդան եւ Թէհրանի զինուորական կառավարիչը՝ Ալաւի Մողատէն, իբրեւ [illegible] սպանութեան :

ԵՐԿՐՈՐԴ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Լա Հէյի Միջազգային Ատեանը Յուլիս 22ին 5ի դէմ 9 ձայնով վճռեց թէ ինք ձեռնհաս չէ միջամտելու Անգլօ-իրանեան վէճին: Այս վճիռին դէմ քուէարկած էին անգլիացի, չիլիցի, ամերիկացի, քանատացի եւ պրազիլիացի դատաւորները, Թեր՝ Ֆրանսացի, լեհ, եուկոսլաւ, չինացի, ուրուկուէյցի, իրանեան դատաւորները եւ Նախագահը: Բացակայ էին հնդիկ եւ խորհրդային դատաւորները: Վճիռին յայտարարութենէն ետք, Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ ուրիշ ատեանի մը պիտի դիմեն: Ուրիշներ ալ կը կարծեն թէ Լոնտոն պիտի փորձէ բանակցիլ Տոքթ. Մոսատեղի հետ: Լա Հէյի վճիռէն զատ, Թէհրանի վերջին խռովութիւններն ալ կը հաստատեն թէ ուրիշ ելք չկայ, եթէ ոչ բանակցիլ Տոքթ. Մոսատեղի հետ :

Անգլիոյ դահլիճը ստիպողաբար նիստի հրաւիրուեցաւ, այս վճիռին առթիւ: Անգլօ-իրանեան ընկերութիւնը որոշեց դատ բանալ բոլոր անոնց դէմ որ իրանեան քարիւղ կը գնեն :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Վերջին պահուն անթելը հաղորդեց թէ Եգիպտոսի բանակը ձեռք առած է երկրին իշխանութիւնը :

ԴԱՌՆ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1.— ՇԱՏ ԲԱՆ ԿԱԽՈՒՄ ՈՒՆԻ ԾՆՈՂՔԷՆ

ԽՄԲ.— Մուրատեան վարժարանի ամավերջի հանդէսին առթիւ, Հ. Սահակ վրդ. Տէր Մովսէսեան ընդարձակ տեսութիւն մը պատրաստած էր կրթական գործի մասին, բայց միայն ամփոփումը կարդացած ըլլալով, վերամշակած եւ մեզի ղրկած է: Կը հրատարակենք հիմնական մասերը.—

Կէս դարէ մը ի վեր ուսուցչական եւ զանազան պաշտօններով աշխատած եմ մեր Մխիթարեան վարժարաններուն մէջ, սկսած Ս. Ղազարու վանքէն, Գատրղիւղի Մխիթարեան վարժարանէն, Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանէն, եւ Փարիզի Մուրատեան վարժարանէն:

Չեմ ցաւիր որ կեանքս մաշեցուցած եմ խոստմնալից եւ կայտառ հայ մանուկներու վրայ, որոնք ինծի համար աւելի յարգի են քան այն հատորները, զորս կրնայի գրել նոր եւ գալոց սերունդին մտաւոր պաշարին համար:

Այս բոլոր վարժարաններուն աշակերտներէն եւ անոնց ծնողներէն պահած եմ սիրուն եւ արտայայտիչ յիշատակներ: Շնորհիւ այդ վարժարաններուն մօտէն հաղորդակցութեան մէջ մտած եմ աշակերտաց ծնողներուն եւ առ հասարակ հայ ժողովուրդին հետ: Կրցած եմ մօտէն ուսումնասիրել հայ ընտանիքը իր բարեմասնութիւններով եւ թերի կողմերով: Եւ եկած եմ այն եզրակացութեան թէ ծնողքէն կախուած է իր զաւկին լաւ կամ յոռի ապագան: Եւ ահա թէ ինչու համար:

Առաջին աշխարհաւեր պատերազմէն առաջ, հայ մայրը իր զաւկին ձեռքէն բռնած կը մտնէր հայկական վարժարաններու սեմէն ներս, դէմքին վրայ կ'ուրուագծէր գոհունակութեան ժպիտ մը: Ան գիտէր թէ իր տղան մտած է յուսոյ տաճարը, ուր պիտի ստանար բարեկրթութեան եւ գիտութեան գանձեր, իր ապագան լաւագոյն հիմերու վրայ դնելու համար: Երբ այդ հայ մայրը կը կատարէր իր զաւկին արձանագրութիւնը, ըստ բարի սովորութեան կ'արտասանէր «միսը քեզի, ոսկորը ինծի» խորիմաստ առածը: Աշակերտը երբ կը մտնէր վարժարան, թէ ծնողքն եւ թէ վարժարանին տնօրէնութիւնը ապահով էին թէ աշակերտը պիտի մնայ վարժարանին մէջ մինչեւ ուսումնական ընթացքին աւարտումը: Թուրքիոյ մեծ քաղաքներուն եւ գաւառներու հայկական վարժարաններու աշակերտներուն մտքէն իսկ չէր անցներ, թէ քանի մը տարի ուսում ընելէ վերջ, յանկարծ աշակերտը ձանձրանար ուսումէ եւ ծնողքին քով մնար կոխէր բռնելու համար,— այլեւս չեմ ուզեր ուսումըս շարունակել, ինչպէս կ'ըսէ այսօր մանուկը, պարտադրելով իր տղայական կամքը հօրը եւ մօրը:

Մատս ճիշդ վէրքին վրայ դրած կ'ըլլամ եթէ ըսեմ որ երկրորդ աշխարհամարտէն վերջը առ հասարակ բոլոր աշխարհի ծնողներու եւ իրենց զաւակներուն մտայնութիւնը արմատապէս յեղաշրջուած է:

Ծնողներու անիմաստ որդեսիրութիւնը այնպիսի ծայրայեղութեան հասած է, որ երբեմն աշխարհի ամէնէն իմաստուն մարդն ալ չի կրնար անոնց խելքը տուն կանչել:

Կ'ենթադրեմ թէ այս ողբալի մտայնութեան պատկերը կը տիրապետէ քիչ թէ շատ արեւմտեան եւ անգլոսաքսոն երկիրներու մէջ, ուր դիպուածով կրնայ գտնուիլ հայկական կրթ. հաստատութիւն մը:

Ուշքս կեդրոնացնելով մի միայն Փարիզի Մուրատեան վարժարանին վրայ՝ կը տեսնենք որ հոն կը պատահին ամէն տեսակ պատկերալից տեսարաններ: Կան ի հարկէ, գիտակից, իսկապէս իրենց զաւակը սիրող հայրեր եւ մայրեր, որոնք հին, աւանդական դրութեան կը հետեւին, այն է՝ իրենց զաւակներուն տալ ամբողջական դաստիարակութիւն մը եւ ուսումնական հաստատուն կրթութիւն մը, ինչպէս կ'ըլլայ ամէն քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ, ուր իրական համոզումն այն է թէ ազգին մեծութիւնը կախուած է նոր սերունդին ստացած կրթական եւ ուսումնական պաշարէն: Եւ այս արդիւնքին հասնելու համար է որ ուսումը պարտաւորիչ է բարեկարգ պետութեանց մէջ:

Մխիթարեանները, 1836ին հիմնելով Մուրատեան եւ Ռափայէլեան գիշերօթիկ վարժարանները, քալեցին այս սկզբունքին համաձայն, եւ կրցան մեր ազգին ընծայել բազմաթիւ բարձր մտաւորականներ, ազգային գործիչներ եւ պետական բարձր պաշտօնեաներ:

Առաջին աշխարհամարտէն վերջը, երբ մեր ազգին զանգուածը բնաջինջ եղաւ, բազմաթիւ հայորդիներ, որոնց մեծագոյն մասը ծնողազուրկ էր, մտան Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանը, վերջացուցին իրենց ուսման շրջանը, մտան իտալական եւ ուրիշ համալսարաններ, յաջողութեամբ կատարեցին իրենց ուսման շրջանը եւ այսօր հրապարակի վրայ բռնած են պատուաբեր դիրքեր: Անոնցմէ ելած են ականաւոր մասնագէտներ. թէ բժշկութեան թէ ատամնաբուժութեան եւ թէ գեղարուեստի զանազան ճիւղերու մէջ, ինչպէս նաեւ ճարտարապետութեան եւ ճարտարագիտութեան մէջ:

Որ Հայը որ Միլան այցելէ, պիտի տեսնէ թէ այդ գաղութին մտաւոր դասակարգը Մխիթարեան Նախկին Սաներէ կազմուած է:

Այս յաջողութեան մէջ մեծ դեր կատարած է հոգեբանական պատճառը:

Այդ հին սաները, այն խորին համոզումը ունեցած էին, թէ իրենք կրնան բարձր դիրքերու հասնիլ մի միայն իրենց անձնական ջանքով, իրենց ճակտին քրտինքովը: Անոնց մեծագոյն մասը ծնողազուրկներէ կազմուած ըլլալով, ոչ մէկ նիւթական շահ սպասելու չէին իրենց ծնողքներէն, եւ ուստի պէտք էին իրենք իրենց կերտել իրենց ապագայ երջանկութիւնը: Եւ այս գիտակցութեամբ ոգեւորուած նետուեցան կեանքի ասպարէզը: Հակառակ անոր որ անոնցմէ ամէն մէկը իր մասնագիտութիւնը ունի, սակայն երբ առիթը ներկայանայ, անոնք կարող են դառնալ վարժարաններու տեսուչներ, հայագիտութեան ուսուցիչներ:

Այս մխիթարական երեւոյթը կրկնուեցաւ նաեւ Փարիզի Մուրատեան վարժարանին մէջ, սկսած 1929 մինչեւ 1939ի թուականը, երբ գերմանական թնդանօթները փակեցին վարժարանին դռները: Այս շրջանի աշակերտները, որոնց մէկ մասը բարեկեցիկ ծնողաց զաւակներ էին, մինչեւ վերջ շարունակեցին իրենց ուսումները, որոնք համոզուած էին թէ երբ գործի գլուխ անցնին պէտք ունին բարեկրթութեան եւ ուսումնական բաւարար պաշարի:

Երկրորդ Աշխարհամարտը շատ մը ծանր չարիքներու հետ, բերաւ ախտաւոր մտայնութիւն մը, այն է, օր առաջ դրամ շահելու, հարստանալու, սեփական տուն, դղեակ, եւ ինքնաշարժ ունենալու բուռն փափաք մը, որոնցմէ մեծապէս ազդուեցաւ պատանիներու վաղվուան երեւակայութիւնը: Օր առաջ դպրոցէն դուրս ելլելու, դրամ վաստկելու եւ դեռատի հասակէն կեանքը վայելելու փափաքը, դարձաւ միակ գաղափարականը: Յայտնի է որ այս մեր ազգային հին ախտերէն մէկն էր:

Երկրորդ Աշխարհամարտը շատ մը չարիքներու հետ բերաւ մեծագոյն չարիքը: Նոր սերունդը, կրելով մեծամեծ զրկանքներ անդադար լսելով պատերազմի գոռացող թնդանօթներու եւ սարսափազդու ռմբակոծումներու ահեղ ձայները, դարձաւ ջղային, անկարգապահ, անիշխանական, քմահաճ եւ հակած դէպի ծուլութիւն:

1946ին երբ Մուրատեան վարժարանը ռմբակոծումներէ ծանրապէս վնասուած եւ արագօրէն վերականգնուած, վերստին իր դռները բացաւ հայ մանուկներու առջեւ, պարզուեցաւ զարհուրելի տեսարան մը:

Նորեկ աշակերտները, որոնք բոլորն ալ կու գային թաղային դպրոցներէ, վարժարանս խուժեցին այնպէս, ինչպէս անկարգապահ բանակ մը, որ հարուստ բերդի մը կը տիրանայ: Իրարու վիզէն բռնած եւ իրար գետին տապալած ցեխի կամ փոշիի մէջ: Անոնց համար ասիկա բնական բան մըն էր, մանաւանդ թէ հաճելի: Անոնք սուր դմելիներով յարձակեցան պարտէզի ծառերուն վրայ, փորեցին զանոնք, կտրեցին բազմաթիւ ճիւղեր, որոնցմէ ճարտարութեամբ շինեցին հրացաններ, նետեր եւ նիզակներ, եւ սկսան սիգաճեմ քայլերով իրարու մարտի հրաւէր կարդալ:

Նորեկ վարդապետները սարսափեցան եւ յուսահատական աղաղակ մը արձակեցին ըսելով —«Անկարելի է դաստիարակել այս տղաքը»: Հայագէտ Գ. Ֆէյտին, որ պատերազմէն առաջ ուսուցիչի եւ հսկիչի պաշտօն կը վարէր վարժարանիս մէջ եւ գիտէր թէ ինչպիսի օրինակելի կարգ եւ կանոն կը տիրէր այդ հաստատութեան մէջ զարմանքէն կամուած մնաց: Նոյն տպաւորութիւնը կրեցին Ֆրանսացի ուսուցիչները եւ հայ հսկիչները:

Այս տողերը գրողը սիրտ կուտար վարդապետներուն եւ ուսուցիչներուն ըսելով — Այդ անզսպելի ճակները շուտով կարգի կանոնի եւ բարեկրթութեան կաղապարի մէջ պիտի մտնեն:

Իրականին մէջ ես ալ յուսահատած էի եւ ծնողքներու այցելութեան օրերուն չքաշուեցայ քանի մը անգամ շեշտել, «թէ իրենց զաւակները մէկ մէկ թաթարներ են յազգէ ճնտողաց կարգէն»: Ամիսներ տեւեց մինչեւ որ այդ անզուսպ ճակները հանդարտեցան: Երկրորդ տարին միայն Մուրատեան վարժարանը գտաւ իր նախապատերազմեան պայծառ մթնոլորտը, վարդապետներուն հոգին բերան բերելէն վերջը:

Այդ մեծ չարիքին հետ կապուած էր աշակերտներուն խորին խորշումը դէպի ուսումը, եւ ուտելու եւ զուարճանալու անյագ տենչը: Խրատ, յորդոր, յանդիմանութիւն եւ պատիժ ոչ մէկ ազդեցութիւն կը գործէին այդ աշակերտներու վրայ: Եթէ մենք մոռնայինք պատժին գործադրութիւնը, ինք աշակերտը կուգար յիշեցնել թէ պատժուած է, իբրեւ թէ մրցանակ մը շահելու հաւասար բան մ ըլլար:

Յունահայ գաղութը երէկ եւ այսօր

Երեսուն տարուան կեանք ունի յունահայ գաղութը: 1922ի Փոքր Ասիոյ աղէտէն փախած եօթանասուն հազար Հայեր, իբրեւ իրենց առաջին ապաստան գտան այս երկիրը: Առաջին քանի մը տարիներու տեղաշարժերէն ետք, գաղութը ունեցաւ 32 հազարի մնայուն թիւ մը: Մնացեալները մեկնեցան զանազան երկիրներ, մանաւանդ Ֆրանսա եւ Հարաւային Ամերիկա:

Սփիւռքի մէջ, յունահայ գաղութը զատորոշուեցաւ իր անհանդարտ եւ եռուն կեանքով, ուր կուսակցական պայքարները տարուեցան կատաղի մոլեռանդութեամբ՝ ամբողջ քառորդ դար: Եթէ ընդունինք, որ այդ պայքարները մեծապէս վնասեցին մեր ազգային միասնականութեան, կարելի չէ ուրանալ, սակայն, թէ անոնք խթանեցին նաեւ մեր ազգային կեանքն ու հանրային հասարակական շարժումները:

1946—47ի ներգաղթով՝ յունահայ գաղութէն հայրենիք փոխադրուեցան 18.000 հոգի: Հայրենատենչ այս բազմութեան մէջ էին նաեւ խմորարար այն տարրերը, որոնք ամէն վայրկեան շոգիի վրայ պահեցին այս գաղութը, պատճառ ըլլալով, որ ժողովուրդը չկարենայ մտածել հիմնական ձեռնարկներու եւ գործերու մասին: Եւ, այս է պատճառը, որ Յունաստանի մէջ, իբրեւ ազգային հաստատութիւն, գրեթէ ոչինչ ունինք, բացի քանի մը եկեղեցիներէ եւ դպրոցներէ:

Ներգաղթէն ետք, մնացեալ 14 հազարնոց գաղութին մէջ ստեղծուեցաւ նոր կացութիւն մը: Ազգային կեանքը մտաւ նոր հունի մէջ եւ հաստատուն երկարատեւ պայքարներէ յոգնած ու խռովարար տարրերու խառնակութիւններէն ձանձրացած ժողովուրդը բռնեց համերաշխութեան ճամբան:

Դաշնակցութիւնը, որ, գոնէ ներգաղթէն ետք, կրնար տիրաբար ձեռք առնել գաղութին ընդհանուր ղեկը եւ իր ըմբռնած ձեւով վարել զայն, ի սէր համերաշխութեան եւ յանուն ազգային վերին շահերու, նախընտրեց գործակցութեան ձեռք երկարել բոլոր այն տարրերուն, որոնք տրամադիր էին իրենց քրտինքը խառնելու գաղութի ընդհանուր ճիգերուն:

Ստեղծուած այս համերաշխ մթնոլորտին կը պարտինք սփոփարար այն պատկերը, զոր այսօր կը ներկայացնէ յունահայ գաղութը:

Հակառակ իր համրանքին երկու երրորդը կորսնցուցած ըլլալուն, յունահայութիւնը այսօր կը ներկայանայ աւելի կայտառ ու կենսունակ եւ աւելի մաքուր՝ իր դիմագծով: Բոլոր մուրճերը կ'իյնան մէկ սալի վրայ եւ բոլորը կը ձգտին մէկ նպատակի,— հայապահպանում:

Վերջին տարիներուն արտասահմանէն Յունաստան այցելող մտաւորականներ ու ազգայիններ չկրցան իրենց հիացումը զսպել, ի տես տիրող համերաշխութեան, որուն պակասէն կը տառապին տակաւին մեր միւս գաղութները:

Զարմանալի երեւոյթ է, որ կազմակերպուած որեւէ կեդրոնական կամ մասնակի ձեռնարկ — հանդիսութիւն, տարեդարձ, ազգային տօներ, եւ այլն— իր շուրջը կը հաւաքէ աւելի բազմութիւն, քան պատերազմէն առաջ, երբ գաղութը ունէր այսօրուան թիւին եռապատիկը:

Բազմաթիւ ընտանիքներ եւ անհատներ, որոնք տարիներով չէին ուզած որեւէ ձեւով մասնակցիլ կամ զօրավիգ հանդիսանալ ազգային շարժումներուն, այսօր ինքնաբերաբար կը մօտենան հաւաքական ճիգերուն եւ սիրայօժար տրամադրութիւն կը յայտնեն բարոյապէս եւ նիւթապէս սատար հանդիսանալու նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան:

Կային մայրեր, որ փոխանակ իրենց նամակներով իրենց զաւակները զգաստութեան հրաւիրելու եւ աշխատութեան յորդորելու, պարզապէս անոնց կը գրէին. «Ամէն բանէ առաջ լաւ ուտես, լաւ խաղաս, լաւ քնանաս եւ կարդալով չյոգնիս»:

Արդէն տղաքը անհոգ, ուսման մէջ չափազանց տկար սորվեր էին միայն անդադար որոճալ: Թէեւ վարժարանն ունէր քաջ ու աննման խոհարար մը, որուն պատրաստած կերակուրները հռչակ հանած էին ամէն տեղ, ծնողք այցելութեան օրերուն քիլօներով ուտելիք կը բերէին եւ կամ կը ղրկէին, հակառակ վարժարանին խիստ օրէնքներուն: Ծնողք կը կարծէին թէ տղաք ի ժամու եւ ի տարաժամու ուտելով առողջ եւ զօրաւոր կը մեծնային: Սովորական դէպքեր էին որ տղան տունէն վարժարան վերադարձած ժամանակ ուղղակի անկողին երթար, որովհետեւ մայրը տղան պայթեցնելու չափ կերցուցած էր: Եւ ասոր հետեւանքն այն կ'ըլլար որ որկրամոլ տղան օրերով, երբեմն շաբաթներով անկողին կը մնար, եւ հակառակ ասոր ծնողքները չէին զգաստանար:

Հ. ՍԱՀԱԿ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

Զանազան անկիւններու մէջ, տարիներով իրենց պատեանին մէջ մեկուսացած հայ ընտանիքներ, այսօր, իրենց յունախօս զաւակները կը մղեն դէպի երիտասարդական կազմակերպութիւններ, այլասերումի ճանկերէն փրկելու համար զանոնք:

Ներգաղթէն առաջ, մօտաւորապէս 14 հազար հոգի հաշուող յունահայ գաղութը, այսօր կը տատանի 9—10 հազարի միջեւ: Վերջին երեք չորս տարիներուն, աւելի քան երեք հազար հոգի մեկնած են դէպի Արժանթին: Վերջերս, թէեւ արտագաղթի հոսանքը մասամբ կանգ առած է Արժանթին մուտքի դժուարութեանց պատճառաւ, բայց մեկնելու հոգեբանութիւնը միշտ գոյութիւն ունի շատերու մօտ:

Ճիշդ է, որ Յունաստանի տնտեսական նեղ պայմանները եւ հաւանական պատերազմի մը սարսափը կարեւոր դեր կը խաղան այս հոգեբանութեան ստեղծման մէջ, բայց, կը կարծենք թէ տեղ փոխելու եւ գաղթելու այս հիւանդութիւնը մեզի մնացած է անցեալէն: Քիչ չէ թիւը այն ունեւոր եւ բարեկեցիկ Հայերուն, որոնք տնտեսական փայլուն հեռանկարներու երազներով տարուած, կը քանդեն տարիներու վաստակը՝ իրենց տունն ու գործը եւ կը նետուին դէպի անծանօթ երկիրներ, ուր հիասթափութիւնն ու յուսալքութիւնը կը սպասեն իրենց:

Մեկնողներէն շատեր զղջացած են արդէն եւ դժգոհութեան նամակներ կը գրեն հոս: Վերադարձողներ ալ կան եւ պիտի ըլլան տակաւին: Անձնական նամակներ կը հաղորդեն, թէ մեծ է թիւը այն արտագաղթողներուն, որոնք Պուէնոս Այրէսի հելլենական դեսպանատան սեմերը կը մաշեցնեն, վերադարձի արտօնութիւն ձեռք ձգելու համար: Դժբախտաբար, այս բոլորը դաս չեն ըլլար մարդոց, որոնց համար արտագաղթը դարձած է տեսակ մը մտասեւեռում:

Մարդահամարի չգոյութեան պատճառով, կարելի չէ ճշդել յունահայ գաղութի բուն թիւը: Բայց, ինչպէս յիշեցինք, դուրս ինկած չենք ըլլար եթէ ըսենք, թէ ան կը տատանի 9—10 հազարի միջեւ:

Այս թիւը բաժնուած է հետեւեալ կերպով. — Աթէնք եւ արուարձաններ՝ 6000 — 6500 հոգի, որոնցմէ 2500ը Տուրղութիի շրջան, մօտ 2000ը, Գոքինիա, 400ը Սինկրու եւ մնացեալները ցրուած մայրաքաղաքին զանազան թաղամասերու մէջ:

Թեսաղոնիկէի երբեմնի 6—7 հազարնոց գաղութէն կը մնան 1200 հոգի: Տէտէ Աղաճ, Գավալա, Քսանթի, Քոմոթինի (Կիւմիւլճինա) 100—150ական հոգի: Կրետէ՝ 250 եւ Միտիլլի՝ 120 հոգի: Անոնցմէ զատ բաւական թիւով ընտանիքներ ցրուած են Քորֆու եւ միւս կղզիներուն, Պելոպոնէսի եւ Լարիսայի գիւղերուն ու քաղաքներուն մէջ:

Այս վերջիններուն մէկ մասը, դժբախտաբար, կորուած է հայ հաւաքականութենէն եւ նոյնացած տեղացի տարրին հետ: Մանաւորաբար նորերը գրեթէ մոռցած են իրենց մայրենի լեզուն: Շրջուն քահանայի մը կամ հանրային գործիչի մը ընելիք տարեկան մէկ կամ երկու այցելութիւնները այս շրջանները, կրնային շատ բան փրկել մեր բեկորներէն, հրահրելով անոնց մէջ անթեղուած ազգային կայծերը:

Ինչպէս բոլոր գաղութներու մէջ, յունահայ գաղութին մէջ ալ, մանաւորաբար, զգալի է պակասը մտաւորական ուժերու: Եղածները կլանուած եւ ծանրաբեռնուած են բազմապիսի հանրային գործերով: Տակաւին կանուխ է յոյս կապել յետպատերազմեան սերունդին վրայ, իբրեւ առաջնորդող ուժի: Ժամանակի ընթացքին, անշուշտ, պիտի հասնին նորերը: Բայց, ատոր համար ալ անհրաժեշտ են հեղինակութիւն եւ փորձառութիւն ունեցող մտաւորականներ, որոնք կարենան ներշնչել նոր սերունդի կոչեցեալները եւ թրծել զանոնք:

Պատերազմին յաջորդող շրջանին, խառնակիչ տարրերու անպատասխանատու գործունէութեան հետեւանքով ստեղծուած հակահայ մթնոլորտը արդէն վարատած է եւ գաղութը կը վայելէ հելլէն պետութեան եւ ժողովուրդին կատարեալ վստահութիւնը:

Ա. Ս.

Թրխապատում

«ԻՍՄԷԹ ՓԱՇԱ ՌՈՒՍԵՐՈՒՆ ՅԱՆՁՆԵՑ 150 ԹՈՒՐՔԵՐ ՈՐՈՆՔ ՈՂՋ ՈՂՋ ԱՅՐԵՑԱՆ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ»

ԽՄԲ.— Թուրք ընդդիմադիր մամուլը կը շարունակէ իր պայքարը Իսմէթի եւ գործակիցներուն դէմ: Վանի նախկին երեսփոխան Իպրահիմ Արվաս, որ վերջերս երեւան հանած էր 50.000 Քիւրտերու ջարդը, այս անգամ նոր բաներ կը պատմէ (13 Յուլիս).

— Մօտաւորապէս 27 տարի առաջ. Սարաճօղլու սապէս կը պոռար Ազգ. Ժողովի բեմէն: — Մենք անապատի օրէնք չենք ուզեր ...

Իր խօսքը կոկորդին մէջ թողուցին սակայն: Հինգ տասը ժողովականէ զատ, միւս բոլոր երեսփոխանները ի կարգ հրաւիրեցին Սարաճօղլուն պայրոյթի աղաղակներով, ժխորը մեծցաւ եւ Սարաճօղլու բառ մը իսկ չկրցաւ արտասանել:

Սարաճօղլու քանի մը անգամ գործավարական աթոռներ փոխեց, եւ յետոյ ի վարձ իր անկրօնութեան, Իսմէթ փաշայի վարչապետը եղաւ: Վարչապետութիւնն ալ դայթակղութիւն մըն է ինքնին: Տեսէք թէ ինչպիսի զրպարտութիւններ եւ բարբանջանքներ թօթափեց իր բերնէն: Գիտէ՞ք թէ ինչ բառ. — Այս երկրին մէջ համայնավարութիւնը Մուհամմէտի դրօշին տակ պիտի մտնէ:

Այս կերպով կրկնակ ապացոյցը տուաւ իր անհաւատութեան եւ անաստուածութեան, այսինքն բացարձակ զռեհկութեան: Այդ օրերուն Սարաճօղլուի դահլիճին մէջ Հասան Ալի Եիւճէլ կրթական գործավար էր, ան ալ գործավարութեան վերաբերեալ ամէն ինչ երեսի վրայ թողուց, եւ սկսաւ «քոմիւնիզմ»ը տարածել մինչեւ գիւղական ուսումնարանները եւ միւս վարժարանները:

Երկրին մէջ գտնուող բոլոր կոմիւնիստները փրոֆէսէօր, դասատու կը նշանակէր, Համալսարանն ու վարժարանները կ'ողողէր անոնցմով, ազգին մէջ կ'ընդհանրացնէր համայնավարութիւնը իր բովանդակ սաստկութեամբ: Իր գործավարութենէն առաջ ձերբակալուած Նազըմ Հիքմէթի ալ թարգմանութիւններ ընել կուտար եւ անոր նիւթական պահանջները կը հոգար:

Երբ այսպէս Եիւճէլ կրթական եւ մշակութային շարքերուն մէջ կը տեղաւորէր կոմունիստները, անդին Սարաճօղլու կը ջանար քօղարկել եւ վարագուրել անոր գործունէութիւնը: Կ'ամչնամ ազգին հրապարակելէ այն ամօթալի ողբերգութիւնները որ պատահեցան Հասան օղլան գիւղական «էնսթիթիւ»ին մէջ: Արդէն չկայ մէկը որ չգիտնայ այդ զարշելի բաները:

Բուն ուշագրաւ պարագան սա է.— Իսմէթ փաշա իւրաքանչիւր օտարական այցելուի համար հացկերոյթ կը սարքէր այս «էնսթիթիւ»ին մէջ եւ զայն ցոյց կուտար պարծանքով:

Այդ խուլը, որ շատ լաւ գիտէր իւրաքանչիւր խալամ հայրենակցի մտերիմ կեանքը, իր կրթական գործավարին ընթացքն ալ գիտէր եւ ուժ կուտար անոր: Արդէն Վճռաբեկ Ատեանին որոշումով հաստատուեցաւ թէ Հասան Ալի վկայեալ «կոմիւնիստ» մըն է, բայց Բարձրագոյն Ատեանին յանձնուեցաւ:

Նախորդ Ազգ. Ժողովին Ներման օրինագիծ մը յանձնուած էր այն ատենուան կառավարութեան կողմէ: Օրինագիծը կ'առաջարկէր ներում շնորհել 84 համայնավարներու եւ 48 ռուս լրտեսներու, ու քանի մը հոգիի, որոնք Ազգ. Ժողովը անարգած էին: Միայն այդ յանցապարտներուն ներումը կ'ուզուէր:

Ազգ. Ժողովին մէջ փոթորիկ փրթաւ եւ ժողովականները խստիւ քննադատեցին այդ օրինագիծը: Շատ շատեր դէմ խօսեցան, երեսունի չափ բանաձեւեր տրուեցան, օրինագծին բարեփոխումը եւ կամ մերժումը պահանջելով: Ի վերջոյ ջախջախիչ մեծամասնութեամբ օրինագիծը մերժուեցաւ եւ այդ գործը վերապահուեցաւ յաջորդ Ազգ. Ժողովին:

Բայց կառավարութիւնը առանց Ազգ. Ժողովին խորհուրդ հարցնելու. Ռուսերուն հաճոյ երեւալու համար հսկողութեան տակ «կոմիւնիստ»ներուն վերադարձուց այն 150 Թուրքերը, որոնք մեր հողերը ապաստաներ էին: Դժբախտաբար բոլորը մէկ, սահմանին վրայ ողջ ողջ այրելով մահուամբ պատժուեցան:

Թէ այս եւ թէ ասոր նման տարբեր պարագաներ կը հաստատեն թէ Իսմէթ փաշա իր իշխանութեան եւ վարչութեան օրով, շատ մը գործեր կը կատարէր Կրեմլինի հաճոյք պատճառելու համար եւ կը հետեւէր ռուսական քաղաքականութեան:

Խեղճ, անդէտ մարդ:

Բնաւ չէր խորհեր թէ մեր ազնուական ազգին յուսամիտ դասակարգը հաւատաքննական ատեաններու նման պիտի կորէր եւ մահուան դատապարտուէր կարմիր — ժողովրդական ատեաններուն կողմէ, որոնք Պուլկարիոյ արքայական խնամակալ իշխանն անգամ նոյն վախճանին ենթարկեցին:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Կ'իմանանք թէ Մարսէլ Տրըմնուա, ֆրանսացի մեծ երգահանը, որ միջազգային համբաւ կը վայելէ, Օր. Լիտիա Կարինէ թարգմանութեամբ, նուագախումբի համար ձայնագրած է Պետրոս Դուրեանի Իմ Մահը եւ Մերուժան Պարսամեանի Աչքերը քերթուածները:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (7)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԽՐԻՄԵԱՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏ Կ'ԸՆՏՐՈՒԻ ԲԱՅՑ ԱՊՏԻՒԼ ՀԱՄԻՏ ԻԲՐԵՒ ԿԱՍԿԱԾԵԼԻ, ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԱՐՏՕՆԵԼ ԱՆՈՐ ԷՋՄԻԱԾԻՆ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Բայց ձեռնարկները ապարդիւն կը մնային: Այս խնդրոյն մէջ կը յամառէր Ապտիւլ Համիտ Բ.:

Վերջապէս Մ. Նէլիտով Եըլտըզի պալատը երթալով Սայիտ Մինիր փաշայի միջոցաւ խնդրանք ներկայացուց Խրիմեանի մասին: Այս առթիւ դեսպան Նէլիտով ըսաւ.

— Կ'երեւի Ձեր Վեհափառութիւնը չափէն աւելի կարեւորութիւն կ'ընծայէ սա Խրիմեանի խնդրոյն: Մինչդեռ ըստ մեր կանոններուն միայն հոգեւոր է կաթողիկոսին պաշտօնը: Նոյնիսկ անոնց գումարած եկեղեցական ժողովներուն յանուն ռուս կառավարութեան մասնաւոր պաշտօնեայ մը ներկայ կ'ըլլայ:

Սուլթան Համիտ յոտս գահոյից չընդունելով ռուս դեսպանը, Սայիտ Մինիր փաշայի միջոցաւ հետեւեալ պատասխանը տուաւ.

— Ռուս կառավարութիւնը սկզբունքով առարկած էր պուլկար վարչապետ Ֆոթանպուլովի ինծի հետ տեսակցելուն: Բայց այն ատեն բարեացակամութեամբ դիմաւորած էր մեր տուած հաւաստիքը եւ համոզում գոյացուցած որ չէզոքութենէ պիտի չշեղինք: Սիրելի բարեկամս Ն. Վ. Ցարը ինծի խօսք տուած էր որ պիտի չշեղի այն բարեկամութենէն զոր միշտ ցոյց տուած է ինծի հանդէպ: Ռուսիա եւ Թուրքիա մերթ ընդ մերթ գժտուած և պատերազմած են: Բայց վերջին 1877-78ի պատերազմէն ետք հանգուցեալ Ցար Աղեքսանդր Բ. ինծի հաղորդած էր թէ այլեւս կրօնքի, դաւանանքի եւ քաղաքականութեան տեսակէտով մեզմէ ոեւէ առնելիք չունին եւ անհրաժեշտ կը նկատեն Թուրքիոյ գոյութիւնը, ու այս մասին մեզի ամուր երաշխաւորութիւն տուած էին: Այլեւս մեր միջեւ իրական բարեկամութիւն մը հաստատուած էր: Գիտեմ որ ռուսական կայսրութիւնը յոյժ հաւատարիմ է իր խոստումներուն մէջ: Հետեւաբար խնդրոյ առարկայ երաշխաւորութիւնը ինծի համար շատ թանկագին է: Միայն թէ անոնք որ անտեղեակ են կացութեան եւ իրականութեան, լիովին չեն թափանցած՝ երկու պետութիւնները դեռ իրարու թշնամի կը նկատեն: Ժողովուրդին այս սխալ մտայնութիւնը սրբագրելու համար ռուսական պետութիւնը պատեհ առիթներ պէտք է ստեղծէ եւ բարեկամութիւն ցուցնէ: Ձեզի անծանօթ են հայ յեղափոխական կոմիտէներուն նպատակները: Խրիմեան խռովարար մըն է: Իր կասկածելի գործունէութեանը հետեւանքով նախապէս Պոլսէն աքսորած էինք զինքը: Այս դէպ մարդը վերջերս Անգլիոյ նախկին վարչապետ Մ. Կլատսթընի ղրկած է երկարաշունչ նամակ մը որ սահմանուած է հայաբնակ նահանգներուն բնակիչ մեր բոլոր հպատակներուն անդորրութիւնը վրդովելու եւ հաստուցում ու բարեկարգութիւն անունին տակ բազմաթիւ չարիքներ կը նախատեսէ: Խրիմեան ասկէ զատ յանուն մեր կողմի հայ հոգեւորական պետերուն բողոքագիր մը ղրկած է Ն. Վ. Ցարին եւ յանձնած է ինքզինքը չփոթել Պապին հետ:

ՍԱՍՈՒՆԻ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ ԻՆՉՊԷՍ ԾԱԳԵՑԱՒ ԵՒ ՊՕՅԱՃԵԱՆ ԱՅԼ ԱՆՈՒԱՄԲ ՄՈՒՐԱՏ ԻՆՉՊԷՍ ՀԱՄՈԶԵՑ ՏԵՂՒՈՅՆ ՀԱՅԵՐԸ

Սուլթան Ապտիւլ Համիտ Ռուսիոյ Ցարէն Խրիմեանի մասին անջատ երաշխաւորութիւն ուզեց սա զեկուցումը ընելով ռուսական դեսպան Նէլիտովի.—

« Խրիմեանի եւ յեղափոխական կոմիտէներուն բուն բաղձանքն է Անգլիոյ օժանդակութեամբ եւ բարեկարգութիւնը պատրուակելով նախ մեր նահանգներէն մէկ քանին միացնելով Հայաստան մը կազմել, յետոյ ալ Կովկասի հայաբնակ վայրերը կցել, այն տեղերու բնակիչները գրգռելով: Եթէ Խրիմեանները եւ գործակիցներուն ծրագիրը իրականանան, արդիւնքը թէ մեզի եւ թէ ռուս պետութեան համար վնասակար կ'ըլլայ: Այս չարիքներէն միայն Անգլիացիները կ'օգտուին: Ոչ ես, ոչ ալ կառավարութիւնս պիտի արտօնենք երբեք այսպիսի Հայաստանի մը կազմութիւնը: Ամէն պարագայի մեր պետութեան հիմնական շահերը կը պահանջեն առաջքը առնել Հայոց մտադրութիւններուն »:

Ռուսական դեսպան Նէլիտով նոյնութեամբ գրի առաւ այս զեկուցումը զոր յանուն Ապտիւլ Համիտի կատարած էր Սայիտ Մինիր փաշա եւ հաղորդեց Ռուսիոյ կայսեր:

(Շար.)

Եգիպտոս չուզեր տեղի տալ

Եգիպտոսի նոր վարչապետը, Հիլալի փաշա, որ այժմ Աղեքսանդրիա կը գտնուի, պաշտօնի ձեռնարկելէ անմիջապէս ետք յայտարարեց թէ պիտի չփոխէ իր քաղաքականութիւնը Անգլիոյ հանդէպ: Ուրեմն պիտի մերժէ վերսկսիլ բանակցութիւնները, մինչեւ որ Անգլիա քաշէ իր զօրքը Սուէզի շրջանէն եւ Ֆարուքը ճանչնայ իբրեւ թագաւոր Սուտանի :

Նոր դահլիճը գործի ձեռնարկած է արդէն : Միայն երեք նախարարներ փոխուած են, բաղդատելով Հիլալի փաշայի նախորդ կառավարութեան հետ: Վերահաստատուած է մասնաւորապէս երիտասարդ եւ կորովի Մորթատի Մարագի փաշան, իբրեւ ներքին գործերու նախարար: Աւանդական երդումէն ետք, Նախարարը բացառիկ վիճակ յայտարարեց Աղեքսանդրիոյ եւ ուրիշ գլխաւոր քաղաքներու մէջ, իբրեւ զգուշական միջոց: Այս Նախարարն էր որ — այն ատեն Մորթատի պէյ— Աղեքսանդրիան փրկեց Գահիրէի յունուար 26ի խռովութեանց ատեն, իբրեւ կառավարիչ: Ամէնէն դժուարին նախարարութիւնը, ելմտական, յանձնուած է Զաքի Մութաալ փաշայի: Կարգ մը մասնագէտներ մերժած էին այս պաշտօնը :

✕ Եգիպտոսի պետական վարժարաններու բոլոր Ֆրանսացի ուսուցիչները հրաժարեցան , նկատելով որ աւելի լաւ կը վարձատրուին իրենց երկրին մէջ :

Անգլօեգիպտական տագնապի առաջին օրերուն, Վաֆտի կառավարութիւնը ճամբած էր բոլոր անգլիացի պաշտօնեաները, մէջն ըլլալով 150 ուսուցիչներ: Կ'ըսուի թէ Ամերիկացիներ պիտի յաջորդեն անոնց: Պաշտօնական տեղեկագրի մը համաձայն, անգլերէնի եւ Ֆրանսերէնի մակարդակը ինկած է եգիպտական դպրոցներուն մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆՈՒԱՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏ բացուած էր փարիզեան շաբաթաթերթի մը դէմ, որ անարգած էր հանրապետութեան նախագահը եւ տղան : Ամբաստանեալները դատապարտուեցան 50.000ական ֆրանք տուգանքի: Նախագահին որդին, Պ. Փօլ Օրիոլ հարիւր հազար ֆրանք հատուցում պիտի ստանայ , վճիռը տասը թերթերու մէջ հրատարակելու իրաւունքով :

✕ Համայնավար շաբաթաթերթի մը L'Östr Սառբուագի դէմ ալ դատ բացած էին քաղաքապետ մը եւ պատերազմական Նախարարութիւնը : Առաջին դատին մէջ 5000 Ֆր. տուգանքի եւ 10.000 Ֆր. հատուցման դատապարտուեցաւ թերթին պատասխանատու տնօրէնը, երկրորդին մէջ՝ 10000Ֆր. տուգանքի :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ համայնավար իշխանութիւնները բուռն պայքար մը բացած են կաթոլիկ եւ բողոքական եկեղեցիներուն դէմ: Հինգ հազար Գերմաններու արգիլուեցաւ Հանովըր երթալ, մասնակցելու համար լութերական համագումարին: Քսան հազար պատուիրակներու ալ արգիլուեցաւ Շթութկարտ երթալ , աւետարանական եկեղեցւոյ ժողովներուն առթիւ եւն.:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ռամկավար (դեմոկրատ) կուսակցութեան համագումարը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ համաձայն է նախագահական թեկնածու անուանելու Իլինոյզի կառավարիչը, Սթիվենսըն, որ կը դժկամակի ընդունիլ:— Ամերիկեան բանակը փակեց ռումբի ամենամեծ գործարանը, իբրեւ հետեւանք պողպատի բանուորներու գործադուլին որ կը շարունակուի շաբաթներէ ի վեր: Այս գործարանը կ'արտադրէր բանակին 105 միլ. ռումբերուն կէսը , 2600 բանուորներով :

ՊՈՂՊԱՏԻ ԵՒ ԱԾՈՒԽԻ ձուլման ծրագիրը գործադրելու համար, Փարիզի մէջ ժողով գումարեցին Ֆրանսայի, արեւմտեան Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Պելժիոյ, Լիւքսէմպուրկի եւ Հոլանտայի ներկայացուցիչները: Այս առթիւ եւրոպական քաղաք մը պիտի որոշուի իբրեւ կեդրոն :

ՓԱՐԻԶԻ ՄՍԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒ Միութիւնը յանձնարարեց իր անդամներուն խանութները փակել այսօր (հինգշաբթի) կէս օրէն ետք, բողոքելու համար պարտադրուած սակագիներուն դէմ , Կաթին գինը երկու ֆրանք պիտի աւելնայ օգոստոսին: Ցորենին գինը առ այժմ անփոփոխ պիտի մնայ, որպէսզի չատիպուին աւելցնել հացին գինը:

ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԵԱՆ գործին քննութեան առթիւ, խումբ մը կիներ Թուլոնի հարցաքննիչ դատաւորին ներկայանալով, ապտակներ ուղղած են: — Ժաք Տիւքլօ նոր բողոքագիր մը ուղղեց , ետ պահանջելով իր օրագիրը:—Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը բանաձեւ մը քուէարկեց, որով «աղխալ» կը գտնէ յունիս 4ի գործադուլը, որ սարքուած էր բողոքելու համար Ժաք Տիւքլոյի ձերբակալման դէմ :

« ԱՐԻՒՆԻ ՏՈՒՐՔ» պիտի վճարեն անոնք որ զինուորութիւն չեն ըրած: (1944—45ի զօրադաս): Հաւաքուած արիւնը պիտի նուիրուի հիւանդ զինուորներուն: Մեծապէս զգալի է պահեստի արիւնի պակասը :

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Դաշտահանդէս

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ 55ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ, ՇԱՎԻԼԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

27 Յուլիս, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի եւ հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. կոմիտէին: Ժամը 3ին, այց ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ Շիրիմին : Գեղարուեստական բաժին, երգչախումբ եւ բարձրախօս :

Կը խօսին ընկերներ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ուտելիք եւ խմելիք աժան գիներով :

Մոնփառնասէն կառախումբ առնել եւ իջնել Շավիլ: Փոն տը Սեվռէն հանրակառք, իջնել PuitsSans Vin, Շավիլ :

✕

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Օգոստոս 3ին, Վալապրի անտառին մէջ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

✕

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յուլիս 27ին, կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Տէսինի զովասուն անտառին մէջ, Café Farguei եաեւը :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Կեդր. Ֆրանսայի Նոր Սերունդի մասնաճիւղերու:

Կը նախագահէ՝ ընկեր Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Նոր Սերունդի կողմէ ընկ. Ս. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Առատ ըմպելիներ, խորոված, եւ պաղպաղակ:

Օթօքարները կը մեկնին, կիրակի առտու ժամը ճիշդ 9ին, Փլաս Կրշառէն: Վերադարձ ժամը 9.30ին: Գիները ժողովրդական : Երթեւեկ 100 Ֆր. :

Անձրեւի պարագային՝ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, Տէսին :

✕

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին , Այս կիրակի ամբողջ օրը, Լաթապուռէթ, Պ. Պառալի ընդարձակ դաշտին վրայ, (10 վայրկեան, փոնթ Թ'էվէքէն):

Բարձրախօս, պար, երգ, եւ հաճելի ժամանց: Առատ կերուխում: Կը հրաւիրուի գաղութը անխտիր յարգելու համար մեր հերոսները:

Երթեւեկը ապահովուած է, առաւօտ ժամը 9ին 11.15ին, կէսօրէ վերջ 2.30, վերադարձ ժամը 8ին:

✕

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի : Այս կիրակի ամբողջ օրը, Hôtel Beauséjouri ծառախիտ պարտէզը, Rue Favantinei մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

✕

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն կազմակերպած է դաշտահանդէս մը, Beauregardi անտառին մէջ, այս կիրակի ամբողջ օրը :

Կը նախագահէ ընկեր ԱՐԱՄ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ

Օթօքարի մեկնում՝ առաւօտեան ժամը ճիշդ 7ին եւ 8ին :

Մանրամասնութիւնները տեսնել տեղական յայտարարութեան մէջ :

Մեծ դաշտահանդէս

Կազմակերպուած Համախարբերդցիական միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ :

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Վինաթիէի մօտ, Փարք տը Փարիի մէջ:

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ, գիները դիւրամատչելի : Ընտանեկան ընկերային գուարթ մթնոլորտ: Խմբական երգեր, արտասանութիւններ, պարեր եւ ուրիշ շատ մը հաճելի անակնկալներ : Մուտքը ազատ է

ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ Յուլիս 13ին: Շահեցան հետեւեալ թիւերը. — 150 224 440 359 13 109 278 343 22 252 336 108 360 357 413 451 438 374 396 139 292 290 195 304 114 459 267 381 149: Նուէրները ստանալու համար դիմել վարչութեան :

ՀԱՅԿ. ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Օգոստոս 16էն 22: Պայմաններու համար դիմել

ԳՐԻԳՈՐ Վ. ՊԱՊԵԱՆի

11, Rue Belle - Image, Valence (Drôme):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին , ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը ճիշդ 20ին, Ահարոնեան ակումբը :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue_Rabelais դպրոցի սրահը: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Լուի «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ Ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբ. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Կարտանի հայկ. դպրոցի սրահին մէջ: Օրակարգ.— 1) Հաշուետուութիւն , 2)Պատգամաւորներու ընտրութիւն եւն.: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կը հրաւիրուին նաեւ ոչ-անդամ բոլոր Խարբերդցիները անխտիր :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. ՀԱՅՐ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առտուան ժամը 9ին, Café Cohard , Bld. d'Alsace :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ.— Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը կը վերաբացուի Հոկտ. 1ին : Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Bld. du Nord, Le Raincy, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ առաւօտները ժամը 9—12:ՀեռաձայնLe Raincy 172:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Միքայէլ Վ. Մոմճեան եւ իր եղբայրներն ու քոյրերը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, Լիոնի հայ կաթոլիկէ եկեղեցիին մէջ, ժամը 10ին, իրենց մօր ԼՈՒՍԻԱ ՄՈՄՃԵԱՆի դառնագէտ մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պատարագ եւ պաշտօն պիտի մատուցուի: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ամիրայեանի, Տէր եւ Տիկին Հրաչեայ Ամիրայեանի եւ պարագաներուն իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին ՄԱՆՆԻԿ ԱՄԻՐԱՅԵԱՆի մահուան առթիւ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris(13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 25 JUILLET 1952 Ուրբաթ 25 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6822-Նոր շրջան թիւ 2200

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՔ ԱԼ ԱՐԹՆՆԱՆՔ

Երէկ փորձեցինք վերլուծել Միջին Արեւելքի վերջին խլրտումներուն իմաստը :

Թերթը մամուլին յանձնուած էր, երբ անթելը հաղորդեց նոր եւ աւելի ծանրակշիռ դէպք մը,— յեղաշրջում Եգիպտոսի մէջ :

Հաղուադէպ է այսքան չանթահարիչ հարուած մը՝ ձեռք անցընելու համար իշխանութիւնը :

Բարեբախտաբար այս պետական յեղաշրջումը կատարուած է առանց արիւնահեղութեան, ինչպէս կը հաղորդեն առաջին լուրերը :

Փոքր ծփոփանք մը չէ այս պարագան անոնց համար, որ տեսան անցեալ յունուար 26ի «Սեւ Շաբաթը», երբ ամբոխը կրակի եւ աւարի կուտար 7 — 800 հաստատութիւններ: Մեծ մասով փառաւոր շէնքեր, որոնք արդիական քաղաքի մը կերպարանքը կուտային Գահիրէի :

Ինչպէս կը հաւաստեն պաշտօնական տեղեկութիւնները, Նոր յեղաշրջումը հետեւանք է ներքին պայքարներու: Տեսակ մը բարենորոգչական շարժում, մաքրագործելու համար բանակը:

Ամէն պարագայի մէջ, այս նոր դէպքն ալ ազդանշան մըն է: Արժանի՝ մասնաւոր ուշադրութեան :

Ինչպէս Իրանի, նոյնպէս Եգիպտոսի եւ ուրիշ արաբական երկիրներու մէջ տարածուած է նոր եւ հաճոյն սերունդ մը, թէ օտար ազդեցութիւնները թօթափելու եւ թէ ներքին բարեկարգութիւններ կատարելու համար :

Նոյնպէս ամէնէն չափաւոր հոսանքն ալ որեւէ ձեւով, փորձած տեսն, չի հանդուրժեր որ օտարներ տարբեր խառնուին իրենց ներքին գործերուն :

Անոնք ոչ խրատի պէտք ունին, ոչ ալ «միջազգային» կոչուած խմբակցութեանց առաջնորդութեան :

Ընդհակառակն, արտնեղութեան կը մատնուին, երբ օտարականներ իրենցմէ աւելի նախանձախնդիր կ'երեւան եւ զանազան մարդանքներ կը փնտռեն :

Միշտ յիշեցնելով այս պարագան, կ'ուզէինք անգամ մը եւս լրջութեան եւ արթնութեան հրաւիրել այն երանելիները որոնք վարակուած են «մենք ալ կանք»ի մարմաջէն :

Երբ աս ու ան կը փորձեն կարաւանին խառնուիլ «ինտերնացիոնալ» յաւակնութիւններով, պէտք է բացուրինն ունենան միայն և միայն իրենց անհատական պատասխանատուութեամբ գործելու :

Անոնք իրաւունք չունին խօսելու կամ գործելու յանուն ոեւէ հայկական հոսանքի, ճակատ յարդարելով ջախջախիչ մեծամասնութեան դէմ :

Անոնք պարզապէս քրէական յանցանք մը գործած կ'ըլլան, երբ ճեղքեր կը բանան անմիտ ելոյթներով: Երբ թերթեր, թռուցիկներ, յօդուածներ կը հրատարակեն ու կը ցրուեն այս կամ այն ժողովուրդի լեզուով :

Գաղտնիք չէ,— ամէն տեղ ալ կան ափ մը չուչորթներ, որոնք բան - գործ ըրած են մատնանշումներ կատարել,— բանաւոր թէ գրաւոր — ուրիշ հայկական հոսանքներու, նոյնիսկ ազգ. իշխանութեանց դէմ :

Իրենց գլխաւոր նշանակէտը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է, Եւրոպայի, Ասիոյ թէ Ամերիկայի մէջ:

Նպատակն ալ՝ ի յառաջագունէ ճշդուած ,— բարեկամ երեւալ տեղացի ժողովուրդին, իբրեւ թշնամի ցուցնելով դիմացինը: Թիւրիմացութիւններ ստեղծել, չահագործելով ընիկ ժողովուրդին եւ իշխանութեանց բարեմտութիւնը :

Դժուար չէ երեւակայել թէ ի՛նչ հետեւանքներ կրնան ունենալ այս կարգի քսուեթիւնները, մանաւանդ Միջին Արեւելքի մէջ: Մանաւանդ հիմա որ ամէնքն ալ ջղագրգիռ վիճակ մը ունին :

Ամէն կարգի օտարականներու հետ, մենք ալ փուշի վրայ ենք շատ մը երկիրներու մէջ: Փախուկի մը լուցկին կրնայ բոցեր արծարծել, ճակատագրական պահուն :

Ժամանակն է որ մենք ալ արթննանք յանուն ինքնապաշտպանութեան, երբ ուրիշներ պայքար կը մղեն իրենց բացարձակ անկախութիւնը ապահովելու համար : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ ԱԼ ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Շատ անգամ մեղադրանքներ կը կարդանք մեր մամուլին մէջ, կամ կը լսենք առօրեայ խօսակցութեանց ընթացքին:

Այդ մեղադրանքները ուղղուած են մասնաւորաբար Եւրոպայի եւ Ամերիկայի նման քաղաքակրթուած երկիրներու մէջ ապրող մեր հայրենակիցներուն, որոնք ոչ միայն «տեղ - քայլ» կ'ընեն եւ բան չեն սորվիր իրենց նոր միջավայրին գեղեցիկ բարքերէն, այլ եւ կարծես եր ալ կ'երթան իրենց «չարքի - մանի»ներով, պորտախաղերով կամ զանազան ու զարմանազան սովորութիւններով :

Անշուշտ որոշ ճշմարտութիւններ կան այս մեղադրանքներուն մէջ: Այդ մասին չէր ըսելիքս:

Բայց, մեր պատուարժան առաջնորդները, մասնաւորաբար թերթերու խմբագրութիւնները կրնա՞ն համոզել թէ իրենք քայլ մը առաջ անցնելով, թօթափած են երբեմնի ազա - փաշայական սովորութիւնները:

Այսպէս, մեր թերթերուն մէջ զարմանքով կը կարդանք հարսանեկան նկարագրութիւններ, երկու, երբեմն երեք սիւնակներու վրայ, խոշոր խորագիրներով, ուր «հարսը ընտանեկան խնամեալ դաստիարակութիւն մը» ստացած կ'ըլլայ միշտ, իսկ փեսան «ծանօթ պատուաւոր վաճառական մը, սեւ-տոպրակ հրապարակի վրայ».

[illegible] 1870-ական թուականներէն մնացած: [illegible] եւ [illegible], արդիական [illegible], եւ [illegible] տարիներու, կոչուներու թանկարժէք նուէրներու ցանկերը կամ այնինչ սրահին մէջ կատարուած չքեղ ընդունելութիւններ, հրամցուած քաղցրեղէններու ցուցակներով: Եւ դեռ ի՛նչեր ի՛նչեր ...

Պէտք բսէք «հին հին զարուց յիշատակներ են ասոնք, չատ ենք կարդացեր Պոլսոյ թերթերուն մէջ, փոխան տասը կամ յիսուն տարիէ»: Կը սխալիք: Ահաւասիկ նորութիւն մը.— Մինչեւ հիմա, ո՞ր եւ է հարսնիքի կամ նշանտուքի նկարագրութեան մէջ կարդացա՞ծ էք թէ հարսը եւ փեսան... հայախօս են :

Գոնէ այս մէկը կ'արդարացնէ յառաջդիմական այս հնոտի եւ անոտի սովորութիւնները: ՍՕՍԻ

Տակն կացութիւն Իրանի մէջ

ՆԱԽՈՐԴ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՓԱԽԱՒ

Իրանի յաղթական վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ, պաշտօնը վերստանձնելէ անմիջապէս վերջ ձերբակալել տուաւ նախորդը, Ղաւամ Սալթանէ, որ բարեկամ երեսփոխանի մը տունը ապաստանած էր, Քումի մէջ, Թէհրանէն 100 քիլոմեթր հեռու: Ղաւամ Սալթանէ յաջողեցաւ փախչիլ եւ հիմա կը փնտռուի խստօրէն: Մասնաւոր հրահանգներ ղրկուած են սահմանային իշխանութեանց, որպէսզի փախստականը չկարենայ երկրէն դուրս ելլել :

Ազգ. ճակատին ընդհ. քարտուղարը հաղարտաւոր կուսակիցներու հաղորդած էր ձերբակալման լուրը: Երբ քիչ վերջը իմացան թէ նախորդ վարչապետը փախեր է, ամբոխը կատղեցաւ եւ կը վախցուէր նոր արիւնահեղութենէ մը, բայց կարելի եղաւ վերահաստատել բարեկարգութիւնը : Այս առթիւ յայտարարուեցաւ թէ երեսուն երեսփոխաններ օրինագիծ մը առաջարկած են, բռնագրաւելու համար Ղաւամ Սալթանէի ստացուածքը, որ պիտի բաժնուի վերջին արիւնահեղութեանց զոհերուն միջեւ : Բանուորներու ներկայացուցիչ մը դաւաճան հռչակեց այն երեսփոխանները որոնք քուէ տուած էին Ղաւամ Սալթանէի, ինչպէս եւ այն ծերակուտականները որոնք ձեռնպահ մնացած էին Տոքթ. Մոսատեղի ընտրութեան առեն: Եւ բացագանչեց 'ի լուր բազմութեան .

— « Եթէ անոնք սպաննուին եւ իրենց ընտանիքներն ալ սպաննուին իրենց աչքին առջեւ, բաւական չէ զոհերուն վրէժը լուծելու համար :

╳ Պաշտօնանկ եղաւ ոստիկանապետ, զօր. Ղարզան: Իրեն յաջորդեց զօր. Մորթեզա Եազտան: Պաշտօնանկ եղաւ նաեւ Թէհրանի ոստիկանութեան վերատեսուչը :

Վերջին պահուն ծերակոյտն ալ հաւանութիւն յայտնեց Տոքթ. Մոսատեղի վարչապետութեան : Ծերունի վարչապետը երկու ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Շահին հետ: Կ'ըսուի թէ բոլոր թիւրիմացութիւնները հարթուած են եւ վստահելի որ հաւանած է որ քաղաքային պաշտօնատար մը նշանակուի պատերազմական նախարար (մինչեւ նոյն ինքն Տոքթ. Մոսատեղ, ինչպէս կը պահանջէր այս տագնապէն առաջ):

Վերջին լուրերու համաձայն, առ այժմ հանդարտութիւն կը տիրէ Թէհրանի մէջ :

╳ Ջորեքշաբթի առտու հսկայական բազմութիւն մը գերեզմանատուն փոխադրեց վերջին ցոյցերու ընթացքին սպաննուած 21 զոհերու դագաղները եւ թաղեց «Ազգային Մարտիրոսներու» թաղամասին մէջ: Թուտեհ (համայնավար) կուսակցութեան անդամները փորձեցին կրակի տալ կեդրոնական զարատանին արքայական արձանը, բայց ոստիկանութիւնը ցրուեց զանոնք :

Թէհրանի թերթերը 45—90 կը հաշուեն զոհերուն թիւը :

Հեռագրի մը համաձայն, 5000 հոգի հաւաքուած էին Թէհրանի մեծ հրապարակին վրայ, խոշտանգելու համար Ղաւամ Սալթանէն, երբ իմացան թէ ձերբակալուած է: Ուրիշ բազմութիւն մը ցոյցեր կատարեց անգլ. դեսպանատան դէմ, պահանջելով փակել եւ հաստատութեան ընդարձակ տարածութիւնը բաժնել զոհերու ընտանիքներուն: Կարգ մը թերթեր կը պահանջեն արտաքսել Շահին քոյրը, իշխանուհի Աշրաֆ եւ իր եգիպտացի ամուսինը :

ԱՆԱՐԻՒՆ ՅԵՂԱՇՐՋՈՒՄ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Բանակը գրաւեց երկիրը

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, վերջին պահուն, չորեքշաբթի օր զինուորական յեղաշրջում մը տեղի ունեցած է Եգիպտոսի մէջ, չանթահարիչ արագութեամբ, սակայն առանց արիւնահեղութեան :

Ահաւասիկ հեռագրական գործակալութեանց եւ միջազգային մամուլին հաղորդած տեղեկութիւնները, որոնք անգամ մը եւս կ'ապացուցանեն թէ կաթսան կ'եռայ Միջին Արեւելքի մէջ .—

Բանակը գրաւեց Գահիրէն եւ յետոյ ամբողջ երկիրը, հրամանատարութեամբ զօր. Մոհամմէտ Նեկիպի, որ իր առաջին զեկոյցով ազդարարեց թէ «պիտի մաքրագործէ դաւաճանները »: Քանի մը ժամ ետք, վարչապետ Հիլալի փաշա հրաժարեցաւ իր միօրեայ պաշտօնավարութենէն եւ թագաւորը Ալի Մահէր փաշայի յանձնեց նոր դահլիճին կազմութիւնը, ինչպէս յանձնարարած էր բանակը: Միեւնոյն առեն թագաւորը հրամանագիր մը ստորագրեց ընդունելով սպարապետ Մոհամմէտ Հայտար փաշայի հրաժարականը եւ անոր տեղ նշանակելով զօր. Նեկիպ փաշան: (Հայտար փաշա անհետացած է եւ կը փնտռուի):

Յեղաշրջումը տեղի ունեցաւ առաւօտեան ժամը 3ին: Զինուորներ բռնած էին բոլոր կարեւոր դիրքերը, Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ: Արքայական պալատներն ալ պաշարուած էին եւ հսկողութեան տակ առնուած էր արքայական զբօսանաւը Աղեքսանդրիոյ նաւահանգստին մէջ: Զօր. Նեկիպ հրամայեց որ հրասայլեր շրջին Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ փողոցներուն մէջ եւ բազմաթիւ սպառազէն զինուորներ պահպանեն բարեկարգութիւնը: Անթելի կայանները եւ միւս գլխաւոր դիրքերն ալ բանակին ձեռքն անցան առանց դիմադրութեան :

ՆՈՐ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՁԵԿՈՅՑԸ

Նոր սպարապետը անմիջապէս հրատարակել տուաւ իր առաջին զեկոյցը որ կ'ըսէ .

— « Առեւէ մը ի վեր գործերը լաւ չեն ընթանար երկրին մէջ: Տգէտներ, դաւաճաններ եւ գողեր կը փորեն բանակը, որ կը գտնուի ողբալի կացութեան մը մէջ. [illegible] Պաղեստինի պատերազմին [illegible] թօթափելով փտած տարրերը. Այն սպաները որ [illegible] պէտք չէին եւ պէտք պիտի արձակուին, երբ պարագաները թոյլ տան :

« Եգիպտոսի ժողովուրդը կրնայ, այսօրուընէ սկսեալ, վստահիլ իր բանակին որ տիպար բանակ մը պիտի դառնայ: Ժողովուրդը վախնալու պատճառ չունի: Բանակը եւ ոստիկանութիւնը կ'երաշխաւորեն բարեկարգութիւնը եւ ապահովութիւնը: Մասնաւորապէս կ'ապահովենք մեր օտարազգի եղբայրները թէ երբեք պիտի չվնասուին իրենց ստացուածքը, կեանքը եւ շահերը :

« Այսօր նոր շրջան մը կը սկսի մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ : Բանակը պիտի գործէ ի պաշտպանութիւն հայրենիքի շահերուն, համաձայն սահմանադրութեան: Ով որ կը փորձէ խա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԴԱՌՆ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

2.— ՎՆԱՍԱԿԱՐ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ահա այս դժբախտ պարագաներուն մէջ էր որ վերաբացուեցաւ, երկրորդ անգամ, Մուրատեան վարժարանը։

Մենք ազգային արմատացած թերութիւն մը ունինք, որ է, Հայութեան գլխուն եկած բոլոր աղէտներուն պատասխանատու բռնել Աստուծմէ սկսեալ մինչեւ յետին մարդը, իսկ մենք զմեզ նկատել մէկ մէկ անմեղ հրեշտակներ, որ զոհեր ենք չար բախտին։ Մինչ իրականին մէջ, եթէ բնական խորշում չզգայինք ինքնաքննադատութենէ, որ սրբագրիչ կատարելութիւն մըն է, ազգային բազմաթիւ աղէտներուն գլխաւոր պատասխանատուն մենք զմեզ պիտի համարէինք։

Նոյն սխալ, վնասակար ուղղութեամբ կը հետեւին հայ ծնողները։ Անոնք իրենց աչքերը ամուր մը կը փակեն, իրենց զաւակներուն թերութեանց, անոնց թուլամորթութեան ուսման պէտք եղած կարեւորութիւնը չտալու, բոլոր պատասխանատուութիւնը կը բեռցնեն ուսուցիչներու վրայ, որոնք իբրեւ թէ պէտք եղած կերպով չեն հետեւիր աշակերտներու յառաջդիմութեան։

Եթէ ծնողները փոխանակ ուժ տալու իրենց երեւակայութեան, հետամուտ ըլլային բուն իսկ ճշմարտութիւնը իմանալու, այն ատեն կամաւորապէս փակուած աչքերը պիտի բացուէին, եւ պիտի տեսնէին թէ կարեւոր ուսուցիչները, նոյն նախկին ուսուցիչներն են, որոնց շունչին տակ պատրաստուեցան Մուրատեան վարժարանին այնքան բազմաթիւ, պատկառելի աշակերտները։ Իսկ քանի մը նոր ուսուցիչները ճիշդ անոնք են որոնք կը դասախօսեն Ֆրանսական բարձրագոյն վարժարաններու մէջ։

Թողունք որ երկրորդական ուսուցիչներով իսկ աշակերտ մը իր նպատակին կը հասնի, եթէ աշխատելու եւ մարդ ըլլալու դիտաւորութիւն ունի։

Ծնողներու քով կը տիրապետէ բնական զգացում։ Անոնք իրենց միտքը դրած են թէ իրենց զաւակները մէկ մէկ տաղանդաւոր աշակերտներ են — եւ այս տեսակէն շատեր կան —, որով բնականաբար աշակերտ մը մնայ անուղղայ։ Որովհետեւ տղան խորամանկութեամբ օգտագործելով իր ծնողքին վստահութիւնը, չանդրադառնար թէ առանց լուրջ աշխատանքի, աշխարհի բոլոր ուսուցչապետները չեն կրնար մոլորած աշակերտ մը շտկել եւ ուսման սիրոյն հետ կապել։

Ծնողք պէտք է աղէկ գիտնան որ իրենց զաւակներուն բնական, առաջին դաստիարակները իրենք են։ Եւ ասոր համար պէտք է ընտանիքի մէջ տիրածուի մանկավարժական առողջ ծանօթութիւնները։

Բաղդատութիւն մը լաւագոյն կերպով կը բացատրէ բանս։

Կ'ուզէ՞ք, կ'ըսէ արդի եւրոպացի մանկավարժ մը, լաւագոյն կերպով աճուեցած բոյս մը հասցնել, պէտք է զայն յանձնել մասնագիտական ծառերու պարտիզպանին, ան է որ զանոնք կը հըջապատէ ամէն կարելի խնամքներով։

Տնկագործ մը, որ չի ճանչնար իր արհեստը, թոյլ կուտայ որ բոյսը աճի բաց բախտի, խառն ի խուռն, առանց ողջամիտ խնամքներու։ Ան դէշ կերպով կատարած է իր արհեստը։ Երբ եօթը տարի վերջ, այդ տնկագործը դէշ կերպով խնամած բոյսը կը յանձնէ ծառադարմանին, հարցը լուծուած չըլլար, նոյնիսկ եթէ ծառադարմանը ըլլայ աշխարհի ամէնէն ճարպիկ մարդը։ Ան երբեք պիտի չյաջողի ուղղել այդ յոռի կերպով խնամուած ծառը։

Յաճախ այսպէս չէ՞ պատահիր դաստիարակութեան մէջ ալ։ Բազմաթիւ են այն ծնողները, որ չեն գիտեր իրենց դաստիարակի արհեստը, քանի որ մասնագիտական բոյսը չեն կրցած խնամել եւ բարուոքել։ Այսպիսի ծուռ աճով մեծցած ծառը, դպրոցի դաստիարակի մը յանձնուած ժամանակ, նոյն արդիւնքը կուտայ, որովհետեւ ամենամեծ մանկավարժն ալ չի կրնար ուղղել արմատէն ծուռ բուսած ծառը։

Հիմա տեղն է հարցնելու. — Հայ ծնողները ո՞ր հայկական դպրոցներու մէջ սորված են դաստիարակի դժուարին եւ փափուկ արհեստը։

Արդարութիւնը կը պահանջէ որ, ի պատիւ հայ ծնողներուն, ըսենք թէ անոնք երբ կ'ապրէին մայրենի հողին վրայ, շնորհիւ իրենց նահապետական մաքուր բարքերուն, առողջ բնազդով դաստիարակած են իրենց զաւակները։ Ինկնալով օտար աստղերու տակ, այդ առողջ բնազդը, կամաց կամաց կորսուելու վրայ է։ Քանզի դժբախտութիւնը ուզած է որ օտար երկիրներու մէջ նետուած Հայերը, փոխանակ բնիկ ժողովուրդներուն լաւ կողմերը օրինակելու, օրինակած են անոնց յոռի կողմերը, կատարելութեան աստիճանին հասցնելով։

Կը մատնանշեմ կենսական հարց մը։ Արդի հայ մայրերը, այն սխալ կարծիքը զամեր են իրենց մտքին մէջ, թէ իրենց զաւակները ծնողներէն հեռու ապրելով, կը դադրին զիրենք սիրելէ։

Անկէ աւելի անիմաստ բան կարելի չէ երեւակայել։ Գիշերօթիկ վարժարանի մը մէջ, ծնողասիրութիւնը աւելի գիտակից եւ ամուր հիմերու վրայ կը դրուի, քան մայրենի քղանցքներուն ներքեւ։

Գիշերօթիկ վարժարանը այդ զաւակներուն համար կը դառնայ զօրաւոր խթան մը ուսումնական դժուարութեանց յաղթելու։ Անոնք բնազդաբար կը մտածեն որ հայրը աշխատութեամբ եւ յոգնութեամբ կը տքնի, իրեն բարձրագոյն ուսում տալու համար, եւ մայրը յօժարութեամբ կը կրէ բաժանումը ու կարօտը, իր զաւկին տալու փառաւոր ապագայի մը հեռանկարը։ Եւ ասոր համար պատանին ոգի ի բոյն կ'աշխատի փոխարինելու գերագոյն ծնողասիրութեամբ եւ խանդաղատանօք եւ անկեղծ զգացումներով։

Այսպիսի զաւակներն են որ օրն ի բուն եռանդով կ'աշխատին, որպէսզի ի վիճակի ըլլան իրենց ծնողքին մխիթարական լուրեր հաղորդելու, իրենց բարի վարուց եւ ուսումնական յառաջդիմութեան մասին։

Դարձեալ բարձրագոյն ուսումնարաններուն մէջն է, որ աշակերտին սրտին մէջ կը վառի ազգասիրութեան եւ հայրենասիրութեան մշտավառ բոցը։ Հոն է որ նախնեաց փառապանծ յիշատակները կը քաջալերեն աշակերտները, կը մղեն զանոնք վսեմ գործերու։ Այստեղն է որ անոնց սրտին մէջ կը տոգորուի այն մայր սկզբունքը, թէ ազգին բարւոյն եւ պատւին հետ պէտք է կապուին որդիական անձնուէրութեամբ, անոր զոհելով իրենց հանճարը, կարողութիւնը, հարստութիւնը եւ կեանքը։

Հայկական վարժարաններու մէջ է միայն որ ծնողասիրութիւնը եւ հայրենասիրութիւնը, ամրապնդուած Աւետարանի լուսաւոր սկզբունքներով, Հայ մը կը հասցնէ իր նպատակին, եւ ոչ թէ հասարակաց դպրոցներու մէջ, ուր ամէն ազգի մանուկները իրարու վրայ դիզուած, կը նմանին ոչխարներու հօտին, առանց հովիւի եւ առանց արթուն առաջնորդի։ Յաճախ այդ դպրոցներէն աշակերտներ կը սորվին ըմբոստանալ իրենց ծնողներուն դէմ, ազատ ու անկախ կեանք վարելու փափաքէն մղուած, որով անոնց ականջին ջուրի ձայն կուգայ ընտանիք, հայրենիք, ազգ։

Այսօր Ֆրանսայի մէջ կ'ապրին շուրջ 75—80 հազար Հայեր, որոնցմէ 25—30 հազար Փարիզի մէջ, իսկ այդ գեղեցիկ երկիրը եզերող Զուիցերիոյ, Պելճիքայի եւ Անգլիոյ մէջ ալ, բաւական թիւով Հայեր։ Այս ստուարաթիւ Հայերու մէջ քանի՞ հոգի կան որոնք մտահոգուին իրենց զաւակներուն ապահովել տոհմային կրթութիւն մը, հիմնուած հայկական մշակոյթի եւ հայկական գեղեցիկ աւանդութիւններու վրայ։

Կան բաւական թիւով իսկապէս ազգասէր եւ հայրենասէր ծնողներ, որոնք մղուած ազգապահպանման անհրաժեշտութենէն, եւ միանգամայն բարեկիրթ եւ ազնիւ զաւակներ ունենալու բուռն տենչէին, իրենց զաւակները —երբեմն երկու եղբայրներ միասին— անվերապահօրէն յանձնած են Մխիթարեան դաստիարակութեան խնամքին։

Անոնք ամէն զոհողութիւն սիրով յանձն առնելով, չընկրկելով նիւթական յաջորդական տագնապներու առջեւ, վճռապէս որոշած են որ իրենց զաւակները, շարունակեն վարժարանը, մինչեւ որ անոնք շրջանաւարտ ըլլան։

Այս դասակարգի հայ ընտանիքները, շարունակութիւնն են դասական ընտանիքներու, որ, աւա՜ղ, հետզհետէ կորսուելու վրայ են։

Կան խումբ մըն ալ հայ ընտանիքներ, որոնք իրենց շփացած զաւակները, կրթել տալու, անոնց նկարագիրը ուղղելու համար, զանոնք կը յանձնեն, Մխիթարեան դաստիարակութեան խնամքին, համոզուած՝ որ անոնք վերջ ի վերջոյ, բարեկիրթ պատանիներ կը դառնան, եւ օր մը օգտակար անհատներ ընտանիքին եւ ազգին համար։

Կայ փոքրիկ խումբ մըն ալ, որ իր զաւակը, Մուրատեան վարժարան դնելէ վերջ, երկրորդ տարին դպրոցէն կը քաշէ, դնելով զայն օտար ցերեկօթիկ վարժարան մը, առարկելով որ ճաշի նստած պահուն, պէտք է անպատճառ տեսնէ տղուն երեսը, ապա թէ ոչ՝ ախորժակը կը փախչի եւ գիշերները զանազան դէշ երազներ կը տեսնէ ... եւ նմաններ։

Այս հիւանդ մտայնութեան երեսէն, քանի՜ քանի՜ սիրուն եւ խոստմնալից տղաքներ փճացան, նետուած ըլլալով, հակառակ իրենց կամքին, օտար վարժարաններու մէջ, պարզապէս գոհացնելու համար իրենց կարճամիտ մայրերը, երբեմն նաեւ հայրերը։ Այդպիսի մայրերը՝ կար կարած ժամանակ, պէտք ունին եղեր զաւակին երեսը նայելու, որպէսզի ասեղը արագօրէն բանի ...

Հ. ՍԱՀԱԿ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

ՍՊԱՆԻՈՅ զինամթերք ղրկել արգիլած էին Անգլիա եւ Ֆրանսա։ Երկուքն ալ որոշեցին վերցնել այդ արգելքը, նախապատուութիւն տալով հանդերձ միւս երկիրներու վերազինման։

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Յոյները ետ կը պահանջեն Կիպրոսը

*****

Ելլադայի թագաւորէն մինչեւ յետին անցորդը կը պահանջէ Յունաստանի կցել Կիպրոսը (էնոսիս)։

Փոլ թագաւորը Կիպրոսի առաջնորդ Մակարիոս արքեպ.ի հետ տեսակցութեան մը առթիւ ըսաւ որ իր ողջոյնները յայտնէ Կիպրոսի Յոյներուն եւ վստահեցնէ զանոնք թէ իրենց զգացումները խոր արձագանգ գտած են թէ իր եւ թէ ազգին մէջ։

1948ին երբ Գիրէոնի նաւահանգստի բանուորի մը կը հարցնէին թէ Էնոսիսը կարելի՞ էր, կատակով կը պատասխանէր թէ փոխանակ Կիպրոս Յունաստանի միացնելու, աւելի լաւ է որ Յունաստան միացուի Կիպրոսին, այն ատեն կ'ունենանք բրիտանական ոսկի եւ բրիտանական անցագիր»։

Յունաստանի Յոյները կը մտածեն այսօր թէ «մեր Կիպրոսի եղբայրները օտար լուծի տակ են եւ ազատութիւն պէտք է տրուի, անոնց համաձայն ինքնորոշման սկզբունքներուն, իրաւունք մը որ Անգլիա տուած է արդէն Ափրիկէի Սեւամորթներուն»։

Յոյն Օրթոտոքս եկեղեցին եւ Յունական Աշխատանքի Ընդհ. Միութիւնը անխոնջ քարոզչութեամբ ճնշում կը բանեցնեն Զօր. Փլասթիրասի կառավարութեան վրայ, որպէսզի Կիպրոսի հարցը արծարծուի Միացեալ Ազգերու յաջորդ նստաշրջանին։

Մակարիոս արքեպ.ը, որ պտոյտ մը կը կատարէր վերջերս Միջին Արեւելքի երկիրներ, ապահովեր Արաբներու աջակցութիւնը Կիպրոսի Յոյներուն պահանջին, վերադարձաւ Յունաստան։ Եւ Աթէնքի Սպիրիտոն արք.ի հետ սերտ գործակցութեամբ, Աթէնքէն կը մղէ «էնոսիսի» արշաւը։ «Պիտի չմեկնիմ մինչեւ որ երաշխիքներ ստանամ թէ յունական կառավարութիւնը պիտի պահանջէ Միացեալ Ազգերէն, լուծելու Կիպրոսի հարցը»։

Արհեստակցականներուն եւ Յունաստանի Աշխատանքի Ընդհ. Դաշնակցութիւնը միացեալ ուժերով «լուռ բողոք» մը կազմակերպեցին Յուլիսին, ընդարձակ գետնի վրայ, երբ Բրիտանիա յամառօրէն կը մերժէր մինչեւ իսկ հարցին արծարծումը։ Չորս ժամ գոցուեցան խանութները եւ գործատուները, դադրեցան հաղորդակցութիւնները, աշխատաւորները գործադուլ ըրին եւ Յոյները իրենց տուներէն դուրս չելան։

Այս առթիւ բանաձեւ մը քուէարկուեցաւ եւ յանձնուեցաւ յունական կառավարութեան եւ բրիտանական եւ ամերիկեան դեսպաններուն։ Բանաձեւը կ'ըսէր թէ յոյն ժողովուրդը պատասխանատու կը բռնէ միմիայն բրիտանական կառավարութիւնը, բարեկարգութեան խանգարման եւ միջերկրականեան զինակիցներու միութեան ձախողման համար, քանի որ կը մերժէ Կիպրոսցիներուն ինքնորոշման իրաւունքը։

Այս բանաձեւը ճնշում կը բանեցնէր յունական կառավարութեան վրայ, որպէսզի ստիպողաբար լուծէ ազգային պահանջը, զայն Ազգաժողովին օրակարգը անցընելով։

Կիպրոսի աքսորուած վարիչներու յօդուածները կը հրատարակէր յունական մամուլը, ինչպէս եւ Կիպրոսի մասնաւոր թղթակիցներուն դրութիւնները, տեսակցութիւնները եւ Մակարիոս արքեպիսկոպոսին եւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան վարիչներու կոչերը, որոնք «ազդու գործունէութիւն» կը պահանջէին, ստիպելու Բրիտանացիները որ «յանձնեն յունական կղզին»։

Սոփոկլէս Վենիզէլոս, ատենին վարչապետը եւ արտաքին նախարարը գոհ չէ այս բուռն պայքարէն որ կրնայ ծանր հետեւանքներ ունենալ։

Բրիտանական կառավարութիւնը կը յայտնէ թէ հարցը կը վերաբերի միմիայն իրեն եւ Կիպրոսցի ժողովուրդին։ Կը մնայ համոզել Կիպրոսցիները։

Աթէնքի եւ օտար դիւանագէտները կը կարծեն թէ յոյն կառավարութիւնը պէտք է խուսափի անխոհեմ քայլերէ՝ Կիպրոսի հարցին առթիւ։

Գլխաւորաբար խոհեմութիւն կը թելադրեն հետեւեալ նկատումներով.—

1. Հապճեպ դիմում մը Միացեալ Ազգերուն պիտի ազդէ Յոյն-Թրքական բարեկամական յարաբերութեանց վրայ։ Թուրքերը հակառակ են «էնոսիս»ի եւ Թուրք կառավարութիւնն ալ կ'ազդուի հանրային կարծիքէն։

2.— Որոշ չէ տակաւին թէ Յունաստան բաւարար աջակցութիւն պիտի գտնէ՞ ՄԱԿի ընդհ. ժողովին մէջ։ Թէեւ «էնոսիս»ը զօրաւոր համակրութիւն շահած է Ամերիկայի մէջ, բայց Յոյներուն բարեկամական խորհուրդ տրուած է որ

Բժ. Յովսէփ Տէր Դաւթեանի հետ

(ՄԱՀՈՒԱՆ Ե. ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Հինգ տարի առաջ սրտի խորունկ կսկիծով օտար հողին յանձնեցինք մեր երէց ընկերներէն բժ. Տէր Դաւթեանը, գործակից Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնադիր ընկերներու, առաքեալ՝ յեղափոխութեան մտերմիկ բառով «Մեր Բժիշկը» :

Խորապէս յարգուած եւ սիրուած դէմք մը՝ Դաշնակցութեան մէջ, ողբացեալ ընկերը միշտ ներկայ էր մեր կուսակցութեան բարձրագոյն մարմիններու նիստերուն եւ զանազան դերագոյն ժողովներուն: Օրինակելի պարտաճանաչութեամբ կը մասնակցէր նաեւ մեր սովորական հաւաքոյթներուն, հակառակ իր յառաջացած տարիքին : Շատ քիչ կը խօսէր: Աւելի ճիշդը բնաւ չէր արտայայտուէր : Բայց երբ ոտքի կ'ելլէր երկու խօսք արտասանելու համար, կը զգայիր թէ չեղած ես Դաշնակցութեան ընկալեալ գիծէն ու տրամաբանութենէն: Որով քեզի կը մնար կամ լռել ու նստիլ տեղդ, կամ ներողութիւն խնդրել եւ կչռել յետագայ խօսքերդ :

Արդարութեան ձայնն էր, անողոք ու խիստ :

Միջադէպ մը՝ ըստ երեւոյթի աննշան, խորապէս տպաւորած է զիս :

Ֆր. Կապ. Խաչի Թ. պատգամաւորական ժողովին էր: Զեմ յիշեր որ նիստին, ողբացեալ Բժիշկն ալ հրաւիրուած, անկիւն մը նստած էր եւ ուշադրութեամբ կը հետեւէր իւրաքանչիւր պատգամաւորի դրութ եւ բերանացի զեկուցումներուն :

Փակագծին մէջ ըսենք որ մեթերան ընկերը Խուխ մէջ՝ Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ մատուցած աշխատանքը հանրութեան ներկայացուած ... չդնեն Մ. Նահանգներու աջակցութեան վրայ:

3.— Կարելի չէ անկայել արաբական երկիրներու աջակցութիւնը, յորեւ ամբողջութիւն : Երբ անցեալ ամիս Մակարիոս արք՝ այցելեց Սուրիացի գիւանագէտներուն դանգատներ լսեց Կիպրոսցիներու մասին: Արաբական երկիրները կը ցաւին որ Յունաստան յանձնառութեան տակ չմըտաւ Թանուզի հարցին առթիւ :

4.— Եթէ հարցը տարուի Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդին, հաւանական է որ ըրկատուակա՛ միեթոյին հանդիպի.

5.— Ո՛չ յունական կառավարութիւնը, ոչ ալ ի՞ դլխմաղիր ուժը՝ Մարաջախտ Փափագոս նպատակայարմար կը գտնեն քարոզչական զէնք մը տալ ալաւական խմբակցութեան ձեռքը, Ազգաժողովին մէջ, պայքարելու համար «բրիտանական աշխարհակալութեան դէմ »:

Կիպրոսի հարցը Միացեալ Ազգերու օրակարգի մէջ անցընելը եւ անոր սովետական պաշտպանութիւնը պիտի պակսեցնէ Մակարիոս արք.ի ազդեցութիւնը Կիպրոսի մէջ եւ ուժ պիտի տայ ձախակողմեան համայնավարներուն՝ «էնոսիս»ի շարժման մէջ:

Անգլիական թերթի մը թղթակիցը այս առթիւ դիտել կուտայ թէ Յունաստան պէտք է դիւանագիտական ճարպիկութիւն ցուցնէ, հաշտեցնելու համար իր միջազգային դիրքը յոյն ժողովուրդի ցանկութեանց հետ : Թ.Ա.Թ.

կարարուած դարմանատան միակ բժիշկն էր, որ անձնուիրաբար եւ խղճամիտ կերպով կը կատարէր իր պարտականութիւնը:

Օրակարգի խնդիրներու մէջ, մնայուն ձեռնարկներու քննութեան առթիւ, համաձայն մեր շրջանի բանաձեւին, յորեւ պատգամաւոր ձայն առնելով դէմ արտայայտուեցայ դարմանատուներու գոյութեան, նկատելով զանոնք ոչ այնքան օգտակար հիմնարկներ, բաղդատելով կատարուած բարոյական եւ նիւթական զոհողութեանց հետ : «Նոյնիսկ դժգոհութիւններ կ'ըլլան որոնք կը շահագործեն մեր հակառակորդները», ըսի : Ահա այդ պահուն տեսայ մեծ ընկերը որ այլայլած եւ արդար ընդվզումով «բողոքում եմ», որոտաց :

Ակնթարթի մը մէջ ժողովատեղին քար լռութիւն պատեց: Շշմեցայ, խօսքս բերանս մնաց ու նախամեծար համարեցայ տեղս նստիլ: Այլեւս աւելորդ էր հակաճառել : ...

Անմիջապէս անդրադարձայ որ իրաւունք չունէի ենթադրութիւններու վրայ հիմնուելով ժխտական վերաբերում եւ եզրակացութիւն :

Բանաձեւը անցաւ միաձայնութեամբ : « Ուժ տալ գոյութիւն ունեցող դարմանատուներուն, եւ բոլոր այն վայրերուն մէջ ուր պահանջը զգալի է, տեղական մասնաճիւղերը պիտի ձեռնարկեն բանալու նոր դարմանատուներ »:

Հինգ տարիէ ի վեր դեռ երէկուան պէս ականջներուս մէջ կը հնչէ անդարձ մեկնող սիրելի ընկերոջ բողոքի ձայնը :

Եւ երբ ամէն տարի Խանասորի Արշաւանքի պատմական տարեդարձին հարիւրաւոր ընկերներու եւ հայրենակիցներու հետ Շաւիլի գերեզմանատունը այցի կ'երթամ յարգանքի տուրքս տալու անմահ հայդուկ, Խանասորի արշաւանքին ղեկավար Իշխան Արղութեանի եւ իր տիկնոջ՝ ինչպէս նաեւ բժիշկ Տէր Դաւթեանի շիրիմներուն, կը փորձեմ «Հայր Մեր»ով մը ապաշաւի խորունկ ապացոյցը տալ :

Սիրելի եւ անփոխարինելի բժիշկ, կը հետեւինք ձեր փշոտ, տառապագին բայց քաղցր ճամբուն, ձեր խօսքը մեր ականջին, ձեր գործը մեր սրտին :

Դաշնակցութեան գաղափարական մեծութիւնը ձեր համեստ եւ ընկերական օրինակով, Դաշնակցութեան հայրենանուէր եւ հերոսական պայքարը ձեր կրովի եւ վսեմ ընթացքով հզօր հաւատք կը ներշնչէ մեզի տոկալու եւ ապրելու, մինչեւ որ իրականանայ ձեր եւ մեր փայփայած երազը, ազատ, անկախ եւ միացեալ Հայաստանը:

Անխախտ համոզումն ունինք թէ այնտեղ՝ ի վերջոյ Արարատի եւ Արագածի ստորոտը պիտի հանգչին ոսկերտիքը մեր բիւրաւոր նահատակներու, հերոսներու մեծ ու փոքր ղեկավարներու, որոնք առ այժմ կը ննջեն օտար հորիզոնի տակ :

Մինչեւ որ իրականանայ բոլորիս արդար ցանկութիւնը, հանգիստ ոսկորներուդ, սիրելի բժիշկ :

ԳՈՒՍԱՆ

15ՐԴ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻ գնդակախաղի մրցումներուն մէջ Եուկոսլաւները 3—1ով յաղթեցին Ռուսերուն : Տարբեր խաղի մը մէջ փայլեցաւ Խ. Միութեան մարզիկներէն Հայ մը, Շահինեան : Ամերիկացիները կոտրեցին երկու մրցանիշներ : Ֆրանսացիները փայլեցան սրախաղի մէջ եւն. :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱԼԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, (Յատուկ) — Կիրակի օր Սէն Շամոնի Հայերը եռուզեռի մէջ էին, Կրթասիրացի դաշտահանդէսին առթիւ: La Route de Coinf. դաշտը լեցուած էր: Հիւրեր եկած էին Վիէնէն, քաջալերելու համար Կրթասիրացի ձեռնարկը: Շաբաթներէ ի վեր մեր մէջ են երկու հայրենասէր Մալաթիացիներ, Պ. Պ. Մկրտիչ Մալաճիկեան եւ Յ. Թավէքէլեան, երկուքն ալ Մ. Նահանգներէն: Ինչպէս նաեւ ընիկ Մալաթիացի Հ. Ս. Յ. Խանձեան, Յունաստանի կաթողիկէ տեղապահը :

Օրուան նախագահը, Պ. Մ. Կէզիրեան քանի մը խօսքով հանդէսի բաժինը բացուած յայտարարեց, եւ յետոյ հրաւիրեց երիտասարդ սանուհիները, որ խմբերգով մը մասնակցին : Ափսոս, որ նոր սերունդը, քիչ քիչ իր սորված երգերն ու խմբերգներն ալ մոռացութեան կուտայ : Ազգային ոգիով, ոչ մէկ արտասանութիւն, ոչ մէկ մեներգ ... Հ. Խանձեան գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ, արծարծելով Մալաթիոյ յիշատակները, անոր օդն ու ջուրը, անման ու քաղցրահամ պտուղները: «Տարագիր եղբայրներ, այս հիւրընկալ երկրին մէջ վայելելով ամէն բարիք, մի մոռնաք ձեր երէկը, եւ աշխատեցէք փրկել նոր սերունդը, որ կը հալի այս ափերուն վրայ ... Տուէք, նոր սերունդին հայեցի ուսում, սիրցուցէք մեր աննման լեզուն, հանճարեղ Սահակի եւ Մեսրոպի լեզուն »: Այս ճառը մեծ տպաւորութիւն գործեց ներկաներուն վրայ :

Յաջորդաբար խօսք առին, Մ. Մալաճիկեան, որ թելադրեց զարկ տալ կրթական գործին, ապագայ մտաւորական Մալաթիացիներ պատրաստելու համար: Պ. Յ. Թավէքէլեան, խանդավառուած օրուան մթնոլորտէն, ջերմ խօսքերով պարգեւեց Կրթասիրացին դերը, զոր դժբախտաբար շատ մը Մալաթիացիներ չեն ուզեր ըմբռնել :

Գեղարուեստական բաժինը, այնքան տկար էր որ, շատերուն ցաւ պատճառեց, օտար եւ անհամ, խորթ ու անպէտ ձայնապնակներով: Գոնէ ազգային ձեռնարկները չպղծէին սա թրքական ձայնապնակներով ...

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ, կարգ մը անուղղաներ կը բացակայէին: Անոնք վարժուած են, ուրիշները բամբասել, միշտ վարագոյրին ետեւէն, առանց մատ մախելը թաթխելու :

Դաշտերուն զով հովերուն հետ, հաճելի մթնոլորտ մը անցուցինք, կիրակի օր: Արդէն ուշ էր, երբ Պ. Մ. Կէզիրեան փակեց հաւաքոյթը, շնորհակալութիւն յայտնելով բոլորին: —Մալաթիացի

ՀԱՅ ԱՇԱԿԵՐՏԻ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Քոլոմպի Lakanal բարձրագոյն վարժարանի 6րդ դասարանի 80 աշակերտներուն մէջ առաջին հանդիսացած է փոքրիկն Ժիրայր Միսաք Երանեան, 11ուկէս տարեկան: Վեց տարեկանէն ի վեր կը յաճախէր նախակրթարանը եւ ամէն տարի առանց բացառութեան իր դասարանին առաջինը կը հանդիսանար: Նոյնիսկ պատահած է որ երկու դասարան ցատկելով հանդերձ կրկին առաջին հանդիսացած է : —Մ.

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (8)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ՍԱՍՈՒՆԻ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ ԻՆՉՊԷՍ ԾԱԳԵՑԱՒ ԵՒ ՊՕՅԱՃԵԱՆ ԱՅԼ ԱՆՈՒԱՄԲ ՄՈՒՐԱՏ ԻՆՉՊԷՍ ՀԱՄՈԶԵՑ ՏԵՂԻՈՅՆ ՀԱՅԵՐԸ

Ռուսական դեսպանը 10 օր ետք, վերստին Երլտըզի պալատը գալով այցելեց Սայիտ Միտհիր փաշայի եւ հետեւեալը ըսաւ.

— Ռուսիոյ կայսրը խորին շնորհակալութեամբ ընդունեցաւ Ձեր Վեհափառ Սուլթանին յայտարարութիւնը եւ ինծի պաշտօն յանձնեց անգամ մը եւս իր անխախտ բարեկամութեան հաւաստիքը տալ: Կը կրկնեմ, ձեզի, ձեր վեհապետը թող բնաւ կարեւորութիւն չընծայէ Երիմեանի մտորութեան: Երբեք առիթ պիտի չտրուի որ այս մարդը մեքենայութիւն բանեցնէ Ռուսիոյ մէջ : Այլեւս թող չզլանայ այս մարդուն մասին պահանջուած արքայական հրովարտակը եւ մեզի ազատէ սպդտուկէն :

Ցարին տուած այս երաշխաւորութենէն շաբաթ մը վերջ երբ Երզրումի նահանգէն ներքին նախարարութեան լուր հասաւ թէ ռուս զինուորներ ու ոստիկան զինուորներ խստիւ զսպած են այն Հայերը որոնք կ'ուզէին սահմանը անցնիլ. Սուլթան Համիտ հրովարտակով արտօնեց Երիմեանի մեկնումը:

Այնուհետեւ Անատոլուի անդորրութիւնը նորէն խանգարուեցաւ: Թիֆլիզի Հնչակ հայ կոմիտէն, Իսթանպուլի բժշկական վարժարանէն վկայուելէ վերջ Զուիցերիա «սթաժ»ի գացած եւ կոմիտէին միացած Համբարձում Պօյաճեանը Մուրատ անունով Մուշ ուղարկեց եւ անոր պաշտօն յանձնեց Սասունի գաւառակին հայ գիւղացիներէն հրոսախումբեր կազմել ու մեծ ապստամբութիւն մը հանել այդ կողմերը: Պօյաճեան հայկական գիւղերը շրջագայելով քարոզութիւն ընել սկսաւ եւ համոզեց Սասունցիները, որոնք քիւրտ հրոսախումբերուն ասպատակութեանց կ'ենթարկուէին եւ մեր կարգ մը պաշտօնեաներէն ալ դժգոհ էին:

Մուրատ յաջողեցաւ ոտքի հանել 3000 հայ երիտասարդներ այն փուճ յոյսերով եւ խոստումներով թէ Պարսկաստանի եւ Կովկասի Հայերն ու ռուս զինուորները օժանդակութեան պիտի փութան : Սասունցիները թակարդը իյնալով ծանուցին թէ Թուրք պետութիւնը պիտի չճանչնան, անոր տուրք պիտի չվճարեն եւ կտրած են իրենց կապը պետութեան հետ: Ոստիկան զօրքին վրայ յարձակելով անոնցմէ ոմանք սպաննեցին, քիւրտ պետերը զարնել սկսան: Ապստամբութիւնը զսպելու համար Էրզրումի զօրաբաժնէն ղրկուած զինուորը պնդակով դիմաւորեցին : Բայց յետագայ ընդհարումներուն ընթացքին, Քիւրտերը օրինաւոր պաշտպանութենէն դուրս ելլելով կոտորեցին Սասունի Հայերը, առանց մեղաւորին եւ անմեղին նայելու :

Ինը հարիւր հոգի մեռան եւ նոյնքան ալ գիւղ այրեցաւ (1 Օգոստ. 1894): Այս կերպով ամենայն սաստկութեամբ վերսկսաւ հայկական ապստամբութիւնը :

Ցետագայ դէպքերը պարզելէ առաջ կ'ուզեմ անդրադառնալ կարեւոր կէտի մը: Թուրքիոյ Հայերուն ստուար մեծամասնութիւնը պետութեան յոյժ հաւատարիմ, աշխատասէր, պատուաւոր մարդիկ էին: Երբեք որեւէ կերպով չբաժնեցին պետութեան դէմ ծայր տուած ապստամբութիւնները: Տեղի ունեցած արիւնալի ապստամբութիւնը նիւթուած էր Ռուսիոյ, Ռուսահայերուն, հայ յեղափոխական կոմիտէներուն եւ անոնց յարած ափ մը հայ երիտասարդ մտաւորականներու, Աւետարանչական ընկերակցութեանց կողմէ: Մեր հայ հայրենակիցները անոնց զոհերը հանդիսացան: Նոյնիսկ այս դրդութեան օճախներէն տարուած եւ օտար երկիրներ գաղթելու հարկին տակ մնացած բազմաթիւ հայ հայրենակիցներ զղջացին ու երկար տարիներ կրեցին իրենց ծննդավայր հայրենիքին հանդէպ սէրն ու կարօտը: Անձնապէս ճանչցած եւ տեսած ենք բազմաթիւ Հայեր որոնք «ախ գեղեցիկ Իսթանպուլ, ախ Անատոլուի գեղեցիկ հողերը» ըսելով արցունք թափած են :

Քաղաքական տեսակէտով Օսմանեան կայսրութեան քայքայումը պատրաստող պետութիւնները մեր հայ հայրենակիցները ապստամբելու մղելէ վերջ, ծայր տուած արիւնալի դէպքերէն միայն Գապր Ալին պատասխանատու նկատելու քաղաքականութիւնը որդեգրեցին: Ամէն առթիւ հայկական խնդիրը ձեռք առին եւ ուզեցին պարբերաբար վերարծարծել զայն :

(Շար.)

փանոբար գործեր կատարել պիտի համարուի դաւաճան: Բանակը պիտի չմիջամտէ քաղաքական գործերու »:

✕ Առաջին առթիւ ձերբակալուեցան օդանաւային հրամանատարը, ժառէյալ Շերաւէ, բանակին ընդհ. մատակարարը՝ զօր. Սուպհի եւ բարձրաստիճան սպայ մը ցամաքային բանակէն:

Ցեղաշրջումէն անմիջապէս վերջ զօր. Նեկիպ պտոյտ մը կատարեց Գահիրէի փողոցներուն մէջ: Ինքնաշարժին առջեւէն կ'երթային երկու ամերիկեան հրասայլեր, իսկ ետեւէն՝ բազմաթիւ սպառազէն հետեւորդներ: Առաւօտ կանուխէն փակուած էին Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ ճամբաները, բայց միջազգային օդագնացութիւնը արգիլուած չէր: Եգիպտական օդանաւեր կը սաւառնէին մայրաքաղաքին վրայ, հսկելու համար բարեկարգութեան:

✕ Հիլալի փաշայի Ներքին գործերու Նախարարը Աղեքսանդրիայէն Գահիրէ հասնելով, խնդրեց զօր. Նեկիպէն գալ տեսնել զինքը: Զօրավարը մերժեց, առաջարկելով սպայակոյտի կեդրոնը գալ: Այդպէս ալ եղաւ եւ Նոր սպարապետը յայտարարեց թէ բանակը ջուզեր Հիլալի փաշայի դահլիճը: Այս յայտարարութեան վրայ էր որ դահլիճը հրաժարեցաւ եւ Նոր կառավարութեան կազմութիւնը յանձնուեցաւ Մահէր փաշայի:

Յուլիս 23ի երեկոյեան թերթերը, բացի մէկէն, լոյս տեսան միայն սպարապետութեան զեկոյցով եւ տեղ տեղ ճերմակ (գրաքննուած):

✕ Ընդհ. հրամանատարը մասնաւոր սպաներ ղրկեց բրիտանական եւ միւս դեսպանատուները, հաղորդելով կատարուած յեղաշրջումը: Այս առթիւ հաւաստիքներ տուաւ թէ յեղաշրջումը ներշնչուած չէ համայնավարներէն, այլ գործն է խումբ մը գաղափարական սպաներու որոնք զրգուած էին վերին հրամանատարութեան երէց սպաներու ընթացքէն: Իրենք պիտի մաքրագործեն պատերազմական նախարարութիւնը, իբրեւ օրինակ միւս նախարարութեանց: Այս առթիւ հաւաստիքներ տրուեցան մասնաւորապէս բրիտանական դեսպանատան, հպատակներու ապահովութեան մասին:

Ո՞Վ Է ՆՈՐ ՍՊԱՐԱՊԵՏԸ

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ երիտասարդ սպաները դժգոհ էին սպարապետ Հայտար փաշայէն եւ կը պահանջէին պաշտօնանկ ընել կամ այլուր փոխադրել: Իսկ Հայտար փաշա կ'ուզէր կեդրոնէն հարաւային շրջանը ղրկել Նեկիպ փաշան: Այս վերջինը, որ 50 տարեկան է, թեկնածու առաջարկուած էր պատերազմական Նախարարութեան համար Սըրրըի փաշայի դահլիճին մէջ, բայց Թագաւորը մերժած էր:

Յեղաշրջումէն վերջ, արքունի դիւանապետը՝ Աֆիֆի փաշա, յայտարարեց թէ «կացութիւնը շատ ծանր է»: Նոյն յայտարարութիւնն ըրաւ Նոր վարչապետը, Մահէր փաշա:

Նոր սպարապետը, զօր. Նեկիպ, ժողովրդական հերոս մըն է: Նախագահն էր Գահիրէի Սպաներու Ակումբին որ փակուեցաւ Թագաւորին հրամանով: Պաղեստինի պատերազմին առեն մէկն էր այն սակաւաթիւ սպաներէն որոնք նշանաւոր հանդիսացան իրենց քաջութեամբ: Գահիրէի պահակազօրքին մէջ զօրավարը իր հրամանին տակ ունի ամէնէն մեծ զօրագունդը, բացի բանակէն որ կը գտնուի Սինայի անապատին մէջ: Զօրավարը երեք անգամ վիրաւորուած է:

✕ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ Չըրչիլ յայտարարեց թէ կառավարութիւնը ուշադրութեամբ կը հետեւի անցուդարձին: Հրահանգներ ղրկուած են Միջին Արեւելքի ընդհ. հրամանատարին որ պէտքի կազմ եւ պատրաստ պահէ Սուէզի շրջանին անգլ. զօրքը: Առ այժմ ներքին խնդիր կը համարուի յեղաշրջումը:

ԵՆԷՓ

✕ Վերջին լուրերու համաձայն, Մահէր փաշա կազմած է Նոր դահլիճը, բոլորովին անկախ տարրերէ:

ԶՕՐ. ՐԻՃՈՒԷՅ հրամայեց յետաձգել այն մեծ ռազմափորձերը որ պիտի կատարուէին արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ:

ՉԱՐԼԻ ՉԷՓԼԻՆ անուանարկութեան դատ բացաւ Մ. Նահանգներու անթելի հաստատութեան դէմ, որ «համայնավար եւ ստախօս» անուանած էր զինքը: Երեք միլիոն տոլար հատուցում կը պահանջէ:

ՓՈԽԱՌՈՒԹԵՆԷՆ գոյացած է 428 միլիառ Ֆրանք, որուն 195 միլիառը «թարմ դրամ»: Հաւաքուած է 35 թոն ոսկի: Կառավարութիւնը յաջող կը նկատէ այս արդիւնքը, թէեւ աւելի մեծ քանակութեամբ դիզուած ոսկի կը սպասէր:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ահաբեկիչները սպաննեցին 21 մանուկներ, կիներ եւ հիւանդներ, Սայկոնի արձակուրդի կայանին մէջ, ինչպէս կը հաղորդէ ընդհ. հրամանատարը:

ՊԱՊԸ կոչ մը ուղղեց ամբողջ ռուս ժողովուրդին եւ համայն Ռուսիոյ պատրիարքին, առաջարկելով աղօթել քրիստոնէութեան տարածման համար:

Le Gérant · A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme;Paris(13)

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Դաշտահանդէս

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ 55րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ, ՇԱՎԻԼԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

27 Յուլիս, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի եւ հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. կոմիտէին: Ժամը 3ին, այց ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ Շիրիմին: Գեղարուեստական բաժին, երգչախումբ եւ բարձրախօս:

Կը խօսին ընկերներ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ուտելիք եւ խմելիք աժան գիներով:

Մօնփառնասէն կառախումբ առնել եւ իջնել Շավիլ: Փոն տը Սեվռէն հանրակառք, իջնել PuitsSans Vin, Շավիլ:

✕

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Օգոստոս 3ին, Վալապրի անտառին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

✕

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յուլիս 27ին, կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Տէսինի զովասուն անտառին մէջ, Café Farguei ետեւը:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Կեդր. Ֆրանսայի Նոր Սերունդի մասնաճիւղերու:

Կը նախագահէ՝ ընկեր Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ
Նոր Սերունդի կողմէ ընկ. Ս. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին:
Առատ ըմպելիներ, խորոված, եւ պաղպաղակ:

Օթօքարները կը մեկնին, կիրակի առտու ժամը ճիշդ 9ին, Փլաս Կիշառէն: Վերադարձ ժամը 9.30ին: Գիները ժողովրդական: Երթեւեկ 100 Ֆր.:

Անձրեւի պարագային՝ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, Տէսին:

✕

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին, Այս կիրակի ամբողջ օրը, Լաթապուռէթ, Պ. Պառալի ընդարձակ դաշտին վրայ, (10 վայրկեան, Փոնթ Թ'էվէքէն):

Բարձրախօս, պար, երգ, եւ հաճելի ժամանց: Առատ կերուխում: Կը հրաւիրուի գաղութը անխտիր յարգելու համար մեր հերոսները:

Երթեւեկը ապահովուած է, առաւօտ ժամը 9ին 11.15ին, կէսօրէ վերջ 2.30, վերադարձ ժամը 8ին:

✕

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի: Այս կիրակի ամբողջ օրը, Hôtel Beauséjouri ծառախիտ պարտէզը, Rue Favantinei մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

✕

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն կազմակերպած է դաշտահանդէս մը, Beauregardի անտառին մէջ, այս կիրակի ամբողջ օրը:

Կը նախագահէ ընկեր ԱՐԱՄ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ

Օթօքարի մեկնում՝ առաւօտեան ժամը ճիշդ 7ին եւ 8ին:

Մանրամասնութիւնները տեսնել տեղական յայտարարութեան մէջ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Քաղաքի Քրիստափոր ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Կը նախագահէ ընկեր ԱՐԱ ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Տ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, 117, Ave. Corot, St. Just, Bar du Chaletի ծառախիտ պարտէզին մէջ: Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, պար եւ նուագ: Առաւօտուն ՊՈՒԼԻ ՄՐՑՈՒՄ: Ճոխ պիւֆէ, ընտիր խորոված, մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, այս կիրակի ժամը 10էն սկսեալ, ի յարգանս յիշատակին ողբացեալ բարերարներու ՏԻԿ. ԱՍՏՐԻՆԷ ՈՒՆՃԵԱՆի (ծնեալ Սէմէրճեան) եւ ՀԱՅԿ ՎԷՄԵԱՆի:

ԱՆՏԻԼԻԻ ԾԵՐԱՆՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

Անտիլիի ծերանոցը պէտք ունի, յառաջիկայ Օգոստոս ամսուան համար, փոխարինող խոհարար-խոհարարուհի մը: Դիմել Պ. Ա. Աճէմեանի, 56, rue Lafayette Paris (9), Tél. PRO. 03-19:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷԹ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ — Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը ճիշդ 20ին, Ահարոնեան ակումբը:

ԼԻՈՆ — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelais դպրոցի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ — Սէն Լուի «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ Ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ — Համախմբ. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Կարտանի հայկ. դպրոցի սրահին մէջ: Օրակարգ — 1) Հաշուետուութիւն, 2) Պատգամաւորներու ընտրութիւն եւն.: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կը հրաւիրուին նաեւ ոչ-անդամ բոլոր Խարբերդցիները անխտիր:

ՀԱՄԱԽՄԲ. ՀԱՅՐ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, Café Cohard, Bld. d'Alsace:

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Բարեգործականի, Հայ Բժշկական Միութեան եւ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 29 ՅՈՒԼԻՍ, ԺԱՄԸ 20.30ԻՆ

Salle de la Géographie, 184 Bld. St. German

Պիտի խօսի Պրոֆ. ՄԱՆԱՍԷ ՍԵՐԻԱԿ ամերիկեան պատուիրակ Միջազգային Կենսաքիմիական Բ. Համագումարին, դասախօս Փենսիլվանիոյ համալսարանի, համաշխարհային գիտական դէմք:

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Տեղի պիտի ունենայ Allemagneի մէջ (B. A.):

Մարսէյլի Արենոյշներու, Թեւիկներու եւ գայլիկներու մեկնումը՝ Օգոստոս 1ին, ուրբաթ առաւօտ, ժամը 7ին, Place Marseillaiseէն, (կայարանի սանդուղին աջ կողմի հրապարակ), մասնաւոր օթօքարով:

Արդէն արձանագրուած են 80 հոգի: Նոր դիմումներուն ընթացք չի տրուիր: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — Միքայէլ Վ. Մոմճեան եւ իր եղբայրներն ու քոյրերը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, Լիոնի հայ կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ, ժամը 10ին, իրենց մօր ԼՈՒՍԻԱ ՄՈՄՃԵԱՆի դառնաղէտ մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պատարագ եւ պաշտօն պիտի մատուցուի: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ — Կապ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է օգափոխութեան կայանին համար — Ումն 500 Ֆր., Տիկին Նիկողոսեան 500 Ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ — Ալֆորվիլի Ֆ. Կապ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ. Նիկողոսնոտարեանէ 2000 Ֆր. իրենց հօր Խաչատուր Տէր Վարդանեանի մահուան քառասունքի առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Փարիզի Աղքատախնամը շնորհակալութեամբ ստացած է — Ճարտարապետ Պ. Արմէն Յակոբեանէ՝ ի յարգանս Տիկին Նուարդ Գ. Կիւլպէնկեանի, փոխան ծաղկեպսակի, երեք հազար ֆրանք: Ժամկոչեան ընտանիքէն Այրի Տիկին Ոսկի Ոսկեանի յուղարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար: Պ. Միհրան Թիւյսիւզեանէ (Նիւ Եորք) Անտիլյլի ծերանոցին իր այցելութեան առթիւ, 3 հազար:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en1925, R.C.S.376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 26 JUILLET 1952 Շաբաթ 26 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6823-Նոր շրջան թիւ 2234

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՆԻԹՈՒՐՆԵՐՈՒ ՊԷՏՔ ՉՈՒՆԻՆՔ

Արթնութեան եւ լրջութեան կոչեր ուղղած ատեն, մենք միշտ նկատի ունինք հետեւեալ պարագան. —

Վարակիչ մթնոլորտ մը ստեղծուած է գաղութներու մէջ, իբրեւ հետեւանք զանազան քարոզութեանց :

Ոչ մէկուն համար գաղտնիք են այդ քարոզութեանց կազմակերպիչները, դրդիչները եւ հետապնդուած նպատակները: Բոլորն ալ օտար: Խորթ եւ արհեստական :

Մեր մէջ ալ կան գոյնզգոյն տիրացուներ, որոնք թութակաբար գոց են ըրած թերխաշ գիտելիքներ եւ գրգռիչ նշանախօսքեր :

Իրենց նպատա՞կը, — «չերտաւորումներ» ստեղծել տարագիր բազմութեանց մէջ: Ճեղքեր, փոսեր բանալ, ջլատելով ամէն շինարար աշխատանք :

Ինչպէս բոլոր համբակները եւ թութակները, անոնք ալ բաներ մը լսած - կարդացած, բայց լաւ չեն հասկցած: Տեսակ մը «Ունիթօրներ»են, որոնք օրը իրիկուն կ'ընեն, օտարոտի պատուաստներ ներարկելու համար :

Այսպէս, անոնք լսեր են որ «ֆաշիստ»ներ կան ուրիշ ազգերու մէջ: Կամ ֆաշականութիւն կոչուած հոսանք մը :

Գրծա՛ւ : Ուրեմն մեր մէջ ալ կան :

Որո՞նք են.— Անոնք որ իրենց պէս չեն մտածեր հայրենիքի, Հայկական Դատի, Մշակոյթի կամ.. բանկալի մասին:

Եւ կը սկսին ծամել ու ծամել: Միտք եւ արիւն պղտորել, վրփուր տեղալով :

Եթէ վերլուծելու եւ դատելու կարողութիւնը կորսնցուցած չըլլային, ամէնէն առաջ իրենք պիտի ծիծաղէին իրենց բթամտութեան վրայ :

Պիտի խոստովանէին, օրինակ, թէ ֆաշականութիւնը այնքան կապ ունի հայկական իրականութեան հետ, որքան սեւը ճերմակին հետ: Թէ «ֆաշիստ»ը տունկ մըն է որ ամէն տեղ չի բուսնիր: Ոչ իսկ միջութրինեան դրութեամբ :

Վերջին աշխարհամարտէն ի վեր, նոր մարտակոչ մը գոց ըրած են այս գորշ տիպարները: Անշուշտ անոր համար որ մաշած է նախկին բանաձեւը :

Աւելի սրտառուչ է նոր եղանակը, — «Խաղաղութեան կուսակից, խաղաղութեան թշնամի» : Միշտ ներշնչուած՝ միեւնոյն աղբիւրէն :

Որո՞նք են խաղաղութեան կուսակիցները ,—

Անոնք որ միայն բարիք եւ երանութիւն կը տեսնեն սովետական կարգուսարքին մէջ: Միայն անմեղութիւն եւ առաքինութիւն :

Իսկ թշնամինե՞րը, այսինքն «պատերազմի հրձիգնե՞րը» ,—

Անոնք որ կը համարձակին ձաղկել Խ. Միութեան սանձակոտոր բռնակալութիւնը: Անոր համայնակուլ, արիւնազանգ դաւերը՝ ժողովուրդներու ազատութեան եւ անկախութեան, ապա ուրեմն բուն իսկ խաղաղութեան դէմ :

Այս պարագային ալ, եթէ տրամաբանութիւնը գործէր իրենց մէջ եւ ոչ թէ կիրքը, այդ ժամկոչները պիտի խոստովանէին թէ տարագիր բազմութեանց մէջ ճրագով ալ փնտռեն՝ չեն կրնար գտնել մէկ հատիկ բանիմաց Հայ, որ բարիք սպասէ նոր աշխարհամարտէ մը :

Իրենք ալ գիտեն որ այսպէս է: Բայց, «պաշտօնս մրոտել է: Այս չընենք, այն չընենք, հապա ի՞նչ ընենք: Գոնէ մեր կոչումը արդարացնենք»...

Եւ կը փորձեն արդարացնել, խաղաղութեան թշնամի, պատերազմի հրձիգ, «իմպերիալիզմի ագէնտ» հռչակելով Դաշնակցութիւնը: Միշտ ներշնչուելով նոյն պղտոր աղբիւրէն: Բառերն ու բացատրութիւններն անգամ իւրացնելով :

Գոնէ միայն հայերէն խօսէին ու գրէին, ամփոփուելով ներքին — գոց — շուկային մէջ :

Ո՛չ: Սփռուած են միջազգային հրապարակին վրայ եւս երեւալ, նոյն ցնդաբանութիւնները կրկնելով անգլերէն, ֆրանսերէն, արաբերէն կամ պարսկերէն :

Ի՞նչ տարբերութիւն երբեմնի «Ունիթոր»ներէն:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳԱՑԻՆ ԱՌԱՆՑ ՀԵՏՔ ՄԸ ՁԳԵԼՈՒ

Երեք ականաւոր Հայուհիներու մահը արձանագրուեցաւ վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին: Ականաւոր՝ անշուշտ իրենց նիւթական աղբիւրներով :

Ժամանակագրական կարգով, — Տիկին Վէրժին Քէօլէեան, Տիկին Նուարդ Մսըրեան եւ Տիկ. Նուարդ Գալուստ Կիւլպէնկեան :

Անմիջապէս ըսեմ որ սրտի սեղմումով մը եւ ակամայ Տիկին Նուարդ Մսըրեանի անունը խառնեցի միւսներուն: Դժբախտ Հայուհին ոչ միայն կսկծալի արկածի մը զոհը եղաւ, այլեւ իր սրտով, բարեգործութեամբ եւ հայ կնոջ առաքինութիւններով կը գերազանցէր միւս երկուքը :

«Մեռնողին ետեւէն գէշ չեն խօսիր», կ'ըսեն, իբրեւ թէ մահը արդէն ամէն բան սրբած տարած ըլլայ, մաքրելով ենթական իր մեղքերէն :

Հապա ի՞նչպէս վարձատրել այն որ իր մարդկային ու ազգային պարտականութեանց գիտակցութեամբ, իր լուսաւորը ըրած է ի կենդանութեան.

— Մի ըսէք, մի գրէք, եղբայր, չէք գիտեր ինչ պիտի ընէ տակաւին: Անշուշտ իր անունին, եւ հարստութեան համապատասխան կտակ մը ձգած է ...

Եւ տեսանք: Տիկ. Քէօլէեանի մտքէն իսկ չանցաւ գոնէ Վիլֆրանշի փառաւոր դղեակը կտակել հայ մանուկներու, իբրեւ ապաքինարան կամ կազդուրման կայան :

Երուսաղէմի վանքին այսքան ոսկի յատկացուցեր է, բոլն եւ գրեցին: Իմացա՞ք որ ստացած ըլլան :

Գալով վերջին վախճանեալին, Տիկին «5 առ հարիւրին» ես չեմ գիտեր թէ իր համբաւին եւ գիւղին վայել «ժեստ» մը փորձած ըլլայ ի նպաստ բարենպատակ գործի մը :

Ուսանողական Տան մէջ տեսանք իր մէկ «առատաձեռնութիւնը» — 1500 ֆրանք, ի նպաստ կարօտ ուսանողներու ֆոնտին, հազար դժուարութիւններով դուրս քաշուած իր պայուսակէն :

Տակաւին կանո՞ւխ է: Լաւ: «Սպասենք եւ յուսանք» :

Երանի թէ սխալած ըլլային այն թերթերը որ անճապաղիցին զովասանական տողեր հիւսել, անցեալ «բարիքներ» յիշելով :

Գալով ողբացեալ Տիկին Նուարդ Մըսըրեանի, կ'ենթադրեմ թէ ժամանակ չունեցաւ ի կենդանութեան յրագնելու իր աղգասիրական ծրագիրները: Հաւատա՞նք թէ իր ժառանգորդները պիտի կատարեն այդ պարտքը :

ՍՕՍԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ պէյը հեռագիր մը ուղղելով Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահին, կ'ըսէ թէ համաձայն չէ բարեկարգութեան ծրագրի ընդունելեան ձեւին: Փարիզի մէջ կը կարծեն թէ ազգայնականները կը փորձեն ժամանակ շահիլ ձգձգումներով: Ֆրանսա որոշած է տեղի չտալ: — Պէյին անդրանիկ որդին, իշխան Շատլի, յայտարարեց թէ իր հայրը վստահութիւն չունի վարչապետին Պաքուշի վրայ եւ չէ արտօնած որ քննէ բարենորոգումներու ծրագիրը:— Ռումբ մը պայթեցաւ Թունուզի ամենամեծ պանդոկին յարակից ճաշարանին մէջ: Չորս հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան :

ԿԱՐԱԳԻՆ գինը հարիւր ֆրանք բարձրացած է ութ օրէ ի վեր, իբրեւ հետեւանք երաշտութեան եւ պաճարախտին: Առեւտրականներու տեղափոխութիւնն ալ նպաստեց բարձրացման: Ամառանոցներու մէջ անոնք կը նախընտրեն աւելի սուղ վճարել եւ առատ կարագ ունենալ: Լեհաստանէն եւ Հունգարիայէն ապսպրուած կարագը հազիւ սասնըհինգօրէն կարելի պիտի ըլլայ ծախել :

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը երկու թերթեր եւս գադրեցուց, բանտարկելով խմբագիրները: Տասներկու թերթեր դադրման դատապարտուած են երկու ամսուան ընթացքին :

ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ դեսպանը, անչափահաս Սքափինի, յաջողութեամբ պաշտպանեց իր դատը, նոր տրպաւորութիւն ձգելով : Երէկ պիտի տրուէր վճիռը:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ ԿԸ ՀԵՏԵՒԻ ԲԱՆԱԿԻ ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ

Երէկ վերջնապէս կազմուած պիտի ըլլար Եգիպտոսի նոր դահլիճը, նախագահութեամբ Ալի Մահէր փաշայի, որ եղբայրն է 1945 Փետրուար 25ին սպաննուած նախկին վարչապետին, Ահմէտ Մահէր փաշայի :

Ծնած՝ 1883ին եւ 1919էն իսկ անդամ ազգայնական մեծ կուսակցութեան, «Վաֆտ»ի, զանազան պաշտօններ վարելէ ետք, վարչապետ, ներքին եւ արտաքին նախարար եղաւ 1939 օգոստոսէն մինչեւ 1940 Յունիս: Բրիտանական միջամտութեան մը հետեւանքով ձերբակալուեցաւ 1942 ապրիլին եւ արձակուեցաւ 1944 Հոկտեմբերին: Երկու տարի ետք «Եգիպտական Ճակատ» կուսակցութիւնը կը հիմնէր: Անդամ էր այն պատուիրակութեան որ Լոնտոն գնաց 1946ին բանակցելու համար: Դարձեալ վարչապետութեան կոչուեցաւ այս տարի յունուար 27ին, ծանօթ խռովութիւններէն ետք, յաջորդելով Նահաս փաշայի, բայց հրաժարեցաւ Մարտ 1ին: Հեղինակն է միջազգային իրաւագիտութեան գրքի մը :

Հինգերորդ կառավարութիւնն է այս որ կը կազմուի Եգիպտոսի մէջ, անցեալ յունուարէն ի վեր: Վարչապետութենէն զատ, Ալի Մահէր փաշա ստանձնած է նաեւ պատերազմական, արտաքին եւ ներքին գործերու նախարարութիւնները, անշուշտ առժամաբար :

Նոր վարչապետը հինգշաբթի օր երեք ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ֆարուք թագաւորին հետ, Աղեքսանդրիոյ մէջ, պարզելով իր ծրագիրը որ կը համապատասխանէ բանակի պահանջներուն:

Զօր. Նէկիպ, նոր սպարապետը, Եչ. առտու պտոյտ մը կատարեց Գահիրէի մէջ, ուր բարեկարգութիւնը չէ խանգարուած: Ոստիկանութիւնը կը ծանուցանէ թէ ոչ մէկ դէպք պատահած է : «Տէյլի Մէյլ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ այն հրասայլերը եւ զրահապատ կառքերը որ տեղաւորուած էին գլխաւոր գիւղերուն վրայ, քաշուած են քաղաքին կեդրոնէն: Անթելը կէս ժամը անգամ մը ցեկուցումներ կուտայ, հանդարտութեան յորդորներով: Սովորական կեանքը վերահաստատուած է: Զինուորական եւ քաղաքային դրաքննութիւնը կը շարունակուի տակաւին:

...ն երկց սպաները որ ձերբակալուած էին առաջին առթիւ, տակաւին արգելափակուած կը մնան զինուորական ակադեմիային մէջ: Կալանաւորներէն մէկը, զօր. Ալի Նէկիպ պէյ, նոր սպարապետին եղբայրն է: Աֆիֆի փաշա, արքունի դիւանապետը, հերքեց այն լուրը թէ հրաժարած է:

ՆՈՐ ՍՊԱՐԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նոր սպարապետը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.

— «Բոլոր օտարականները ապահով են Եգիպտոսի մէջ: Մենք մեր հիւրերուն ապահովութիւնը կը նկատենք մեր ամէնէն կարեւոր պարտականութիւնը: Այդ պարտականութեան կատարումով պիտի չափենք մեր յաջողութիւնը »:

Զօր. Նէկիպ որ ջղուտ եւ բարձրահասակ մարդ մըն է, միշտ կը խուսափի քաղաքական հարցերէ : Այս յայտարարութեան առթիւ ալ երբ թղթակից մը հարցումներ կ'ուղղէր Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան մասին, պատասխանեց.—«Քաղաքական խնդիր է այդ: Կառավարութեան կ'իյնայ որոշում տալ»: Յետոյ շարունակեց.

— «Մեր սահմանադրութիւնը շատ լաւ է. միայն գործադրութիւնը լաւ չէ եղած: Մակաբոյծներ պատճառ եղան բանակին մէջ պատահած խլրտումներու: Մենք բարենորոգումներ պիտի կատարենք: Եթէ Պաղեստինի մէջ պարտուեցանք, մեղքը մեր բանակին կամ սպաներուն վրայ չիյնար, այլ յոռի ղեկավարութեան վրայ: Այժմ ամբողջ բանակը մեզի հետ է,— ցամաքային, ծովային թէ օդանաւային: Երկիրը պիտի կառավարուի թագաւորին միջոցաւ եւ համաձայն սահմանադրութեան: Մեր միակ նպատակն է բարենորոգում-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Խանասորի տարեդարձը

Ինչպէս կը կարդաք օրերէ ի վեր, Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբը այս կիրակի դաշտահանդէս մը սարքած է Շաւիլի անտառին մէջ, Խանասորի տարեդարձը տօնելու համար :

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն այս առթիւ մասնաւոր կոչով մը կը հրաւիրէ ընկերները ներկայ ըլլալ բազմութեամբ, իրենց ընտանիքներով եւ համակիրներով, առաւօտէն իսկ:

« Ազատատենչ հայրենակիցներ, այս կիրակի բոլորդ դէպի Շաւիլի անտառը, լսելու հերոսածին Հ Յ Դաշնակցութեան յարդանքի խօսքը՝ ի փառս Խանասորի հերոսներուն»:

ԲԱՑՈՒՄ Հ. Յ. Դ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ 59ՐԴ ՊԱՏԳԱՄ. ԺՈՂՈՎԻՆ

ՀԱՐԻՒՐԷ ԱՒԵԼԻ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՆԵՐ ԵՒ ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ՈՒՆԿՆԴԻՐՆԵՐ ԿԸ ԼՍԵՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԵՍԱԿՏՆԵՐԸ ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ՊՈՍԹԸՆ, 1 Յուլիս.— Աւանդական ոգեւորութեամբ ու բացառիկ հետաքրքրութեան տրամադրութեամբ բացուեցաւ շաբաթ իրիկուն (28 Յունիս), Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ամերիկայի շրջանի 59րդ Պատգամ. Ժողովը, «Հայրենիք»ի սրահին մէջ: Հարիւրէ աւելի պատգամաւորներ եւ բազմահարիւր հայրենակիցներ, կանուխէն հաւաքուած էին «Հայրենիք»ի սրահը եւ շէնքին շուրջ, հանդիպումներու մտերիմ մթնոլորտին մէջ կատարելու «նախատօնակը» մեր շրջանի ընկերական մեծագոյն դէպքին, Պատգամ. Ժողովին, որ ամէն տարի կը գումարուի Պոսթընի մէջ, հին թէ նոր պահակներու :

Երեկոյեան ժամը 8.30ին, խուռն բազմութեան մը առջեւ, Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կ. Կ.ի ատենապետ ընկեր Յովհ. Տէր Յովհաննէսեան ուղերձով մը բացուած յայտարարեց 59րդ Պատգամ. Ժողովը: Ոգեշունչ բառերով ողջունեց մեր պատգամ. ընկերները, նաեւ ամբողջ Սփիւռքի, Հայրենիքի թէ Սիպերիոյ բանտերուն մէջ տառապող մեր գաղափարանուէր ընկերները, եւ վճռաբար շեշտեց՝ թէ Հայութեան Ազատութեան միակ Դրօշը *բարձր կը պահուի Հ. Յ. Դաշնակցութեան կորովի ձեռքերուն մէջ: Ողջոյնի խօսքեր ուղղեց մեր բոլոր կոմիտէներու ընկերներուն, համակիրներուն, նաեւ մեր Գերագոյն Մարմնին, ըսելով թէ մեր կարգապահ շարքերը, այս երկրին մէջ, միշտ պատրաստ են իրենց պարտականութեան համար, յօգուտ հայ ժողովուրդին եւ հայրենիքին: Ըսաւ՝ թէ մեր կուսակցութիւնը գիտակից է Հայոց Պատմութեան առջեւ իր ունեցած մեծ պատասխանատուութեան: Ան կը մնայ* հաւատարիմ պահակ՝ *քաղաքական ներկայ ծանր պայմաններու տակ իր ուսերուն վրայ առած մեր ժողովուրդին վերելքին ու պահպանման պատասխանատուութիւնը :*

Ընկեր ատենապետին հրաւէրով, ռազմիկ ընկեր Միսաք Թորլաքեան բեմ հրաւիրուելով բսաւ իր ողջոյնի խօսքերը : Խօսեցան նաեւ շատ մը պատգամաւորներ :

Յարգանքի խօսք ըսաւ ընկեր ատենապետը մախճանեալ Գարեգին Կաթողիկոսի յիշատակին, ի պատիւ այն քաջարի մասնակցութեան, զոր կաթողիկոսը ունեցած էր՝ Հ. Յ. Դ. գլխաւորութեամբ մղուած 1918 Մայիսեան ազատագրական կռիւներուն :

*Քալիֆորնիոյ պատգամաւորներէն ընկեր Մա*նուկ Համբարձումեան *իր ողջոյնի ճառին մէջ բացատրեց, թէ ինչու Հ. Յ. Դ.ը դարձած է հայութեան ղեկավար հոսանքը,— քաջութեամբ կատարելով իր պարտականութիւնը հայրենիքին հանդէպ, տալով բիւրաւոր նահատակ հերոսներ : «Դաշնակցութիւնը կայ ու կը մնայ», պիտի ապրի, երբ միակ հաւատարիմն ու հոգածուն՝ հայութեան արդար իրաւունքներուն :*

Ողջոյնի խօսք ըսաւ Քալիֆորնիայի Հայ Մշակութային Ընկերութեան հիմնադիրներէն, ընկ. Ալէք Փիլիպոսեան*: Ըսաւ, թէ իր կեանքի ամէնէն երջանիկ րոպէներէն կ'ապրի, հաւաքուած տեսնելով այսքան հաւատաւոր ընկերներ, որոնք ամէն զոհողութեան պատրաստ են իրենց ժողովուրդին եւ հայրենիքին բարօրութեան, ազատութեան համար :*

Ընկեր Կոպէռնիկ Թանտրճեան *(Տիթրոյիթ) իր ճառով ըսաւ թէ հայկական մեծ ընտանիքին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան անդամները կը հաւաքուին այսպէս քննելու իրենց ներքին կեանքը, եւ հայ ժողովուրդի հարցերը: Դաշնակցութիւնը, տկարութեան թշնամի՝ ազնուական առաքինութիւնն ունի արի եւ քաջ ըլլալու, արբադրելու թէ իր եւ թէ ժողովուրդին թերինները: Ան կը պաշտպանէ մեր նահատակներու արիւնով շահուած Դատը, որուն լուծումը պիտի հետապնդէ անվհատ : Մեր կուսակցութիւնը իր ամբողջական հաւատքով նուիրուած է Ազատ եւ Անկախ Հայաստանի գաղափարին :*

Ընկեր Յակոբ Մուրատեան *(Քանատա) անգլերէն ուղերձով մը յանուն Քանատայի ընկերներուն ողջունեց ժողովը: Ըսաւ թէ մեր կուսակցութեան սկզբունքները լաւ ծանօթ են՝ իր շրջանին մօտ 2500 հայութեան , որոնցմէ շատեր կը հաւատան ու կը բաղձան հայրենիքի ազատութիւնը, այս անգամ միանգամ ընդմիշտ :*

Ընկեր Ռ. Դարբինեան.— *Մենք կրեցինք բազմաթիւ հալածանքներ, վերջին երեսուն տարիներուն, նաեւ այս երկրին մէջ: 1933 — 1934ի օրերուն, կրեցինք մահացու հալածանքներ, որոնց ոչ մէկ կուսակցութիւն, բացի Հ. Յ. Դաշնակցութենէն կրնար տոկալ ու վերապրիլ: Վերջին պատերազմի ընթացքին, երբ բոլշեւիկեան տարրերը կը քաջալերուէին այս երկրին մէջ, դարձեալ հալածուեցաւ Հ. Յ. Դ.ը: Արդիւնքը այս բոլորին սակայն այն է, որ մեր կուսակցութիւնը աւելի միաբան ու զօրաւոր է այսօր, քան որ եղած է որեւէ ատեն: Անոնք,— մեր հակառակորդները — որոնք քանի մը տարի առաջ կ'ըսէին թէ Դաշնակցութիւնը մեռած է, այսօր իրենք է որ հազար ճիգեր կը փորձեն ջուրին երեսը մնալու համար: Ի՞նչն է պատճառը այս երեւոյթներուն: Այն՝ թէ Հանրապետութեան անկումին մէջ մենք մեղաւոր չէինք, որովհետեւ* դուրսի ուժերով *եկաւ այդ անկումը, եւ թէ հայ ժողովուրդը ի վիճակի չէր դիմադրելու երկու թշնամի ուժերուն: Անխուսափելի էր անկումը, այդ պայմաններու տակ :*

Հայ ժողովուրդը երբեք չմտածեց դատապարտել Հ. Յ. Դ.ը: Հետագայ պայքարները եւս անարդարօրէն կը մղուէին Հ. Յ. Դ. դէմ նոյն տարրերուն կողմէ, մինչ հայ ժողովուրդը գիտէր ու կը զգար թէ մեր կուսակցութիւնն է միակ հաւատարիմ պահակը հայութեան ֆիզիքական ու հոգեւոր գոյութեան: Չկայ ուժ մը հայութեան մէջ որ կարենայ փոխարինել Դաշնակցութիւնը : Ո՞ւր է գաղտնիքը իր այս հմայքին: Այն թէ՝ Դաշնակցութիւնը ունի յատկութիւններ՝ ինչպէս ձգտում ազատութեան, ազգային արժէքներու պաշտպանութիւն, կարգապահութիւն, ճոխութիւն, զոհաբերութիւն, որոնք կը պակսին միւս կազմակերպութիւններուն : Կրնանք ըսել՝ թէ կարգապահութիւնը առաջին անգամ Դաշնակցութիւնը բերաւ մեր ժողովուրդին, որ անկարգապահ էր: Մեր կուսակցութիւնը ստեղծեց ընտանեկան մթնոլորտ մը իր ծոցին մէջ, ուր առանց պառակտումի, կուռ շարքերով, ընկերներ ապրած ու պայքարած են նոյն գաղափարին համար :

Այսօր մենք կ'ապրինք շատ տագնապալի շրջան մը, վտանգաւոր կացութիւն մը կայ, որ կրնայ նոյնիսկ մարդկութեան գոյութեան սպառնալ: Որովհետեւ երբեք չէ եղած որ այսքան ընդհանրական պայքար մը ընդգրկէ ամբողջ աշխարհը: Մահացու վտանգ մը կը սպառնայ թէ այն ազգերուն որոնք ազատ են, եւ թէ անոնց՝ որոնք կորսնցուցած են իրենց ազատութիւնը: Հիմա մենք մինակ չենք, ունինք բազմաթիւ բախտակից ազգեր, որոնք մեր բնական զինակիցներն են, նոյն թշնամիին դէմ: Հ. Յ. Դ.ը հայութեան ազատութեան ղեկավարող ուժն է եւ պիտի շարունակէ հետապնդել իր պահանջները Ազատ, Անկախ ու Միացեալ Հայաստանի համար :

Թէեւ մեր հին սերունդի ուժերը հետզհետէ կը պակսին, սակայն նորերը, խոստմնալից ու հաւատաւոր, Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշին տակ կը համախմբուին, ու մեր 59րդ Պատգամ. Ժողովի պարտականութիւններէն պիտի ըլլայ գործի լծել բոլոր ուժերը, օգտուելու համար ներկայացող նպաստաւոր պայմաններէն »:

Ընկեր Վահան Նաւասարդեան.— *Այս երկրորդ անգամն է որ կուգամ ձեր երկիրը: Առաջին անգամ, 1936ին էր, Հ. Յ. Դ. 43րդ Պատգամ. Ժողովին , իսկ հիմա կը գումարէք 59րդը: Պիտի ըսեմ, թէ 1936ի բաղդատմամբ արտակարգօրէն ծանր է քաղաքական կացութիւնը: Թէեւ այդ օրերուն ալ մարդկութիւնը ծանր տագնապ մը կ'անցընէր, սակայն վտանգի զգացումը այնքան շօշափելի չէր, որքան այսօր է: Նստած ենք հրաբուխի մը վրայ, որ մեզի կը թուի թէ չի գործեր...*

1914էն ի վեր որքան փոխուած է մեր աշխարհը: Եթէ մարդ մը այդ թուականին քուն մտած ըլլար եւ այսօր եւլէր, պիտի տեսնէր բոլորովին նոր աշխարհ մը, քաղաքականապէս, տնտեսապէս, ռազմապէս: Փոշիացած են շարք մը մեծ պետութիւններ: Լուռ են բոլո՛ր փոքրերը: Կ'ապրինք տարբեր աշխարհ մը, ով կրնայ ըսել թէ ինչ պիտի տեսնէ հինգ տարի վերջ: . Ցղի է մարդկութեան արգանդը, եւ կարծէք նոր մանուկի ծննդեան նախօրեակին կը գտնուինք: Սակայն ո՞ւր կ'երթանք. դէպի խաղաղութի՞ւն թէ պատերազմ :

Սիրելի ընկերներ, ես մարգարէ չեմ, այլ համեստ հանրային գործիչ մը, սակայն վճռաբար կ'ըսեմ, թէ կ'երթանք դէպի պատերազմ: Կ'երթանք դէպի անօրինակ պատերազմ մը, համաշխարհային չափանիշով, որովհետեւ բոլշեւիզմը չի՛ հրաժարիր բոլշեւիզմէն*: Իսկ բոլշեւիզմ կը նշանակէ պատերազմ, պատերազմ ներսը՝ քաղաքացիական, եւ դուրսը՝ սահմաններու վրայ : 14 տարի անցած է՝ որ Կոմկուսի ԺԸ. համագումարը տեղի ունեցաւ, եւ 14 տարիէ ի վեր չի հրաւիրուիր ԺԹ.ը: Իրական դիկտատուրա ստեղծուած է Կրեմլի մէջ, մարդկութիւնը պատերազմի առաջնորդելու համար :*

Պատերազմ եւ խաղաղութիւն մեզմէ կախուած չեն. փոքր ժողովուրդ մըն ենք, ու 62 տարիէ ի վեր կը մղենք մեր ազատագրական պայքարը: Այս պայքարը պիտի շարունակուի՞ թէ ոչ: Մեզմէ կախուած չէ դարձեալ: Այն յարարգան, որ երկրագունդի վրայ կ'ապրին 3 միլիոն հայախօս մարդիկ, որոնցմէ , ըստ 1939ի վիճակագրութեան, 2.154.988 *ը. Միութեան սահմաններուն մէջ, 400 հազար՝ մինչեւ Միջերկրական ու կէս միլիոն՝ երկու Ամերիկաներու մէջ եւ այլուր, եւ թէ այս*

ԴԱՌՆ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

3.— ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Զարիքը հօս կանգ չառներ: Կան բաւական թիւով ծնողներ, գիտակից ազնիւ հայրեր եւ մայրեր, որոնք կ'ուզեն ամէն գնով իրենց զաւակներուն փափաքին գոհացում տալ:Տղան երբ կը հասնի արբունքի, կը պնդէ իր ծնողքին առջեւ թէ այլ եւս չուզեր ուսումը շարունակել, որովհետեւ բաւական զարգացած է եւ հիմա կ'ուզէ հրապարակ նետուիլ դրամ շահելու համար: Ասոնք աշակերտներ են Գ. դասարանի, ուր դպրոցականը հիմ պիտի դնէ լիկէոնի (լիսէ) դասընթացքին: Այս դասարանէն է որ աշակերտները կ'ընտրեն իրենց մասնաճիւղերը եւ կը պատրաստուին իրենց ապագայ ասպարէզին: Դժբախտաբար դասարանի կարող աշակերտներն են որ կ'ուզեն կէս ճամբան մնալ: Այդ դասարանին աշակերտները, արդէն սակաւաթիւ, տեսչութիւնը եւ ուսուցչական մարմինը կը մատնեն ծանր տագնապի: Ասոնք ստիպուած են որոշել կամ Գ. դասարանը ջնջել եւ կամ պահել քանի մը միջակ կարողութիւն ունեցող աշակերտներով :

Ամէնէն աւելի ուսուցիչներն են որ կը վհատին: Անոնք կը նմանին աւետարանի սերմնացաններուն որոնք ոգի եւ շունչ կը սպառեն , ցանելով իրենց գիտութեան հատիկները, կարծելով թէ կակուղ հողի վրայ ցանած են եւ ամէն տարի պիտի բերեն իրենց բերքերը: Եւ ահա օրին մէկը կ'իմանան որ այդ աշակերտները ցրուած են, կանուխէն նետուելով հրապարակի վրայ:

Դեռ աւելի վնասակար երեւոյթ մը: Այդ միեւնոյն աշակերտները, երրորդ դասարան մտած ատեն, արդէն տարի մը առաջ համաձայնած են իրենց ծնողքին հետ եւ գիտեն թէ իրենք երկրորդ դասարան պիտի չշարունակեն, եւ հետեւաբար կ'աշխատին, որչափ կ'ուզեն ,կը սորվին միայնայն նիւթերը որ իրենց հաճելի են, իսկ դժուարին եւ կարեւորին վրայ հարեւանցի կ'անցնին, առարկելով թէ անոնք իրենց համար կարեւոր չեն :

Ծնողքները միամտօրէն կը հաւատան թէ իրենց զաւակներուն ապապրած ըլլալով բան մը չըսել վարժարանին տեսչութեան, շարունակելու կամ չշարունակելու մասին, անոնք կը հետեւին այդ խորհուրդին: Եւ հակառակը կը պատահի :

Կայ ուրիշ կարեւոր կէտ մըն ալ,որուն վրայ ծնողք բնաւ ուշադրութիւն չեն դարձներ:Երբ այդ աշակերտները հաստատ գիտեն թէ իրենց ուսումը պիտի չշարունակեն, ամբողջ տարի մը թուլութեամբ եւ անհոգութեամբ կ'աշխատին, գիտնալով որ ծնողք իրենց ոչ դիտողութիւն եւ ոչ յանդիմանութիւն պիտի ընեն այդ մասին:

Հայ աշակերտը չունենալով այլեւս բարձր գաղափարական մը, իր բոլոր յոյսը կը դնէ իր հօրը գործին վրայ, որուն յաջորդը կը համարուի :

Ես ականջներովս լսած եմ ինչ ինչ ծնողներէ, որոնք վարժարանս այցելելով, իրենց զաւակները տեսնելու համար, փոխանակ զանոնք խրախուսելու եռանդով ուսման հետեւելու, թրթռուն ձայնով մը անոնց ըսեր են.— «Տղաս, բնաւ հոգ մի ըներ ,ապագադ ապահոված եմ»: Աշակերտ մը կար, որ շատ ուշիմ եւ խոստմնալից էր, եւ կարող էր բարձր դիրքի հասնիլ, հօրը այսքաջալերանքէն վերջը, անձնատուր եղաւ անհոգութեան, նետուեցաւ հրապարակի վրայ, թէեւ ուսումը աւարտելու համար մէկ տարի միայն մնացած էր :

Ես վճռապէս համոզուած եմ, որ արդի տղաքները իրենց անպատասխանատու ծնողքին ան-

---

Հայերը երբեք չեն հրաժարած իրենց մշակոյթէն, պապենական հողերէն, մեզի կը պարտադրէ տանիլ պայքարը: Կարո՞ղ ենք հրաժարիլ մեր ժողովուրդէն, մեր հողերէն . ո՛չ:

Այսօր, բոլշեւիզմը կը տանի պայքարը նաեւ մեզի դէմ: Պատմութեան մէջ մեր գոյութեան հարցը երբեք այսքան սուր կերպով չէ դրուած : Մեզմէ ալ կախուած չէ զայն վարել կամ չվարել: Մենք միայն կարող ենք նետուած ձեռնոցը վերցնել: Ձեզմէ իւրաքանչիւրը կ'ապրի իր կեանքին ամէնէն պատասխանատու պահը: Պէտք է իւրաքանչիւրը հաստատակուռ*, իր զոհաբերութեամբ , կարգապահութեամբ ,ամէն բան հայրենիքին տալու պատրաստակամութեամբ: Այլապէս , դուք արժանի չէք ըլլար մեր խնկելի հայրենիքին, մեր փառաւոր պատմութեան :*

Եւ ժողովուրդ մը որ ունի 1915 Ապրիլ 24'եւ 1918 Մայիս 28, ժողովուրդ մը որ ունի Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, արժանի է ապրելու իր ազատ ու անկախ հայրենիքին մէջ: Այս պատմական ժամուն ողջոյն ուղղեցէք ձեր ժողովուրդին, եղբայրաբար եւ ջերմօրէն ըսելով թէ կանգնած էք անոր կողքին :

Բոլոր ճառերն ալ ողջունուեցան բուռն ծափերով եւ ժողովը ձեռնարկեց իր աշխատանքներուն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

մեզ զոհերն են։ Եթէ անոնք իրենց զաւակներուն դեռատի տարիքէն սկսած անդադար յեղյեղէին, թէ պէտք է ուսումը մինչեւ վերջը շարունակել, մինչեւ որ ստանան վկայականը, տղուն մտքէն անգամ պիտի չանցնէր իր կամքը պարտադրել ծնողքին։ Ծնողքը, ամէն առթիւ, իր զաւկին պիտի հասկցնէ, թէ իր ճակատին քրտինքովը իր հացը պիտի վաստկի եւ ոչ թէ հօրը գործին վրայ յոյս դնելով։ Գործերը կրնան փայլուն ըլլալ այսօր, վաղը ձախողիլ։ Այս իմաստուն խորհուրդով անհնարին է որ տղուն աչքերը չբացուին իրականութեան վրայ։

Հետեւեալ ծնողքը պէտք է ուշադիր ըլլայ, երբ իր զաւակը կը թեւակոխէ արբունքի տարիքը։ Այդ տարիքին է որ պատանին շրջապատուած է զանազան փորձանքներէ, մանաւանդ այս՝ մեծ ազատ քաղաքին մէջ։ Ճիշդ այդ տարիքին է, որ հայ պատանին հայկական վարժարանին մէջ պիտի շրջապատուի ամէն տեսակ զգուշութիւններով, հայրական յորդորներով եւ խրատներով, որոնք իր սրտին մէջ պիտի զօրացնեն քրիստոնէական եւ բարոյական հաստատուն սկզբունքներ։ Բաւական է նայիլ Փրանսացի բարեկիրթ ընտանիքներու վրայ, հաստատելու համար այս ճշմարտութիւնը։

Կարեւոր պարագայ մը եւս,— պէտք է Մուրատեան վարժարան մտնեն բաւական թիւով հայ աշակերտներ՝ պետական լիկէոններէն։

Ամէն տարի հազարաւոր աշակերտներ կը խուժեն պետական վարժարաններու մէջ, եւ այդ հաստատութեանց տեսչութիւնները, բարակ մաղէ կ'անցընեն թեկնածուները։ Անոնք կը մերժեն ծոյլ կամ անհոգ աշակերտները ընդունելով միայն կարողները եւ ջանասէրները, որով քիչ թէ շատ ընտրեալ աշակերտներու մեծ բազմութիւն մը կ'ունենան։ Երկրորդ տարին դարձեալ հազարաւոր աշակերտներ կը ներկայանան, նորէն արմատական մաքրագործում մը։ Առաջին տարուան աշակերտները որ սպասուած արդիւնքը չեն տուած, կ'արձակուին եւ անոնց տեղ կ'ընդունուին նորերը։ Եւ այսպէս ամէն տարի։

Եթէ պետական լիկէոնները այսպէս չշարժին, միլիոնաւոր աշակերտներ պիտի խանգարեն դպրոցական կարգն ու կանոնը եւ ասոր համար պետական քննութիւնները ամենախիստ կերպով կը կատարուին, որովհետեւ Փրանսական կառավարութեան գործին չի գար որ ամէն տղայ ստանայ բարձրագոյն կրթութիւն։ Անոր համար շահաւոր է բազմութիւնը քշել դէպի դաշտերը եւ գործատուները եւ կամ մեքենական արուեստանոցները։

Այսօր Հայութիւնը ապրելով լատին եւ անգլօսաքսոն յառաջադէմ եւ մտաւորականներով լեցուն երկիրներու մէջ, կարծես խորշում կը զգայ երբ կը խօսուի հայ մտաւորականութեան վրայ։ Ինչպէս լոյսը խաւարէն կը փախչի, նոյնպէս մենք կը փախչինք հայ մտաւորականութենէն, համարելով զանոնք, անօթի թշուառ եւ արհամարհելի էակներ։ Մինչդեռ այսպէս չէր հին շրջաններուն, երբ հայ ժողովուրդը կ'ապրէր իր պապենական հողին վրայ։

Հայ կինը, որ ի բնէ օժտուած էր առողջ եւ ամուր բնազդով, հակառակ իր աղքատիկ մտաւոր պաշարին, —եւ աւելին իր յանցանքը չէր,— բուռն փափաք ունէր իր զաւակը օժտուած տեսնել բարեկրթութեամբ եւ գիտութեան առատ պաշարով մը։ Մղուած այս ազնուական զգացումէն, ան իր զաւակին սիրոյն ամէն տեսակ զոհողութեանց տակ կը մտնէր։ Քաջասրտութեամբ այս զաւակը կը ղրկէր օտար եւ հեռաւոր աստղերու տակ, երկար տարիներով, առանց անոր երեսը տեսնելու։ Որովհետեւ վստահ էր որ իր այդ զաւակը իր վրայ դրուած յոյսերը պիտի արդարացնէր եւ պիտի բարձրացնէր թէ իր գերդաստանին եւ թէ իր ազգին վարկը եւ համբաւը։

Հայ կնոջ զոհողութեան ոգին նոր չէր․ ան կը սկսէր մեր թուականէն 1600 տարի առաջ, երբ մեր պանծալի Ոսկեդարի կերտողները եւ թարգմանիչները, բաժնուելով մայրենի յարկերէն, գացին հեռաւոր Աթէնք, Բիւզանդիոն, Աղեքսանդրիա, Անտիոք եւ Եդեսիա եւ ծծելով գիտութեան մեղրը, դարձան իրենց հայրենի հողին վրայ եւ գործեցին այդ հրաշքը։

Առանց այս գերագոյն ճիգին, մենք ոչ միայն Ոսկեդար պիտի չունենայինք, այլ դեռ երկար դարերով, անգիր «Առնաւուտներ» պիտի ըլլայինք, ինչպէս սովոր էին կոչել Թուրքերը։

Հ. ՍԱՀԱԿ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

Ազգ. կեանքը Պրազիլիոյ մէջ

ՍԱՆ ՓԱՈՒԼՕ, 9 Յուլիս (Յառաջ).— Պրազիլիոյ հայութիւնը կը բաղկանայ 5 — 6000 հոգիէ, մեծամասնութիւնը Սան Փաուլոյի մէջ հաստատուած։ Կարեւոր թիւով Մարաշցիներ, Հաճընցիներ, Ատանացիներ եւ Այնթապցիներ կան։

Բոլորն ալ տարիներու ընթացքին՝ տաժանելի եւ յամառ աշխատանքով լաւ դիրքերու տիրացած են։ Հայերուն մէջ օրուան հացի կարօտ մարդ չկայ։

Ազգային ոգին շատ զօրաւոր է իրենց մէջ եւ օրէ օր աւելի կ'ամրապնդուի, մանաւանդ շնորհիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ իբրեւ արթուն պահակ կը հսկէ երիտասարդութեան վրայ։ Բոլորն ալ կը խոստովանին թէ ուր որ Դաշնակցութիւնը կայ, ձուլումը անկարելի է։

Որպէսզի հայ երիտասարդները օտարներու հետ շփման մէջ չմտնեն, Հայերը իւրացուցած են տեղական կարգ մը սովորութիւններ։ Այս երեւոյթին ականատես եղայ տարեգլուխին, բարեկենդանին եւ յունիս 21ին։ Տեղացիները Բարեկենդանին գրեթէ առանց բացառութեան ամբողջ ութ օր ծպտուած՝ սրահներու եւ փողոցներու մէջ ամէն տեսակ խաղեր կը սարքեն եւ կը զուարճանան։ Մերիններն ալ հայկական սրահին մէջ միայն Հայերուն համար ծպտեալ պարահանդէս սարքելով զուարճացան մինչեւ առաւօտ։

Յունիս ամիսը Ս. Յովհաննէսի տօնն է ամբողջ Պրազիլիոյ համար։ Տեղացիները փողոցները խարոյկներ վառելով գեղջկական տարազներով կը պարեն։ Հայերն ալ անոնց օրինակին հետեւելով, Յունիս 21ին հանդէս մը սարքեցին եւ մինչեւ առաւօտ հայկական տարազներով պարեցին ու երգեցին։

«Մայիս 28»ը այս տարի քիչ մը ուշ տօնուեցաւ, սակայն շատ փառաւոր անցաւ։ Ժամանակէն առաջ մեծ բազմութիւն մը լեցուած էր արդիական շքեղ սրահը։ Նոյնիսկ հակառակորդներ փութացած էին վայելել օրուան փառաւոր հանդէսը։ Բեմը եւ պատերը զարդարուած էին հայկական եռագոյնով եւ ծաղիկներով։

Բացումը կատարեց օրուան նախագահը, Պ. Ճաֆէրեան։ Յետոյ տեղի ունեցան արտասանութիւններ, մեներգներ եւ խմբերգներ։ Մեծ յաջողութիւն գտաւ երգչախումբը — աղջիկները միատեսակ ճերմակ մետաքս, իսկ տղաքը փրաք հագած։ Շնորհաւորութեան արժանի է երգչախումբի վարիչը՝ ատամնաբոյժ Վահագն Մինասեան, որ անխոնջ կ'աշխատի եւ ճիգ չէր խնայած խնամեալ եւ յաջող յայտագիր մը ներկայացնելու համար։

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Դաւիթ Դաւիթխանեան, որ մասնաւորապէս հրաւիրուած էր Պուէնոս Այրէսէն եւ որուն ի պատիւ հացկերոյթ մը տրուած էր օդանաւով հասած օրը։ Բանախօսը իբրեւ կենդանի վկայ Հայաստանի ազատագրական կռիւներուն, բացատրեց թէ ինչ պայմաններու տակ ձեռք բերուած էր անկախութիւնը։ Իր ճառը մեծ տպաւորութիւն ձգեց ժողովուրդին վրայ։

Մեծապէս գնահատուեցան երկսեռ երիտասարդութեան կողմէ ներկայացուած կենդանի պատկեր մը՝ հերոսներու կեանքէն, ինչպէս նաեւ հայկական պարերը։

Հանդէսին առաջին մասը վերջացաւ առաւօտեան ժամը 1.30ին, յետոյ սկսան եւրոպական պարերը։ Ուրիշ սրահի մը մէջ, օրուան հիւրին շուրջ համախմբուեցան տարեցները, մինչեւ առաւօտ թնդացնելով յեղափոխական երգեր եւ տրոսասանեկավ բաժակաճառեր, ստեղծուած տաք մթնոլորտին մէջ։

Այսպէս խանդավառութեամբ տօնուեցաւ «Մայիս 28»ը այս հեռաւոր ափերուն վրայ, գալիքը ազատ եւ անկախ Հայաստանի մէջ տօնելու յոյսով ու մաղթանքով։

Յակոբ Ջէքուճ

ՅՈՒԼԻՍ ԱՄՍՈՒ 25ԻՆ ...

Մեր անմահ ժողովուրդը հիւսեր է անարուեստ բայց այնքան սրտառուչ երգեր, քաջերու մասին, որպէսզի անոնք ապրին իրենց մահէն վերջն ալ եւ օրինակ դառնան ու գալիք սերունդներուն։

Ճշմարիտ ճակատամարտ մը էր որ տեղի ունեցաւ յիսուն եւ հինգ տարիներ առաջ Խանասորի դաշտի վրայ, իբրեւ փոխվրէժ այն քիւրտ ցեղին դէմ, որ պատուհաս էր դարձած խաղաղ ժողովուրդի մը գլխուն։

Արի ու կորիճ հայորդիք արհամարհելով մահը, թողած տուն տեղ, ընտանիք եւ ինչք, գացած էին չափուիլ վայրագ ու տգէտ խուժանի մը դէմ որ քաջալերուելով Թուրք բռնակալ կառավարութենէն, ազատ, համարձակ կը գործէր հայ գիւղերէն ներս, արիւն եւ արցունք քամել տալով։

Մօտ 280 հոգի մեր քաջերէն Հայկի արիւնով եւ Վարդանանց հերոսութեամբ սպառազինուած, ցոյց տուին թէ կարելի չէ միշտ ոչխարի պէս մորթել Հայը, թէ անոր մէջ ալ քնացած առիւծ մը կայ։

Խումբին մէջ կը գտնուէին երկու հայ քահանաներ իբրեւ Ղեւոնդ Երէցներ, մէկ ձեռքով խաչ, միւսով հրացան բռնած։ Ինչ փառաւոր դաս նոր օրերու կրօնաւորներուն որոնց խաչին քով մամոնան է պառկած ...

Նահատակ ժողովուրդ մը եղած ենք սկիզբէն ի վեր եւ կռուախնձոր զանազան ազգերու ընդհարումներուն։

Մեր պատմութեան էջերն արիւնով են գրուած եւ հերոսական ճակատամարտներ անոր փառքն ու պսակը կը կազմեն, յարգանք ներշնչելով ուրիշ ժողովուրդներու։

Յուլիս ամսու 25ը մէկ դրուագն է միայն Հայուն ազատատենչ գաղափարներուն եւ հերոսական մարտնչումներուն։

Քանի Յուլիս 25եր ապրեցաւ ան, մինչեւ որ հասաւ Մայիս 28ի պատմական թուականին ...

Հանգրուան մըն էր այդ, նոր շունչ եւ ոգի առնելու եւ ճամբան շարունակելու համար։

Խանասորի մէջ նահատակ տասնեւինը քաջերուն հետ օրն է նաեւ մեր բոլոր նահատակ հերոսներուն որոնք «մեռան ազգին համար»։

ՄԷՆ - ՍԷ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (9)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ՍԱՍՈՒՆԻ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ ԻՆՉՊԷՍ ԾԱԳԵՑԱՒ ԵՒ ՊՕՅԱՃԵԱՆ ԱՅԼ ԱՆՈՒԱՄԲ ՄՈՒՐԱՏ ԻՆՉՊԷՍ ՀԱՄՈԶԵՑ ՏԵՂՒՈՅՆ ՀԱՅԵՐԸ

Մինչ Գապը Ալի այս ապստամբութեան ընթացքին անդորրութիւնը վերահաստատելու համար ինչպէս որ ամէն արդիական պետութիւն պիտի ընէ նման դէպքերու պարագային, օրինական ճամբուն չհետեւելու սխալը գործեց։

ՍԱՍՈՒՆԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻԱ ԿԸ ՄԻՋԱՄՏԷ ԵՒ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՔՆՆԻՉ ՄԱՐՄԻՆ ՄԸ ՂՐԿԵԼ ՍԱՍՈՒՆ

Պէտք չէ մոռնալ որ այն պետութիւնները որոնք շահ ունէին Օսմ. կայսրութեան քայքայումին մէջ, ամէն առթիւ կը գրգռէին հոն Հայրենակիցները, շատ մը անգործադրելի խոստումներ շռայլելով։ Արիւնալի դէպքերու պարագային ալ կը բաւականանային հեռուէն հանդիսատես ըլլալով ու Գապը Ալիի բուռն ծանուցագրեր տալով։

Մեր հայ հայրենակիցներուն համար արիւն թափող չեղաւ։ Նոյնիսկ հայասէր Փրանսացի քաղաքագէտ մը «դեռ Հայ մնա՞ց» ըսած էր։

Երբ Բ. աշխարհամարտը վերջացաւ, սովետական կառավարութիւնը մեզմէ հայրենի հողեր պահանջեց։ Այս պահանջքը ոչ միայն դեռ չէ ժխտած, այլեւ մեզի դէմ կը շարունակէ սպառնալիքի եւ ցուրտ պատերազմի քաղաքականութիւնը։ Մեր հողերը մեզմէ պահանջեց յանուն ռուսական Հայաստանի հանրապետութեան։ Անոնք որ այսօր կը հետեւին Ռուսիոյ ռատիօ կայանի հրատարակութիւններուն, դիւրաւ կրնան հաստատել թէ Հայերը ի՞նչպէս մեզի դէմ կը գրգռէ։ Ահա այս է այն պատճառը որ մեզ մղեց գրի առնելու այս յօդուածաշարքը։

Երբ Սասունի ապստամբութիւնը սկսաւ, անգլիական դեսպանը սկսաւ Սուլթան Աբտ. Համիտի եւ Գապը Ալիի սպառնալ, որպէսզի կազմուի քննիչ յանձնաժողով մը անգլ. հիւպատոսին մասնակցութեամբ։ Սասունի ապստամբներուն դէմ զինուորական գործողութիւնները սկսած էին։ Գէշ լուրեր կուգային այդ դէպքերուն շուրջ։ Անգլ. դեսպան Սըր Քըրրի Եըլտըզի պալատը երթալով Սուլթան Համիտի ներկայացուց հետեւեալ պահանջքը։

— «Սասունի մէջ դէպքեր կը պատահին, զանգատներ կան Պիթլիսի ձեր կուսակալին եւ կարգ մը ուրիշ պաշտօնեաներու եւ զին. իշխանութեանց դէմ։ Ձեր վստահելի պաշտօնեաներէն բաղկացեալ քննիչ յանձնաժողով մը պէտք է ղրկէք հոն։ Մենք ալ կրնանք մեր պաշտօնեաներէն մին տալ այս յանձնաժողովին։ Պէտք է պատժել յելուզակ այն Քիւրտերը որոնք ջարդած են անմեղ հէք կիներն ու այրերը եւ առանց պատճառի արիւն թափողները։

Պետութեանց միջամտութեան առիթ պէտք չէ ընծայել։ Եթէ այս արիւնալի դէպքերը վերջ չգտնեն։ պետութեանց միջամտութեամբ ստիպուած պիտի ըլլաք ընելու շատ աւելի ծանր բաներ զորս հիմա չէք ուզեր ընել»։

Սուլթան Համիտ անգլ. դեսպանին հաղորդեց թէ եպարքոսին պիտի խօսի որպէսզի յանձնաժողով մը ղրկուի Սասուն։ Սուլթան Համիտ անգլ. դեսպանին յանձնարարութիւնները կրաւորապէս հաղորդեց Գապը Ալիի։ Սուլթանը սակայն անընդունելի նկատեց անգլ. ներկայացուցիչ մը տանիլ քննիչ յանձնաժողովին մէջ, դիտել տալով թէ անկողմնակալ եւ չէզոք չի կրնար ըլլալ եւ այն տպաւորութիւնը պիտի ձգէ թէ Թուրքիա ընդունած է Անգլիոյ հովանաւորութիւնը եւ հսկողութիւնը։

(Շար.)

նէր հաստատել երկրին մէջ: Բանակը երբեք պիտի չմիջամտէ քաղաքական գործերու :

Լաւատեղեակ աղբիւրէ մը կը հաղորդեն թէ բանակին գլխաւոր պահանջներն են.— 1. Բարեփոխումներ վերին հրամանատարութեան մէջ.— 2. Հիմնական բարենորոգում բանակի գնումներու յանձնաժողովին մէջ.— 3. Դադրեցնել զինուորական վարկերու կրճատումները

× Վերջին լուրերու համաձայն, Մահէր փաշա լրացուցած է դահլիճին կազմութիւնը եւ նամակ մը ուղղելով Թագաւորին կ'ըսէ թէ «վճռական, ազդու եւ արագ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, գործերը կարգի դնելու համար»:

Նոր կառավարութիւնը կը բաղկանայ անկախներէ: Քաղաքական կուսակցութիւնները և Իսլամ Եղբայրութիւնը առ այժմ վերապահ դիրք մը բռնած են: «Վաֆտ»ի նախագահը, Նահաս փաշա, որ կը դարմանուի Զուիցերիոյ մէջ, գոհ կ'երեւայ:

Նոր վարչապետը Թագաւորին անձնական բարեկամն է, բայց իրազեկներ կը հաւաստեն թէ պալատի շրջապատին մէջ ալ բարենորոգումներ պիտի կատարուին:

Անորոշութիւն Իրանի մէջ

ՏՈՒՔԹ. ՄՈՍԱՏԵՂԻ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԿԱԽԷԻ՞Ն

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ սպայակոյտի նոր պետը, զօր. Եազդան, եւ Շահը յաջողած են երեւան հանել զինուորական դաւ մը որ պիտի գործադրուէր անցեալ երեքշաբթի օր :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Գշ. կէս օրին, խռովութիւններէն մէկ օր առաջ, մարմին մը կազմուած էր, ծրագիրը գործադրելու համար: Անդամներուն մէջ էին սպայակոյտին նախորդ պետը եւ ոստիկանութեան վերատեսուչը, Թէհրանի նախորդ զինուորական կառավարիչը եւ նոյն ինքն զօր. Եազդան: Բոլորն ալ երդում ըրած էին Գուրանին վրայ, մանրամասնօրէն քննելով ծրագիրը, որ կը պարունակէր 400 հոգինոց սեւ ցանկ մը,— Ազգ. Ժողովի անդամներ, երեսփոխաններ, կրօնական եւ քաղաքական դէմքեր, գլուխն ըլլալով Տոքթ. Մոսատեղը եւ կրօնապետը՝ Այաթոլլահ Քաշանի եւ Հոսէյն Մաքքի: Բոլորն ալ ձերբակալուելով պիտի կախուէին: Ով որ դիմադրէր պիտի գնդակահարուէր

Մէկ ժամ վիճաբանելէ ետք, զօր. Եազդան, որ հակառակ էր դաւադրութեան, լուր տուաւ Շահին, հաւաստելով թէ Ազգ. Ժողովին երեսփոխանները, քաղաքական եւ կրօնական առաջնորդները տակաւին հաւատարիմ են գահին:

Այս յայտնութեան վրայ, անմիջապէս ձերբակալուեցան Թէհրանի զինուորական կառավարիչը, զօր. Այաւի, որ պիտի դատուի միւս ամբաստանեալներուն հետ :

Հակասական զրոյցներ կը շրջին փախստական վարչապետին՝ Ղաւամ Սալթանէի մասին: Կ'ըսուի թէ տակաւին Թէհրան կը գտնուի :

Ամերիկացիներուն դէմ հրատարակութիւններ կ'երեւան իրանեան թերթերուն մէջ, այն ամբաստանութեամբ թէ Անգլիացիներուն կողմը բռնած են, ձեռնպահ մնալով Լա Հէյի միջազգային Ատեանին քուէարկութեան առեն: Միեւնոյն ատեն ցաւ կը յայտնեն որ խորհրդային պատուիրակն ալ բացակայ էր, հիւանդ ձեւանալով :

Ամերիկեան աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ Բշ. օր ցոյց մը սարքուեցաւ Սպահանի մէջ, ամերիկեան օգնութեան գրասենեակին առջեւ, որ քարկոծուեցաւ :

× Երկու անգլիացի հիւանդապահուհիներ, որոնք կը ծառայէին Շահին քրոջ՝ իշխանուհի Աշրաֆի դարմանատան մէջ, անգլիական դեսպանատուն ապաստանեցան Եշ. օր: Դեսպանատունը փակուեցաւ նոյն օրը, վասն զի պարսիկ պաշտօնեաները կը մերժէին աշխատիլ :

× Նոյն օրը խռովութիւններ ծագեցան քարիւղի շրջանին՝ Աբատանի մէջ: Կ'ըսուի թէ 14 հոգի սպաննուած են :

ՓԱՐԻԶԻ ՄՍԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒ ընդհ. ժողովին մէջ, որ տեղի ունեցաւ առջի օր, բազմաթիւ դանգատներ յայտնուեցան կառավարութեան դէմ, այն առարկութեամբ թէ կը պակսեցնէ իրենց շահերը: Առ այժմ գործադուլ պիտի չյայտարարեն, բայց գին պիտի որոշեն իրենց հայեցողութեամբ, այսինքն մերժելով հաստատուած սակագիները: «Պիֆթէք»ը 846 ֆրանքի բարձրացած է արդէն:

ԻՐԱՆԵԱՆ քարիւղին արտածման դէմ հաստատուած պաշարումը պիտի շարունակուի, ինչպէս յայտարարեց Չըրչիլ՝ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ: Անգլօ-իրանեան ընկերութիւնը դատ պիտի բանայ բոլոր գնորդներուն դէմ :

ՊՈՂՊԱՏԻ ԵՒ ԱԾՈՒԽԻ ձուլման առթիւ գումարուած խորհրդաժողովին մէջ, Պ. Շուման առաջարկեց առժամեայ կեդրոնը հաստատել Սթրազպուրկի մէջ (մայրաքաղաք Սարդի շրջանին):

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ պողպատի գործադուլը վերջացաւ նախագահ Թրումընի միջամտութեամբ: Գործադուլը կը տեւէր 53 օրէ ի վեր :

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Դաշտահանդէս

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ 55ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ, ՇԱՎԻԼԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

27 Յուլիս, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի եւ հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. կոմիտէին: Ժամը 3ին, այց ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ Շիրիմին : Գեղարուեստական բաժին, երգչախումբ եւ բարձրախօս :

Կը խօսին ընկերներ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ուտելիք եւ խմելիք աժան գիներով :

Մոնփառնասէն կառախումբ առնել եւ իջնել Շավիլ: Փոն տը Սեվռէն հանրակառք, իջնել PuitsSans Vin, Շավիլ :

× Այց Իշխան եւ իշխանուհի Արղութեանի, վեթերան ընկեր Բժ. Տէր Դաւթեանի եւ պատերազմի զոհ տարաբախտ ընկեր Հրանտի շիրիմներուն:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Օգոստոս 3ին, Վալապրի անտառին մէջ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յուլիս 27ին, կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Տէսինի զովասուն անտառին մէջ, Café Farguei եռեւը :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Կեդր. Ֆրանսայի Նոր Սերունդի մասնաճիւղերու:

Կը նախագահէ՝ ընկեր Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Նոր Սերունդի կողմէ ընկ. Ս. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Առատ ըմպելիներ, խորոված, եւ պաղպաղակ:

Օթօքարները կը մեկնին, կիրակի առտու ժամը ճիշդ 9ին, Փլաս Կիշառէն: Վերադարձ ժամը 9.30ին: Գիները ժողովրդական : Երթեւեկ 100 Ֆր. :

Անձրեւի պարագային՝ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, Տէսին :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին, Այս կիրակի ամբողջ օրը, Լաթապուռէթ, Պ. Պառալի ընդարձակ դաշտին վրայ, (10 վայրկեան, Փոնթ Թ'էվէքէն):

Բարձրախօս, պար, երգ, եւ հաճելի ժամանց: Առատ կերուխում: Կը հրաւիրուի գաղութը անխտիր յարգելու համար մեր հերոսները:

Երթեւեկը ապահովուած է, առաւօտ ժամը 9ին 11.15ին, կէսօրէ վերջ 2.30, վերադարձ ժամը 8ին:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի : Այս կիրակի ամբողջ օրը, Hôtel Beauséjouri ծառախիտ պարտէզը, Rue Favantinei մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն կազմակերպած է դաշտահանդէս մը, Beauregardi անտառին մէջ, այս կիրակի ամբողջ օրը :

Կը նախագահէ ընկեր ԱՐԱՄ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ

Օթօքարի մեկնում՝ առաւօտեան ժամը ճիշդ 7ին եւ 8ին :

Մանրամասնութիւնները տեսնել տեղական յայտարարութեան մէջ :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Քաղաքի Քրիստափոր ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ ընկեր ԱՐԱ ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, 117, Ave. Corot, St. Just, Bar du Chaleti ծառախիտ պարտէզին մէջ: Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, պար եւ նուագ :Առաւօտուն ՊՈՒԼԻ ՄՐՑՈՒՄ : Ճոխ պիւֆէ, ընտիր խորոված, մատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, այս կիրակի ժամը 10էն սկսեալ, ի յարգանս յիշատակին ողբացեալ բարերարներու ՏԻԿ. ԱՍՏՂԻԿ ՈՒՆՃԵԱՆի (ծնեալ Սէմէրճեան) եւ ՀԱՅԿ ՎԷՄԵԱՆի:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը ճիշդ 20ին, Ահարոնեան ակումբը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Լուի «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ Ներկայութիւն :

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՍՓԻՒՌՔԻ ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Բարեգործականի, Հայ Բժշկական Միութեան եւ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան :

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 29 ՅՈՒԼԻՍ, ԺԱՄԸ 20.30ԻՆ

Salle de la Géographie, 184 Bld. St. Germain

Պիտի խօսի Պրոֆ. ՄԱՆԱՍԷ ՍԵՒԱԿ

ամերիկեան պատուիրակ Միջազգային Կենսաքիմիական Բ. Համագումարին, դասախօս Փենսիլվանիոյ համալսարանի, համաշխարհային գիտական դէմք :

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Տեղի պիտի ունենայ Allemagnei մէջ (B. A.) :

Մարսէյլի Արենոյշներու, Թեւիկներու եւ գայլիկներու մեկնումը՝ Օգոստոս 1ին, ուրբաթ առաւօտ, ժամը 7ին, Place Marseillaiseէն, (կայարանի սանդուղին աջ կողմի հրապարակ), մասնաւոր օթօքարով:

Արդէն արձանագրուած են 80 հոգի: Նոր դիմումներուն ընթացք չի տրուիր: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Տէր եւ Տիկին Արամ Արմաղանեան (Փարիզ) իրենց թոռնիկին ՔՐԻՍՏԻԱՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆի (Նիւ Եորք, 10 Յուլիս 952) ծննդեան առթիւ 1500 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին, 1500 ֆր. ալ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին :

Ստանալ « Յառաջ »էն :

× Տէր եւ Տիկին Վարսանեան իրենց եղբօր՝ Օնիկ Փափազեանի մահուան երրորդ տարեդարձին առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրեն Անտիլլի ծերանոցին: Ստանալ «Յառաջ»էն :

× Շավիլի Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբէն ընկեր Օնիկ Թորանեան իր որդւոյն ամուսնութեան առթիւ կը նուիրէ 4000 ֆր. Հ. Յ. Դ. Փարիզի Տան ֆոնտին, 1000 ֆր. Շավիլի դպրոցին: Ստանալ «Արդութեան»ի գանձապահէն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Երանուհի Մոսոեան եւ զաւակը Վահրամ, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Մոսոեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Գալուստ Մոսոեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Մելիտոսեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Ճիհանեան (Ավինեօն), Տէր եւ Տիկ. Վարդգէս Մարուքեան, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, նամակով եւ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, հօրեղբօրորդւոյն եւ սանահօր ՇՄԱՒՈՆ ՄՕՍՈԵԱՆի (Քղեցի) մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 18ին, երկարատեւ հիւանդութենէ մը վերջ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Եօթնեղբայրեան խումբը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Գրիգոր Ամիրաեանի եւ պարագաներուն, իրենց մեծ մօր՝ ողբացեալ Տիկին ՄԱՆՆԻԿ ԱՄԻՐԱԵԱՆի մահուան առթիւ :

ԱՆՏԻԼԻԻ ԾԵՐԱՆՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

Անտիլլի ծերանոցը պէտք ունի, յառաջիկայ Օգոստոս ամսուան համար, փոխարինող խոհարար - խոհարարուհի մը: Դիմել Պ. Ա. Աճէմեանի, 56, rue Lafayette Paris (9). Tél. PRO. 03-19:

Ծախու է

Մեկնումի պատճառով ծախու է Ալֆորվիլի մէջ յարմար գինով տուն մը, կայարանէն 2 վայրկեան եւ 102 եւ 103 թիւ հանրակառքին կայանին դիմացը: Հինգ սենեակ, երկու խոհանոց, W. C., (tout à l'égout), ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն (force)), կեդր. ջերմութիւն, հեռաձայն, ընդարձակ պարտէզով: Դիմել բացի կիրակիէ ամէն օր, Mr. Polack, 44 rue Emile Zola, Ալֆորվիլ :

Le Gérant : .A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris(13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 27 JUILLET 1952 Կիրակի 27 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6824-Նոր շրջան թիւ 2225

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

·ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ

Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ դէպ-քեր կան որոնց մասին աղօտ գաղափարներ ունի հասարակութիւնը :

Նախ՝ անոր համար որ տարիներ անցած են եւ աւելի նոր, ողբերգական դէպքեր տիրապետած են հանրային կարծիքին վրայ :

Երկրորդ, շատ քիչերը կը սիրեն պատմութիւն կարդալ, սերտել եւ տրամաբանական եզրակացութեան յանգիլ :

Եւ վերջապէս, ահագին աւերներ գործած է կուսակցական քինախնդրութիւնը :

Մոլեռանդ, նենգամիտ մարդիկ բան գործ ըրած են խեղաթիւրել շատ մը տարրական ճշմարտութիւններ, գռեհիկ մթնոլորտ մը ստեղծելով :

Զարափոխուած պատմութիւններէն մին կը վերաբերի Խանասորի արշաւանքին :

Հ. Յ. Դաշնակցութեան այդ արտակարգ ձեռնարկին 55րդ տարեդարձը լրացաւ Յուլիս 25ին եւ այս առթիւ տօնակատարութիւններ տեղի կ՚ունենան մեր գաղութին մէջ, ինչպէս ամէն տեղ :

Ի՞նչ էր այդ յեղափոխական յանդգնութեան իմաստը եւ արժէքը :

— Պատժել գազանաբարոյ ցեղախումբ մը, որ 1896ին արեան ճապաղիքներու մէջ խեղդած էր 800 երիտասարդներ, Վասպուրականի շրջանին մէջ, ձեռք ձեռքի տալով կառավարական ուժերուն հետ :

Ազատագրական պայքարին վարժուած այդ տղաքները կ՚ուզէին լուծել, առանց կուսակցական խտրութեան : Եւ կոտորուեցան հրէշային դաւի մը հետեւանքով : Անասելի խժդժութեամբ, ինչպէս կ՚ըլլան թրքական բոլոր «քաջագործութիւնները» :

Կարելի չէր անպատիժ ձգել արիւնարբու ջարդարարները : Մանաւանդ ա՛յն օրերուն, երբ ահուսարսափը կը տիրապետէր «արեւելեան նահանգներուն» մէջ, խորտակելու համար հայածական ժողովուրդին բարոյական կորովը :

Պետութիւն չէինք, որպէսզի բանակ մը օգնութեան հասնէր, արժանի դասը տալու համար դաւադիր ճիւաղներուն եւ նոյնինքն Օսմ. կառավարութեան :

Ուրեմն, կը մնար կազմակերպուիլ սեփական ուժերով, եւ արշաւանք մը կատարել : Անշուշտ համաձայն օրուան պահանջներուն :

Այդ անմիջական պարտականութիւնն էր որ ստանձնեց Դաշնակցութիւնը, 250 — 280 հոգինոց արշաւախումբ մը կազմելով սահմանին վրայ, կարելի սպառազինութեամբ :

Բազմութիւն մը կը կազմէին անձնուէրները : Ներկայացուցիչներ բոլոր դասակարգերէն, — համալսարանական, սպայ, քահանայ, բանուոր եւ արհեստաւոր : Ամէն մէկը բռնկած ազատութեան եւ հայրենասիրութեան կրակով :

Պատրաստութիւնները տեւեցին մէկ տարի : Եւ արշաւանքը տեղի ունեցաւ 1897 Յուլիս 25ին, արտակարգ յանդգնութեամբ : Արձագանգը հասած էր մինչեւ եւրոպական պողոտաները, զարմանք պատճառելով նոյնիսկ Վիլհելմ Բ.ի մայրաքաղաքին մէջ :

Ծրագիրը ամբողջովին չգործադրուեցաւ :

Եւ սակայն, պատուհասը եղաւ ջախջախիչ :

Ի զուր չէ որ ժողովրդական երգին մէջ կը լսենք, — «Նամա՛ն Աստուած, Փեսայն եկաւ, ո՞ւր փախչինք» ... :

Ջարդարար Թուրքն ու Քիւրտը կը գտնուէին աննախընթաց իրողութեան մը առջեւ :

Անոնք իրենց դիմացը կը տեսնէին ոչ թէ երէկուան «րայա»ն եւ «փլա»ն, այլ քաջերու գունդ մը սպառազէն, որ գիտէր զարնել - զարնուիլ : Հարուածին հարուածով պատասխանել, փոխանակ բազկատարած աղօթելու, գութ հայցելու կամ պարանոցը երկարելու :

Եւ այդ գունդը կազմուած էր ափ մը քաջերու նախաձեռնութեամբ : Նորակազմ կուսակցութեան մը ձեռքով : Առանց պետական աջակցութեան :

Ահաւասիկ իրական իմաստն ու արժէքը Խանասորի արշաւանքին

Անոր ոգեկոչումը, ինչպէս ուրիշ ռազմական յիշատակներ կոչուած են կորով ներշնչելու ցիրուցան բազմութեանց : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՒԽՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Լեզուական սայթաքումները այնպիսի «բարձրութեան» մը հասած են որ, աւելորդ է արձանագրել տետրակի մը մէջ :

Առ որեւէ թերթ եւ կարմիր մատիտ մը, եւ փառաւոր քարտէս մը պիտի պարզուի աչքիդ առջեւ :

Արշաւիր Խանճեանեան քերականական մրփպումները կը մատնանշէ, կը բացատրէ իբրեւ նախկին ուսուցիչ :

Ես պիտի շարունակեմ ծուռն ու շիտակը արձանագրել : Եւ պարբերաբար յիշեցնել :

Առածը կ՚ըսէ թէ երբ մէկուն քառասուն օր «խենդ» ըսես, օր մը կը խենդենայ :

Ես ալ կը կարծեմ թէ թերացողները եւ բանգէտները օր մը խելքի կուգան, եթէ տարին տասներկու ամիս ազդարարէք, — «Այսպէս գրեցէք, ոչ թէ այդպէս» :

Լիբանանեան թերթի մը մէջ կը կարդամ, գործադուլի մը առթիւ .

— «Եթէ երբեք նոր զարգացումի մը հետեւանքով (Զ. 13 Յունիս) :

Ուրիշ թերթերու, աւելի վարժ գրիչներու տակ ալ հանդիպած եմ այս օտարաբանութեան :

Տառապէս թարգմանելով Ֆրանսերէն développement (զարգացում) բառը, մարդիկ այս տեսակ սայթաքումներ կ՚ունենան :

Արտայայտուած նախադասութեան մէջ, ինչ որ «զարգացում» թարգմաներ են, կը նշանակէ «եթէ նոր դէպքեր պատահին», կամ «համաձայն դէպքերու ընթացքին» եւն. :

╳ Անճոռնի բառ մը՝ սա «առնչեցող»ը, որ ձեռքէ ձեռք նետուելով կ՚աստառէ ամէն տեղ : Նոյն իսկ հայերէնի ուսուցիչներու, գրագէտներու եւ բանաստեղծներու գրչին տակ :

Մեր հայերէնը չունի այդպիսի բառ : Նորէն ... թարգմանութիւն Ֆրանսերէնէ : Եթէ չեմ սխալիր, ... Տէմիրճիպաշեանի շատ մը գիւտերուն ամէնէն անճարակը :

Առջի օր խմբագիրը մէկզի դրաւ երիտասարդ բանաստեղծի մը մէկ ոտանաւոր, ուր սպրդած էր այդ բառը :

Ցետոյ ցոյց տուաւ ուրիշ երիտասարդի մը նոր գիրքը, ուր դարձեալ գլուխ կը ցցէր — «առնչեցող խօսող» (ի՞նչ ներդաշնակութիւն) :

Բա՞ռ կը պակսի, — հաղորդակից, յանկուցիչ, կապակցական եւն., տեղին համաձայն : ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ընդունուեցաւ Միջազգային Կարմիր Խաչին մէջ : Դէմ քուէարկեցին Խ. Միութիւնը, Ռումանիա, Չեխոսլովաքիա, Լեհաստան եւ չինական հանրապետութիւնը : Առաջին անգամն է որ Պոնի կառավարութիւնը կը ճանչցուի միջազգային կազմակերպութեան մը կողմէ : Ներկայիս Միջազգային Կարմիր Խաչին անդամ են 71 ազգեր :

ԱՆԳԼԻՈՅ «ԿԱՐՄԻՐ ԱՒԱԳԵՐԷՑ»Ը պաշտօնանկ ընելու համար հանրագրութիւն մը կը պատրաստուի :

Շարժումին գլուխն անցած է պահպանողական երեսփոխան մը, որ կ՚ըսէ թէ պէտք չէ ձեռնածալ նստիլ այս վտանգին առջեւ : Կը հաւատայ թէ միլիոնաւոր մարդիկ պիտի ստորագրեն հանրագրութիւնը :

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցութեանց մէջ, 13600 ռազմագերիներու վերադարձի խնդիրը կը դժուարացնէ բանակցութեանց յաջողութիւնը : Տասնըութը դռնփակ նիստեր ապարդիւն անցան : Զինացի 20 հազար ռազմագերիներէն միայն 6900 կ՚ուզեն վերադառնալ համայնավար Զինաստան :

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ քանի հոգի խեղդուեցան եւ շատեր վիրաւորուեցան Սարայճըքի մէջ (Անգարա), ողողումներու հետեւանքով : Գըզըլըրմաք (Ալիս) գետը քանդեց թումբերը, ողողեց շրջակայ գիւղերը : Արմտիքի վնասը կը հաշուեն 125.000 ոսկիի :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ռամկավար կուսակցութեան համագումարի մէջ նախ մեծամասնութիւն շահեցաւ ծերակուտական Քիֆովըր, յետոյ թեկնածու

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ԲԱՆԱԿԸ ԳՐԱՒԵՑ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱՆ

Վերջին լուրերու համաձայն, Եգիպտոսի նոր սպարապետը, զոր. Մոհամմէտ Նէկիպ, որ մաւնշալութեան բարձրացաւ, վճռական միջոցներ ձեռք առած է, մաքրագործելու համար պետական եւ պալատական պաշտօնէութիւնը :

Ուրբաթ առտու ձերբակալուեցան հինգ բարձր պաշտօնատարներ, իբրեւ դաւադիր : Քիչ վերջ, համաձայն սպարապետին յանձնարարութեան, հրաժարեցան արքունիքի պաշտօնատարներէն վեց հոգի : Թագաւորը միեւնոյն ատեն հաստատեցնելկիպ փաշայի պաշտօնը իբրեւ ընդհ. հրամանատար Եգիպտոսի զինեալ ուժերուն :

Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ Լիբիոյ սահմանագլուխին վրայ ձերբակալուեցան զոր. Հիւսէյին Սըրրի Ամր պէյ, սահմանապահ բանակին հրամանատարը եւ օդանաւային ուժերու հրամանատարը՝ Հասան Աքիֆ պէյ — թագաւորին անձնական օդաչուն : Երկուքն ալ կը փորձէին փախչիլ սաւառնակով մը, բայց հարկադրուեցան վար իջնել սահմանագլուխին վրայ եւ ձերբակալուեցան :

Ձերբակալուած պետական պաշտօնատարներն են, — Ներքին գործերու նախարարին օգնականը՝ Ապտ էլ Մահմուտ փաշա, Գահիրէի ոստիկանութեան վերատեսուչը, գնդ. Ահմէտ Թալէաթ պէյ, Ներքին գործերու նախարարութեան քաղաքական բաժնի պետը՝ զոր. Իպրահիմ պէյ : Գահիրէի ոստիկանական վերատեսուչ նշանակուեցաւ զոր. Ապտէլ Նասր պէյ :

Պալատին հրաժարեալ պաշտօնատարներն են. — Թագաւորին թիկնապահը, Հիլմի Հիւսէյին պէյ, արքայական դրօշակին հրամանատարը՝ գնդ. Բէշատ պէյ, թագաւորին անձնական քարտուղարը՝ Անթոնիօ Փուլլի պէյ, ստենոկրաֆը՝ Հասան պէյ եւ արքունի կալուածներուն պատասխանատու խորհրդականը՝ Էլիաս Անտրաուս փաշա :

Նոր սպարապետ եւ վարչապետ հրամայեցին արքունիքին եւ կառավարութեան Աղեքսանդրիայէն վերադառնալ Գահիրէ : Սովորաբար երկուքն ալ Աղեքսանդրիա կը մնան ամառ, մինչեւ Սեպտեմբեր : Վարչապետ հրամայեց նաեւ ջնջել նախարարներուն յատկացուած պետական ... չարժները :

Հինգշաբթի, զրահապատ կառքերը եւ հրասայլերը նորէն փոխադրուեցան Գահիրէի կեդրոնը եւ կը շրջին փողոցներու մէջ : Միեւնոյն ատեն օդանաւեր հսկողութիւն կը կատարեն :

Սպարապետ նոյ ... մը կրկին ազգարարեց ժողովուրդին որ չխառնուի ոչ ... եւ ... «Իշխանութիւնը մեր ձեռքն է : Կ՚ապահովեմ թէ պատրաստ ենք ամէն պատասխանատուութեան համար » :

Գահիրէի կարեւոր թերթերէն «Ալ Մասրի» կը յայտարարէ վերջին խմբագրականով. — «Եգիպտոսի այսօրուան դժուարութեանց պատճառը է ապականութիւնը՝ բոլոր տեսակներով» : Վաֆտի օրկանը, «Ալ Մասրի» խմբագրական չունէր Ուրբաթ օր, բայց Նահաս փաշա ըսած է թէ կառավարութիւնը, հետզհետէ կը ... ժողովուրդին ... :

╳ Ուրբաթ օր Աղեքսանդրիոյ զօրանոցներէն դուրս ելան զինուորները եւ շքերթ մը կատարեցին քաղաքին գլխաւոր թաղերուն մէջ, զրահապատ կառքերով եւ յօրինուած հնդացիրներով : Պահակախումբեր բռնած են քաղաքին ռազմագիտական կէտերը : Օդանաւեր ալ կը սաւառնէին քաղաքին վերեւ : Իրազեկներու կարծիքով, այս խաղաղ գրաւումը կատարուած է, իբրեւ լրացուցիչ Գահիրէի մէջ եղած զինուորական շարժումներուն, ապացուցանելու համար նոր կառավարութեան ուժը :

Կառավարութիւնը գրաքննութիւն հաստատեց բոլոր եգիպտական թերթերուն վրայ :

Թագաւորին անձնական բժիշկն ալ հրաժարած է, միւս բարձրաստիճան պաշտօնատարներուն հետ :

Գահիրէի բրիտանական դեսպանը եւ Միջին Արեւելքի ընդհ. հրամանատարը որոնք Լոնտոն կը գտնուէին, հրահանգ ստացան իրենց պաշտօնատեղին վերադառնալու անմիջապէս : Անգլ. դահլիճը քննեց Եգիպտոսի կացութիւնը, մասնաւոր նիստի մէջ : Կ՚ըսուի թէ դեսպանը Պ. Իտընի մէկ նամակը պիտի տանի Եգիպտոսի նորվարիչներուն :

Սուէզի շրջանին մէջ կը գտնուին 100.000 անգլ. զինուորներ : Լոնտոն կ՚ուզէ պատրաստ գտնուիլ ամէն պատահականութեան առջեւ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

հռչակուեցաւ Պ. Սթիվընսըն :

ԵՐԱՇՏԸ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Եուկոսլաւիոյ մէջ : Երկիրը սովի մը պիտի մատնուի, եթէ անձրեւ չտեղայ մօտերս :

ՖՐԱՆՍԱ 439 միլիոն տոլար կը պահանջէ Մ. Նահանգներէն, վերազինման համար :

15ՐԴ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻ 5000 մեթր վազքն ալ շահեցաւ չեխ մարզիկը, Զաթոփէք, որ 40 տարիէ ի վեր կը շահի 5000 եւ 10.000 մեթր վազքը :

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՅԿ. ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Ներկայ յօդուածաշարքը, ամփոփումն է Համազգային Լսարանի ներքական դասախօսութեան զոր կատարեց ընկեր Հրանդ Սամուէլ, Յունիս 27ին: Մեր աշխատակիցը ինք գրի առած է զայն, կարգ մը լրացուցիչ տեղեկութիւններով.—

Ա.

Չորս տարուան ընթացքին երկու անգամ այցելեցի Մերձաւոր Արեւելքի երկիրները, 1947ի աշնան եւ 1951ի Հոկտեմբերէն 1952ի Յունուարի վերջը:

Հանդիպեցայ Եգիպտոս, Իրաք, Սուրիա եւ Լիբանան: 1947ին քոլերան անակնկալ առիթը տուաւ ինծի նաեւ տեսնելու Կիպրոսը՝ Լեւոն Շանթի, Կոմսի եւ կարգ մը ուրիշ ընկերներու հետ (ինչպէս եւ Աթէնքը՝ 24 ժամուան համար):

Պիտի ջանամ սեղմ գիծերու մէջ տալ այս երկիրներու հայկական գաղութներու պատկերը:

Երկու տարբեր աշխարհներ են Արեւմուտքն ու Արեւելքը:

Հայկական տեսակէտով, Մերձաւոր Արեւելքի մեր գաղութները կը կազմեն սփոփարար ովասիսներ:

Բոլոր անոնք, որ տասնեակ տարիներէ ի վեր կտրուած Արեւելքէն՝ կ'ապրին Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մարդկային ովկէանոսին մէջ, ուր հայութիւնը կաթիլ մը ջուր է միայն եւ ուր մեր նոր, մանաւանդ նորագոյն սերունդը տակաւ առ տակաւ կը հալի, ամէն տարի աստիճան մը աւելի, պէտք է պարբերաբար այցելեն Արեւելքի մեր գաղութները:

Այդպիսի այցելութիւններ պէտք է կատարեն մանաւանդ այն մտաւորականներն ու գործիչները, որոնք կոչուած են վարելու տարագիր հայութիւնը արտասահմանի մէջ, խանդավառուելու եւ ոգեւորուելու համար: Մերձաւոր Արեւելքի հայութիւնը ներշնչումի աղբիւր մը կ'ըլլայ անոնց համար: Պէտք է երթալ Եգիպտոս, Կիպրոս, Իրաք, Յորդանան, մանաւանդ Սուրիա եւ Լիբանան, տեսնելու համար թէ ինչպէս երէկուան դաղթականները աճած ու բազմացած, ծիլեր ու ճիւղեր արձակած՝ կ'ապրին ու կը զարգանան իբրեւ Հայ, իրենց զուտ հայկական մանկապարտէզներով, նախակրթարաններով, ճեմարաններով, իրենց եկեղեցիներով, կաթողիկոսարաններով, Պատրիարքարանով, առաջնորդարաններով, քաղաքական, բարեսիրական, մանաւանդ մարզական ու երիտասարդական կազմակերպութիւններով, մամուլով, ակումբներով, հանդէսներով, լսարաններով եւ ամէն ինչով որ կը ծառայէ հայապահպանման:

ԵԳԻՊՏՈՍ

Շատ հին է այս գաղութը: Առանց ետ երթալու դէպի հին դարերը եւ յիշելու այն Հայերը որոնք իբրեւ քաղաքական դէմք, զինուորական կամ ճարտարապետ, կարեւոր ծառայութիւններ մատուցած են փարաւոններու վաղեմի երկրին, ԺԹ. դարու եւ եգիպտ. պատմութիւնը երախտագիտութեամբ արձանագրած է այդ հայկական անունները: Մեծ Նուպար փաշայի արձանը մինչեւ այսօր կը զարդարէ Աղեքսանդրիոյ բանուկ մէկ հրապարակը եւ փողոցներ կան իր անունով: Եագուպ Արթին փաշա, Տիգրան փաշա եւ այլ հայ փաշաներ միշտ կը յիշուին:

Եգիպտահայ գաղութը աճիլ սկսած է 1895—96ի ջարդերէն ետք, մասնաւորաբար Պոլսէն հոն գաղթած բարեկեցիկ Հայերով: 1909ի կիլիկեան ջարդերէն վերջ, բազմաթիւ Կիլիկեցիներ ապաստանեցան Կիպրոս եւ Եգիպտոս: 1922 Սեպտեմբերի Իզմիրի աղէտն ու Պոլսոյ Պարպումը 1923ին՝ աւելի նպաստեցին այս գաղութի աճումին:

Ներկայիս 30.000 կը հաշուեն Եգիպտոսի Հայոց թիւը — 18.000 Գահիրէ եւ 12.000 Աղեքսանդրիա: 1947 — 1948ին 3600 Հայեր մեկնեցան Հայաստան:

Եկեղեցիներ *կան Գահիրէ եւ Աղեքսանդրիա: Գաղութը կը կառավարուի ըստ Ազգային Սահմանադրութեան: Ունի իր Թեմական Ժողովը — որ Ազգային Երեսփ. Ժողովի դերը կը կատարէ: Անկէ կը բխի Քաղաք. Ժողովը, իբրեւ գործադիր մարմին: Վերջին տարիներուն կառավարութենէն վաւերացուած է նոր Կազմական Կանոնագիր մը, որուն հիման վրայ յառաջիկայ Նոյեմբերին տեղի պիտի ունենան նոր ընտրութիւններ:*

1947ի աշնան հրատարակուեցաւ եգիպտահըպատակութեան նոր օրէնքը, որով օտարահպատակները կը զրկուին կարգ մը իրաւունքներէ, որոնց կարգին նաեւ ընտրական իրաւունքէն, — նոյնիսկ ազգային մարմիններ ընտրելու իրաւունքէն: Այդ թուականէն ի վեր բազմաթիւ Հայեր դիմումներ կը կատարեն հպատակ դառնալու քաղաքացիական ամէն տեսակ իրաւունքներէ օգտուելու համար: Յանձնախումբ մը, որուն կեդրոնը կը գտնուի «Յուսաբեր»ի նոր շէնքին մէջ, կը դիւրացնէ հպատակութեան ստացումը:

Առաջնորդանիստ քաղաքն է Գահիրէ: Ազգ. առաջնորդարանը եւ իր յարակից մարմինները տարեկան 46 — 50.000 եգիպտական ոսկիի (46 — 50 միլիոն ֆրանք) ելեւմուտք ունին: Հասոյթներու գլխաւոր աղբիւրը կը կազմեն այն բազմաթիւ անշարժ կալուածները, որոնք տարիներու ընթացքին նուիրուած կամ կտակուած են ազգին՝ հարուստ հայրենակիցներու կողմէ: Տարեկան հասոյթներու 100ին 10 իբրեւ անձեռնմխելի գումար պահ մը կը դրուին:

Հայ կաթոլիկներն ալ ունին իրենց առաջնորդարանն ու եկեղեցին:

Յատկանշական է, որ թէ՛ հայ առաքելական եւ թէ կաթոլիկ առաջնորդարանները յաջս կառավարութեան ճանչցուած են իբրեւ «պատրիարքարան»:

ԴՊՐՈՑՆԵՐ.— Գահիրէի Հայոց գլխաւոր դպրոցն է Գալուստեան *վարժարանը, որ կը բաղկանայ երկու մասերէ, մէկը բուն քաղաքին, միւսը Շուպրա թաղամասին մէջ: Երկուքին երկսեռ աշակերտներու թիւն է 700: Կէսօրուան ճաշը ձրի կը տրուի աղքատ աշակերտներու:*

Անկէ զատ քաղաքին մէջ կայ Մէրճանեան *Մանկապարտէզը,* Վիէննայի Մխիթարեան *հայրերու միջնակարգ վարժարանը՝ 120 աշակերտներով,* Անարատ Յղութեան Քոյրերու *աղջկանց դպրոցը՝ 200 աշակերտուհիներով,* Արամեան *դպրոց՝ 80 —85 աշակերտներով:*

Գահիրէի արուարձան Հէլիոպոլիսի մէջ կայ Նուպարեան *վարժարանը՝ 350 երկսեռ աշակերտներով:*

Բոլոր այս դպրոցներու տնօրէններն ու ուսուցիչ-ուսուցչուհիները Հայեր են, բացի տեղական եւ օտար լեզուներու համար պաշտօնի կոչուած մասնագէտներէ:

Աղեքսանդրիոյ *գլխաւոր դպրոցն է* Պօղոսեան *վարժարանը՝ եկեղեցիի շրջափակին մէջ, 370 աշակերտներով: Ունի 8 դասարան, 10 ուսուցիչ եւ 16 ուսուցչուհի: Ինչպէս Գահիրէի մէջ, հոս ալ հեռաւոր թաղեր բնակող աշակերտները վարժարանի սեփական մեծ ինքնաշարժով կը փոխադրուին: Տիկնանց խնամակալութիւնը կէս օրուան ձրի ճաշ կուտայ 150 չքաւոր աշակերտներու: Տարեկան ելեւմուտքն է 5500 եգիպտ. ոսկի, որուն 700ը կը գոյանայ ծնողներու վճարումներէն, մնացեալը կը հայթայթուի ազգային եկամուտներէ: Աղեքսանդրիոյ ազգային կալուածներու ընդհանուր եկամուտն է 18.000 եգիպտ. ոսկի (18 միլիոն ֆրանք):*

Վենետիկի Մխիթարեան *հայրերը Աղեքսանդրիոյ մէջ ունին երկրորդական վարժարան մը՝ 120 աշակերտ-աշակերտուհիներով: Իսկ Քամ Էլ Տէքքա արուարձանին մէջ կայ Հայկազուն քահանայ Ոսկերիչեանի հիմնած Հայկազեան վարժարանը՝ 200 աշակերտներով:*

Թերթեր.— *Եգիպտոսի մէջ լոյս կը տեսնեն երկու օրաթերթեր, «Յուսաբեր» եւ «Արեւ», ինչպէս նաեւ քանի մը պարբերաթերթեր:*

«Յուսաբեր» ներկայիս օժտուած է հոյակապ շէնքով մը, որ Եգիպտոսի մայրաքաղաքի զարդերէն մէկը կը կազմէ: «Յուսաբեր Մշակութային Ընկերութիւնը» 1000 քառակուսի մեթր տարածութեան վրայ շատ կարճ ժամանակի մէջ յաջողեցաւ կանգնել այս հսկայ շէնքը, որուն համար մինչեւ անցեալ Նոյեմբեր 65 միլիոն ֆրանք ծախսուած էր: Անկէ ի վեր նոր ծախքեր եղած են: Մեծ սրահը կահաւորուած է: «Յուսաբեր»ի տպարանին համար Ամերիկայէն բերուած են երկու տողաշար մեքենաներ, 6000 եգ. ոսկի (6 միլիոն ֆրանք) արժէքով Հ. Յ. Դ. Եգիպտոսի Կեդր. Կոմիտէի պաշտօնաթերթը այժմ օժտուած է արդիական տպարանով եւ խմբագրատունով: Հայ Կարմիր Խաչը, Նաւասարդ Երիտասարդաց Միութիւնը եւ ուրիշ կազմակերպութիւններ իրենց կեդրոնը փոխադրած են «Յուսաբեր»ի շէնքին մէջ, որուն դալար — տանիքը ժամադրավայրն է դարձած Գահիրէի հայութեան:

Մարզական *Միութիւններ կան Գահիրէ՝ «Արարատ», Աղեքսանդրիա՝ «Կամք»:*

Պատանեկան Միութիւնը *Գահիրէի մէջ ունի 143 անդամ, Աղեքսանդրիա՝ 144:*

Հայ Կարմիր Խաչը՝ *428 անդամուհիներով գործօն դեր կը կատարէ գաղութին մէջ: Ամէն տարի 200 փոքրիկներ կազդուրման կայաններ կը ղրկուին իր միջոցներով:*

Համազգայինի *հիմը դրուած է Եգիպտոսի մէջ Հայաստանի անկախութեան տասներորդ տարեդարձի օրը, 28 Մայիս 1928ին: Եգիպտոսի Հայերն էին, որ ամէնէն աւելի նիւթական զոհողութիւններ ըրին իրագործելու համար Համազգայինի նպատակները: Պէյրութի Ճեմարանը Եգիպտահայի մը (Նշան Փալանճեան) անունը կը կրէ այսօր:*

Եգիպտոսի Հայերը պատուաւոր դիրքեր գրաւած են երկրին մէջ եւ կը վայելեն տեղական կառավարութեան եւ ժողովուրդին վստահութիւնն ու բարեկամութիւնը:

Ընդհանրապէս առեւտրականներ եւ արհեստաւորներ են մեր հայրենակիցները, որոնք կ'աշխատին պարկեշտօրէն: Ունինք նաեւ բժիշկներ, ատամնաբոյժներ, դեղագործներ, փաստաբաններ, ճարտարապետներ, արուեստագէտներ եւն.: Հայերը ժամանակին մեծհամբաւ տիրացած էին ծխախոտի ճարտարարուեստին մէջ՝ հիմնելով կարեւոր գործարաններ: Այսօր Մաթոսեան, Մելքոնեան, Կամսարական, Իփէքեան եւն. անուններ են միայն, անանուն մեծ ընկերութեան մը մէջ կլանուած:

ՀՐԱՆԴ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Խանասոր...

*****

Խանասորը (Կարմիր Տուն կամ Կարմիր Օթեւան) հազարամեայ մեհեան մը եղած է վրէժի անոյշ աստուածութեան, անգիր վկայութիւններով եւ պատգամներով:

Աւանդութիւնը դաշտին տուած է կարմիր ածականը, արիւնի հեղեղներու պատմութեանց առընչութեամբ:

Լէնկթիմուրն եկած, անցած է այդ դաշտէն: Ճէլալէտտին եւ միւս հրէշները արիւնարբու եւ ի վերջոյ Շարաֆ պէկը Մազրիկ, իրենց աշխարհաւեր արշաւիրքներով հոն ծանր նստեր եւ արիւն են լակեր:

Եւ սակայն վրէժխնդրութեան աստուածը միշտ ալ պատուհասած է ամէն տեսակ բռնաւորները, ոճրագործները:

Քաջութեան օրրան է Խանասորը, Արտօսի վահանին ապաւինած, հայեացքը յաւիտենական Մասիսին, Վարագին, Նեմրութին եւ Սիփանին:

Աթենացին ու Հռովմէացին, Մակեդոնացին եւ դեռ ուրիշներ ապաստան գտած են շրջակայ գիւղախումբին հայ խրճիթներուն տակ, որոնք չկան հիմա:

«Արիւնը արիւնով պէտք է մաքրել», խորհուրդն իմաստնագոյնը ծնունդն է Կարմիր Տունին: վրէժը անասելի ցնցումներով խորտակած է բռնութիւնները, զալոց սերունդներուն կտակելով անկորնչելի յուշավայրեր եւ անդիր յիշատակութիւններ:

Ոչ խաչքար, ոչ տապան եւ ոչ ալ քաղքենի արուեստով հսկայ կոթողներ:

Վրէժի հզօրութիւնը Տորք - Անգեղեան ճանկերով, լեռներէն, ապառաժներէն ժայռեր պոկեր ու դետեղեր է հոն՝ ուր սուրբ մը կայ, հերոսի մը, ռազմիկի մը նշխարները կան մայր հողին յանձնուած:

Հսկայ, անշարժ ճերմակ քար մը «Երիցաձոր»էն անդին՝ Աւետիսեանի եւ ընկերներու աճիւնին վրայ, ահաղին ժայռակտոր մը՝ Պետոյի, Մարտիկի անվեհերութիւնը յիշատակող, Գարահիսարի լեռնալանջին:

Եւ վերջապէս, Խանասորի դաշտին կեդրոնը, Արտօսի ու բարակավազ աղբիւրին ափը, Արշաւանքի զոհերուն աճիւնը պահպանող՝ խաչոր քարերու բլուրը:

Հոն՝ դարերու սարկութեան շղթաները փշրող հայ ֆետայու բազկին ու բռունցքին, հուրին ու սուրին հարուածներէն ահաբեկ՝ ցեղը աղաղակեց.— «Եաման Աստուած, ֆետան եկաւ, ո՞ւր փախչինք»:

Աշխարհ լսեց արշաւանքի մանրամասնութիւնները ու զարմացաւ, համոզուեցաւ որ՝ դարերու խոր քունէն արթնցած է հայ ցեղը եւ զէնքին փարած: Ցնցուեցաւ Երլտըզի Գազանը իր որջին մէջ:

Նկուն կուրծքերը բարախեցին եւ ազատութեան կայծերը տարածուեցան գիւղէ գիւղ, քաղաքէ քաղաք:

Օ՜ հրաշագործ վրէժխնդրութիւն:

✕

1917 Յուլիս 25... Քսաներորդ տարեդարձը Խանասորի արշաւանքին:

Ժամբորդներ չէին, ոչ ալ ուխտաւորներ, այլ բազմութիւն մը վլնուորեալներու...

Երբ Արտօսի լանջերէն հրաժեշտ տալով ոտք կը դնէին դաշտը պատմական, ձօսինները արձագանգեցին մինչեւ Խանա Պարի եւ հեռուները:

Հզօր եւ անպատմելի ուժ մը, ակնթարթի մը մէջ ձիերէն վար քաշեց չորս հարիւր ուխտեալները եւ բոլոր չուրթերը երկիւղածութեամբ դպան մայր հողին, ուրկէ անցեր էին մօտ երեք հարիւր կտրիճներ ու քսան անմահներ իրենց արիւնովը պատանքուեր:

Այդ օրերու Ղեւոնդ Երէցը՝ Ներսէս արք. Մելիքթանգեան արտասանեց առաջին աղօթք - սրբասացութիւնը, իր արցունքներուն ցօղը կաթեցնելով արիւնաներկ մարգերուն վրայ:

Ահա նաեւ սրբավայրը:

Լռութիւն, եւ ծունկի են բոլորը: Արցունքը, յաղթանակի, վրիժառութեան ոգեպար արցունքը լճացաւ բոլոր ակնաղբիւրներուն մէջ:

Դաշտային անվիմաքար եւ անշուք սեղան մը եւ Վրէժը պատարագիչ:

Անմատչելի Խանասորը, ուրկէ օձն իր սոր -

Յուլիս 25

Հաւատաւոր խոց հոգիս ուխտաւոր է այս գիշեր...
Դէպի անծա՜ն խոյանքի, փոխ վրէժի. հատուցման
Խանդավառ հեռու՜ն, արիւնաներկ լո՜ւռ դաշտեր,
Ուր անձնուրաց հերոսներ անմահութեամբ մահացան ... :

Դաշտի եզրին կ'երեւի զերթ քաջերուն դամբարան,
Շեղջակոյտ մը քարերու՝ քիւրտ մայրերու ոխտարան,
Հմայք, յուռութք զերթնական՝ խիզախ գրոհի, քաջութեան...
Մինչ աստղերն ալ վառ կանթեղ անոր գլխին պըլպլան... :

Գլուխս բաց եւ բոպիկ կը մօտենամ դողդողուն,
Մագրիկ ցեղը հարուածող այս սրբացեալ քաջերուն ...
Երբ ականջիս կը հնչէ ձայն մը Թերֆառու՝ կերկերուն —

«Հայու պատուին ու կեանքին անխոնջ պաշտպան, ախոյեան,
Նոր օրերու մե՜ծ կրօնին՝ Դաշնակցութեան սրբազան,
Անձնազոհ ու առաջին առաքեալներն հո՜ս են կան ...» :

Պուէնոս Այրէս ՅԱԿՈԲ Ք. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

տով, Թուրքն իր Թեւով անկարող էր անցնիլ, հայ յեղափոխականի, հայ ռազմիկի յաղթանակովը կը ցնծայ :

Եօթն օր ու եօթը գիշեր խրախճանք է, հրաղէններու զողզողոցը ռումբերու որոտը իրար խառնուած :

Եօթն օր ու եօթը գիշեր երախտագիտութեան ու պաշտամունքի արարողութիւն, Հայու արդար հպարտանքը վերագրաւուած մայր հողին վրայ :

Վերջին գիշերն է, պիտի բաժնուինք քարաբլուրէն: Տխուր են բոլորը :

Մարդահասակ խոտերն ու ծաղիկները գիշերուան լռութեան մէջ՝ մեզի կը ժպտին Արատուլի կատարին Թառած լուսնկային կանթեղովը :

Ամէն մէկը մտածում մը, ամօթանքի, պարտասացի զգացումներ ունի :

Ձի բաւեր գալ, չիրիմները օրհնել, տարեդարձ տօնել, գգալ, փառաբանել ու հեռանալ :

Պէտք է լուծել նաեւ Պետոյի եւ Մարտիկի վրէժը: Պէտք է քանդել Գարահիսարը հայակեր դարաններու որջը: «Խոնարհ հերոս» մըն է փափաքողը:

Եւ խումբը առանց աղմկալի ժողովներու, կրքոտ վիճաբանութեանց, կը պատրաստուի դէպի Գարահիսար արշաւել :

Հոն են Սամսոն Խանը, Բժիշկ Վարդան Ցով-հաննէսեանը, Գեղամը Նորքցի, Սալվարը Մահլամցի եւ դեռ ուրիշներ, քաջ զաւակները Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան:

Դէպի Գարահիսար: Դէպի Նոր Խանասոր :

Կործանեցաւ Գարահիսարը...

Օ՜, երանութիւնը վրէժի, կռուի ու յաղթանակի : ԱԶԳԻՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ԾԱՓ ՄԸՆ ԱԼ ԻՆԾՄԷ

Եթէ պահ մը մոռնանք Սուրիոյ եւ Լիբանանի մեր գաղութները, կարծեմ, ազգային կեանքի տեսակէտէն, մնացեալներուն շարքին ամէնէն առաջին տեղը կը գրաւէ Ամերիկայի մեր Հայաստանը:

Եւրոպայի մէջ ալ, անշուշտ ունինք հանդէսներ ու դաշտահանդէսներ, հացկերոյթներ ու պարանցիկ երեկոյթներ — բոլորն ալ «շքեղ ու աննախընթաց», բայց Ամերիկան ուրիշ բան է:

Մտերմօրէն կը ճանչնամ փոքրիկ գաղութ մը, Մանչի ափը, ուր, մեծ դէպք է, եթէ տարին մէկ անգամ մեր հայրենակիցները իրարու քով գան եւ յիշեն թէ Մեծն Տիգրանի յաջորդներն են: Այս տեսակ «բացառիկ»ներ տեղի կ'ունենան, մանաւանդ երբ գաղութին այցելութեան գացած է պատկառելի, եպիսկոպոսական փորով — եւ ուղեղով — վեղարաւոր մը՝ քանի մը ոսկի հանգանակելու համար :

Այլապէս, շաբաթներով ու ամիսներով, Հայու երես չես տեսներ, եթէ գործավաճառներու չուկան չհանդիպիս: Այնտեղ, հարիւր հայրենակիցներ իրարու քով տեսնելու համար, պիտի սպասես Ծնունդին ու Զատկին, երբ գաղութը, յանկարծ կը յիշէ թէ Անգլիացի չէ, այլ ներսով, դուրսով լարքերով ու բարբառով Հայ Լուսաւորչական :

Ամերիկեան ափերուն վրայ էր որ առաջին անգամ բլլալով, տեսայ հայ ժողովուրդին զանգուածը: Առաջին անգամ այստեղ էր որ համոզուեցայ թէ, իրաւ, աշխարհի մէջ կայ եղեր երեքուկէս միլիոն Հայ :

Ամէն գնահատութեան արժանի է Ամերիկահայուն հայրենասիրութիւնը :

Այստեղ, ունինք բազմութիւն մը, որ Հայէն զատ ուրիշ որեւէ բան չէր կրնար ըլլալ՝ հակառակ Ամերիկացի երեւալու իր ճիգերուն: Բազմութիւն մը, որ բացառութիւններ մէկ կողմ, պահած է իր տոհմիկ նկարագիրը, իր դիմագիծը՝ առանց ազդուած ըլլալու իր շրջապատէն: Բազմութիւն մը որ այնքան յամառօրէն ու հաւատարմօրէն կառչած է իր սովորութիւններուն որ, երբ իրեն կը մօտենաս, ինքզինքդ կ'երեւակայես հոն ուր մեր իսական ու վաւերական հայրենիքն էր :

Ամերիկահայաստանի մէջ է որ մեր հայրենիքին արեւն ու երկինքը չտեսած մէկը կը սկսի ճանչնալ «Հայաստան երկիր դրախտավայր»ը:

Սրբազրութեան կարօտ կարգ մը երեւոյթներ, ընականաբար, անպակաս են: Բայց, ծափահարելի է այս գաղութին ազգային խանդավառութիւնը: Հանդէսներն ու, այս օրերս, դաշտահանդէսները իրար կը հրմշտկեն: Միութեանց համրանք չկայ —Կրթասիրաց, Եկեղեցասիրաց, Հայրենակցական եւ ուրիշներ: Թե՞րթ — տասնրութը հատ մէկ ափէն միւսը: Բանաստե՞ղծ, գրագէ՞տ, դերասա՞ն, երաժի՞շտ, Տէր պապա՞ ու վարդապե՞տ — զարծ չունիս, համրէ: Եկեղեցի՞ — կարծեմ քառասուն հատ: Ակո՞ւմբ — Թիւը հարիւրը կ'անցնի: Ժողո՞վ — շաբթուան եօթը օրը: Հանգամանքութի՞ւն — վերջ չունի : Ճա՞շ, քարո՞զ կամ շան - քարոզ ու դայլի աւետարան — յորդառատ ...

Ինչ կ'ապացուցանէ այս եռուզեռը — կ'ապացուցանէ այն որ այս գաղութը վճռած է Հայ մնալ

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

Ջուրի Ոգին կը ծիծաղի Արեւին դէմ
Եւ կը ռսկէ երկու քին վրայ կեանքը կախարդ՝
Մեհեաններու ճամբուն կանգնած աստուածադէմ,
Ոսկեճաճանչ կը շրկաշին սուր ու գեղարդ :

Այծեամներու վազքն է դէպի ձորերը մութ՝
Ուր կը հոսին զով ջրվէժները Շիրակայ ·
Արշալոյսէն ի վեր մինչեւ արեւամուտ
Հայոց Աշխարհը ցնծութեան մէջ կը թնդայ :

Ոսկի փողեր կը հնչեն գոռ, պար ու քրքիջ
Հրաւէր կուտան հսկաներուն անցելափառ,
Սօսիներու խշշարին մէջ հովն եւ երգիչ,
Ու գետերն են առեղօրէն մըրրկավար :

Ու լեռներն են խորհուրդներու սուրբ կոթողներ՝
Որոնց վրայ կան Արծիւները թեւաբաց ·
Հայոց Ոգին է վերդարձին յաղթանակեր
Յաւերժացեղ Արարատի ծոցէն ժայթքած :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԸ լոյս ընծայած է Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ, Հունգարիոյ եւն. հանրապետութեանց մասին գրքոյկներ ; որոնք ցոյց կուտան թէ ինչպէս Բ. աշխարհամարտէն վերջ Եւրոպայի կարգ մը ժողովուրդներ «թօթափեցին Ֆաշականութեան եւ դրամատիրութեան լուծը եւ հաստատեցին ժողովրդադեմոկրատական կարգեր» : Ցոյց տրուած է նաեւ այդ երկիրներու ժողովրդական տնտեսութեան, մշակոյթի · զարգացման եւ բնակչութեան կենցաղի վերելքը :

ԼԵՌՆԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ (ալփինիզմ) մասին յօդուած մը՝ «Սով. Հայաստան»ի մէջ, կը գրէ թէ Արագած լերան եւ Զանգեզուրի շրջաններուն ձիւնապատ լեռները նպաստաւոր պայմաններ կը ստեղծեն: «Խիզախներու մարզանքը՝ լեռնագնացութիւնը քաջութիւն, վճռականութիւն եւ դժուարութեանց յաղթահարելու կամք կը ներշնչէ: Անցեալ տարի միայն մէկ օրուան մէջ Արագածի հիւսիսային կատարը բարձրացան խաղաղութեան պայքարին նուիրուած հազար քաղաքացիներ : Անցեալ տարի լեռնագնացութեան աւագ հրահանգիչ Ի. Գալստեանը ուրիշներու հետ անցաւ Կովկասեան լեռներու Շխելդաուժրա կատարը »:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Նկարիչներու Միութեան անդամներէն Արարատ Սմբատ Ղարիբեան մեռած է, կը գրէ Մոսկուայի թերթերէն մէկը, առանց յիշելու վայրը եւ Թուականը :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՄԱՐՍԷՅԼ.· Այս տարուան Պաքալօրէայի քննութեանց առաջին մասին մէջ, ուրիշ հայ աշակերտներու հետ, յաջողեցան ընկեր Տիգրան Թագոյեանի տղան՝ Արմէն եւ աղջիկը՝ Աւիկ, երկուքն ալ ստանալով Mention assez bien :

եւ Թումբ քաշել իր գոյութեան սպառնացող ջրհեղեղին առջեւ :

Այս իմաստին ի տես, կարելի է երբեմն, անտեսել կարգ մը սեւ բիծեր ու ծափահարել դինքը:

Ծափ մըն ալ ինծմէ : ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (10)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ՍԱՍՈՒՆԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻԱ ԿԸ ՄԻՋԱՄՏԷ ԵՒ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՔՆՆԻՉ ՄԱՐՄԻՆ ՄԸ ՂՐԿԵԼ ՍԱՍՈՒՆ

Ռուսի ամերիկեան դեսպանին դիմեց օրպէսզի պաշտօնեայ մը տրամադրէ: Սուլթան Համիտ Անգլիոյ չէր վստահեր: Ամերիկեան դեսպանը չընդունեց առաջարկը: Ասոր վրայ, Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ դեսպաններուն դիմումելով պահանջուեցաւ որ Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ հիւպատոսները մասնակցին յանձնաժողովին :

Երկու դեսպանները ընդունեցին առաջարկը, բայց յանձնաժողովին իրաւասութեանց եւ անդամներուն ընտրութեանց խնդիրը պատրուակելով Պապը Ալի ձգձգեց խնդիրը: Ի զուր ժամավաճառութիւն եղաւ: Վերջապէս անգլ. դեսպանը Սասունի դէպքերուն մասին իրեն հասած վերջին տեղեկագրերէն ազդուած, փորձեց Սասուն ղրկել դեսպանատան զինուորական կցորդն ու Բ. քարտուղարը, առանց Յեր պաշտօնեաներուն ընկերակցութեան :

Մեծ եղաւ Ապտիւլ Համիտի եւ Պապը Ալիի ցաւն ու զարմանքը երբ անգլ. դեսպանը համարձակեցաւ այսպիսի ձեռնարկ մը կատարել ինքնագլուխ: Ասոր վրայ Ապտիւլ Համիտ Ֆրանս. դեսպան Քամպօնը ընդունելով անոր կարծիքը հարցուց կացութեան մասին: Ֆրանս. դեսպանը ի պատասխան բսաւ ·

— Անտարակոյս անհրաժեշտ է խսկոյն բարեկարգել հայաբնակ նահանգներուն վարչաձեւը : Ջարդողական գործողութեան ընթացքին յանցապարտ արարքներ գործող պետական պաշտօնեաներուն ու Քիւրտերուն դէմ օրինական միջոցներ պէտք է ձեռք առնել: Ձեր Վեհափառութիւնը իր մեծ ազդեցութիւնը եւ ուժը պէտք է ցոյց տայ բոլորին : Եթէ Ձեր Վեհափառութիւնը խսկոյն վըստահելի պաշտօնեաներէ քննիչ յանձնաժողով մը ղրկէ եւ անոր իրաւասութիւն տայ յանցապարտները խսկո՛յն պատժելու, Անգլիայէն խորշելու պատճառ չկայ:

ՀԱՅԱԲՆԱԿ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԲԱՐԵԿԱՐԳԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԵՐԵՔ ՄԵԾ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԾԱՆՐ ՅՈՒՇԱԳԻՐ ՄԸ ԿԸ ՅԱՆՁՆԵՆ ԱՊՏԻՒԼ ՀԱՄԻՏԻ

Ֆրանսական դեսպան Քանպօն Ապտիւլ Համիտի հետ ունեցած տեսակցութիւնը եզրափակեց սա խօսքերով —

— «Ձեր Վեհափառութեան կ'ուզեմ պարզել որ եթէ կարեւորութիւն չընծայուի այս յանձնարարութիւններուս, եւրոպական խնդիր մը կրնայ դառնալ Հայկական Հարցը »:

Այս տեսակցութեան իբր Թարգման ներկայ եղաւ Սալիհ Մունիր փաշա :

Դէպքերուն ընթացքը ցոյց կուտայ որ Սասունի ապստամբութեան առթիւ կարգ մը պետական պաշտօնեաներ եւ անդորրութիւնը պահպանելու պաշտօն ունեցողները մասնաւորաբար բռնաբարած են իրենց օրինական իրաւասութիւնները եւ չեն կրցած անմեղը զանազանել յանցաւորէն : Ասիկա թերեւս սխալ մը արդիւնք համարուի ապստամբութեան շրջանին ; Բայց բացարձակապէս աններելի էր տունը գտնուող անմեղ եւ անզէն ժողովուրդը զսպողական գործողութեանց ենթարկել :

Երբ հայկական խնդիրը ալ աւելի յուռի դարձուածք մը առաւ, եպարքոս Քեամիլ փաշա ստիպուեցաւ հրաժարիլ: Ապտիւլ Համիտ ներքին նախարար Հալիլ Րիֆաթ փաշան եպարքոս կարգեց եւ նոր նախարարաց խորհուրդ մը կազմուեցաւ :

Հալիլ Րիֆաթ փաշա չափաւոր եւ արտաքին քաղաքականութեան տեսակէտով ոչ մէկ պետութեան կողմը բռնող մարդ մըն էր: Նոր կառավարութիւնը գործի ձեռնարկեց Հայկական Խնդիրը վճռաբար լուծելու որոշումով եւ հրամայեց որ քննիչ յանձնաժողովը ժամ առաջ Սասուն մեկնի: Անգլ. դեսպան Սըր Քըրրի կը պնդէր Սասունի քննիչ յանձնաժողովին մասին իր դրած պահանջներուն վրայ: Ապտիւլ Համիտ վերջապէս յօժարեցաւ ասոր, ֆրանսական դեսպանին այն հաւաստիքին վրայ թէ օտար միջամտութեան առիթ պիտի չտրուի: Սուլթանը արտօնեց որ ընթացք տրուի անգլ. դեսպանին պահանջքին եւ քննիչ յանձնաժողովը հիւպատոսներուն հետ Սասուն մեկնեցաւ :

Ֆրանսական դեսպան Քանպօն յետագային ալ չդադրեցաւ Թագաւորին խորհուրդ տալէ :

(Շար.)

Կացութիւնը Իրանի մէջ

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Թէհրանի թերթերը կը գրեն թէ Տոքթ. Մոսատեղ պիտի ստանձնէ նաեւ պատերազմական նախարարութիւնը, իբրեւ օգնական ունենալով զօրավար մը, ինչպէս կը պահանջէր սկիզբէն ի վեր:

Ուրբաթ օր համայնավարները ցոյց մը սարքած էին Թէհրանի գլխաւոր պողոտային վրայ: Ոստիկանութիւնը արտասուաբեր ռումբեր գործածեց, ամբոխը ցրուելու համար:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ցուցարարները փորձեր էին զինաթափ ընել ոստիկանները, որոնք ձեռնարկած էին երկու կասկածելիներու ձերբակալութեան: Նոր ուժեր օգնութեան հասան: Ցուցարարները կ'աղաղակէին,— «Անկցի՜ն դաւաճանները»: Ոստիկանները ամբոխը ցրուելէ ետք, փողոցները հրջեցան աղաղակելով — «Կեցցէ՛ Շահն Շահը: Անկցի՜ն անոր թշնամիները»:

Թէհրանի ոստիկանութեան նոր վերատեսուչը, Քեազիմ Շիպանի, ազդարարեց թէ կարգ մը տարրեր կ'ուզեն օգտուիլ Իրանի ներկայ կացութենէն, խռովութիւններ յարուցանելու եւ իրենց նպատակին հասնելու համար: Այս առթիւ ճշդեց թէ ազգայնականներ չեն ակնարկուած տարրերը, եւ միութեան կոչ մը ուղղեց:

× Տոքթ. Մոսատեղ իր մօտ հրաւիրելով բրիտանական դեսպանատան գործակատարը, տեսակցութիւն մը ունեցաւ որ տեւեց երկու ժամ: Գործակատարը մերժեց որ եւ է յայտարարութիւն ընել: Երբ հարցուցին թէ քարիւղի խնդիրն ալ քննուեցա՞ւ, պատասխանեց.

— «Կը սխալիք: Տոքթ. Մոսատեղ զիս հրաւիրեց, յայտնելով թէ ըսելիքներ ունի: Ազատ չեմ ըսելու թէ ի՛նչ էր օրակարգը: Որ եւ է տեղեկութիւն միւս կողմէն պէտք է գայ»:

× Ուրբաթ առտու ազգայնականները վար առին Թէհրանի «Չըրչիլ փողոց»ին նշանատախտակը եւ անոր տեղ դրին ուրիշ մը, Տոքթ. Մոսատեղ փողոց»:

Անցեալ հոկտեմբերին երկու անգամ վար առնուած էր Չըրչիլի նշանատախտակը, բայց քաղաքապետութիւնը վերահաստատեց: Չըրչիլ փողոցը կը գտնուի ռուսական եւ անգլիական դեսպանատուներուն միջեւ եւ հաստատուած էր պատերազմէն վերջ, ի նշան անգլեւիրանեան բարեկամութեան:

× Թէհրանի ամերիկեան սպաներու ակումբը փակուեցաւ, մինչեւ որ կացութիւնը պարզուի: Բոլոր օտարականները, մանաւանդ Անգլիացիները եւ Ամերիկացիները կը զգուշանան եւ առհասարակ դուրս չեն ելլեր, վերջին խռովութիւններէն ի վեր:

Արքունի նախարարը հերքեց այն զրոյցները թէ Շահը Զուիցերիա պիտի ղրկէ Թագուհին:

× Վերջին լուրերու համաձայն, յարաբերութիւնները հետզհետէ կը լարուին ազգայնականներուն եւ Թուտեհ կուսակցութեան միջեւ (համայնավար): Տոքթ. Մոսատեղի կուսակիցները չեն ուզեր միացեալ ճակատ կազմել կարմիրներուն հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԴԱՐՏ ԱՐՋԱԿՈՒԵՑԱՒ «գերիներու դեսպանը», Սքափինի (աչազուրկ): Զինուորական ատեանի վերջին նիստին մէջ, կառավարութեան ներկայացուցիչն ալ մեղմ ճառ մը խօսեցաւ: Ամբաստանեալը, որ երեք տարի առաջ դատապարտուած էր ի բացակայութեան, ծնած է 1893ին: Քաջարար կռուած է 1914ի պատերազմին, կորսնցնելով աչքերը: Կուսակից էր Ֆրանքեւգերման մերձեցման եւ Հիթլէրի ներկայացաւ 1935ին: Փեթէնի կողմէ գերիներու դեսպան նշանակուեցաւ 1940ին, եւ կարելին փորձեց մեղմացնելու համար մօտ երկու միլիոն գերիներու վիճակը: Իր գլխաւոր ճիգն էր ողջ վերադարձնել զանոնք, երբեմն յարմարելով հիթլէրական Գերմանիոյ պահանջներուն:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը բացորոշապէս հասկցուց զօր. Րիճուէյի թէ երկիրը չի կըրնար տոկալ զինուորական ծախքերուն, հետեւաբար յաւելուածական օգնութիւն կը սպասէ Մ. Նահանգներէն:

ՀԻՒԼԻԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԷՆ 282.000 հոգի մեռած են Ճափոնի Հիրոշիմա քաղաքին մէջ, 1945 Օգոստոս 6ին, համաձայն նոր տեղեկագրի մը: Քաղաքին բնակչութեան թիւն էր 400.000:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մարզպանը պէյլին պիտի ներկայանայ Բշ. օր, բարենորոգումներու հարցին առթիւ: Փարիզի մէջ դժգոհ են պէյին ձգձգումներէն:

ԿԱԹԻՆ ԳԻՆԸ պիտի չփոխուի հոկտ. 1էն առաջ, բայց որակը պիտի իջնէ, իբրեւ հետեւանք երաշտի եւ պաճարախտի:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme;Paris(13)

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Դաշտահանդէս

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ 55ՐԴ. ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ, ՇԱՎԻԼԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

27 Յուլիս, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի եւ հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. կոմիտէին:

Կը խօսին ընկերներ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

× Այց Իշխան եւ իշխանուհի Արղութեանի, վեթերան ընկեր Բժ. Տէր Դաւթեանի եւ պատերազմի զոհ տարաբախտ ընկեր Հրանտի շիրիմներուն:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Օգոստոս 3ին, Վալպըրի անտառին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ բոլոր կոմիտէներու, ենթակոմիտէներու եւ խումբերու, եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերու:

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Գուլի մրցում (Ա. եւ Բ. մրցանակ) .— եւրոպ. եւ հայկական պարեր:

Ծոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Երթեւեկի դիւրութեան համար Շրջ. կոմիտէն կը խնդրէ փութով վարձել տեղերը:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յուլիս 27ին, կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Տէսինի զովասուն անտառին մէջ, Café Fargueի ետեւը:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք, իրենց այցելութեան առթիւ,—

Գ. Գ. Կ. Սօֆեանէ, Ս. Յակոբեանէ, Ա. Փաշայեանէ 1000ական ֆրանք: Տիկին Ն. Գեորգեանէ եւ Գ. Հ. Թէքէեանէ 500ական ֆրանք:

Վարչութիւն

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Քաղաքի Քրիստափոր ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Յ. Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Կը նախագահէ ընկեր ԱՐԱ ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, 117, Ave. Corot, St. Just, Bar du Chaletի ծառախիտ պարտէզին մէջ: Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, պար եւ նուագ: Առաւօտուն ԳՈՒԼԻ ՄՐՑՈՒՄ: Ծոխ պիւֆէ, ընտիր խորոված, մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԵՐԵՔ ՄԵԾ ՀԱՅԵՐ

(ԱԴՈՆՑ, ԱՂԲԱԼԵԱՆ, ՇԱՆԹ)

Գրեց՝ Մ. ԻՇԽԱՆ, Պէյրութ, 1952

Գին՝ 200 ֆրանք: Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան

Թղթատարի ծախքով 230 ֆրանք

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Էլիզապէթ Մուրաչեանի (Լիոն) եւ Գ. Կարպիս Դաւիթեանի (Պորտօ) ամուսնութեան առիթով (12 Յուլիս **1952**, Պորտօ):

Մուրաչեան եւ Դաւիթեան ընտանիքները հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք հեռագրով, նամակով եւ իրենց ներկայութեամբ մասնակից եղան իրենց ուրախութեան:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ.— Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը կը վերաբացուի Հոկտ. 1ին: Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Bld. du Nord, Le Raincy, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ առաւօտները ժամը 9—12: Հեռաձայն Le Raincy 172:

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած է արձանագրութիւնը Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի 1952—1953 տարեշրջանին:

Վարժարանը կ'ապահովէ հայ տղուն տոհմային դաստիարակութիւն եւ կը բանայ անոր առջեւ համալսարանի դռները:

Պայմաններու եւ ուրիշ մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան.—

Direction du Collège Arménien Moorat - Raphael. Ai Carmini, Venise (Italie):

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Բարեգործականի, Հայ Բժշկական Միութեան եւ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան, Լսարան Արեւմուտքի վարչութեան եւ Համազգայինի Լսարանի:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 29 ՅՈՒԼԻՍ, ԺԱՄԸ 20.30ԻՆ

Salle de la Géographie, 184 Bld. St. Germain

Պիտի խօսի Պրոֆ. ՄԱՆԱՍԷ ՍԵԻԱԿ

ամերիկեան պատուիրակ Միջազգային Կենսաքիմիական Բ. Համագումարին, դասախօս Փենսիլվանիոյ համալսարանի, համաշխարհային գիտական դէմք:

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Տեղի պիտի ունենայ Allemagneի մէջ (B. A.):

Մարսէյլի Արենոյշներու, Թեւիկներու եւ գայլիկներու մեկնումը՝ Օգոստոս 1ին, ուրբաթ առաւօտ, ժամը 7ին, Place Marseillaiseէն, (կայարանի սանդուղին աջ կողմի հրապարակ), մասնաւոր օթօքարով:

Արդէն արձանագրուած են 80 հոգի: Նոր դիմումներուն ընթացք չի տրուիր: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԱՆՏԻՅՅԻԻ ԾԵՐԱՆՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

Անտիյյիի ծերանոցը պէտք ունի, յառաջիկայ Օգոստոս ամսուան համար, փոխարինող խոհարար - խոհարարուհի մը: Դիմել Գ. Ա. Աճէմեանի, 56, rue Lafayette Paris (9), Tél. PRO. 03-19:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en1925.R.C.S.376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·
Tél. GOB. 15-70 Գինը 10 ֆր· C.C·P· Paris 1678-63
Mardi 29 JUILLET 1952 Երեքշաբթի 29 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6825-Նոր շրջան թիւ 2236

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ ՏԱՆՏԷՐ

Մասնակի երեւոյթներ չեն Եգիպտոսի եւ Իրանի վերջին դէպքերը, որոնք իրարու յաջորդեցին չանթահարիչ արագութեամբ :

Անոնք անգամ մը եւս կ'ապացուցանեն թէ Արեւելքը վճռած է ոչ միայն թօթափել օտարին լուծը, այլ եւ «կարգի դնել իր տունը »:

Թէհրանի մէջ, վարչապետը ամէն լիազօրութիւն ստանալով, գործի ձեռնարկած է արդէն, բարենորոգումներ կատարելու առաջադրութեամբ:

Գահիրէի մէջ, բանակը աւելի յառաջ գնաց, հրաժարեցնելով եւ երկրէն հեռացնելով Ֆարուք Թագաւորը, որ տիրաբար կ'իշխէր տասնեւվեց տարիէ ի վեր

Վերջին խռովութեանց ընթացքին, Իրանի մէջ ալ տրտունջներ լսուեցան Շահին դէմ : Բայց կարելի եղաւ կարճ կապել: Երիտասարդ վեհապետը օրուան պահանջներուն յարմարեցաւ առանց մեծ դժուարութեան :

Ինչպէս կ'երեւայ Եգիպտոսի մէջ այլեւս անօգուտ կը համարէին միջին ճամբաները: Մանաւանդ որ, շարժման գլուխն անցած էր բանակը, ղեկավարութեամբ երիտասարդ սպաներու :

Ահաւասիկ հրապարակաւ կը խոստովանին թէ պայքարը սկսած էր երեք - չորս տարի առաջ : Պայքար՝ ապականութեան, ապիկարութեան, կաշառակերութեան եւ բազմաթիւ ընդծումներու դէմ, որոնց գլխաւոր պատասխանատու կը համարուէր թագաւորը :

Այս տեսակէտէն, չափազանց պերճախօս են Ֆարուք Ա.ի գահընկէցութեան պարագաները:

Յարգելով բոլոր աւանդութիւնները, արժանավայել ողջերթ մը մաղթելով հանդերձ Թագաւորին, Եգիպտոսի նոր իշխանութիւնը գործեց աննախընթաց վճռականութեամբ :

Կարճ ատ ժամանակ մը,— եւ երբեմնի ամենազօր ...ն կը հեռանար Նեղոսի ափերէն, միայն տանելով թագուհին եւ գահաժառանգը, վեց - եօթը ամսու երախայ մը :

Մանրամասնութիւնները մէկդի դնելով, այսպիսի դէպք մը առաջին անգամ տեսանք Թուրքիոյ մէջ, երբ ճամբու կը դրուէր Ալ - Օսմանի դերդաստանը, Սուլթան Խալիֆաներով եւ հարէմներով :

Բազմաթիւ պարագաներ հաստատեցին թէ Մ. Քէմալի յեղափոխական ձեռնարկները վարակիչ օրինակ մը դարձան Միջին Արեւելքի համար :

Ո՜րքան պերճախօս վկայութիւններ՝ վերջին 20 — 25 տարիներու ընթացքին :

Բաղդատեցէք Իրանի, Սուրիոյ, Եգիպտոսի եւ ուրիշ երկիրներու քաղաքական եւ ընկերային դիրքը՝ երէկուան կարգուսարքին հետ, եւ ձեր աչքերուն առջեւ պիտի պարզուի կատարուած ոստումը :

Միայն օտար ազդեցութեանց դէմ տարուած եւ շահուած պայքարը պատմական վկայութիւն մը կը կազմէ :

Օրուան յաղթականները կ'ըմբռնեն թէ բաւական չէ ճեղքել արտաքին ճակատը, թօթափելով այս կամ այն լուծը :

Ուրիշ խօսքով, ժամանակը հասած կը նկատեն հիմնական բարենորոգումներ կատարելու : Ներքին ճակատը եւս բարեկարգելու :

Այս տեսակէտէն, ո՜րքան իրարու կը նմանին դարաւոր Իրանն ու Նորագաստ Եգիպտոսը:

Երկու երկիրներուն մէջ ալ, առանձնաշնորհեալ դասերն են կը տիրապետեն, կը շահագործեն եւ կը յղփանան, մինչ ժողովուրդին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կը ծիւրի աննկարագրելի թշուառութեան մէջ :

Նոր շրջան մըն է որ կը բացուի երկու երկիրներուն պատմութեան մէջ,— բարենորոգում եւ վերականգնում :

Երկու պահանջներն ալ չափազանց ուշ մնացած են արդէն: Բայց կը թուի թէ այլ եւս չեն կրնար յետաձգուիլ : Ամէն ժողովուրդ կ'ուզէ տանտէր դառնալ օր առաջ: Առանց ներքին կամ արտաքին կաշկանդումներու :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԲՈԼՈՐՏԻՔԵԱՆ»

— Զրոյց կը շրջի թէ սկսած էք հետզհետէ մեր կողմը հակիլ եւ մեր տեսակէտները պաշտպանել: Ճի՞շդ է ...

— Լուրդ՝ վերէն վար սուտ է: Մենք, «բոլորտիքեան»ներս, ուրիշներուն տեսակէտները պաշտպանելու սովորութիւն չունինք: Մեզի համար, չափուած - ձեւուած տեսակէտներ չկան : Ինչպէս մեր « կուսակցութեան » անունն ալ ցոյց կուտայ մենք, որոշ կէտի մը չենք կառչիր, այլ բազմաթիւ կէտերու շուրջ, կլոր, կլոր կը դառնանք...

— Խնդրեմ, քիչ մը աւելի պարզ խօսէ ...

— Օրինակի համար, առ սա մեր ազգին գործերը: Դուք, Դաշնակներդ, կ'ըսէք թէ Մայիս 28ը մեր անկախութեան տարեդարձն է : Անդիինները կը պնդեն թէ մեր անկախութիւնը իրականացաւ Նոյեմբեր 29ին :Կը տեսնէք որ վեց ամսուան տարբերութիւն մը կը բաժնէ ձեր երկու հաստուածները: Մենք, գտած ենք միջին ճամբան: Օգոստոսին, եկեղեցի կ'երթանք եւ Աստուածածնի տօնին առթիւ երկու թուականներուն համար ալ կ'աղօթենք ...

— Հասկցայ, ուրեմն դուք կը դառնաք թէ մեր եւ թէ անոնց բոլորտիքը : Շարունակէ ...

— Դուք, բոլշեւիկներուն թշնամի էք, Ամերիկացիներուն բարեկամ: Անոնք — բացառութիւնները մոռցիր — բոլշեւիկները կը շոյեն, կը փայփայեն եւ առիթը չեն փախցներ Ամերիկան ու Անգլիան քննադատելու: Մենք, ատոր ալ դարմանը գտած ենք : Ոչ կարմիրներուն դէմ կ'արտայայտուինք, ոչ ալ Թրումընին կամ - Էյզնհաուերին : Պէտք եղած ատենը, երկուքն ալ կը փառաբանենք:

— Ապրիք, յետո՞յ :

— Դուք, Երեւանի հայերէնը չէք սիրեր եւ ոբովհետեւ ձեր գանկին մէկ կողմը ծակ է, տառերը եղած կը պոռաք, կը կանչէք: Անոնք ալ չեն սիրեր այդ նորելուկ լեզուն, բայց ձայն, ծպտուն չեն հաներ: Շատ, շատ չոր պատերուն մէջ կը պանդատին ... Մենք, «բոլորտիքեաններս », կէս ... կէս կը գործածենք թէ անոնց լեզուն եւ թէ մեր լեզուն ...

— Շատ իմաստուն քաղաքականութիւն է : Ուրեմն օր մը սեւ էք, օր մը ճերմակ ...

— Մենք գոյնի եւ գիծի չենք հաւատար: ... Երբ նեղը մնանք, կը դառնանք ու կը դառնանք :

— Գլխու պտոյտ կ'ունենա՞ք, երբեմն :

— Այո, բայց այդ պարագային միւս կողմը կը դառնանք: Հասկցա՞ր ....

— Հասկցայ, թէեւ իմ խելքս ալ սկսաւ դառնալ ...

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿՈՄԻՆՖՈՐՄԸ ներկայիս ժողով կը գումարէ Փրակայի մէջ, համաձայն կարգ մը տեղեկութեանց :

ՎՈԼԿԱ - ՏՕՆ ջրանցքի բացումը կատարուեցաւ կիրակի օր: Գետանաւերը առաջնորդութեամբ «Եօղէֆ Սթալին» շոգենաւին խարսխեցին առաջին փակոցին առջեւ: Այս առթիւ գետային նաւարկութեան նախարարը ճառ մը խօսելով Վոլկա Տօն ջրանցքը բացուած յայտարարեց, եւ ժամը 17.10ին նաւերու կարաւանը անցաւ յաղթութեան կամարի մը տակէն, որուն ճակատը գրուած է — « Փառք Սթալինի »:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ նախագահին կինը, Եւա Փերոն, մեռաւ, երկարատեւ հիւանդութենէ մը ետք: Կառավարութիւնը եւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը հրամայեցին երկու օր դադրեցնել ամէն աշխատանք եւ սուգ պահել 30 օր: Հեռագիրները կ'ըսեն թէ ամբողջ բազմութիւններ կ'աղօթէին փողոցներուն մէջ : Շատ մը կիներ մոմեր վառած էին : Հանգուցեալ տիկինը, որ գործօն դեր կը կատարէր քաղաքական կեանքի մէջ, առասպելական անցեալ մը ունեցած է: Աշխատանքի Դաշնակցութեան պաշտօնաթերթը «նոր սրբուհի մը» կը կոչէ Եւա Փերոնը :

ՄՍԱՎԱՃԱՌՆԵՐԸ կը շարունակեն ընդդիմանալ կառավարութեան որոշած գիներուն: Որոշուեցաւ քիչ մը բարձրացնել պտուղներու եւ բանջարեղէններու համար նշանակուած սակագինները:

ՊԱՃԱՐԱԽՏԸ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ միջին Ֆրանսայի մէջ :

ՖԱՐՈՒՔ ԹԱԳԱՒՈՐԸ ԳԱՀԸՆԿԷՑ

Հրաժարագիրը ստորագրելով հեռացաւ Եգիպտոսէն

Դէպքերը իրարու կը յաջորդեն Եգիպտոսի մէջ, չանթահարիչ արագութեամբ :

Ինչպէս գրած էինք արդէն, Ֆարուք Թագաւորը եւ ամբողջ արքունիքը խիստ հսկողութեան տակ առնուած էին, բանակին հրամանով : Միեւնոյն ատեն հրաժարեցան կամ պաշտօնանկ եղան իր հաւատարիմները, թիկնապահէն եւ անձնական քարտուղարէն մինչեւ բժիշկը եւ օգնականը:

Այս գործողութիւնները նախանշանն էին Թագաւորին հրաժարման: Ստուարաթիւ զինուորներ ղրկուեցան Աղեքսանդրիա, խափանելու համար որեւէ դիմադրութիւն: Առտուն կանուխ զրահապատ զինուորներ պաշարած էին Աղեքսանդրիոյ փառաւոր պալատը: Զինուորները անշարժութեան դատապարտեցին անձնապահ գունդը : Սպարապետը, զօր. Նեկիպ, կարգ մը պայմաններ առաջարկած էր, սահմանափակելով Թագաւորին առանձնաշնորհները : Թագաւորը մերժած ըլլալով զանոնք, սպարապետը վեց ժամ միջոց տուաւ, որպէսզի հրաժարի եւ երկրէն հեռանայ :

Պայմանաժամէն քանի մը վայրկեան առաջ, Թագաւորը ճարահատ ստորագրեց հրաժարագիրը: Յետոյ դրօշանաւը դնել տալով Թագուհին, վեցամսեայ զաւակը, զոքանչը եւ երկու հարիւրի չափ պայուսակներ, դուրս ելաւ արքայական պալատէն :

Տեսարանը եղերական էր, ինչպէս կը հաղորդեն հեռագիրները: Ֆարուք երեւցաւ, ծովակալի սպիտակ համազգեստով, եւ կանգ առաւ, երբ կը հնչէր արքայական քայլերգը եւ անմիջապէս յառաջացաւ դէպի քարափ, ուր կը սպասէր դրօշանաւը: Ծանր լռութիւն մը կը տիրէր բազմութեան մէջ, որ հեռուէն կը դիտէր աքսորական Թագաւորին մեկնումը: Լռութիւնը խզուեցաւ երբ երեւաց օրուան յաղթանակը, զօր. Նեկիպ: Քանի մը վայրկեան ետք, երբ դրօշանաւը կը հեռանար քարափէն, թնդանօթի 21 հարուածներ արձակուեցան, եւ ամէն ինչ վերջացաւ :

Կառավարութիւնը հրատարակեց հրաժարագիրը որով Թագաւորը կը յայտարարէ թէ միշտ երկրին բարիքը փնտռելով եւ «համակերպելով ժողովուրդի կամքին», կ'որոշէ իշխան Ֆուատի ձգել գահը: Զօր. Նեկիպ՝ կրկին յայտարարեց թէ բանակը եւ կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած են, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար: Խռովարարները պիտի պատժուին ամենայն խստութեամբ, իբրեւ դաւաճաններ :

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ջրօսանաւին մեկնումէն ետք բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան: Ա...ն մեծ մաքրագործումն էր որ կը կատարուէր Եգիպտոսի մէջ: Գահընկէց արքային բարեկամները եւ գործակիցները կը հետապնդուէին, որպէսզի երկրէն չփախչին :

Առաջին առթիւ ձերբակալուեցան Քերիմ Թապեթ եւ Էլիաս Անտրոս փաշաները, երբ կը փորձէին փախչիլ: Օդանաւը ետ վերադարձաւ բանակին հրամանով: Ուրիշ բարձր պաշտօնատար մը, Մահմուտ Ֆէհմի, որուն անունը խառնուած է զէնքի առեւտուրին հետ, նոյնպէս ձերբակալուեցաւ, 15 վայրկեան օդին մէջ մնալէ ետք: Որ եւ է օդանաւ կամ շոգենաւ չի կրնար մեկնիլ Եգիպտոսէն, առանց զինուորական իշխանութեանց հրամանին: Օդանաւային եւ շոգենաւային ընկերութեանց հրամայուած է բանակի հրամանատարութեանց հաղորդել ճամբորդներու ցանկը, մեկնումէն վեց ժամ առաջ :

Գահիրէի զինուորական կեդրոնին մէջ, սպաները վար առին Ֆարուք Թագաւորին պատկերները, ջարդուփշուր ընելով:Աննկարագրելի էր մանաւանդ երիտասարդ սպաներուն ցնծութիւնը —կ'ողջագուրուէին, ուրախութեան կանչեր կ'արձակէին: Երէց սպայ մը խոստովանեցաւ թէ երկու տարիէ ի վեր կ'աշխատէին այս օրուան համար :

Ֆարուքի մեկնումէն ետք, պաշտօնական դեկոյց մը հրատարակուեցաւ որ կ'ըսէ թէ Եգիպտոսի եւ Սուտանի Թագաւոր հռչակուած է իշխան Ահմէտ Ֆուատ Բ., վեցամսեայ գահաժառանգը : Նախարար. խորհուրդը ստանձնած է արքայական իրաւասութիւնները, մինչեւ որ խնամակալ խորհուրդ մը նշանակուի :

Հրաժարագրին ստորագրումէն ետք, զօր. Նեկիպ յայտարարութիւն մը հրատարակեց որով կ'ըսէ.— 1. Թագաւորին հրամայուած էր հրաժարագիրը ստորագրել կէս օրէն առաջ.— 2. Եգիպտոսէն հեռանալ ժամը 6էն առաջ: « Ֆարուք ընդունած էր այս երկու պայմանները :

Յայտարարութիւնը յետոյ կը հրաւիրէր ժողովուրդը «զսպել իր զգացումները » եւ աւելորդ ցոյցեր չկատարել: Այս ձայնասփիւռ յայտարարութենէն ետքն էր որ Գահիրէի գօրանոցներուն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԴԱՌՆ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

4.— ՀԱՅՆ ՈՒ ՀՐԷԱՆ

Բազմաթիւ Հայեր ըլլան արեւելեան Եւրոպայի, թէ երկու Ամերիկաներուն մէջ, այն յուսահատական համոզումը գոյացուցեր են, թէ սփիւռքի մէկ միլիոն հայութիւնը, դատապարտուած է ձուլուելու տիրող ժողովուրդներուն մէջ։ Ուստի աւելորդ կը համարին կառչիլ հայ ազգութեան եւ հայ լեզուին։

Ասոնց աչքին ոեւէ ազդեցութիւն չունի հրէական կենդանի օրինակը, որ ծանր յանդիմանութիւն մըն է Հայուն համար։

Հրեան որչափ հարստանայ, ոսկին ոսկիի վրայ դիզէ, իր ապրած երկրին մէջ գրաւէ բարձր աթոռներ, դառնալ նախարար կամ վարչապետ, մինչեւ իսկ ջերմեռանդ քրիստոնեայ, իր խորքին մէջ աւելի Հրէայ է քան աղքատ ու թշուառ Հրեան, որ գլուխը ամէն կողմ կը զարնէ, մինչեւ որ յաջողի ընկերային դիրք մը ստեղծել, որպէսզի գործօն Հրեայ մը դառնայ իր ազգին համար։

Հարուստ, ունեւոր պատուաւոր դիրքի մը հասած Հայը, Հրեային հակապատկերն է։ Օտար երկրի մը մէջ, անոր առաջին գործը կ՚ըլլայ դիմել աստիճանաբար դէպի ծտարացում, սկսելով անունէն եւ մականունէն։ Կորսնցնելով ազգային դիմագիծը, մոռնալով ազգային աւանդութիւնները, ուրանալով իր ցեղային արիւնը, երջանիկ կը համարի ինքզինքը, երբ ամէն կապ խզած կ՚ըլլայ հայութեան հետ, որ իր աչքին կ՚երեւի անձկան ։ Հրեաներուն համար սխալ գաղափար մը կազմուած է թէ գաղափարապաշտութենէ զուրկ մարդ են, եւ իրենց բոլոր ճիգերը կը լարեն զանձի եւ նիւթական վայելքի տիրանալու։

Ասոր հակառակն է ճշմարիտը։

Հրէական Գաղտնի Մարմինը, որուն անդամներուն անունները ոչ ոք գիտէ, մինչեւ իսկ իրենք՝ Հրեաները, կը ձգտի տիեզերական տիրապետութեան։ Ամէն ազատ ճիւղերու մէջ կը գտնուին մեծ թիւով դատաւորներ, փաստաբաններ, նշանաւոր գիտնականներ, քաղաքագէտներ, ականաւոր բժիշկներ, առաջնակարգ մամնագէտներ, ամէնքն ալ հետեւելով բարձր նշանախօսքին «Ամէն բանէ առաջ Հրեայ, ամէն տեղ Հրեայ»։ Ամէն Հրեայ, ուր որ ալ գտնուի, պարտաւոր է ճշդապէս գործադրել Գերագոյն Մարմինին արձակած հրահանգները։

Շնորհիւ իր ուժեղ կազմակերպութեան, Հրեայ մտաւորականը եւ հրէական մամուլը, իրական դեր կը խաղան միջազգային կեանքին մէջ եւ մեծապէս կ՚ազդեն ամէն երկրի քաղաքական կեանքին վրայ։ Ձեն երեւար, բայց ամէն գործի մէջ իրենց ձեռքն է որ կը գործէ։

Ասիկա անհերքելի ճշմարտութիւն մըն է։ Ըսել չեմ ուզեր թէ Հրեաները թերութիւններ չունին։ Ընդհակառակն ունին շատ մը թերութիւններ, որոնք, սակայն, իրենց մեծ ձիրքերուն քով կը նսեմանան։ Երբեք մոռնալու չէ որ Հրեաները, իրենց ներքին վէճերը չուտով կը մոռնան, ամուր ճակատ մը կը կազմեն ազգային վտանգի մը առջեւ, հաւաքուելով ազգային դրօշին տակ. ճիշդ այնպէս ինչպէս կ՚ընէին Թուրքիոյ Սուլթանները, բարձրացնելով Մէհմէտի դրօշը, երբ Թուրքիան փճանալու սպառնալիքի տակ կը գտնուէր։

Կա՞յ այսօր հայութեան մէջ գերագոյն մարմին մը. որ հայ ժողովուրդը մղէ շինարար գործունէութեան մը։ Կա՞յ այսօր Հրեային պէս հաւաքական ուժ կազմող մտաւորականութիւն մը։ Ինչե՞ր կարելի չէր ընել ունենալով հայ ժողովուրդին պէս փառաւոր, արտաքաց եւ բարեմիտ ժողովուրդ մը, որ պատրաստ է քալելու, գործելու եւ օգնելու, եթէ ղեկավար ձեռք մը ունենայ։

Եթէ հրեայ մեծատուններ ունենային մեզի պէս ամէն զոհողութեանց պատրաստակամ ժողովուրդ մը, կրնային հրաշքներ գործել։

Միթէ հայ ժողովուրդը անկարո՞ղ է իր ծոցէն հանելու բարձր մտաւորականներ եւ ականաւոր դիւանագէտներ։ Շատ կարող է, բայց չէք կրցած անոնց տաղանդը գնահատել եւ անոնք գացած ծառայած են օտար երկիրներու, ինչպէս Նուպար փաշա մը, Եագուպ Արթին փաշա, Զէյէպի Տիգրան Ապրոյ Եգիպտոսի մէջ. Պըլըքլեան մը Ռումանիոյ մէջ, բարձրանալով դատական նախարարութեան, Մելքոն խան մը եւ ուրիշ բարձրաստիճան Հայեր Պարսկաստանի մէջ։

Եթէ այս տաղանդաւոր Հայերը, գործէին հայութեան մէջ, հայկական մամուլը անմիջապէս վարկաբեկ կ՚ընէր զանոնք, եւ ասիկա հայկական նկարագրին մէկ գէշ կողմն է։ Եթէ հայութիւնը կարենար գնահատել Նուպար փաշան եւ Մելքոն խանը, որոնք եւրոպական արքունիքներու առջեւ, այնքան հռչակ ունէին, Հայկական Դատը բոլորովին ուրիշ ճամբու վրայ կը գտնուէր, եւ հայութիւնն ալ աշխարհի չորս կողմը ցրուած չէր ըլլար։

Թէ ինչու համար հայութիւնը չի կրնար մտաւորական ուժերու բանակ մը կազմել, ասոր պատասխան կուտայ Գրիգոր Արծրունին, «Մշակ»ի հռչակաւոր խմբագրապետը, «Ամէն ինչ փողի համար» խորագրով առաջնորդող յօդուածի մը մէջ, ուր իր հզօր գրչով կը ծաղրէր Հայուն ծայրայեղ նիւթապաշտութիւնը։

Այստեղ կ՚արձանագրեմ այդ խմբագրականին կարեւոր կէտերը իր սեփական բառերով եւ իր ուղղագրութեամբ.

«Գուցէ, աշխարհիս վրա, չկայ ուրիշ մի այնպիսի ազգ, որ Հայի պէս զուրկ լինէր իտէալներից, նրա չափ խրրված լինէր կոպիտ նիւթապաշտութեան մէջ. Հայի համար չկան վերացական գաղափարներ, բարոյական իտէալներ ...։

Հայը ամէն բանի վրայ նայում է փող վաստկելու հայեացքից ...։

Ուսում, հասարակական գործունէութիւն, պարապմունք, պաշտօն, կոչում, մասնագիտութիւն, սէր, ընտանիք, — ամէն բան Հայի աչքում համեմատական արժէք ունի, նայելով թէ որքան այս կամ այն գործը, այս կամ այն գաղափարը, այս կամ այն երեւոյթ նիւթապէս շահաւէտ է...։

Հայ ամէն բանից սպասում է անմիջական արդիւնք, նիւթական օգուտ, շահ, տոկոս...։ Ի հարկէ բացառութիւններ ամէն տեղ կան, ուրեմն կան եւ մեր ազգին մէջ — բայց մեր ազգի ընդհանուր բնաւորութիւնը, չահաբերական նիւթապաշտ ոգին է, որ առաջնորդում է Հային ամէն տեսակ հանգամանքներում ...։

Եւ ահա այդ նեղ, սահմանափակ, Հասարակական բնութիւնը, Հայը հպարտութեամբ անուանում է գործնական ոգի...։

Հայը ուսում է առնում հաշուով, կեանքի մէջ իր գործը անելու մասնագիտութիւնը ընտրում է հաշուով, մեռնելիս մինչեւ անգամ կտակ է անում հաշուով, հաւատացած լինելով որ բարեգործական մի քանի կոպէկ կտակելով, նա բաց է անում իր համար դրախտի դռները—նա մեռնելիս միայն ընդունակ է զոհաբերութիւն անել հասարակական մի բարի գործ կատարել, այն էլ անում է իր շահասիրական նպատակով, իր հոգու համար։

Հայը արհամարհում է իր ազգային, իր մայրենի լեզուն միմիայն այն պատճառով, որ նրանով հաց չէ կարելի ճարել ...։ Հայը չունի բարոյական բարձր գաղափարներ, նա ամէն բանի վրայ նայում է առեւտրական կէտից. Նա իր մայրենի լեզուի վրա էլ նայում է ինչպէս մի ապրանքի վրա. ապրանքը լաւ չէ ծախվում, հին է,— ուրեմն նրան հարկաւոր չէ առնել...։

Հայը նայում է իր մայրենի լեզուի վրա, ինչպէս մի կոտրած ամանի վրա, ինչպէս մի մաշված չորի վրա...։

Այո, ամէն բան փողի համար...։ Բայց եթէ մի օր, Հայը տեսնէր թէ իր արհամարհած մայրենի լեզուն սկսում է գին ստանալ, գործադրվել հասարակութեան մէջ, եթէ նա տեսնէր թէ աղջրկան բաժինը, փող տալու տեղ, կարելի է, օրինակ, նրան սովրեցնել իր մայրենի լեզուն, իր մայրենի լեզուով երախաներին դաստիարակող հայուհիի դրաւէչ զօրութիւն ունի հայ երիտասարդի համար — այն ժամանակ բոլոր հայ ծնողները կը սկսէին, իրենց աղջկերանց հայերէն սովորեցնել, որովհետեւ այն ժամանակ հայերէն լեզուն էլ մի շահաւէտ գործ կը դառնար, հաց կը տար, այսինքն միջոց կը տար իրենց աղջկերանցից ազատվելու, առանց աղջկան մի որեւէ բաժին տալու միջոց կը տար ծնողներին իրանց ապրանքը տեղաւորելու, կամ ինչպէս Թիֆլիսեցիք ասում են, նրան սաղացնելու ...»։

Հ. ՍԱՀԱԿ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

«Քարէն Եփփէ» Ճեմարան

ՀԱԼԷՊ, 13 Յուլիս.— Այս տարի եւս, աւելի քան երեք հազար հանդիսականներու բազմութիւն մը լեցուցած էր Ճեմարանին ընդարձակ պարտէզը։ Ազգ. Իշխանութեան բոլոր ժողովներուն ու խորհուրդներուն կողմէ ներկայացուցիչներ, վարժարաններու տնօրէններ, հոգաբարձութեանց ներկայացուցիչներ, ինչպէս նաեւ միութեանց եւ կազմակերպութիւններու կողմէ հրաւիրեալներ տեղ գրաւած էին հոծ բազմութեան մէջ։ Կը նախագահէր Առաջնորդը Զարեհ եպիսկոպոս։

Հանդէսի բացումը կատարեց Ճեմարանի Խնամակալութեան ատենապետ ընկեր Հրաչ Փափազեան, որ ճշդելէ ետք, թէ տարեվերջի այս հանդէսը յետաձգուած էր Կիլիկիոյ Հայրապետի վախճանումին պատճառաւ, յարգանքի եւ ոգեկոչումի քանի մը խօսքերով ներկայացուց հոգելոյս Հայրապետը, իբրեւ Մշակոյթի եւ բանասիրութեան ասպետ։ Ապա, յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց ներկայ բազմութիւնը։

Ընկերը հակիրճ տողերով պարզեց կրթական եւ շինարարական այն ճիգերը, որոնց չօշափելի ու պատուաբեր մէկ արտայայտութիւնը դարձած է, այսօր, Հալէպի Ազգ. Ճեմարանը։ Գոհունակութիւն յայտնեց, որ մեր ուսանողութիւնը, հայագիտական թէ գիտական ճիւղերու մէջ՝ շօշափելի յաջողութիւններ ու նոյնիսկ նուաճումներ կ՚արձանագրէ եւ եզրակացուց այն հաւատքով, որ Ճեմարանը ազգային հպարտութեան կոթող մը պիտի ըլլայ ապագային։

Հանդէսին կ՚ատենապետէր Ճեմարանի դերտնօրէն ընկեր Մինաս Թէօլէօլեան, Երգչախումբը կը վարէր Պ. Գէորգ Գանտահարեան։ Աւելորդ չենք նկատեր արձանագրել այն մեծ յաջողութիւնը, զոր ունեցաւ նորակազմ այս երգչախումբը, կազմուած Ճեմարանի երկսեռ ուսանողութենէն, որ ապրումով երգեց Կոմիտասէն, Կանաչեանէն ու Գասպարեանէն ու ջերմօրէն ծափահարուեցաւ։ Ուսանողութիւնը սպասուածէն յաջողութեամբ գործադրեց, նաեւ, արտասանութիւններու, ուղերձներու բաժինները եւ ստեղծեց ընդհանուր խանդավառութիւն։

Հանդէսին առանցքը կը կազմէր բեմադրութիւնը «ՑԵՂԻՆ ՓԱՌՔԸ» համադրական քերթուածին, գործ՝ Մինաս Թէօլէօլեանի։ Հաւաքական արտասանութենէն առաջ, հեղինակը քանի մը բառով ներկայացուց անոր ծրագիրը։ Ընդգծելէ վերջ հայ ժողովուրդի Լոյսի ծարաւը,— հին շրջաններէ մինչեւ այսօր,— բայց մանաւանդ Ոսկեդարէն մինչեւ Թ. դար ու մասնաւորաբար ԺԹ. դարէն ասդին, պարզելէ վերջ այն անհուն զրկանքներն ու զոհողութիւնները, որոնց ճակատագրօրէն ենթարկուեցաւ հայութիւնը, ու շեշտելէ վերջ թէ այսօր, աւելի քան երբեք, մեր սերունդները պէտք ունին անցեալի մեր լոյսին ու գաղափարականով պայմանաւորուած ապագայ կեանքի մը, ընկերը ներկայացուց «ՑԵՂԻՆ ՓԱՌՔԸ» համադրական քերթուածով բեմադրուած խորհուրդը, — Հայուն դէպի Լոյս անհահանջ ուղեւորութիւնն ու հաւատքը՝ իր ամբողջական ազատութեան, նկատելով, որ առանց այդ ազատութեան, պիտի չհասնի երբեք լոյսի ակունքին։

Համադրական այս նոր գործը, զոր հեղինակը գրի առած է մասնաւորաբար Ճեմարանի այս հանդէսին առթիւ, բեմադրուեցաւ 50 երկսեռ ուսանողներու հաւաքական արտասանութեամբ ու տեւեց 40 վայրկեան։ Այս քառասուն վայրկեանները, ներկայ երեք հազարէ աւելի բազմութեան համար՝ խորունկ ապրումի եւ վերացման առիթ հանդիսացան։ Արցունք ծանրացաւ աչքերու մէջ ու կուրծքերու տակ յուզումը փոթորիկ ստեղծեց։ Խումբը անթերի կերպով արտասանեց իր մասերը, իսկ մենասացները՝ անվերապահ խանդավառութեան ու յուզումի ալիք մը ստեղծեցին։

Փակման խօսքը ըրաւ Առաջնորդը եւ իր կարգին, ոգեկոչելէ ետք յիշատակը հոգելոյս Հայրապետին, ծանրացաւ Ճեմարանի առաքելութեան ու ազգային կոչումին վրայ։ Այս առթիւ անգամ մը եւս շնորհակալութիւն յայտնեց սուրիական բարեխնամ կառավարութեան, որ, ինչպէս յայտնի է, բարեփոխեց կրթական նոր օրէնքը եւ հայերէնը օտար լեզու չնկատելու որոշում տուաւ, յաւելուածական նոր օրէնքով մը։ Պարզեց ազգ. իշխանութեան կրթական ճիգերն ու մտահոգութիւնները ու հաւատք յայտնեց, որ Միջին Արեւելքի հայութիւնը պիտի արժարացնէ գաղթահայութեան ակնկալութիւններն ու հաւատքը, ստեղծելով ու թրծելով գաղափարապաշտ սերունդներ։

Ճեմարանի Տնօրէնութիւնն ու Խնամակալութիւնը, տարեվերջի հանդէսին առթիւ կատարեցին նաեւ հրապարակային համարատուութեան իրենց պարտքը։ Ըստ այդ համարատուութեան, Ճեմարանը բոլորած է իր հինգերորդ տարին։ 1951—1952 տարեշրջանի ուսանողութեան թիւը եղած է 85, 37 աղջիկ եւ 48 մանչ։ Նախակրթարանի դասարաններ չունի։

18 ուսուցիչներ — մնայուն եւ այցելու — կը դասաւանդեն Ճեմարանի մէջ։ Հրճուալի է հաստատել, որ ուսանողութիւնը ընդհանրապէս մտացի եւ աշխատունակ է։ Իրը ուսանող - ուսանողուհիներ միայն կը կրկնեն իրենց կարգերը։

Գիտական եւ Հայագիտական երկու հիմնական ճիւղեր ունի Ճեմարանը։ Յառաջիկայ տարի պիտի տայ իր Նախախայրիքը։ Տեղեկագիրը կը ճշդէր թէ՝ «Մեր բոլոր ճիգերը կը հետամտին՝ իրենց ազգ. արժանապատուութեան ու ազգ.՝ արժէքներուն գիտակ սերունդներ տալ մեր ժողովուրդին»։

Տեղեկագրէն կը պարզուէր դարձեալ, որ Ճեմարանի Տնօրէնութիւնը հերթական դասախօսութիւններու իր դրութեամբ, կը ձգտի ընդհանուր զարգացում տալ իր ուսանողութեան։ Ամէն Ուրբաթ օր, կը դասախօսեն Ճեմարանի ուսուցիչներն ու հրաւիրեալ դասախօսներ։ Անցնող տարուան ընթացքին, Ճեմարանի մէջ դասախօսած են, ի շարս ուրիշներու, Համազգայինի Տնօրէն ընկեր Ս. Վրացեան, ծանօթ բիւզանդագէտ Օր. Սիրարփի Տէր Ներսէսեան, ընկեր Կոմսոնիկ Թանտրճեան, ընկեր Գ. Լաճեան, Հ. Վահան Ցովհաննէսեան, եւն., եւն.։

Ոգեկոչումի, տարեդարձի կամ տարելիցի հանդիսութիւններ տեղի ունեցած են, ի ներկայու-

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Հայ Արիներու Միութիւնը կարեւոր գործունէութիւն մը պիտի ունենայ այս ամառ :

Յուլիս 15ին Լոնտոնի մէջ տեղի ունեցաւ համաշխարհային միջազգային խմբապետական բանակում մը , որուն կը մասնակցէին 48 զանազան ազգերէ 1000 խմբապետներ : Առաջին անգամն է որ խմբապետական այս տեսակ հաւաքոյթ մը տեղի կ'ունենայ ճամբարէն զատ (ճէմպորի) : Հայ Արիներու միութիւնն ալ հրաւիրուած ըլլալով խմբապետներու պատուիրակութիւն մը ուղարկեց Անգլիա : Բանակումը պիտի տեւէ տասը օր , միջազգային սկաուտական կեդրոն Կիլվէլի հողերու վրայ : Ցայտագիրը կը պարունակէ սկաուտական ժողով մը , պտոյտներ , զեկուցումներ եւն : Հայ Արիներու խմբապետական պատուիրակութիւնը ջերմ ընդունելութիւն գտած է :

Սկովտիոյ սկաուտական կազմակերպութիւնը առաջին անգամ ըլլալով կազմակերպած է նաեւ խմբակներու ճամբար մը որ տեղի կ'ունենայ Յուլիս 23 — Օգոստոս 15 : Ամէն ազգ հրաւիրուած է խումբ մը ուղարկելու որ հիւրը պիտի ըլլայ սկովտական խումբի մը : Յուլիս 21ին Փարիզի Հայ Արիներէն ալ խումբ մը մեկնեցաւ Սկովտիա : Մեր տղաքը տասը օր պիտի բանակին Սկովտիոյ մէկ շրջանին մէջ , 10 օր ալ հիւր պիտի ըլլան սկովտիացի ընտանիքներու մէջ , իսկ չորս օր պիտի մասնակցին պաշտօնական ընդունելութեանց , Էտիմպուրկ եւ Կլազկօ : Քսան ազգային սկաուտական միութիւններ հրաւիրուած են , եւ Հայ Արիներու համար մեծ պատիւ մըն է մասնակցիլ այս ճամբարին :

Հայ Արիներու երրորդ խումբ մըն ալ մեկնեցաւ Անգլիոյ Արեւելեան մէկ շրջանը (Essex) մասնակցելու համար շրջանային միջազգային ճամբարի մը , ուր տեղի պիտի ունենան բանակում , միջազգային կեանք , ընդունելութիւններ , պտոյտներ եւ զանազան հաւաքոյթներ : Հայ Արիներու խումբերը մեծ խանդավառութեամբ մեկնեցան Փարիզէն , հայկական դրօշներով :

Հայ Արենոյշներն ալ այս ամառ կազմակերպած են շրջանային մեծ բանակում մը , ամբողջ Օգոստոսի ամսուան ընթացքին , Հարաւային Ալպեան շրջանին մէջ :

Մարսէյլէն պիտի մասնակցին ութսունի մօտ Արենոյշներ , Թեւիկներ եւ գայլիկներ : Փարիզի Արենոյշներու խումբն ալ պիտի մեկնի Օգոստ. 3ին միանալու Մարսէյլի շրջանին Արենոյշներուն եւ այսպիսով հարիւրէ աւելի Արենոյշներ եւ գայլիկներ մէկ ամիս բանակում պիտի ունենան :

Ուրեմն այս ամառ շնորհիւ Հայ Արիներու Միութեան յարատեւ աշխատանքին , երկու հարիւրի մօտ տղաք եւ աղջիկներ շատ հաճելի արձակուրդ մը պիտի վայելեն շրջանային եւ միջազգային բանակավայրերու մէջ , ամէն տեղ հայկական վրանաքաղաքներ ստեղծելով եւ զուտ հայկական ոգեւորիչ կեանք մը ապրելով :

ՀԱՅ ԱՐԻ

թեան քոյր վարժարաններու երկսեռ աշակերտութեան եւ ուսուցչութեան : Ճեմարանը դարձած է մտքի կեդրոն մը : Այս նպատակով , դարձ կը տրուի նաեւ գրադարանին : Հայագիտական բազմաթիւ գործեր ու հազուագիւտ գրքեր ապահովուած են , ուսումնասիրական աշխատանքներու կարելիութիւն ստեղծելու համար : Յառաջիկայ տարեշրջանին , Ճեմարանի ուսանողութիւնը պիտի ունենայ իր պարբերաթերթը , իսկ վերջին դասարաններու ուսանողութիւնը դասախօսական փորձեր պիտի կատարէ :

Հաշուական տեղեկագրէն կը պարզուի , որ Ճեմարանի 1951 — 1952 տարեշրջանի պիւտճէն եղած է 60.865 սուրիական ոսկի : Կ'արժէ արձանագրել վերկարար այն աջակցութիւնը , զոր կ'ընծայեն Հայ Օգնութեան Միութիւնը՝ 2000 տոլար , Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը՝ 3000 տոլար , Սուրիահայ Օգնութեան Խաչը՝ 3000 սուրիական ոսկի եւ բազմաթիւ Հայր. Միութիւններ եւ անհատ բարերարներ : Այսպէս Ճեմարանի 60.865 ս. ոսկի տարեկան պիւճէին 39.500ը գոյացած է անհատներու կամ կազմակերպութիւններու կողմէ կատարուած նուիրատուութիւններով : Մասնաւորապէս Մ. Նահանգներու հայութիւնը իր անվերապահ օժանդակութիւնը կ'ընծայէ , լիառատ նուէրներով :

Արձակուրդի երեք ամիսներու ընթացքին , խնամակալութիւնը պիտի ձեռնարկէ պակաս դասարաններու եւ ճաշարանի մը շինութեան եւ վստահ է , որ հայ ժողովուրդը այս անգամ եւս պիտի չզլանայ իր օժանդակութիւնը ․

Առանձնապէս կ'արժէ արձանագրել , որ նուիրատուութեամբ Տէր եւ Տիկին Յորճ Մարտիկեաններու , «Քարէն Եփփէ» Ճեմարանը ունեցաւ նաեւ իր նոր լաբորաթուարը , բնալուծական եւ բնագիտական փորձերու համար : Տարրալուծարանը , որուն պաշտօնական բացումը տեղի պիտի ունենայ մօտերս , պիտի կոչուի Տիկին Ն. Մարտիկեանի անունով :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Յուլիս 11ին սեւ հողին յանձնեցինք տարաբախտ Մարտիրոսը (Պըժեան) : Քանի մը տարիէ ի վեր կը տառապէր սրտի հիւանդութենէ եւ մէկ շաբաթ առաջ փոխադրուած էր Սէն Ժոզէֆ հիւանդանոցը :

Խոնարհ եւ սիրուած ընկեր մըն էր , 46 տարեկան , ծնած Բալու : Խարբերդի որբերէն էր , 1922ին ուրիշներու հետ հասած էր Պոլիս (Գուլէլի) , յետոյ Քորֆու եւ Մակեդոնիա : 1926ին հաստատուեցաւ Մարսէյլ եւ ամուսնացաւ 1934ին : Ունէր աղջիկ եւ մանչ մը , 17 եւ 13 տարեկան :

Մարտիրոսին ծանօթացայ 1926ին երբ նոր հիմնած էինք Հ.Յ.Դ. Գատանեան Միութիւնը : Միացաւ մեզի եւ խղճմօրէն կատարեց պատասխանատու պաշտօններ : 1930ին մեր վարչութեան ժողովին մէջ իր առաջարկով , որոշեցինք հրատարակել «Գոյամարտ» օրացոյցը , որ՝ մինչեւ այսօր կը շարունակուի , աւելի ընդարձակ ծաւալով : Կարճ ժամանակ մը եղած է նաեւ գրադարանապետ : Անդամ էր Հ.Յ.Դ. «Ռոստոմ »ենթակոմիտէի , իսկ վերջերս ալ Գուռ Լիւզիի «Վարանդեան» խումբի մէջ էր : Ողբացեալ ընկերը պարտաճանաչ եւ ընկերասէր , չէր սիրեր շատ խօսիլ :

Իր վաղաժամ մահը անակնկալ մը եղաւ մեր բոլոր ընկերներուն համար : Շատեր լուր իսկ չունեցան :

Հողը թեթեւ գայ վրադ , սիրելի Մարտիրոս : Յիշատակդ միշտ վառ պիտի մնայ մեր մէջ :

Գ. Անդրիկեան

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԼԻՈՆ — Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Յուլիս 20ին , կիրակի ամբողջ օրը , Տէշէնի գովասուն ծառաստանին մէջ : Կը նախագահէր հայրենակից Գ. Արմենակ Մարտիրոսեան , որ իր բացման խօսքով շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր հանդիսականներուն , որ բազմութեամբ եկած էին քաջալերելու : Յետոյ բացատրեց թէ Չարսանճաքցիներու Հայր. Միութեան նպատակն է վառ պահել հայկական ոգին եւ մշակոյթը :

«Հայրենասէր եւ անձնուէր աւանդապահ Չարսանճաքցիներն ալ կ'ուզեն պայքարիլ մեր նոր սերունդին այլասերման վտանգին դէմ : Մեր Ամերիկայի Կեդր. վարչութիւնը Հալէպի ու Պէյրութի մէջ կը պահէ 120 աշակերտ եւ 10 աշակերտներ ալ ճեմարաններու մէջ : Մեր բոլոր ջանքը պիտի թափենք որ անոնց թիւը բազմապատկենք : Կեցցէ հայ ժողովուրդը , կեցցեն Չարսանճաքցիները » :

Նախագահին հրաւէրով մէջտեղ եկաւ մեր հայրենակից Նուագածուն որ յատկապէս հրաւիրուած էր Մարսէյլէն : «Տավուլ-զուռնան» մեծ փայլ տուին մեր հանդէսին եւ մեր հայրենակիցները մեծ ախորժակով պարեցին Չարսանճաքի աւանդական պարը : Յետոյ տեղի ունեցան եւրոպական եւ արեւելեան պարեր , երգեր ու արտասանութիւններ մեր երիտասարդներու կողմէ : Ուտելիքները շատ ճոխ էր : Իրիկուան ժամը 9.30ին մեր հայրենակիցները օթօքարները լեցուեցան երգելով մինչեւ քաղաք : Միութեան մնաց կոկիկ գումար մը : Շնորհակալութիւն բոլոր հանդիսականներուն :

Չարսանճաքցի մը

ՏԻՍԻՆ — Վասպուրականի Հայր. Միութեան դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Յուլիս 13ին , ամբողջ օր եւ յաջող անցաւ : Եղան յաջող արտասանութիւններ : Քանի մը հայրենակիցներ կը-Բալ-ի , Վիէնի , Սենթ Էթիէնի եւ Լիոնէն ուրիշներ եկած էին , քաջալերելու մեր ձեռնարկը : Հայրենակից Ռոստոմ Միսրոյեան իր բարձրախօսով եւ գեղեցիկ հայկական երգերով ոգեւորեց բազմութիւնը : Հայկական մթնոլորտ մը ստեղծուած էր եւ բոլորն ալ գոհ էին : Շնորհակալութիւն բոլորին , եւ մասնաւորապէս Գ. Միսրոյեանին որ իր բարձրախօսը ձրի տրամադրեց , եւ Համազասպ Օհաննէսեանի որ յանձն առաւ ամբողջ փոխադրութիւնը : — Վասպուրականցի մը

ՄՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ , ամսաթերթ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի : 5րդ տարի , Թիւ 3 (51) , Յուլիս : Նոր հասցէ — M. K. Papazian, 25 Rue Martial Boudet, Chaville (S. et O.) :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱ (11)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ՀԱՅԱԲՆԱԿ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԲԱՐԵԿԱՐԳԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԵՐԵՔ ՄԵԾ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԾԱՆՐ ՅՈՒՇԱԳԻՐ ՄԸ ԿԸ ՅԱՆՁՆԵՆ ԱՊՏԻՒԼ ՀԱՄԻՏԻ

Քննիչ յանձնաժողովին մեկնումէն վերջ Ֆրանսական դեսպանը տեսակցութիւն մը խնդրեց Ապտիւլ Համիտէ եւ ընդունուելով ազդարարեց որ եթէ Հայկական Խնդիրը իսկոյն չլուծուի արդիւնքը վնասակար պիտի ըլլայ :

Ապտիւլ Համիտ վերջին ծայր մտահոգ էր իր ստացած այն լուրերէն թէ Անատոլուի մէջ Թուրքերուն եւ Հայերուն յուզումը չէ հանդարտած ու տեղ տեղ ապստամբութեան նախանշաններ կ'երեւին : Եւրոպական մամուլին մեզի դէմ հրատարակութիւնն ալ կը նեղէր սիրտը : Գապը Ալիի հրամայեց ժամ առաջ հիմնական բարեկարգութեան ձեռնարկել եւ առիթ չտալ որ Հայկական Հարցը եւրոպական խորհրդաժողովի մը յանձնուի : Ասկէ զատ որոշեց ռուսական եւ ֆրանսական դեսպաններուն ալ կարծիքը առնել զոր ծադրելի բարենորոգումներու մասին եւ Ըլտըզ հրաւիրեց զանոնք :

Նելիտով եւ Քամպօն Ապտիւլ Համիտի բաղձանքով տեսակցեցան անգլ. դեսպանին հետ : Դեսպանները գրի առին բարենորոգման նախագիծ մը , հիմնուելով Պերլինի վեհաժողովին կողմէ Գապը Ալիի յանձնուած յուշագրին , Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածի մասին մեծ պետութեանց յանձնած ծանուցագրերուն , ինչպէս նաեւ Հայոց Իզմիրլեան պատրիարքին հայկական պահանջներուն շուրջ յանձնած զաղտնի յուշագրերուն վրայ : Դեսպանները քանի մը ամիս աշխատելով գրի առին յուշագիրը որ կը նախատեսէր իսկոյն վարչային , ելմտական եւ դատական բարեկարգութիւն ի գործ դնել վեց նահանգներուն՝ Էրզրումի , Պիթլիսի , Վանի , Սվազի , Տիարպաքըրի եւ Էլազիզի մէջ : Որոշած էին այս նախագիծը իրենց պետութեանց ընդունիլ տալէ եւ Սասունի քննութենէն վերջ մատուցանել Ապտիւլ Համիտի : Բայց այդ օրերուն Ապտիւլ Համիտ ընդունեց անգլ. դեսպան Սըր Փ. Քըրրին եւ յայտնեց թէ Գապը Ալին ալ որոշած է բարենորոգումներու յանձնաժողով մը կազմել : Դեսպանները այս խօսքէն կասկածեցան թէ Ապտիւլ Համիտ փոխած է միտքը եւ պետութեանց կարծիքին անհաշտ ծրագիր մը մշակելով իսկոյն գործադրել պիտի տայ զայն ու այս կերպով իրենց նախագիծը աւելորդ պիտի դառնայ :

Դեսպանները առօր վրայ իրենց միջեւ նիստ մը գումարելով որոշեցին այլեւս չսպասել Սասունի քննութեան վախճանին ու Գերմանիոյ , Աւստրիոյ եւ Իտալիոյ դեսպաններուն ալ հաւանութիւնը ստանալէ վերջ իրենց մշակած նախագծին մէկ օրինակը պալատին ասեղ քարտուղարութեան (Սուլթանին) եւ միւս օրինակն ալ երկու օր վերջ արտաքին նախարարութեան ղրկեցին (13 Մայիս 1895) :

Դեսպանատան աւագ թարգմաններուն կողմէ Գալատին աւագ քարտուղարին յանձնուած յուշագրին մէջ դիտել կը տրուէր թէ նշանակուած բարեկարգութիւնները յանձնարարուած են Անատոլուի հայաբնակ նահանգներուն համար : Այս կերպով երեք մեծ պետութեանց դեսպանները դեռ Սասունի ապստամբութեան քննութիւնը չվերջացած բարենորոգումներու ծանր նախագիծ մը մշակեցին եւ ուզեցին զայն պարտադրել Ապտիւլ Համիտի : Ռուսիոյ արտաքին նախարար իշխան Լոպանով սակայն յայտարարեց որ եթէ պետութիւններ յետագային փորձուին անդել այս նախագծին գործադրութեան վրայ , շատ ծանր պատասխանատուութեան մը ենթարկուած պիտի ըլլան :

Կացութիւնը ասպէս կարելի էր ամփոփել .

Հայահոծ վայրերուն մէջ անդորրութիւնը չէ վերահաստատուած եւ ընդհանրապէս կը շարունակուին ապստամբութիւնները : Ապտիւլ Համիտ եւ Գապը Ալի կը բաղձան բարեկարգութիւն ի գործ դնել այս շրջաններուն մէջ , բայց չեն ուզեր ընդունիլ օտար պետութեանց պահանջները , որոնք անհաշտ են պետութեան ամբողջութեանը ու կը վարանին :

Երկրին մէջ մեր հայ հայրենակիցները կը գտնուին շատ մը գաղտնի քարոզութիւններով : Եւրոպայի հանրային կարծիքը մեզի դէմ է եւ չափազանցեալ լուրեր կը շրջին , առոր հետեւանքով ալ մեծ պետութիւնները սկսած են միջամտութեան եւ ճնշումի քաղաքականութիւն ի գործ դնել :

(Շար.)

մէջ վար առին Ֆարուքի պատկերները եւ կոտր կոտր ըրին: Ահագին բազմութիւն մը հաւաքուած էր ոստիկանական պաշտօնատան առջեւ եւ խելայեղ կը ծափահարէր:

Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուին Էտկար Կալլատ փաշա, արաբերէն «Ալ Զաման» եւ ֆրանսերէն Journal d'Egypte թերթերուն հրատարակիչը: Պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, ուրիշ կալանաւոր մը, զօր. Իպրահիմ Իմամ պէյ, քաղաքական ոստիկանութեան տնօրէնը, խոստացած է յայտնութիւններ ընել Յունուար 26ի հրկիզումներու եւ վերջին երեք տարիներու բռնութեանց մասին, հիմնուելով բազմաթիւ փաստաթուղթերու վրայ:

Զօր. Նէկիպ նոր յայտարարութեամբ մը կ'ազդարարէ թէ «անհրաժեշտ է արթնութիւն եւ արագութիւն, վասն զի տակաւին մութ տարրեր կան»: Զօրավարը Աղեքսանդրիայէն Գահիրէ վերադարձած ատեն լրագրական ասուլիս մը սարքելով, ազդարարեց.— «Զէնք գիտեր ն՚որ եւ ուր հակայարձակում մը կրնայ գործուիլ: Ամէն պարագայի մէջ պատրաստ ենք որեւէ պատահականութեան առջեւ: Ամենայն ուժգնութեամբ պիտի գործենք որեւէ փորձի դէմ որ կը ձգտի շլատել մեր ճիգերը»:

Ֆարուք առաջին կարգի զօրավարութեան աստիճան տուած էր իրեն, բայց զօր. Նէկիպ յայտարարեց թէ մերժած է եւ աւելցուց.

— «Բանակը պիտի հետապնդէ բոլոր անոնք որոնք զեղծումներ եւ կաշառակերութիւններ գործած են վերջին տարիներու ընթացքին: Վարչապետ Ալի Մահէր փաշա եւ ես բոլորովին համաձայն ենք ընդհանուր մաքրագործումի մասին եւ ի հարկին զինու զօրութեամբ պիտի խորտակենք որ եւ է ցոյց կամ անկարգութիւն: Թոյլ պիտի չտանք որ օտար միջամտութիւններ կատարուին բանակին շարժումներուն մէջ: Պիտի փակենք դուռը՝ որեւէ օտար միջամտութեան դէմ:

ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱԶԳԻՆ ԿԸ ՊԱՏԿԱՆԻՆ

Առաջին օրերու դրաքննութենէն ետք, եգիպտական մամուլը ազատօրէն կը գրէ Ֆարուքի մասին: «Ալ Ախպար» թերթը կիրակի օր թագաւորին հրաժարումը կը ծանուցանէր խոշոր գլխագիրներով, ամբողջ առաջին էջին վրայ.—

» Բռնակալի մը վախճանը,— Թագաւոր մը որ գաւազրութիւն, անարդարութիւն, ընչաքաղցութիւն եւ ապականութիւն կը դրդէր ժողովուրդին դէմ: Թագաւոր մը որ կը ստիպէր ժողովուրդը արգարութիւն կոչել իր բռնակալութիւնը, բարենորոգում՝ իր ապականութիւնը, ողորմածութիւն՝ իր անբարոյականութիւնը»:

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Ֆարուքի հարստութեան 2/3ը ազգին պիտի վերադարձուի: Անասպելական գումարներու կը հասնին գահընկէց արքային հարստութիւնները: Այն գրօսանաւը որ արտասահման փոխադրեց արքայական ընտանիքը եւ որ չորս միլիոն տոլար արժած է, պիտի վերադառնայ, իբրեւ պետական ստացուածք: Տակաւին կան պալատները, ապարանները, օդանաւերը եւայլն:

Բանակը ձերբակալեց նաեւ Ապահովութեան տեսուչը, Սալահ Մորթակա պէյ, նախորդ ընդհ. հրամանատարը՝ Հայտար փաշա, որ թագաւորին մտերիմ խորհրդականն էր եւ ուրիշ երեւելիներ:

Ֆարուք թագաւորին իշխանութիւնը տեւեց 16 տարի: Թերթերը զարմանազան պատմութիւններ կը հրատարակեն պալատին մէջ պատահած դայթակղութեանց մասին: Բարձրաստիճան սպայ մը յայտարարեց.

— «Խռովութեան վախ չկայ: Մեր զինուորները բիրերով զինուած չեն, այլ ունին ամէն տեսակ զէնքեր, հրասայլեր եւ հրացաններ: Ֆարուք մնաց բարով ըսաւ երկրի մը որ զզուած էր իրմէ: Ան իր ետին կը ձգէ գայթակղութիւն, ապականութիւն եւ Պաղեստինի պարտութեան արատը»:

Միջերկրականի անգլ. տորմիղը ճամբայ ելաւ դէպի եգիպտական ջուրերը, ի նախատեսութիւն անակնկալներու:

ԻՐԱՆԻ վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ, որ միեւնոյն ատեն ստանձնած է պատերազմական նախարարութիւնը, խորհրդարանին ներկայացուց իր ծրագիրը: Կը խոստանայ ելմտական, տնտեսական եւ ընկերային բարենորոգումներ հաստատել: Նոր տուրքեր պիտի դրուին: Կը կարծուի թէ նոր փորձ մը պիտի կատարուի, Անգլիոյ հետ բանակցելու եւ քարիւղի շահագործման զարկ տալու համար:

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ցոյց մը կատարուեցաւ Մոսկուայի մէջ, ի ներկայութեան Ստալինի եւ Քաղաք. Բիւրոյի միւս անդամներուն: Այս առթիւ ամերիկեան դեսպանը մերժեց ներկայ ըլլալ, դանգատելով թէ հակամերիկեան ազդեր փակցուած են պատերուն վրայ,— խորհրդային օդանաւեր որոնք ետ կը մղեն ամերիկեան սաւառնակները» եւայլն:

ՆՈՐ ՖԱՇԱԿԱՆՆԵՐԸ (Իտալական Ընկերային Շարժում = M. S. I) ընդհ. ժողով կը գումարեն այս միջոցին, կառավարութեան արտօնութեամբ: Բուռն տեսարաններ պարզուեցան առաջին օրէն իսկ: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ Իտալիոյ ապագան Ափրիկէն է, տեղաւորելու համար իր բնակչութեան յաւելեալ մասը: Գաղթամաւորներէն շատեր սեւ շապիկ հագած էին:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Օգոստոս 3ին, Վալաոլրի անտառին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ բոլոր կոմիտէներու, ենթակոմիտէներու եւ խումբերու, Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերու:

Պատուոյ նախագահութեամբ Կարտանի քաղաքապետ եւ երեսփոխան Պ. VICTOR SAVINի:

Կը նախագահէ ընկեր ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Կը բանախօսեն Camarade ROGER LERDAT եւ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՈԼԱՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին.— երգ, արտասանութիւն եւ նուագ:

Անտառին մէջ բացարձակապէս արգիլուած է կրակ վառել: Ժողովուրդին ջուրը եւ հանգիստը ապահովուած են: Դաշտին մէջ զուարճէն բան ծախել բացարձակապէս արգիլուած է:

Պուլի մրցում (Ա. եւ Բ. մրցանակ).— եւրոպ. եւ հայկական պարեր ընկերակցութեամբ ծանօթ ջութակահար Պ. Ս. ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆի:

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Երթեւեկի դիւրութեան համար Շրջ. կոմիտէն կը խնդրէ փութով վարձել տեղերը:

Մուտքը ազատ է:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին, այս կիրակի, սովորական դաշտին մէջ:

Նախագահութեամբ Պ. Կ. ՊՈՏՈՒՐԵԱՆի:

Կը խօսի Տիկին Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ:

Ռստան Մեղրոյեան պիտի հնչեցնէ հայկական երգեր բարձրախօսով:

Գաղ բմպելիներ, խորոված եւն., մատչելի գիներով: Կը հրաւիրուին Տէսինի եւ Լիոնի շրջանին հայրենակիցները, նոր սերունդին հետ:

Անձրեւի պարագային Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԵՐԵՔ ՄԵԾ ՀԱՅԵՐ

(ԱԴՈՆՑ, ԱՂԲԱԼԵԱՆ, ՇԱՆԹ)

Գրեց՝ Մ. ԻՇԽԱՆ, Պէյրութ, 1952

Գին՝ 200 ֆրանք: Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան

Թղթատարի ծախքով 230 ֆրանք

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ.— Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը կը վերաբացուի Հոկտ. 1ին: Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Bld. du Nord, Le Raincy, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ առաւօտները ժամը 9—12: Հեռաձայն Le Raincy 172:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ.Պ. Ա. Աճէմեանի, Խ. Քերաղի եւ ընկերութեան, որոնք ողբացեալ Այրի Տիկին ԱՂԱՒՆԻ ՉԻՐՔԷՋԵԱՆի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, հինգ հազար ֆրանք նուիրած են ընկերութեան, ինչպէս եւ Տիկին Պարոնվարդեանի (Maubeuge, Nord) որ հազուստեղէն նուիրած է Անտիլլիի ծերանոցին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Աղաւնի Ամիրայեանի եւ պարագաներուն, իրենց մօր՝ Մաննիկ Ամիրայեանի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆր. կը նուիրէ Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին:

Լոյս տեսաւ

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

(Կատակերգութիւն երեք արար), եւ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐ ՄԸ

(Զաւեշտ - ողբերգ. մէկ արար), միեւնոյն հատորին մէջ: Գին 400 ֆր., Արտաս. 2 տոլ.

Մամուլի տակ է

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲԱՅ

(Թատերգութիւն երեք արար):

Յաջորդաբար կը հրատարակուին նաեւ նոյն հեղինակին՝ «ԿԻՆՍ ԱՆՀԱՒԱՏԱՐԻՄ Է», «ՕԺԻՏԸ», «ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ», «ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ» թատերգութիւնները:

Կանխիկ ապսպրանքներու հասցէ՝ M. J. Latifian 34, Rue de l'Amiral Mouchez Paris (14):

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Բարեգործականի, Հայ Բժշկական Միութեան եւ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան, Լսարան Արեւմուտքի վարչութեան եւ Համազգայինի Լսարանի:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 29 ՅՈՒԼԻՍ, ԺԱՄԸ 20.30ԻՆ

Salle de la Géographie, 184 Bld. St. Germain

Պիտի խօսի Պրոֆ. ՄԱՆԱՍԷ ՍԵՒԱԿ

ամերիկեան պատուիրակ Միջազգային Կենսաքիմիական Բ. Համագումարին, դասախօս Փենսիլվանիոյ համալսարանի, համաշխարհային գիտական դէմք:

ԱՆՏԻԼԵԱՅԻ ԾԵՐԱՆՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

Անտիլլիի ծերանոցը պէտք ունի, յառաջիկայ Օգոստոս ամսուան համար, փոխարինող խոհարար - խոհարարուհի մը: Դիմել Պ. Ա. Աճէմեանի. 56, rue Lafayette Paris (9), Tél. PRO. 03-19:

CERF - VOLANT «LA CIGOGNE»

Marque et modèle déposé

Ամառն եւ առողջարար խաղալիք մը

«ԱՐԱԳԻԼ» վաճառանիշով ԹՌՈՒՑԻԿԸ

Ձեր տղոց արձակուրդին համար լեռը, թէ ծովափը, օդափոխութեան կայաններու մէջ թէ դաշտահանդէսներու մեծագոյն զբօսանքն է ԹՌՈՒՑԻԿը, մեծերու թէ փոքրերու համար:

Թիւ 3ը 100 ֆրանք, Թիւ 4ը 125 ֆր. Թիւ 5ը 130 ֆրանք, Թիւ 6ը 175 ֆր. Թիւ 7ը 200 ֆրանք: Դերձանով 20 ֆրանք աւելի:

Առաքումները կը կատարուին փոխան դրամաթուղթի: Մեծաքանակի համար մասնաւոր զեղչ:

Կեդրոնատեղին՝ Géorges 2 Ave. Général Le Clerc St. Raphael (Var):

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Ծերիկեան գրատունը, 13 Rue des Dominicaines.

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

ՍՊԻՏԱԿ ԱՌԱՒՕՏ

(Հէքեաթ եւ բանաստեղծութիւն)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆԻ ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՎ

Անփոխարինելի գիրք մը, որ կ'ուսուցանէ ի՛նչպէս կաթ տալ երախային, ի՛նչպէս հագուեցնել, ի՛նչպէս խնամել հիւանդութեանց ընթացքին: 250 էջ, պատկերազարդ:

Գինը 800 ֆրանք (փոստի ծախքով 850 ֆր.), արտասահման 1000 ֆրանք: Դիմել Յառաջի հասցէով:

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած է արձանագրութիւնը Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի 1952—1953 տարեշրջանին:

Վարժարանը կ'ապահովէ հայ տղուն տոհմային դաստիարակութիւն եւ կը բանայ անոր առջեւ համալսարանի դռները:

Պայմաններու եւ ուրիշ մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան.—

Direction du Collège Arménien Moorat - Raphael. Ai Carmini, Venise (Italie):

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած են 1952—53ի ուսումնական տարուայ արձանագրութիւնները: Փութով դիմել տեսչութեան հասցէին, 26 rue Troyon, Sèvres (S. etO.):

Սեվրի մօտաւոր շրջակայքը բնակողները պիտի ընդունուին նաեւ իբրեւ ցերեկօթիկ:

Ժամադրուիլ հեռախօսով՝ OBS. 18-28:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme; Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տար. 2200. Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-78 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 30 JUILLET 1952 Չորեքշաբթի 30 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6826-Նոր շրջան թիւ 2237

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՞ՒՐ Է ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՊԸ

Ամէնքն ալ կը խօսին տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան մասին: Բաղձանքներ կը յայտնեն: Ծրագիրներ կ'որոճան: Պահանջներ կը դնեն :

Եւ սակայն, կը մնանք հոն ուր էինք երեսուն տարի առաջ: Աւելի ճիշդ, ետ գացած ենք, բաղդատելով 30 տարի առաջուան վիճակին հետ:

Սկսինք մեր գաղութէն, որ միշտ վերէն կը նայի միւսներուն վրայ :

Բազմաթիւ առիթներով բացատրեցինք եւ ստիպուած ենք պարբերաբար յիշեցնել, — «Անունը կայ, ամանումը չկայ »:

Արդարեւ, ի՞նչ ունինք իբրեւ ներքին կազմակերպութիւն, որ կարենար ոչ միայն ինքն իրեն բաւել, այլեւ օրինակ հանդիսանալ հարեւան գաղութներուն :

Չափազանց միամիտ պէտք է ըլլալ, հաւատալու համար թէ եղած - չեղած կազմակերպութիւնները պիտի կրնան երկար դիմանալ, առանց հիմնական վերանորոգման ;

Ինչ որ ունինք, ամփոփուած է ժամուն բակը :

Ինչ որ ազգային իշխանութիւն կը կոչուի, կը բաղկանայ զանազան մասնիկներէ: Մէկը միւսէն անջատ: Ամէն մէկը ինքն իր գլխուն :

Չկայ միութեան գիծ մը՝ մէկ բանկալէն միւսը: Իւրաքանչիւրը իրեն յատուկ պատուհան մը ունի, եւ անոր համեմատ ալ ծրագիր մը :

Որո՞ւն հոգը հատեր է, քիչ մը աւելի հեռուն դիտելու, ինքնապաշտպանութեան ցանցը զօրացնելու համար :

Ամէն ինչ օրը օրին : Վաղուան համար ալ՝ թող ուրիշները մտածեն :

Ահա քանի տարի է որ աւետաբեր լուրեր կը հրջին, թեմական կազմակերպութեան մասին :

Եպիսկոպոսներ, կաթող. լիազօրներ եկան ու գացին, առանց բան մը աւելցնելու եղածին վրայ:

Այժմ վարչապետ մը նշանակուած է, հայրապետական օրհնութեամբ: Եւ մարդիկ անհամբեր կը սպասեն անոր վերադարձին, գործի ձեռնարկելու համար :

Ստոյգ տեղեկութիւններ չունինք, վարդապետին առաջադրութեանց մասին :

Ինչպէս կ'երեւայ, գործելու եռանդ ունի եւ պիտի փորձէ արդարացնել իր վրայ դրուած յոյսերը :

Բայց, տեւէ հոգեւոր հովիւ կրնա՞յ հրաշքներ գործել, երբ գաղութը ինք չի կատարեր իր պարտականութիւնը: Երբ տէր չըլլար իր ճակատագրին :

Հոգեւոր հովիւները լրացուցիչ մասնիկներ, չուքեր են: Մանաւանդ այս ափերուն վրայ :

Անոնց պաշտօնական հանգամանքը անշուշտ կը դիւրացնէ շատ մը աշխատանքներ, համախմբելով ուժերը :

Ատկէ աւելին սպասել եւ մնացեալը բախտին ձգել՝ կը նշանակէ խուսափիլ պատասխանատուութենէ :

Ուրեմն անհրաժեշտ գետին պատրաստել պարտականութեան գիտակցութեամբ : Ուրիշ խօսքով՝ թօթափել բոլոր կանխակալ կարծիքները, ամէն բանէ վեր դասելով գաղութին կազմակերպութիւնը :

Որ եւ է ձգձգում կամ թարթափում՝ պիտի ծառայէ աւելի դժուարացնելու վերակազմութիւնը :

Երբ մեր գաղութը ինքն իր մէջ՝ կազմակերպուի, կեդրոնական իշխանութեան մը յանդելով, այն ատեն ճամբան հարթուած կ'ըլլայ հարեւան հայաշատ գաղութներն ալ կապելու Փարիզի :

Եւ կ'ունենանք ազգ. կեդրոն մը՝ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ: Հաստատուն կռուան մը, զօրացնելու համար ինքնապաշտպանութեան պայքարը :

Այն ատեն կրնանք դառնալ նաեւ ներշնչումի աղբիւր մը:

Մինչ այդ, միշտ մեր աչքին առջեւ պիտի ցցուի չարաշուք հարցականը,— Ո՞ւր է ներքին կապը, այս չէն գաղութին մէջ: Նոյն իսկ Փարիզէն Լիոն եւ Մարսէյլ ···

Շ.

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Հ. Հմայեակ Ծ. Վ. Համբարեան

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն ցաւով կ'իմանանք թէ Յուլիս 19ին վախճանած է Հ. Հմայեակ Ծ. վրդ. Համբարեան, Վիէննայի Մխիթարեանց վանքէն :

Անխոնջ բանասէր եւ բազմարդիւն հեղինակ, հանգուցեալը երկար ատենէ ի վեր կը տառապէր շաքարախտէ եւ պուլկարական հիւանդանոցը փոխադրուած էր, բայց բոլոր դարմանները անօգուտ անցան :

Հմայեակ Ծ. Վ., որ «Յառաջ»ի ալ կ'աշխատակցէր պատերազմէն առաջ, ծնած է Կարին, 1881ին: Եղած է ուսուցիչ, խմբագիր, թարգմանած կամ յօրինած է շարք մը պատմական եւ բանասիրական գործեր: Ունի բազմաթիւ անտիպ աշխատանքներ — Գերմաներէնէ հայերէն բառարան, հայերէն բառարան եւն.:

Իր դասախօսները եղած են Աբբահայր Այտընեան, Հ. Գաբրիէլ Վ. Մենէվիշեան եւ ուրիշ ականաւոր դէմքեր: Մայրենի լեզուէն զատ գիտէր լատիներէն, հին յունարէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն եւն.:

Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով :

«Ի նպաստ մեծ Հայաստանի եւ Հայութեան»

Պոլսոյ թուրք թերթերը հետեւեալ հեռագիրը կը հրատարակեն Թաւրիզէն (17 Յուլիս): Կը տառադրենք ի տեղեկութիւն, անշուշտ վերապահութեամբ .—

Խորհրդային շրջանակներ լայն քարոզութեան սկսած են Իրանեան Ատրպէյճանի մէջ (Ատրպատական) ի նպաստ Մեծ Հայաստանի եւ Հայութեան :

Սովետները կը պնդեն թէ Ատրպատականը հայկական մայր հայրենիքին մէկ մասն է եւ կը թելադրեն Հայերուն չհեռանալ Ատրպատականէն: Ինչպէս բովանդակ Իրանի, նոյնպէս եւ Թաւրիզի բոլոր սինեմաներուն մէջ ներկայիս կը ներկայացուին Հայաստանէն բերուած շարժանկարներ: Այս շարժանկարները եւ ժողովուրդին բաժնուած գրքոյկները կը պատկերացնեն այն հալածանքները որոնց ենթարկուած են Հայերը արեւելեան Թուրքերուն եւ Իրանի մահմետականներուն կողմէ: Աներեւակայելի ձեւով մը ներկայացուած են այդ հալածանքները: Այս քարոզութեանց հետեւանքով, Թաւրիզի եւ Ատրպատականի միւս նահանգներուն մէջ հայկական խլրտումներ սկսած են եւ Թուրքերուն ու Իրանցիներուն դէմ թշնամական զգացումներով լեցուած են Հայերը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

25 ՀԱՅԵՐ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾ ԵՆ Պուքրէշի մէջ, համաձայն թրքական թերթի մը քաղած լուրերուն: Դէպքը պատահած է հետեւեալ պարագաներու մէջ,— Թորոս Մանուկեան եւ կինը, 13 Յուլիսին «Ուղուներ» չոգեմակոյկով Պոլիս ապաստանած են, սակայն անհրաժեշտ վիզէ չունենալով չեն արտօնուած դուրս ելլել: Յուլիս 15-ին ռուսական դեսպանը տեղեկանալով, անհրաժեշտ հրահանգը տուած է ռումանական դեսպանին, որ իր կարգին իմացուցած է Պուքրէշ : Շատ չանցած Թորոսի այնտեղի մօտաւոր եւ հեռաւոր 25 ազգականները ձերբակալուելով, գնդակահարուած են (վերապահութեամբ):

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻ կոփամարտի մրցումներուն մէջ յաջողութիւններ շահած են երկու Հայեր, Տէրեան (կռփամարտ), Զմշկեան (ծանրութիւն վերցնել): Երկուքն ալ Խ. Միութենէն: «Պասքէթ պոլ»ի մրցումին ատեն բուռն միջադէպ մը պատահեցաւ : Երկու ուրուկուէյցիներ յարձակում գործելով զգետնեցին ամերիկացի դատաւորը :

ՋՐԱՇԻՆ ռումբ մը պայթած է Իտալիոյ մէջ, գրեթէ էին կարգ մը թերթեր: Կառավարութիւնը անմիջապէս հերքեց այս տարօրինակ զրոյցը :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Շռնդալից մերկացումներ Ֆարուքի մասին

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ նոր իշխանութիւնը հետզհետէ կը զօրանայ: Իսլամական Եղբայրութեան գերագոյն պետը, Հասան Հոտէյպի պէյ, յայտարարեց թէ իր հետեւորդները պիտի աջակցին զօր. Նէկիպի : Ազգայնական մեծ կուսակցութիւնը, «Վաֆտ», արտակարգ ժողով գումարեց նախագահութեամբ Նահաս փաշայի, վերջնապէս ճշդելու համար իր դիրքը :

Մինչ այս մինչ այն, լեզուները բացուած ըլլալով, թերթերը շռնդալից մերկացումներ կը կատարեն աքսորական Ֆարուքի մասին, որ Նափոլի հասած պիտի ըլլար երէկ: (Իտալական կառավարութիւնը հաւանած է որ գահընկէց արքան Իտալիա բնակի ատեն մը):

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Ֆարուք քանի միլիոն սթերլին ի պահ դրած է Սան Փաւլոյի մէջ (Պրազիլիա): «Ալ Մասրի» կը գրէ թէ գահընկէց արքան մեծ քանակութեամբ ոսկի տարած է միասին, «Մահրուսա» զբօսանաւով: Թերթը կ'ըսէ թէ իր տեղեկութիւնը քաղած է Անթուան Փուլլի պէյէն, որ թագաւորին եւմտական խորհրդականն էր: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ֆարուք կարեւոր հաշիւներ ունի օտար դրամատուններու մէջ, մասնաւորապէս տասը միլիոն տոլարի հաշուըմնաց մը՝ Մ. Նահանգներուն, եւ հաւանաբար աւելի մեծ գումարներ՝ Իտալիոյ, Անգլիոյ եւ Զուիցերիոյ մէջ :

Իսլամական Եղբայրութեան պետը լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց թէ « Ֆարուք միակ պատասխանատուն չէ Եգիպտոսի մէջ տիրող ապականութեան, քանի որ քաղաքական կուսակցութիւնները հաւանութիւն յայտնած էին իրեն, երբ իշխանութեան գլուխ կը գտնուէին » :

« Ալ Մասրի » շարունակելով իր մերկացումները, կը գրէ.

— « Ֆարուք թագաւորը հարստացնելու համար էր որ երկրին լաւագոյն զաւակները Պաղեստինի ռազմադաշտը զրկուեցան եւ հոն մեռան ոչ թէ թշնամի զօրքին գնդակներէն, այլ իրենց տրամադրուած անպիտան զէնքերուն վէրքերէն : Արքայական զբօսանաւերուն պահպանութեան եւ նորոգութեան համար պետական գանձէն 1.200.000 ոսկի վճարուեցաւ անցեալ տարի, մէկ միլիոն ալ պալատին մէջ կատարուած նորոգութեանց համար: Թագաւորին երկու ամուսնութեանց համար բոլոր ընկերակցութիւնները եւ կազմակերպութիւնները, նոյնիսկ բանուորական սենտիքաները հրաւիրուեցան նուէրներ տալու եւ Ֆարուք գանոնք ծախեց, արդիւնքը բարդելով իր անձնական հարստութեանց վրայ»:

Թերթը կ'ըսէ նաեւ թէ թագաւորը միշտ կը մերժէր որեւէ տուրք վճարել իր ահագին դաշտերէն քաղուած բամպակին վրայ եւ բերքը կ'արտածէր առանց մաքսատուրք վճարելու, մինչդեռ միւս բոլոր արտադրիչները կը հարկադրուէին վճարել :

Թերթը ուրիշ ամբաստանութիւն մը եւս կ'ընէ, — Ֆարուք ուզած ատեն կը բարձրացնէր կամ կ'իջեցնէր բամպակին գինը, ահագին շահեր ընելով, առանց մտածելու թէ կը վնասէր միւս վաճառականներուն :

Ուրիշ թերթեր ալ զարմանազան յայտնութիւններ կ'ընեն, պատկերազարդ խորագիրներով . — « Արքայական կողոպուտներ», «պոռնկութիւն» եւն.: «Կումհուր Ալ Մըսրի» կը գրէ.

— « Բռնակալ արքան անձնատուր եղաւ : Իր մարդիկը ցիրուցան եղան եւ չեն գիտեր ո՛ր քարին զարնեն իրենց գլուխը: Անոնք ուշ հասկցան թէ գողը պատիժ չունի »:

ԱՆԳԼԻԱ Կ'ՈՒԶԷ ԲԱՆԱԿՑԻԼ

Ա. գլխոյ երեսփ. ժողովին մէջ, արտաքին նախարարը, Իտըն, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պիտի մերժէ Եգիպտոսի երախայ - գահաժառանգը ճանչնալ «թագաւոր Եգիպտոսի եւ Սուտանի», ինչպէս յայտարարուած էր Ֆարուքի հրաժարման ատեն: Եւ աւելցուց.— «Թագաւորին տիտղոսին վրայ Սուտան աւելցնելը երբեք չի կրնար փոխել կառավարութեան այն դիրքը կամ քաղաքականութիւնը զոր կը հաստատէ եւ պիտի շարունակէ Սուտանի մասին »:

Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ կացութիւնը պիտի ծանրանայ, եթէ Եգիպտոսի նոր կառավարութիւնը միացեալ ճակատ կազմէ «Վաֆտ»ին հետ : Այս կուսակցութեան վարիչներն էին որ խզեցին անգլեւեգիպտական դաշինքը, անհաշտ դիրք մը բռնելով :

Ուրիշ լուրի մը համաձայն, Եգիպտոսի նոր կառավարութիւնը կը սպասէ որ Անգլիա գոնէ մասամբ քաշէ իր զօրքը Սուէզի շրջանէն: Այդ պարագային ճամբան հարթուած պիտի ըլլայ նոր բանակցութեանց համար, միեւնոյն ատեն փարատե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՅԿ. ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ

Բ.— Իրաք

Միջագետքի մէջ հինէն ի վեր ունեցած ենք փոքրիկ գաղութ մը :

Պաղտատի Հայերը դարեր առաջ Պարսկաստանէն եկած են՝ առեւտրական նպատակներով : Մաս մըն ալ Պասրա հաստատուած է :

Հին գաղութի անդամները իրարու հետ ազգականական սերտ կապեր ունին :Շատեր կարեւոր դիրքերու տիրացած են : Ոմանք արաբացուցած են իրենց անունները : Մեծահարուստ ընտանիքներ են Ղարիպեան, Լալեմլի, Պէյթըլ Քիթթապ, Իսքէնտէրեան, Ցակոբ Գաբրիէլեան եւայլն :

Թէ՛ Պաղտատի եւ թէ Պասրայի մէջ Հայերն ունին մեծարժէք ազգային կալուածներ :

Ներկայիս Իրաքի հայութեան ընդհանուր թիւն է 15.000 հոգի :

1914էն առաջ Պաղտատի մէջ կային 125 — 130 հայ ընտանիքներ, Պասրա՝ 25—30, Մուսուլ՝ 15, քանի մը ընտանիք ալ Քէրքիւք :

Իրաքի հայութիւնը մեծ աճում մը ունեցաւ համաշխարհային առաջին պատերազմի ընթացքին, մասնաւորապէս 1917—18 շրջանին՝ Վասպուրականի նահանջէն վերջ, երբ Միջագետք հասան շուրջ 40.000 Հայեր : Ասոնք տեղաւորուեցան մեծ մասամբ Պաղուպա, Պաղտատէն 40—45 մղոն հեռու եւ Նահր էլ Օմար, Պասրայի մօտ, վրաններու եւ խրճիթներու մէջ : Մաս մը մեռան հիւանդութիւններէ , ուրիշներ փոխադրուած՝ Լիբանանի եւ Պաղեստինի որբանոցները եւ Եգիպտոս :

Ներկայիս Վասպուրականի շրջանէն եկած մեր հայրենակիցներուն կը հանդիպինք՝ մեծ թիւով Պասրայի եւ Պաղտատի շրջանին մէջ, բոլորն ալ տուն - տեղ եղած եւ գործի տէր դարձած, պահելով իրենց հայրենիքի լեզուն, աւանդութիւններն ու բարքերը :

ՊԱՂՏԱՏ

Եկեղեցիներ.— Պաղտատի առաքելական Հայերու թիւն է 9000 անձ (շուրջ 2000 ընտանիք) : Գաղութի հոգեւոր հովիւն է առաջն. տեղապահ Գրիգոր քհնյ. : Կրօն. ժողովը կազմուած է տեղւոյն քահանաներէն, որոնցմէ Մեսրոպ քահանայ Օրջանեանը, արմաշական, որ երկար տարիներ Քէրքիւքի եւ Մուսուլի մէջ պաշտօնավարելէ վերջ հաստատուած է Պաղտատ :

Ազգային գործերու վերին հսկիչն է Քաղաքական Ժողովը, որուն մէջ իրենց ներկայացուցիչներն ունին Իրաքի բոլոր թեմերը եւ որ պարբերաբար կը գումարուի առաջնորդարանին մէջ :Քաղաքականը Ազգ. Երեսփ. Ժողովի դերը կը կատարէ :

Գաղութի ազգային կեանքը շատ խաղաղ է Ռուբէն եպսկ. Մանասեանի հեռանալէն ի վեր :

Քաղաքի կեդրոնին մէջ կայ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին, կառուցուած 96 տարի առաջ Պոլսեցի առաջնորդ Մեսրոպ Ծ. վրդ.ի կողմէ : Ինչպէս առհասարակ Պաղտատի բոլոր շէնքերուն , այս եկեղեցիին տակ ալ ջուր կը հաւաքուի եւ կը ստիպուին հողով ծածկել, այնպէս որ ձեղունը շատ ցած է հիմա : Ծրագրած են նոր եկեղեցի մը շինել : Այս առթիւ կազմուած է յանձնախումբ մը, որ արդէն հանգանակութեան ձեռնարկած է :

Մէյտան թաղին մէջ կայ հնագարեան Ս. Աստուածածին եկեղեցին, որ ուխտատեղի է ոչ միայն Հայերու, այլեւ տեղացի իսլամ Արաբներու համար : Ըստ աւանդութեան այս եկեղեցիին մէջ կը գտնուի Քառասուն Մանկանց դերեզմանը : Ամէն տարիԱստուածածնի տօնին հաւատացեալհիւանդները հոն կը գիշերեն՝ իրենց վիզերուն շղթայ մը անցուցած : Եթէ այդ շղթան բացուի, հիւանդները առողջացած տուն կը վերադառնան :

Դպրոցներ.— Պաղտատի գլխաւոր դպրոցն է Ս. Թարգմանչաց - Սվաճեան միացեալ վարժարանը, որ ունի մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ միջնակարգ վարժարանի բաժիններ, 880 աշակերտներով : 144 փոքրիկներ կը յաճախեն մանկապարտէզ, որ ունի չորս ուսուցչուհի : Միւս բաժիններու երկսեռ աշակերտութեան թիւն է736: Մնայուն եւ այցելու հայ եւ արաբ ուսուցիչ - ուսուցչուհիներու թիւն է 25:

Աշակերտութեան թիւին հետ բաղդատմամբ, դպրոցին շէնքը շատ անբաւարար է եւ չի լրացներ առողջապահական բոլոր պայմանները : Վերջերս « Գոյամարտ » պայքար բացած էր՝ պահանջելով դպրոցին համար ընդարձակ եւ արդիական շէնքի մը շինութիւնը : Այժմ որ նոր եկեղեցի պիտի կառուցուի, յուսալի է որ նոր դպրոց մըն ալ շինուի :

Բացի այս գլխաւոր վարժարանէն, երկու ուրիշ դպրոցներ ալ կան Պաղտատի մէջ, մէկը Նոր - բաշէն արուարձանի դպրոցը՝ մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի բաժիններով՝ որ ունի 210 աշակերտ եւ 9 պաշտօնեաներ, միւսը Արեւմտեան Սլէխ - թաղամասի նախակրթարանը՝ 130 երկսեռ աշակերտներով եւ 8 պաշտօնեաներով :

Բոլոր այս դպրոցներուն մէջ տարիներէ ի վեր կը գործադրուի պետական ծրագիրը, ինչ որ կը նշանակէ թէ դասերուն երեք քառորդը արաբերէնով կ'աւանդուի : Նոր սերունդը արաբերէնը կը սորվի մայրենի լեզուի պէս :

Հայ Կաթոլիկները Պաղտատի մէջ կը հաշուուին 130 — 140 ընտանիք : Ունին առաջնորդարան : Առաջնորդն է Ներսէս եպիսկ. Թայրոյեան : Ունին երկու եկեղեցի եւ չորս քահանայ : Անարատ Ցղութեան քոյրերը կը պահեն աղջկանց վարժարան մը :

Հայ Բողոքականները 60—65 ընտանիք են : Դպրոց չունին : Ունին մատուռ մը, ուր կը քարոզէ քարոզիչ մը : Պսակ, մկրտութիւն եւ թաղում կը կատարուին անգլիացի պատուելիի մը կողմէ :

Իրաքի հայ գաղութին մէջ իրենց մասնաճիւղերն ունին ազգային, բարեսիրական եւ երիտասարդական զանազան կազմակերպութիւններ :

Հայ Կարմիր Խաչի Մասնաճիւղը (Հ. Կ. Խ.) շուրջ համախմբուած են՝ Պաղտատի եւ արուարձաններուն մէջ՝ 7—800 անդամներ, մեծ մասամբ կիներ : Այս կազմակերպութիւնը կը կատարէ մեր Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի դերը եւ մեծապէս գնահատուած է :

Կայ նաեւ Հայ. եկեղեցւոյ Աղքատախնամ մարմին մը, կիներէ բաղկացած :

Ունին նոյնպէս եկեղեցական մարմին մը, որուն անդամուհիները կը հոգան եկեղեցիին պիտոյքները :

Երիտասարդաց Միութիւնը ունի իր ակումբը, ուր զանազան հաւաքոյթներ եւ դասախօսութիւններ տեղի կ'ունենան երիտասարդներու համար :

Հ. Մ. Ը. Մ.ը Պաղտատի մէջ ալ ունի իր մասնաճիւղը, մարզական եւ նուագախմբաց խումբերով, որոնք ի նպաստ դպրոցներու եւ չքաւորներու կը կազմակերպեն ներկայացումներ, դասախօսութիւններ, թէյասեղան եւ պարահանդէս : Առիթ ունեցայ խօսելու իրենց՝ Ֆրանսահայ գաղութի երիտասարդական շարժումներուն մասին :

Մամուլ.— Երկար ատեն զրկուած տեղական թերթէ, Պաղտատ չորս տարիէ ի վեր ունի իր սեփական թերթը՝ « Գոյամարտ », որ կը հրատարակուի շաբաթը մէկ անգամ, քանի մը անձնուէր ընկերներու նիւթական եւ բարոյական զոհողութեամբ (ընկերներ Արամ Տիգեան, Բժ. Բարգէն Փափազեան, Լեւոն Գալֆէն, Հայրապետ Միքայէլեան, Մարգար Սասոյեան) :

Ընդհանրապէս բարեկեցիկ վիճակ ունին Պաղտատի մեր հայրենակիցները, որոնք մեծ մասով արհեստաւորներ են,— դերձակ, կօշկակար, մեքենավար, սափրիչ, լուսանկարիչ, ոսկերիչ, ատաղձագործ , ելեկտրագէտ : Կան նաեւ բժիշկներ, ատամնաբոյժներ, դեղագործներ, դրամատան եւ այլ մեծ հիմնարկութեանց պաշտօնեաներ, գրագիրներ, նաեւ կարեւոր թիւով առեւտրականներ : Շատեր սեփական բնակարան ունին :

Հրեաներու մեկնումէն վերջ, պահ մը դադար առաջ եկած էր տնտեսական կեանքին մէջ, բայց այժմ գոհացուցիչ է կացութիւնը եւ բնականոն վիճակ ստեղծուած :

Պաղտատի մէջ չէք հանդիպիր հայ մուրացիկի : Կան չքաւորներ, այրիներ, որբեր եւ հաշմանդամներ, որոնց կ'օգնեն բարեսիրական կազմակերպութիւնները :

Վերջ գտած են այլեւս «տեղացի»ի եւ «եկուոր»ի կամ «գաղթական»ի վէճերը, որոնք տարիներով վրդոված էին Իրաքի հայութեան խաղաղ կեանքը : Ռուբէն եպսկ.՝ հին գաղութի մեծահարուստներուն հետ միացած՝ երկար ատեն թոյլ չէր տար, որ 1917էն վերջ Իրաք հաստատուած Հայերը ըստ Ազգ. Սահմանադրութեան իրենց մասնակցութիւնը բերեն ազգային — եկեղեցական գործերու մատակարարութեան :

Այժմ արդէն ժողովրդավար կարգեր հաստատուած են : Քաղաքական Ժողովը գաղութին ներկայացուցչական մարմինն է : Նորերու կողքին հիներն ալ ունին իրենց քանի մը ներկայացուցիչները եւ գաղութին գործերը կը կառավարուին համերաշխ ոգիով :

Պետական հրջանակներու մօտ լաւ համբաւ կը վայելեն Հայերը :

ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ

«Բարեկա՞մ կը փնտռենք թէ ազատ...»

*****

ԽՄԲ.— Վերջերս պաղ հովեր կը փչեն Յունաստանի եւ Թուրքիոյ մամուլին միջեւ :

Աթէնքի «Ակրոպոլիս» թերթը փափկութեամբ խնդրած էր վերադարձնել Պոլսոյ Այա Սոֆիա մզկիթը, իբրեւ քրիստոնէական եկեղեցի : Թուրք թերթերը փրփուր տեղացին անմիջապէս : Ահաւասիկ նմոյշ մը («Եէնի Իսթանպուլ») .—

— Ամէն անգամ որ հակաթուրք գրութիւն մը երեւայ մամուլին մէջ, իրաւասուները անմիջապէս կ'առարկեն.— Ի՞նչ պէտք կայ վշտանալու համայնավար թերթէ մը ուրիշ ի՞նչ կը սպասէք : Հարկաւ երկու ազգերու միջեւ արժանի սերմանել պիտի ուզէ, որովհետեւ Մոսկուա այդպէս կը փափաքի : Յունաստանի մէջ մամուլի ազատութիւն կայ, մենք ալ ձեզի չափ կը ցաւինք այդ գրութիւններուն համար, մենք ալ ձեզի չափ կը մաքառինք անոնց դէմ : Ձեր հայրենակիցներուն ըսէք թէ այդ թերթը համայնավարներու դրամով կը հրատարակուի : Ձեզի կը վիճակի այս բարեկամական պարտականութիւնը » :

Այժմ կը հարցնենք.— Տարիներէ ի վեր բարեկամական պարտականութիւնը լոկ Թուրքերո՞ւն է որ կը վիճակի : Եթէ ամբողջ աշխարհը տակնուվրայ ընէք, չէք գտներ որեւէ ազգոր բարեկամութեան սիրոյն մեզի չափ պարտականութիւններով բեռնաւորուած ըլլայ : Միջին Արեւելքի իսլամ երկիրներն ալ Հելլէններուն նման յաճախ մեզի կը յիշեցնեն բարեկամական պարտականութիւններ : Մեր Հանրապետութեան նախագահին, Թուրք ազգին խելք կը սորվեցնեն, «քոմինիսթ»ներու գործ է, կարեւորութիւն մի տաք» կ'ըսեն : Մենք ալ յանուն կրօնակցութեան եւ կամ, քաղաքական գործակցութեան կը ճաշակենք այդ նախատինքները , հայհոյանքները, մէկ մէկ դառնահամ դեղահատի պէս :

Համայնավարներու աներեսութիւնը պէտք եղածին չափ գիտենք : Պահ մը խորհինք թէ բարեկամութեան համար պէտք չէ որ ուրիշները մեղապարտ նկատենք, քանի որ համայնավարներն են պատասխանատուն :

Ի՞նչ ըսել սակայն սա վերջին աներեսութեան, որով «Ակրոպոլիս» թերթը Այա Սոֆիան կը պահանջէ մեզմէ իբրեւ յունական եկեղեցի : Այս թերթը համայնավար չէ, ինչպէս գիտենք : Տեսէք թէ ինչպիսի պատճառներ առաջ կը քշէ, իր պահանջը արդարացնելու համար.—Քանի որ բարեկամ ենք, կ'ըսէ, ցոյց տուէք ձեր բարեկամութիւնը եւ մեզի վերադարձուցէք Այա Սոֆիան ;

Ինչ զարմանալի պարադայ : Ով որ բարեկամութիւն կ'ուզէ մեզի հետ, անպատճառ բան մը կը պահանջէ : Սովետները չեն քաշուիր ըսելու .

— Եկէք միասին գործակցինք, եղբօր պէս հոտուըտանք իրար, մեր բանակները, մեր թնդանօթները տեղաւորենք Իսթանպուլի, Չանագգալէի մէջ, արաբ աշխարհ թող տեսնէ Թուրքեւսովետ բարեկամութիւնը եւ ճաթի նախանձէն :

Ջեմ ուզեր բարկացնել միւս ազգերը եւ լուռ կ'անցնիմ յանուն «բարեկամութեան» մեզմէ պահանջուած պարգեւներուն վրայէն : Ջեմ գիտեր, մեր բախտը ո՞ւր է արդեօք, մեր բարեկամները բարեկա՞մ կը փնտռեն, թէ ոչ աւանակ : Կը կասկածինք խելքին վրայ այն մարդոց, որոնք իրենց դէմինը ծայր աստիճան աւանակ կը կարծեն :Մենք շատ դէչ վարժեցուցեր ենք մեր բարեկամները : Մեզի ըսեր են.—Սա ողորմելի Ատէնը մեզի տուր : Առ ըսեր, տուեր ենք :— Սա պզտիկ Կիպրոսը տուր, ըսեր են, առ, սիրելի բարեկամս, պատասխաներ ենք : — Մենք Երկոտասան կղզիները պիտի նուիրենք յանուն բարեկամութեան, ըսեր են : — Գոհ կը մնանք, պատասխաներ ենք :

Այդքան անունով այսպիսի բարեկամութիւններ ցոյց տալէ ետք, «Ակրոպոլիս » թերթը յանկարծ խելագարեր է եւ յիշեր է Այա Սոֆիան, որպէսզի չմոռցուի : Նորէն քիչ ուզեր է Հելլէն թերթը : Հապա՞ եթէ Իսթանպուլը, Իզմիրը, Մէկսի հանդիպակաց ափերը, Պոնտոսը պահանջէր : Տեսէք ուրիշ Հելլէններ մոռնալով որ իրենց թագաւորը Թուրքիա կուգայ եւ բարեկամական հիմեր կը նետուին, իրենց քահանայապետին առաջնորդութեամբ փոթորիկ կը յարուցանեն Կիպրոսի մէջ :

Էյ սիրելի բարեկամներ, դուք իսկակա՞ն բարեկամութիւն մը կ'ուզէք... Քանի որ այդպէս է, կրնաք վստահիլ մեր անկեղծ բարեկամութեան , բայց ան Կալամաթայի ձիթապտուղին նման շուկայի ապրանք չէ : Մենք ամէն բանէ գերիվեր կը դասենք մեր իրաւունքները, պատիւը : Միջազգային բարեկամութիւնը եկեղեցական դատ մը չէ, այլ մարդկային մեծ դատ մը : Երկու ազգերն ալ ստիպուած են միանալ այս կէտին շուրջ : Ահա թէ ինչու «Ակրոպոլիս»ի անպատկառութիւնը միայն Թուրքիոյ եւ Յունաստանի ուղղուած վիրաւորանք մը չէ, այլ անարգանք մը համամարդկային իտէալներու դէմ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

Poèmes Variés, par Armand Harpoutian . Edition Trévise, 43 Rue de Trévise , Paris :

ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ (կատակերգութիւն երեք արար) : ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐ ՄԸ (զաւեշտ մէկ արար) : Գրեց՝ Գրիգոր Վահան : Փարիզ 1952 : Գին 400 ֆրանք :

Յորդանան կը ծաղկի

Ընդարձակ ծրագիր մը կը մշակուի ոռոգելու համար Յորդանանի հողերը, որոնք վեց դարէ ի վեր չոր ու ցամաք են:

Այս երկրին մէջ քարուտ եւ անջրդի անապատը լայն տեղ կը գրաւէ: Սարահարթերը եւ հովիտները, ինչպէս Պաղեստինի մէջ, նմանապէս Յորդանանի մէջ լաւ մշակուած չեն, երաշտի եւ տգիտութեան հետեւանքով:

Հիմա պիտի աշխատին փոխել այս չոր շրջանները գիտութեան, արհեստագիտութեան եւ ողջմտութեան շնորհիւ եւ դարձնել զայն Եդեմի նոր պարտէզ մը:

Տասնըչորս տարիէ ի վեր սկսան իրագործել այս երազը, երբ Ճորճ Ուոլֆոլ, անգլիացի քննիչը եւ հողային մասնագէտը Յորդանան գնաց Սուտանէն: Ան այժմ Յորդանանի կառավարութեան հողերու քննիչը եւ տնօրէնն է եւ համոզուած է որ այս երկրին ընդարձակ հողերը կրնան բարգաւաճիլ ծառերու մշակումով, ոռոգումով եւ մանաւանդ Յորդանանցի ժողովուրդին դաստիարակումով, եթէ ցոյց տրուին իրենց ոտքերուն տակ գտնուած կարելիութիւնները:

Քիչ դրամով, օրինակներով եւ ուսուցումով ցոյց տուաւ թէ ինչե՛ր կարելի էր ընել այն շրջաններուն մէջ ուր բնութեան պիտի օգնէին հովարգելներու շինութիւնը, պատնէշները եւ ոռոգումը, փոսեր փորելով եւ թումբեր կանգնելով:

Քննիչը Յորդանանի ժողովուրդին մէջէն գըտաւ մէկը՝ Եագուպ Սալթի որ արաբական լեգէոնի մէջ հազարապետ էր: Հասկցաւ Սալթիի վարչական կարողութիւնները, եւ գիտցաւ թէ ան կըրնար օրուան ամէն մէկ ժամուն աշխատիլ, եթէ պէտք ըլլար: Համոզեց որ տարի մը Կիպրոս երթայ ուսանելու: Այս արթուն երիտասարդը Կիպրոսէն վերադարձաւ 1947ին շատ մը նոր գաղափարներով եւ մանաւա՛նդ մեծ եռանդով: Ան նշանակուեցաւ վարիչ Յորդանանի Անտառային սպասարկութեան:

Սալթիի ամէնէն մեծ յաջողութիւնը եղաւ «այծի օրէնքը» քուէարկել տալ: Այծը այս երկրին մէջ արաբ գիւղացիին գլխաւոր ապրուստը կը կազմէ, արտադրելով կաթ, կարագ, միս եւ մորթ:

Այծերը, որոնց թիւը 358.152 էր, ամէնէն շատ վնաս կը հասցնէին հունձքին եւ ծառերուն, քան որեւէ ուրիշ աղէտ: Երեք միլիոն ուղտ եւ 300 հազար ոչխար կայ Յորդանանի մէջ, որոնք կ'ուտեն ընդարձակ շրջաններու բուսականութիւնը:

«Այծի օրէնքով» գիւղացիները կրնան խնդրել կառավարութենէն որ այծերը կամ միւս կենդանիները իրենց ուզածին պէս չարածին, ամէն տեղ: Քննիչ յանձնախումբ մը կը ղրկուի գիւղ, որ քննէ եւ եթէ մեծամասնութիւնը համաձայն է սահմանափակելու կամ արգիլելու արածին, օրէնքը կը գործադրուի պատիժներ սահմանելով դիմադրողներուն:

Սալթի բսած է թէ, երբ առաջին անգամ գիւղացիները իմացան «այծերու օրէնքին» լուրը, ուզեցին սպաննել զինք: Բայց հիմա որ բարիքը տեսան, անոնք կ'ուզեն օգտուիլ անկէ:

Դանդաղ, բայց ապահով կերպով կ'աճին հիմա նոր արմատներ, հոն ուր Աստուածաշնչական թուականներէն ի վեր ծածկուած էին անտառներով: Իսկ ուրիշ վայրերու մէջ, ուր երբեք ծառեր չկային, տունկերով կը ծածկուին:

Բուսականութենէ զրկուած աղքատ շրջաններ կը ծաղկին հարուստ արօտավայրերով: Թէեւ մեծ բան մը եղած չէ տակաւին այս ուղղութեամբ, սակայն արդէն ամերիկացի փորձառու մարդիկ հասած են Յորդանան, համաձայն Նախագահ Թրումընի Չորրորդ Կէտի Ծրագիրին (օգնել յետամնաց երկիրներու):

Ջուրը ամէն տեղ հասցնելու ծրագիրն ալ կը մշակուի Յորդանանի մէջ, սակայն տակաւին առաջին փորձերը կը կատարուին եւ յաջորդ սերունդն է որ պիտի տեսնէ արդիւնքը:

Ուսումնասիրութիւններ եւ քննութիւններ կը կատարուին հաւանական վայրերու մէջ, փորձեր պիտի ըլլան, եթէ յաջողին, Յորդանանցիներուն պիտի սորվեցնեն գործածել հողամշակութեան ծանր գործիքներ, ջուրը տարածելով, պահելով, նորէն գործածելով, մինչեւ որ չինուին մարգագետիններ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Երբ կը մօտենայ Յուլիս ամիսը, կ'ուզենք օր առաջ տօնել այս պատմական տարեդարձը: Յիսունհինգ տարի շարունակ հայ. ֆետայիին վրէժխնդրութիւնը ներշնչումի աղբիւր մը եղաւ ամէն տեղ, ուր բուռ մը Հայութիւն կայ, թէեւ տարուէ տարի կը պակսին մեր վեթերան ընկերները, բայց անոնց յաջորդները գիտակից իրենց պարտականութեան, միշտ վառ պիտի պահեն այն կայծը զոր աւանդ ձգեցին անհամար հերոսները:

Առաւօտ կանուխէն «Նոր Սերունդը» պատրաստութեան մէջ է դաշտին վրայ: Պաղ Աղբիւրը կը զովացնէ ըմպելիները: Ներկայ է գիտակից Հայութիւնը, ինչպէս միշտ:

Կէսօրէ վերջ հանդէսը բացուած յայտարարեց ընկեր Ա. Գօզիկեան, ամփոփելով պատմական դէպքը: «Այդ օրերուն Հայութիւնը միշտ կը կեղեքուէր եւ կը կոտորուէր թշնամիներու ձեռքով: Հայ քաջերուն արշաւանքը դաս մը եղաւ Քիւրտ աշիրէթներուն, որպէսզի սանձեն իրենց ախորժակները:

Խօսք առաւ Գ. Ս. Փիլիկեան, պարզելով այս մեծ օրուան յիշատակը: «Նկատի առէք թէ այս յեղափոխական ձեռնարկները ինչ մեծ զոհողութիւններով կը կատարուէին: Ներկայիս Նոր Սերունդէն այդպիսի զոհողութիւններ չի պահանջուիր: Ձեր պարտականութիւնը հայեցի դաստիարակութիւն ստանալ է: Մնացէք իսկական Հայեր, լաւ սորվեցէք մայրենի լեզուն եւ քալեցէք մաքուր ճամբով»:

Շատ յաջող էր Ա. Ներսէսեանի արտասանութիւնը: Երգեցին հայերէն, Ֆրանսերէն Մարտիրոսեան քոյրեր (Կրընոպլէն) ջերմ ծափեր խլելով հանդիսականներէն: Երգեց Օր. Ա. Սեդրակեան իր թրթռուն ձայնով: Նոր Սերունդի երգչախումբը հանդէսի ընթացքին մէջ ընդ մէջ կ'երգէր յեղափոխական եւ այլ երգեր:

Իրիկունը ուշ ատեն հանդիսականները դժուարութեամբ կը բաժնուէին տաք մթնոլորտէն: Շատերը խումբ խումբ երգելով վերադարձան քաղաք:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ ՏՈԼԱՐ ԿԸ ՀԱՒԱՔԷ

Հ. Բ. Ը. Միութեան պաշտօնաթերթը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.—

Տէր եւ Տիկին Սիմոն Գայսէրեան 1948ին կարեւոր թրըսթ մը հիմնած էին ի նպաստ Հ. Բ. Ը. Միութեան: 1950ին կրկնապատկեցին Միութեան անուան փոխանցելով Մոնաքոյի մէջ իրենց չորս հոյակապ շէնքերը: Վերջերս ուշագրաւ յաւելում մը ըրին հիմնադրամին վրայ, որ այժմ կէս միլիոն տոլարի կը յանգի: Հիմնադրամին եկամուտները բարերարները իրենք պիտի ստանան մինչեւ իրենց մահը, անկէ ետք նախ տարեկան յատկացումներ պիտի կատարուին կարգ մը անհատներու եւ մնացեալ ամբողջ գումարը պիտի գործածուի համալսարանական ուսանողներու, իբրեւ կրթական թոշակ: Ուսանողները պիտի ընտրուին Հայաստանէն ու բոլոր գաղութներէն: Մօտ տասը հազար տոլարի գումար մը տրամադրելի պիտի ըլլայ կրթական թոշակներու:

✕ Մերձաւոր Արեւելքի կարօտ դպրոցներուն ի նպաստ կատարուած հանգանակութեան, գումարը հասած է 234.520 տոլարի: Ծրագրուած 300 հազար տոլարը կ'ամբողջանայ երբ խոստացուած կարգ մը նուէրներ եւս վճարուին, եւ Միութեան Լիբանանի եւ Սուրիոյ Մարմինները, ըստ իրենց յանձնառութեան, կառուցելիք վարժարաններու գետինները գնելու համար հարկ եղած դրամը իրենց շրջանակներուն մէջ հաւաքեն:

«Վարդգէս Մկրտիչեան Հիմնադրամ» եկամուտներէն տրամադրելի գումարը որոշուած է գործածել 1952 — 53 դպրոցական տարեշրջանին համար հետեւեալ պայմաններով.—

1.— Կրթական թոշակ պիտի յատկացուի նիւթական միջոցներէ զրկուած այն ուսանողներուն որ կ'ուզեն համալսարանական ընթացքի հետեւիլ:

2.— Անոնց որ իրենց համալսարանական ուսումը յառաջ տարած են եւ անհրաժեշտ աջակցութեան պէտքը ունին լրացնելու համար: 3.— Անոնց որ բարձրագոյն ուսմանց կեդրոններու մօտ կը գտնուին եւ, նիւթական մեծ զոհողութեանց չեն կարող հետեւելու համար: 4.— Թոշակները մէկ շրջանի համար են եւ պիտի յատկացուին սակաւաթիւ արժանաւոր ուսանողներու: Դիմել Central Board of Directors - Armenian General Benevolent Union 295 Fifth Ave. New York 16. U.S.A.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Գ. Սարգիս Քաջեան (Հալէպէն) որ երեք տարիէ ի վեր կը հետեւի Conservatoire Nationalի դասախօսներէն Պրոֆ. René Benedetti ջութակի դասընթացքին, յաջողութեամբ աւարտած է Ecole Normaleի Licence d'Enseignement Libre եւ յառաջիկայ տարուան համար կը պատրաստէ Licence des Concertsը:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (12)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ՍԱՍՈՒՆԻ ԴԷՊՔԸ ԵՒ ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ ԲՈՒՌՆ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսական դեսպան Գամպոնի կարծիքը առնելէ ետք Սուլթան Համիտ Միւնիր փաշայի միջոցաւ Ռուսիոյ, Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ դեսպաններուն ալ կարծիքը հարցուց: Անոնք ալ Ֆրանսական դեսպանին բառերուն գրեթէ յարանմանը բսին: Ասոր վրայ Ապտիւլ Համիտ ընդունեց դեսպաններուն յանձնարարութիւնները եւ Պասը Ալիի հրամայեց խկոյն կազմել քննիչ մարմինը, քննութեան ձեռնարկելէ առաջ պաշտօնանկ ընել Պիթլիսի կուսակալը եւ միւս այն պաշտօնեաները, որոնց դէմ բողոք կը ներկայացուի, պատրաստ. տեղանին յանձնել զանոնք ու անգլ. դեսպանին տալ մէկ օրինակը այն հրահանգին որ պիտի տրուի յանձնաժողովին:

Անգլ. դեսպանը սակայն չղրկեց զինուորական կցորդը, որ ճամբայ ելլելու վրայ էր: Պասը Ալիի կողմէ թերթերուն յանձնուած կիսապաշտօն զեկոյցի մը մէջ կ'ըսուէր թէ Սասունի քննիչ յանձնաժողովը միայն պաշտօն ունի քննելու այն ոճիրները զորս գործած են հայ հրոսակները: Այն պահուն երբ անգլ. դեսպանը լռութեան մատնուած էր եւ հնարաւորութիւն ձեռք բերուած էր Սասունի քննութիւնը մեր կողմէ կատարելու, որպէս զի դէպքերուն պատասխանատուութիւնը կատարելապէս մեր պաշտօնեաներուն եւ զինուորներուն վըրայ չբեռցուի, Պասը Ալիի այդ անտեղի զեկոյցը տակն ու վրայ ըրաւ ամէն բան եւ քաղաքական կացութիւնը ծանրակշիռ հանգամանք ստացաւ:

Անգլիոյ արտաքին խորհրդական Լորտ Քիմպըրլի Լոնտոնի Օսմ. դեսպան Րիւսթէմ փաշան արտաքին նախարարութեան պաշտօնատունը հըրաւիրելով բսաւ.

— Անգլ. դահլիճը երէկ գիշեր ստիպողաբար նիստի հրաւիրուած էր եւ միաձայնութեամբ այն եզրակացութեան եկաւ թէ անընդունելի է եւ անհանդուրժելի՝ Բ. Դրան ընթացքը հայկական խնդրոյն մէջ: Ասոր վրայ որոշեց վճռական բողոքագիր մը տալ եւ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել՝ հայկական խնդիրը լուծելու համար:

Անգլ. դեսպան Սըր Քըրրի ռուս եւ ֆրանս. դեսպաններուն ալ դիմելով յայտնեց թէ կարելի չէ բնաւ արդիւնք մը սպասել ուղարկելի քննիչ յանձնաժողովէն ու պահանջեց Երզրումի հիւպատոսներուն միջոցաւ անկախ քննութիւն մը կատարել:

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՍԱՍՈՒՆԻ ԴԷՊՔԸ, ԿԼԱՏՍԹԸՆԻ ՀԱԿԱԹՈՒՐՔ ԹՇՆԱՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսական դեսպանը անպատեհ եւ օրուան կացութեան անյարմար կը նկատէր այս գործը յանձնել միմիայն հիւպատոսներուն եւ կը նախընտրէր զայն յանձնել նորէն թրքական յանձնաժողովի մը, հսկիչ եւ հակակշռողի պաշտօն մը տալով միայն հիւպատոսներուն: Չենք կրնար աւելի առաջ երթալ, կ'ըսէր դեսպանը, բարդութիւններ կրնան ծագիլ եւ մենք պատասխանատու կ'ըլլանք: Միւս կողմէ առիթ կու տանք որ Հայերը մեծ յոյսեր ունենան, յոյսեր՝ որոնք չեն կրնար իրագործուիլ:

Ռուս եւ անգլիական դեսպաններն ալ համամիտ գտնուեցան ֆրանսական դեսպանին, եւ անգլիական դեսպանը ըլլալով, երթալով հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Սալիհ Միւնիր փաշայի:

ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԿԻՋՆԷ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՄԱՆ ՆԱԽԱԳԻԾԸ ՎԵՐՋԻՆ ԾԱՅՐ ՋՂԱՅՐԳՌԵՑ ԱՊՏԻՒԼ ՀԱՄԻՏԸ

Անգլ. դեսպան Սըր Քըրրի հետեւեալը բսաւ Ապտիւլ Համիտի.

— Քննութենէն առաջ, ճիշդ չըլլար Պիթլիսի կուսակալն ու միւս պաշտօնեաները պաշտօնազրկել առանց յանձնել: Նախ քննիչ մարմինը պէտք է տեղին վրայ քննութիւն կատարէ եւ յետոյ միայն պատասխանատուներուն դէմ հետապնդումի ձեռնարկելու է: Անգլիոյ նպատակը չէ բան բախտ պաշտօնեայ պաշտօնանկ ընել տալ: Մենք կ'ուզենք հերքել տալ այն զրոյցները թէ մեր հիւպատոսները Հայերը ապստամբելու մղած են: Եւ սակայն ստորագրած ենք Պերլինի դաշնագիրն ու Կիպրոսի պայմանագրութիւնը: Չենք կրնար արտօնել որ Հայերը վնասի ենթարկուին եւ ստիպուած ենք պահանջել որ Հայաբնակ նահանգներու մէջ վերահաստատէք անդորրութիւնը:

(Շար.)

թով նոր խռովութեանց վախը: Գահիրէի բրիտա - նական դեսպանը վերադարձած պիտի ըլլար ե - րէկ: Լաւատեսներ կը կարծեն թէ անգլիական եւ Եգիպտական բանակները պիտի կրնան գործակ - ցիլ Միջին Արեւելքի մէջ, եթէ Լոնտոն որոշ զի- ջումներ կատարէ: Անգլ. դեսպանատան գործա - կատարը յայտնած է թէ Անգլիա չուզեր միջամտել Եգիպտոսի ներքին գործերուն, կը բաւէ որ չվտանգուին իր հպատակները :

Իրազեկներ կը հաւատեն թէ Չըրչիլ արդէն իսկ առաջարկած է վերսկսիլ բանակցութիւնները:

╳ Ահագին բազմութիւն մը խռնուած էր ճամ- բուն վրայ, երբ վարչապետ Մահեր փաշա Գահի- րէ կը վերադառնար Աղեքսանդրայէն: «Կեցցէ՛ բանակը, կեցցէ՛ ազատութիւնը» աղաղակները կը թնդացնէին օդը: Թանթայի մօտ, բանուոր մը կառչեցաւ այն վակոնին ուր կը գտնուէր վարչա- պետը եւ ուզեց համբուրել անոր ձեռքը: Վարչա- պետը արտօնեց, բայց մարդը կառչած կը մնար պատուհանին, մինչ կառախումբը ճամբայ ելած էր: Վարչապետը խնդրեց կեցնել շոգեկառքը, որ- պէսզի մարդը վար իջնէ :

╳ Զօր. Նէկիպ որոշեց անձամբ կատարել զէն- քի առեւտուրին առթիւ կատարուած քննութիւնը, որ փակուած էր :

Կէս միլիոն սգաւոր

ՈՒԹ ՀՈԳԻ ՄԵՌԱԾ, 2500 ՀՈԳԻ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

Անսովոր տեսարաններ պարզուեցան Պուէնոս Այրէսի մէջ, Եւա Փերոնի դագաղը տեսնելու հա- մար: Կէս միլիոն սգաւորներ կարգի կը սպասէին: Ութ հոգի մեռան հրմշտուքներուն հետեւանքով, 2000 — 2500 հոգի ալ վիրաւորուեցան :

Ոստիկանութիւնը ժամերով ճգնեցաւ, քիչ մը կարգ կանոն գնելու համար: Նախկին պաշտօնա - տար մը, զօր. Վաքքա կոխոտուելով յանկարծա - մահ եղաւ, երբ կը փորձէր մօտենալ մահարձանին:

Աշխատանքի Նախարարութեան շէնքը, ուր ցու- ցադրուած է մարմինը, վերածուած է իսկական դամբանի մը, լեռնակուտակ ծաղկեպսակներով : Միայն մէկ ծաղկեպսակ որ նախագահին մայրը տուած է, դրուած է դագաղին վրայ: Պուէնոս Այրէս մեռեալ քաղաքի մը տպաւորութիւն կը թո- ղու: Փակուած են բոլոր խանութները, դուռնե - րուն առջեւ ազգային դրօշը կէս պարզուած է: Հան- րակառքերուն ճակատը ճերմակ տախտակներ զե - տեղուած են սեւով ծածկուած: Տօնական օրերու դրօշին տեղ, կը ծածանին սեւ դրօշներ: Դեսպան- ները պաշտօնական հագուստով, զին. կցորդներ, համազգեստով, անցան դագաղին առջեւէն: Նա - խագահ Փերոն հրամայեց որ դագաղը ցուցադրը- ուած մնայ, որպէսզի ամէն մարդ կարենայ տես - նել :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՊԷՅԸ մերժեց Ֆրանսական կա - ռավարութեան բարենորոգումներու ծրագիրը, 90 վայրկեան վիճելով մարդպանին հետ : Թերթերը կը գրեն թէ բուռն խօսքեր փոխանակուեցան այս առթիւ: Պէյը կ'առարկէ թէ ինք արտօնած չէր որ վարչապետը բանակցի, թէ իր կարծիքը առնուած չէր բարենորոգումներու մասին եւն.: Միւս կողմէ Թունուզի 300.000 Ֆրանսացիները գիտել կուտան թէ չափազանց մեծ զիջումներ կատարուած են :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՄԵՐԺԵՑԻՆ վերաքննել զի- նամթերքի ապսպրանքներու ծրագիրը, նոր վար - կեր տրամադրելով Ֆրանսայի: Ֆրանսա կը պա- հանջէ 625 միլիոն տոլար, մինչեւ 1954. մինչդեռ Ամերիկա հազիւ մէկ երրորդը տրամադրած է : Փարիզի մէջ գիտել կուտան թէ այս մերժումին հետեւանքով պիտի դանդաղի զինամթերքի ար - տադրութիւնը եւ 20.000 հոգի անգործութեան պի- տի դատապարտուին:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Տոքթ. Մոսատեղ հետզհետէ կը սաստկացնէ պայքարը բոլշեւիկեան Թուտեհ կուսակցութեան դէմ: — Արտաքին նա - խարարը յայտարարեց թէ պատրաստ են բանակ - ցելու Անգլիոյ հետ, հատուցում վճարելու համար Անգլեւիրանեան ընկերութեան :

ՍԱՐԻ ՇՐՋԱՆԻ մասին բանակցութիւնները պի- տի վերսկսին Ֆրանսայի եւ Արեւմտեան Գերմա - նիոյ միջեւ, ուրբաթ օր, Փարիզի մէջ :

ՔՈՐԷԱՅԻ ամերիկեան հրամանատարութեան համար օգնական մը նշանակուեցաւ անգլ. կառա- վարութեան կողմէ, որպէսզի թիւրիմացութիւն - ներ չծագին:— Կը կարծուի թէ զինադադարը պի- տի յաջողի :

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ Կ. ԽԱՉԻՆ նախագահ ընտրուե- ցաւ Ֆրանսացի մը, Պ. Ֆրանսուա Փոնսէ (Պեր - լինի նախկին դեսպանը): Ընտրութեան չմասնակ- ցեցան խորհրդային պատուիրակները :

ԼԵՀԱՍՏԱՆ բողոքագիր մը ուղղեց Ֆրանսական կառավարութեան, դանգատելով թէ շատ մը հը- պատակներ Քորսիքա կ'աքսորուին եւն.:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ բանակները պի- տի դրուին ամերիկացի զօր. Ուայմընի հրամանա- տարութեան տակ: Զօրավարը իր կարգին ենթա- կայ է ծովակալ Քերնէյի, գլխաւոր հրամանատարը Հարաւ. Եւրոպայի :

ԼՈՆՏՈՆԻ խորհրդային նոր դեսպանը, Գրո - միքօ, իր պաշտօնատեղին հասաւ: Կայարանին մէջ շատեր կ'աղաղակէին, հետեւողութեամբ կարմիրներու,— «Տեղդ գնա, Գրոմիքօ»:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Օգոստոս 3ին, Վալպարի անտառին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ բոլոր կոմիտէներու, են - թակոմիտէներու եւ խումբերու, Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերու:

Պատուոյ նախագահութեամբ Կարտանի քաղա- քապետ եւ երեսփոխան Պ. VICTOR SAVINEի :

Կը նախագահէ ընկեր ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Կը բանախօսեն Camarade ROGER LERDAT եւ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՈԼԱՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին.— երգ, արտասանութիւն եւ նուագ :

Անտառին մէջ բացարձակապէս արգիլուած է կրակ վառել: Խմելիք ջուրը եւ հանգիստը ապահովուած են: Դաշտին մէջ դուրսէն բան ծա- խել բացարձակապէս արգիլուած է :

Պուլի մրցում (Ա. եւ Բ. մրցանակ) .— եւրոպ. եւ հայկական պարեր ընկերակցութեամբ ծանօթ ջու- թակահար Պ. Ս. ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆի:

Ծոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Երթեւեկի դիւրութեան համար Շրջ. կոմիտէն կը խնդրէ փութով վարձել տեղերը :

Մուտքը ազատ է:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւ - ղին, այս կիրակի, սովորական դաշտին մէջ:

Նախագահութեամբ Պ. Կ. ՊՈՏՈՒՐԵԱՆի:

Կը խօսի Տիկին Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ :

Ոստան Մեղրոյեան պիտի հնչեցնէ հայկական երգեր բարձրախօսով :

Պաղ ըմպելիներ, խորոված եւն., մատչելի գի- ներով: Կը հրաւիրուին Տէսինի եւ Լիոնի շրջանին հայրենակիցները, նոր սերունդին հետ:

Անձրեւի պարագային Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած է արձանագրութիւնը Վենետիկի Մու- րատ Ռափայէլեան վարժարանի 1952—1953 տա - րեշրջանին:

Վարժարանը կ'ապահովէ հայ տղուն տոհմային դաստիարակութիւն եւ կը բանայ անոր առջեւ հա- մալսարանի դռները :

Պայմաններու եւ ուրիշ մանրամասնութիւննե- րու համար դիմել տեսչութեան.—

Direction du Collège Arménien Moorat - Raphael. Ai Carmini, Venise (Italie) :

ԼՈՒԻԶ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ՍԱՐԳԻՍ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Ամուսնացած

Ժանթիյի, 26 Օգոստ. 1952 Մարսէյլ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր բոլոր բաժանորդ- ներէն որ երբ հասցէ կը փոխեն, չմոռնան միասին ղրկել ՆԱԽՈՐԴ ՀԱՍՑԷՆ:

Նոյնը կը խնդրենք այն բաժանորդներէն որոնք օդափոխութեան կ'երթան:

Հասցէի փոփոխութեան համար կը խնդրուի 50 ֆրանք ղրկել, արձակուրդի համար՝ 100 ֆրանք:

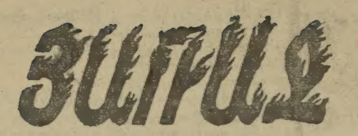
Այս առթիւ կը խնդրուի փակել առկախ հա - շիւները : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ.— Դպրոցասէր Տիկ- նանց վարժարանը կը վերաբացուի Հոկտ. 1ին : Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Bld. du Nord, Le Raincy, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ առաւօտները ժամը 9—12: Հեռաձայն Le Raincy 172:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme;Paris(13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամսեայ · 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գինն 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 31 JUILLET 1952 Հինգշաբթի 31 ՅՈՒԼԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ - 28e Année No 6827-Նոր շրջան թիւ 2238 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊԻ ԱՆԾԱՆՕԹԸ

Փարիզի մէջ ինքն իր գլխուն կը գործէ Հայ Երիտասարդական Միութիւն մը, F. C. J. U. T. O. A.

Անցեալ տարի, միայն մէկ անգամ առիթ ունեցանք խօսելու իր մասին, երբ կը հաղորդէին իրենց դասախօսութեանց զեկուցումը :

Բովանդակալից էր այդ զեկուցումը: Եւ բարենշան :

Ըսինք մենք մեզի ՛,— Ահաւասիկ խումբ մը համալսարանական երիտասարդներ, ուսանող կամ հրջանաւարտ, որոնք լուռ ու մունջ կ'աշխատին, զարկ տալով իրենց ինքնազարգացման : Մշակելով գրական, գիտական, ընկերային եւ արհեստագիտական խնդիրներ: Լրջօրէն հետեւելով օրուան շարժումին :

Մեր սիրտը ճմլուեցաւ, երբ իմացանք թէ բոլոր դասախօսութիւնները, զեկուցումները եւ առուլիսները կատարուած են Ֆրանսերէն (բացի մէկէն) :

Գիտենք որ դառնացան, երբ մեր վրդովումը յայտնեցինք հրապարակաւ, առանց վիրաւորելու իրենց դիւրազգածութիւնը :

Այս առթիւ, կ'ուզէինք լսել իրենց չըմեղանքը: Գիտնալով հանդերձ որ արդարացում չունին:

Որ եւ է նոր տեղեկութիւն չունէինք այդ օրէն ի վեր:

Արդեօք դարձ մը կատարած էին և կ'ուզէին անանկնալ մը պատճառել: Եւ կամ վճռած էին շարունակե՞լ իրենց ծուռ ճամբան՝ անտեսելով որ եւ է սրտցաւ զիտողութիւն :

Եւ ահաւասիկ անակնկալը ....

Միութիւնը, որուն համար կ'ըսեն թէ ունի 40 — 50 անդամ, Ֆրանսերէն զեկուցում մը կը խմբագրէ եւ խմբագրութեան կը ղրկէ կողմնակի միջոցով մը, ուզելով հայերէնի թարգմանուիլ եւ հրատարակուիլ :

Ուրեմն, քառասուն - յիսուն երիտասարդներու մէջ, մէկ հոգի չի գտնուիր, հայերէն խմբագրելու կամ հայերէնի թարգմանելու համար իրենց գործունէութեան զեկուցումը :

Ի՞նչպէս կը բացատրէք այս պատկերազարդ խայտառակութիւնը :

Իսկապէս, Միութեան անդամներէն ոեւէ մէկը հայերէն չի՞ գիտեր: Կամ իրենց գիտցածը չի՞ բաւեր քանի մը տող լուր խմբագրելու համար:

Եւ կամ, կը վախնան որ իրենց համալսարանական բարձունքէն վա՞ր իջած կ'ըլլան, եթէ փորձեն հայերէն գրել :

Թող իրենք բացատրեն, հայերէն կամ Ֆրանսերէն :

Մենք հարկադրուած ենք անգամ մը եւս հրապարակաւ յայտնել մեր խորին վրդովումը, այս տարօրինակ յամառութեան առթիւ:

Ո՞ւր այսպէս, երիտասարդ բարեկամներ :

Դուք հոգեկան - կազմական կապ ունի՞ք այս ժողովուրդին, անոր մշակոյթին, հայրենիքին եւ ապագային հետ :

Դուք անոր լրացուցիչ մասնիկները, այսօրուան եւ վաղուան յոյսե՞րն էք , թէ առանձին դասակարգ մը կամ caste մը, իրեն յատուկ բարքերով եւ փառքերով :

Մենք սրտանց կը խնդակցինք, տեսնելով ձեր նուաճումները: Ձեր յարաճուն ճիգերը եւ գիտութիւնը :

Կ'ուզենք որ ձեր ամբարած պաշարը ծառայէ ցիրուցան բազմութեանց բարիքին, թարմացնելով, վերանորոգելով անոնց կեանքը :

Եւ կը մաղթենք լաւագոյն օրեր, որոնց արժանի էք ձեր արդիական գիտելիքներով եւ ստեղծագործ աշխատանքներով :

Բայց, չէ՞ք ընդունիր թէ աշխարհի բոլոր լեզուները չեն կրնար ձեզի կատարել տալ այն դերը որուն համար կը պատրաստուիք տարիներէ իվեր:

Դուք դէպի անծանօթը կ'երթաք, չըսելու համար բուն բառը:

Կանգնած՝ զառիթափի մը վրայ, դուք ի զո՛ւր կը փորձէք խուսափիլ վերահաս վտանգէն :

Սթափեցէ՛ք. ձեր ապագան է որ կը խախտէք ինքնահաւանութեամբ, ծուլութեամբ կամ մամէջ յաւակնութիւններով :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԽԵՂԿԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երեւանի գրական ամսագիրը, « Սովետական Գրականություն եվ Արվեստ», 1952 Յուլիսի թիւին մէջ հրատարակած է թատերախաղ մը, «Միքայել Նալբանդյան»:

Գործը, «պատմա - ռեվոլուցիոն դրամա 5 արարվածով, 12 պատկերով», ունի երկու հեղինակներ, Ալեքսանդր Արաքսմանյան եւ Ջավեն Վարդանյան :

Համբերութեամբ կարդացի ծայրէ ծայր, անգամ մը եւս մեղքնալով այն հեղինակներուն, որոնք հարկադրուած են գրական - գեղարուեստական երկեր արտադրել ապսպրանքի վրայ :

Արդարեւ , կատարեալ confection . Կազմուած ճիշդ այնպէս ինչպէս այն պատրաստ հագուստները որ կը շինուին ամէն տեղ, համաձայն տըրուած «մոտէլ»ին :

Ամէնէն վաւերական տիպարը , Միքայէլ Նալբանդեանը պիտի ըլլար, բայց ան ալ վերածեր են կարմիր քարոզիչի մը, հում խօսքեր դնելով բերանը :

Քիչ - շատ իրականութեան կը համապատասխանեն քանի մը ցարական «չինովնիկ»ներ եւ մանաւանդ լրտես - գործակալներ :

Ձեմ զարմանար: Ահաւասիկ 35 տարիէ ի վեր իրենց բոլորտիքը, իրենց աչքին առջեւ կը վխտան անհամար կենդանի տիպարներ, տասն անգամ «բազմապատկուած» եւ կատարելագործուած :

Քանի մը պատմական դէմքեր չէ՞ք - չնորհք ծաղրանկարի վերածուած են: Անշուշտ համաձայն տրուած հրահանգին :

Այսպէս, «Հիւսիսափայլ»ի խմբագիրը , Ստեփաննոս Նազարեան, դարձեր է խեղճուկրակ պաշտօնեայական մը, որ գրաքննիչէն վախնալով , եա կ'առնէ թղթակցութիւն մը, «Նամակ Հայաստանից»:

Դեռ աւելին, ա՜ւաղ կը մատնէ՛ Միք. Նալբանդեանը, փախչելով այդ պաշտօնեային (Ասոյեւ).

— « Սակայն դու, որպէս իմ բարեկամը, պէտք է յայտնէիր, որ ես միշտ խուսափել եմ Նալբանդեանի անպատշաճ եւ յանդուգն հեղինակութիւններից »:

Երկու հեղինակները Նազարեանցի բերանը կը դնեն նաեւ հետեւեալ խօսքերը .

— « Ես իրաւունք չունեմ խախտելու ցարին կայսերական մեծութեան բարձրագոյն վստահութիւնը »:

Ամէնէն համով - հոտով մասը կը վերապահեմ վաղուան :

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ չօշափելի յառաջդիմութիւն կատարուած է եւ ելմտական կացութիւնը պիտի բարւոքի մինչեւ տարեվերջ : Կառավարութիւնը պիտի ջանայ զարկ տալ արտածումներու եւ կրճատել ներածումները : Այս առթիւ կրճատումներ պիտի կատարուին վերազինման վարկերուն մէջ որոնց գումարը հասած է 4.700.000.000 սթերլինի :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ մեծապէս պիտի տուժէ, իբրեւ հետեւանք Մ. Նահանգներու կառավարութեան վերջին որոշման, որով միայն 187 միլիոն տոլարի ապսպրանք պիտի տայ, մինչ Ֆրանսա կը պահանջէ 627 միլիոն: Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը երէկ տեսակցութիւն մը ունեցաւ զօր. Քէօնիկի հետ: Ֆրանսական զինագործարաններու վարչութիւններն ալ դառնացած են տրուած որոշումէն եւ ծանր գործազրկութիւն մը կը նախատեսեն :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ ԴԷՄ բուռն յարձակումներ կատարեցին Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու պատուիրակները,18րդ համագումարին մէջ, որ տեղի կ'ունենայ Թորոնթոյի մէջ (Քանատա): Ըսին թէ ոչ անաչառ է, ոչ ալ չէզոք :

ՀԻՆԳ ՈՍԿԻ տուգանքի դատապարտուեցաւ անգլիացի բանուոր մը որ «Տեղդ գնա, Կոմիքօ», պոռացած էր, երբ խորհրդային դեսպանը կը դիմաւորուէր Լոնտոնի կայարանին մէջ :

ԵՐԵՔ ՑՈՅՑԵՐ սպաննուեցան պուլկարական սահմանագլուխին վրայ: Ազգաժողովին յանձնախումբը քննութիւն բացաւ :

ՀՈՉՔԻՍ գործարանը փակուեցաւ առժամապէս, անգործութեան մատնելով 1500 բանուորներ :

ՆՈՐ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

«ԵԼԷՔ ԳԱՑԷՔ», Կ'ԸՍԵՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Տոքթ. Մոսատեղի նոր դահլիճը հազիւ կազմուած, ուշագրաւ երեւոյթներ տեղի կ'ունենան Իրանի մէջ: Անգլիացիներէն ետք, այս անգամ ալ Ամերիկացիներուն դէմ ցոյցեր կը սարքուին :

Առ այժմ յարձակումները սահմանափակուած են Մ. Նահանգներու զինուորական պատուիրակութեան դէմ. բայց հեռագիրները կ'ըսեն թէ շարժումը ուղղուած է առ հասարակ բոլոր ամերիկեան գործակալութեանց դէմ :

Ամերիկացիները վերջերս պաշտօնական ընդունելութիւն մը սարքած էին, հրաւիրելով նաեւ հարիւր պարսիկ երեւելիներ: Ներկայ եղան միայն ափ մը հրաւիրեալներ:

Այս վերապահումը հիմնուած է այն ենթադրութեան վրայ թէ Մ. Նահանգները ուժ կուտային Ղաւամ Սալթանէի՝ ընդդէմ Տոքթ. Մոսատեղի: Պարսիկ ազգայնականները դժգոհ են նաեւ անոր համար որ, Լա Հէյի Միջազգային Ատեանին առջեւ, ամերիկացի դատաւորը քուէ տուած էր Իրանի դէմ :

Երեսփ. ժողովին Գչ. օրուան նիստին մէջ , նախկին նախարար մը, Մահմուտ Նարիման, իր բուռն դժգոհութիւնը յայտնեց ամերիկեան պատուիրակութեան դէմ, յայտարարելով.

— «Մենք ունինք բազմաթիւ Իրանցի սպաներ որոնք կրնան մարզել եւ վարել մեր բանակը ։ Պէտք չունինք օտար սպաներու »:

Ժողովը վստահութիւն յայտնեց Տոքթ. Մոսատեղի ծրագրին, մէկի դէմ (ձեռնպահ) 69 ձայնով: Ծրագիրը կը նախատեսէ լայն բարենորոգումներ ընտրական օրէնքի, դատական դրութեան, հանրային կրթութեան մէջ, եւ կը խոստանայ բարելաւել ժողովուրդին ապրուստի պայմանները: Այս բարենորոգումները պիտի կատարուին խնայողութիւններ կատարելով, տուրքերը աւելցնելով եւ քարիւղը շահագործելով : Կ'ըսուի թէ իրանեան քարիւղի վարչութեան տնօրէնը , Հուսէյն Մաքքի, Ուաշինկթըն պիտի երթայ, Միջազգային Դրամատան հրաւէրով :

╳ Երեսփ. ժողովի նոյն օրուան նիստին մէջ , ուրիշ երեսփոխան մը, Մոհամմէտ Դամաւանդի պոռաց .

— « Չենք ուզեր ամերիկեան զինուորական մարմինները: Անոնք պարզապէս գլխու ցաւ կը պատճառեն: Թո՛ղ երթան, թող երթան: Կը պահանջեմ վռնտել զանոնք, վռնդուի՜ն պիտի՜ [illegible] :

Երրորդ մը ձայնակցեցաւ .

— Ոչ միայն զինուորական մարմինները, այլ եւ բոլոր վարչութեանց մէջ եղած Ամերիկացիները: Թող երթան :

Ինչպէս գիտել կուտան իրազեկներ, Ամերիկացիներուն դէմ ուղղուած ամէնէն ծանր ցոյցն էր այս, Յուլիս 21ի խռովութիւններէն ի վեր: Եւ առաջին անգամ էր որ այս թշնամական շարժումը կ'արձագանգէր խորհրդարանին մէջ :

Ամերիկեան զինուորական պատուիրակութեան պայմանագիրը կը լրանայ յառաջիկայ հոկտեմբերին: Ամերիկացիները կը կարծեն թէ պայմանագիրը պիտի չնորոգուի, եթէ այսպէս շարունակուին ազգայնական ցոյցերը :

Ժողովին բացումէն առաջ, երբ ներս կը մտնէր ընդդիմադիր «Աթէշ» թերթին խմբագիրը, երեսփոխան Մեհդի Միրաշրաֆի, ներկաները « դաւաճա՛ն» պոռացին, յիշելով անոր բուռն պայքարը Տոքթ. Մոսատեղի դէմ: «Դուն ես թափուած արեան պատասխանատուն »:

Երկու երեսփոխաններ հազիւ յաջողեցան անվնաս դուրս հանել խմբագիրը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Երէկ հաճոյքն ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու այցելութիւնը բանաստեղծ Արսէն Երկաթի:

Մեր աշխատակիցը , որ Եգիպտոսէն եկած է իր տիկնոջ հետ, պիտի մնայ մինչեւ Սեպտեմբեր:

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Երեքշաբթի օր տեղի ունեցաւ Գ. Մանասէ Սեւակի բանախօսութիւնը, նախագահութեամբ Բժ. Խուպէսէրեանի :

Հայ գիտնականը պարզելով Հայկական Արտասահմանի հոգերը եւ մասնաւորապէս ծանրանալով ամերիկահայ գաղութին վրայ ,ուշադրութեան յանձնեց երկու անմիջական պահանջներ,— 1. Գործակցութիւն ստեղծել զանազան հոսանքներու միջեւ, կազմելու համար ընդհ. ղեկավարութիւն մը.— 2. Միջազգային ծաւալով նոր ուժեր հասցնել վաղուան համար:

Այս առթիւ եղան զանազան հարցումներ որոնց պատասխանեց դասախօսը :

ԴԱՌՆ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

5.— ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Գրիգոր Արծրունին չի չափազանցեր: Եթէ գաղթաշխարհի մէջ ապրող հայրենասէր եւ ազգասէր երիտասարդներ ուխտած ամուսնանալ միայն այն հայ աղջիկներուն հետ, որոնք սահուն, մաքուր հայերէն կը խօսին, կը կարդան եւ կը գրեն, ամէնէն հզօր խթանն է ազգապահպանման դժուար հարցին: Վստահեցնեմ ձեզ, որ հայկական բազմաթիւ տուներ պիտի լեցուին հայ ուսուցիչներով կամ ուսուցչուհիներով, հայ աղջիկներու հայերէն լեզու սորվեցնելու համար: Սակայն այս քայլը շուտով պէտք է առնել, որովհետեւ հայերէն լեզուի ուսուցիչները տարիքոտ անձեր են, եւ իրենց մահէն վերջ, պիտի տիրապետէ կատարեալ ամայութիւն:

Գրիգոր Արծրունիի գրութիւնը, արդեօք ճշգօրէն չի՞ թարգմաներ այն տիրապետող կարծիքը զոր երէկուան եւ այսօրուան Եւրոպան ունէր եւ ունի հայ ազգին մասին:

Իտալացի կրօնաւոր մը, Տամաօ, կատարելով քննական պտոյտ մը Կ. Պոլսոյ եւ Իզմիրի վաճառաշահ քաղաքներուն մէջ, 1861ին, կ'արտասանէր այս անարգական խօսքերը.— «Հայերը, վտարանդի եւ թափառիկ ազգ մը, անհայրենիք եւ անապաստան»:

Մինչեւ ե՞րբ Եւրոպան պիտի շարունակէ նկատել Հայերը, իբրեւ ցիրուցան վաճառականներու հրէաւիպ համայնք մը, որուն համար ուրիշ նպատակ գոյութիւն չունի, բայց եթէ իրենց նեղ եսասէր շահերը:

Արծրունին ինչ սարսուռ պիտի զգար, եթէ յանկարծ գերեզմանէն գլուխը բարձրացնելով, իր սեւական աչքերով տեսնէր թէ Թրքահայ ժողովուրդի բեկորները եւ Ռուսաստանէն եկած խումբ մը Հայեր օտար լեզուներ կը խօսին իբրեւ իրենց մայրենի լեզուն ըլլար, իսկ իրենց սեփական մայրենի լեզուն կը նկատեն իբրեւ անշահ եւ բոլորովին օտար լեզու մը:

Կը թուի թէ Հայը Հայ պահելու ամէնէն ազդու միջոցն է զայն պահել բռնութեան եւ ճնշումի տակ: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ Հայը ի բնէ խրոխտ, անմիջապէս կ'ըմբոստանայ բռնակալին դէմ, եւ ամէն միջոցի կը դիմէ հալածուած հայ լեզուն պատուի մէջ պահելու համար:

Յիշատակենք օրինակ մը: Աղեքսանդր Բ. ցարը, որ իր հպատակներուն շնորհած էր լայն ազատութիւններ, լեզուի եւ ազգային մշակոյթի տեսակէտով, Հայերը մանաւանդ Կովկասի Հայերը, սկսան իրենց մայրենի լեզուն արհամարհել:

Անոնց համար իրական լեզուներ էին ռուսերէնը, վրացերէնը, թուրքերէնը, իսկ հայ լեզուն նկատուած, ինչպէս կ'ըսէ Արծրունին, իբրեւ «մաշած չոր մը»:

Երբ Աղեքսանդր Գ. եւ իր որդին Նիքոլա Բ. ցարերը ծրագրեցին փակել Հայոց դպրոցները, Հայերը դիւրաւ ռուսացնելու համար, անմիջական հետեւանքն եղաւ ըմբոստացում: Բազմաթիւ հայ տուներ վերածուեցան հայկ. դպրոցներու: Մաշած, հինցած հայ լեզուն, շունչ եւ կենդանութիւն առաւ:

Երկու ազգայնամոլ ցարերուն խոշոր յանցանքն էր կարծել իրենցմէ վերջ եկող ուրիշ շատ բռնաւորներու հետ, թէ հպատակ ժողովուրդ մը իշխանութեան հպատակ պահելու համար, պէտք է անոր կրօնքը, լեզուն, բարքերը եւ ազգութիւնը խանգարել եւ հնարքով եւ բռնութեամբ տիրող ազգին նմանցնել: Ուստի Արեւելահայերը ռուսացնելու համար պէտք է անոնց դպրոցները փակել:

Երկու անհեռատես ցարերու քաղաքականութիւնը ուրիշ բան չէր բայց եթէ Հայոց արժանապատուութիւնը վիրաւորել եւ զանոնք ալ աւելի զօրացնել:

Եթէ երկու ցարերը հետեւած ըլլային Աղեքսանդր Բ.ի մեղմ ու զիջող քաղաքականութեան, սերունդ մը վերջ, Ռուսահայերուն մեծ մասը լեզուով ու բարքերով բոլորովին ռուսացած պիտի ըլլար:

Այսօր Փարիզի մէջ, կ'ենթադրեմ ամէն տեղ ալ, երբ հայերէն լեզուն գիտցող Ռուսահայերը քովէ քով գան, անպայման իրարու հետ ռուսերէն կը խօսին. իսկ հայերէն միայն անոնց հետ, որոնք ռուսերէն եւ վրացերէն չեն գիտեր:

Հեռու չեն այն օրերը, երբ Թրքահայերն ալ, իրենց մայրենի լեզուին վրայ նային իբր «հին ապրանքի մը եւ մաշած չորի» մը:

Այս ըմբոստացուցիչ երեւոյթն ալ արեւու պէս պայծառ ճշմարտութիւն մըն է: Թող հայ ճառախօսները, հասարակաց բեմերէն եւ հայ մամուլը իր էջերէն պոռան կանչեն, թէ Հայը Հայ պահելու միակ եւ ազդեցիկ միջոցն է Հայ Դպրոց եւ Հայ Լեզու:

Երկու բարձրագոյն հայկական վարժարաններ, աւելի քան հարիւր տարի հաստատուած են Եւրոպայի մէջ. մին գեղարուեստի կեդրոնին Տոժերու մայրաքաղաքին, չքնաղ Վենետիկի մէջ. միւսը, Ֆրանսայ մէջ: Քանի՞ հայ ընտանիքներ կրցած են գնահատել անոնց արժէքը եւ անոնցմէ օգտուած:

Հայ լեզուն, հայկական մշակոյթը, Հայոց պատմութիւնը, հայ մատենագրութիւնը, հայ աւանդութիւնները, կորուստէ փրկելու համար էր, որ Մխիթարեան Միաբանութիւնը հազարումէկ զոհողութեան տակ մտնելով, հիմնեց «Լոյս Քաղաքի» դռներուն առջեւ Մուրատեան ազգային վարժարանը:

Անկեղծ ազգասիրութիւնը եւ հայրենասիրութիւնը կը պահանջէին, որ Ֆրանսահայութիւնը, մանաւորապէս Փարիզի հայութիւնը, համախմբուէր այդ ազգային վարժարանին շուրջը, օժանդակելով անոր վերելքին եւ բարգաւաճմանը:

Երբ վարժարանը կը վերանորոգուէր, երբ ամէն բան տակն ու վրայ էր, ոչ դուռ, ոչ պատուհան եւ ոչ ապակի մը կար, յանկարծ ներս մտաւ բարձրահասակ եւ պատկառելի դէմքով Ֆրանսացի մը, եւ վարդապետին բարձրաւանդակին վրայ, կանգնելով ըսաւ.

— «Դուք հիանալի կալուած մը ունիք հոս: Այստեղի Հայերը, կ'օգնե՞ն վերաշինութեան»:

Տուարած, պատասխանեցի թէ մեր նախկին աշակերտներուն եւ հայ համակիրներու շնորհիւ կարելի եղաւ վերաշինութեան հրամանագիր ստանալ, որովհետեւ նախնական գումարի մը պէտք կար վերաշինութեան ձեռնարկելու համար: Ֆրանսացին քայլ մը եւս առաջ քալով, բառ առ բառ ըսաւ.— «Եթէ միջնակարգ Հրեայ մը ըլլար, ամբողջ վերաշինութեան ծախքը, ինքը կը հոգար. իսկ եթէ հարուստ Հրեայ մը ըլլար, նոր եւ փառաւոր վարժարան մը կը շինէր: Ես կը ճանչնամ շատ մը հարուստ Հայեր, ինչո՞ւ Հրեաներուն պէս չեն շարժիր»: Տալիք պատասխան մը չունէի:

Մուրատեան վարժարանի զարգացումը եւ տեւականութիւնը, կախուած է գլխաւորապէս Փարիզի հայ գաղութէն: Մխիթարեանները հոս եկած են լուրջ եւ կենդանի գործ մը կատարելու. հայկական մշակոյթը, լեզուն եւ աւանդութիւնները անխախտ հիմերու վրայ դնելու համար:

Եթէ գաղութը ինքն իրմէ յուսահատած, ստարացման ճամբան կը բռնէ, Մխիթարեան Միաբանութիւնը չի կրնար ընել այն, ինչ որ կ'ընէր ազանդապետ Կալվինը, որ, գլուխ կարելիք գործիքը դրած Ժընեւի գլխաւոր հրապարակին վրայ, իր հետեւողներուն երեսին կ'աղաղակէր.

— «Ես կ'ուզեմ ձեզ փրկել, հակառակ ձեր կամքին. իսկ ով ինծի մտիկ չընէ, գլուխնին կտրել կուտամ»: Եւ արդարեւ բազմաթիւ գլուխներ գետին ինկան:

Մխիթարեանները գլխատման գործիք չունին, բայց ունին հասու խօսքի ազդեցութիւն: Ով մտիկ կ'ընէ, ազգութիւնը կը պահէ, իսկ անսաստողները միակ պատասխանատուներն են իրենց խղճին, Աստուծոյ եւ Հայ Ազգին առջեւ:

Զկարծէք թէ ծաղկոցներով եւ հինգշաբթի օրուան կէսօրեայ դասախօսութիւններով, որոնց ընթացքին հայ փոքրիկը կէս Ֆրանսերէն, կէս հայերէն հնչումով, այբուբեն սորվելու եւ քանի մը ոտանաւորներ արտասանելով, հայութեան դիմագիծը կը փրկուի: Հայը գիտակցաբար Հայ պահելու համար, անհրաժեշտ է բարձրագոյն հայկական հաստատութիւն մը, որ հաւատք եւ յոյս ներշնչէ եւ ստեղծէ այնպիսի մթնոլորտ մը, որուն շունչով ոչ միայն Հայ մանուկը փրկուի, այլ բոլոր այն Հայերը որ այդ մթնոլորտին մէջ կը մտնեն:

(Վերջ)

Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

Ելմտական ասուլիս

Ահա քաղուածք մը այն հարցումներէն եւ պատասխաններէն, որոնք փոխանակուեցան անցեալ շաբաթ հացկերոյթի մը ընթացքին, ուր ներկայ էին Տուրքերու ընդհ. տնօրէնները, հինգ հարիւր գործատէրեր՝ Ֆրանսայի բոլոր կողմերէն, եւ այս տողերը ստորագրողը:

Ներկայ մը.— Վաճառական մը որոշ քանակութեամբ ոսկի ունէր զոր չէր յիշատակած իր Սոլիտարիթէի տուրքի յայտարարութեան մէջ: 1950ին ծախեց այս ոսկին, առանց յայտնելու թէ ուրկէ կուգար եւ որու կը պատկանէր, եւ հասոյթը մտցուց իր առեւտուրին մէջ:

Արդ, ի՞նչ պիտի ըլլայ պատկանեալ իշխանութեանց դիրքը «թարմ» դրամագլուխի այս յաւելման հանդէպ, ենթադրելով որ ստուգող պաշտօնատարը հարցուցած ըլլալով այս նոր գումարին աղբիւրը, իրեն պատասխանուած ըլլայ թէ,— ինչ որ ճիշդ է —, նախապէս չյայտարարուած ոսկիի մը անանուն վաճառումէն գոյացած է:

Պ. Փոլ Տըլուվիէ (տուրքերու օժանդակ ընդհ. տնօրէն).— Ինչ կը վերաբերի «Սոլիտարիթէ»ի տուրքին, պէտք է յիշեցնեմ թէ 1949ին շնորհուած է մասնաւոր ներում մը, որ իշխանութիւններուն կ'արգիլէ ոեւէ վերահաստատութիւն կատարել, 1 Յուլիս 1949էն առաջ երեւան հանուած բոլոր թերացումներուն մասին: Հետեւաբար այդ հարցը լուծուած եւ վերջացած է ու չարժեր խօսիլ անոր մասին: Գալով իր գործին ներկայ վիճակին, այդ վաճառականը ծախելով իր ոսկին անանուն կերպով, աւելցուցած է իր դրամական կարողութիւնը: Ի՞նչ է իր կացութիւնը ներման ներկայ օրէնքին տեսակէտով: Ոեւէ խնդիր գոյութիւն չունի իրեն համար, քանի որ ներման օրէնքը հաստատուած է ճշդիւ իրեն ընծայելու համար դրամական այդ դիւրութիւնը:

Բայց ձեր հարցումին մէջ կէտ մը կայ որ կը նեղէ զիս: Կ'ըսէք թէ տուրքի քննիչը հարցուցած է թէ ուրկէ՞ կուգայ այդ ոսկին: Այդտեղ թերեւս կայ շօշափելի պարագայ մը ուր իշխանութեանց հրահանգները չեն գործադրուած:

Հրատարակուած բոլոր հրահանգներուն մէջ բսուած է թէ ներման օրէնքին յատկանշական կողմերէն մէկը այն է որ պաշտօնեաները կը հաստատեն ինչ որ չեն կրնար չհաստատել, բայց երբեք իրաւունքը չունին հարցնելու գտնուած գումարներուն աղբիւրը: Իրաւունք ունին փնտռելու թէ յիշատակուած գումարները իրապէս գոյութիւն ունի՞ն, թէ դրամատան հաշիւներուն համապատասխանող պահեստներ կա՞ն, բայց իրաւունք չունին անոնց ծագման մասին ոեւէ հարցում ուղղելու:

Հետեւաբար, ձեր յիշած որոշ պարագային մէջ, հարկատուն, որ թերեւս բաւ բաւականին լուսաբանուած չէր, ամբողջովին չէ օգտուած իրեն տրուած իրաւունքներէն: Կրնար ուրեմն պատասխանել պաշտօնեային. «Իրաւունք չունիք այդ հարցումը ինծի ուղղելու»: (Ծափեր):

Հարցապնդողը.— Ծախուած ոսկիին հասոյթը գործին մէջ ներմուծուած է 1950ին: Իրաւունք ունի՞ ներումէն օգտուելու:

Պ. Փ. Տըլուվիէ.— Պէտք է գիտնալ թէ ստուգման ենթարկուա՞ծ է:

Հարցապնդողը.— Ենթարկուած է:

Պ. Փ. Տըլուվիէ.— Կը սկսիմ հասկնալ: Ձեր յիշած անձն ալ կ'իյնայ այն դժբախտներուն դասակարգին մէջ որոնք ստուգման ենթարկուած են ներումէ առաջ:

Ինչի՞ մէջ կը կայանայ իր կատարած խարդախութիւնը: Ազգային «Սոլիտարիթէ»ի տուրքի յայտարարութեա՞նը մէջ: Կը թուի թէ այդ պարագային կարելի չէ իրեն բան մը ընել: Եթէ այդ ոսկին գոյացած է ապօրինի եւ ծածուկ շահերէ, տուրքի պաշտօնեան պիտի կրնար առկէ օգտուելով տուգանքի հարց յարուցանել, բայց եթէ այդ ոսկին կուգայ ենթակային մեծ մօրմէն որ իր ստացուածը ամբողջովին չէ յայտարարած, ոչինչ կարելի չէ պահանջել իրմէ:

Ապագայի համար վախեր:

Հարցապնդող մը.— Կարգ մը հարկատուներ չեն ուզեր օգտուիլ տուրքի ներումէն, վախնալով որ իրենց պահեստներուն իրական արժէքը յայտարարելով, իշխանութեանց ուշադրութիւնը եւ կասկածը կը հրաւիրեն յառաջիկային, եւ թէ ապագային կրնան շարունակական ստուգումներու ենթակայ դառնալ: Ի՞նչ կ'ըսէք ասոր համար:

Պ. Փիէռ Ալէէս (հարկային ընդհ. տնօրէն). — Հիմնական հարցում մըն է որ կ'ուղղէք: Հոտ է որ գոյութիւն ունի ներման օրէնքին ամբողջ հոգեբանական կողմը:

Նախ, այդպիսի վախեր անուցանել, կը նշանակէ շատ մեծ հաւատք ընծայել իշխանութեանց կարելիութիւններուն, կարողութիւններուն եւ ուժին: Անվիճելի է թէ Ֆրանսայի պետական վարչութիւնը մէկն է այն օրակներէն որոնք կը կազմեն երկրի մը կեանքը, բայց պէտք չէ մոռնալ թէ ան ամփոփուած է իր դերին մէջ, ուրկէ չի կրնար դուրս ելլել: Նախ քան օրէնքներուն հրատարակութիւնը, նախքան օրինագիծերուն առաջարկութիւնը, նախարարներուն կամ տնօրէններուն կը վերաբերի ազատօրէն յայտնել իրենց կարծիքը, անոնց առաւելութիւններուն կամ անպատեհութիւններուն մասին:

Այս ըսելէ ետք (որովհետեւ ի վերջոյ գիտակցութիւնը ունինք թէ երկրին վարչական լծակներուն կանոնաւոր գործունէութիւնը անհրաժեշտ է), կառավարութիւնը կ'որոշէ, խորհրդարանը կը քուէարկէ եւ օրէնքը կ'ընդունուի:

Արդ, երբ օրէնք ընդունուած է, պատշաճ է զայն կիրարկել, տառով եւ ոգիով: (Ծափեր):

Կը վստահեցնեմ ձեզ թէ ասիկա ոչ միայն իմ, այլ եւ իմ գործակիցներուս տեսակէտն է, նոյնիսկ անոնց որ նախապէս առարկութիւններ ներկայացուցած են անկախօրէն: Եթէ կ'ուզէք, ասոնք մեր գրաւած պաշտօններուն վտանգները եւ միեւնոյն ատեն արդարացումը կը ներկայացնեն:

Անգամ մը որ օրէնքը ընդունուած է, մեղի չիյնար զայն հաստատող իշխանութեանց տեղը բռնել: Ասիկա սկզբունքի խնդիր մըն է, ժողովրդապետութեան մէջ մեր ամէնուս ստացած քաղաքային դաստիարակութիւնը կը պահանջէ որ սահ-

Բանակը ինչու Ֆարուքի դէմ ելաւ

«Տէյլի Մէյլ»ի թղթակիցը կը գրէ.—

Ֆարուք թագաւորին անկումը հետեւանքն է իր զինեալ ուժերուն ապիկար վարչութեան, եւ ոչ թէ քաղաքական տագնապին, որ ութ ամիսէ ի վեր կը ցնցէ Եգիպտոսը:

Տարիներէ ի վեր ճեղք մը բացուած էր նախկին պահակազօրքին եւ ազդու, ինչպէս եւ մասնագիտօրէն զարգացած արդի զինուորին սպաներուն միջեւ:

Ֆարուք իր յոյսը դրած էր իր հին պահակազօրքին վրայ, ինչպէս զօր. Օմար Հայտար փաշայի, զօր. Հիւսէյին Սըրրը Ամիր փաշայի: Բոլորն ալ իրենց թոշակը կը ստանային արքայական գանձէն, եւ կազմուած էին երբ ուսումը տակաւին չէր տարածուած Եգիպտոսի մէջ:

Նոր զինուորին սպաներուն մեծ մասը բարձր դաստիարակութեան տէր է: Անոնք իրենց ուսումը առած են բրիտանական զինուորական կեդրոններու մէջ, մարզուելով արդիական ռազմավարութեան եւ սորված էին քննական աչքով նայիլ իրենց բարձր հրամանատարութեան վրայ:

Վերջին տասնամեակին երեք ազդակներ աւելի եւս խորցուցին հիներին եւ նորերին միջեւ բացուած ճեղքը, որոնք հետեւեալներն են:

1.— Գայթակղութիւն պալատին մէջ, ուր սպաներու կիներ ալ կը յիշուին, ինչ որ թէեւ տեղի ունեցաւ քանի մը տարի առաջ, սակայն յիշողութեան մէջ թարմ է տակաւին:

2.— Երիտասարդ սպաներու զգացած ամօթը Պաղեստինի պատերազմին մէջ որ կը վերագրեն իրենց ղեկավարութեան սխալներուն եւ թերի զէնքերուն:

3.— Տեղակալ Թահայի սպանութիւնը: Ժողովրդական սպայ մը, որ զինեալներէ իր կառքէն դուրս հանուած եւ զարնուած էր, կը կարծուի թէ իր բարեկամ հազարապետ Մուսթաֆա Քէմալ Սըրաջի տեղ: Այս մահափորձը անմիջապէս վերագրուեցաւ Սըրրը Ամր փաշայի թիկնապահին, իբր փոխ վրէժ, անցեալ նոյեմբերին իր դէմ եղած մահափորձին:

Հինգ հարիւրէ աւելի երիտասարդ սպաներ տեղակալ Թահայի կողմը բռնեցին եւ թաղման ատեն Սըրաջի պէս ձայն մը խօսելով երդում բրաւ վրէժը լուծել: Ասիկա առաջին հրապարակային ցոյցն էր հին պահակազօրքին, ինչպէս եւ թագաւորին դէմ իբրեւ բանակին հրամանատարը:

Տարուան սկիզբը հին պահակազօրքը վերահաստատելու փորձը չյաջողեցաւ: Յունուար 26ի դէպքերէն վերջ, Թագաւորը հրամայեց մասնաւոր պահակազօրք մը կազմել, որ պիտի բաղկանար 1000 Սուտանցիներէ:

Իբրեւ հետեւանք այն ձգտեալ վիճակին որ ստեղծուած էր Եգիպտոսի եւ Սուտանի միջեւ, թեկնածուները սակաւաթիւ էին, հետեւաբար ծրագիրը մէկ կողմ դրուեցաւ:

Վէճը նորէն արծարծեցաւ, Մայիսին երբ զէնքերու խնդիրը դատարան հանուեցաւ: Անտեսելով Թագաւորին բացորոշ կամքը, այն ատենուան ներքին նախարարը Մորթաստ էլ Մարաղի փաշան պնդեց որ զօր. Հայտար փաշան եւ զօր. Սըրրը Ամիրը մէջտեղ գան իբրեւ վկայ:...

Թագաւորը զայրացած հրաժարեցուց վարչապետ Հիլալի փաշան, անոր տեղ նշանակելով Հիւսէյին Սըրրը փաշան: Եւ պահանջեց վարչապետէն որ զօր. Հիւսէյին Սըրրը Ամրը նշանակէ թէ պատերազմական նախարար է եւ թէ նախագահ Սպաներու Ակումբին: Ասոր վրայ ընդհանուր ժողով մը հրաւիրուեցաւ եւ 300 սպաներ միաձայնութեամբ մերժեցին զօր. Հիւսէյին Սըրրըն ընդունիլ իբրեւ նախագահ:

Երբ այս լուրը Թագաւորին բերին, հրամայեց 300 սպաները պաշտօնանկ ընել, եւ երբ առարկուեցաւ թէ խնդիրը կրնայ ըմբոստութեան յանգիլ, Թագաւորը տեղի տուաւ, բայց հրամայեց փակել Ակումբը:

Ասոր ի պատասխան սպաները դրամատունէն ետ առին 300 հազար սթերլինի իրենց հարստութիւնը եւ քաշուեցան երկյարկանի յարկաբաժնի մը մէջ: Անցեալ երկուշաբթի էր: Դէպքերը իրենց գագաթնակէտին հասան երբ Թագաւորը իր աներձագը գնդ. Իսմայիլ Շիրինը նշանակեց իբրեւ պատերազմական նախարար: Այն ատեն էր որ զօր. Նէկիպ որոշեց գործադրել իր ծրագիրը:

«Իսկական կողոպուտ»

Պոլսոյ թուրք թերթերը կը շարունակեն արծարծել ունեւորութեան տուրքի խնդիրը: «Սօն Սաաթ» կը գրէ շեշտակից խորագիրներու տակ (20 Յուլիս).—

Տասը տարի անցաւ այն օրէն ի վեր, երբ փակուեցաւ հանրապետական շրջանի պատմութեան մէջ Ունեւորութեան Տուրք անունով մտած երես կարմրցնող էջը:

Հակառակ ասոր, տակաւին չեն ջնջուած հետքերը այն ծանր հարուածին, զոր այս ելմտական խայտառակութիւնը իջեցուց Թուրք տնտեսագիտութեան եւ մանաւանդ Թուրքիոյ արտասահմանեան վարկին:

Այդ շրջանի դիկտատուրական վարչաձեւին տակ իսկական կողոպուտ մը եղաւ այս ամօթալի օրէնքը, որ շատերը իրաւազրկեց ու հարիւրաւոր հայրենակիցներ նետեց թշուառութեան գիրկը, ուր կը տապլտկին տակաւին:

Այս օրէնքը յղացաւ ամէն իրաւունք եւ արդարութեան գաղափար առ ոչինչ գրող վարչապետ մը, որ զինքը պաշտօնի կոչող իր պետին հնազանդելէ եւ անոր օգտակար ըլլալէ դուրս ոչմէկ յատկութիւն ունէր:

Եթէ այսօր նորէն կը մտնենք այս խայտառակութեան, պատճառը այն է որ կ'ուզենք անգամ մըն ալ երեւան բերել թէ Թուրք ազգն ու Թուրք հասարակաց կարծիքը ոչ մէկ ատեն համաձայն եղած է այս գայթակղութեան:

Ասկէ զատ, պէտք է որ մեր բարոյական պարտքը կատարելու համար այս աղէտէն վնասուած բազմաթիւ զոհերու ցաւերը լսենք ու անոնց յայտնենք մեր համակրանքը:

Ահա ասոր համար է որ «Սօն Սաաթ» «ունեւորութեան տուրքի ողբերգութեան» զոհերէն զոնէ գլխաւորներուն հետ տեսակցելու եւ անոնց ցաւերը լսելու պարտականութիւնը իր վրայ առած է:

Անկասկած, Վահրամ Կեսարեան մէկն է այն հայրենակիցներէն որոնց ուսերուն բեռցուած է ունեւորութեան տուրքի ամէնէն ծանր մասը:

Ելմտական մասնաճիւղը Վահրամ Կեսարեանը կը ճանչնայ իբրեւ ուղղամիտ ու պարտաճանաչ մէկը, որ իր պարտքերը օրը օրին միշտ վճարած է:

Վահրամ Կեսարեան իբրեւ ունեւորութեան տուրք նշանակուած մէկ միլիոն 600.000 ոսկին վճարելու համար ծախած է Պէյօղլուի իր այն մեծ շէնքը, որուն տիրացած էր իր տարիներու աշխատութեամբ: Ներկայիս ան վարձակալն է այս շէնքին: Հակառակ ասոր՝ ան ոչ մէկ ատելութիւն կամ թեթեւ բարկութիւն իսկ չի սնուցաներ հանդէպ նախկին կառավարութեան, որ զինք հարուածած է: Լուրջ պաղարիւնով մը ան ըսաւ մեզի.

— Ինչ ընենք: Անշուշտ կառավարութիւնը դրամի պէտք ունէր... Կրնայ ըլլալ որ շուարած էր եւ ինկաւ այս սխալին մէջ:

Կը հարցնենք թէ ի՞նչպէս կարելի է դարմանել այս սխալը եւ նոյն խրոխտ ու գիտակից կեցուածքով կը պատասխանէ.

— Չեմ կրնար բան մը ըսել այս մասին: Նոր կառավարութիւնը, որ գիտէ հայրենակիցներու իրաւունքները պաշտպանել, անշուշտ ձեռք պիտի առնէ այս խնդիրը, երբ պետութեան ելմտական կացութիւնը բարելաւէ եւ կարելիութիւն ունենայ: Պ. Կեսարեան կը խորհի որ անկարելի է ունեւորութեան տուրքի անունով գանձուած գումարները միանուագ վերադարձնել հարկատուներուն, որովհետեւ պետութեան համար խոշոր բեռ մը պիտի ըլլայ ատիկա:

Ասոր համար ալ լուծումի եղանակ մըն է թերեւս քանի տարուան պարտամուրհակներ տալ հարկատուներուն:

կա տեղի ունենայ այսպէս եւ թէ մենք չկարենանք ուրիշ կերպ շարժիլ: (Ծափեր):

Այն վայրկեանէն սկսեալ որ Ներման օրէնքը որոշուած, քուէարկուած է, ամէնքս ալ քալած ենք անոր պարկեշտ կիրարկութեան ուղղութեամբ, անկէ քաղելու համար առաւելագոյն արդիւնաւորութիւնը: Ասիկա մօտաւոր վիճակ մըն է զոր ամէնքս անմիջապէս ունեցած ենք, տեսակ մը բնական անդրադարձում, զոր Պ. վարչապետն իսկ հաստատեց:

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՆ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Յուլիս 18ին Փարիզի խումբը չորս հակիճներու ընկերակցութեամբ հասաւ Կրընոպլ: Պ. Սիմոնեանի կազմակերպութեամբ օթօքարը պատրաստ կը սպասէր զիրենք փոխադրել Haute Jarie, Կրընոպլէն 40 վայրկեան հեռու բարձունք մը, ուր կը գտնուի կայանը:

Տղոց հետ կը բարձրանան Տիկ. Սիմոնեան, Պ. Փափազեան, Տիկին Արարեան (վարչութեան նախագահ) եւ Պ. Աւաւեան, օգնելով պայուսակներու փոխադրութեան:

Հակիճները անմիջապէս կը լուան տղաքը եւ աղջիկները եւ կ'առաջնորդեն ճաշարահը, ուր կը սկսին ախորժակով ճաշել, բրինձով փիլաւը խորոված միսին հետ, եւ պտուղ: Այդ պահուն Պ. Վարդան Փափազեան քանի մը երգեր կ'երգէ հմայելով փոքրերը, որոնք չափազանց ուրախ են:

Յետոյ վեր կը բարձրանան իրենց անկողիններ-

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (13)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ'ԻՋՆԷ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՄԱՆ ՆԱԽԱԳԻԾԸ ՎԵՐՋԻՆ ԾԱՅՐ ՋՂԱԳՐԳՌԵՑ ԱՊՏԻՒԼ ՀԱՄԻՏԸ

Հետեւաբար պէտք չէ պաշտօնեաները միահամուռ կերպով պաշտօնանկ ընէք: Նախ քննութիւն պէտք է կատարէք անոնց մասին եւ միայն պատասխանատուները պատերազմական ատեանին յանձնելու էք: Սա պարագան ալ կ'ուզեմ որ գիտնաք թէ օրէ օր կ'աւելնայ հայկական խնդիրներուն կարեւորութիւնը: Մեր կառավարութիւնն ու Անգլիոյ հանրային կարծիքը յուզման մատնուած են: Այլեւս ժամավաճառ չեմ կրնար ըլլալ վիճաբանութիւններով եւ բանակցութիւններով: Ինչ որ պիտի ընէք ժամ առաջ ըրէք: Հակառակ պարագային պիտի ստիպուինք մեր հիւպատոսները Սասուն ղրկել եւ անջատ քննութիւն կատարել տալ: Անգլ. կառավարութիւնը բնականաբար պիտի ստիպուի երեսփ. եւ Լորտերու ժողովներուն հաղորդել այն տեղեկագիրը զոր պիտի տայ մեր հիւպատոսը: Մեր խորհրդարանն ալ պիտի որոշէ կարգ մը պետութեանց հետ համախորհուրդ հաշուեյարդարի ենթարկել Հայկական խնդիրը: Կարդացի յանձնաժողովին տրուած հրահանգը: Սկզբունքով կ'ընդունիմ: Բայց ձեր արտաքին նախարարին առաջարկեցի կարգ մը բարեփոխումներ յանձնաժողովին իրաւասութեանց մասին: Վերջնական են այս առաջարկներս: Եթէ Գապը Ալին ուրիշ առաջարկ մը ներկայացնէ, չեմ կրնար ընդունիլ: Ցաւս Անգլիոյ յոյժ ծանրակշիռ է ներկայ կացութիւնը: Սա պարագան ալ կ'ուզեմ պարզել որ քանի երկարին բանակցութիւնները՝ այնքան պիտի ծանրանան Անգլիոյ առաջարկները»:

Միւս կողմէ, Անգլիոյ մէջ Մ. Կլատսթօն կը շարունակէ հանրային կարծիքը մեզի դէմ գրգռել:

×

Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ դեսպաններուն կողմէ 13 Մայիս 1895ին Ապտիւլ Համիտի եւ արտաքին նախարարութեան յանձնուած յուշագիրը գլխաւորաբար կը պահանջէ վեց նահանգներէն ոմանք իրարու կցել եւ պակսեցնել անոնց թիւը:

Հայոց Պատրիարք Իզմիրլեան է դեսպաններուն այս գաղափարը ներշնչողը: Նպատակն է առաւելապէս հայահոծ շրջանները միացնել եւ կարեւոր հայ փոքրամասնութիւն մը երեւան բերել այն տեղերը:

Յօդուածագիրը յետոյ յուշագրին մէջ ներկայացուած միւս պահանջներուն մասին մանրամասն տեղեկութիւն կուտայ եւ կը շարունակէ.

— Սասունի դէպքերուն առթիւ դեսպաններուն ուղարկած այս բարենորոգման նախագիծ վերջին ծայր ջղագրգռեց եւ մտահոգեց Ապտիւլ Համիտը, որ ի հարկին քաջ գիտէր խաբել պաշտպանել պետութիւնը եւ իր գահը: Որոշած էր դեսպաններուն յուշագիրը վերադարձնել: Բայց դեսպանները մերժեցին ետ առնել: Դեսպաններուն նպատակը չէր այս դէպքերուն համար պատասխանատուներ կատել վեհապետը: Միայն կ'ուզէին ազդարարութիւն ուղղել անոր:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ԱՒԱԳ ԹԱՐԳՄԱՆԻՆ ԽՈՐԱՄԱՆԿՈՒԹԵԱՄԲ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐԸ ԵՏ ԿԱՌՆԵՆ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ԻՐԵՆՑ ՅԱՆՁՆԱԾ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ

ՍԱԼԻՀ ՄԻՒՆԻՐ ՓԱՇԱ ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ԴՐՈՒԱԳ ՄԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ

Ապտիւլ Համիտ կառավարութեան հրամայեց անպայման յուշագրերը վերադարձնել դեսպաններուն: Գապը Ալի սակայն չյաջողեցաւ ոեւէ կերպով զանոնք վերադարձնել: Այլեւս յուշագիրը թղթատարի միջոցաւ ղրկելէ տարբեր միջոց չէր մնացած: Բայց անհնար կ'ըլլար հանդարտեցնել Ապտիւլ Համիտը, որ Գուրպան Պայրամի գիշերը մեծ եղբայրս՝ Սալիհ Մինիր փաշան պալատ հրաւիրելով ըսաւ.

— Վաղը Գուրպան Պայրամ է: Սուգ բռնել պիտի տաք ինծի: Անպայման յուշագրերը պէտք է վերադարձնէք դեսպաններուն: Վաղը անոնց երթալով ետ առնել տալու էք այդ անարգ թուղթերը:

Սալիհ Մինիր փաշա պատասխանեց.

— Բայց ի՞նչ ըսեմ դեսպաններուն, խելք տուէք ինծի, բառ այնմ խօսիմ:

(Շար.)

րու վրայ հանգստանալու ։ Կէսօրէն վերջ մարգագետնին մէջ կը խաղան եւ պտոյտի չեն երթար, յոգնած ըլլալով ։

Յաջորդ օրը աշակերտներու եւ աշխատանքի բաժանումը կը կատարուի եւ ամէն ոք կը սկսի իր առանձնած պարտականութիւնը կատարել խղճմտօրէն ։

Ահա այսպէս սկսաւ կայանի կեանքը ։ Տղաքը ուրախ եւ զուարթ կ'անցընեն իրենց ժամանակը վայելելով հովիններու գուրգուրանքը ։

Ապրի Կապոյտ Խաչը որ գիտէ այդ զգացումը դնել նորահաս սերունդին մէջ ։ Ա. Խաչիկեան

Կացութիւնը Եգիպտոսի մէջ

ՖԱՐՈՒՔ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ ԸՆԴՈՒՆՈՒԵՑԱՒ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՊԱՏԻՒՆԵՐՈՎ ԵՒ ԼԱՅՆ

Եգիպտոսի գահընկէց արքան Նափոլի հասաւ երեքշաբթի օր եւ ընդունուեցաւ սովորական պատիւներով, ինչպէս անցեալ տարի, երբ կը դիմաւորուէր իբրեւ իրական վեհապետ ։ Իտալացիները զինուորական պատիւներ ընծայեցին, յարգելով բոլոր դիւանագիտական ձեւակերպութիւնները եւ նա մեկնեցաւ հարիւր թղթակից - լուսանկարիչները, նոյն ինքն Ֆարուքի խնդրանքով ։

Գահընկէց արքան արտօնուած է Իտալիա բնակելու , որքան ատեն որ կ'ուզէ , պայմանաւ որ քաղաքական գործերէ հեռու մնայ ։ Արքայական զբօսանաւը Նափոլի մտաւ առտուն կանուխ, ընկերակցութեամբ իտալական փոքր մարտանաւի մը ։ Առաջին այցելուն եղաւ Հռոմի եգիպտական դեսպանը, Ապտէլ Ազիզ, որ թագաւորին սենեկապետը եղած է նախապէս ։ Քափրիէն անցած ատեն , Ֆարուք յատկապէս խնդրած էր որ հեռացնեն լուսանկարիչները ։ Իտալական կառավարութեան ներկայացուցիչը թագաւորին զբօսանաւը մտնելով, հանրապետութեան նախագահին ողջոյնը հաղորդեց ։

Թերթերը կը գրեն թէ կարելի չէ եղած յարմար բնակարան մը գտնել Նափոլիի մէջ եւ արքայական գերդաստանը առ այժմ իջեւանած է Քափրի, երկրորդական հիւրանոցի մը մէջ ։ Զբօսանաւէն իջած ատեն, երբ նաւաստիները «կեցցէ Եգիպտոսի եւ Սուտանի Թագաւորը» կ'աղաղակէին, թագաւորը լացաւ ։

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Գահիրէի անգլ. դեսպանը անմիջապէս խորհրդակցութեան ձեռնարկեց, վերսկսելու համար բանակցութիւնները Եգիպտոսի հետ ։ Առաջին տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ զօր. Նեկիպի եւ վարչապետ Ալի Մահերի հետ ։ Կը կարծուի թէ Ֆարուքի հրաժարումը քիչ մը բարւոքած է կացութիւնը. բայց ուրիշ պարագաներ մտահոգութիւն կը պատճառեն, քանի որ դէմ դիմաց կը գտնուին երեք խմբակցութիւններ — 1. Բանակին երիտասարդ սպաները, նախագահութեամբ զօր. Նեկիպի. —2. Անկախ քաղաքագէտներու խմբակցութիւնը, գլխաւորութեամբ վարչապետ Ալի Մահեր փաշայի — 3. Ամենազօր «Վաֆտ»ը, որուն ծայրայեղ թեւը պատասխանատու կը համարուի Անգլիացիներու դէմ կատարուած արիւնալի ցոյցերուն ։

Վարչապետը եւ Նահաս փաշա Գչ. օր խորհրդակցեցան գահաժառանգին խնամակալութեան մասին, որ չէ կազմուած տակաւին ։ Պայման է որ խնամակալութիւնը վաւերացուի խորհրդարանին կողմէ ։ Երեսփ. ժողովը լուծուած ըլլալով, Նահաս փաշա առաջարկեց չեղեալ համարել այդ որոշումը եւ նիստի հրաւիրեց ժողովը ։ Հակառակ պարագային հարկ պիտի ըլլայ նոր ընտրութիւններ կատարել ։

Եօթնամսեայ գահաժառանգն ալ « Սուտանի Թագաւոր» հռչակուած ըլլալով, անհաճոյ կացութեան մը առջեւ կը գտնուին արեւմտեան պետութիւնները, որոնք մեծ մասով չեն ընդունած այս տիտղոսը ։ Կամ պիտի ճանչնան, եւ կամ դեսպանները ետ կանչելով, գործակատարներպիտի ձգեն ։

✕ Վերջին լուրերու համաձայն, ձերբակալութիւնները կը շարունակուին ։ Հրասայլեր եւ հետեւակ զինուորներ պաշարման տակ առած են Ապտինի պալատը եւ թոյլ չեն տար որ պաշտօնեաները դուրս ելլեն ։

Նոր կառավարութիւնը ջնջեց այն աւանդութիւնը որուն համաձայն կառավարութիւնը Աղեքսանդրիա կը փոխադրուէր ամառը, իբրեւ երկրորդ մայրաքաղաք ։

ՍՊԱՆԻՈՅ դիկտատորը ծանր պայմաններ դրած է, զինուորական եւ օդանաւային խարիսխներ տրամադրելու համար Մ. Նահանգներուն ։ Կը պահանջէ մեծ գումար մը եւ երաշխիք՝ ի հարկին օգնութեան հասնելու, եթէ Սպանիա յարձակում կրէ ։

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ արձակուրդին առթիւ երկաթուղիներու վարչութիւնը կրկնապատկելով 430 կառախումբեր աւելցուց ամենօրեայ 1000 կառախումբերուն վրայ ։ 31 Յուլիս եւ 3—4 Օգոստոսին ամէնէն բազմաթիւ մեկնումները տեղի կ'ունենան, աշխատաւորներու արձակուրդին համար ։ 1 միլիոն կը հաշուեն Փարիզէն մեկնողներու թիւը ։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Օգոստոս 3ին, Վալապրի անտառին մէջ ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ բոլոր կոմիտէներու, ենթակոմիտէներու եւ խումբերու, Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերու ։

Պատուոյ նախագահութեամբ Կարտանի քաղաքապետ եւ երեսփոխան Պ. VICTOR SAVINEի ։

Կը նախագահէ ընկեր ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Կը բանախօսեն Camarade ROGER LERDAT եւ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՈԼԱՏԵԱՆ ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին.— երգ, արտասանութիւն եւ նուագ ։

Անտառին մէջ բացարձակապէս արգիլուած է կրակ վառել ։ Ժողովուրդին ջուրը եւ հանգիստը ապահովուած են ։ Դաշտին մէջ դուրսէն բան ծախել բացարձակապէս արգիլուած է ։

Գուլի մրցում (Ա. եւ Բ. մրցանակ) .— եւրոպ. եւ հայկական պարեր ընկերակցութեամբ ծանօթ ջութակահար Պ. Ս. ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆի ։

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով ։

Երթեւեկի դիւրութեան համար Շրջ. կոմիտէն կը խնդրէ փութով վարձել տեղերը ։

Մուտքը ազատ է ։

✕

Գոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի կողմէ վարձուած օթօքար, Գոմոնի Վալապրի անտառը կը մեկնի կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին ։ Նախօրօք արձանագրուելու համար դիմել ընկերներու՝ Ժ. Տէր Վարդանեանի, Յար. Գարաքէյեանի , Ս. Սարգիսեանի եւ Ե. Տէր Մեսրոպեանի ։

ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Մարսէյլի Հայ Սկաուտներու բանակումի մեկնումը 1 Օգոստ. գիշերուան ժամը 12ին ։ Օթօքարը Գոմոնէն կը մեկնի Lacoue Commune du Noyer, Gap. H. A. ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին, այս կիրակի, սովորական դաշտին մէջ ։

Նախագահութեամբ Պ. Կ. ՊՈՏՈՒՐԵԱՆի ։

Կը խօսի Տիկին Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ ։

Ռոստոմ Մեղրոյեան պիտի հնչեցնէ հայկական երգեր բարձրախօսով ։

Պաղ ըմպելիներ, խորոված եւն., մատչելի գիներով ։ Կը հրաւիրուին Տէսինի եւ Լիոնի շրջանին հայրենակիցները, նոր սերունդին հետ ։

Անձրեւի պարագային Հ. Յ. Դ. Տան մէջ ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի փարիզեան շրջանին ընդհ. ժողովի դիւանը կը խնդրէ ծանուցանել թէ նոր վարչութիւնը կազմուած է հետեւեալ անդամներով.—

Նախագահ Պ. Կարապետ Կարապետեան, փոխ նախագահ Օր. Մարի Մերտինեան, քարտուղար՝ Պ. Սերժ Մինթանճեան, փոխ քարտուղար Օր. Վարդուհի Այտինեան, գանձապահ Պ. Համբարձում Այտինեան ։ Առաջին անգամ ըլլալով երկու անդամներ առնուած են իգական սեռէն, պատրաստելու համար ապագայ վարչութեան անդամուհիներ ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ՔՈՅԺ

Ժող. ամսաթերթ բժշկութեան

Խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՕԳՈՍՏՈՍ, թիւ 140, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— Երբ չագանակագեղձը մեծնայ կամ թէ ինչո՞ւ չեն կրնար միզել մարդիկ (ՏՈՔԹ. Շ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ) — Հոգիով հիւանդները (ՏՈՔԹ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ) — Հաւատքը կը նպաստէ առողջութեան (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ) — Հացաժանգը Հայաստանի մէջ (Գ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ) — Որձատութիւն (ՓՐՈՖ. ԳԷՐԳԷՐԵԱՆ) . — Ագամէջ (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ) — Ազը ցաւի դեղ (ՏՈՔԹ. ԱՇՃԵԱՆ) — Խմել բայց ե՞րբ (ՏՈՔԹ. ՆՈՒԱԼԻ) . — Հարցարան (ԽՄԲ.) ։

Տարեկան բաժնեգինը 800 ֆրանք ։ Արտասահման 1000 ֆր. ։ Դիմել 17 rue Damesme, PARIS ։

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած է արձանագրութիւնը Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի 1952—1953 տարեշրջանին ։

Վարժարանը կ'ապահովէ հայ տղուն առհմային դաստիարակութիւն եւ կը բանայ անոր առջեւ համալսարանի դռները ։

Պայմաններու եւ ուրիշ մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան.—

Direction du Collège Arménien Moorat - Raphael . Ai Carmini, Venise (Italie) ։

ՄԱՏԼԷՆ Կ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
JEAN - PIERRE VAVASSEUR

Փարիզ Ամուսնացած 26, Յուլիս 1952

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Կապ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այսօր, սովորական հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՀԱՄԱԽԱՐՔ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Bld. d'Athenes , Bar du Globeի սրահը ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԻՄ ՅՈՒՇԵՐԸ

Բ. ՀԱՏՈՐ Գրեց՝ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (ԿՈՄՍ)

610 մեծադիր էջ՝ 90 թանկագին պատկերներով ։ Բաժնուած վեց գլխաւոր մասերու . —

1.— Սահմանադրութեան առաջին օրերը Վասպուրականի մէջ ։ 2.— Պոլիսը այդ օրերուն ։ 3.— Սահմանադրական Թուրքիան ։ 4.—Հայկական բարենորոգումները ։ 5.— Համաշխարհային Ա. պատերազմը եւ Տարօնի աշխարհը ։ 6.— Կովկասի մէջ ։ Ցաւելուած (պատմական վաւերագիրներ) ։ Տպ. Համազգային ընկերութեան, Պէյրութ, 1952

ԱՆՏԻՑՑԻԻ ԾԵՐԱՆՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

Անտիյլի ծերանոցը պէտք ունի, յառաջիկայ Օգոստոս ամսուան համար, փոխարինող խոհարար - խոհարարուհի մը ։ Դիմել Պ. Ա. Աճէմեանի. 56, rue Lafayette Paris (9), Tél. PRO. 03-19 ։

Լոյս տեսաւ

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Բախտին անիւը

(Կատակերգութիւն երեք արար), եւ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐ ՄԸ

(Զաւեշտ - ողբերգ. մէկ արար), միեւնոյն հատորին մէջ ։ Գին 400 ֆր., Արտասս. 2 տոլ.

✕

Մամուլի տակ է

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲԱՅ

(Թատերգութիւն երեք արար) ։

Յաջորդաբար կը հրատարակուին նաեւ նոյն հեղինակին՝ «ԿԻՆՍ ԱՆՀԱՒԱՏԱՐԻՄ Է», «ՕԺԻՏԸ», «ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ», «ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ» թատերգութիւնները ։

Կանխիկ ապսպրանքներու հասցէ՝ M. J. Latifian 34, Rue de l'Amiral Mouchez Paris (14) ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme;Paris(13)